SİNAN MEYDAN

CUMHURİYET TARİHİ YALANLARI

Bir MEYDAN OKUMA!

Yoksa siz de mi kandırıldınız?...

kütüphaneci - eskikitaplarim.com

İNKILÂP

SİNAN MEYDAN

CUMHURİYET TARİHİ YALANLARI

Yoksa siz de mi kandırıldınız?...

İNKILÂP

Cumhuriyet Tarihi Yalanları / *Sinan Meydan*

© *2010,* Sinan Meydan

© *2010,* İnkılâp Kitabevi
Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Sertifika No: 10614

Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir.

Sayfa tasarım Derya Balcı
Kapak tasarım Okan Koç
Düzelti Levent Çeviker
Yayıma hazırlayan Tansel Mumcu

ISBN: 978-975-10-3054-2

10 11 12 13 14 9 8 7 6 5 4 3 2 1

Baskı
İNKILÂP KİTABEVİ BASKI TESİSLERİ

İNKILÂP
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna - İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)
Faks : (0212) 496 11 12
posta@İnkılâp.com
www.İnkılâp.com

Sinan Meydan

1975 yılında Artvin'de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Artvin Şavşat'ta, yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde tamamladı. Yazar "Atatürk, Ön-Türk Tarihi ve Yakın Tarih" üzerine çalışmalarına devam etmektedir. Ayrıca "Bütün Dünya" dergisinde yazıları yayımlanmaktadır.

Yayımlanmış eserleri şunlardır:
1. *Atatürk ve Kayıp Kıta Mu,* İstanbul, 2005. 2. *Son Truvalılar, "Truvalılar, Türkler ve Atatürk",* İstanbul, 2005. 3. *Nutuk'un Deşifresi,* İstanbul, 2006. 4. *Sarı Lacivert Kurtuluş, "Kurtuluş Savaşı'nda Fenerbahçe ve Atatürk",* İstanbul, 2006. 5. *Atatürk ve Kayıp Kıta Mu-2, Köken,* İstanbul, 2008. 6. *Atatürk ile Allah Arasında,"Bir Ömrün Öteki Hikâyesi",* İstanbul, 2009. 7. *Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, "Parola Nuh",* İstanbul, 2009. 8. *Sarı Paşam, "Mustafa Kemal, İttihatçılar ve II. Abdülhamit",* İstanbul, 2010. 9. *Atatürk ve Türklerin Saklı Tarihi,* İstanbul, 2010.

Gazi Mustafa Kemal'in, Kurtuluş Savaşı ve Türk Devrimi şehitlerinin aziz ruhlarına ithaf olunur...

İçindekiler

Önsöz 13

YALAN 1

KURTULUŞ SAVAŞI'NI ATATÜRK DEĞİL DEDEM BAŞLATTI!

I. Dünya Savaşı'nı Doğru Anlamak 37
I. Dünya Savaşı Sonlarında Atatürk: "Anadolu'yu Savunmalıyız" 39
Suriye Geri Çekilişi ve Türk Süngülerinin Çizdiği Sınır 42
Mondros Ateşkes Antlaşması ve Atatürk 44
Bizim İçin Herşey Yeni Başlıyor 46
Atatürk ve Anadolu Direnişi Düşüncesi 48
Atatürk'ün Raporları: "İngilizlere Silahla Karşı Koymak" 50
Müsaade Edin Vatanıma Hizmet Edeyim 53
İlk Direniş Yuvaları 56
Adana Mülakatı 56
Halka Silah Dağıtılması 59
Atatürk'ün Adana'daki Direniş Toplantıları 60
Ali Cenani Bey'le Görüşme 64
Süreyya Yiğit'e Söyledikleri 64
Kuvayı Milliye ve Atatürk 66

1. Gerilla Savaşı Yapan Milis Kuvvetleri
Anlamında Kuvayı Milliye 67
2. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri
Anlamında Kuvayı Milliye 70
Bir Beyin Jimnastiği 72
Güney Direnişini Atatürk Örgütlemiştir 74
Atatürk ve Pozantı Kongreleri 76
Kurtuluş Savaşı ve İttihatçılar 81
Atatürk ve İttihatçı Yeraltı Örgütleri 83
Kurtuluş Savaşı'nı Enver Paşa Başlattı Yalanı 88
Kuvayı Milliyeci Atatürk 91
Atatürk'ün İstanbul'daki Çalışmaları 92
Emperyalistlerle Dövüşmenin Tam Zamanıdır 94
Direniş Kararı ve Gizli Görüşmeler 95
Anadolu'ya Geçiş 97

YALAN 2

VAHDETTİN HAİN DEĞİLDİR!

Mevlanzade Rıfat'ın Yalanı 103
Necip Fazıl'dan Ecevit'e 105
Hayatı ve Karakteristik Özellikleri 106
Vahdettin ve Geleneksel Değerler 107
Vahdettin: "Şaşırmış Bir Haldeyim!" 112
Vahdettin ve Kurtuluş Savaşı 113
Vahdettin'in İngilizciliği 118
Damat Ferit 121
Damat Ferit ve Vahdettin İlişkisi 128
İngilizlere Yalvaran Bir Osmanlı Padişahı: Vahdettin 132
Vahdettin'in İngiliz Muhipler Cemiyeti'yle İlişkileri 132
Vahdettin: "İngiliz Milletine Kuvvetli Sevgi ve Hayranlık
Duygularım Vardır" 137
Vahdettin'in Sürekli İngilizlerden Yardım Dilenmesi 138
Vahdettin'in Türkiye'yi İngilizlere Bırakma Önerisi 142

Vahdettin'in İngilizlerle İmzaladığı Gizli Antlaşma 144
Sevr Antlaşması ve Vahdettin 147
Vahdettin'in Şaşırtan Teslimiyetçiliği ve İngilizler 150
İngilizlerin Vahdettin'i Kullanma Kararı 151
Vahdettin'in, Atatürk'ü ve Silah Arkadaşlarını İngilizlere Şikâyet Etmesi 153
"Vahdettin'in Atatürk'e Hakaretleri" 153
İngilizlerin Vahdettin'e Verdiği Gizli Görev 157
Vahdettin'in Büyük Taarruz Öncesindeki İhanet Planı..... 158
Vahdettin'in Atatürk'e Düzenlediği Komplo 160
İngiliz Ajanı Gibi Çalışan Bir Padişah: Vahdettin..... 162
Ali Rıza Paşa ve Salih Paşa Hükümetlerini Abartmak..... 165
İzmir'in İşgali ve Padişah Vahdettin..... 175
İşgallere Karşı Tepkisiz Bir Padişah 186
Bir Millet Var Koyun Sürüsü..... 196
Atatürk'ün Vahdettin'i Milli Harekete Yaklaştırma Çabaları 197
Abdülmecit Efendi'nin Uyarısı 202
Vahdettin'in Milli Hareket Karşıtı Beyannamesi..... 206
Vahdettin'in Orduyu Etkisizleştirme Çabaları..... 211
Hıyanet Ordusu: Kuvayı İnzibatiye (Halifelik Ordusu)..... 213
Vahdettin İç Savaş Başlattı 220
Atatürk'ün Samsun'a Çıkışı ve Vahdettin 224
İngilizlerin İsteği..... 227
Neden Atatürk..... 231
Paşa Paşa Devleti Kurtarabilirsin!..... 236
Kırk Bin Altın Yalanı 241
Vahdettin'in İngilizlere Sığınması..... 247
Son İhanet..... 249
Vahdettin'in Hainliğini Meclis Onaylamıştır 255
Atatürk'e Göre Vahdettin Haindir 260
Vahdettin Kaçarken Hazineyi Soymadı Aldatmacası 262
Kaçak Padişahın Sefaletine Üzülmek..... 266
Vahdettin'in Amerikan Başkanı'na Mektubu (Vahdettin's Letter to the President of U.S.A) 270

Allah'ın Adaleti 277
Vahdettin Haindir; Çünkü 279

YALAN 3

KURTULUŞ SAVAŞI ÖNEMSİZDİR!

Kurtuluş Savaşı Antiemperyalist Bir Mücadeledir 285
102 Oturumun Sırrı 293
Anadolu'da Emperyalist Baskı 297
Emperyalistlerin ve Milli Hareket Karşıtlarının Toplam Gücü 304
Türkiye'yi Parçalamaya Yönelik Cemiyetler 313
İşgalcinin Merhameti ve Güleryüzlü Emperyalizm 315
Emperyalistlerin Kanlı İşgalleri ve Türkiye Üzerindeki Baskıları 319
İstanbul'un İşgali: 13 Kasım 1918- 16 Mart 1920 319
İngilizlerle Yapılan Savaşlar ve Çatışmalar 332
Fransızlarla Yapılan Savaşlar ve Çatışmalar 353
Güney Cephesi ve Atatürk 354
I. İnönü Savaşı Olmamıştır Yalanı 364
Çerkez Ethem Hain Değil midir? 365
İsyana Doğru 373
Ethem'in Yunanlılara Sığınması ve Milli Kuvvetlere Saldırması 379
I. İnönü Savaşı (6-11 Ocak 1921) 387
Tarihçilerin Görüşleri 393
Yunanlılar, Durup Dururken Çekilmiş! 397
I. İnönü Savaşı Önemsizmiş! 399
Komutanlara Göre I. İnönü Savaşı 400
I. İnönü Savaşı'nın Sonuçları 403
I. İnönü Savaşı'nda İsmet Paşa 408
Bilanço: 46 Bin Şehit, 33 Bin Yaralı 411
"Kurtuluş Savaşı Önemsizdir" Diyen Cumhuriyet Tarihi Yalancılarını Utandıracak Bazı Belgeler 412

YALAN 4

YAZI VE DİL DEVRİMİ TÜRKİYE'Yİ TARİHİNDEN KOPARMIŞTIR!

Aristo Mantığıyla Yazı ve Dil Devrimi'ne Saldırmak 420
Unutulan Türk Alfabeleri 434
Türk Yazısının Kökleri 435
1. Tamgalı Say Yazıtları 436
2. Saymalı Taş Yazıtları 437
3. Açıktaş Alfabesi 439
4. Esik (Eşik) Yazısı 440
Esik Kurganı'ndan Fışkıran Sanat 441
Altın Elbiseli Adam 442
Esik Tabağı (Çanağı) 443
5. Göktürk Alfabesi 445
6. Uygur Alfabesi 447
Latin Alfabesinin Bilinmeyen Kökeni 450
Runik Yazılar 450
Futhark Runik Yazısı ve Türkçe 453
Etrüsk Runik Yazısı ve Türkçe 456
Yazı Devrimi 459
Tarihsel Altyapı 460
Dil Devrimi 471
Tarihsel Altyapı 471
Yazı ve Dil Devrimi'nin Nedenleri 477
Atatürk ve Yazı-Dil Devrimi 484
Yazı Devrimi'nin Kilometre Taşları 490
Baş Döndüren Devrim 493
Devrimci Başöğretmen 496
Atatürk'ün Yazım Kuralları 501
Bir Türkçe Âşığı: Atatürk 504
Yazı ve Dil Devrimi'ne Dinsel Muhalefet 508
Kaynakça 515

Önsöz

Cumhuriyet tarihini doğru anlamak yaşamsal bir zorunluluktur. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti, emperyalizmin birkaç asırlık oyununu bozan Türk Kurtuluş Savaşı sonrasında kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nu adım adım bölüp parçalayarak yok eden emperyalizm, Türk ulusuna en ciddi darbeyi vurmaya hazırlanırken Anadolu'da Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde hiç ummadığı bir direnişle karşılaşmış, bu direnişe boyun eğmek zorunda kalmış ve dahası, daha iyi sömürebilmek için, hep ortaçağ karanlığında, hurafelerin bataklığında görmek istediği Türkiye'nin çağdaşlaşmasını büyük bir şaşkınlık ve endişe içinde izlemiştir.

Ancak emperyalizm hiç vazgeçmemiştir. Evet! Sıkıştıkça Türkiye'yi bölüp parçalamaktan vazgeçmiş gibi görünmüş; ama bilinçaltında ve sümen altında hep Türkiye'yi bölüp parçalamaya yönelik planları saklı tutmuştur. Emperyalizm, dün Sevr Projesi diye Türkiye'ye dayattıklarını bugün "demokrasi", "insan hakları", "AB Uyum Yasaları" ve BOP olarak Türkiye'ye dayatmaktadır. Örneğin, dün Sevr Antlaşması'yla Türkiye'ye dayatılan Anadolu coğrafyasında bir Kürdistan ve Ermenistan kurma planı, bugün başka adlarla Türkiye'ye dayatılmaktadır. Özetle, aradan geçen 87 yıla rağmen emperyalizmin Türkiye üzerindeki "böl, parçala, yönet" biçiminde özetlenebilecek olan planları pek de fazla değişmemiştir. Bu bir paranoya değil, gerçeğin soğuk yüzüdür!

Emperyalizm, dünyanın her yerinde "silahla" yapamadıklarını "siyasetle", "parayla" ve "toplum kontrolüyle" yapmayı denemiş ve genelde de başarılı olmuştur. Yani, Atatürk'ün dediği

gibi, "*Mesele Kurtuluş Savaşı'nı kazanmak değildir, asıl mesele, yeni bilim ve iktisat zaferlerine koşmaktır.*" Emperyalizmin niyetini ve yöntemini çok iyi bilen Atatürk, askeri zaferlerini; ekonomik, bilimsel ve kültürel zaferlerle "taçlandırmayan" ulusların emperyalizmin baskısından asla kurtulamayacaklarını da çok iyi bilmektedir. Bu yüzden ısrarla "Tam bağımsızlık" demiştir.

Atatürk'ün sağlığında pusuda bekleyen emperyalizm, Atatürk'ün ölümünden sonra hemen harekete geçerek 1919-1938 yılları arasında yapamadıklarını, 1938'den sonra yapmanın yollarını aramıştır. Bunun için de öncelikle "ekonomi" ve "siyaseti" kontrol etmeye çalışmıştır. Bir taraftan "para vererek" Türkiye'yi kendisine borçlandıran emperyalizm, diğer taraftan da Türk siyasetini kendi çıkarları doğrultusunda biçimlendirmiştir. Bu süreçte, emperyalizm içerdeki paraya düşkün işbirlikçilerle, aydınlanmamış kitlelerle ve karşı devrimcilerle çok sıkı bir ilişki kurmuştur.

Asırlık planlarını, Atatürk'ün sağlığında uygulama fırsatı bulamayan emperyalizm, Atatürk'ün ölümünden sonra özellikle Atatürk ve çağdaş cumhuriyet düşmanı "kadim yobazlarımızı" ve "II. Cumhuriyetçi" liboşlarımızı kullanmıştır. Bunların bir kısmı emperyalizmin "gönüllü hizmetkârıyken" bir kısmı da emperyalizmin "paralı askerleridir".

Aslında emperyalizmin ekmeğine yağ süren cumhuriyet düşmanlığı, daha Kurtuluş Savaşı sırasında başlamıştır. İngiliz arşivlerindeki bazı belgeler, İngilizlerin, I. Meclis'te Atatürk'e karşı gelişen muhalefeti Kâzım Karabekir ve Rauf Bey gibi Atatürk'ün yakın silah arkadaşlarını kullanarak güçlendirmek istediğini gözler önüne sermektedir. Nitekim, Kurtuluş Savaşı sırasında öyle bir dönem gelmiş ki, I. Meclis'teki muhalifler, neredeyse Atatürk'ün Büyük Taarruz öncesinde başkomutan olmasını engelleyecek kadar güçlenmişlerdir.

İngilizler, Atatürk'ün Türkiye'yi, bağımsız bir cumhuriyete doğru götürdüğünü anladıklarında halife-sultana ve halife-sultan yanlılarına sarılmışlardır. Bu süreçte Atatürk'ün silah ar-

kadaşları bile Atatürk'ün karşısına dikilmiştir. Atatürk bu gerçeği Nutuk'ta şöyle ifade etmiştir:

"*Milli Mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazıları, milli hayatın bugünkü cumhuriyete ve cumhuriyet kanunlarına kadar gelen gelişmelerinde kendi fikir ve ruhlarının kavrama sınırları bittikçe bana direnmişler ve muhalefete geçmişlerdir. Ben milletin vicdanında sezdiğim büyük ilerleme kabiliyetini bir milli sır gibi vicdanımda taşıyarak aşama aşama bütün toplumsal hayatımıza uygulatmak mecburiyetinde idim.*"

Emperyalizm, Türkiye üzerindeki amaçlarına ulaşmak için Atatürk'ün "bağımsızlık" ruhunu ve "çağdaşlaşma" idealini kırmak zorunda olduğunu çok çabuk anlamıştır. Bu nedenle bir taraftan Atatürk'e, diğer taraftan Kurtuluş Savaşı'na ve Türk Devrimi'ne saldırmıştır. Ancak bu saldırıları genelde emperyalistlerin kendileri değil, emperyalistlerin dümen suyuna girmiş olan "yerli işbirlikçiler" yapmıştır.

Emperyalizmin en güçlü silahlarından biri "tarih"tir. 19. yüzyılda büyük bir çılgınlıkla doğuyu sömüren emperyalist Avrupa, doğuya yönelik saldırılarına meşruiyet kazandırabilmek için "tarih" ve "arkeoloji" gibi bilimlerden yararlanmıştır. Emperyalist Avrupa, tarih ve arkeolojiyi kullanarak doğudaki eski uygarlıklara (Hititler, Frigler, Etrüskler, Sümerler vb) sahip çıkmış, böylece bir zamanlar o eski uygarlıkların yaşadığı topraklarda şimdi yaşayan doğuluları (Hintlileri, Türkleri vb) istilacı olarak adlandırmış, böylece kıyım ve katliamlarını, "atalarının eski yurtlarına dönmek" yalanı altında meşrulaştırmaya çalışmıştır.

Siyasi amaçlarına ulaşmak için tarihi kullanan emperyalizm, 19. yüzyıldan sonra güdümlü tarihçilere "kurgusal tarih tezleri" icat ettirerek bu tezleri tüm dünyaya "tarihsel gerçekler" diye yutturmuştur.

İşte Türkiye'yi de kendi çıkarları doğrultusunda biçimlendirmek isteyen emperyalizm, Atatürk, bağımsızlık ve çağdaşlaşma gibi değerlerin altını oymak için öteden beri birtakım güdümlü tarihçilerden, akademisyenlerden ve gazetecilerden yararlanmış-

tır ve yararlanmaktadır. Bunlar arasında özellikle Atatürk'e ve Atatürk devrimlerine düşmanlık besleyen "yobaz" kesimi kullanmak çok kolay olmuştur. Onlar, adeta emperyalizmin "gönüllü askerleri" olarak Atatürk'e, Kurtuluş Savaşı'na ve Türk Devrimi'ne saldırmışlardır.

Cumhuriyet Tarihi Yalancıları

Emperyalizmin güdümündeki "yobaz", "liboş" ve "II. Cumhuriyetçi" tayfa, Türkiye'de "*Resmi tarih yalan söylüyor*" formülüyle hareket ederek, önce insanları bildiklerinin "yalan" olduğuna inandırmakta, daha sonra da şüphe içindeki insanlara, "*Bu yalanları düzeltiyoruz*" diyerek kurgusal bir tarih yazmaktadırlar. Asıl yalan olan, bu yobaz, liboş, II. Cumhuriyetçi tayfanın yazdığı kurgusal tarihtir. Bunlar kelimenin tam anlamıyla cumhuriyet tarihi yalanlarıdır.

Evet! Resmi tarih de zaman zaman yalan söylemiştir. Ancak bu yalanlar hiçbir zaman emperyalizmin güdümündeki cumhuriyet tarihi yalancılarının yalanları boyutunda "kuyruklu yalanlar" değildir.

Özellikle Türkiye'nin ABD ve AB emperyalizmi çerçevesinde yeniden biçimlendirilmeye çalışıldığı bu günlerde cumhuriyet tarihi yalancılarını ve söyledikleri yalanları bilmek hayati önem taşımaktadır.

Cumhuriyet tarihi yalancıları, 1930'lardan beri bıkıp usanmadan "yalandan kim ölmüş" misali sürekli yalan üretmektedirler.

İşte belli başlı cumhuriyet tarihi yalancıları:

1. Mevlanzade Rıfat: I. Dünya Savaşı sonrasında Türk ordusuna ağır hakaretler eden ve bu yüzden Atatürk tarafından ağır şekilde eleştirilen Mevlanzade Rıfat, 1929 yılında Halep'te basılan ve 1933 yılında da Türkiye'de yayımlanan "***Türkiye İnkılâbı'nın İç Yüzü***" adlı kitabında söze "yakın tarih yalan söylüyor!" diye başlayarak cumhuriyet tarihini alt üst etmiştir! Atatürk'e ve çağdaş cumhuriyete düşmanlıkla kaleme alınmış bu

kitapta gerçekler tersine çevrilmiştir. Örneğin, Mevlanzade'ye göre Kurtuluş Savaşı'nı Atatürk değil Vahdettin başlatmıştır! Bugünkü cumhuriyet tarihi yalancılarının "ağababası" odur.

2. Rıza Nur: Atatürk'ün 1927 yılında yazdığı *Nutuk*'ta Arnavutluk isyanından dolayı eleştirdiği Rıza Nur, daha sonra yurt dışındayken kaleme alıp Atatürk'ün ölümünden sonra yayınlanmasını istediği "***Hayat ve Hatıratım***" adlı kitabında akla hayale gelmeyecek yalanlar ve iftiralarla Atatürk'e saldırmıştır. Örneğin, ona göre Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanım bir genelev kadınıdır! Atatürk'ün babası ise belli değildir; "*Atatürk, soyu sopu belli olmayan bir Makedonyalıdır!*" Bu kitabı inceleyen uzman psikiyatrisler, Rıza Nur'un ruh sağlığının çok bozuk olduğu ve akli dengesinin yerinde olmadığı sonucuna varmışlardır *(Bkz. Turgut Özakman, Dr. Rıza Nur Dosyası, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1995).*

3. Said-i Nursi: 5. Şua'da Atatürk'e "deccal" ve "süfyan" diyen ve Atatürk devrimlerine karşı çıkan Nursi, Kurtuluş Savaşı'nın onurunun Atatürk'e değil Mehmetçiğe ait olduğunu belirterek, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'ndaki rolünü küçültmek hatta yok etmek için çok şeyler yazıp söylemiştir.

4. Kâzım Karabekir: Kurtuluş Savaşı'nın birincil kadrosu içinde yer alan ve özellikle Doğu zaferinin kazanılmasında başrolü oynayan Kâzım Karabekir Paşa, daha Kurtuluş Savaşı yıllarından itibaren Atatürk'le karşı karşıya gelmiş, özellikle cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk'le yollarını tamamen ayırmış ve Atatürk'ün 1923'te kurduğu Halk Partisi'ne karşı 1924'te Türkiye'nin ilk muhalefet partisi olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nı kurmuştur. Atatürk devrimlerinin neredeyse tamamına cephe alan Karabekir, 1925'de Şeyh Sait isyanıyla Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılması, ardından İzmir Suikastı'yla ilişkilendirilerek İstiklal Mahkemelerinde yargılanması, daha sonra da 1927 yılında Atatürk'ün *Nutuk*'unda ağır eleştirilere maruz kalması üzerine kaleme sarılarak Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'ndaki rolünü azaltan, buna karşı kendi rolünü arttıran kitaplar ve yazılar yazmıştır. Karabekir'in, "***İstiklal Harbimizin***

Esasları" ve "*İstiklal Harbimiz*" adlı kitapları -cumhuriyet tarihiyle ilgili önemli gerçekleri de barındırmasına rağmen- özellikle Atatürk'ün cumhuriyet tarihindeki rolünü büyük oranda çarpıtarak verdiğinden, çok dikkatle okunmalıdır. Örneğin, Karabekir Paşa, bu kitaplarında "*Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nı istemiyordu, onu ben ikna ettim!*" ve "*Atatürk dinsiz ve namussuz olmamızı istiyordu!*" bile diyebilmiştir.

5. **Necip Fazıl Kısakürek:** Ünlü şair Necip Fazıl Kısakürek, "*Vahidüddin*" ve "*Büyük Vatan Dostu Sultan Vahidüddin*" adlı kitaplarında, konuşmalarında ve yazılarında, bir taraftan Kurtuluş Savaşı'nı küçültmeye çalışırken, diğer taraftan bu savaşın başlamasında ve kazanılmasında Atatürk'ten çok Vahdettin'in etkili olduğu yalanını söylemiştir. Şair Necip Fazıl, sonradan kazandığı İslami kimliğini güçlendirmek amacıyla olsa gerek, kaçak Halife-Padişah Vahdettin'e sahip çıkarak, onu aklamaya çalışarak kendince "Bir Müslümanı, bir Halifeyi korumuştur!" Ancak bunu yaparken, bir Müslümana yakışmayacak biçimde belge uydurmaktan ve açık gerçekleri çarpıtmaktan çekinmemiştir.

6. **Kadir Mısıroğlu:** Atatürk devrimlerine karşı olduğundan ara sıra Şapka devrimine tepki olsun diye "fes" giyen Mısıroğlu, "*Lozan Zafer mi Hezimet mi?*", "*Osmanoğullarının Dramı*", "*Sarıklı Mücahitler*", "*Geçmişi ve Geleceği İle Hilafet*" adlı kitaplarında, yazılarında ve konuşmalarında Atatürk'e, Kurtuluş Savaşı'na ve Türk Devrimi'ne "küfredercesine" saldırmıştır. Bunu yaparken de bilinen bütün yakın tarihi tersyüz etmiş, örneğin, Kurtuluş Savaşı'nın aslında çok önemsiz bir mücadele olduğunu, I. İnönü ve Dumlupınar Meydan Muharebeleri'nin aslında olmadığını, Büyük Taarruz sonrasında Mustafa Kemal'in İzmir'e nasıl gittiğini bile bilmediğini, Vahdettin'in bir kahraman, Lozan'ın ise bir hezimet olduğunu söyleyebilmiştir. Onun tarihi belgeleri çarpıtırken ortaya koyduğu soğukkanlılık cidden etkileyicidir! Yakın tarihe hakim olmayan biri, özellikle onu dinlerken kolayca bildiklerini sorgular hale gelebilir. Özetle Mısıroğlu, yaşayan en büyük cumhuriyet tarihi yalancılarından biridir.

7. **Fikret Başkaya:** Solcu cumhuriyet tarihi yalancılarının ekolü Fikret Başkaya'dır. Onun, "***Paradigmanın İflası***" adlı kitabı, Kemalizmi, "Burjuva devrimi" diye tanımlayan Marksist dönmesi ve faşist Kürt kesimin başucu kitabıdır. Onun en popüler yalanı, "*Kurtuluş Savaşı'nın antiemperyalist bir mücadele olmadığı; tam tersine Kürtleri ezen emperyalist bir mücadele olduğu*" yalanıdır. Özellikle, Atatürk'ü ve cumhuriyeti Kürtlerle kavgalı gösterme modasını başlatan odur.

8. **Prof. Yalçın Küçük:** Cumhuriyet tarihini "altüst eden" Solculardan biri de Yalçın Küçük'tür! Araştırmalarına peşinen "bilinenleri altüst etmek" niyetiyle başlayan Küçük, "***Türkiye Üzerine Tezler***" ve "***Aydın Üzerine Tezler***" adlı kitaplarında Atatürk'ü ve Kurtuluş Savaşı'nı yeniden yorumlayarak, bilinenleri altüst etmek sevdasıyla gerçekleri epeyce eğip bükmüştür. Çerkez Ethem'i aklamaya çalışan, buna karşın İsmet Paşa'ya yüklenen Küçük, Kurtuluş Savaşı'nın antiemperyalist niteliğini ve Atatürk'ün bu savaştaki rolünü sorgulayanlardandır.

9. **Abdurrahman Dilipak:** Daha çok gazeteci kimliğiyle tanınan yazar Abdurrahman Dilipak, romantik üslubuyla çok ciddi cumhuriyet tarihi yalanlarına imza atmıştır. Onun yöntemi diğer cumhuriyet tarihi yalancılarından biraz daha farklıdır; çünkü o belgeleri çarpıtmaktan çok, hiç belge kullanmamaktan yanadır. "*Arşivler kapalı! Dedemden duydum!*" diyerek, mantıksal çıkarımlarla ve dini duygularla yakın tarihi yeniden yazmış, yalanda sınır tanımamıştır. Dilipak'ın, "***Cumhuriyete Giden Yol***" *ve* "***Bir Başka Açıdan Kemalizm***" adlı kitapları cumhuriyet tarihi yalanları klasiklerindendir.

10. **Prof. İdris Küçükömer:** İktisatçı kökenli düşünürlerden biridir. Türkiye'de sağ ve sol kavramlarının ters oturduğunu, CHP'nin aslında sağ bir parti olduğunu iddia ederek ünlenmiştir. 1960 sonrasında *Yön*'de yazdığı yazılarla tanınmıştır. *Ant* dergisindeki yazıları tartışma yaratmıştır. *Milliyet* gazetesindeki açık oturumlarda dönemin yerleşik yargılarını sorgulamıştır. Sonra 1973'de on yıllık bir suskunluğa bürünmüş ve daha sonra *Yeni Gündem* yazılarıyla tekrar ortaya çıkmıştır. Küçükömer'in ileri

sürdüğü en önemli görüş, Türkiye'de devletin despotik niteliğinin sivil toplumun gelişmesi önündeki en büyük engellerden biri olduğudur. Başta Sencer Divitoğlu ve Selahattin Hilav gibi bazı aydınlarla birlikte Türkiye'nin toplumsal tarihine ilişkin çözümlemelerinde *Asya Tip Üretim Tarzı* kuramını gündeme getirmiştir. Türkiye'nin bugünkü sorunlarının kökeninde cumhuriyeti ve cumhuriyetin kuruluş felsefesini görmüştür. Kurtuluş Savaşı'nın antiemperyalist bir mücadele olmadığını ileri sürmüştür. "***Düzenin Yabancılaşması***", "***Batılılaşma***" ve "***Türkiye Üstüne Tartışmalar***" adlı kitaplarında Kurtuluş Savaşı'nı, cumhuriyeti, Türk Devrimi'ni alabildiğince eleştirmiştir. En önemli cumhuriyet tarihi yalanlarından biri "*DP'ye oy verenlerin Solun gerçek tabanı olduğudur.*" Küçükömer'in tezlerine cevap vermek için Doğan Avcıoğlu, dört ciltlik "***Milli Kurtuluş Tarihi"ni*** yazmıştır.

Kemalizm'den

Yine kinlerini kustular

rahatsızlar

Prof. Atilla Yayla ile AKP'li vekil Hüsrev Kutlu, anayasa taslağı tartışma panelini Atatürk'e saldırma fırsatı bildi

Prof. Yayla (solda) ve AKP'li Kutlu kamuoyunda Atatürk'e karşı olan alerjileriyle tanınıyor.

Prof. Dr. Atilla Yayla

ATATÜRK'ü hedef alan sözleriyle tepki toplayan Prof. Atilla Yayla, şimdi de "Anayasa'da Kemalizm olmamalı" dedi. Kemalizm'in anayasadaki yerini tartışmanın faydalı olacağını savunan Atilla Yayla, AKP'nin hazırlattığı anayasa taslağını özgürlükçü bulduğunu söyledi.

Askere dil uzattı

TBMM'deki Mareşal üniformalı Atatürk tablosundan rahatsızlığı ile gündeme gelen AKP'li Hüsrev Kutlu da anayasa hazırlamak için ideal bir ortam olmamasından yakındı. Kutlu, taslak üzerinde çalışanların, "biz bunu koyarsak asker ne der" endişesi

(Yeniçağ-16 Eylül 2007)

11. Prof. Atilla Yayla: Kendisini "liberal" olarak tanımlayan Atilla Yayla, adeta kafayı Atatürk'e ve Kemalizme takmıştır. "***Kemalizm, ilerlemeden çok gerilemeye tekabül etmektedir. 'Kemalizm olmasaydı Türkiye medenileşemedi' deniliyor. İlerleyen yıllarda bizlere neden her yerde bu adamın heykelleri ve fotoğrafları var diye soracaklar. Üstünü örtemezsiniz, bu eninde sonunda tartışılacaktır...***" diyen Prof. Yayla, Anayasa'dan da Kemalizmin çıkarılmasını önermiştir. Yayla yazılarında ve "***İki Cumhuriyet Kavgası***" adlı kitabında Cumhuriyet tarihini ters yüz etmeyi denemiştir.

12. Prof. Mehmet Altan: Aslında bir iktisat profesörü olan, bütün eğitimini iktisat (ekonomi) üzerine alan Mehmet Altan, ne hikmetse bir tarihçiden çok cumhuriyet tarihi üzerine kafa yormuş; sadece kafa yormakla da kalmamış, bu konuda kimi çevrelerde çok ciddiye alınan tarih tezleri bile ileri sürmüştür. Örneğin, Atatürk'ün 1923'te kurduğu cumhuriyete karşı Demokrat Parti'nin 1950'den sonraki uygulamalarıyla başlayan süreci II. Cumhuriyet olarak adlandırmış ve I. Cumhuriyet'in "antidemokratik", "baskıcı", "ilerlemeye kapalı"; II. Cumhuriyetin ise "demokratik", "özgürlükçü" ve "ilerlemeci" olduğunu iddia etmiştir. Yani uyanık Altan, bu millete "Karşı devrim" sürecini "demokrasi" diye yutturmaya çalışmıştır. Altan, "***Birinci Cumhuriyet Üzerine Notlar***", "***II. Cumhuriyet, Demokrasi ve Özgürlükler***", "***II. Cumhuriyetin Yol Hikâyesi***" adlı kitaplarında, yazılarında ve konuşmalarında Atatürk'e ve Atatürk cumhuriyetine adeta kin kusmuştur. İşte iktisat profesörü Mehmet Altan'ın Kurtuluş Savaşı ve Türk Devrimi konusundaki çarpıtmalarına birkaç örnek: "***Milli kurtuluş savaşı, anti emperyalist bir hareket değildir... Çünkü Türk Yunan Savaşı'ndan bir yıl önce İngiliz Dış işleri Bakanı böyle bir muhtemel savaşta tarafsız kalacağını açıklamıştır ve bunu notayla bildirmiştir.***" Başka bir yalan: "***Kurtuluş Savaşı'nda sanayileşme hareketinin adı vardır ama kendi yoktur. Olsa zaten bugün başka yerlere gelir, sanayi devrimini tamamlamış, köylülüğü bitirmiş, bilgi***

çağına eklemlenmiş hale gelirdik... O zaman niye cumhuriyet, Kemalizm bu sanayileşmeyi başaramadı?" Başka bir yalan daha: "*Kemalizm, halka güvenmeyen bir elitler, seçkinler hareketidir... Halka güvenmediğin vakit kime güvenirsin, silahlı güçlere güvenirsin. İşte onlar kurmuştur cumhuriyeti. Yani ordu kurmuştur, halk kurmamıştır, ordu halka rağmen kurmuştur.*" Ve bir başkası: "*Kemalizm ile demokrasinin bir araya gelmesinin hiçbir imkânı yoktur, birbirlerine tamamen zıttırlar... Kemalizm, tek sesliliği, otoriterliği, totaliterliği devletin hukuksal güvencesi altına alan bir rejimdir. Çünkü Kemalizm, tek parti demek, bunun dışında bir düşünce burada yasaktır demek...*" Altan'ın, cumhuriyet tarihi yalanlarının tamamını buraya sığdırmamız olanaksızdır. Atatürk'ü, Kemalizm'i "antidemokratik", "tek sesli" olmakla suçlayan Prof. Mehmet Altan'ın bugün Fethullah Cemaati'nin gazetelerinde yazması, televizyonlarında konuşması, kendisini adeta bu cemaatle özdeşleştirmesi, onun nasıl bir demokrat olduğunun çok iyi bir göstergesidir. Demek ki bir cemaate mensup olmak, o cemaatin sözünden çıkamamak demokratlık oluyor!

13. Doç. Dr. Halil Berktay: Liseyi Robert Kolej'de okuduktan sonra, lisans ve lisansüstü eğitimini 1968'de ekonomi alanında Yale Üniversitesi'nde tamamlamıştır. 1990 yılına kadar Aydınlık hareketinin içinde yer almıştır. Ekonomiden sonra yöneldiği tarih alanındaki doktorasını Birmingham Üniversitesi'nden 1991 yılında almıştır. Harvard, ODTÜ, Boğaziçi, Sabancı üniversitelerinde görev almıştır. Berktay, üstlendiği projeler için AB ve ABD (Soros Vakfı)'den yüklü miktarlarda bağışlar almıştır. "*İzmir'in Yakılmasının Yarattığı Sosyal Travmalar*" projesi için ABD'den 84.000 Avro, "*Osmanlı İmparatorluğu ve Toplum Dersleri*" projesi için Avusturya ve İsviçre hükümetlerinden 74.000 Avro, "*Balkanlardaki Türk Ulusal Hafızasının İnşası: Türk Milliyetçiliğinin Orijini ve Erken Gelişimi*" projesi için Almanya Eğitim Bakanlığı'ndan 99.000 Avro bağış almıştır. Berktay, "*İzmir'in Yakılmasının Yarattığı Sosyal Travmalar*" projesinde İzmir'i

Türklerin yaktığını ima ederek, bu sırada Rumlara etnik temizlik yapıldığını kanıtlamayı amaçlamış; "***Balkanlardaki Türk Ulusal Hafızasının İnşası: Türk Milliyetçiliğinin Orijini ve Erken Gelişimi***" projesiyle de İttihat ve Terakki'nin Balkanlar'da nasıl "milliyetçiliğe" yöneldiğini ve bu yönelim sonunda Ermeni soykırımının gerçekleştiğini kanıtlamayı amaçlamıştır. İşte Doç. Dr. Halil Berktay'ın bazı yalanları: "***İzmir civarında yarı gizli şekilde Rumlara etnik temizlik yapıldı. Bu olaylar Ermeni katliamının silahsız provasıdır.***" (Milliyet, 7 Mart 2005). "İzmir'de Rumlara etnik temizlik yapıldı" yalanını söyleyen Berktay, 15 Mayıs 1919 ve sonrasında İzmir'de Türklere yapılan soykırımı nedense hiç dile getirmemiştir. Başka bir yalan: "***Tehcir kanunu başlı başına bir etnik temizliktir. Ermeni oldukları için tehcir ediliyorlar. Günümüzde, öldürme unsuru hariç bu kadar dahi 'jenosit' tanımına giriyor.***" (Milliyet, 7 Mart 2005). Ve bir başkası: "***Mustafa Kemal'in Ermeni tehcirini savunan tek bir demeci yoktur.***" (Milliyet, 7 Mart 2005). Bütün bu yalanlara burada cevap vermek olanaksız olduğundan sadece sonuncusuna -***Mustafa Kemal'in Ermeni tehcirini savunan tek bir demeci yoktur***- cevap vereceğim. Bakın ne demiş Mustafa Kemal: "***Dünya kamuoyu, Ermeni ahalinin tehciri hususunda almaya mecbur kaldığımız karar için bize karşı haklı bir itihamda bulunamaz.***" (Mustafa Kemal, 26 Şubat 1921).

14. Dr. Taner Akçam: ODTÜ İdari İlimler Fakültesi'ni bitirmiş, 1973'ten sonra ODTÜ-DER, ADYÖD gibi derneklerin kurucuları arasında yer almış, 1975'te yayına başlayan Devrimci Gençlik dergisinin sorumlu yazıişleri müdürü olarak, dergide Komünizm ve Kürtçülük propagandası yapıldığı iddiasıyla yargılanmış ve 1976'da tutuklanmıştır. 1977'de 9 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. 12 Mart 1977'de Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nden kaçmıştır. 1978-1995 yılları arasında Almanya'da siyasi mülteci olarak yaşamıştır. 1988 yılında Hamburg Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nde çalışmaya başlamıştır. 1995'te Hannover Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde ***"İttihat ve Terakki Yargılamaları ve Ermeni Kırımı"*** konulu doktora çalışmasını ta-

mamlamıştır. Akçam, Minnesota Üniversitesi Tarih Bölümü'nde görev yapmaktadır. Akçam, Alman İstihbaratının "Ermeni Soykırımını Araştırma Masası'nın" Hamburg İncelemeleri Enstitüsü görevlilerindendir. "*Türk Ulusal Kimliği ve Ermeni Sorunu*", "*Türkiye'yi Yeniden Düşünmek*" adlı kitaplarında, yazılarında ve konuşmalarında hararetle Ermeni olaylarını "soykırım" diye adlandıran, Kurtuluş Savaşı'na ve cumhuriyete yönelik ağır ithamlarda bulunan Akçam'ın yalanlarından biri şudur: "***Ermeni soykırımı olmasaydı Ulusal Kurtuluş Savaşı diye bir şey olmazdı.***" (Türkiye'yi Yeniden Düşünmek, s.58). "***Türkiye'nin haksız bir devlet olduğunu kanıtlayacağım..***" (www.his.online.de/mitarb/akcam.htm) diyen Akçam'ın patronu Tessa Hafman, Akçam'ı şöyle tebrik etmiştir: "***Taner Akçam aferin! Türk Kurtuluş Savaşı'nın, Ulusal Devleti kuran savaşın aslında bir soykırım olduğunu bir Türk olarak ispatlamıştır.***" Hasan Yalçın, "*Dönekler*" adlı kitabında haklı olarak Dr. Taner Akçam'ın uzmanlık alanını "*Türkiye Düşmanlığı*" olarak adlandırmıştır.

15. **Prof. Cemil Koçak:** Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Basın ve Yayın Yüksek Okulu'ndan mezun olan Cemil Koçak, "Siyaset ve Sosyal Bilimler" alanında doktora yapmıştır. Sabancı Üniversitesi'nde "tarih" hocalığı yapan Cemil Koçak, Tarih Vakfı'nın yayınladığı "***Toplumsal Tarih Dergisi***"nin yayın politikasını belirlediği dört kişiden biridir. Prof. Cemil Koçak son zamanların en önemli cumhuriyet tarihi çarpıtmacılarından biridir. "***Kurtuluş Savaşı'nda yedi düvelle savaşmadık!***" diyen Cemil Koçak'ın bazı cumhuriyet tarihi yalanları şunlardır: "***İngilizler İstanbul'a yüz bin kişi ile geldiler, ama İngilizlerle savaşılmadı... Anadolu (da) çok büyük bir işgal yaşamadı. İşgal asıl Güneydoğu'da Fransızlar tarafından Gaziantep, Kahramanmaraş ve Urfa'da yaşandı. Batı Anadolu'da da Yunan işgaline karşı savaşıldı... Kurtuluş Savaşı üç yıl sürdü ve şehit-yaralı toplam 30 bin kişilik zayiatımız oldu. Kurtuluş Savaşı'nın pırıltılı hale getirilmesinin nedeni, cumhuriyete ve cumhuriyetle birlikte yapılanlara bir meşruiyet kazandırmak içindir...***" (Neşe Düzel'in Söyleşisi, Radikal, 13 Kasım 2006).

Bunların dışında cumhuriyet tarihi yalanlarına sıkça başvuran belli başlı yazarlar şunlardır:

- Burhan Bozgeyik, "*Çerkez Ethem*" ve "*Mustafa Kemal'e Karşı Çıkanlar*".
- Cemal Kutay, "*Çerkez Ethem Hadisesi*",
- Ahmet Kabaklı, "*Temellerin Duruşması*"
- Hasan Hüseyin Ceylan, "*Din Devlet İlişkileri*", (3 cilt).
- Mustafa Müftüoğlu, "*Yalan Söyleyen Tarih Utansın*" (10 cilt).
- Nihal Atsız, "*Türk Ülküsü*" ve "*Dalkavuklar Gecesi*"
- Vehbi Vakkasoğlu, "*Son Bozgun*" ve "*Bu Vatanı Terk Edenler*".
- Mustafa Armağan, "*Yakın Tarih Küller Altında*" (3 cilt)
- Sevan Nişanyan, "*Yanlış Cumhuriyet*"
- Emre Aköz, "*yazılarında*"
- Prof. Mümtazer Türköne, "*yazılarında*"
- Ayşe Hür, "*yazılarında*"
- Prof. Murat Belge, "*yazılarında*"
- Engin Ardıç, "*yazılarında*"

Ayrıca, **Prof. Mete Tunçay, Dr. İsmail Beşikçi, Prof. Eric Jan Zürcher, Prof. Vamık Volkan, Prof. Şerif Mardin, Prof. Baskın Oran** gibi akademisyenler de kitaplarında ve yazılarında ara sıra cumhuriyet tarihi yalanlarına başvurmuşlardır.

Bütün bu isimlere ekleyecek daha çok isim var ama yeter; mesele anlaşılmıştır sanırım....

Cumhuriyet tarihi yalancılarını üç grupta toplamak mümkündür:

1. Atatürk devrimlerini "din dışı" görerek Atatürk'e ve cumhuriyete saldıranlar: İslamcı kesim, cumhuriyetin Türkiye'yi İslami köklerinden kopardığını düşünerek Kurtuluş Savaşı'na ve Türk Devrimi'ne alabildiğince saldırmıştır ve saldırmaktadır. Bu saldırılarda aslında temel hedef Atatürk'tür (*Bu saldırıların tamamen haksız ve maksatlı saldırılar olduğunu gösteren bir çalışma için bkz. Sinan Meydan, ATATÜRK İLE ALLAH ARASINDA,*

"Bir Ömrün Öteki Hikayesi", 4.bs, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2010). Özellikle 28 Şubat öncesinde Türkiye'de Atatürk düşmanlığında ve buna paralel cumhuriyet tarihi yalanlarında adeta bir patlama olmuştur. Necmettin Erbakan'ın kapatılan, Refah ve Fazilet partileri döneminde siyasi çevrelerden büyük bir destek gören cumhuriyet tarihi yalancıları, öncelikle bütün güçleriyle Atatürk'e yüklenmişlerdir. Soyundan, sopundan, dinine, imanına; askeri, siyasi hayatından kişisel hayatının en ücra köşelerine kadar Atatürk'e saldıran "yobaz öfke", hızını alamayıp RP MKYK Üyesi Hasan Hüseyin Ceylan ve Hasan Mezarcı gibi şarlatanların öncülüğünde ve Fethullah'ın ışık evlerinde, yurtlarında ve dershanelerinde sistemli bir şekilde genç nesillerin beynini yalanlarla, iftiralarla doldurmuştur. 2000'lere girerken "*Yakın tarih yalan söylüyor*" diye başlayan onlarca kitapta yüzlerce cumhuriyet tarihi yalanı Türkiye'ye saçılmıştır. Said-i Nursi, Necip Fazıl, Kadir Mısıroğlu, Hasan Hüseyin Ceylan ve son zamanlarda Mustafa Armağan bu grubun en tanınmış isimleridir.

İslamcı

doğrularına doğru, eğrilerine eğri demeye noktasında İslamcılarla II. Cumhuriyetçiler çakışmıştır. bir birleşme söz konusudur " diye yazıyorlar.

2.Cumhuriyetçi

işbirliği

Cumhuriyet sonrası devrimleri gerçekleştiren Atatürk'e ve eserlerine bu gözle bakan Ceylan, ulusal kalkınmacılığı hayata geçiren "üçüncü Atatürk"ü de tekdir etmektedir. Son olarak, 1937 - 38 arasının Atatürk'ün bu güne yönelik arayışlarının kaydedilmesi gerektiğini ifade eden Ceylan bu dönemi "pragmatik aşaması" olarak tanımlıyor. Ceylan'ın iddiasına göre Atatürk, "İslam'dan tasfiyeciliğin yanlışlığını görmüş ve tek parti yönetiminin temel ilkesi inkılâp iken bir "dirsiniğe" doğru evrildiği konusunda yakın çevresini uyarmış"tır.

2. CUMHURİYETÇİLER

Ceylan'ın "doğrularını alıp yanlışlarını reddetme" temelli yaklaşımı İslamcılarda uzun yıllar egemen olan Atatürk düşmanlığında son dönemde yaşanan yumuşamanın anahtarlarını çözüyor. Her ne kadar Cemalettin Kaplan taraftarları gibi tabiatıyla sınırlı Atatürk'leri suçuna direnler, onun kıyamet habercisi "Deccal" olduğunda ısrar edenler, fırsatları bulduklarında hayıflarını dile getirseler bile, İslamcılar ve demeçleriyle, soru önergeleriyle, yasal ya da yasadışı yayınlarıyla ona yoğun bir şekilde saldırganlar varlıklarını sürdürse de İslamcı kesimin genelinde bu yumuşama eğilimi yaygınlaşıyor.

Bu yumuşamayı yalnızca İslamcıların sitesine daha fazla eklemlendikleriyle, ikitdarla ilişkilerini ve iktidarın nimetlerinden istifade etmelerini garanti altına alma arzusuyla açıklamak mümkün değil. 1980 sonrası üniversite çevrelerinde yo-

gunluk kazanan resmi yakın tarihi sorgulayan çalışmaların, İslamcıların, Atatürk'e karşı körükörüne saldırgan bir tutumdan "bilimsel iddialı eleştirel" bir tutuma yöneldiği rahatlıkla söylenebilir.

Ceylan'ın şu sözleri bu durumu güzel bir şekilde özetliyor: "Hasan Mezarcı'nın söylediklerinin 10 lost fadasını Paradigmanın İflası' adlı kitabında Doç. Dr. Vikret Başkaya diş geçirmiştir. Çok daha derinlikli boyutta Prof. Dr. Metin Tuncay 'Türkiye'de Tek Parti Döneminin Kuruluşu' kitabıyla cevaya koymuştur. Belki Turkuaz kitabı olarak İsmail Cem 'Türkiye'de Gerikalmışlığın Tarihi'nde yazmıştır."

Nicaklın Ceylan, "Atatürk'ün doğrularına doğru, eğrilerine eğri deme noktasında İslamcılarla II. Cumhuriyetçiler açıklar. Bu mutabakat, II. Cumhuriyetçilerin tasfiyenin ıslahiyle mümkün olabileceğini sezdiklerini ifade ediyor.

"Atatürk'ün söylediğiyle yapılan ayrıdır" diyen Kutlular şöyle devam ediyor: "Hürriyet demiş vermemişiz. Cumhuriyet demiş, kendi elinden kaçırılarak yönetmiştir. Devrim yapmış millete hiç danışmamıştır."

İslamcı kesimde Atatürk'e karşı sempatinin bulunduğunu doğrulayan Kutlular kopa rakiplerine atıyor: "Bugün radikallikler varsa Atatürk'ü severler elbette başlarına alıp araştırmalıdırlar. Bunu yapacak yerde 'Atatürk düşmanlığı' diye damgalıyorlar herşeyi.

KÖRÜN ELİ TAŞLI

Cumhuriyet döneminin Atatürk karşıtlığında başı çeken ve muaffiretinden Nurculardan bu eklili terli "Cumhuriyetçi nasıl Atatürkçü olunur" gibi kitaplar yazılmıştır.

Kitaplı bir Nurcu grubun çıkardığı "Hizmet - İslam" adlı aylık gazete gerekliliğini Atatürk'ü sevmelerle kazanma adığı gibi, görüş ve beyanı kitaplardan seçtiği alıntılarla "resmi yakın tarih"in yerine "İslamcı resmi yakın tarih" yaklaşımının örneklerini sergiliyor.

Yazımları "ayık" görüşle yaşamazlık

"İslam'da ihtilafı bir kural var. Bir kişi hakkında 99 bilmeli kişi, yüzde bir imana delalet etse, o kimseyi kâfirlikle itham edemezsiniz. Araştırmak lazım. Barları Mustafa Kemal için paniklet, bazıları atatürk, bazıları susun diyor. Bunların da delilleri var. Tıpkı bizim fiil tarifi gibi, ona nasıl tarif yapılırsa o tarifi kabul edersiniz. Bu konuda bir kural yok. Bu konuda bir kural yok. Bu konuda bir kural yok

2. Kişisel tatmin için Atatürk'e ve cumhuriyet tarihine saldıranlar: Bunlar biraz "narsist" tiplerdir. Özünde "iyi niyetli oldukları" bile söylenebilir. Bunlar, daha çok kişisel tatmin ve şöhret uğruna tarihi eğip bükenlerdir. "*İleri sürdüğüm tezlerle resmi tarihin ezberini bozdum*!" diye bas bas bağıran bu tiplere en iyi örnek Prof. Yalçın Küçük'tür.

3. Emperyalizmin gönüllü (bazen paralı) askeri olarak Atatürk'e ve cumhuriyet tarihine saldıranlar: En tehlikeli tipler bunlardır. Eğitimlerini genelde yurt dışında (daha çok ABD'de) tamamlamışlar, doktoralarını yine yurt dışında yapmışlardır. Birçoğu az ya da çok yurt dışındaki üniversitelerde (çoğu kez ABD'deki belli üniversitelerde) görev yapmıştır. Kendilerini genelde "liberal" olarak tanımlayan bu tipler, ülkemizde özellikle Bilgi, Sabancı ve Boğaziçi üniversitelerinde yuvalanmışlardır. Onları sıkça ekranlarda "*Ermeni soykırımını tanıyalım! Tarihimizle yüzleşelim!*" derken görürsünüz. Prof. Dr. Atilla Yayla, Doç. Dr. Halil Berktay, Dr. Taner Akçam bu gurubun en gözde isimleridir.

Belli Başlı Cumhuriyet Tarihi Yalanları

Türkiye'de kitaplarda, gazetelerde, dergilerde, televizyonlarda ve radyolarda bolca görmeye alıştığımız belli başlı cumhuriyet tarihi yalanları şunlardır:

- Osmanlı'yı Atatürk yıkmıştır!
- Kurtuluş Savaşı'nın başlamasında Atatürk'ün etkisi yoktur! Atatürk bu savaşa sonradan katılmıştır!
- Kurtuluş Savaşı antiemperyalist bir mücadele değildir! İngilizlerle savaşılmamıştır!
- Atatürk Kürtlere özerlik sözü vermiştir! Cumhuriyet Kürtleri yok etmek istemiştir!
- Vahdettin hain değil kahramandır!
- Atatürk manda ve himayeye taraftardır? Sivas Kongresi'nde ABD mandası kabul edilmiştir?
- Çerkez Ethem hain değil, kahramandır!
- I. İnönü Savaşı diye bir savaş yoktur!

- Lozan Antlaşması zafer değil hezimettir?
- İstiklal Mahkemelerinde on binlerce insan suçsuz yere asılmıştır!
- Atatürk devrimleri din dışıdır, Atatürk dine karşıdır!
- Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesi demokrasiye karşıdır!
- Harf devrimi Türkiye'yi geçmişinden koparmış, halkı bir gecede cahil bırakmıştır!

Buna benzer yalanları çoğaltmak mümkündür...

İşte elinizdeki kitap, bu ve benzeri yalanlara "belgelerle" cevap vermek için kaleme alınmıştır. Amacım, hiç kimsenin kişilik haklarına saldırmak değildir... Amacım, Atatürk'ün, ***"Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerâit içinde dahi, vazifen; Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır!"*** ilkesi doğrultusunda tamamen belge ve bilgilere dayalı olarak cumhuriyet tarihi yalanlarını ortaya koymak ve özellikle genç nesilleri bilgilendirip uyarmaktır.

* * *

Kitapta, "Atatürk", soyadı kanunu öncesinde (1934) de "Mustafa Kemal" olarak değil "Atatürk" olarak adlandırılmıştır. Bu adlandırma, tarafımdan bilinçli olarak yapılmıştır. Atatürk adını ağzına almaktan bile çekinen "yobaz takımına" tepki olarak "Mustafa Kemal Atatürk", doğumundan ölümüne kadar inadına hep "Atatürk" diye adlandırılmıştır.

Kitapta, 1919-1922 arasındaki dönemin gazetelerinden birebir alıntılara yer verilmiştir. Bilindiği gibi 1928 Harf devrimi öncesinde Arap alfabesi kullanıldığından gazeteler de Arap harfleriyle Osmanlıca çıkmaktaydı. Ben bu Osmanlıca gazetelerin geniş kitlelerce bugün anlaşılmayacağını düşünerek kitabımda bu gazetelerin birebir Latin harflerine çevrilmiş Türkçe tercümelerini kullandım. Ömer Sami Coşar'ın, dönemin gazetelerini

birebir derleyip çevirdiği "İstiklal Harbi Gazetesi" nden yararlandım.

Kitapta, belgesel nitelikli fotoğraflara da yer verdim. Özellikle İstanbul'un İngilizlerce işgali, Anadolu'ya çıkarılan İngiliz işgal kuvvetleri, İşgalci Yunanlıların Anadolu'da yaptıkları maddi ve manevi yıkım ve Türk insanının olağanüstü fedakârlığını gösteren bu fotoğraflar, Kurtuluş Savaşı'nın ne kadar zor ve ne kadar önemli bir mücadele olduğunu kanıtlamaktadır.

Cumhuriyet Tarihi Yalanları'nı, "seri kitap" olarak düşünmekteyim. Elinizdeki kitap birinci cilttir. Cumhuriyet Tarihi Yalanları'nın diğer ciltleri önümüzdeki aylarda ve yıllarda sizlere ulaşacak.

Cumhuriyet Tarihi Yalanları'nın ortaya çıkmasında, bana her türlü desteği veren Sevgili Eşim Özlem Akkoç Meydan'a, İnkılâp Kitabevi'ne ve editörüm Tansel Mumcu'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum...

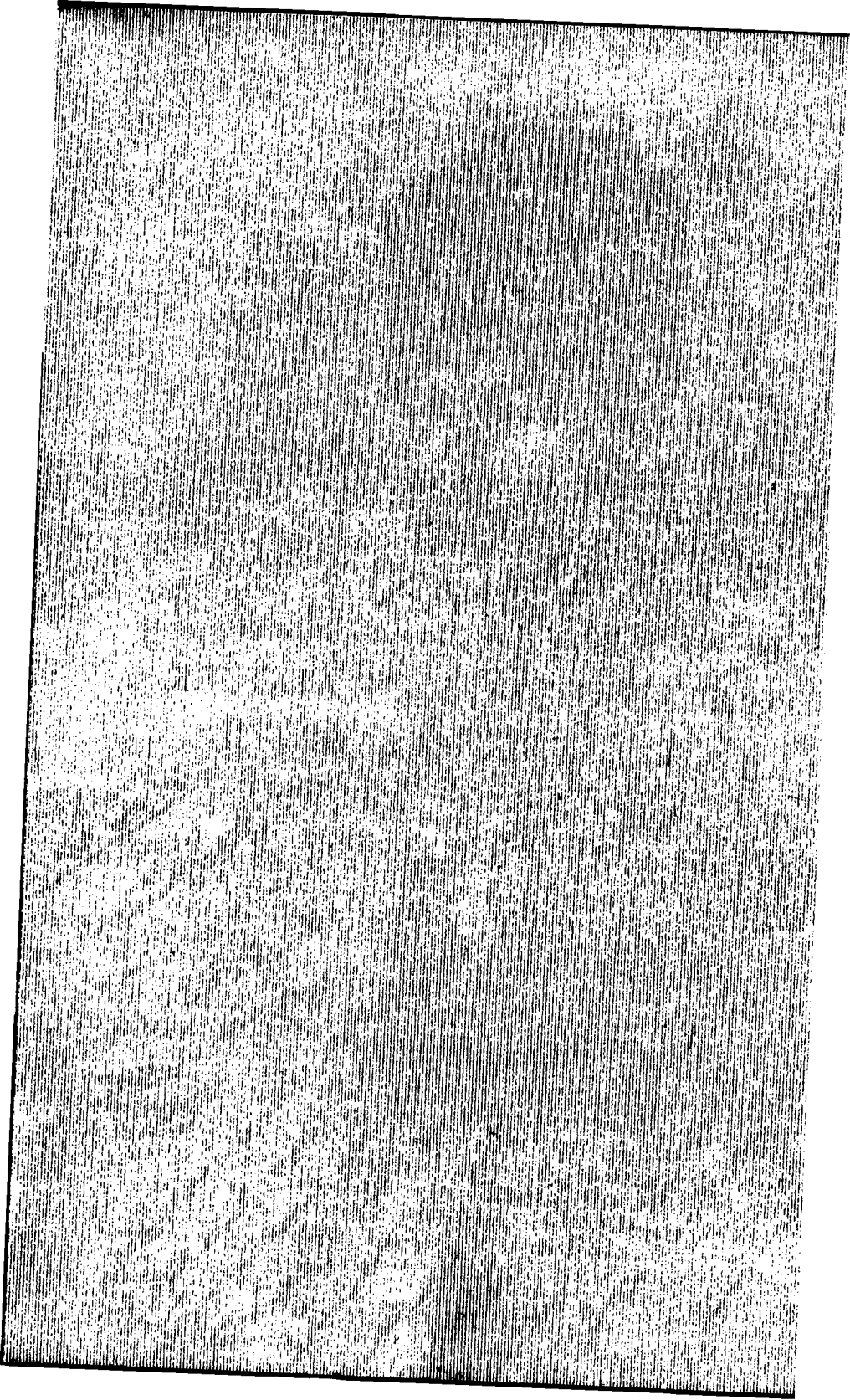
Sinan Meydan
İstanbul/Ağustos 2010

CUMHURİYET TARİHİ YALANLARI

YALAN 1

KURTULUŞ SAVAŞI'NI ATATÜRK DEĞİL DEDEM BAŞLATTI!

Prof. Tarık Zafer Tunaya, "**Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**" adlı kitabında, "***Müdafaa-i Hukuku yaratanlar, Atatürk ve Atatürkçüler değildi. Atatürk Samsun'a çıktığında hareket dernekler kurmuş, kongreler yapmaktaydı***" demiştir.[1]

Tunaya'nın bu tezi kısa sürede çok sayıda taraftar bulmuştur. **Prof. Eric Jan Zürcher** ve **Prof. Bülent Tanör** gibi tarihçiler bu teze dayanarak, "***Kurtuluş Savaşı'nı Atatürk başlatmamıştır! Atatürk bu mücadeleye sonradan katılmıştır!***" demeye başlamışlardır. Bu akademik çıkışlardan sonra kadim "**Atatürk düşmanları**" devreye girmiştir: "Yobazlar" ve İkinci cumhuriyetçi "liberaller", gazete köşelerinde ve televizyon ekranlarında "***Kurtuluş Savaşı'nı Atatürk başlatmamıştır!***" diye avaz avaz bağırmaya başlamışlardır.

Prof. Yalçın Küçük, "***Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları Kurtuluş Savaşı'na sonradan katıldılar*** *ve çöken düzene yakındılar.* ***Sonradan geldiler,*** *kendilerinden önce gelenleri ve daha önemlisi, Kemal Paşa, Fevzi Paşa ve İsmet Paşa triumvirası* ***başlamış olan kurtuluş ve bağımsızlık hareketine göre*** *daha tutucu olduğu için daha radikal olanları tasfiye etmek zorunluluğunu duydular...*" diyerek, kendi ifadesiyle "***Türkiye tarihini alt üst etmiştir!***"[2]

Hiç kuşkusuz Atatürk'ü Atatürk yapan, dünyadaki ilk "antiemperyalist" mücadele olan Türk Kurtuluş Savaşı'dır. Dolayısıyla Atatürk'ü yok etmek isteyenler öncelikle bu yalana sıkıca tutunmuşlardır. Atatürk'ü ve Atatürk düşüncesini yok etmek is-

1 Tarık Zafer Tunaya, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, 2.bs. İstanbul, 1981, s. 40.

2 Yalçın Küçük, **Türkiye Üzerine Tezler**, İstanbul, 1992, s. 252, 253.

teyen "din simsarı yobazların" ve "faşist liboşların" gerçek amacı, hiç şüphesiz, Kurtuluş Savaşı konusundaki gerçekleri ortaya çıkarmak değildir; onların amacı öteden beri "gıcık oldukları" Atatürk'ü halkın gözünden düşürmektir. Bir de "şovmenler" vardır ki, onların amacı "*tarihi tersyüz ederek tatmin olmaktır*".

Evet "**Anadolu direnişi**", ilk olarak toprağı işgal edilen, hanımına, kızına tecavüz edilen **Türk halkı** tarafından başlatılmıştır. Ancak bu direnişin topyekun bir bağımsızlık hareketi haline gelmesi, yani "**Kurtuluş Savaşı**" niteliğine bürünmesini sağlayan bizzat Mustafa Kemal Atatürk'tür. Üstelik, **Prof. Yalçın Küçük**'ün iddia ettiği gibi Atatürk sonradan bu mücadeleye katılmamış, Atatürk yola, "direniş fikrini" savunan **ilk Kuvayı Milliyecilerden biri** olarak çıkmıştır.

İşgalcilere karşı ilk kurşunun sıkılması, ilk direnişlerin başlaması, hatta direniş amacıyla yurdun değişik yerlerinde Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin kurulması başka şeydir; bu pasif direnişin örgütlenerek, sistematikleştirilerek ve merkezileştirilerek **Kurtuluş Savaşı** haline getirilmesi başka şeydir. Ve bu işi, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Atatürk yapmıştır. Amasya Genelgesi, Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi, TBMM'nin açılması, düzenli ordunun kurulması ve bu sırada "akıllara durgunluk veren" bir telgraf trafiği ve yazışma ağıyla bütün asker-sivil yetkililerin organize edilmesi, görevlendirilmesi ve yönetilmesi işini üzerine alan Atatürk, "dağınık halk direnişinden" sistemli bir yapı meydana getirerek, emperyalizme karşı dünyadaki ilk Kurtuluş Savaşı'nı vermiştir.

İşin bu boyutunu ortaya koyduktan sonra şimdi de "*Atatürk'ten önce direniş başlamıştı*" söyleminin "temelsizliğini" ortaya koyarak "Anadolu direnişi düşüncesinin fikir babasının" herkesten önce Atatürk olduğunu kanıtlayacağım.

Uyanıklar, kavramları birbirine karıştırarak halkın gönlündeki Atatürk sevgisini silmeye çalışmaktadırlar; ama yağma yok! Her şeyi anlayacak olgunlukta olan bu halkı kandırmanın öyle kolay olmadığını artık herkes görecektir.

I. Dünya Savaşı'nı Doğru Anlamak

Kurtuluş Savaşı'nın nasıl ve kimler tarafından başlatıldığını anlayabilmek için I. Dünya Savaşı'nı doğru anlamak gerekir.

20. yüzyılın başlarında İngiliz, Fransız ve Rus emperyalizminin kıskacı altındaki Osmanlı Devleti, Almanya'nın yanında I. Dünya Savaşı'na sürüklenmiştir. 1914-1918 yılları arasındaki bu savaşta birçok cephede mücadele etmek zorunda kalan Osmanlı Devleti, Çanakkale hariç, tüm cephelerde çok ağır yenilgiler almıştır. 500 binden fazla kayıp veren Osmanlı Devleti, savaş sonrasında Arap Yarımadası'nı ve Ortadoğu'yu kaybederek Anadolu'ya sıkışmıştır.

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesi bir "çılgınlık" değil, bir "mecburiyet"tir.

1877-78 Osmanlı Rus Savaşı'ndan sonra İngiltere ve Fransa, Osmanlı Devleti'ni koruma politikasından vazgeçerek Rusya ve İtalya ile de anlaşıp Osmanlı mirasını paylaşmaya karar vermişlerdir. Bu amaçla 1908-1918 yılları arasında Osmanlı'yı parçalamaya ve paylaşmaya yönelik birçok **gizli anlaşma** yapılmıştır.

I. Dünya Savaşı'nın başlarında Osmanlı Devleti'ni idare eden **İttihat ve Terakki Partisi** İngiltere, Fransa ve hatta Rusya ile yakınlaşmak istemiş ancak bunu başaramamıştır. Bırakın bu ülkelerle yakınlaşmayı, o günlerde İngiltere, parası ödendiği halde Osmanlı Devleti'ne vermesi gereken iki savaş gemisini bile vermemiştir.

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı sırasında emperyalist bir saldırıya uğrayacağı kesindir. Özellikle, savaşın başlarında Osmanlı'yı parçalamak ve paylaşmak için yapılan **gizli antlaşmalar** bu gerçeği çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Özellikle **İngiliz emperyalizmi,** Osmanlı petrollerini, dolayısıyla Kuzey Mezopotamya'yı, boğazları, Ortadoğu'yu ve Kafkas enerji hatlarını ele geçirmek için Osmanlı'ya saldırmaya kararlıdır. Örneğin İngilizler, Osmanlı Devleti daha fiilen ve resmen I. Dünya Savaşı'na girmeden önce, Osmanlı'nın Mezopotamya topraklarına yönelik askeri harekat hazırlıklarını bitirmişlerdir:

İngilizlerin Hindistan İstila Gücü, 15 Ekim'de yola çıkmış ve 25 Ekim 1914'de Bahreyn'e ulaşmıştır. Bu sırada Osmanlı henüz I. Dünya Savaşı'na girmiş değildir.[3]

Özetle, Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'na girmemek için ne kadar direnirse direnşin, eninde sonunda bir bahaneyle bu savaşa sürüklenecektir; çünkü, bu savaşı başlatanların temel amaçlarından biri Osmanlı'yı tasfiye etmek ve parçalayarak paylaşmaktır.

Atatürk'e göre de Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesi son derece normaldir: "*I. Dünya Savaşı'na girilmemesi arzu edilirdi*" diyen Atatürk, bunun şu nedenlerle **imkânsız olduğunu** belirtmiştir:

1. Maddi olanakların yeterli olmaması: Tarafsızlık için paramız, silahımız, araçlarımız ve sanayimizin olmaması,
2. Türkiye'nin coğrafi konumu: Özellikle Boğazların bir geçiş güzergâhı olması ve Osmanlı Devleti'nin boğazları koruyacak güce sahip olmaması,
3. Rusların İtilaf Devletleri yanında yer almasının tedirginlik yaratması,
4. İngilizlerin, Türk halkından toplanan 7 milyon lira ile yaptırılan gemileri gasp etmesi,
5. Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesinden daha 4 ay önce İngilizlerin, Osmanlı'nın tamamen zararına bir Ermenistan Devleti'nin kurulmasına karar verdiklerini açıklaması,
6. İstanbul'un Çarlık Rusyası'na vaat edilmiş olması.

Atatürk, olaya bakışını şöyle özetlemiştir:

"*Türkiye I. Dünya Savaşı'na girmeye mecburdu ve mevcut dünya dengesine göre bu giriş şekli de olandan ve görünenden başka türlü olamazdı. Belki savaşa giriş zamanı, belki kuvvetleri kullanma tarzları, özetle bir sürü ayrıntı eleştirilebilir. Fakat, esasa diyecek yoktur. Türkiye savaşa girerdi ve böyle girerdi.*"[4]

3 Mim Kemal Öke, **Musul Meselesi Kronolojisi (1918-1925)**, 2.bs. İstanbul, 1991, s.13.

4 Utkan Kocatürk, **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, Ankara, 1984, s. 145.

Burada tartışılması gereken Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesi değil, savaş sırasındaki ve sonrasındaki siyasi ve askeri stratejileridir.

İşte bana göre, **İttihatçılar** ve **Enver Paşa** bu noktada büyük hatalar yapmıştır. İşte o hatalar:

1. Türk ordularını Alman subayların komutası altına vermeleri,
2. Geleceği doğru okuyamayarak **Anadolu dışında;** Arap çöllerinde ve Transkafkasya'da gelecek aramaları,
3. Alman çıkarlarının Türk çıkarlarının önüne geçtiğini fark edememeleri veya bunu engelleyecek iradeyi gösterememeleri,
4. Savaş sonrasında, **Wilson İlkelerine** güvenerek ve **İngilizlerin merhametine sığınarak** Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalamaları...

Bence asıl eleştirilmesi gereken noktalar bunlardır.

I. Dünya Savaşı Sonlarında Atatürk: "Anadolu'yu Savunmalıyız"

Enver Paşa ve diğer İttihatçılar, **Arap çöllerinde** ve **Turan ellerinde** hayal peşinde koşmanın hesaplarını yaparken, Atatürk **Anadolu'yu savunmanın** hesaplarını yapmıştır.

I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale cephesinde İngilizleri ve Fransızları durduran, Doğu cephesinde Muş ve Bitlis'i Ruslardan geri alan Mustafa Kemal Atatürk, 17 Şubat 1917'de **Hicaz Seferi Kuvvetler Komutanlığı'na** atanmıştır. Bu ordunun görevi, Arap Yarımadası'nı; Mekke'yi, Kabe'yi savunmak ve Suriye'yi Medine'ye bağlayan demir yolunu elde tutmaktır. Fakat Atatürk'ün çok daha başka düşünceleri vardır: O, değil Hicaz'a asker sevk etmek, oradaki askerleri de alıp Anadolu ve çevresinde güçlü bir "**savunma hattı**" oluşturmak istemektedir. Atatürk, Halep'e giderek bu düşüncesini **Enver Paşa** ve **Cemal Paşa**'yla paylaşmış, ancak görüşleri dikkate alınmayınca görevinden istifa edip İstanbul'a dönmüştür.

Enver Paşa, Atatürk'ü bu sefer de Kafkasya içlerindeki **9. Ordu Komutanlığı'na** atamak istemiş, ancak Atatürk, Anadolu

dışındaki bu uzak görevi kabul etmeyince bu sefer de **Suriye'deki 7. Ordu Komutanlığı'na** atanmıştır.

Atatürk, Suriye cephesinde 7. Ordu Komutanı'yken grup komutanı **Alman General Falkenhayn**'la görüş ayrılığına düşmüştür. Falkenhayn, önce İngilizleri Palestin'den söküp atmayı sonra da Bağdat'ı almayı planlamaktadır. **Başkomutan Vekili Enver Paşa** da Falkenhayn gibi düşünmektedir: Rauf Orbay'a, "***Biz genel durum bakımından Medine'nin sonuna kadar savunulmasını, Bağdat'ın da bir an önce geri alınmasını siyaseten gerekli görüyoruz***" demiştir. Geleceği doğru okuma yeteneğine sahip olan Atatürk, General Falkenhayn'ın sadece Alman çıkarlarını düşündüğünü, İngiliz üstünlüğüne aldırış etmeden, Arapların iç yapılarını dikkate almadan emrindeki Türk ordularını ateşe atarak bir taarruz planı üzerinde çalıştığını fark etmiştir.

Atatürk, Alman çıkarlarını koruyan ve Türk ordusuna zarar veren General Falkenhayn'la çalışmak istemediğini **iki raporla** üstlerine bildirmiştir:

Atatürk, ilk raporunu, **20 Eylül 1917'de** Halep'ten, Dahiliye Nazırı Talat Paşa ve Başkomutan Vekili Enver Paşa'ya göndermiştir. Atatürk, 2010 kelimelik, 7 büyük sayfalık bu uzun raporunda "cesaretle" ve "açık yüreklilikle" şu çarpıcı değerlendirmeleri yapmıştır:

1. Halk ile yönetim arasındaki bağlar sarsılmıştır. Ülke genel bir anarşiye doğru sürüklenmektedir.
2. Mülki idare tam bir aciz içindedir. Zabıta kuvvetleri zayıf ve yetersizdir. Memurlar rüşvet almakta, yolsuzluk ve vurgunculuk yapmaktadır.
3. Yargı işlememektedir.
4. Ekonomi çökmektedir.
5. Saltanat çürümektedir. Bir gün hep birden çökmesi ihtimali vardır.
6. Almanların, I. Dünya Savaşı'nı kazanması imkânsızdır.
7. Ordumuz, sefil ve perişan durumdadır.
8. Alman general Falkenhayn Alman çıkarlarını korumaktadır.

Atatürk, sorunları bu şekilde sıraladıktan sonra çözüm yollarını da şöyle sıralamıştır:

1. Hükümeti güçlendirmek,
2. Beslenmeyi sağlamak,
3. Yolsuzlukları en aza indirmek,
4. Ülkeyi sağlam bir hareket üssü haline getirmek,
5. Askeri politikamızı bir savunma politikası haline getirmek.

Atatürk, askerlik tarihinde bir benzerine daha rastlanmayan bu ünlü raporunu şu çarpıcı cümlelerle bitirmiştir: "***Askeri politikamız bir savunma politikası olmalı. Elimizde bulunan kuvvetleri ve bir tek eri sonuna kadar saklamalıyız. Memleket dışında da bir tek Türk askeri kalmamalıdır. İşte benim düşüncelerim bundan ibarettir. Bulunduğumuz mevki sebebiyle bunları tasvir etmekle vicdanım üzerindeki yükü atmış olduğuma inanıyorum.***"

İşte Atatürk'ün 1917 yılındaki düşüncesi: "***Memleket (Anadolu) dışında bir tek Türk askeri kalmamalıdır.***" Atatürk'ün, "*Memleket dışında bir tek Türk askeri kalmamalıdır*" dediği Enver Paşa, o günlerde Kafkaslar'da, Dağıstan'da ve Hicaz'da bulunan orduların zafer haberlerini beklemekte, bu da yetmezmiş gibi Hindistan'a bir sefer yapmayı planlamaktadır.

Birinci raporundan herhangi bir sonuç alamayan Atatürk, 24 Eylül 1917'de, yine Halep'ten Enver ve Cemal Paşalara ikinci bir rapor daha göndermiştir. Bu raporunda özellikle **General Falkenhayn'ı** çok ağır bir dille eleştirerek görevden alınmasını istemiş, aksi halde istifa edeceğini belirtmiştir.

Atatürk'ün, Enver Paşa gibi rakiplerinin onu bir kaşık suda boğmak istedikleri bir ortamda "idamı göze alarak" böyle raporlar hazırlaması, her şeyden önce onun katıksız vatanseverliğinin bir göstergesidir.

Atatürk, ülkenin yanlış politikalar nedeniyle her geçen gün biraz daha batağa sürüklendiği bir ortamda, sorumluluk sahibi bir asker ve duyarlı bir yurttaş olarak her şeyi göze alıp devleti yönetenleri uyarmayı kendisine bir görev saymıştır.

Atatürk'ün bu tarihi raporları adeta görmezlikten gelinmiştir. Hükümet ve Başkomutanlık, ne bir disiplin soruşturması açmış, ne de görüşlerini dikkate almıştır. Bunun üzerine o da *"kendi kendimi görevden aldım"* diyerek istifa etmiştir.

Yıldırım Orduları Komutanı Falkenhayn, bu durumu disiplin aşımı olarak değerlendirerek Atatürk'ün derhal cezalandırılmasını istemişse de Enver Paşa, böyle bir kararın Atatürk'ün kamuoyundaki şöhretini daha da arttıracağını düşünerek onu **Diyarbakır'daki 2. Ordu Komutanlığı'na** atamıştır. Ancak Atatürk, görüşleri dikkate alınmadıkça ve raporlarında belirttiği sorunlar çözümlenmedikçe "hiçbir makamda memlekete hizmet etmeyeceğini" belirterek bu görevden de istifa edip İstanbul'a dönmüştür.

Atatürk bir süre sonra yeniden Suriye-Filistin'deki **7. Ordu Komutanlığı'na** atanmıştır. Bu sırada Yıldırım Orduları Komutanlığı'na **Liman Von Sanders** getirilmiştir.

Suriye Geri Çekilişi ve Türk Süngülerinin Çizdiği Sınır

İngilizler yoğun hazırlıklardan sonra 19 Eylül 1918'de Filistin'deki Türk cephesine saldırmıştır. Bu cephe, Liman Von Sanders komutasındaki Yıldırım Ordularınca tutulmaktadır.

Yıldırım Orduları şu birliklerden oluşmaktadır:

Mersinli Cemal Paşa komutasındaki 4. Ordu, Cevat Paşa komutasındaki 8. Ordu, Mustafa Kemal Paşa komutasındaki 7. Ordu (Mustafa Kemal'in kolordu komutanlarından biri İsmet Paşa, diğeri Ali Fuat Paşa'dır). Bu üç ordu, Yafa'nın 20 km kuzeyi ile Lut Gölü arasındaki 100 km'lik cepheyi savunmaktadır.

4. ve 8. Ordular, İngiliz saldırısının daha başlarında dağıldıklarından tüm yük Atatürk'ün kontrolündeki 7. Ordu'nun omuzlarına binmiştir.

Liman Von Sanders, devasa İngiliz ordusu karşısında ne yapacağını şaşırmış bir durumda, geriye doğru kaçarak canını zor kurtarmıştır. Geride kalan orduları toparlamak isteyen Atatürk, bir süre Von Sanders'le irtibat kuramamıştır. Daha sonra

süratle orduları derleyip toparlayan Atatürk, kimseye sormadan inisiyatif kullanarak, Türk ordusunu Suriye'nin kuzey sınırına yakın **Halep'e** çekmeye başlamıştır. Liman Von Sanders, bu itaatsizliğin nedenini sorunca Atatürk, *"Suriye'nin bir Arap şehri olduğunu, önemli olanın Türk olan Anadolu'yu savunmak olduğunu"* belirtmiştir. Bu sırada Yıldırım Orduları Komutanlığı genel karargâhı **Adana'ya** çekilmiştir.

25 Ekim 1917'de Halep'in güneyinde kanlı çarpışmalar başlamıştır. Bu sırada bazı Arap aşiretleri de Halep'e girerek Türklere karşı sokak muharebelerine başlamıştır. Atatürk, adeta tek başına **hem İngilizlerle** hem de onların kışkırttığı **asi Arap aşiretleriyle** savaşarak ordusunu geri çekmeyi başarmıştır.[5]

Atatürk, **Halep'in kuzeyinde** Hatay'ı da içine alan bir savunma cephesi kurmuştur. İngilizler, bu savunma hattına taarruz etmişler, fakat Atatürk, Arap asilerce desteklenmiş İngiliz ordusunu bozguna uğratmayı başarmıştır. Böylece 26 Ekim 1918'de I. Dünya Savaşı'nın son savaşı kazanılmıştır.[6]

Bu zafer, Atatürk'ün deyimiyle *"Türk süngülerinin çizdiği sınır"* olacaktır.[7]

Orgeneral Fahrettin Altay Paşa, Atatürk'ün I. Dünya Savaşı'ndaki bu son büyük başarısını şöyle anlatmıştır:

"Filistin muharebelerinde ordumuz bozuldu. Ordu kumandanı Liman Von Sanders Paşa kaçtı. Ve zorlukla kendini esaretten kurtardı. Bunun üzerine üç ordu kumandanı Cevat, Mersinli Cemal ve Mustafa Kemal Paşalar enkazı Dera'da topladılar. Fakat daha kıdemli oldukları halde Cevat ve Cemal Paşalar ordu kumandanlığını Mustafa Kemal'e bıraktılar. Kendileri çekilip gittiler. Mustafa Kemal ise en buhranlı, en nazik bir zamanda bu döküntülerden ibaret ordunun kumandanlığını alma cesaretini gösterdikten başka olabildiği kadar düzenlediği

5 Atatürk, bu sokak çatışmalarının ayrıntılarını 1926 yılında Falih Rıfkı Atay'a anlatmıştır. Falih Rıfkı Atay, **Atatürk'ün Bana Anlattıkları,** İstanbul, 1998, s.67-69.

6 Şevket Süreyya Aydemir, **Tek Adam,** C.I, 29.bs, İstanbul, 2009, s. 288.

7 Sina Akşin, **Kısa Türkiye Tarihi,** İstanbul, 2007, s.113.

bir ordu ile Halep civarındaki istila ordusunu durdurmaya da muvaffak oldu ki, bu gerçekten hayrete şayan bir olaydır."[8]

1918'de Atatürk'ün savunduğu o hat, ileride Misak-ı Milli'nin güney sınırı olacaktır. Bu gerçeği anılarında Atatürk şöyle ifade etmiştir:

"Gerek Erzurum Kongresi'nde gerek Sivas Kongresi'nde Türkiye'nin milli sınırlarını tespit için ben Türk süngülerinin işaret ettiği bu hattı esas kabul ettim.

Zavallı Wilson, anlamadı ki, süngü, kuvvet, şeref ve haysiyetin müdafaa edemediği hatlar başka hiçbir prensiple müdafaa edilemez."[9]

Atatürk'ün, I. Dünya Savaşı'nın sonlarındaki bu Suriye geriye çekilme hareketi ve Halep direnişi, Anadolu direnişinin, Kurtuluş Savaşı'nın ilk işaretidir.

O, daha Anadolu işgal edilmeden, Anadolu'yu savunmanın hesaplarını yapmıştır.[10]

Mondros Ateşkes Antlaşması ve Atatürk

Almanya'nın yenilmesi, Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi, değişik cephelerde alınan ağır yenilgiler ve son olarak Amerikan başkanı Wilson'un yayınladığı ilkeler, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan çekilmesinde etkili olmuştur.

13 Ekim 1918'de Talat Paşa Hükümeti istifa etmiş ve yerine Ahmet İzzet Paşa Hükümeti kurulmuştur.

Kütülamere'de esir alınan İngiliz generali Townshend'ın arabuluculuk yapmasıyla, Osmanlı Devleti adına Bahriye Nazırı Rauf Bey (Orbay) ve İtilaf Devletleri adına da İngilizlerin Akdeniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Calthorpe, Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalamışlardır (30 Ekim 1918).

8 Feridun Kandemir, *"Atatürk'ün Askerliği"*, **Atatürk, XV. Ölüm Yılı Hatırası**, İstanbul, 1953, s. 6, 7.

9 Atay, **age**, s.70.

10 Sinan Meydan, **Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları**, *"Parola Nuh"*, İstanbul, 2009, s.46.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın çok ağır maddeleri vardır. Örneğin 7. maddede, "***İtilaf Devletleri, güvenliklerini tehdit eden bir durumda istedikleri herhangi bir stratejik bölgeyi işgal edebileceklerdir***" denilirken; 24. maddede, "***Doğu'daki altı ilde karışıklık çıkarsa oralar işgal edilecektir...***" denilmektedir. Ayrıca, Osmanlı'nın bütün orduları dağıtılacak, bütün ağır silahlarına el konulacak, bütün yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynakları, telgraf hatları, demir yolları, tersaneleri ve tünelleri İtilaf Devletleri'nin kontrolüne bırakılacaktır. Gerektiğinde İstanbul da işgal edilebilecektir.

Hamidiye kahramanı Osmanlı Bahriye Nazırı **Rauf Bey'in,** "İngiliz centilmenliğine" güvenerek imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşması'nı Ahmet İzzet Paşa Hükümeti de olumlu karşılamıştır. Padişah Vahdettin de Mondros'tan memnundur. İsmet Paşa bile "***mütareke metni okunduğu zaman açık ifade ile göze batacak sakıncalar taşımadığını***" belirtmiştir.[11]

Atatürk, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalandığını, Sadrazam ve Genelkurmay Başkanı Ahmet İzzet Paşa'nın 31 Ekim 1918 tarihli telgrafıyla öğrenmiş, antlaşmanın metnini ise 3 Kasım 1918'de görmüştür.

Atatürk, 25 maddelik bu antlaşmayı incelediğinde şunları düşünmüştür:

"***Bu antlaşmayı baştan sona incelediğimde bende meydana gelen kanaat şu idi: Devlet-i Aliye-i Osmaniye bu antlaşma ile kendini kayıtsız şartsız düşmanlara teslim etmeye razı olmuştur. Yalnız razı olmamış, düşmanların memleketi işgali için ona yardım da vaat etmiştir. Bu beni çok hazin düşüncelere sevk etti.***"[12]

Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandıktan sonra Osmanlı Hükümeti, komutanlara bu antlaşma konusundaki görüşlerini sormuştur. "***Bu mütareke reddedilsin***" diyen tek komutan Mustafa Kemal Atatürk'tür.[13]

---

11 age, s.49.

12 Atay, age, 79

13 Sadi Irmak, **Atatürk,** "*Bir Çağın Açılışı*", İstanbul, 1984, s.385. Meydan, age, s.53.

Atatürk, antlaşmayı inceledikten hemen sonra, komutası altındaki 2. ve 7. kolordulara gönderdiği bir emirle "*Suriye sınırının Osmanlı Devleti'nin Suriye vilayetinin kuzey sınırı olduğunu, Türklerin çoğunlukta olduğu bölgelerin esas hat olarak kabul edilmesi gerektiğini, mütareke şartlarının yeterince açık olmadığını, dolayısıyla yapılacak işgallere karşı uyanık olunmasını, Toros tünellerini işgal edecek İtilaf kuvvetlerinin yanına Türk kuvvetlerinin yerleştirilmeye çalışılmasını*" istemiştir.[14]

Atatürk, ayrıca komutasındaki birliklere gönderdiği emirlerde Mondros'un açık olmayan hükümleri nedeniyle **dikkatli olunmasını** istemiştir.

Bizim İçin Herşey Yeni Başlıyor

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından bir gün sonra, 31 Ekim 1918'de Atatürk, Adana'ya gelerek Liman Von Sanders'ten **Yıldırım Orduları Komutanlığı**'nı devralmıştır. Devir teslim töreni sırasında bir ara Von Sanders, "***Bizim için her şey bitti!***" deyince Atatürk, Alman generalin gözlerinin içine bakarak, "***Savaş müttefikler için bitmiş olabilir, fakat bizi ilgilendiren savaş, istiklal savaşımız şimdi başlıyor!***" demiştir. Atatürk'ün 31 Ekim 1918'de Alman generalin gözlerinin içine bakarak söylediği bu sözler, **kafasındaki direniş düşüncesinin** en önemli kanıtıdır.

Atatürk, Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı görevine gelir gelmez eldeki dağınık birlikleri derleyip toparlamaya başlamıştır. Her şeye rağmen kararlıdır! İngilizleri Halep önlerine mıhlamıştır ve onların daha içerilere girmesine asla izin vermeyecektir!

Atatürk anılarında, bu konudaki kararlılığını, "***Elim altında bulunan iki ordunun arzu ettiğim tarzda güçlendirilmesi halinde bütün felaketlere rağmen Türk sesini işittirebileceği kanaatindeydim. Bu yolda işe başladım***" diyerek ifade etmiştir.[15]

14 Tevfik Bıyıklıoğlu, **Atatürk Anadolu'da, (1919-1921)**, Ankara, 1959, s.65.
15 Atay, **age**, s.78.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın bütün ağırlığına, eldeki kuvvetlerin bütün perişanlığına rağmen Atatürk, büyük bir inançla, *"Türk sesini işittirmeyi"* düşünebilmiştir.

Atatürk, bir taraftan emrindeki kuvvetleri derleyip toparlamaya çalışırken diğer taraftan da düşmanın Anadolu'ya ayak basmaması için gereken önlemleri almıştır. Atatürk'e kulak verelim:

"Nitekim mütarekeden hemen sonra Halep ve Katma arasında ordumuzun süngüleriyle çizmiş olduğu hattı geçmek isteyen İngilizlere karşı derhal süngü ile karşı koymakta tereddüt göstermedim. Nitekim İskenderun körfezine yaklaşmak isteyen düşman donanmasına ateş emri verdim." [16]

Atatürk dışında Mondros Ateşkes Antlaşması'na açıkça tepki gösteren iki komutan daha vardır. Bunlardan biri Irak cephesi komutanlarından **Ali İhsan (Sabis) Paşa**, diğeri de Kafkas cephesi komutanı **Yakup Şevki Paşa**'dır.[17]

* * *

Görüldüğü gibi Atatürk, daha Anadolu işgal edilmeden çok önce, I. Dünya Savaşı'nın sonlarında, 1917-1918 yılları içinde, Suriye-Filistin cephesinde 7. Ordu Komutanıyken, **Halep'in kuzeyinde** İngilizlere karşı oluşturduğu **savunma hattıyla** ilk direnç noktasını, ilk direniş duvarını meydana getirmiştir.

Kendi ifadesiyle *"Süngüyle çizilen bu sınırı geçmek isteyen İngilizlere karşı derhal süngü ile karşı koyma"* ve *"İskenderun körfezine yaklaşmak isteyen düşman donanmasına ateş emri"*

16 **Atatürk'ün Bütün Eserleri**, C.15, İstanbul, 1998, s.62.

17 İngilizler kısa bir süre sonra her iki komutanı da tutuklayarak Malta'ya sürgün etmişlerdir. Kafkas cephesi komutanı **Yakup Şevki Paşa**, Mondros Ateşkes Antlaşması uyarınca bölgenin boşaltılması ve silahların teslim edilmesi emrini ağırdan almıştır. Bu nedenle Azerbaycan ve Dağıstan'da bulunan Türk kuvvetleri Ocak 1919 sonunda Batum'a gelmiştir. Yakup Şevki Paşa, Mondros Ateşkes Antlaşması gereği İtilaf Devletleri'ne teslim edilmesi gereken silahların bir kısmını da bölgeyi korumak için kurulan **Kafkas İslam Şuralarına** dağıtmıştır. İngilizler, hasta ve gözlerinden rahatsız olan Yakup Şevki Paşa'yı İstanbul'a çağırtmış ve tutuklayıp Malta'ya sürgün etmiştir.

vermiştir. Dolayısıyla Atatürk, daha düşman Anadolu'ya ayak basmadan önce "Anadolu direnişine" başlamıştır.

Atatürk'ün Halep'in kuzeyinde direniş hazırlıkları yaptığı ve İskenderun'a girecek İngiliz ordusuyla çarpışmaya hazırlandığı o günlerde Türkiye'nin neresinde hangi direniş hareketi vardı?

Kuvayı Milliye henüz kurulmamıştır.

Hiçbir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti yoktur.

İlk kurşun daha sıkılmamıştır.

Hiçbir yerel kongre toplanmamıştır.

Enver Paşa Hindistan'a yeni bir sefer yapmayı düşünmektedir.[18]

Padişah Vahdettin ise İngilizleri kızdıracak, küstürecek hareketlerden ısrarla kaçınılması gerektiğini öğütlemektedir.

İşte, 1918'in Kasım ayının başlarında Türkiye'deki manzara budur.

Bir tek o, yaklaşmakta olan tehlikenin farkındadır ve bir tek o, bu büyük tehlikeye yönelik ciddi önlemler almaya başlamıştır.

Atatürk ve Anadolu Direnişi Düşüncesi

Atatürk, daha 1907 yılında öncelikle Anadolu'yu korumaktan ve **Anadolu merkezli bir Türk devleti** kurmaktan söz etmiştir. Atatürk, bu düşüncesini o günlerde, yakın arkadaşlarından Ali Fuat (Cebesoy)'la paylaşmıştır. Şimdi Ali Fuat Cebesoy'a kulak verelim:

"Mustafa Kemal, Misak-ı Milli'nin esaslarını 1907'de belirlemiş, yurdunu tehlikeden kurtarmak için ne gibi çareler düşünüp bulduğunu yürekli biçimde ortaya koymuştur.

Bu sevgili arkadaşımın düşüncelerini daha Karaferiye'deyken dinledim.

Mustafa Kemal, ilk çare olarak şöyle düşünüyordu.

'Meşrutiyet, köhneleşmiş ve düzenini yitirmiş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun gövdesi üzerine değil, aksine Türk çoğun-

18 Enver Paşa'nın amcası Doğu Cephesi Orduları Grup Komutanı Halil Paşa, Kâzım Karabekir Paşa'ya, İran'a girip Tebriz'i, Reşt'i ve Tahran'ı işgal edip Hindistan'a gitmek için Enver Paşa'nın emir verdiğini belirtmiştir. Aydemir, age, C.I, s. 296.

luğun yaşadığı kısım üzerine oturtulmalı. Düşmanlarının yani, büyük devletlerin yapacağı bir ayıklama yerine devrim yönetimi kendi başına bir Türk devleti kurmalıdır."[19]

Atatürk'e göre, Anadolu merkez olacak, Doğu ve Batı Trakya bizde kalacak, Edirne'nin kuzey sınırları Bulgaristan aleyhinde düzenlenecek, kıyılarımıza yakın adalar Türkiye'ye ait olacak, diğerleri Yunanistan'a verilecek, Türkiye'deki Rum, Bulgar ve Sırplar, dışarıdaki Türklerle mübadele edilecek, Türkiye'nin güney sınırı Hatay, Halep ve Musul'u içine alacak, diğer yerler Araplara bırakılacaktır.[20]

Görüldüğü gibi Atatürk'ün kafasında daha 1907 yılında "**Anadolu merkezli bir ulus devlet**" düşüncesi vardır.

Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında Atatürk'ün bu şaşırtan öngörüsü doğrultusunda bir politika izlenebilseydi belki de Balkan felaketi yaşanmayacak, Sarıkamış dağlarında ve Yemen çöllerinde yüz binlerce Mehmetçik telef olmayacaktı.

Atatürk, gerçekçi bir bakışla 1907 yılından beri öncelikle Anadolu'nun korunması ve Anadolu'ya önem verilmesi gerektiğini düşünmüş ve hep bu doğrultuda çalışmıştır.

İttihatçı **Enver Paşa'nın** kendisini Anadolu dışında uzak görevlere tayin etmesine karşı o, her seferinde bir bahaneyle ya görevi kabul etmeyerek ya da istifa ederek Anadolu ve civarında görev almayı başarmıştır.[21]

Suriye'de 7. Ordu Komutanı olduğu sırada Enver ve Talat Paşalara gönderdiği iki raporla (20 ve 24 Eylül 1917 tarihlerinde) ısrarla orduyu Arap çöllerinden ve Turan ellerinden çekerek Anadolu ve civarına kaydırmayı teklif etmiş ve askeri politikamızın bir savunma politikası olması gerektiğinin altını çizmiştir, ancak kimseyi ikna edememiştir. O da kendi imkânlarıyla, kendi bildiği şekilde mücadele etmiştir:

---

19 Ali Fuat Cebesoy, **Sınıf Arkadaşım Atatürk**, İstanbul, ty, s.135-136.

20 age, s.135-139.

21 Bu konunun ayrıntıları için bkz. Meydan, **Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları**, s. 21-23.

1918 Ekimi'nin sonlarında Halep'in kuzeyinde İskenderun önlerinde bir savunma hattı oluşturduktan sonra, Adana'da Yıldırım Orduları Komutanı olduğu kısa sürede bir taraftan elindeki kuvvetleri organize etmiş, diğer taraftan da yetkilileri uyarmaya ve uyandırmaya çalışmıştır. Atatürk, Adana'da kaldığı yaklaşık 10 gün içinde Kurtuluş Savaşı'nın ön hazırlıklarına başlamıştır.

Atatürk, öncelikle 1-8 Kasım 1918 tarihleri arasında Adana'dan Ahmet İzzet Paşa'yla yazışmış, gönderdiği raporlarla onu yaklaşmakta olan tehlike konusunda uyarmaya ve uyandırmaya çalışmıştır.

Atatürk'ün Raporları: "İngilizlere Silahla Karşı Koymak"

Atatürk, Adana'dan **Sadrazam Ahmet İzzet Paşa**'ya gönderdiği raporlarda (telgraflarda) ülkenin içine düşürüldüğü durumu anlatmış ve kafasındaki **silahlı direniş düşüncesinden** söz etmiştir.

Bu raporlar, bir vatanseverin gerektiğinde kişisel çıkarlarını, rütbesini, makamını kısaca her şeyini bir kenara iterek doğru bildiği yolda sonuna kadar mücadele etmesi gerektiğini göstermektedir.

Atatürk'ün, Sadrazam İzzet Paşa ile yazışmalarına tanık olan **Cevat Abbas (Gürer)** bu konuda şu değerlendirmeyi yapmıştır:

"Atatürk'ün, Kilikya'yı ve Kilikya sınırlarını dahi bilmeyecek kadar gaflet göstermiş olan Sadrazamla Adana'dan makine başında saatlerce süren haberleşmesine şahit olmuştum.

Atatürk... Sadrazam Mareşal İzzet'i, devletin bulunduğu durum hakkında aydınlatmaktan kendisini alamıyordu. Fakat her defasında aldığı cevaplar pek sudan ve aldatıcı idi."[22]

Atatürk, her türlü çabasına rağmen Osmanlı yöneticilerini bir türlü gaflet uykusundan uyandıramamıştır.

Atatürk, bir kere daha haklı çıkmıştır: Mondros'un mürekkebi daha kurumadan ilk işgaller başlamıştır, ama artık çok geçtir...

22 Turgut Gürer, **Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer**, "*Cepheden Meclise Büyük Önder İle 24 Yıl*", İstanbul, 2006, s. 96, 97.

Atatürk'ün 1-8 Kasım 1918 tarihleri arasında Adana'dan Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya gönderdiği raporlar **Anadolu direnişine yönelik kayda geçirilmiş ilk ve tek resmi belgelerdir.**

Bu raporlarda Atatürk, açıkça İngilizlere karşı **silahla karşı koymaktan** söz etmiştir.

Atatürk'ün bu raporlarından yükselen "isyan ateşi" Kurtuluş Savaşı'nın ilk kıvılcımıdır.

İşte o raporlardan bazı bölümler:

1. **Mütareke şartlarının ikinci maddesinin harfiyen uygulanması doğal ise de bu münasebetle karaya asker çıkarmaya dair mütarekede bir kayıt bulunmadığından müsaade edilmemiş ve görüşme memurları dönüp geldikleri gemiye gitmişlerdir.**
2. **İskenderun'da İngilizlerin karaya çıkmasının gerekirse ateşle önlenmesini emrettiğim arz olunur.**
3. **Çok ciddi ve samimi olarak arz ederim ki, mütareke şartları arasında yanlış anlamaları giderecek tedbirleri almadan orduları terhis edecek ve İngilizlerin her dediğine boyun eğecek olursak, İngilizlerin ihtiraslarının önüne geçmeye imkân kalmayacaktır.**
4. **İskenderun'a her ne sebep ve bahane ile asker çıkarmaya teşebbüs edecek İngilizlerin ateşle engellenmesini... emrettim.**
5. **İngilizlerin aldatıcı muamele, teklif ve hareketlerini İngilizlerden fazla haklı ve nazik gösterecek ve buna karşılık gönül alıcı emirleri uygulamaya yaradılışım elverişli değildir.**
6. **Bugün Payas-Kilis hattına kadar olan toprakları isteyen İngilizlerin, yarın Toros'a kadar olan Kilikya mıntıkasını ve daha sonra Konya- İzmir hattının işgali lüzumu teklifinin birbirini kovalayacağı ve sonunda ordumuzun kendileri tarafından sevk ve idaresi ve hatta Osmanlı Bakanlar Kurulu'nun Britanya Hükümeti tarafından seçilmesi lüzumu gibi tekliflerin karşısında da kalmak uzak bir ihtimal değildir.**
7. **Ben ne durumda bulunursam bulunayım, doğru olduğuna inandığım ve gerekenlere duyurulmasını yurt selameti icabı**

kabul eylediğim kanaatlerimi bildirmekten nefsimi alıkoymaya muktedir değilim.[23]

Özetlemek gerekirse bakın ne diyor Atatürk:

- İngilizlerin karaya asker çıkarmalarına izin vermedim!
- İngilizler İskenderun'a çıkarsa ateşle karşılanmalarını emrettim!
- Orduları terhis edersek ve İngilizlerin her dediğine boyun eğersek onların ihtiraslarının önüne geçemeyiz.
- İngilizlere nazik davranmaya yaradılışım elverişli değildir!
- İngilizlerin isteklerine karşı çıkmazsak, ordumuzun yönetilmesini ve hatta Osmanlı Bakanlar Kurulu'nun seçilmesini bile İngilizlere bırakmak zorunda kalırız.
- Hangi şartta olursam olayım, yurt selameti için doğru bildiklerimi söylemekten nefsimi alıkoymam!

Soruyorum şimdi: 1-8 Kasım 1918 tarihleri arasında İngilizlerle burun buruna, her türlü tehlikeyi göze alarak "***Düşman karaya ayak basarsa ateşle karşılık verilmesini emrettim***" diyen Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'nın başlamasında herhangi bir rolü yok mudur? Bu Atatürk mü Kurtuluş Savaşı'na sonradan katılmıştır? Dahası, o günlerde Atatürk dışında hiçbir asker ya da sivil, Genelkurmaya ve Hükümete "***İngiliz işgaline karşı ateşle karşılık verilmelidir***" biçiminde rapor yazma cesareti gösterebilmiş midir? Mondros'un hemen ertesinde açıkça düşmanla silahlı mücadeleden söz eden ve bu düşüncesini yetkililere gönderdiği raporlarla belgeleyen "tek adam", **Mustafa Kemal Atatürk** değil midir? Şevket Süreyya Aydemir'in dediği gibi:

"***Yeni devlete çıkan yolun ilk ve en dumanlı işaretleri, sanıyorum ki Mustafa Kemal'in 1 Kasım 1918 ile 7 Kasım 1918 arasında Adana'da geçen 7 günlük Yıldırım Ordular Grubu Kumandanlığı zamanındaki buhran günlerinden başlar.***"[24]

---

23 Bu raporlar **Harp Tarihi Vesikaları Dergisi**'nde yayımlanmıştır. Ayrıntılar için bkz. Meydan, **Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları**, s. 54-67.

24 Aydemir, **age**, s.306.

Bütün bu gerçekleri tarih ayan beyan kaydetmiş olmasına karşın, öteden beri Atatürk'e saldıran "vicdansız yobazlar" ve "dönme liboşlar", *"Kurtuluş Savaşı'nı Atatürk başlatmamıştır! Atatürk Kurtuluş Savaşı'na sonradan katılmıştır!"* ve hatta *"Atatürk İngilizlerin ajanıdır!"* demek için, Atatürk'ün 1-8 Kasım 1918'de Adana'dan Osmanlı Sadrazamı ve Harbiye Nazırı Ahmet İzzet Paşa'ya gönderdiği bu raporları görmezden gelmişlerdir. Bu raporları ne Yalçın Küçük'ün, ne Fikret Başkaya'nın, ne de Kadir Mısıroğlu'nun kitaplarında göremezsiniz.

Müsaade Edin Vatanıma Hizmet Edeyim

Atatürk'ün uyarılarına kulak tıkayan Sadrazam Ahmet İzzet Paşa, 8 Kasım 1918'de istifa etmiştir. 9 Kasım 1918'de İngiliz ve Fransız kuvvetleri İskenderun'u işgal edip şehre törenle bayrak çekmişlerdir.

10 Kasım 1918'de Yıldırım Orduları Grubu kaldırılarak Atatürk İstanbul'a çağrılmıştır. Atatürk, bu çağrıyı yapan Ahmet İzzet Paşa'ya, son bir umutla şöyle seslenmiştir:

"Orduları dağıtalım, fakat unvanı koruyalım... Müsaade edin, en ufak bir müfreze halinde dahi olsa, bu unvanla ben onun kumandanlığıyla yetinir ve vatanıma hizmet ederim."[25]

Atatürk'ün bu isteğine Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'nın yanıtı sert olmuştur: *"Siz mağlup devletimize karşı, bütün mağlup devletleri tekrar tahrik ve devletimizin temellerini tahrip mi etmek istiyorsunuz?"*[26] Zavallı İzzet Paşa, ortada bir devletin kalmadığını görememiştir.

Burada ister istemez insanın aklına, Sadrazam Ahmet İzzet Paşa ve diğer Osmanlı yöneticileri Atatürk'ün raporlarını dikkate alsalardı ve Yıldırım Orduları Grubu'nu dağıtmayarak Atatürk'e hareket serbestliği tanısalardı acaba İngilizler ve Fransızlar Anadolu'ya ayak basabilir miydi? diye sormak geliyor. Bence, eğer Osmanlı yöneticileri biraz cesur olabilselerdi ve biraz

25 Gürer, age, s.185.
26 age, s.185.

da düşmanlarını tanısalardı Atatürk Anadolu'nun işgaline engel olabilirdi. Ama onlar Atatürk'ün aksine **İngilizlerin merhametine, İngilizlerin centilmenliğine** sığındılar!

Her şey bu kadar açıkken, **Yalçın Küçük**, hiç utanıp sıkılmadan Atatürk'ün Adana'da Yıldırım Orduları Komutanı olduğu dönemdeki gelişmeleri çarpıtmıştır. Küçük, "***Mondros Bırakışması'ndan sonra Mustafa Kemal Paşa'nın birliklerini bırakarak kuvveti olmayan bir general... kendini kızağa aldırmış bir kamu görevlisi olarak, İstanbul'da yaşaması çok düşündürücüdür. Bunun üzerinde düşünmeden bilim ve tarih yazımı olacağını sanmıyorum. Başkaları var; Mondros Bırakışması'na karşın birliğini ve silahlarını bırakmayan ve bu nedenle daha sonra Büyük Britanya işgalcileri tarafından savaş suçlusu sayılan generaller biliniyor.***" demiştir.[27] Hangisini düzelteyim? Baştan aşağı yalan, yanlış, mantık hatasıyla dolu bir dizi saçmalık!...

Birincisi, daha önce de anlatıldığı gibi Atatürk, Adana'dan İstanbul'a birliklerini bırakarak, kendiliğinden gitmemiştir. Ahmet İzzet Paşa Hükümeti, Yıldırım Orduları Grubu'nu kaldırarak Atatürk'ü İstanbul'a çağırmıştır. Üstelik Atatürk, her türlü riski göze alarak, bu karara itiraz etmiştir, ama İstanbul Hükümeti'ne dinletememiştir. İkincisi, Atatürk İstanbul'a Yalçın Küçük'ün değimiyle "*yaşamak için!*" gitmemiştir. İleride anlatılacağı gibi, Atatürk İstanbul'da kaldığı **altı ay** boyunca Anadolu'daki milli hareketin altyapısını oluşturmuş, "**gizli kurtuluş planları**" hazırlamıştır.[28] Son olarak da, Mütareke'ye rağmen silahlarını bırakmayan sadece Medine komutanı Fahrettin Paşa'dır. Yakup Şevki Paşa ve Ali İhsan Sabis Paşa Malta'ya sürülmüştür, ama bu komutanların hiçbiri "birliğini ve silahını bırakmadığı için değil", Ermeni olaylarına katılmak gibi başka nedenlerle tutuklanıp Malta'ya sürülmüşlerdir.[29]

---

27 Yalçın Küçük, **Türkiye Üzerine Tezler**, C.V, 3.bs, İstanbul, 1987, s. 38.

28 Atatürk'ün İstanbul'daki 6 ayı (13 Kasım 1918-15 Mayıs 1919) için bkz. Sinan Meydan, **Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları**, *"Parola Nuh"*, İstanbul, 2009.

29 Bilal N. Şimşir, **Malta Sürgünleri**, 2.bs, Ankara, 1985, s. 205, 206, 218, 222, 223 vb.

Yalçın Küçük'ün daha sayısız "Cumhuriyet tarihi yalanı" vardır. Bu yalanlara Turgut Özakman, "**Vahdettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele**" adlı dev eserinde tokat gibi cevaplar vermiştir.

* * *

10 Kasım 1918'de Atatürk, Adana'dan bir trenle İstanbul'a hareket etmiştir.

11 Kasım 1918'de Tevfik Paşa Hükümeti kurulmuştur.

13 Kasım 1918'de İstanbul İtilaf Devletleri'nce fiilen işgal edilmiştir. Aynı gün öğlen saatlerinde Atatürk de İstanbul'a gelmiştir.

Ancak Atatürk, Adana'dan İstanbul'a doğru hareket etmeden önce **ilk kurtuluş planlarını** yapmış ve **direnişin ilk hazırlıklarını** başlatmıştır. Atatürk bu amaçla önce Güneyde milli bir sınırın elde bulundurulmasını, daha sonra da barış görüşmelerinde Türkiye'ye dayanak oluşturabilecek bir kuvvetin oluşturulmasına çalışmıştır.

"Zaten Mustafa Kemal o tarihlerde bu amaca uygun bir şekilde emrindeki Yıldırım Orduları Grubu ile Musul cephesindeki 6. Ordu kıtaları içinde bu ordunun komutanı ile haberleşerek imkân ölçüsünde gereken tedbirleri aldırdı. Bu ordulara bağlı kuvvetleri, Torosların üst tarafına, İç Anadolu'nun muhtelif yerlerine ihtiyaca göre dağıtmak ve yerleştirmek, fazla silah ve yedek cephanelerle lüzumlu harp malzemesini güvenilir yerlere taşıtmak için planlar hazırlamaya ve ilgili komutanlara emirler ve direktifler vermeye başladı. Elindeki kuvvetleri, geçirdikleri bütün badirelere rağmen gerçek bir ordu haline getirmek, düzenlemek ve takviye etmek, gerekince bu kuvvetlerle Türk'ün hak ve istiklalini korumak istiyordu"[30]

Güney cephesinin oluşmasında Atatürk'ün Adana'daki çalışmalarının çok önemli bir yeri vardır. Kurtuluş Savaşı'nın

30 "Atatürk", **İslam Ansiklopedisi**, C.I, s.730.

Samsun'dan önce Adana'da başladığını ileri sürmek abartılı bir değerlendirme olmasa gerekir.

İlk Direniş Yuvaları

Atatürk, önce 7. Ordu, daha sonra da Yıldırım Orduları Komutanı'yken emrindeki komutanlara, Anadolu'nun muhtemel işgaline karşı **halkı gizlice örgütleme** emri vermiştir.

Atatürk, öteden beri tanıyıp güvendiği yakın cephe arkadaşlarıyla görüşmeler yapmış, daha o günlerde bir "**kurtuluş ekibi**" oluşturmaya çalışmıştır.

Atatürk'ün komutasındaki 7. Ordu'ya bağlı 3. Kolordu'nun komutanı **Miralay İsmet (İnönü) Bey**, 20. Kolordu'nun komutanı ise **Ali Fuat (Cebesoy) Paşa**'dır.

Atatürk daha önce Doğu Cephesi'nde 16. Kolordu Komutanı olarak görev yaptığı sırada da **Kâzım Karabekir Paşa**'yla birlikte çalışmıştır.

İleride Kurtuluş Savaşı için biraraya gelecek olan bu dört paşadan üçü, Suriye-Filistin cephesinde 7. Ordu içinde biraraya gelmiştir.

Atatürk, "Anadolu direnişi" düşüncesini ilk olarak Adana'da **Ali Fuat** ve **İsmet Paşalarla** paylaşmıştır.

İç ve Güney Anadolu'da ilk direniş yuvalarının oluşturulmasında Atatürk'ün yönlendirici çabalarının çok önemli bir yere sahip olduğunun en açık kanıtlarından biri de Atatürk'ün Adana'da Ali Fuat Paşa'ya verdiği kritik görevdir.

Adana Mülakatı

Atatürk, **Ali Fuat Paşa'yı** çağırarak onunla Adana'da 4 Kasım 1918'de bir görüşme yapmıştır. "Adana mülakatı" diye bilinen bu görüşmede Atatürk, Ali Fuat Paşa'ya birkaç gündür Ahmet İzzet Paşa'yla yaptığı yazışmalardan söz etmiş, Mondros'un bozulmasından korkan hükümetin tereddüt içinde olduğunu belirtmiş, ancak Ahmet İzzet Paşa Hükümeti yerine kurulacak bir hükümetin bu kadar bir varlık bile gösteremeyeceğini anlat-

mıştır. Daha sonra da bu zor günlerde Anadolu'yu savunabilmek için birlikte hareket etmeyi ve ilk aşamada da İç ve Güney Anadolu'da "**direniş yuvaları**" oluşturmayı teklif etmiştir.

Ali Fuat Cebesoy, "**Milli Mücadele Hatıraları**" adlı anılarında bu görüşmeyi ayrıntılı olarak anlatmıştır. Şimdi Ali Fuat Paşa'ya kulak verelim:

"*Vardığımız müşterek kanaat şu idi: İngilizler ve onu takiben diğer İtilaf Devletleri mütareke filan dinlemeyecekler, emrivakilerle memleketimizi işgal edecekler. Türk ordusunun hudut boylarındaki kısımlarını esir almaya kalkışacaklar veyahut bunları memleket içine sokulmak zorunda bırakılarak terhisini sağlayacaklardı. Vatanımızı her türlü müdafaa ve mukavemet vasıta ve imkânlarından mahrum bıraktıktan sonra arzularını zorla ve baskı ile kabul ettireceklerdi. Musul'un işgali ve İskenderun hadisesi ve nihayet İngiliz mütareke heyetinin yersiz talepleri bunun açık birer delili idi. Padişah kendi tahtını düşünecekti.*

Mustafa Kemal Paşa:

'Artık milletin bundan sonra kendi haklarını kendisinin araması ve müdafaa etmesi, bizlerin de mümkün olduğu kadar yolu göstermemiz ve bütün ordu ile beraber yardım etmemiz lazımdır' dedi ve sonra aynı fikirde olup olmadığımı sordu.

'Aramızda tam bir mutabakat var Paşam' cevabını verdim.

Evet, artık millet kendi hakkını kendisi arayacaktı. Pek memnun oldular. En mühim vazifenin şimdi bana düştüğünü, çünkü bugünlerde İngilizlerin bir baskısı neticesi olarak Yıldırım Ordular Grubu ile muhtemelen 7. Ordu karargâhının lağvedileceğini (kaldırılacağını), bu takdirde benim 20. Kolordu'nun başında kalacağımı ve bu sayede ilk müdafaa tedbirlerimi alabileceğimi hatırlattı. İlk mukavemet (direniş) merkezini Kilikya'da kuracaktık. Aramızda hiçbir anlaşmazlık yoktu."[31]

Görüldüğü gibi Atatürk, güvenip inandığı çocukluk ve cephe arkadaşı Ali Fuat Paşa'yı çağırıp ona açıkça "**işgallere karşı direnişten**" söz etmiş ve kurtuluşun ilk somut adımını Adana'da atmıştır.

---

31 Ali Fuat Cebesoy, **Milli Mücadele Hatırları**, İstanbul, 2000, s.44, 45.

Atatürk, Ali Fuat Paşa'nın da aynı fikirde olduğunu görünce, "*Artık milletin bundan sonra kendi haklarını kendisinin araması ve müdafaa etmesi, bizlerin de mümkün olduğu kadar yolu göstermemiz ve bütün ordu ile beraber yardım etmemiz lazımdır*" demiştir. Atatürk'ün bu sözleri, onun "kurtuluş" için bir **halk hareketi** başlatmayı planladığını göstermektedir. Atatürk, daha 4 Kasım 1918'de *"Milletin kendi haklarını kendisinin araması ve müdafaa etmesinden"* söz etmektedir ki, bunun iki anlamı vardır: Birincisi, işgallere karşı halkı harekete geçirmek, yani **Kuvayı Milliye'yi** başlatmak... İkincisi de saltanatı yıkarak yerine ulusal egemenliğe dayalı bir düzen kurmak...

Şevket Süreyya Aydemir, Atatürk'ün bu sözlerini değerlendirirken, *"Bence bu sözler yeni bir yolculuktan haber verir"* demiş ve şöyle devam etmiştir:

"Hâlbuki Mütareke'nin henüz beşinci günüdür. Mütareke metnini eline alalı henüz iki gün olmuştur. O gün karargâhına iki İngiliz heyeti gelmiştir. Demek ki devlet artık yenilmiştir. Ama o gene de hem milletten hem ordudan bahseder. Fakat millet nerede? Ordu nerede? Millet çökmüştür, açtır, perişandır. Yaralı da değil ölüm halindedir. Hele harbin, savaşın artık sözünü bile işitmek istemez. Milleti teşkil eden şehirlerde, kasabalarda, köylerde yaşayan Türklerin, adını sanını bile duymadıkları cephelere yıllardan beri yolladıkları çocuklarından geriye zaten ne döndü ki? Geriye ne dönecek ki? Hiç! Ama bir adam var. Bu adam Mustafa Kemal'dir."[32]

Atatürk'ün Ali Fuat Paşa'ya "*20. Kolordu'nun başında kalacağını bu sayede ilk savunma tedbirlerini alabileceğini*" söylemesi de çok anlamlıdır. Çünkü Atatürk, 20. Kolordu'nun dağıtılmayacağını tahmin etmiş ve haklı çıkmıştır. Gerçekten de kısa bir süre sonra, Yıldırım Orduları ve 7. Ordu dağıtılmış ama 20. Kolordu'ya dokunulmamıştır ve bu ordu Kurtuluş Savaşı yıllarında çok önemli bir işlev görmüştür.

32 Aydemir, age, s. 306, 307.

Ali Fuat Paşa, Atatürk'le ortaklaşa verdikleri kararı hemen uygulamaya başlamış, böylece Kurtuluş Savaşı'nın "**ilk direniş yuvaları**" Adana'da kurulmuştur.

Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda o günlerde **Kilikya bölgesinde** "direniş için" ne gibi çalışmalar yapıldığını yine **Ali Fuat Paşa** anılarında şöyle anlatmıştır:

"***Adana bölgesinde ilk iş olarak ordunun subay ve erat kadrosu jandarmaya kaydırıldı. Bunların, silah, araç ve gereçleri de tamamlandı. Bunun önemli nedeni şudur: Ateşkes Antlaşması'na göre jandarma örgütü bulunduğu bölgede kalabilirdi. Fakat ordu kısımları görevlerinden alınıp terhis ediliyor ve evlerine, köylerine gönderiliyordu. Bir işgal emri karşısında Adana bölgesinin önemli yerlerinde direniş yuvaları hazırlandı.***"[33]

Özetlersek:

- Ordunun terhisini engellemek için subay ve erler jandarma yapılmıştır.
- Ordunun silah ve araç gereçleri tamamlanmıştır.
- Adana bölgesinde direniş yuvaları hazırlanmıştır.

Halka Silah Dağıtılması

Atatürk, daha başka güvendiği subaylara da "***çete savaşları için hazırlanın***" emri vermiştir.[34]

"*Düşmanın Anadolu topraklarına sokulmasını önlemek için çeteler kurmak gerekecekti. Mustafa Kemal geleceği göz önünde tutarak İç Anadolu'da direniş merkezleri olabilecek* ***Antep ve Maraş gibi yerlere silah dağıttı.*** *Bunlar gereğinde kullanılmak üzere gizlice depo edilecekti.*"[35]

Antep ve civarındaki halka gizlice silah dağıtan ve halkı örgütlemeye başlayan Atatürk, bu yöndeki çalışmalarıyla "Milli Mücadele'nin şerefli birer sayfası olan Maraş ve Antep savunma-

33 Cebesoy, age, s.46.

34 Lord Kinross, **Atatürk**, "*Bir Milletin Yeniden Doğuşu*", 12.bs, İstanbul, 1994, s.165,166.

35 age, s. 166.

larının daha o tarihte temelini atmış oluyordu".[36] Gerçekten de Atatürk'ün gizlice iç ve güney Anadolu'ya dağıttığı bu **silahlar,** özellikle güney cephesindeki çatışmalarda çok işe yaramıştır.

Antep ve Maraş direnişinin altından da Atatürk'ün gizli çalışmalarının çıkması, Cumhuriyet tarihi yalancılarını fena halde rahatsız edecektir kuşkusuz!

Atatürk'ün Adana'daki Direniş Toplantıları

Atatürk, 1918 Kasımının başlarında sadece askerlere değil sivillere de direniş düşüncesini aşılamaya çalışmıştır. Atatürk, Adana'ya geldiği günden beri halkla çok yakın ilişkide bulunmuş ve ufuktaki tehlike konusunda halkı uyarmaya ve uyandırmaya çalışmıştır. Bu çerçevede Adanalı aydınlarla ve Adana çevresinden, Adana sancaklarından gelen temsilcilerle görüş alışverişinde bulunmuştur. Atatürk'ün Adana'da "Anadolu direnişi" konusunda görüş alışverişinde bulunduğu bazı aydınlar-ileri gelenler şunlardır: Ramazanoğlu Suphi Paşa, Ramazanoğlu Kadri, Nalbantzade Ahmet Efendi, İbrahim Rasıh, Ramazanoğlu Hoca Mücteba, Bağdadizade Kadri Efendi, Gergerli Ali Efendi, Mısırlızade Avukat Ahmet Efendi, Dıblanzade Fuat.[37]

Bu görüşmelerde, doğrudan düşman tarafından yapılacak saldırılara karşı şehrin nasıl savunulacağı konuşulmuştur. Görüşmeler sonrasında Atatürk'ün isteği doğrultusunda Torosların Gülek Boğazı bölümüne ve Misis'e istihkâmlar yaptırılmıştır.[38]

Atatürk Adana'da kaldığı on gün içinde akıl almaz bir tempoda hareket ederek gizli-açık çok sayıda toplantı yapmıştır. Adanalı aydınlarla ve ileri gelenlerle yaptığı toplantılar dışında, bir kısım halkla **"Tırpanilerin Evi"** olarak bilinen **Kırmızı Konak**'ta görüşmeler yapmıştır.[39]

---

36 *"Atatürk"*, İA, s.730.

37 Süleyman Hatipoğlu, **Türk- Fransız Mücadelesi, "Orta Toros Geçitleri 1915-1921"**, Ankara, 2001, s.33.

38 **age**, s. 33.

39 A. Gani Girici, **Derlediğimiz Hatıraları**, (20 Ağustos 1986), Adana, 1986; Abidin Arslan, **Atatürk ve Adana**, 1984, s.2. (16.5.1984 tarihinde Adana Müze Müdürlüğü'ne sunulmak üzere hazırlanmış rapor). Adana'da Eski İstasyon sem-

Atatürk, burada bir hafta boyunca yaptığı görüşmeler sonrasında "direniş" düşüncesini benimseyen kişileri 8 Kasım 1918'de Şakir Paşa'daki Aliye Hanım'ın (Yerdelen) evinde toplantıya çağırmıştır.[40] Atatürk'ün yöre eşrafıyla yaptığı bu toplantı Kurtuluş Savaşı'nın ilk somut adımlarından biridir. Süleyman Hatipoğlu'nun dediği gibi "*Mustafa Kemal Milli Mücadele'yi fikren bu binada kararlaştırmıştır.*"[41]

Aliye Hanım'ın evinde yapılan bu toplantıya katılanlar şunlardır: Fırka Komutanı Nihat (Anılmış) Paşa (Daha sonra 2. Ordu Komutanı), Ceyhan Askeri Fırka Komutanı Remzi Bey, Levazım Fırka Reisi Avni (Doğan), Askeri İmalathaneler Müdürü Ahmet Remzi, Nalbantzade Ahmet, Ramazanoğlu Kadri, İsmail Safa (Özler), Mücavirzade Mustafa Efendi, Merkez Komutanı Hulusi (Akdağ) ve diğer bazı kişiler...

Atatürk, bu kişilerle Adana'nın ve ülkenin içinde bulunduğu son durumu görüşmüş ve 10 Kasım'da Adana'dan ayrılacağını belirterek, düşman gelince ne yapacaklarını sormuştur.

Atatürk, ülkenin durumunu iyi görmediğini, İtilaf Devletleri'yle yapılan mütareke hükümlerine bu devletlerin uymayacaklarını, daha ağır şartlar altında ülkeyi ezeceklerini, bu nedenle büyük felakete maruz kalan yerlerden birisinin de Adana olacağını ve Adana'nın büyük zayiata uğrayacağını söylemiştir.[42] Olacakları olanca açıklığıyla Adanalılara önceden söyleyen Atatürk, bu felaketten kurtulmak için yapılması gerenleri de şöyle sıralamıştır:

"*Şimdiden işgal kuvvetlerine karşı koymak ve hazırlıkta bulunmak için bir teşkilat kurun, uygun yerlere siperler kazın, gereken silah ve malzemeyi ben temin edeceğim...*"[43]

---

tindeki bu bina (Kırmızı Konak) şimdi İstiklal İlköğretim Okulu olarak görev yapmaktadır. Bu bina birara Adana İşgal Komutanı General Dufiex tarafından askeri karargâh olarak da kullanılmıştır. Hatipoğlu, age, s.33, dipnot, 176.

40 Hatipoğlu, age, s.33.

41 age, s.159, resim 5.

42 age, s.33.

43 Damar Arıkoğlu, Hatıralarım, İstanbul, 1961, s.71,72; Arslan, age, s.2; Hatipoğlu, age, s.33.

Görüldüğü gibi Atatürk Samsun'a çıkmadan çok önce, 8 Kasım 1918'de **Anadolu direnişini** Adana'da örgütlemeye başlamıştır. "*Bu toplantı esnasında Mustafa Kemal'in kafasında vatanın nasıl kurtarılacağına dair bir strateji oluşmuş ve bu stratejiyi halkla konuşarak daha da geliştirmiştir.*"[44]

Bu toplantıda Ahmet Remzi Bey, "*Paşa! Biz bu topraklarda doğduk. Bu topraklarda ölmesini de biliriz. Nihat Paşa'ya emir ver, bize silah bıraksın*" demiş, Mücavirzade Mustafa Efendi ise, "*Paşam, öldürmeden ölmeyeceğiz*" demiştir.[45]

Atatürk'ün Anadolu direnişinin gerekliliğinden söz ettiği, düşman işgaline karşı yapılacakları sıraladığı o toplantıya katılan varlıklı kişiler de bütün maddi ve manevi güçlerini fedaya hazır olduklarını belirterek sonuna kadar direneceklerini söylemişlerdir. Bunun üzerine elinde gümüş kırbacı ve ayağında portakal rengi çizmeleriyle Atatürk, salonda iki sıra halinde dizilmiş oturan grubun arasında, düşünceli, ama kararlı bir yüz ifadesiyle gidip gelirken şunları söylemiştir:

"***Evet, evet... Bu topraklarda düşman çizmesi gezemeyecek ve bu millet esir olmayacak!***"[46]

Toplantıya katılanların umutsuz olmamaları ve düşmanla mücadele etmeye kararlı görünmeleri Atatürk'ü çok sevindirmiştir.[47] Ancak, o gün o toplantıdaki kararlılık ve cesaret sonraki günlerde pek fazla etkisini göstermemiştir. Bu durumu **Abdülgani Girici** şöyle açıklamaktadır:

"*Ne var ki, o zamanki zihniyeti ve harbin meydana getirdiği dört yıllık ıstırap memleketi bitkin bir hale getirdiğinden kimsede bu sözü dinleyecek hal kalmamıştı. Canından bezmiş bu topluluğu harekete geçirmek kolay olmayacaktı. Mustafa Kemal'in tavsiyesine rağmen pek hareket gözükmedi...*"[48]

---

44 Hatipoğlu, age, s.33.
45 age, s.33.
46 Arslan, age, s.2.
47 Girici, **Derlediğimiz Hatıraları**, Adana, 1986; Arıkoğlu, age, s.72. Hatipoğlu, age, s.34.
48 Arıkoğlu, age, s.72.

Adana Kırmızı Konak: Tırpanilerin Evi olarak da bilinen bu konakta Atatürk yöre eşrafıyla bir toplantı yapmıştır.[49]

Adana Şakirpaşa'da Aliye Hanım'ın Evi: Atatürk bu evde 8 Kasım 1918'de yöre eşrafıyla bir toplantı yaparak Milli Mücadele'yi fikren bu binada kararlaştırmıştır.[50]

49 Hatipoğlu, age, s.158, resim 4.
50 age, s.159, resim 5.

Ancak, yokluk, yoksulluk ve psikolojik nedenlerden dolayı ilk zamanlarda sessiz kalan bölge halkı, özellikle Fransız işgallerinden sonra, Atatürk'ün tavsiyeleri doğrultusunda, yine Atatürk'ün dağıttığı silahlarla direnişe geçerek düşmanı etkisiz hale getirmeyi başarmıştır.

Görüldüğü gibi Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nı İstanbul Şişli'deki o meşhur evden önce, Adana'daki **Kırmızı Konak**'ta ve **Aliye Hanım'ın Evi'nde** planlamış ve örgütlemeye başlamıştır.

Atatürk, her fırsatta halka "direniş" düşüncesini aşılamaya çalışmış ve direniş için gerekecek silahları kendisinin ayarlayacağını belirtmiştir. Örneğin, 1918'in sonlarında İstanbul'dan Antep'e giden **Ali Cenani Bey'e**, "***Siz direnişe geçin silahları ben ayarlayacağım!***" demiştir.

Ali Cenani Bey'le Görüşme

Katma İstasyonu'nda Atatürk'le karşılaşan **Ali Cenani Bey**, Antep'in düşman tarafından yağma edildiğini, Türk ordusunun Adana'ya çekilmesiyle halkın büsbütün düşman elinde kalacağını, bu nedenle Antep'teki ailesini daha güvenli bir yere götürmeyi düşündüğünü söylemiştir. Bunun üzerine Atatürk, "***Şehrinizde hiç mi adam kalmadı?***" diye sormuş ve "***Kendinizi savunmanın bir çaresine bakın!***" diye de eklemiştir. Ali Cenani Bey hayretle, "***İyi ama, nasıl neyle?***" diye sorunca, Atatürk, Cenani Bey'in gözlerinin içine bakarak,"***Teşkilat yapın, kendinizi savunun, ben istediğiniz silahı veririm!***" demiştir.[51]

Atatürk'ün isteğiyle ve yönlendirmesiyle harekete geçen yurtseverler, özellikle Güney Anadolu'da çok önemli hazırlıklar yapmış ve Fransızlar bölgeyi işgal ettiklerinde hemen direnişe geçmişlerdir.

Süreyya Yiğit'e Söyledikleri

Yıldırım Orduları'nın kaldırılmasından sonra Adana'dan İstanbul'a dönen Atatürk, İzmit'ten geçerken, Mutasarrıf Sürey-

51 Yusuf Hikmet Bayur, **Atatürk, Hayatı ve Eseri**, Ankara, 1991, s. 188; Kinross, **age**, s.165; Meydan, **age**, s.68.

ya İbrahim Yiğit'e rastlamıştır. Sohbet sırasında Atatürk, "***İlk fırsatta Anadolu'da bir görev isteyeceğini***" söyleyerek, Süreyya Yiğit'ten İzmit'te, "***Anadolu'nun kapısı olacak biçimde bir örgüt kurmasını***" istemiştir.[52]

Prof. Şerafettin Turan, Atatürk'ün, Süreyya Yiğit'e söylediklerinin, "*(Atatürk'ün) ilk fırsatta ulusal bir direnişi gerekli gördüğünü yansıtmaktadır*" diye yorumlamıştır.[53]

* * *

İşte bütün bu hazırlıklar nedeniyledir ki, **Prof. Dr. Stanford Shaw**, "**Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye**" adlı kitabında ***"İşgalin ilk günlerinde Mustafa Kemal Kilikya'dayken direniş başlatmıştı"*** diyerek Türk Kurtuluş Savaşı'nın Kasım 1918'de Adana'da Atatürk tarafından başlatıldığını ileri sürmüştür.

Ancak nedendir bilinmez, bir yabancı tarihçinin gördüğü bu gerçeği yerli tarihçilerin birçoğu görememiştir. Ne diyelim Allah gönül açıklığı versin!

Stanford Shaw'u, Atatürk'ün yaveri **Cevat Abbas Gürer** de doğrulamaktadır. Cevat Abbas, anılarında Atatürk'ün kafasında "Anadolu'da bir direniş başlatma düşüncesinin" Halep'te (1917) ortaya çıktığını, Adana'da ve İstanbul'da (1918) biçimlendiğini belirtmiştir:

"*Atatürk'ün Türk milletinin istiklali için beslediği düşünceler çok eski idi. Hatta Harp Akademisi'nin sıralarında başlamıştır. Fakat onun Türkiye'yi yeni varlığı ile istiklaline kavuşturması için fiili mücadeleye girişmesi önce Halep'te başlamış, Adana'da İstanbul'da devam etmiş, Samsun'da, Amasya'da tatbikata başlamış, Lozan Konferansı'nda hakikat sahasına ulaşmıştır.*"[54]

* * *

52 İsmet Görgülü, **Atatürk'ün Özel Yaşamı**, s.87; Şerafettin Turan, **Mustafa Kemal Atatürk**, "*Kendine Özgü Bir Yaşam ve Kişilik*", 2.bs, Ankara, 2008, s.175.

53 Turan, age, s.175.

54 Gürer, age, s.97,98.

"*Kurtuluş Savaşı'nın başlamasında Atatürk'ün herhangi bir etkisi yoktur*" diyerek nutuk atanların bu gerçeklerden habersiz olduklarını düşünüyorsanız yanılıyorsunuz; çünkü onlar, bütün bunları bilerek yalan söylemektedirler.

Cumhuriyet tarihi yalancılarının sıkışınca sıkça başvurdukları yalanlardan biri de Kuvayı Milliye hareketiyle ilgilidir: "Atatürk'ün, Kurtuluş Savaşı'nın başlamasında herhangi bir katkısının olmadığını" kanıtlamak için, Atatürk'ün Samsun'a çıkmasından çok önce Kuvayı Milliye hareketinin başladığını belirtirler; ama ne hikmetse Atatürk'ün de yola bir Kuvayı Milliyeci olarak çıktığını unuturlar! Dahası, Atatürk'ün Kuvayı Milliye'nin kurulmasında ve korunmasında çok büyük bir rolünün olduğunu ya bilmezler ya da bilir de bilmemezlikten gelirler!

Gelin şimdi de Kuvayı Milliye ve Atatürk ilişkisini inceleyelim.

Kuvayı Milliye ve Atatürk

"*Öncelikle Kuvayı Milliye nedir?*" sorusuna cevap vererek başlayalım: **Kuvayı Milliye,** Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan hemen sonra Anadolu'nun düşman işgaline uğraması üzerine Türk ulusunun tamamen "kendi iradesiyle" ve "kendi imkânlarıyla", namusunu ve onurunu korumak için düşmana karşı harekete geçmesidir.[55]

Kuvayı Milliye bir ruhtur; vatanı emperyalistlerin ayakları altında çiğnenen, her şeyini kaybetme noktasına gelmiş Türk ulusunun, varını yoğunu ortaya koyarak "isyan etmesini" sağlayan kutsal bir ruh...[56]

Kuvayı Milliye bir "halk destanıdır"; bir dizi yıpratıcı savaştan yeni çıkmış perişan bir ulusun imkânsızlıklar içinde yazdığı bir destan...

---

55 Türk tarihinde "Kuvayı Milliye" kavramı ilk kez 1877-78 Osmanlı- Rus Savaşı ve Balkan savaşları sırasında "sivil halkın direniş örgütlenmesi için kullanılmıştır.

56 Meydan, **age,** s.75.

Kuvayı Milliye'nin iki anlamı vardır. Birincisi, işgalcilere karşı gerilla savaşı yapan milis kuvvetleri... İkincisi, yine işgalcilere ve ayrılıkçı azınlıklara karşı oluşturulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri...

Şimdi her iki anlamda Kuvayı Milliye'nin ne zaman ve nasıl ortaya çıktığını inceleyelim.

1. Gerilla Savaşı Yapan Milis Kuvvetleri Anlamında Kuvayı Milliye:

İlk işgaller, Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan hemen sonra 1918 Kasım ayı başlarında gerçekleşmiştir. İngilizler, Musul, İskenderun, Urfa, Antep, Maraş, İzmit, Sinop, Samsun, Merzifon, Batum; Fransızlar, Hatay, Urfa, Antep, Maraş (1919'da); İtalyanlar, Adana, Mersin ve Akdeniz kıyı şeridini işgal etmişlerdir.

Bu ilk işgallere karşı ilk direniş, **Hatay Dörtyol Karakese köyünde** meydana gelmiştir. Karakese köy halkı, 19 Aralık 1918'de Fransız işgaline karşı silahlı direnişe geçmiş, köylüler Fransız askerleriyle çatışmıştır.[57]

1918 Kasım ayından 1919 Mayıs ayına kadar geçen yaklaşık **6 aylık sürede**, Anadolu'da düşman işgaline karşı Karakese köyündeki bu direnişten başka ciddi bir direniş meydana gelmemiştir. İşgalcilerin stratejik hareket etmeleri, halka yönelik saldırgan davranışlardan kaçınmaları, savaş yorgunu halkın artık savaş istememesi gibi nedenlerle direniş çok sınırlı kalmıştır. Doğrusu, İzmir'in işgaline kadar Anadolu'da bir **Kurtuluş Savaşı'ndan** söz etmek olanaksızdır.

Paris Barış Konferansı'nda alınan karar doğrultusunda İngiltere ve Fransa'nın isteğiyle Yunanistan'ın İzmir'i işgaline karar verilmiştir. **15 Mayıs 1919'da** İzmir'in Yunanlılarca çok kanlı bir şekilde işgal edilmesi bardağı taşırmıştır. Yunan

57 **Harp Tarihi Dairesi Arşivi**, No 5/7723, Dosya no 229; Salahi R Sonyel, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika**, C.I, 3.bs, Ankara, 1995, s.66; Selahattin Tansel, **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, CI, İstanbul, 1991, s. 220; Meydan, **age**, s.78.

ordusunun İzmir'deki katliamlarından dehşete kapılan üzüntü içindeki Türkler meydanları doldurmuş, başta İstanbul olmak üzere yurdun dört bir yanında **işgali kınayan protesto mitingleri** başlamıştır.[58]

Daha önce Adana ve Musul gibi şehirler de işgal edilmişti; ama halk İzmir'in işgaline duyduğu tepkiyi buraların işgaline duymamıştı. Birincisi, bu şehirler merkeze uzak yerlerdi, İzmir ise İstanbul'dan sonra Anadolu'nun en önemli şehriydi. İkincisi, Adana ve Musul'u İngiltere, İzmir'i ise dükü tebaa Yunanistan işgal etmişti. Yunanlıların Balkan Türklerine çektirdiği acılar ve sıkıntılar henüz hafızalardaki canlılığını korumaktaydı. Üçüncüsü, İngilizler Adana ve Musul'u işgal ederken Yunanlıların İzmir'de yaptığı gibi "kıyım ve katliam" yapmamışlardı.[59]

Sina Akşin ve **Sabahattin Selek** gibi birçok tarihçi, **Kuvayı Milliye hareketinin** İzmir'in işgalinden sonra ortaya çıktığını belirtmişlerdir.[60]

Kuvayı Milliye, 15 Mayıs 1919'da İzmir kordonboyundaki işgalci Yunan askerlerine ilk kurşunu sıkan gazeteci **Hasan Tahsin'in** namlusundan çıkan o kurşunla başlamıştır denilebilir.

İzmir'in işgalinden sonra **Burdur Askerlik Şubesi Başkanı İsmail Hakkı Bey**, *'Halkın çoğunluğuna dayanacak biçimde bir teşkilat yapılmasını ve bunun mümkün mertebe el altından silahlandırılmasını"* teklif etmiştir. Bu teklif doğrultusunda **57. Fırka Kumandanı Albay Şefik Bey**, Aydın'dan Genelkurmay'a gönderdiği bir raporda, *"Durumun düzeltilmesi için Kuvayı Milliye teşkilatı oluşturmanın en iyi tedbir olacağını"* bildirmiştir. Bu raporu alan **Genelkurmay Başkanı Cevat (Çobanlı) Paşa** da raporun sonundaki, *"Kuvayı Milliye kurulmalıdır..."* cümlesi-

58 Bu mitingler hakkında bkz. Kemal Arıburnu, **Milli Mücadele'de İstanbul Mitingleri**, İstanbul, 1975; Mehmet Şahingöz, **İzmir, İstanbul ve Maraş'ın İşgaline Tepkiler**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1986.

59 Sina Akşin, **İstanbul Hükümetleri Ve Milli Mücadele**, C.I, 2.bs, İstanbul, 1992, s.275, 276.

60 Sabahattin Selek, **Anadolu İhtilali**, CI, 11, bs., İstanbul, 2004, s.121; Akşin, age, s. 274,275.

nin altını çizmiş ve "*Son karar gayet önemlidir, acele edilmesi gerekir*" diye not düşmüştür.[61]

O günlerde Menemen üzerinden Manisa'ya giden **Kazım Özalp**, yol boyunca İzmir'in işgalini anlatarak bir **direniş teşkilatı** kurulmasını istemiştir.[62]

İzmir'in işgalinden sonra Türk halkı tepkisini sadece protesto mitinglerinde göstermekle kalmamış, düşmana karşı doğrudan **silahlı direnişe** de geçmiştir.

İzmir'in işgalinden hemen sonra belli başlı iki silahlı direniş vardır:

1. 28 Mayıs 1919'da **Ayvalık'ta** Yarbay Ali (Çetinkaya) ve Albay Bekir Sami Bey komutasındaki 600 kişilik bir Türk gücü, bir Yunan alayına ateşle karşılık vermiştir.[63]

2. 31 Mayıs 1919'da İzmir **Ödemiş'te** Yüzbaşı Tahir Bey komutasındaki 120 kişilik bir sivil milis gücü Yunan ordusuyla çatışmaya girmiştir.[64] Bu milis gücü Yunan ordusu karşısında tutunamayınca 1 Haziran 1919'da Ödemiş Yunanlıların eline geçmiştir.[65]

Bir süre sonra, Ege'deki Yunan zulmüne karşı **Çerkez Ethem, Demirci Mehmet Efe, Yörük Ali Efe, Denizli** ve **Çal müftüleri** mücadele bayrağını açmıştır. Bu sırada güneyde **Şahin Bey** ve **Sütçü İmam**, Karadeniz'de de **Topal Osman** direniş başlatmışlardır.

Görüldüğü gibi İzmir'in işgaline kadar, Anadolu'da dişe dokunur bir direniş hareketi yoktur. **Gerilla savaşı yapan milis kuvvetleri anlamında Kuvayı Milliye** İzmir'in işgalinden sonra yavaş yavaş ortaya çıkmıştır. Üstelik bu dağınık haldeki ve sistemsiz direniş hareketi "vatan savunması"ndan çok "**namus ve onur**

61 **Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, 8.bs, Ankara, 2006, s.151,152; Adnan Sofuoğlu, **Kuvayı Milliye Döneminde Kuzey Batı Anadolu**, Ankara, 1994, s.68; Meydan, age, s.81.

62 **Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, s.151; Meydan, age, s.82.

63 Sonyel, age, s.66; Müçteba İlgürel, **Milli Mücadele'de Balıkesir Kongreleri**, İstanbul, 1999, s.29.

64 Kazım Özalp, **Milli Mücadele, 1919-1922, CI**, Ankara, 1988, s.13-15; Selek, age, s.255; Meydan, age, s.80,81.

65 Selek, age, 256.

savunması" biçiminde kendini göstermiştir. İşgalci Yunanlılarca çocuğu öldürülen, karısının ırzına geçilen Müslüman Anadolu insanı, onuru için, namusu için silaha sarılmıştır. Başlangıçta amaç "**vatan savunması**" değildir. Herkesin derdi, öncelikle namusunu korumak ve işgalcileri bulunduğu bölgeden uzaklaştırmaktır.

2. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri Anlamında Kuvayı Milliye:

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan hemen sonra yurdun değişik yerlerindeki "örgütçü vatanseverler" harekete geçerek işgalcilere ve ayrılıkçı azınlıklara karşı gizli açık direniş cemiyetleri kurmaya başlamışlardır. Bölgesel kurtuluşu amaçlayan bu cemiyetlere Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri adı verilmiştir.

İlk Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri, **2 Aralık 1918'de** Edirne'de Yunan işgaline karşı direnişe geçmek amacıyla kurulan **Trakya Paşaeli Cemiyeti** ve yine aynı tarihte İstanbul'da Ermeni işgallerine karşı kurulan **Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**'dir.[66] Bu cemiyetin ilk önemli çalışması **5 Kasım 1918'de** düzenlenen **Kars İslam Şurası**'dır. Bu teşkilat **Kars İslam Şurası Hükümeti** adında geçici bir hükümet kurmuştur. Bu hükümetin bir parlamentosu ve bir ordusu vardır. Kars'a giren İngilizler, 19 Nisan 1919'da bu hükümete son vermiş ve hükümet üyelerini Malta'ya sürgün etmişlerdir.[67]

28 Aralık 1918'de de Yunanlılara ve ayrılıkçı Rumlara karşı **İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti** kurulmuştur. Cemiyet, İzmir'de bir kongre toplamıştır.

Aralık 1918'de yine İzmir'de **Reddi İlhak Cemiyeti** kurulmuştur.[68]

Şubat 1919'da Trabzon'da, ayrılıkçı Rumlarla mücadele etmek için **Trabzon Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti** kurulmuştur.

---

66 Bayur, age, s.218,219.
67 age, s.218, 219.
68 age, s.210-215.

Yeni İstanbul
YAYINI
30 HAZİRAN 1919 P.Tesi No: 42

İSTİKLAL HARBİ GAZETESİ

HAZIRLAYAN
ÖMER SAMİ COŞAR

Aydın sokaklarında Yunanla dövüşülüyor

Düşmanın top ateşi ile yanmaya başlayan şehrin sokaklarında kanlı çarpışmalar devam ediyor. Yunan kaçmaya hazırlanıyor

AYDIN.—

Şafakla beraber başlayan milli kuvvetlerimiz ve efeleriyle zeybekler dün akşamüzeri doğruca şehrin Türk mahallelerine girdiler. Yanmakta olan şehirde sokak sokak kanlı muharebeler oluyor

[illegible]

TÜRK TOPLARI CEVAP VERİYOR

[illegible]

Milli kuvvetlerimizin, Aydın'ın Yunan [illegible] [illegible] [illegible]

Bu ve benzeri Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri, Anadolu'da çok sayıda "**yerel kongre**" düzenlemişlerdir. 5'i Balıkesir'de olmak üzere Anadolu'da iki yılda toplam **28 yerel kongre** toplanmıştır. Bunların **13'ü** Sivas Kongresi'nden önce, **7'si** de Atatürk Samsun'a çıkmadan öncedir.[69]

Bir Beyin Jimnastiği

Bu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri ve onların düzenlediği yerel kongreler, "direniş fikrinin" yayılmasında çok önemli bir işlev görmüştür. Ancak, bütün bu cemiyetler ve yerel kongreler, Anadolu'yu çepeçevre saran emperyalizme karşı topyekûn bir mücadeleyi değil, sadece doğu'da Ermenilerle ve batıda Yunanlılarla mücadeleyi amaçlamıştır.[70] İşte bu cılız Anadolu direnişini topyekûn bir direniş haline getiren **Atatürk**'tür.

Hatta, bu mücadelede Müdafaa-i Hukukçular ve Kuvayı Milliyeciler başlangıçta özellikle **İngilizleri** "kurtarıcı" olarak görmüşler, ilk fırsatta Yunanlılara karşı İngilizlerden yardım istemişlerdir. Örneğin **Alaşehir Kongresi,** 23 Ağustos 1919 tarihinde delegelerin tümünün imzasıyla **İngiliz temsilcisi General Milne'ye** gönderdiği bir telgrafta Yunanlılara karşı İngilizlerden yardım istemiştir.[71] **Alaşehir Kongresi Başkanı Hacım Muhittin,** 21 Ağustos 1919'da İngiliz temsilcilerine gönderdiği bir mektupta açıkça "***Yunana hayır; ama İngilize, Fransıza evet!***" demiştir.[72] **Salihli Kuvayı Milliye Komutanı Demirci Mehmet Efe** ise daha da ileri giderek açıkça "***İngiliz işgaline kayıtsız şartsız rıza gösteririz***" demiştir.[73] **Alaşehir Kongresi** sırasında Kongre Başkanı ve önemli delegeler İngiliz yüzbaşısı Johnson ve Fransız Yüzbaşısı Villa ile kadeh tokuşturmuşlardır. [74]

69 Bülent Tanör, **Kurtuluş Üzerine 10 Konferans**, İstanbul, 1995, s.97,98.
70 Doğan Avcıoğlu, **Milli Kurtuluş Tarihi**, C.I, İstanbul, 1998, s.21-28.
71 Hacım Muhittin Çarıklı, **Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri**, Ankara, 1967; Avcıoğlu, **age**,s. 22; Meydan, **age**, s.103,104.
72 Avcıoğlu, **age**, s.170.
73 Celal Bayar, **Ben de Yazdım**, C.VII, s.2249.
74 Mahmut Goloğlu, **Milli Mücadele Tarihi**, CII, Ankara, 1970, s.151; Avcıoğlu, **age**, s.28; Meydan, **age**, s.105.

Özetlersek:

1. İlk işgaller 1918 Kasım ayının başlarında gerçekleşmiştir. Kasım 1918'deki İngiliz, Fransız ve İtalyan işgallerine karşı Anadolu'da önemli bir **silahlı direniş** gerçekleşmemiştir.
2. İşgallere karşı **ilk silahlı direniş** 19 Aralık 1918'de Hatay Dörtyol Karakese köyünde gerçekleşmiştir.
3. **İlk yararlı cemiyetler (Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri)** 2 Aralık 1918'de kurulmuştur. (Trakya Paşaeli ve Doğu Anadolu Müdafa-i Hukuk Cemiyetleri)
4. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan hemen sonra kurulan **Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri** ve onların düzenledikleri **yerel kongreler** sadece Yunanlılarla, ayrılıkçı Ermenilerle ve Rumlarla mücadeleyi amaçlamış, hiçbir şekilde İngilizlerle, Fransızlarla ya da İtalyanlarla mücadele düşüncesi taşımamıştır.
5. Yurt çapında gerçek anlamda düşmana direniş düşüncesi 15 Mayıs 1919'da **İzmir'in Yunanlılarca işgalinden sonra** ortaya çıkmıştır.

Şimdi de bu tabloyu, Atatürk'ün çalışmalarıyla yan yana getirelim:

1. Atatürk, **1 Kasım 1918**'de Adana'dan Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya gönderdiği raporda İngilizlere karşı "**silahlı direnişten**" söz etmiştir.
2. Atatürk, **4 Kasım 1918**'de Ali Fuat Paşa'yla yaptığı "Adana Mülakatı"nda **ilk direniş yuvalarının kurulmasına** karar vermiştir.
3. **31 Ekim 1919'da** Yıldırım Orduları Komutanı olduğunda **elindeki silahları halka dağıtarak** depolarda saklatmıştır.
4. İzmir, **15 Mayıs 1919**'da işgal edilmiştir ve ilk direnişler bu tarihten sonra başlamıştır. Atatürk ise **19 Mayıs 1919'da** Samsun'a çıkmıştır. Yani arada **sadece 4 gün** vardır. "*Atatürk Samsun'a çıkmadan önce Kurtuluş Savaşı başlamıştı*" diyen tarihçilere, "***Her şey 4 günde mi oldu?***" diye sormak isterim!

"*Ey Cumhuriyet tarihi yalancıları*", boşuna lafı eveleyip gevelemeyin! Kurtuluş Savaşı'nı, Anadolu direnişini, herkesten önce Atatürk düşündü ve bu konuda herkesten önce Atatürk harekete geçti!

Belgelerle biraz beyin jimnastiği yapmaya ne dersiniz?

Atatürk, Adana'dan Genelkurmay'a 3 Kasım 1918'de "***İngiliz işgaline karşı silahla direnilmesine***" ilişkin raporunu gönderdiğinde ve Ali Fuat Paşa'ya "***Direniş yuvaları kuralım***" dediğinde Doğu Anadolu'da **Kars Milli Şurası'nın** toplanmasına 2 gün, ilk yararlı cemiyetler **Trakya Paşaeli** ve **Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk** cemiyetlerinin kurulmasına 29 gün, 57. Fırka Kumandanı Albay Şefik Bey'in Genelkurmaya gönderdiği "***Kuvayı Milliye kurulmasına***" ilişkin rapora, **Hasan Tahsin'in** ilk kurşunu atmasına ve işgali kınayan **mitinglerin** yapılmasına tamı tamına 6 ay vardı...

Başka söze gerek var mı?

Güney Direnişini Atatürk Örgütlemiştir

Doğan Avcıoğlu, "Milli Kurtuluş Tarihi", adlı kitabının 3. cildinde, "*Güney Direnişini Mustafa Kemal Örgütler*" başlığı altında Urfa, Antep ve Maraş'taki direnişin örgütlenmesinde Atatürk'ün çok önemli katkıları olduğunu belgeleriyle anlatmıştır.[75]

Atatürk'ün başkanlığında toplanan Sivas Kongresi'nde Güneydoğu'nun kurtarılması için gereken tedbirler alınmıştır. Sivas Kongresi'nde alınan karar doğrultusunda Maraş ve Antep bölgesindeki direnişçilere şu direktifler verilmiştir:

1. Bölgeden Türkler göç etmeyecektir.
2. Arazi ve emlak ancak Türklere satılacaktır. Yabancılara, Hıristiyanlara toprak satışı yasaktır.
3. Milli amaçlar bakımından herkes maddi ve manevi bakımdan yardıma hazır olacaktır.
4. Alışveriş Türkler arasında yapılacak, Türk olmayanlara karşı boykot uygulanacaktır.

75 Avcıoğlu, **Milli Kurtuluş Tarihi**, C.III, s.1273 vd.

5. Jandarma ve polis olacaklar Türklerden seçilecektir.
6. Direniş liderlerinin güvenle çalışması sağlanacak, Milli direnişe karşı çıkanlar etkisizleştirilecektir.
7. Kolordu bölgelerinden seçilerek gönderilecek subay ve astsubaylar müfrezelerin komutanlıklarında kullanılacaktır.
8. Bölgede milli ordu kurulacaktır. Bu iş Müslümanlık çerçevesinde yapılmalı, millet camilerde birleştirilmelidir. Cami ya da mescidi olan her köy ve mahalle bir piyade takımı sayılmalı, takımın yönetimi, imam, müezzin, köy hocasına ya da bu adı takınan gönüllülere verilmelidir. Her bucak merkezi bir bölük, her ilçe ve il merkezi bir tabur oluşturacaktır. Askerlik şubeleri başkanları tabur, Askerlik şubelerindeki subaylar bölük komutanı olarak atanacaklardır.[76]

Sivas Kongresi'nden sonra Güney Anadolu Kuvayı Milliye teşkilatı Atatürk'ün emir ve direktifleriyle düzenlenmeye başlanmış, bu doğrultuda Atatürk öncelikle Kuvayı Milliye teşkilatlarının başına subaylar göndermiştir. Örneğin, Kılıç Ali (Üsteğmen Asaf), Yörük Selim (Yüzbaşı Salim), Kozanoğlu Doğan (Binbaşı Doğan), Aydınoğlu Tufan (Yüzbaşı Osman Nuri), Polat Paşa (Yüzbaşı Kamil), Tekelioğlu Sinan (Yüzbaşı Ratıp) adıyla Güney Cephesi'ne yollanmıştır.[77]

Nitekim, Atatürk Nutuk'ta, "*Maraş ve Antep'e Kılıç Ali Beyi ve Kilikya mıntıkasına da Topçu Binbaşı Kemal ve Yüzbaşı Osman Tufan Beyleri göndererek ciddi teşkilat ve teşebbüsata geçtik*" demektedir.

Gerçekten de Sivas Kongresi'nden sonra Çukurova Bölgesindeki çalışmalara hız verilmiş, bölgedeki çeteler düzenli orduya doğru evrilmeye başlamıştır. Atatürk; "*Özel olarak Osman, Tufan ve Recep Zühtü Beylere şu talimatı verdim: 'Milli Hareket aleyhinde küstahlık edenler hakkında yapılacak muamele icab edenlere bildirilmiştir. Vaziyeti aralıksız takip ederek harfiyen uygulanıp uygulanmadığını ve müsamaha görüldüğü taktirde*

76 Türk İstiklal Harbi, C.IV, s. 63-67.
77 Avcıoğlu, age, s.1274.

bizzat müdahale ederek malum şahısların tevkifi ve adamlarının etkisiz hale getirilmesi doğrudur. Bu babda gerekirse her kime karşı olursa olsun gereğini yerine getirmede tereddüt etmeye yer yoktur." [78]

Görüldüğü gibi Atatürk, Güney Cephesi'nde Kuvayı Milliye'nin organize edilmesi ve milli ordunun kurulması konusunda hiçbir engelin tanınmamasını çok sert bir şekilde emretmiştir. Bu doğrultuda bölgedeki mücadeleyi organize etmek, halka mücadelesinde yardımcı olmak üzere küçük rütbeli, fakat yetenekli subaylar bölgeye gönderilmiştir. İşte bunlar halkı teşkilatlandırarak yerel önderlerle birlikte Fransızlara karşı mücadeleyi yürütmüşlerdir.[79]

Doğan Avcıoğlu'nun dediği gibi, "*Mustafa Kemal ve ordunun bu ilgi ve desteği iledir ki, Güneyde milli direniş, ufak çaptaki ilk çatışmalardan sonra, 1920 başında ciddi bir güç durumuna gelir.*"[80]

Atatürk, 1919-1921 yılları arasında Adana, Urfa, Antep ve Maraş'taki direniş önderleriyle sürekli yazışarak, bölgedeki gelişmelerden anında haberdar olmuş, bu doğrultuda direniş önderlerine gerekli talimatları vermiştir. Dahası Atatürk, ilk fırsatta bizzat bölgeye giderek yapılması gerekenleri bölgenin ileri gelenleriyle konuşmuştur.

Atatürk ve Pozantı Kongreleri

Kurtuluş Savaşı Tarihi yazımındaki en büyük eksiklerden biri, 1918-1922 yılları arasında Anadolu'da düzenlenen "ulusal" ve "yerel" kongrelerin tam olarak anlatılmamasıdır. Örneğin, Erzurum, Sivas, Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri dışında Anadolu'da düzenlenen birçok kongreden ya hiç bahsedilmez, ya da birkaç cümleyle geçiştirilir. Söz edilmeyen bu kongrelerden özellikle **Sivas İttihad-ı İslam Kongresi** ve **Pozantı Kongreleri** çok önemlidir. Atatürk de bu kongrelerle özel olarak ilgilenmiştir.

78 Hatipoğlu, **Türk-Fransız Mücadelesi**, s.74.
79 Tuncer Baykara, **Milli Mücadele**, Ankara, 1985, s.84.
80 Avcıoğlu, **age**, s.1274.

Atatürk'ün Güney Anadolu'nun kurtarılmasında "doğrudan" etkili olduğunun en açık kanıtlarından biri I. Pozantı Kongresi'dir.

Atatürk, 5 Ağustos 1920'de Fevzi Paşa'yla birlikte Adana Pozantı'ya gelmiştir.[81] Atatürk'le birlikte Pozantı'ya gelenler arasında Ankara, Sivas ve Kayseri heyetlerinin temsilcileri de vardır. Atatürk, Pozantı'ya gelişini şöyle anlatmıştır:

"Güneydeki Adana cephesinde bulunan arkadaşların karargâhı Pozantı'dır. Biz de oraya gittik. Yalnız orada bulunan çeşitli Müdafaa-i Hukuk Heyetleri, ki onları da Pozantı'ya davet ettik ve orada milli görevle ilgilenen kişileri davet ettik. İleri gelenlerle, askeri ve siyasi durum hakkında görüşmeler yaptık..."[82]

5 Ağustos 1920'de Atatürk'ün de katılımıyla **I. Pozantı Kongresi** düzenlenmiştir. Atatürk, kongrenin başkanlığını yapmıştır. Kongrenin **I. Oturumunda** Çukurova'nın düşmandan kurtarılması üzerinde durulmuş ve Çukurova Cephesi için gereken malzeme Atatürk'ten istenmiştir.[83] Atatürk, imkânlar ölçüsünde silah ve cephanenin esirgenmeyeceğini belirtmiştir.[84] Bu sırada Adana Cephesi için "top" gerektiği dile getirilince Fevzi Paşa ile görüşen Atatürk, en kısa zamanda Adana Cephesi'ne "top" verileceğini müjdelemiştir. [85]

Atatürk, I. Pozantı Kongresi'nde verdiği sözleri tutarak kongreden hemen sonra Adana Cephesi'nin silah işini halletmek için Hulusi (Akdağ) Bey'i Malatya'dan Adana'ya **500 adet silah getirmek** için görevlendirmiştir.[86]

---

81 Mustafa Kemal, Pozantı'ya gelirken, Eskişehir-Kütahya-Afyon-Konya-Pozantı yolunu takip ederek cephenin ileri kesimlerine kadar sokulmuştur. Nejat Göyünç, "*Milli Mücadele'de Sivil ve Askeri İdare İlişkileri*", **İkinci Askeri Tarih Semineri Bildiriler**, Ankara, 1985, s.218.

82 **TBMM Gizli Celse Zabıtları**, C.I, s.121; Tansel, **age**, CIII, s.225; Kazım Öztürk, **Atatürk'ün Açık ve Gizli Oturumlardaki Konuşmaları**, C.I, Ankara, 1981, s.242; Hatipoğlu, **Türk-Fransız Mücadelesi**, s.98.

83 Yusuf Ayhan, **Mustafa Kemal'in Pozantı Kongresi ve Adana'nın Kurtuluşu**, Adana, 1963, s.81.

84 **age**, s. 82.

85 **age**, s.82.

86 **Çukurova Gazetesi**, 5 Ağustos 1982; Hatipoğlu, **age**, s.98.

I. Oturumun sonunda konuşan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi, Bölge İstihbarat Müdürü ve Yeni Adana Gazetesi sahibi Ahmet Remzi (Yüreğir) Bey, Ermenilerin Kahyaoğlu'nda 90, Camili ve Dedepınarı köylerinde ise 200-225'e yakın Türk'ü "vahşice" şehit ettiklerini ve Fransızların da bu "katliamlara" sessiz kaldıklarını, göz yumduklarını söylemiştir. Bu konuşma üzerine söz alan Atatürk şunları söylemiştir:

"***Bu şehitlerimiz vatan kurbanıdır ve bize hız vermişlerdir. Tanrı'nın inayetiyle düşmanı topraklarımızdan kovduktan sonra bu ve buna benzer bütün acılarımızı unutacağız.***"[87]

Birinci oturum sonrasında Atatürk, cephe ve müfreze komutanlarıyla görüşerek bilgiler almış, onlara ihtiyaçlarını sormuş ve ilgililere gereken talimatları vermiştir.[88]

II. Oturumda ise daha çok Pozantı'nın "vilayet merkezi olması" konusu tartışılmıştır. Bu oturumda delegeler Atatürk'e, Pozantı'nın "müstakil bir liva haline getirilmesi" önerisinde bulunmuşlardır. Bu öneriye Atatürk şu teklifle karşılık vermiştir:

"*Güzel Adana şimdi işgal altındadır. Biz burada yeniden bir vilayet teşkilatı kuralım. Bu suretle Adana'yı burada milli bir hareket merkezi ve vilayet teşkilatı olarak vücuda getirmiş oluruz. Böylece bütün kaza ve nahiyeleri de buradan, bir elden idare etmek imkân dahiline girer. Bu düşman için daha büyük endişeler hasıl olur.*"[89]

Atatürk'ün bu teklifi alkışlarla kabul edildikten sonra Atatürk delegelere yeni bir teklifte daha bulunmuştur:

"*Aranızda bir heyet seçilsin. Bu heyet vilayetin mülki amirlerini bir liste halinde tespit etsin.* ***Bu listeyi genel heyetin oylarına sunalım.*** *Liste genel heyetinizce onaylanırsa vilayetin mülki amirleri de seçilmiş ve derhal göreve başlamış olacaktır.*" Böylece Atatürk, bölgeye, bölgeyi bilmeyen yabancı birinin vali olarak atanmasını engellemeye çalışmıştır. [90]

---

87 Hatipoğlu, age, s.99

88 Girici, **Yayınlanmamış Anılar**'dan aktaran Hatipoğlu, age, s.99.

89 Girici, **Yayınlanmamış Anılar**'dan aktaran Ayhan, age, s.85; Hatipoğlu, age, s.99.

90 Hatipoğlu, age, s.99.

Atatürk'ün isteğiyle on iki kişilik bir heyet oluşturulmuş, bu heyet hazırladığı listeyi Atatürk'e vermiş ve İsmail Safa Bey, vali seçilmiştir.[91]

Hemen göreve başlayan İsmail Safa Bey, Pozantı Mülki Erkanı'nı belirlemiş ve kongre başkanı Atatürk'e sunmuştur. Atatürk'ün okuduğu bu liste itiraza uğramadan kabul edilmiş ve Adana Vilayeti Teşkilatı Pozantı'da kurulmuştur.[92] Böylece Pozantı, Adana'nın merkezi olmuş, Güneydeki milli hareket buradan organize edilmiştir.

Atatürk, 5 Ağustos 1920 tarihinde öğleden sonra Pozantı'dan ayrılmıştır.

8 Ekim 1920'de de **II. Pozantı Kongresi** toplanmıştır.[93]

Atatürk'ün katılımı ve başkanlığıyla gerçekleşen I. Pozantı Kongresi, Fransızları ve Ermenileri moralman çökertmiştir. Atatürk'ün, Fransızların bulundukları cephelerin en uç noktasına kadar sokulması ve buradaki milli kuvvetleri denetlemesi, emirler vermesi ve üstelik burada bir de kongre düzenlemesi Fransızları Süleyman Hatipoğlu'nun değimiyle "çileden çıkarmıştır."[94]

Atatürk, Pozantı dönüşü TBMM'de yapılan Gizli Oturumda şunları söylemiştir:

"Şimdilik Pozantı'yı Adana'ya merkez olmak üzere kurmaya lüzum gördüm. Mersin livası oluştu. (...) Karaisalı kazası diye halk kendi kendine idare etmeye başlamıştır. Mersin ve Tarsus kazalarını doğrudan doğruya merkezi vilayetle irtibatlandırdık ve oralarda vekaleten görev yapmakta olan kişileri vekil olmak üzere tayin ettik ve hükümet için gereken tedbirleri aldık ve onlarda derhal göreve başladılar."

Atatürk'ün isteğiyle I. Pozantı Kongresi sonrasında Güney Cephesi'ni güçlendiren şu çalışmalar yapılmıştır:

1. Karaisalı'da bulunan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkezi Pozantı'ya taşınarak yapılan seçimde Ahmet Remzi (Yüreğir) başkan seçilmiştir.

91 Çukurova Gazetesi, 5. Ağustos 1982; Hatipoğlu, age, s.100.
92 Hatipoğlu, age, s.101.
93 age, s.104.
94 age, s.110.

2. 41. Tümen Pozantı'ya yerleştirilmiştir.
3. Milli kuvvetlerin ihtiyacı olan silah ve cephaneyi sağlamak için Kelebek'te bir depo yapılmıştır.
4. 41.Tümen Komutanı Sinan Tekelioğlu askere alımlarla milli kuvvetleri güçlendirmiştir.
5. Çukurova'daki Kuvayı Milliyeciler Pozantı'dan kontrol edilmiştir.
6. Kelebek'te bir dispanser yapılmıştır.
7. Pozantı'dan cephelere telefon bağlantısı kurularak bölgedeki milli hareket güçlendirilmiştir.
8. Cephe gerisini kontrol etmek için Pozantı İstiklal Mahkemesi kurulmuştur.
9. Pozantı'da bir Haber Alma Teşkilatı kurularak başına Ahmet Remzi (Yüreğir) Bey getirilmiştir.
10. Bir süre sonra Mustafa Kemal, Pozantı'ya yakın arkadaşı Mehmet Nuri Bey'i Adana Valisi ve 41. Tümen Komutanı olarak göndermiş, Çukurova'daki sivil ve askeri teşkilatı tek bir çatı altında birleştirip bölgedeki milli hareketi TBMM'nin kontrolü altına almıştır.[95]

31 Ekim-10 Kasım 1918 tarihleri arasında Yıldırım Orduları Komutanı sıfatıyla Adana'daki faaliyetleriyle, Ali Fuat'ın deyimiyle, "bölgedeki ilk direniş yuvalarını" kuran Atatürk, 19 Mayıs'ta Anadolu'ya geçtikten sonra da Adana ve civarıyla ilgilenmeye devam etmiş, bölgedeki direniş hareketini bizzat takip edip yönlendirmiş, özellikle I. Pozantı Kongresi'ne katılarak Çukurova'nın kurtuluşu için yapılması gerekenleri bölgenin ileri gelenleriyle konuşmuş, bölgeye silah ve cephane yardımı yapmış ve dahası Pozantı'yı Güney'deki milli direnişin merkezi haline getirmiştir.

"*Güney'de Fransızlara karşı kazanılan zaferde Atatürk'ün etkisi yoktur!*" diyen Cumhuriyet Tarihi yalancılarına ithaf olunur!...

Atatürk'ün, ne 1918'de Adana'dan İstanbul'a gönderdiği "İngiliz karşıtı" telgraflarını (raporlarını), ne Adana'da yaptığı

95 age, s.110-112.

direniş toplantılarını, ne Kuvayı Milliye'nin oluşumundaki katkılarını, ne Pozantı Kongrelerine katıldığını ne de Güney direnişini örgütlediğini bu Cumhuriyet tarihi yalancılarının kitaplarında göremezsiniz!...

Kurtuluş Savaşı ve İttihatçılar

1914 yılının başlarında Nuruosmaniye'deki **İttihat ve Terakki Cemiyeti Genel Merkezi'nin** kafesleri kapalı pencerelerinin ardında bir gece çok gizli bir toplantı yapılmıştır. O gece, I. Dünya Savaşı'nda düşmanla sadece cephede değil cephe gerisinde de mücadele edilmesi gerektiğine inanan İttihatçılar, bu amaçla bir gerilla örgütü kurmaya karar vermişlerdir. Bu gizli gerilla örgütünün adı **Teşkilatı Mahsusa** olacaktır.

Meşrutiyetten önce II. Abdülhamit'e karşı mücadele eden **İttihatçı fedailer** bu örgütün çekirdeğini oluşturacaktır. Makedonya'da Sarayın görevlendirdiği paşaları öldüren ve Meşrutiyet'in ilanı öncesi dağa çıkan da bu İttihatçı tetikçilerdir.

"Teşkilatı Mahsusa", Harbiye Nezareti'nde **Enver Paşa'ya** bağlı olarak çalışacaktı. Teşkilatın görevi, düşman topraklarına yapacağı gerilla saldırıları ve sabotaj eylemleriyle düşmanı şaşırtıp, yıldırmak ve düşman hakkında bilgi toplamaktı.

Teşkilatın gözü kara tetikçileri arasında asker ve siviller, hatta mahkûmlar bile vardı. Görevlerinde başarılı olanların cezaları indirilecek, hatta tamamen affedileceklerdi.

Teşkilat üyeleri sivil giyineceklerdi. Teşkilatın 5 kişilik yönetim kadrosu vardı. Bu beşli, özel olarak seçilmişti. Beşi de daha önce hürriyetin ilanında aktif görev almışlar, yurt içinde ve yurt dışında vatan ve hürriyet adına kahramanca mücadele etmişlerdi. Teşkilatın kahraman beşlisi şu isimlerden oluşmuştu: Dr. Nazım, Dr. Bahaddin Şakir, Yüzbaşı Atıf, Binbaşı Süleyman Askeri ve Emniyeti Umumiye Müdür Muavini Azmi!

Teşkilatın bu korkusuz beşlisi 1914 yılında artık son nefesini vermek üzere olan bir imparatorluğu yaşatmak için sonunu asla tahmin edemeyecekleri bir maceraya atılacaklardı.

Teşkilat, iç ve dış diye ikiye ayrılacak, içeride halkı örgütleyerek, dışarıda düşmanın en sağlam kalelerine girerek olağanüstü bir mücadele verecekti.

Teşkilat-ı Mahsusacılar dışarıda istedikleri sonuçları elde edememişler ve Osmanlının I. Dünya Savaşı'nı kaybetmesini engelleyememişlerdi. Ancak içerde oldukça başarılı olmuşlar, Anadolu civarında **müthiş bir yer altı ağı** örmüşler ve örgütlenmişlerdi.

Teşkilat-ı Mahsusacılar, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nı kaybedeceğini anladıklarında "şerefli bir barış" yapabilmek için önceden bazı tedbirler almayı düşünmüşler, bu amaçla bir miktar silah ve cephaneyi saklamışlardı.[96] Ayrıca **Milli Kongre** ve **İslam İhtilal Komitesi** adlı cemiyetler kurarak düşmanla mücadele etmenin yollarını aramışlardı.[97]

I. Dünya Savaşı'nın sonlarında **İttihatçı Talat Paşa,** Kara Vasıf Bey'i bir direniş örgütü kurmakla görevlendirmiştir. **Kara Vasıf Bey** de bu amaçla **Karakol Cemiyeti**'ni kurmuştur.[98] İstanbul'da Karakol Cemiyeti dışında direniş amaçlı daha birçok gizli örgüt kurulmuştur.[99] Kurtuluş Savaşı'nın başından sonuna kadar gizli faaliyetlerle Atatürk'e ve Kurtuluş Savaşı'na destek olan gizli örgütlerden bazıları şunlardır: **Zabitan, Hamza, Yavuz, Moltke, Mücahit, Muharip, Felah, İmalat-ı Bahriye, Muavenet-i Bahriye, Berzenci, Namık, Ferhat ve Kerimi ve Mim Mim Grubu...**[100]

Kurtuluş Savaşı'nın başlamasında, en azından Müdafaa-i Hukuk örgütlenmesinde ve Anadolu'ya silah kaçırılmasında İttihatçı yeraltı örgütlerinin önemli bir rolü vardır. Bunu inkar etmek yanlıştır. Ancak "***Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'nı, İttihatçı-***

96 Tansel, **age,** s.186,187.

97 İttihatçıların Kurtuluş Savaşı'nın başlamasındaki rolünü abartarak veren bir çalışma için bkz. Eric Zan Zürcher, **Milli Mücadele'de İttihatçılık,** 2.bs, İstanbul, 1995, s.124 vd.

98 Fethi Tevetoğlu, "*Karakol Cemiyeti*" maddesi, **Türk Ansiklopedisi,** C.XXI, Ankara, 1970, s. 293.

99 Serdar Sakin, "*Ulusal Mücadele Döneminde Mustafa Kemal Atatürk, Demokrasi, Ulusal Hakimiyet, Ulusal İrade Kavramları Üzerine Bir Deneme*", **Atatürk Haftası Armağanı,** Genelkurmay ATESE Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s.139.

100 Bu gizli örgütlerin çalışmaları için bkz Serdar Yurtsever, **Milli Mücadele'de İstihbarat Faaliyetleri,** Ankara, 2008.

ların yaptığı bir program doğrultusunda başlatıp yürüttüğünü" iddia etmek, en basit tabirle "safdillik" olur. Hele hele *"Kurtuluş Savaşı'nı Enver Paşa'nın planladığını"* ileri sürmek ise "tarihi ters yüz etmek"tir.

"Kurtuluş Savaşı'nı Enver Paşa başlattı!" yalanına girmeden önce İttihatçı yer altı örgütleri, Atatürk ve Kurtuluş Savaşı üzerinde duralım.

Atatürk ve İttihatçı Yeraltı Örgütleri

Bilindiği gibi Atatürk de eski bir İttihatçıdır. 1905 yılında Suriye'de kurduğu **Vatan ve Hürriyet Cemiyeti**'ni kapatarak Selanik'te İttihat Terakki'ye katılmıştır.

Atatürk, 1909 yılındaki İttihat Terakki Kongresi'nde orduyla siyasetin birbirinden ayrılmasını savunmuş ve İttihatçılarla yollarını ayırmıştır.

Atatürk, İttihatçıların "yeraltı örgütlenmelerini" de çok iyi bilmektedir. Bu örgütlerin "gerilla" savaşından da haberdardır. Özellikle **Trablusgarp**'ta İtalyanlara karşı 1909'da ve 1911'de gerilla metotlarıyla mücadele etmiştir. Trablusgarp Savaşı başladığında İttihatçı usullerle "**Şerif**" takma adını kullanarak, gazeteci kılığında İngilizleri atlatarak Mısır üzerinden Trablusgarp'a geçen Mustafa Kemal Atatürk, Arap aşiretlerini örgütleyerek İtalyanlara karşı Derne ve Tobruk cephelerinde "gerilla savaşı" yapmıştır.

Evet, Atatürk İttihat ve Terakki'den ayrıldıktan sonra özellikle **Enver Paşa**'yla olan sürtüşmeleri sonrasında zaman içinde İttihatçılardan iyice uzaklaşmıştır. Ancak, I. Dünya Savaşı sonrasında **Enver, Talat** ve **Cemal** üçlüsünün ülkeden ayrılmaları üzerine **Atatürk, İsmail Canbulat** ve **Fethi Okyar** gibi bazı arkadaşlarıyla birlikte, geride kalan İttihatçılarla temas kurmuştur.

Örneğin, **Fethi (Okyar) Bey'in** anılarına göre Atatürk, 1918 Aralık ayında, eski İttihatçıların **İsmail (Canbulat) Bey'in** evinde üç gece üst üste yaptığı gizli toplantıya katılmıştır.[101]

101 Bu toplantıların katılımcıları: Mustafa Kemal, Fethi Okyar, Ali Fuat Cebesoy, Kâzım Karabekir, Cafer Tayyar Paşa, Rauf Orbay ve İsmail Canbulat'tır. Fethi Okyar, **Üç Devirde Bir Adam**, Haz. Cemal Kutay, İstanbul, 1980, s.256,257.

Bu gizli toplantılarda, hükümet değişikliği yaparak Ahmet İzzet Paşa'yı yeniden sadrazamlığa getirmek, padişaha durumu anlatarak onu yönlendirmek ve gerekirse ihtilalci yöntemlerle başvurmak, biçiminde kararlar alınmıştır. Hatta bir gece Atatürk'ün liderliğinde **Ay Yıldız Cemiyeti** adlı gizli bir örgüt kurulmuştur. Örgütün amacı bir ihtilalle, Tevfik Paşa Hükümeti'nin düşürüp yeniden Ahmet İzzet Paşa Hükümeti'ni kurmaktır.[102]

Atatürk'ün, İstanbul'da Şişli'deki evinde yapılan gizli toplantılara katılan önemli eski İttihatçılar da vardır. Karakol Cemiyeti liderlerinden **Kara Kemal** bu İttihatçılardan biridir.

Atatürk, ışıkları sabaha kadar hiç sönmeyen **Şişli'deki evinde** Anadolu direnişine katkı sağlayabileceğini düşündüğü herkesle görüş alışverişinde bulunmuştur. Örneğin, arkadaşları Ali Fuat Paşa, Rauf Bey, İsmet Paşa, Fethi Okyar, Kâzım Karabekir Paşa... Hükümetten Mehmet Ali Bey, Genelkurmaydan Avni Paşa...

Atatürk, özellikle Enver, Cemal ve Talat üçlüsünün olmadığı bir ortamda bilhassa "vatansever" ve "örgütçü" İttihatçıları kontrol altına alabileceğini düşünmüştür. Anadolu'da başlayacak bir "direniş hareketinin" bir şekilde İstanbul'dan desteklenmesi gerektiğini düşünen Atatürk, bu işi en iyi **eski İttihatçıların** yapacağını bildiğinden **Kara Kemal** ve **Kara Vasıf**'la görüşmüş ve İstanbul'daki **İttihatçı gizli örgütlerden** Kurtuluş Savaşı'na destek olma sözü almıştır.

Ancak Atatürk'ün işgal İstanbul'unda eski İttihatçılarla kurduğu ilişkiden yola çıkan bazı tarihçiler, Atatürk'ün bu eski İttihatçılar tarafından mücadeleye sokulduğunu iddia etmişlerdir. Örneğin, **Eric Jan Zürcher,** Şeref Çavuşoğlu'na dayanarak, Kurtuluş Savaşı'nı **Karakol Cemiyeti'**nin örgütlediğini ve Mustafa Kemal'i de hareketin liderliğine getirdiğini ileri sürmüştür.[103] Bu tezi ileri sürenlerin amacı, Kurtuluş Savaşı'nı İttihatçıların başlattığını ve Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'na sonradan İttihatçılarca "itildiğini" ifade etmektir. Yobazların ve İkinci cumhuriyet-

102 Meydan, age, s.329-334.
103 Zürcher, age, s.162-165.

çilerin sıkıca sarıldıkları bu tezin içinin ne kadar boş olduğunu anlamak için kısa bir bilgilendirme yapalım:

1. Atatürk, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından sadece iki gün sonra 1 Kasım 1918'de Adana'dan Ahmet İzzet Paşa'ya gönderdiği raporda "***İngilizlere ateşle karşılık vermekten***", dolayısıyla **silahlı direnişten** söz etmiştir. Atatürk'ten önce başka birinin "silahlı direnişten" söz ettiğine ilişkin elimizde hiçbir belge yoktur.
2. Atatürk, Adana'da 4 Kasım 1918'de görüştüğü silah arkadaşı **Ali Fuat Paşa**'ya iç ve güney bölgelerinde **ilk direniş yuvalarını** kurmasını söylemiştir. Ali Fuat Paşa, bu doğrultuda çalışarak Klikya bölgesinde "**ilk direniş yuvalarını**" kurmuştur.
3. 1918'de Katma İstasyonu'nda **Ali Cenani Bey**'e ve İzmit'te **Süreyya Yiğit**'e Anadolu direnişinden söz etmiştir.
4. Atatürk, 31 Ekim 1918'de Yıldırım Orduları Komutanı olduktan sonra ordunun **elindeki silahları halka dağıtmış** ve güvenli yerlere saklatmıştır.
5. 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelir gelmez **Karakol Cemiyeti'nin Menzil Teşkilatı Komutanı Yenibahçeli Şükrü Bey'le** iki kez görüşerek ondan **Gebze-Kocaeli yolunu** kontrol etmesini istemiştir.[104]
6. Atatürk, yine İstanbul'da bulunduğu sırada **Yaveri Cevat Ababas Bey** aracılığıyla **Yahya Kaptan**'la temas kurarak bir müfreze oluşturup Gebze-Kocaeli yoluna göz kulak olmasını istemiştir.[105] Atatürk **Nutuk**'ta bu konuya şöyle değinmiştir: "***Bizim bilhassa İstanbul'a yakın olan İzmit mıntıkasında uygulanmasını düşündüğümüz tedbir, orada silahlı milli müfrezeler oluşturmak ve o bölgede güvenilir kumandan ve zabitlerimizin bu milli müfrezelere yardım ve desteği ile hain çeteleri takip ederek zararlarını ve varlıklarını ortadan kaldırmaktı. İşte bu amaçla kurduğumuz milli müfrezelerin en önemlisi ve en kuvvetlisi bu Yahya Kaptan adıyla tanınan bir fedakâr vatanseverin müfrezesi idi.***"

104 Meydan, age, s.348-351.
105 age, s.352-354.

7. Atatürk'ün gizlice görüşüp anlaştığı bir diğer gizli örgütçü de **Mim Mim Grubu** lideri, **Topkapılı Cambaz Mehmet**'tir. Atatürk, işgal İstanbul'unda Topkapılı Cambaz Mehmet'le iki kez gizlice görüşmüş ve ona çok önemli bazı görevler vermiştir.[106] Topkapılı Cambaz Mehmet'in kontrolündeki Mim Mim Grubu da Kurtuluş Savaşı sırasında çok önemli hizmetlerde bulunmuştur: İstanbul'da kaldığı altı ay boyunca Atatürk'ü korumuş, İngiliz yanlısı Sadrazam Damat Ferit'i gizlice izleyerek faaliyetlerini Atatürk'e rapor etmiş, İstanbul'daki zararlı cemiyetlerin ve İngiliz istihbaratının içine sızarak ele geçirdiği belge ve bilgileri Atatürk'e ulaştırmış, İstanbul'da düşman kontrolü altındaki cephaneliklere yaptığı baskınlarda ele geçirdiği silah ve cephaneyi gizli yollarla Anadolu'ya Atatürk'e göndermiştir.[107]

Görüldüğü gibi Atatürk, herkesten önce, daha **Adana'dayken** direniş planları yapmış ve Samsun'a çıkmadan çok önce **İstanbul'da** bulunduğu sürede (6 ay) bütün önemli İttihatçı yeraltı örgütleriyle ve liderleriyle temas kurmuş ve özellikle İstanbul'dan Anadolu'ya haber, silah, cephane ve adam kaçırılması işinde **Karakol Cemiyeti** ve **Mim Mim Grubu** gibi gizli örgütlerden yararlanmanın yollarını aramıştır. Atatürk, Karakol Cemiyeti'nden **Yenibahçeli Şükrü Bey**'e ve **Yahya Kaptan'a** ve Mim Mim Grubu'ndan **Topkapılı Cambaz Mehmet**'e Kurtuluş Savaşı öncesinde "gizli görevler" vermiştir. Bu vatanseverler de Atatürk'ten aldıkları emirler doğrultusunda hemen çalışmaya başlayarak Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardır.

Durum bu kadar açıkken kalkıp da "***Atatürk'ü Kurtuluş Savaşı'na İttihatçıların soktuğunu***" iddia etmek kara cahilliktir.

Kurtuluş Savaşı'nın başlarında İttihatçılar ve Atatürk, "gizli anlaşmaları" çerçevesinde birlikte hareket etmişlerdir. Ancak

106 Selahattin Salışık, **Kurtuluş Savaşı'nın Gizli Örgütü M.M. Grubu**, İstanbul, 1999, s.6.

107 Meydan, **age**, s.361.

zaman içinde Atatürk'le, özellikle **Karakol Cemiyeti**'nin arası açılmıştır.

Karakol Cemiyeti, Milli Hareketi İttihatçı bir hareket görünümüne sokup kontrol altına almak istemiştir. **Ahmet Hamdi Başar**, bu gerçeği şöyle ifade etmiştir: *"Kara Kemal'in amacı Anadolu'da Mustafa Kemal'in önderliğindeki Milli Mücadele Hareketi'ni bir İttihatçı hareket haline sokarak etkisi altına almaktı. Bu hedefte, başta eski Maliye Nazırı Cavit Bey olmak üzere birçok İttihatçı kodamanlar birleşmişlerdi."*[108] Karakol Cemiyeti'nin Milli Hareketi kontrol etmeye yönelik çalışmalarını fark eden Atatürk, 9 Ağustos 1919'da bütün kuruluşlara gönderdiği bir genelgeyle *"cemiyetle bir ilişkisinin olmadığını"* belirtmiştir.[109] Atatürk, ayrıca **Sivas Kongresi** sonrasında Karakol Cemiyeti liderleriyle görüşerek Milli Hareketi İttihatçı bir hareket gibi göstermenin yanlışlığına işaret etmiş ve cemiyetin bu tür çalışmalarına son vermesini istemiştir.[110]

Bütün bu anlaşmazlıklara ve çekişmelere rağmen Atatürk, belli bir döneme kadar Karakol Cemiyeti'nin geniş istihbarat ağından ve İstanbul'daki etkinliğinden yararlanmıştır.[111]

Karakol Cemiyeti'yle yollar ayrılınca Atatürk, **Mim Mim Grubu'na** önem vermiştir. Mim Mim Grubu da Atatürk'ü mahcup etmemiş, Kurtuluş Savaşı'nın başından sonuna kadar fedakârca Kurtuluş Savaşı'na destek olmuştur.

Atatürk'ün, İttihatçılarla ve Karakol Cemiyeti'yle yollarının ayrılmasının nedeni, **Kara Vasıf** ve **Kara Kemal** gibi İttihatçıların ısrarla "fırkacılık" yapmalarıdır. Atatürk ise toplumsal birlik ve beraberliğe en fazla ihtiyaç duyulan o günlerde ısrarla, Milli

---

108 Mesut Aydın, **Milli Mücadele Yıllarında İstanbul'da Faaliyet Gösteren Gizli Gruplar**, A.Ü. Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 1989; Meydan, age, s.329.

109 Mazhar Müfit Kansu, **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Berber**, C.I, Ankara, 1997, s.138,139.

110 Mustafa Kemal Atatürk, **Nutuk**, s.50-52.

111 Emin Demirel, **Teşkilat-ı Mahsusa'dan Günümüze Gizli Servisler**, İstanbul, 2002, s.186; Karakol Cemiyeti hakkında geniş bilgi için bkz. Serdar Yurtsever, **Milli Mücadele Dönemi'nde İstihbarat Faaliyetleri, "Örnek Olay İncelemeleri"**, Ankara, 2008, s. 45.

Hareketin bütün fırkaların üstünde bir halk hareketi olduğunu belirtmeye özen göstermiştir.

1919'un başlarında hem Türk halkında hem de işgalcilerde büyük bir **İttihatçı düşmanlığı** vardır. İttihatçıların büyük bir bölümü 1918-19 yıllarında İngilizlerin isteğiyle tutuklanarak Malta'ya sürgün edilmiştir. Halkın nefret ettiği İttihatçıların halka birebir temas kurup direniş için halkı örgütlemeleri imkânsızdır. 1919 koşullarında Anadolu bozkırında İttihatçıların peşinden gidecek tek bir kişi bile bulmak çok zordur. Bu nedenle Atatürk düşmanları ve Kurtuluş Savaşı karşıtları "Milli Hareketin İttihatçı bir hareket olduğu" propagandasını yaymışlardır. Atatürk de bu tür propagandaları etkisizleştirmek için **Sivas Kongresi** sırasında, bu kongrenin ve katılımcılarının İttihatçılıkla herhangi bir ilgisinin olmadığını belirtmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın geleceği açısından bu durum çok önemlidir.

Özetle, Milli Hareketin sonuna kadar Atatürk'ün İttihatçılarla birlikte yola devam etmesi iki nedenle imkânsızdır. 1. Kara Kemal ve Kara Vasıf gibi "ihtiraslı" İttihatçıların Milli Hareketin önderliğini ele geçirmeye çalışmaları...2. Milli Hareketin "İttihatçı" bir görünüm kazanmasının bu harekete büyük zarar verecek olması...[112]

Karakol Cemiyeti, Mim Mim Grubu gibi gizli İttihatçı örgütlerin Kurtuluş Savaşı'nın başlamasında ve yürütülmesinde önemli katkılarının olduğu doğrudur, ancak "***Kurtuluş Savaşı'nı İttihatçı Enver Paşa'nın başlattığı***" kocaman bir "Cumhuriyet tarihi yalanı"dır.

Kurtuluş Savaşı'nı Enver Paşa Başlattı Yalanı

Eric Jan Zürcher, Anadolu direnişine yönelik ilk hazırlıkları 1915 yılında herkesten önce Enver Paşa'nın yaptığını iddia etmiştir. Zürcher'e göre, İtilaf Devletleri 1915'te Çanakkale'ye sal-

112 İttihatçı, örgütlenmesini, İttihatçı hırsını ve intikamını çok iyi bilen Atatürk, Cumhuriyetin geleceği açısından da bir tehdit olarak gördüğü İttihatçı kadroların artçılarını da Şeyh Sait İsyanı ve İzmir Suikastı sonrasında tavsiye etmiştir.

dırdıklarında **Enver Paşa** Çanakkale'nin geçileceğini düşünerek savaşa Anadolu'dan devam etme kararı vermiş ve "***işgal halinde Anadolu'nun çeşitli yörelerinde yerel savunma örgütleri kurmaları için bazı subaylara talimatlar***" yollamıştır![113]

Zürcher, sözüm ona bu "ezber bozan" tezi ortaya atarken, **Henry Morgenthau'nun**, 1918'de Londra'da basılan "**Secrets of the Bosphours**" adlı kitabını ve **Şeref Çavuşoğlu'nun** 1962, 63'de Ankara'da basılan "**Yakın Tarihimiz**" adlı kitabını kaynak olarak kullanmıştır.[114] Zürcher, daha başka hiçbir somut belgeye dayanmaksızın, "***Gördüğünüz gibi diğer kaynaklar da bunu doğrulamaktadır***" diyerek de düpedüz yalan söylemiştir.[115]

Öncelikle, bu tezin doğru olduğu noktasından hareket edelim. Diyelim ki gerçekten de Enver Paşa, 1915'de bir kısım silah ve cephaneyi saklatmış olsun! Peki o zaman Kurtuluş Savaşı başladığında bu silahlar neden ortaya çıkmamıştır? Bilindiği gibi Atatürk, Türk ordusunun silah ve cephane ihtiyacını Sovyet Rusya'dan aldığı yardımdan, İstanbul'da işgal devletlerinin kontrolündeki cephaneliklerden gizlice Anadolu'ya kaçırılan silahlardan ve İtalya ile Fransa Anadolu'dan çekilirken geride bıraktıklarından karşılamıştır. Enver Paşa'nın 1915'te saklattığı silahlar neredediir?

Şimdi gelin "***Kurtuluş Savaşı'nı neden Enver Paşa başlatmış olamaz?***" sorusunun cevabını arayalım:

Enver Paşa'nın, Osmanlı Devleti'ni I. Dünya Savaşı'na sokarken öncelikli amacı Almanya'nın da desteğiyle Kafkaslar üzerinden Orta Asya'ya girmek ve büyük bir **Turan İmparatorluğu** kurmaktır!

Enver Paşa, I. Dünya Savaşı'nda önce **Alman malı** cihat fetvası yayınlamış, sonra da Türk ordularını Alman generallerine teslim ederek **Kafkas dağlarına** ve **Arap çöllerine** göndermiştir. Enver Paşa, I. Dünya Savaşı sırasında adeta **Anadolu'yu unutmuş** gibidir. Osmanlı orduları **Kafkas** ve **Galiçya**'da Rus-

113 Zürcher, age, s.152.
114 age, s.152.
115 age, s. 153.

larla, **Makedonya**'da Yunan ve Fransızlarla, **Ortadoğu**'da ve **Arabistan**'da İngilizlerle savaşmıştır. Enver Paşa, geleceği çok uzaklarda aramıştır: 1917'de Rauf Bey'e, **Medine**'yi ve **Bağdat**'ı almaktan söz etmiş, hatta o günlerde **Hindistan**'a bir sefer yapmayı düşünmüştür. Enver Paşa'nın **Arabistan, Kafkasya** ve **Hindistan** hayalleri kurduğu o 1917 yılında **Mustafa Kemal**, Enver Paşa'ya gönderdiği iki raporla hayal peşinde koşmaktansa **Anadolu'yu savunmanın** hesaplarını yapmak gerektiğini belirtmiştir. Değil 1915'te, I. Dünya Savaşı sonlarında bile Enver Paşa'nın kafasında Anadolu'yu savunma düşüncesi yoktur. Osmanlının I. Dünya Savaşı'ndan çekildiği günlerde bile **Medine**'de, **Kafkasya**'da ve **Azerbaycan**'da Türk orduları vardır. Mustafa Kemal'in görüşleri dikkate alınsaydı ve bu ordular zamanında Anadolu ve civarına yığılabilseydi belki de Anadolu işgal edilmeyebilirdi. Ama hayalci Enver Paşa, hep Anadolu dışıyla ilgilendiğinden Anadolu'nun elden gittiğini maalesef fark edememiştir.

Her şeyden önemlisi, bu Enver Paşa, Kurtuluş Savaşı'nın hemen öncesinde bir Alman denizaltısıyla **yurt dışına** kaçmıştır.

Kurtuluş Savaşı planlarını 1915'te yaptığı söylenen Enver Paşa'nın I. Dünya Savaşı sırasındaki plansızlığı yüzünden **550 bin Mehmetçik şehit olmuş, 2 milyondan fazla Mehmetçik yaralanmış, 892 bin Mehmetçik sakat kalmış, 104 bine yakın Mehmetçik kaybolmuş ve 130 bin Mehmetçik esir olmuştur.**[116]

1921 yılında Atatürk, Anadolu'da emperyalistleri tepelemenin planlarını yaparken Enver Paşa **Batum**'a gelerek beklemeye başlamıştır. Neyi mi beklemiştir? Atatürk'ün Sakarya Savaşı'nda yenilmesini beklemiştir. Sakarya Savaşı'nın kaybedilmesi halinde Anadolu'ya girip Milli Hareketin başına geçmenin hesaplarını yapmıştır. Ama bilindiği gibi evdeki hesap çarşıya uymamıştır.

Özetle, "hayalci" ve "tutarsız" bir vatansever olan Enver Paşa'nın I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasındaki yanlış adımları Türkiye'yi uçurumun kenarına getirmiştir. Onun batırdığı ülkeyi, Allah'a şükür ki Atatürk kurtarmıştır. Nitekim **Atatürk,**

116 Tansel, age, s.2.

Almanya'nın Türkiye sefirine, "*Enver'in batırdığı ülkeyi kurtarmaya Allah beni memur etti*" demiştir.[117]

Kuvayı Milliyeci Atatürk

Atatürk, 19 Mayıs 1919'da **Anadolu'ya geçtikten sonra** Kuvayı Milliye'nin güçlenmesi için çok yoğun çaba harcamıştır.

Anadolu'ya geçer geçmez Havza'dan 28 Mayıs 1919'da Kolordulara gönderdiği bir genelgeyle Kuvayı Milliye örgütlenmesine önem verilmesini istemiş, Havzalıları yönlendirerek bir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurdurmuş, yine Havza'da 7 Haziran 1919'da el koyduğu silah ve cephaneyi halka dağıtmıştır.

7 Temmuz 1919'da Anadolu ve Trakya'daki bütün askeri ve sivil makamlara gönderdiği bir genelgede Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin korunmasını, bütün asker ve sivillerin de Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine yardımcı olmalarını istemiştir.

Yahya Kaptan, Çerkez Ethem, Topal Osman gibi Kuvayı Milliyecilerle temas kurmuş, Trakya Paşaeli Cemiyeti yetkilileriyle görüşmüş, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetiyle yazışmış, Adana'daki Kuvayı Milliye örgütlenmesiyle ilgilenmiş, Trakya'daki I. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Paşa'yla kurduğu sıkı iletişim sayesinde Trakya'daki Kuvayı Milliye örgütlenmesinin güçlenmesini sağlamıştır.

Mecliste yaptığı bir konuşmada bir süre düşmanı oyalamak için "gerilla savaşı" yapmayı uygun bulduklarını belirtmiştir.[118]

Atatürk'ün Kuvayı Milliye'yi güçlendirmeye çalıştığı o günlerde **İstanbul Hükümeti** ise Kuvayı Milliye'yi yok etmeye çalışmıştır. İstanbul Hükümeti, 18 Haziran 1919'da yayınladığı bir genelge ile Kuvayı Milliye hareketini resmen yasaklamıştır.[119]

Harbiye Nezareti, 14. Kolordu Komutanlığı'na gönderdiği bir yazıda Kuvayı Milliye'nin Aydın'a doğru ilerleyen **Yunanlılara karşı harekete geçmemesini** istemiştir[120]

---

117 **Maten gazetesi,** 12 Kasım 1921.
118 Meydan, **age,** s. 74-100.
119 Akşin, **age,** s.388.
120 **Harp Tarihi Belgeleri Dergisi,** S.115, Ocak 2003, s.14, belge no: 4238.

Haziran 1919'dan itibaren de Dahiliye Nezareti, Müdafaa-i Hukuk ve Reddi İlhak Cemiyetlerinin parayla dahi telgraf hizmetlerinden yararlanmasını yasaklamıştır. Ancak bu emri dinlemeyen Atatürk, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin telgraflarını çekmeyen telgraf müdürlerini Divanıharb'e vereceğini belirtmiştir.[121]

Atatürk, **Sivas Kongresi**'nde, dağınık haldeki Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerini **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti** adı altında birleştirmiştir. TBMM açılıncaya kadar bütün yazışmalarını ***"Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Adına"*** diye imzalamıştır. Yani tüm Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'nin lideri Atatürk'tür. Ayrıca yine Sivas Kongresi'nde Ali Fuat Paşa'nın **Batı Cephesi Kuvayı Milliye Komutanlığı'na** atanmasına karar verilmiştir.

Atatürk, kısa bir süre sonra Anadolu Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni **TBMM**'ye, Batı Cephesi Kuvayı Milliyesini de **düzenli orduya** dönüştürerek Milli Hareketi düzenli, disiplinli bir **"ulusal hareket"** haline getirmiştir. Böylece Kurtuluş Savaşı başlamıştır.

Görüldüğü gibi en büyük Kuvayı Milliyecilerden ve en büyük Müdafaa-i Hukukçulardan biri Atatürk'tür.

Atatürk'ün İstanbul'daki Çalışmaları

Atatürk 13 Kasım 1918'de Adana'dan İstanbul'a gelmiştir. Aynı gün İstanbul İtilaf Devletleri'nce fiilen işgal edilmiştir.

Atatürk, Boğaz'da işgal donanmasını görünce yaveri **Cevat Abbas Bey**'in de duyabileceği şekilde, **"Geldikleri gibi giderler!"** demiştir.

Atatürk, 13 Kasım 1918'den 16 Mayıs 1919'a kadar, **6 ay boyunca** işgal İstanbul'unda kalmıştır. Bu 6 aylık sürede kafasındaki **"kurtuluş planları"** doğrultusunda her kesimden insanla görüşerek Milli Hareket'in altyapısını hazırlamıştır. Atatürk, bu

121 Posta Telgraf ve Telefon Genel Müdürü **Refik Halit Karay**, Atatürk'ün bu genelgesini Nezarete bildirerek gereken önlemlerin alınmasını istemiştir.Zeki Sarıhan, **Kurtuluş Savaşı'nda İkili İktidar**, İstanbul, 2000, s.73.

görüşmelerini, önce **Pera Palas Oteli'nde**, sonra **Fansaların evinde**, daha sonra da **Şişli'deki evde** yapmıştır. Özellikle, sabahlara kadar ışıkları sönmeyen Şişli'deki evde yaptığı gizli görüşmeler, Kurtuluş Savaşı'nın geleceği açısından çok önemlidir.

Atatürk, İstanbul'a gelişinin ertesi günü 14 Kasım 1918'de eski sadrazam **Ahmet İzzet Paşa**'yla, arkadaşı **Rauf Bey**'le ve İngiliz gazeteci **Ward Price**'la görüşmüştür. 15 Kasım'da **Padişah Vahdettin'le**, 16 Kasım'da **William Birdwood**'la, 22, 29 Kasım'da ve 20 Aralık'ta yine **Padişah Vahdettin**'le, Kasım'ın sonlarında **Yenibahçeli Şükrü Bey'le, Topkapılı Cambaz Mehmet**'le ve **Rahip Frew**'le, Aralık'ın sonlarında İsmail Cambulat'ın evinde **İttihatçılarla**, 20 Aralık'ta **Ali Fuat Paşa**'yla ve **Refet Bey**'le, 15 Ocak 1919'da **İsmet Paşa**'yla, 15 Şubat'ta ikinci kez **Refet Bey**'le, 20 Şubat'ta ikinci kez **Ali Fuat Paşa**'yla ve **Rauf Bey**'le, 11 Mart'ta **Fethi Bey**'le, 11 Nisan'da **Kâzım Karabekir Paşa**'yla, 17 Nisan'da üçüncü kez **Rauf Bey**'le, 9 Mayıs'ta ikinci kez **İsmet Paşa**'yla, 15 Mayıs'ta ikinci kez **Fethi Bey**'le ve son kez Padişah **Vahdettin**'le görüşmüştür.

Atatürk ayrıca, Dahiliye Nazırı **Mehmet Ali Bey**'le, Bahriye Nazırı **Avni Paşa**'yla, Genelkurmay İkinci Başkanı **Kazım İnanç Paşa**'yla, Sadrazam **Damat Ferit**'le, Albay **Kazım Dirik**'le, Harbiye Nazırı **Cevat (Çobanlı) Paşa**'yla ve **Fevzi (Çakmak) Paşa**'yla görüşmüştür.

Atatürk, bütün bu görüşmelerle hem bir "kurtuluş ekibi" hazırlamış hem de Anadolu'ya geçmek ve Kurtuluş Savaşı'nı başlatmak için gereken altyapıyı oluşturmuştur.

Atatürk, işgal İstanbul'unda bütün bu görüşmeleri yaparken **İngilizler** tarafından tutuklanmamak için de adeta bir satranç ustası gibi **stratejik hamleler** yapmıştır. Örneğin bazı İngiliz gazetecilerle ve komutanlara görüşerek ve gazetelere "ılımlı" demeçler vererek onların güvenini kazanmaya çalışmış, ayrıca arkadaşı Fethi (Okyar) Bey'le **Minber** adlı bir gazete çıkararak burada İngilizleri "uyutan" açıklamalar yapmıştır. Diğer taraftan da İngilizlerin bütün ulusalcıları ve vatanseverleri tutuklayıp Bekir Ağa Zindanlarına veya Malta'ya sürgün ettikleri bir ortamda her ne şekilde

olursa olsun tutuklanmamak için İtalyan temsilcisi **Kont Sforza** ile yakınlaşarak, bir bakıma İngilizleri İtalyanlarla dengelemiştir.[122]

Atatürk, İstanbul'a gelirken kafasında üç aşamalı bir hareket planı vardır: **1. Siyasi girişimler, 2. İhtilalci girişimler, 3. Anadolu'ya geçiş hazırlıkları...**

Atatürk öncelikle siyasi girişimlerde bulunmuştur: İngilizci **Tevfik Paşa Hükümeti**'nin güvenoyu almaması için eski sadrazam Ahmet İzzet Paşa'yla ve padişahla görüşmüş, meclise giderek milletvekilleriyle konuşmuş ve yeniden **Ahmet İzzet Paşa Hükümeti**'nin kurulması için bir hayli çaba harcamıştır; ancak başarılı olamamıştır.

Daha sonra da yine padişahla görüşerek **Harbiye Nazırı** olmanın yollarını aramıştır. Atatürk'ün işgal altındaki bir ülkede Harbiye Nazırı olmak istemesinin nedeni, elde kalan orduları ve silahları derleyip toparlayarak bir direniş başlatma düşüncesidir. Ancak Atatürk'ü tam olarak kontrol altına alamayacağını düşünen Vahdettin onu, ordunun başına getirmemiştir.

Atatürk, siyasi yollarla amacına ulaşamayınca bu sefer de "**ihtilalci yönteme**" başvurmayı düşünmüştür. Arkadaşı Fethi (Okyar) ve İsmail Canbulat'la birlikte eski İttihatçılarla görüşerek **ulusalcı bir hükümet** kurmak için harekete geçmiştir. Hatta bu amaçla **Ay Yıldız Cemiyeti** adlı gizli bir örgüt kurmuş ve mevcut hükümete karşı darbe yapmayı düşünmüştür. Ancak, işgal İstanbul'unda yapılacak bir darbenin sonuç vermeyeceğini düşünerek bu plandan vazgeçmiştir.

Atatürk, artık İstanbul'da kalarak bir şey yapılamayacağını anlayınca, öteden beri kafasının bir köşesinde sakladığı Anadolu'ya geçiş planı üzerinde çalışmaya başlamıştır.

Emperyalistlerle Dövüşmenin Tam Zamanıdır

Atatürk, **4 Şubat 1919'da** Alemdar gazetesi yazarı **Refi Cevat (Ulunay)**'a verdiği bir mülakatta, açıkça "**Anadolu direnişinden**" söz etmiştir. Atatürk mülakatta, İtilaf Devletleri arasındaki "anlaşmazlıklar" ve "İtilaf Devletleri'nin iç sorunlarına" dikkat

122 Konunun ayrıntıları için bkz. Meydan, **age**, 273-282.

çekmiş ve bu durumdan yararlanmak gerektiğini belirtmiştir. Bakın ne demiş Atatürk:

"Düvel-i Muazzama' dediğimiz bu devletlerin bir de iç yüzleri var. Siz sanıyor musunuz ki harbi kazanmakla müttefikler aralarındaki bütün ihtilafları (anlaşmazlıkları) halletmişlerdir. Asıl ihtilaf, asıl menfaat rekabeti ve ölüm mirasını paylaşma kavgası bundan sonra başlayacaktır. Her geçen gün Müttefiklerin kuvveti azalmaktadır. Terhisler dolayısıyla orduları günden güne küçülüyor. Asırlarca birbiriyle boğuşan İngilizlerle Fransızları müşterek düşman tehlikesi birleştirdi. Şimdi o eski rekabet bıraktıkları noktadan yeniden başlayacaktır. Başlamıştır bile... İtalya'nın da başı dertte. Onlarda iç karşaşalık arifesinde. Bu yüzden ilhak etmek istediği topraklardan bile çekilecektir. Netice şu ki, Anadolu'da baş gösterecek bir milli direnişe hiçbiri müdahale edecek durumda değildir. Böyle bir mücadelenin tam sırasıdır."[123]

Görüldüğü gibi Atatürk, **Anadolu'ya geçmesinden yaklaşık 4 ay önce**, çok büyük bir soğukkanlılıkla, düşmanın durumunu analiz ederek *"Anadolu'da bir milli direniş başlatmanın tam zamanı"* olduğunu belirtmiştir.

Şimdi siz bu belgeyi gördükten sonra hâlâ, *"Atatürk'ün kafasında başlangıçta Anadolu'da bir mili direniş düşüncesi yoktu!"* diyebilir misiniz?

Atatürk, Anadolu'da bir milli direniş başlatmak amacıyla önce güvenip inandığı silah arkadaşlarıyla görüşerek onlardan, Anadolu'nun kilit noktalarında bulunan orduların başına atanmaları için girişimlerde bulunmalarını istemiştir.

Direniş Kararı ve Gizli Görüşmeler

Atatürk, 20 Aralık 1918'de **Ali Fuat Paşa**'yla Şişli'deki evde bir görüşme yapmıştır. O gece yapılan görüşmede Atatürk ve Ali Fuat Paşa, Anadolu'da **"milli direniş başlatma"** kararı almışlardır.

123 Sadi Borak, **Atatürk'ün İstanbul'daki Çalışmaları (1899-16 Mayıs 1919)**, 2.bs, İstanbul, 1998, s. 206.

Ali Fuat Paşa anılarında, o gece aldıkları kararları şöyle sıralamıştır:

1. Orduların terhisini derhal durdurmak,
2. Yurdun savunması için gereken silah ve cephaneyi düşmana vermemek,
3. Genç ve kuvvetli komutanları kıtaları başında bulundurmak, İstanbul'dakileri Anadolu'ya göndermek.
4. Milli direnişe taraftar idare amirlerinin yerlerinde bırakılmasını sağlamak,
5. İllerde, particilik adına yapılan kardeş mücadelesine engel olmak,
6. Halkın maneviyatını yükseltmek.[124]

Geceleri ışıkları sönmeyen Şişli'deki o evde 20 Aralık 1918 gecesi Atatürk ve Ali Fuat Paşa'nın aldığı "milli direniş kararları" daha sonraki süreçte neredeyse olduğu gibi uygulanmıştır.

Atatürk, Ali Fuat Paşa'yla İstanbul'da son kez 20 Şubat 1919'da yine Şişli'deki evinde görüşmüştür. Atatürk o gece Ali Fuat Paşa'ya, 20 Kolordu'nun başında bulunmasını, kolordusunu Ankara'ya nakletmesini, halkla yakından ilgilenmesini söylemiş ve kendisinin de zamanı gelince bir şekilde Anadolu'ya geçip ona katılacağını belirterek, *"Beraber çalışacağız Fuat!"* demiştir.[125]

Atatürk İstanbul'da buna benzer görüşmeleri **Refet Bey, Rauf Bey, Fethi Bey, Kâzım Karabekir Paşa** ve **İsmet Paşa**'yla da yapmıştır.[126]

Atatürk'ün Samsun'a hareket etmeden önce, 9 Mayıs 1919'da İsmet Paşa'yla yaptığı görüşme çok önemlidir. Atatürk, **İsmet Paşa**'yı Sultanahmet'teki evinde bizzat ziyaret etmiştir. Görüşmenin detaylarını Atatürk'ten dinleyelim:

"Şimdi size gizli bir buluşmadan bahsedeceğim. Süleymaniye sokaklarından birinde hoş bir ev. Buraya vakitsiz ve teklifsiz gitmiştim. Kim olduğumuzu bilmeksizin bizi evin içinde

124 Cebesoy, **Milli Mücadele Hatırları**, s.52,53.
125 age, s.75;Atay, **Atatürk'ün Bana Anlattıkları**, s.112.
126 Bu görüşmelerin ayrıntıları için bkz. Meydan, age, s.371-461.

gören hizmetçi kız: 'Ne istiyorsunuz? Beyefendi hazır değil' diyordu. Kızcağıza, 'Hele bizi misafir odasına al, bir taraftan da beyefendi hazır olur' dedim. Odaya girdik. Hizmetçi kıza fazla bir şey söylemeye lüzum kalmadan ev sahibi beyefendi güler yüzü ile içeri girdi. 'Ne haber, ne haber? Bu ne baskın...' Bu ev sahibi kimdi, tahmin ediyor musunuz? İsmet Bey!... 'Vaktim dar, sana hikâyeyi kısaca söyleyeyim' dedim ve her şeyi anlattım. 'Ben yerleşinceye kadar, sen de bana yardım edeceksin ve iş başladığı vakit yanıma geleceksin!' Veda etmek üzere ayağa kalktım. Ellerimi tuttu: 'Biraz daha konuşsaydık' dedi. Ama ben İstanbul'da kaldığım müddetçe benimle mümkün olduğu kadar az alakalı görünmesini de rica ettim..."[127]

Burada da açıkça görüldüğü gibi Atatürk, "kurtuluş planı" gereği İsmet Paşa'ya, *"Ben yerleşinceye kadar sen de bana yardım edeceksin ve iş başladığı vakit yanıma geleceksin!"* demiştir. İsmet Paşa'nın diğer paşaların aksine Kurtuluş Savaşı'na daha geç katılmasını eleştirenlere duyurulur! Atatürk, o sırada Genelkurmay'da görevli olan İsmet Paşa'nın bu önemli görevinden yararlanmayı düşünmüştür. İsmet Paşa Anadolu'ya geçinceye kadar Atatürk'ün Osmanlı Genelkurmayındaki gözü kulağı olmuştur.

Ali Fuat Paşa ve Kâzım Karabekir Paşa Anadolu'ya geçmiş, ilk hazırlıklara başlamışlardır. Peki ama Atatürk Anadolu'ya nasıl geçecektir?

Anadolu'ya Geçiş

Atatürk, önceleri **gizli yollarla** Anadolu'ya geçmeyi düşünmüştür: Bu amaçla **Yenibahçeli Şükrü Bey** ve **Yahya Kaptan**'la iletişim kurarak onlardan **Gebze-Kocaeli yolunu** kontrol etmelerini istemiştir. Atatürk, eğer resmi bir görevle Anadolu'ya gönderilmeseydi, gizlice Gebze-Kocaeli yolu üzerinden Anadolu'ya geçecekti.[128]

127 Borak, age, s.225, 226.
128 Ayrıntılar için bkz. Meydan, age, s.344-357.

Nisan ayı başlarında Karadeniz'de Türklerle Rumlar arasındaki çatışmalardan rahatsız olan **İngilizlerin**, Osmanlıya ültimatom vermeleri, Sadrazam Damat Ferit'ten ve Padişah Vahdettin'den Karadeniz'deki karışıklıkları biran önce sona erdirmelerini istemeleri üzerine telaşlanan Damat Ferit ve Vahdettin ikilisi, bu işi biran önce halletmek için halk tarafından tanınan, İttihatçı olmayan, üstelik daha önce padişahın fahri yaverliğini yapmış olan Atatürk'ü "***Karadeniz'deki karışıklıkları önlemek***" amacıyla **9. Ordu Müfettişi** olarak Samsun'a göndermişlerdir.

Atatürk'ün belli başlı görevleri, dağıtılmamış Türk orduları dağıtmak ve halkın elindeki silah ve cephaneleri toplayarak bölgede asayişi sağlamaktır.

Atatürk'ün müfettişlik belgesindeki yetkileri nasıl genişlettiğini, Osmanlı Genelkurmayındaki vatansever paşalarla nasıl gizlice görüştüğünü ve İngilizleri nasıl atlatıp Anadolu'ya geçtiğini uzun uzadıya "**Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları**" adlı kitabımda anlatmıştım.[129]

Bütün bu gerçeklere rağmen **Necip Fazıl Kısakürek**, Atatürk'ün İstanbul'da kaldığı altı ay içinde "***Çöküş devresinin sonunda olayları kullanmaktan başka bir şey düşünmemiş ve yapmamıştır***" diyebilmiş, hatta daha da ileri giderek, "***Genç kumandanlar İstanbul'da, vatanın halinden üzgün çehreler de olsa, keyiflerine baktıkları sırada o (padişah) yemek yerken boğulmakta ve soğuk suyla haşlanmaktadır***" diye "hayalci" ve "vicdansız" bir değerlendirme yapabilmiştir.

Yukarıda kısaca özetlediğimiz gibi, Atatürk, Rauf Bey, Refet Bey, Kâzım Karabekir Paşa, Ali Fuat Paşa ve İsmet Paşa işgal İstanbul'unda geceleri sabahlara kadar "gizli kurtuluş planları" yapmışlardır. Padişah Vahdettin'in tacını ve tahtını güvenceye almaya çalıştığı sırada bu genç komutanlar vatan ve namus mücadelesine hazırlanmışlardır.

İşte, **Necip Fazıl**'dan, **Sevan Nişanyan**'na kadar birçok Cumhuriyet tarihi yalancısının en büyük yalanlarından biri olan

129 Meydan, age, s.462-541.

"Kurtuluş Savaşı'nı Atatürk başlatmamıştır! Atatürk bu mücadeleye sonradan katılmıştır!" yalanının iç yüzü...

"Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları" adlı kitabımda dediğim gibi, "Mesele aslında Kurtuluş Savaşı'nı kimin başlattığı değildir, mesele tarihi ters yüz ederek Kurtuluş Savaşı'nı Mustafa Kemal'in başlatmadığını kanıtlama meselesidir."[130]

130 age, s.128.

YALAN 2

VAHDETTİN HAİN DEĞİLDİR!

En çok söylenen Cumhuriyet tarihi yalanlarından biri "*Vahdettin Hain Değildir!*" yalanıdır. Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'ndaki büyük rolünü küçültmek isteyenlerin söylediği bu kuyruklu yalan, aslında tipik bir "*yobaz yalanıdır*". Sözüm ona "dinsel gerekçelerle" Osmanlı'ya sahip çıkan "cumhuriyet karşıtı yobazların" üretip dillerine doladıkları bu Kurtuluş Savaşı yalanı, "resmi tarih eleştirisi" adı altında topluma enjekte edilmiştir.

Kurtuluş Savaşı sırasındaki politikası nedeniyle 1922 yılında TBMM tarafından resmen **"hain"** ilan edilen **Padişah Vahdettin**, kendisinin bile tahmin edemeyeceği şekilde, zaman içinde parlatılarak, bugün neredeyse Kurtuluş Savaşı kahramanı haline getirilmiştir.

Peki ama neden? Kimler, neden bir vatan hainini aklamak istemişlerdir?

Vahdettinperesetliğin belli başlı nedenleri şunlardır:

1. Kurtuluş Savaşı'ndan Vahdettin'e paye vererek Atatürk'ün bu savaştaki rolünü küçültmek,
2. Halife olarak adlandırılan bir Osmanlı padişahının "hain" olamayacağına inanmak,
3. Vahdettin'i kullanarak Atatürk ve Cumhuriyet'e saldırmak,
4. Kurtuluş Savaşı'nı doğru anlayamamak.

Mevlanzade Rıfat'ın Yalanı

"*Vahdettin hain değildir*" yalanının temelinde "halife hain olamaz" inancı ve "Atatürk'e düşmanlık" dürtüsü yatmaktadır.

"*Vahdettim hain değildir*" yalanı ilk kez **1929** yılında **Mevlanzade Rıfat** tarafından söylenmiştir. Mevlanzade Rıfat, 1929 yılında Halep'te basılan ve 1933'te Türkiye'de yayınlanan "**Tür-**

kiye İnkılabının İçyüzü" adlı kitabında, "Vahdettin'in, Mustafa Kemal'i, Kurtuluş Savaşı'nı başlatması için Anadolu'ya gönderdiğini" iddia etmiş ve bu iddiasını, Vahdettin'in 14 Mayıs 1919 tarihinde Mustafa Kemal'e verdiği, sözüm ona, bir fermana dayandırmıştır.[131]

Peki ama kimdir bu Mevlanzade Rıfat?

Mevlanzade Rıfat, kısaca, uslanmaz bir Atatürk düşmanıdır.

Mevlanzade Rıfat, daha Atatürk Samsun'a çıkmadan önce, 24 Mart 1919'da **Hukuk-i Beşer** adlı gazetede, I. Dünya Savaşı'na katılan komutanlara İttihatçıların vagon vagon altın dağıttıklarını ileri sürmüş ve komutanlara, "***Büyük alçaklar ve haydut başları...***" diye hakaret etmiştir. Bunun üzerine Atatürk, Harbiye Nezareti'ne bir dilekçeyle başvurarak, bu yazıyı kaleme alan Mevlanzade Rıfat'ın cezalandırılmasını istemiştir.

Atatürk, Mevlanzade Rıfat'a "*O sefil iftiracı...*" diye hitap ettiği dilekçesinin bir örneğini de Vakit, Alemdar ve Yeni Gün gazetelerine göndermiştir. [132]

Atatürk, Mevlanzade Rıfat'ın Türk ordusunun şerefli komutanlarına hakaret etmesine çok bozulmuştur. Türk ordusunun, "namuslu" ve "yurtsever" komutanlarını "haydut başı" diye suçlamanın "***büyük bir ahlaksızlık ve sefil bir vicdansızlık***" olduğunu belirterek bu "***namussuzca iftirayı ve sahibini lanetlemiştir.***"

Atatürk'ün Harbiye Nezareti'ne gönderdiği "şikâyet dilekçesi" dikkate alınmadığı gibi Mevlanzade Rıfat, kendisine hakaret edildiği gerekçesiyle Atatürk'e dava açmıştır.[133]

"Atatürk düşmanı" Mevlanzade Rıfat'ın, **Padişah Vahdettin'** le ise arası çok iyidir. Padişah Vahdettin, Türkiye'den kaçtıktan sonra San Remo'ya gitmiştir. Kaçak padişahın San Remo'daki ziyaretçilerinden biri de Mevlanzade Rıfat'tır. Mevlanzade Rıfat,

---

131 Mevlanzade Rıfat, **Türkiye İnkılabı'nın İçyüzü**, İstanbul, 2000, s. 215. Şimdiye kadar böyle bir fermana rastlanmamıştır.

132 **Vakit, Yeni Gün, Alemdar gazeteleri**, 25 Mart 1919.

133 Borak, **age**, s.218.

San Remo'ya ilk defa 1922'de bir Yunanlı albayla birlikte gitmiş ve Vahdettin'e, Ankara'ya karşı Yunanistan'la anlaşma teklif etmiştir. Bu görüşmede Vahdettin Mevlanzade Rıfat'a para vermiştir.[134]

Mevlanzade Rıfat, Vahdettin'i San Remo'da bir kez daha ziyaret etmiştir. Bu sefer de Vahdettin'e, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı **Kürtleri isyana teşvik etme** önerisi sunmuştur.[135] Mevlanzade, Türkiye'deki bütün önemli Kürt isyanlarında rol almış, kelimenin tam anlamıyla bölücü bir politikacı-yazardır.[136]

Kurtuluş Savaşı öncesi Atatürk'e ve vatansever Türk subaylarına, "***Büyük alçaklar ve haydut başları***" diyen, yurt dışında iki kez Vahdettin'i ziyaret eden, onu Atatürk'e ve Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı harekete geçirmek isteyen ve Vahdettin tarafından çok iyi ağırlanan Mevlanzade Rıfat, bir süre sonra kaleme sarılarak "Cumhuriyet tarihi yalancılarının" kaynağı durumundaki "**Türkiye İnkılabı'nın İçyüzü**" adlı kitabı yazmış ve bu kitabında Vahdettin'i adeta "Kurtuluş Savaşı kahramanı" ilan etmiştir. Mevlanzade'nin bu kitabı daha sonra Atatürk'e ve cumhuriyete aldırmak isteyen bütün "yobazların" ve "liboşların" ana kaynağı olmuştur.[137]

Necip Fazıl'dan Ecevit'e

Mevlanzade Rıfat'ın, "*Vahdettin hain değildir!*" tezinden yola çıkan şair **Necip Fazıl Kısakürek** ise çok daha ileri giderek Vahdettin'i "***Büyük vatan dostu!***" ilan etmiştir.[138] Dahası,

134 Tarık Mümtaz Göztepe, **Vahdettin Gurbet Cehenneminde**, İstanbul, 1968, s. 159: Turgut Özakman, **Vahdettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele**, 6.bs, Ankara, 2007,s. 75.

135 Özakman, **age**, s.75.

136 Bkz. Uğur Mumcu, **Kürt-İslam Ayaklanması**, 5.bs, İstanbul, 1993 s.11, 16, 59, 184, 186.

137 **Necip Fazıl Kısakürek, Nihal Atsız, Tarık Mümtaz Göztepe, Vehbi Vakkasoğlu, Kadir Mısıroğlu, Abdurrahman Dilipak, Hasan Hüseyin Ceylan, Yalçın Küçük, Burhan Bozgeyik ve Mustafa Armağan** gibi tarihçi ve yazarlar, hep Mevlanzade Rıfat'ın "**Türkiye İnkılabı'nın İçyüzü**" adlı kitabını kaynak olarak kullanmışlardır.

138 Bkz. Necip Fazıl Kısakürek, **Vatan Haini Değil, Büyük Vatan Dostu Sultan Vahdettin**, İstanbul, 1975. Kısakürek, söz konusu kitabında, belge ve bilgiye dayanmadan, sadece türlü kurnazlıklar yaparak, bütün Kurtuluş Savaşı'nı Vahdettin'in eseri olarak göstermiştir.

eski başbakanlardan **Bülent Ecevit** de 6 Ağustos 2005 tarihinde, *"Vahdettin vatan haini değildir!"* demiştir.

"Vahdettin hain değildir!" yalanını deşifre etmeden önce Vahdettin'i birazcık tanıyalım:

Hayatı ve Karakteristik Özellikleri

Vahdettin 1861 yılında doğmuştur. Babası Abdülmecit Efendi, annesi Gülistu Hanım'dır. Abdülmecit'in 30 çocuğundan 23'üncüsüdür. Dört aylıkken babası ölmüş, çocukluğu ve gençliği kapalı bir ortamda geçmiştir.

Vahdettin, çocukluğunda ve gençliğinde saray entrikalarına, hatta cinayetlerine tanık olmuştur: Amcası Abdülaziz ve ağabeyleri V. Murat ve II. Abdülhamit'in tahttan indirilmeleri ve Abdülaziz'in öldürülmesi Vahdettin'i derinden etkilemiştir. Vahdettin korku içinde olduğunu Adliye Nazırı İbrahim Bey'e şöyle ifade etmiştir:

"Aczim var, korkuyorum! Maddeten hiçbir şeyden korkmam. Fakat pek ağır bir vazife üstlendim. Allah'tan korkarım.Bu saray bizim baba ocağıdır. Siz böyle şeyleri anlarsınız. Odaların birinde doğmuşum, birinde büyümüşüm, birinde babam vefat etmiş, birinde amcam yahut kardeşime bir şey olmuş. Elhasıl biri feci, biri ruhperver... Bunları gördükçe korkuyorum."[139]

Veliaht Yusuf İzzettin Efendi'nin intihar etmesi üzerine 1916 yılında veliaht olan Vahdettin, veliahtlığı sırasında Almanya ve Avusturya'ya seyahatler yapmıştır.[140]

Dört kez evlenen Vahdettin'in ilk eşi Nazikeda Başkadınefendi'den Ulviye Sultan ve Sabiha Sultan adlarında iki kızı olmuştur. İkinci eşi, Müveddet Kadınefendi'den de Şehzade Ertuğrul Efendi adlı bir oğlu dünyaya gelmiştir.[141]

139 Mahmut Kemal İnal, **Son Sadrazamlar**, C.IV, İstanbul, 1982, s.2096.
140 Özakman, **age**, s.30.
141 Yılmaz Çetiner, **Son Padişah Vahdettin**, 7.bs, İstanbul, 1993.

Vahdettin ve Geleneksel Değerler

Vahdettin, iyi bir babadır, ağlayacak kadar duyguludur, yakınlarına cömerttir, **iyi bir bestecidir**, çok sigara içen ve yobaz olmayan bir dindardır.[142]

Vahdettin veliaht olduğu günlerde (Vahdettin hep sakalsızdır)

Vahdettin, geleneklerin aksine **sakal** bırakmamıştır. Yavuz'dan sonra sakal bırakmayan ikinci Osmanlı Padişahı Vahdettin'dir. Sakal bırakmamasının nedenini, "***Ben büyük ceddim Yavuz Sultan gibi sakal bırakmayacağım, çünkü sakalımı kimsenin eline vermek niyetinde değilim***" diyerek açıklamıştır![143]

Vahdettin zaman zaman **içki içen** ve içkili toplantılarda ve ziyafetlerde eline şarap kadehi almaktan çekinmeyen biridir. Örneğin, Tütüncübaşı Şükrü Bey, Padişah Vahdettin'in, kendisine "***daima konyak aldırdığını***" belirtmiştir.[144]

Malta'dayken, 20-30 Kasım 1922 tarihleri arasında, **Vahdettin ve yakınlarının şarap masrafı**, 5 İngiliz lirasıdır.[145]

Vahdettin, Almanya ziyareti sırasında verilen bir ziyafette, imparatorun şerefine **şampanya kadehi** kaldırmıştır.[146]

San Remo'da ikamet ettiği köşkün alt katındaki misafir odasının duvarında büyükçe bir **çıplak kadın tablosu** asılıdır.

142 Özakman, **age**, s.31.

143 Enver Behnan Şapolyo, **Osmanlı Sultanları Tarihi**, İstanbul, 1961, s.460,461.

144 Yakın Tarihimiz, C.3, 388.

145 **F.O, 371/9118/E.172**: Colonial Office'ten Fpreigen Office yazı,Bilal N. Şimşir, "*Vahdettin'in Kaçışı ve Sonu*", **Cumhuriyet gazetesi**, 28 Kasım 1973; Özakman, **age**, s.31.dipnot 67.

146 Rıza Tevfik Bölükbaşı, **Biraz da Ben Konuşayım**, İstanbul, 1993, s.32.

Halifelik iddiasında bulunan Vahdettin, misafirlerini bu tablonun altında ağırlamıştır.[147]

Vahdettin, aile hayatında da **son derece moderndir.** Örneğin, gelenek gereği Osmanlı hanedanına mensup kızların düğünden önce bile kocaları tarafından görülmeleri yasakken, Vahdettin, düğünden önce **damadı İsmail Hakkı'yı davet ederek,** kızı Ulviye Sultan'la görüştürmüştür.[148]

O buluşmayı, "**Son Padişah Vahdettin**" kitabının yazarı **Yılmaz Çetiner,** belgeler ışığında şöyle anlatmıştır:

"*İsmail Hakkı Beyefendi'ye Harbiye Nezareti'nden resmi bir yazı geldi... Veliaht Vahdettin Efendi, Çengelköy'de köşküne çağırıyordu...*

İsmail Hakkı'yı bir korku aldı!..

Acaba kızıyla buluştuğunu haber aldı da buna kızacak, darılacak mı endişesi içinde salonda beklerken Vahdettin Efendi girdi içeriye... Selamlaştıktan sonra oturdu hiç konuşmadan... Bir sigara içti ve birden ayağa kalkıp çıktı odadan... Garip bir durumdu bu ve İsmail Hakkı'nın yüreği küt küt atıyordu!..

Az sonra bir de baktı ki, Vahdettin, yanında kızı Ulviye Sultan'la beraber tekrar içeriye giriyor...

İşte kızım müstakbel kocan!.."[149]

Vahdettin'in **eşlerinin,** kızlarının ve kız torunlarının **başı açıktır.** Vahdettin ailesine mensup kadın hanedan üyelerinin yurtdışında çekilmiş fotoğraflarına bakılacak olursa başların açık olması bir yana, padişahın eşlerinin, kızlarının ve kız torunlarının son derece modern, hatta dekolte batılı kıyafetler giydikleri görülecektir. Örneğin, Vahdettin'in torunu Neslişah Sultan, Hümeyra Sultan, Hanzade Sultan ve Hibetullah Necla; kızları Ulviye Sultan ve Sabiha Sultan ile ikinci eşi Müveddet Kadınefendi **başları açık, modern giysiler içinde** adeta batılı kadınlardan ayrılamayacak şıklıkta Avrupa'da arzı endam etmişlerdir.[150]

147 Göztepe, **age,** s.147: Özakman, **age,** s.31.
148 İ. Hakkı Okday, **Yanya'dan Ankara'ya,** 2.bs, İstanbul, 1994, s.206.
149 Çetiner, **age,** s.56.
150 Fotoğraflar için bkz. Çetiner, **age,** s. 381 vd.

Ulviye Sultan ve İ. Hakkı Bey

Hümeyra

Müveddet Kadınefendi

Neslişah Sultan

Hanzade Sultan

Vahdettin **kadınlara çok düşkündür.** İlk eşi Nazikeda Sultan'la evlenirken ona "üzerine başka bir kadınla nikahlanmayacağı" sözü vermiştir. Evet! Vahdettin 7 yıl boyunca sözünü tutmuş, başka bir kadınla evlenmemiştir, ama bu sürede gizlice

başka kadınlarla birlikte olmuştur. "*Vahdettin Efendi, tıpkı babası Sultan Abdülmecit ve Ağabeyi Sultan Abdülhamit gibi kadınlara düşkündü... Yemin ettiği için bir başka kadını nikahına alamıyordu, ama gizli gizli kısa süreli aşklar yaşıyordu...*"[151]

Beste yapan, içki içen, şampanya kadehi kaldıran, misafir odasında çıplak kadın resmi bulunduran, sakal bırakmayan, evlenmeden önce kızını damat adayıyla bizzat görüştüren, çaktırmadan başka kadınlarla birlikte olan ve eşlerinin, kızlarının ve kız torunlarının başları açık olan Padişah Vahdettin'e "halifedir" diye sadece "dinsel gerekçelerle" sahip çıkanların şapkalarını önlerine koyup düşünmelerini öneririm!

"*Din timsali!*" diye Vahdettin'e sarılan yobazlar!... Vahdettin, evet dindardır; ama sizin zannettiğiniz gibi "bağnaz" ve "dinci" bir insan değildir!.. Sizin din anlayışınızla Vahdettin'in din anlayışı arasında dağlar kadar fark vardır...

* * *

Vahdettin'in diğer özellikleri şunlardır:[152]

1. **Hastadır:** Bedenen ve ruhen çok sağlıklı değildir. Çocukluğundan beri türlü hastalıklar geçirmiştir. Romatizmasından dolayı fazla yürüyememektedir. Birkaç defa baygınlık geçirmiştir. Doktoru Reşat Paşa'nın bildirdiğine göre sinirleri de zayıftır.
2. **Heyecanlıdır:** Başkatibi Ali Fuat Bey, Meclis Başkanı Vekili Hüseyin Kazım Bey ve Amiral de Robeck Vahdettin'in çok heyecanlı olduğunu belirtmişlerdir.
3. **Kuşkucudur:** Amcası Abdülaziz ve ağabeyleri V. Murat ve II. Abdülhamit'in tahttan indirilmeleri ve Abdülaziz'in öldürülmesi nedeniyle Vahdettin de özellikle öldürülmekten korkmaktadır. Bu nedenle cebinde tabanca bulundurmaktadır.[153]

151 Çetiner, age, s.52.
152 Vahdettin'in özellikleri için bkz. Özakman, age, s.33 vd.
153 İnal, age, s. 2101.

Vahdettin'in kuşkuculuğuna tanık olanlardan biri de Mustafa Kemal Atatürk'tür.

4. **Muhbirdir:** Gençliğinde Abdülhamit'e "jurnalcilik" yaptığı çok yaygın bir dedikodudur. Baş mabeynci Lütfi Simavi Bey, Vahdettin'in bu özelliğinden, "***Abdülhamit zamanındaki kötü şöhreti***" diye söz etmiştir. Madrid'teki İngiliz elçisi Lord A Harding, İngiltere Dışişleri Bakanı'na gönderdiği 9 Temmuz 1918 tarihli yazıda Vahdettin'in, "***Sultan II. Abdülhamit'in faal bir casusu olduğunu***" belirtmiştir.[154]
5. **Eğitimi zayıftır:** Çocukluğunda ve gençliğinde geçirdiği rahatsızlıklardan dolayı yeterince iyi eğitim alamamıştır. Başkatibi Ali Fuat Bey, Vahdettin'in "fıkıhla" ilgilendiğini belirtmiştir.
6. **Konuşması iyidir:** Başkatibi Ali Fuat Bey, konuşması, yazması ve imlasının düzgün olduğunu belirtmiştir. Almanya gezisi sırasında Vahdettin'e eşlik eden Mustafa Kemal Atatürk de Vahdettin'in düşüncelerini çok düzgün bir şekilde ifade ettiğini belirtmiştir.
7. **Kurnazdır:** Başkatibi H. Ziya Uşaklıgil Vahdettin'i, "***Yaradılışında, hileye, entrikaya, gizli düzenlere, karışık girişimlere düşkün***" olarak tanımlamıştır. Adına gelen mektupların açılmadan kendine verilmesini istemesi, hükümetle haberleşmesinde başkatibi Ali Fuat Bey yerine adamı Refik Bey'i kullanması, bazı kimselerle gizlice özel dairesinde görüşmesi, onun "kurnaz ve entrikacı" biri olduğunu göstermektedir. Atatürk de Vahdettin'le yaptığı görüşmelerden sonra onun "kurnaz" ve "entrikacı" biri olduğunu düşünmüştür.
8. **Rol yapar:** Ali Fuat Bey ve Lütfi Simavi Bey, padişahın eski sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya "hasta rolü" yaptığına bizzat tanık olmuşlardır. Ayrıca, Mazhar Müfit Kansu'yla yaptığı görüşmede, "***Kuvayı Milliye tacımın pırlantasıdır! Musta-***

154 IDA, FO, 371/3410/12379; Hardinge'den Balfour'a gizli yazı, Madrid, 9.7.1918; Salahi, R. Sonyel, **Gizli Belgelerle Mustafa Kemal, Vahdettin ve Kurtuluş Savaşı**, Ankara, 2007, s.x.

fa Kemal Paşa nasıldır, afiyettedir inşallah! Ne zaman dönecek!" gibisinden sözler söyleyen Vahdettin'in yine rol yaptığı açıktır. Çünkü o günlerde Osmanlı yönetimi bir taraftan Kuvayı Milliye'yi yasaklarken, diğer taraftan da Mustafa Kemal'i etkisiz hale getirmeye çalışmaktadır. Vahdettin "rol yaparak", Mazhar Müfit Bey'in ağzından laf almaya çalışmıştır.

9. **Paraya düşkündür:** Bilinenin aksine Vahdettin paraya çok düşkündür. II. Abdülhamit'in kızı Şadiye Osmanoğlu'nun anıları ve Lütfi Simavi'nin "**Vahdettin Efendi'nin Paraya Karşı Olan Aşırı Sevgisi**" başlığı altında yazdıkları, Vahdettin'in paraya çok önem verdiğini göstermektedir.

Vahdettin ayrıca, bir mutlakıyetçi, İttihat ve Terakki düşmanı, Hürriyet ve İtilaf Partisi'ne yakın, Alman karşıtı ve çok koyu bir İngilizcidir.[155]

Vahdettin: "Şaşırmış Bir Haldeyim!"

Ağabeyi Sultan Reşat'ın ölümü üzerine 4 Temmuz 1918'de padişah olan Vahdettin, tahta çıktığında 58 yaşındadır.

Vahdettin, padişah olmaya istekli ve hazır değildir. Tahta çıktıktan hemen sonra Şeyhülislam Musa Kazım Efendi'ye, "***Ben bu makam için hazırlanmadım. Çocukluğumdan beri vücutça rahatsız olduğumdan layıkıyla tahsil edemedim. Yaşım kemale erdi, dünyada bir emelim kalmadı. Biraderle (Abdülmecit Efendi) hangimizin evvel gideceğimiz (öleceğimiz) belli olmadığından bu makamı beklememekteydim. Fakat takdiri ilahi ile bu ağır vazifeyi üstüme aldım. Şaşırmış bir haldeyim. Bana dua ediniz!***" demiştir.[156]

Vahdettin'in "şaşkınlık içinde olması" sadece iyi eğitim almamasından ve bu makama hazır olmamasından kaynaklanmamıştır; onun şaşkınlık içinde olmasının asıl nedeni, Osmanlı

155 Özakman, age, s.38-40.
156 age, s.2095.

Devleti'nin içinde bulunduğu durumdur. I. Dünya Savaşı sona ermiş, çok ağır bir yenilgi alan Osmanlı Devleti, elindeki toprakların büyük bir kısmını kaybetmiş ve devlet uçurumun kenarına gelmiştir. İşte o günlerde Vahdettin, başmabeyni Ali Fuat'a, "***Ben sonucu iyi görmüyorum, ah şu işin içinden az zararla çıkabilsek!***" demiştir.[157]

Vahdettin, I. Dünya Savaşı'na girilmiş olmasından hiç memnun değildir. 20 Kasım 1918'de, Daily Mail gazetesine verdiği demeçte, "***Eğer ben I. Dünya Savaşı çıkmadan önce tahta çıkmış olsaydım, Osmanlı Devleti'nin tarafsızlığını mutlaka korurdum...***" demiştir. Bu nedenle tahta çıkar çıkmaz biran önce ateşkes antlaşması yapılmasını istemiştir. [158]

Vahdettin'in I. Dünya Savaşı karşıtlığının temel nedeni, bu savaşta Osmanlının karşısındaki en büyük düşmanın **İngiltere** olmasından kaynaklanmaktadır. Vahdettin, Almanya'ya karşı İngiltere'ye yakınlaşma taraflısıdır. İttihatçılarla ve Enver Paşa'yla ayrılığının temelinde de bu vardır.

Emperyalizmle, özellikle de İngiliz emperyalizmiyle kuşatılmış bir devletin başına geçen Vahdettin'in tek düşüncesi, mümkün olduğunca **İngilizlerle yakınlaşmaktır**.

"***Ben büyük ceddim Yavuz Sultan gibi sakal bırakmayacağım, çünkü sakalımı kimsenin eline vermek niyetinde değilim***" diyen Vahdettin, evet belki sakalını kimseye kaptırmamıştır, ama, bütün vücudunu İngilizlere ve İngilizci sadrazam Damat Ferit'e kaptırmıştır. "*Bir kukla durumunda idi ve memleketin bütün yönetimini galip devletler ve özellikle İngiltere ele almıştı.*"[159]

Vahdettin ve Kurtuluş Savaşı

Mevlanzade Rıfat'ın 1929'da "*Kurtuluş Savaşı'nı Vahdettin'in başlattığını*" ileri sürmesinden sonra "**dinci sağ**" hemen harekete geçerek "kurmaca bir tarih" yazmaya başlamıştır.

157 Tarık Mümtaz Göztepe, **Vahdettin, Mütareke Gayyasında**, İstanbul, 1969, s.15.
158 Lütfi Bey, **Osmanlı Sarayı'nın Son Günleri**, Hz. Ş. Kutlu, İstanbul, 1978, s.445, 446.
159 Bölükbaşı, **age**, s.191.

İşte birkaç örnek:

Necip Fazıl Kısakürek, "*Milli şahlanış hareketinin fikirde yaratıcısı ve bu amaçla Mustafa Kemal Paşa'yı Anadolu'ya gönderen, doğrudan doğruya Vahdettin'dir...*" demiştir.[160]

Nihal Atsız, "*Osmanlı padişahlarının en talihsizidir. Bu yüzden kendisine hain damgası vurulmuştur. Fakat hain değil, bütün Osmanlı padişahları gibi vatanperverdir...*" demiştir.[161]

Kadir Mısıroğlu, "*Sultan Vahdettin, ufukta beliren vahim tehlikelere karşı Anadolu'da bir direniş hareketi düşünüp, bunu tepesindeki işgal kuvvetlerine rağmen en dikkatli şekilde planladı. Bu cümleden olarak yaverlerinden Mustafa Kemal Paşa'yı geniş yetki ve imkânlarla donatarak Anadolu'ya gönderdi...*" demiştir.[162]

Kurtuluş Savaşı'nı Vahdettin'in başlattığına yönelik iddialara daha birçok örnek vermek mümkündür.

Vahdettin'i aklamaya, hatta "Kurtuluş Savaşı kahramanı" yapmaya yönelik bu iddialar ne kadar gerçeği yansıtmaktadır? Bu soruya cevap vermek için Vahdettin'in Kurtuluş Savaşı'nın başından sonuna kadar nasıl bir politika izlediğine bakmak gerekecektir.

Vahdettin padişah olduğu sırada I. Dünya Savaşı devam etmektedir. Vahdettin, bu savaşa biran önce son verilmesini istemiştir.

Padişah Vahdettin, Osmanlı Devleti'nin, I. Dünya Savaşı'ndan çekilmesini sağlayacak olan **Mondros Ateşkes Antlaşması'nı** kayınbiraderi **Damat Ferit'in** imzalamasını istemiştir. Ancak Sadrazam Ahmet İzzet Paşa, "*Bu adam mecnundur! Bu kadar önemli görev kendisine nasıl verilebilir?*" diye Damat Ferit'in görevlendirilmesine karşı çıkmıştır. Buna rağmen Padişah, "*Biz onu idare ederiz!*" diyerek kararında ısrar etmiş ve Ahmet İzzet Paşa'nın Damat Ferit'le görüşmesini istemiştir.[163] Bunun üzerine

160 Necip Fazıl Kısakürek, **Vahüddiddin**, İstanbul, 1968, s.156,184.
161 Nihal Atsız, **Türk Ülküsü**, İstanbul, 1958, s.85.
162 Kadir Mısıroğlu, **Osmanoğullarının Dramı**, 6.bs, İstanbul, 1992, s.79.
163 İnal, **age**, s.1987.

Ahmet İzzet Paşa, Damat Ferit'le Ayan Meclisi'nde bir görüşme yapmıştır:

"*Mütareke konusunda neler yapılabileceğini, karşı karşıya oturup konuştular...*

Damat Ferit anlattıkça, İzzet Paşa renkten renge giriyor, bir megalomanla karşı karşıya bulunduğunu daha iyi anlıyordu... Üstelik, kafasızdı bu adam!.. Ne devletler arası politikadan, ne siyasetten haberi vardı! Damat Ferit şunları söylüyordu sadrazama:

'İngiliz Amirali Calthorpe ile görüşeceğim. Eğer devletin kesin ülke bütünlüğünü esas alan bir mütarekeye yanaşmazlarsa, derhal bir savaş gemisi, kruvazör isteyip Londra'ya gideceğim... İngiltere kralına, ben senin baban olan kralın eski dostuyum! Arzularımın kabulünü senden beklerim, diyerek barış tekliflerimizi kabul ettireceğim!' Yanıma özel kâtip olarak da Rum Patrikhanesi katibi Kara Yeodori'yi alacağım...'

Sadrazam İzzet Paşa, bu sözler üzerine donmuş kalmıştı... Bu mevkie gelmiş bu adam nasıl olurdu da, hâlâ devletlerin yüce menfaatlerinde böyle dostlukların sökmeyeceğini bilmezdi? Üstelik, İngiltere kralının babasıyla hiçbir dostluğu filan da yoktu!..."[164]

Ahmet İzzet Paşa ve birçok bakan, eğer bu görev Damat Ferit'e verilirse istifa edeceklerini belirtmişlerdir.

Ahmet İzzet Paşa Hükümeti, Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalayacak heyetin başkanlığına Bahriye Nazırı Hüseyin Rauf (Orbay) Bey'i atamıştır. Padişah Vahdettin, bu atamayı bazı şartlar ileri sürerek kabul etmiştir.[165]

İşte tam da bu noktada Padişah Vahdettin'in "tahtını", "tacını" ve "politik geleceğini" "vatanından" üstün tuttuğu anlaşılmaktadır. 1918 Kasımı'nda Padişah Vahdettin'in "**önce kendini**" düşündüğünün iki önemli kanıtı şunlardır:

1. Vahdettin, Türkiye'nin geleceğini ilgilendiren çok önemli bir antlaşmayı imzalayacak heyetin başkanlığına Damat Ferit

164 Çetiner, age, s.24. Sina Akşin, **İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele**, İstanbul, 1992, s.53.

165 Ali Fuat Türkgeldi, **Görüp İşittiklerim**, Ankara, 1951, s.153,154.

gibi "aklı bir karış havada", "ne yaptığını bilmeyen", Ahmet İzzet Paşa'nın deyimiyle "mecnun" birini atamak istemiştir: Vahdettin, bu önemli göreve atadığı kişinin niteliklerine değil, kendisine bağlı olmasına önem vermiştir. Basiretsiz ve niteliksiz bir maceracı olan Damat Ferit, Vahdettin'in ablası Mediha Sultan ile evlidir, dolayısıyla Vahdettin'le akrabadır. O günlerde tahtını kaybetmekten korkan Vahdettin, bu göreve akrabası Damat Ferit'i getirerek bir anlamda kendisini güvenceye almıştır.[166] Fakat kendisini güvenceye alırken ülkesinin geleceğini hiçe saymıştır. **Turgut Özakman** bu durumu şöyle açıklamıştır:

"*Çarlığın yıkılması ve Çar Nikola'nın öldürülmesi zaten bütün hanedanları sarsmıştı. Bunu Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun parçalanması ve Avusturya'da 30 Ekim'de cumhuriyet ilan edilmesi izler. Yenilgi üzerine Bulgar Kralı Ferdinant da tahttan çekilmek zorunda kalır (4 Ekim 1918). Kayser Wilhelm'in tahtı da sallanmaktadır. Çünkü Almanya'nın yaptığı ateşkes ve barış teklifini Başkan Wilson, 'Almanya'da demokratik bir idare olmadığını' ileri sürerek reddetmiştir. Savaş sonunda rejimlerin ve hanedanların durumu bu.*

Vahdettin'in bu fırtınadan kaygı duyması doğaldır. Rauf Orbay anılarında özetle diyor ki: 'Sultan Vahdettin, galiplerin kendilerini de tahttan düşürecek bir karar vermelerinden kuşkulanıyordu.' Bu kuşkuya, ordunun idareye el koyacağından kaygılanmasını da ekleyebiliriz. Mustafa Kemal'e sorduğu ilk soru, 'Kumandan ve zabitlerden, kendisine bir fenalık gelip gelmeyeceği' olmuştur.

Bu kuşku ve kaygı içinde, enîstesi Damat Ferit'e dört elle sarılır ama hükümet dayatınca, ısrarından caymak zorunda kalır."[167]

Mondros Ateşkes Antlaşması'yla Osmanlı Devleti, çok ağır şekilde yenildiği I. Dünya Savaşı'ndan çekilecektir. İngiltere, Fransa ve İtalya gibi emperyalist devlerle masa başında bir boğuşma yaşanacağı kesindir. Türkiye'nin geleceği bu antlaşmaya bağlıdır. İşte böyle bir ortamda Padişah Vahdettin'in düşündüğü

166 Akşin, age, s.39.
167 Özakman, age, s.201.

tek şey, "*Diğer yenilen ülkelerde olduğu gibi acaba ben de tacımı ve tahtımı kaybeder miyim?*" endişesidir. Bu endişe nedeniyle, sadece kendini düşünerek, bu önemli göreve eniştesi Damat Ferit'i getirmek istemiştir.

2. Vahdettin, Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'nın ve diğer bakanların "*istifa ederiz!*" tehdidi üzerine Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalayacak heyetin başına Bahriye Nazırı Rauf Bey'in atanmasını zoraki kabul etmiştir. Ancak iki şartı vardır. Bu şartlardan ilki, Vahdettin'in yine "vatanından çok kendini düşündüğünü" göstermektedir.

Padişah, Rauf Bey'i huzuruna davet ederek ona iki şart koşmuştur:

1. Hilafetin, saltanatın ve Osmanlı hanedanlığı hukukunun tamamının korunması,

2. Herhangi bir Osmanlı iline özerklik verilirse bunun siyasi değil idari (yönetsel) olmasının öne sürülmesi...[168]

Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya göre Vahdettin'in öne sürdüğü bu şartların antlaşma ile hiçbir ilgisi yoktu. Padişah, savaş yenilgisinin yaratmış olduğu kargaşa içinde Osmanlı hanedanlığının devam etmemesinden korkmuştu ki, bu da padişahın kendi tahtını kurtarmaktan başka bir şeye önem vermediğini göstermektedir.[169]

Turgut Özakman, bu durumu, Vahdettin'in "***yalnız kendini ve tahtını düşündüğünün ilk somut ve belgeli davranışı***" olarak değerlendirmiştir.[170]

Padişah Vahdettin'in, Türkiye'nin geleceğini ilgilendiren bir antlaşmayı imzalayacak heyetin başkanından ilk isteğinin, "***Hilafetin, saltanatın ve hanedanın haklarını koruyacaksın!***" olması, Vahdettin'in "**önce vatan!**" değil, "**önce ben!**" dediğini kanıtlamaktadır.

Soruyorum şimdi: "*Önce vatan*" değil, "*önce ben!*" diyen bir padişaha ne diyeceğiz?

168 Türkgeldi, age, s.155. Akşin, age, s.54; Sonyel, age, s.3; Özakman, age, s.202.
169 Andrew Mango, Atatürk, Londra, 19919, s.188; Sonyel, age, s.4.
170 Özakman, age, s.202.

Vahdettin'in İngilizciliği

I. Dünya Savaşı'nda yenilen ülkelerde rejim değişikliklerinin olması, kralların tahtlarını ve taçları kaybetmeleri Vahdettin'i kaygılandırmıştır. Bu nedenle Vahdettin, Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalayacak heyetin başkanı Rauf Bey'den, önce "**hanedan hukukunu**" korumasını istemiştir. Ancak çok geçmeden kaygılanmasına gerek olmadığı görülmüştür. Çünkü emperyalistlerin Doğu'da **saltanat rejimini** tercih ettikleri anlaşılmıştır. "*Bir hükümdarla onun kullarını idare etmek, demokratik rejimle yönetilen özgür bir yurttaşlar topluluğunu idare etmekten çok daha kolaydır.*"[171] Bu nedenle başta İngiliz emperyalizmi olmak üzere Türkiye'yi işgal eden tüm emperyalistler, Atatürk'ün etrafında gelişen "**halk hareketini**" boğmaya çalışarak, kendi kontrolleri altındaki "**padişahı**" ve "**monarşiyi**" desteklemişiler, onu güçlendirmeye çalışmışlardır. Nitekim, İstanbul'un işgali üzerine İşgal Kuvvetleri Komutanlığı'nın yayınladığı bildiride, "***Kuvayı Milliyeciler, padişahın emirlerine uymadıkları için suçlanmış ve herkes padişah ve hükümetin vereceği emirleri dinlemeye çağrılmıştır***"[172]

Vahdettin, 4 Ekim 1918'de, ajanı Rüştü Bey'i İsviçre'nin başkenti Bern'de bulunan İngiliz elçisi Sir Horace Rumbold'la görüşmeye göndermiş ve **kafasındaki barış koşullarını İngilizlere önceden sunmuştur.** Vahdettin'in barış koşulların bakılacak olursa, onun yaşanan gelişmeleri doğru okuyamadığı anlaşılmaktadır. Çünkü, Vahdettin, Osmanlının dağılıp parçalandığını ve Anadolu'nun tehdit edildiğini göremeyerek, hâlâ **Hicaz**'da, **Filistin**'de ve **Mezopotamya**'da hak iddia etmeye kalkmıştır.[173]

Rauf Bey ve delegeler kurulu, 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalayıp yurda döndüğünde Padişah Vahdettin, Rauf Bey'in başkanlığındaki delegeler kurulunu kabul etmemiştir. Vahdettinci yazarlar bu durumu, Vahdettin'in Mond-

171 age, s.202.
172 age, s.202.
173 Sonyel, age, s.2.

ros Ateşkes Antlaşması'nı beğenmediğine kanıt olarak göstermişlerdir. Ancak bu değerlendirme doğru değildir. Vahdettin'in delegeler kurulunu kabul etmemesinin nedeni, padişahın, Rauf Bey'in başkanlığındaki bu kurulun Mondros'a gitmesini zoraki kabul etmiş olmasındandır. Bilindiği gibi Vahdettin, kurulun başkanlığına Damat Ferit Paşa'yı getirmek istemişti.

Vahdettin, Mondros Ateşkes Antlaşması'nı şöyle yorumlamıştır:

"Bu koşulları, ağır olmalarına karşın kabul edelim. Öyle tahmin ederim ki, İngiltere'nin Doğu'da asırlarca sürmekte olan dostluğu ve lütufkâr siyaseti değişmeyecektir. Biz onların hoşgörüsünü daha sonra elde ederiz..."[174] Aslında bu sözler de Vahdettin'in "ufuksuzluğunu" olanca açıklığıyla gözler önüne sermektedir: Çünkü Vahdettin, İngiltere'nin Doğu'daki "emperyalist politikalarını", *"İngiltere'nin Doğu'da asırlarca sürmekte olan dostluğu ve lütufkâr siyaseti"* olarak görmüş ve dahası, İngiliz emperyalizminin "hoşgörüsünün" elde edilebileceği yanılgısına düşmüştür.

Vahdettin'in Kurtuluş Savaşı sırasındaki politikası, bizzat kendi ağzından açıkladığı gibi, *"İngilizlerin hoşgörüsünü elde etmektir"*. Bunun dışında söylenen her şey palavradır!

Vahdettin, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından hemen sonra **İngilizlere yaranma politikasını** uygulamaya koymuştur. Bu amaçla önce Ahmet İzzet Paşa Hükümeti istifa ettirilmiş, yerine İngilizci **Tevfik Paşa Hükümeti** kurdurulmuştur.[175] Bu hükümet değişikliğinde padişahın parmağı olduğunu bizzat

174 Gotthard Jaeschke, **Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri**, Ankara, 1991, s.22.

175 Mustafa Kemal Atatürk, Adana'dan İstanbul'a geldikten sonra Ahmet İzzet Paşa'yla görüşerek, yeniden hükümeti kurmasını, bu konuda kendisine yardım edeceğini belirtmiştir. Bu amaçla Atatürk Meclisi Mebusan'a giderek, milletvekilleriyle bizzat görüşmüş ve Tevfik Paşa Hükümeti'ne güven oyu vermemelerini istemiştir. Milletvekilleri Atatürk'e söz vermelerine karşın Tevfik Paşa Hükümeti'ne güven oyu vermişlerdir. Mütareke İstanbul'unda Vahdettin'in, Tevfik Paşa Hükümeti'nin kurulmasına çalışması, **"ipleri İngilizlerin eline vermek istediğinin"**, Atatürk'ün ise Tevfik Paşa Hükümeti'nin kurulmaması için mücadele etmesi **"ipleri İngilizlerin eline vermek istemediğinin"** kanıtlarından biridir; çünkü Tevfik Paşa İngilizcidir.

Ahmet Rıza Bey ifade etmiştir.[176] Tevfik Paşa'nın Vahdettin'in dünürü olması, padişahın onu tercih etmesinde etkili olmuştur. **Sina Akşin,** Ahmet İzzet Paşa Hükümeti'nin istifa ettirilip yerine Tevfik Paşa Hükümeti'nin kurdurulmasını, "*Vahdettin'in, Osmanlı Devleti'nin kaderini belirleyecek olan İtilaf Devletleri'ne göre bir kabine istemesine*" bağlamıştır.[177] Tevfik Paşa Hükümeti'nde İngiliz dostları dışında bazı Fransız dostlarının da bulunması Akşin'i doğrulamaktadır.[178]

Padişah Vahdettin, genelde **İtilaf Devletleri'ni,** özelde **İngilizleri memnun etmek için** iki önemli adım atmıştır:

1. Meclis-i Mebusan'ı dağıtmıştır.

2. Damat Ferit Paşa'yı sadrazam yapmıştır.

Anadolu'nun yer yer işgal edilmesi üzerine sesini yükselten Meclis-i Mebusan, İngilizleri rahatsız etmeye başlamıştır. Meclisi kontrol etmektense, padişahı kontrol etmenin daha kolay olacağını düşünen İngilizler, Padişah Vahdettin'e baskı yaparak meclisin kapatılmasını sağlamışlardır.[179] Vahdettin, 21 Aralık 1918'de anayasanın 7. maddesine dayanarak yayımladığı bir irade ile meclisi dağıtmıştır. Vahdettin, Meclisi dağıtarak aklınca İngilizlerden "hayat güvencesi" aldığını düşünmüştür. Bu konuda başkatibi Ali Fuat'a, "*...Ecnebiler... 'siz hayat hakkınızı korumak için çalışmalısınız. Eğer gereken çalışmayı yapmazsanız, hayat hakkınızı da tehlikeye atmış olursunuuz' diyorlar*" demiştir.[180]

Kendi hayatını düşünerek "ulusal iradeye" son veren Vahdettin'e ne diyeceğiz? "*Büyük vatan dostu Sultan Vahdettin mi*" diyeceğiz?

Vahdettin, Tevfik Paşa'nın yeterince "İngilizci" olmadığını düşünerek çok koyu bir İngilizci olan eniştesi Damat Ferit'i

176 Ahmed Nedim, **Ahmet Rıza Bey'in Anıları**, İstanbul, 1988, s.72; Akşin, age, s,.65 vd.

177 Akşin, age, s.64.

178 Zeki Sarıhan, **Kurtuluş Savaşı'nda İkili İktidar**, İstanbul, 2000, s.19.

179 Akşin, age, s.134.

180 Türkgeldi, age, s.166-169.

göreve getirmiştir. Vahdettin'in Kurtuluş Savaşı'na yönelik politikasını biçimlendiren **Damat Ferit Paşa Hükümetleri** olacaktır. Değişik aralıklarla Vahdettin, tam 5 kere Damat Ferit'e hükümet kurma görevi vermiştir.

Atatürk'ü yok edip Kurtuluş Savaşı'na son vermek için elinden geleni yapan Damat Ferit hükümetlerine geçmeden önce biraz Damat Ferit'i tanıyalım.

Damat Ferit

Damat Ferit, 1853 yılında doğmuştur. Paris, Berlin, St. Petersburg Türk elçilikleri kâtipliği yapmıştır.[181] Daha sonra Londra Büyükelçiliği'ni istemiş, kabul edilmeyince İttihat Ve Terakki'ye yanaşmış, orada da barınamayınca Hürriyet ve İtilaf Partisi'nin kurucuları arasında yer almıştır. Vahdettin'in ablası Mediha Sultan'la evlenmiştir.

Ferit, Batı özentisi, halkına yabancı "Tanzimat kafalı" bir Osmanlı politikacısıdır. Öyle ki, "*alafrangalıkta Frenkleri de geçmişti. Pek uzun olan tırnaklarından herkes iğrenirdi. Son sadrazam Tevfik Paşa, Ferit'ten 'yalancı' diye söz etmiştir. Vahdettin de önce 'melun' derdi, sonra devleti teslim etti.*"[182]

Damat Ferit'in Dahiliye Nazırı A. Reşit Bey, Ferit için, "*Hali, hareketi yapmacık, düşüncesi kısa, bilgisi daha kısa idi. En büyük marifeti de gösterişi idi... Hareketleri... beyni sulanmış olduğunu gösteriyordu.*" demiştir.[183]

Ali Fuat Türkgeldi'ye göre Damat Ferit, "*Değişken mizaçlı, bukalemun meşrepli bir adam olup bugün ak dediğine yarın kara der ve esas fikrinin ne olduğu bilinmezdi... Adeta hükümdarı kendi tekeli altına almak isterdi*".[184]

Rıza Tevfik, Damat Ferit'ten, "*Dar bir saray çevresi içinde otuz şu kadar yıl yaşadığı için dünyadan kesinlikle haberi yoktu... Avrupa'nın genel siyasi tarihini de bilmiyordu. Olayların*

181 Selahattin Tansel, **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, C.I, İstanbul, 1991, s. 80.
182 İnal, age, s.2029-2094.
183 age, s.2037,2079.
184 Türkgeldi, age, s.214,244.

gelişiminden ve içinde bulunduğumuz durumdan tamamen habersizdi." diye söz etmiştir.[185]

Vahdettin'in damadı İsmail Hakkı (Okday), Damat Ferit'in, Vahdettin'i, İstanbul'u işgalleri altında bulunduran düşmanların, ancak kendisi iktidarda bulunduğu müddetçe yumuşak davranacaklarına, şayet kendisi iktidardan uzakta bulunursa henüz barış yapmamış düşmanların gayet insafsız hareket ederek, Türkiye'ye kan kusturacaklarına inandırdığını belirtmiştir.[186]

Amiral de Robec, Lord Cuzon'a 4 Ekim 1920'de gönderdiği yazıda, "*Damat Ferit'in padişaha etki eden tek insan olduğunu söylediğini*" belirtmiştir.[187]

İ.M. Kemal, Damat Ferit için, "*Böyle bir adamdan devlete ve millete hizmet bekleyenler de her kim olursa olsun irfan ve izanda onun gibi olduklarını kanıtlarlar...*" demiştir.[188]

Lütfi Simavi, Damat Ferit'in Vahdettin'i kullandığını, "*Sultan Vahdettin, gerçekten çok yazık ki, enişteşinin elinde daima bir kötülük aracı olmaktan kendini kurtaramadı*" diyerek ifade etmiştir.[189]

İ. Hami Danişmend ise Vahdettin'in Damat Ferit'i defalarca sadrazamlığa getirmesine şaşırmıştır: "*Bu vatansız ve imansız Balkan serserisinin nasıl olup da Sultan Vahdettin'e o kadar sokulup etkilemiş olduğuna hayret etmemek ve bu hali, Sultan Vahdettin'in zekasıyla bağdaştırmak kabil değildir... Sultan Vahdettin'in hiçbir surette örtbas edilemeyecek en büyük hatası, öyle bir zamanda memleketin başına, ne mal olduğunu çok iyi bildiği Damat Ferit gibi bir kâbusu musallat etmesi ve her dediğini kabul edivermesidir.*"[190]

Vahdettin'in, Damat Ferit'le olan yakın ilişkisini, Vahdettinci Nihal Atsız bile eleştirmiştir: "*Damat Ferit Paşa'yı birkaç defa sadrazamlığa getirmiştir. Bunu anlamak güçtür. Çünkü Damat*

185 Bölükbaşı, age, s.43,44,46,69.
186 Okday, age, s.382.
187 Erol Ulubelen, İngiliz Belgelerinde Türkiye, İstanbul, 1967, s.269.
188 İnal, age, s.171,283.
189 Lütvi Simavi, Osmanlı Sarayının Son Günleri, İstanbul, 1972, s.425,496.
190 İ. Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, C.IV, İstanbul, 1947, s. 441,443.

Ferit'ten nefret ettiği malumdur. İhtimal ki, İngilizlerin baskısıyla onu sadrazam yapmıştır. Bu Damat Ferit Paşa, zekâsının kıtlığı ve şahsi kinlerini öne katması yüzünden devletin işlerini çıkmaza sokmuş, Sultan Vahdettin'in de felaketini hazırlamıştır."[191]
Atsız, diğer Vahdettinci yazarlar gibi, Vahdettin'i aklamak için, Vahdettin'in, Damat Ferit'ten nefret ettiğini ve Damat Ferit'in İngilizlerin baskısıyla sadrazam yapıldığını belirtmiştir; ancak bu bilgi kesinlikle doğru değildir.[192] Padişah Vahdettin, Kurtuluş Savaşı sırasında uygulayacağı politika gereği "bilerek" ve "isteyerek" Damat Ferit'i sadrazamlığa getirmiştir.

İtalyan Dışişleri Bakanı Kont Sforza'ya göre Damat Ferit, "*Bir İngiliz centilmeninin çok iyi taklit edilmiş şeklidir*"[193].

İngiliz Andrew Ryan'a göre Damat Ferit, "*Varlıklı, aydın ve tam bir centilmendi.*"[194]

Görüldüğü gibi Damat Ferit'i tanıyanların neredeyse tamamı ağız birliği etmişçesine ondan "olumsuz şekilde" söz ederken, işgalci emperyalistler ondan "olumlu şekilde" söz etmişlerdir.

4 Mart 1919'da Damat Ferit Hükümeti kurulmuştur.

15 Mayıs 1919'da Yunanlılar İzmir'i işgal etmişlerdir. Damat Ferit Hükümeti, bu işgali engellemek için hiçbir şey yapmadığı gibi tam tersine işgali kolaylaştıracak bazı adımlar atmıştır. Halkın İzmir'in işgaline gösterdiği tepkiden tedirgin olan Damat Ferit, 16 Mayıs'ta istifa etmiş, ancak "***Padişahımızı yalnız bırakmayalım***" diyerek 19 Mayıs 1919'da ikinci hükümetini kurmuştur. [195]

---

191 Nihal Atsız, **Türk Ülküsü**, İstanbul, 1958, s.86.

192 Bu bilginin kaynağı **A. Fuat Türgeldi**'nin şu açıklamasıdır: "*Padişaha göre dünyada üç me'un vardı: Bunlardan birincisi kız kardeşi Mediha Sultan, ikincisi onun kocası Damat Ferit Paşa, üçüncüsü de oğlu Sami Bey idi.*" (Türkgeldi, age, s.297). Evet, önceleri aslında Vahdettin, Damat Ferit'ten fazla hoşlanmamaktadır. Hatta kız kardeşi Mediha Sultan'ın sıkça Damat Ferit'ten övgüyle söz etmesi üzerine bir gün Vahdettin dayanamamış ve Mediha Sultan'a, "***A hemşire, kocanı ben de senin kadar severim; fakat senden başka kimseden methini işitmedim***" demiştir. Tansel, age, s.80, dipnot, 199. Ancak, Damat Ferit'i sevmediği, ondan nefret ettiği de doğru değildir.

193 Salahi R Sonyel, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika**, 3.bs, Ankara, 1995, s.48.

194 age, s.48.

195 Sarıhan, age, s.19, 20.

6 Haziran 1919'da, Paris Barış Konferansı'na katılmak için İstanbul'dan ayrılmış, konferans bakanlığınca kovulduktan sonra 15 Temmuz'da İstanbul'a dönmüştür.[196]

Anadolu'daki gelişmeler üzerine 20 Temmuz'da istifa eden Damat Ferit, 21 Temmuz'da üçüncü kez hükümeti kurmuştur.[197] Üçüncü Damat Ferit Hükümeti de, İngilizlerin isteğiyle 30 Eylül'de istifa etmiştir.[198] 4 Nisan 1919'da dördüncü Damat Ferit Hükümeti kurulmuştur.

Damat Ferit'in temel politikası **İngilizlerin desteğini sağlamaktır**. Bu amaçla her fırsatta İngiliz yetkililerine koşmuştur. Önce İstanbul'da İngiliz casusu Sait Molla tarafından kurulan **İngiliz Muhipler Cemiyeti'**ne üye olmuştur.

Damat Ferit, 9 Mart 1919'da İngiliz Yüksek Komiserliği yardımcısı Amiral Webb'i ziyaret ederek, "***Efendisi padişahla kendisinin umutlarının Tanrı'ya ve İngiliz hükümetine bağlandığını***" belirtmiştir.[199]

Damat Ferit, 21 Mart'ta, İngiliz Yüksek Komiserliği kıdemli memuru Tom Hohler'i padişahla görüşmeye çağırmıştır. Fakat, Fransızlardan çekinen İngiliz Dışişleri bu görüşmeye izin vermemiştir.[200]

Damat Ferit, 30 Mart'ta yine Amiral Webb'i ziyaret etmiş ve padişah tarafından gönderildiğini, padişahın babası Abdülmecit'in onu İngilizlere dostluk duygularıyla yetiştirdiğini ve şimdi padişahın "**Osmanlı gücünü tamamen İngiliz hükümetinin emrine vermek istediğini**" belirtmiştir. Damat Ferit, Webb'e, padişahın İngiltere'den başka hiçbir devlete başvurmak istemediğini, kendisinin ve padişahın "***sadece İngiltere'ye biat ettiğini***" söylemiş ve Webb'e, **Türkiye'nin yönetimini İngiltere'ye bırakan** bir program taslağı sunmuştur.[201]

196 İkdam, Alemdar, Zaman, Vakit, İleri, Memleket, İstikbal, 16 Temmuz 1919.
197 Akşam, 21 Temmuz 1919.
198 Sarıhan, age, s.20.
199 FO/4141/40280; Sonyel, age, s.49.
200 FO/4156/48129; Sonyel, age, s.49.
201 Jaeschke, age, s.5.

Damat Ferit'le yaptığı bu görüşmeyi İngiltere Dışişleri'ne bildiren Webb, Padişahın her şeyden önce **kendi halifeliğine** önem verdiğini belirtmiştir. Ancak İngiliz Dışişleri, müttefikleriyle arasının açılacağı endişesiyle bu teklifi reddetmiştir.

Türkiye'nin yönetimini İngilizlere bırakmayı düşünen Damat Ferit, **Ermenilere** ve **Kürtlere** de Doğu illerinden toprak vermek istemiştir.[202] Damat Ferit, 27 Nisan 1919'da Ryan'ı ziyaret ederek onunla **Kürt sorununu** konuşmuştur.[203] Damat Ferit, 1920 yılında Kürtleri, Atatürk'e karşı kullanmak için İngilizlere teklifte bulunmuştur. Damat Ferit teklifinde, "***Mustafa Kemal'den nefret ediyorsanız (...) o halde birlikte Kürtleri Mustafa Kemal aleyhinde kullanalım***" demiştir.[204] Damat Ferit, merkezi İstanbul'da bulunan **Kürt Teali Cemiyeti**'yle de bağlantı kurmuş ve bağımsız bir **Kürt devleti** kurulmasını kabul etmiştir. Ferit, o sırada "**Kürtlerin ayrı bir ırk olduğu**" tezini de savunmaya başlamıştır.

Bir taraftan İngilizlere yalvarıp yakaran Damat Ferit, diğer taraftan da Anadolu'da Atatürk'ün kontrolündeki milli hareketi yok etmeye çalışmıştır.

Damat Ferit, İngiliz Yüksek Komiserliği'ne bir dilekçe yazarak Kemalistlere ders vermek amacıyla Eskişehir'e **2000 kişilik bir güç** göndermeyi önermiştir.[205]

Damat Ferit, 1919 yılı Temmuz-Eylül ayları arasında **Erzurum ve Sivas Kongrelerini** dağıtmak için çalışmıştır. Damat Ferit, 20 Temmuz 1919'da özetle şu emri vermiştir: "***Padişahımız Efendimiz Hazretlerinin arzu ve iradelerine ve vatanın yüksek menfaatlerine tamamıyla aykırı olan bu hareketin engellenmesi...***"[206] Sivas Kongresi'ni dağıtmak için **Ali Galip** olayını tertiplemiştir. Damat Ferit, Elazığ Valisi Ali Galip'e, Kürt aşiretlerinden toplayacağı adamlarla Sivas Kongresi'ni dağıtıp Atatürk'ü ortadan kaldırma görevi vermiştir.

202 Sonyel, age, s.25, dipnot, 21.
203 age, s.29.
204 Br XII, No 103,109, Jaeschke, age, s.145.
205 Akşin, age, s.585.
206 Jaeschke, age, s.137.

10 Nisan 1920'de, **İstanbul Müftüsü Dürrizade Abdullah'a,** Atatürk ve arkadaşlarını "dinsiz, zındık" ilan eden fetvayı yayınlatmıştır. Damat Ferit, İngiliz Yüksek Komiser'i Robeck'ten Kuvayı Milliye'ye karşı yayınlanacak fetvaların dağıtılması için uçak istemiştir. Ayrıca, Kurtuluş Savaşı'na destek olmaya başlayan Hint Müslümanlarına da fetvaları İngilizlerin dağıtmasını önermiştir.[207]

11 Mayıs 1920'de **milli hareket aleyhinde bir bildiri** yayınlayarak bütün milleti saltanat etrafında toplanmaya çağırmıştır.

11 Mayıs 1920'de "**Nemrut Mustafa Paşa**" başkanlığında toplanan Divanıharp, Atatürk ve 9 arkadaşını ölüm cezasına çarptırmıştır.[208] Buna karşılık TBMM de Damat Ferit ve arkadaşlarını "vatan haini" ilan ederek vatandaşlıktan çıkarmıştır.[209]

18 Haziran 1919'da Damat Ferit Hükümeti Dahiliye Nazırı Ali Kemal, Kuvayı Milliyecilerin telgraflarının çekilmesini yasaklamış, Yunanlılarla çatışan **Milli kuvvetlerin bastırılıp dağıtılması** için genelge yayımlamıştır.[210]

Damat Ferit Hükümeti, 21 Haziran 1921 tarihli kararıyla **Kurtuluş Savaşı'na karşı** açıkça tavır almıştır.[211]

Damat Ferit Hükümeti işgali protesto eden **İstanbul mitinglerini** yasaklamıştır.[212]

Damat Ferit Hükümeti, 29 Temmuz 1919'da **Atatürk'ün** ve **Rauf Bey**'in **tutuklanmasını** kararlaştırmıştır.[213]

Damat Ferit Hükümeti'nin Dahiliye Nazırı Adil, 2 ve 8 Ağustos 1919'da yayınladığı genelgelerde, "***İzmir'de çete teşkil edenleri dağıtmak için gerekirse askeri kuvvete müracaat edeceğiz***" demiştir.[214]

---

207 Bilal N. Şimşir, **İngiliz Belgelerinde Atatürk**, C.II, Ankara, 1992, s.27, belge no: 8. **Peyamı Sabah, İkdam, İleri**, 11 Nisan 1920.
208 **Peyamı Sabah, İkdam, Alemdar**, 13 Mayıs 1920.
209 **Hakimiyeti Milliye**, 24 Mayıs 1920.
210 Refik Halit Karay, **Minelbab İlel Mihrab**, İstanbul, 1964, s.127.
211 Akşin, age, s.388.
212 age, s.307.
213 Jaeschke, age, s. 138.
214 Zeki Sarıhan, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü**, C.II, Ankara, 1982, s.28.

Dahiliye Nazırı Adil, 13 Ağustos 1919'da **Balıkesir Kongresi' nin dağıtılmasını**, Alaşehir Kongresi'nin engellenmesini istemiştir.

5 Ağustos 1920' de Damat Ferit, Harbiye Nazırı ve Polis Müdürüyle bir toplantı yaparak, **Atatürk'ü ortadan kaldırmak** için neler yapılabileceğini görüşmüştür. [215]

Bu toplantıdan birkaç gün sonra **Atatürk'ün yerine eski Harbiye nazırlarından Abdullah Paşa atanmıştır.**[216] Ancak Abdullah Paşa görevine gidemeyerek istifa edince hükümet bu makama yeni bir atama yapmayarak ordu müfettişliklerini kaldırmıştır.[217] 16 Ağustos 1920'de padişah bu konudaki kararnameyi imzalamıştır.[218]

9 Ağustos 1920'de Damat Ferit, **Atatürk'ün rütbe ve nişanlarını**, bir **padişah fermanıyla** elinden almıştır.[219]

Damat Ferit Hükümeti, Kuvayı Milliye'yi ortadan kaldırmak için "nasihat" ve "tahkik" heyetleri kurmuştur.[220]

Damat Ferit hükümetlerinin çalışmaları sonucunda Anadolu'da çok sayıda **ayaklanma** çıkmıştır. Adapazarı olayları (Ekim 1919), Şeyh Recep Olayı (18 Ekim 1919), I. Aznavur Ahmet Ayaklanması (25 Ekim-30 Kasım 1919), I. Bozkır Ayaklanması (27 Eylül-4 Ekim 1919), II. Bozkır Ayaklanması (20 Ekim-4 Kasım 1919) bunlardan birkaçıdır.

Damat Ferit hükümetleri ayrıca, vatansever memurları görevden alarak İngiliz etkisindeki memurları görevlendirmiş, direniş yanlısı komutanları türlü yollarla ikna ederek İstanbul'a çağırmıştır.

215 Sarıhan, **Kurtuluş Savaşı'nda İkili İktidar**, s.92.
216 **İfham**, 6 Ağustos 1919; Sarıhan, age, s.92.
217 **İkdam**, **Sabah**, 15 Ağustos 1919.
218 Sarıhan, age, s.93.
219 **Türkçe İstanbul**, **Akşam**, 12 Ağustos 1919.
220 Akşin, age, s.447 vd, 550.

Damat Ferit ve Vahdettin İlişkisi

21 Ağustos 1920'de, İngiliz, Fransız ve İtalyan Yüksek Komiserleri, Padişah Vahdettin'i ayrı ayrı ziyaret ederek milli hareketin bastırılmasını istemişlerdir. Görüşme sırasında Sadrazam Damat Ferit Paşa da hazır bulunmuş, Ankara'ya olan düşmanlığını dile getirmiş ve İngilizlerden yardım istemiştir.

İleri, Alemdar, 22 Ağustos 1920.

Vahdettin'in kız kardeşi Mediha Sultan'la evli olan Damat Ferit, padişahın akrabasıdır ve "tahtını", "tacını", hatta "hayatını" kaybetme korkusu taşıyan Vahdettin'in temel politikası akrabalarını iktidara getirmektir.

Selahattin Tansel, Vahdettin-Damat Ferit ilişkisini şöyle yorumlamıştır:

"Bir an geldi, Ferit Paşa, Padişahın en güvendiği bir kişi haline geldi. Bu bir gerçekti; fakat bunun ne yüzden meydana geldiğini açıklamak çok güçtü. Gerçi onun niçin, Sultan Vahdettin tarafında olduğunu ve Padişahın ona neden değer verdiğini bazı sebeplere dayandıranlar vardır. Fakat sadece bunları dikkate alarak Hükümdarla Ferit Paşa arasındaki yaklaşmayı açıklamak yanlış olmasa bile, noksan olur. Çünkü aklı başında olan her kişi gibi Hükümdar da, Osmanlı Devleti'nin bu tarihte en kritik günlerini yaşadığını görmekte ve hiç şüphesiz en değerli insanlar tarafından idare edilmesi gerekeceğine inanmakta idi. Böyle olunca da Damat Ferit Paşa gibi politik hayatı sönük, iç işlerde hiçbir tecrübesi olmayan bir kişiyi iş başına getirmemesi gerekirdi. Bu hem kendinin hem de milletin çıkarına idi. Bunu Padişahın bilmemesine imkân yoktu..."[221]

Padişah Vahdettin, milli hareketi başından itibaren boğmaya çalışan, "hain" Damat Ferit'i tam 5 kere sadrazamlığa getirmiştir. Padişah Vahdettin'in ısrarla Damat Ferit'i sadrazam yapmasının nedeni, Ferit'in "İngilizci" ve "akrabası" olmasındandır. Vahdettin, bir taraftan Damat Ferit'in İngilizciliği saye-

221 Tansel, age, s.81.

sinde İngiltere'ye yaklaşmaya çalışırken, diğer taraftan akrabalığı sayesinde onu çekip çevirmeye çalışmıştır. Dolayısıyla Damat Ferit hükümetlerinin, Atatürk'ün önderliğindeki Milli Hareketi yok etmek için attığı "ihanet adımlarını", Padişah Vahdettin'den habersiz atılmış adımlar olarak görmek olanaksızdır.

Nitekim, Damat Ferit hükümetlerinin Atatürk'e ve milli harekete yönelik bir çok kararının altında doğrudan **Padişah Vahdettin**'in imzası vardır. Örneğin, **milli hareketi "eşkıya" hareketi olarak gören bildirinin yayınlanması, Atatürk'ün görevden alınması, Divanıharp'ta idama mahkûm edilmesi, rütbe ve nişanlarının geri alınması, Hilafet Ordusu'nun kurulması** gibi kararların altında doğrudan padişahın imzası vardır.

Vahdettin'in, milli harekete yönelik politikasıyla, Damat Ferit' in milli harekete yönelik politikası birebir örtüşmektedir. Şöyle ki, her ikisi de kurtuluşun ancak "**İngiliz merhametine sığınmakla**" gerçekleşebileceğine inanmıştır. Bu nedenle her ikisi de Anadolu'daki milli harekete başından sonuna kadar cephe almıştır.

Vahdettin, Kuvayı Milliye hakkında, Erzurum'a vali atanan Reşit Paşa'ya, ***"Bir takım celali eşkıyası türedi ise de bunlar imha edilecektir."*** demiştir.[222]

Dahası **Vahdettin,** 20 Eylül 1919'da yayınladığı bir beyanname ile **Damat Ferit Hükümeti'nin uygulamalarını savunmuş,** açıkça **Damat Ferit hükümetlerini desteklemiş,** Kurtuluş Savaşı'nı hazırlayan ve devam ettiren milli kuvvetleri ve etkinlikleri kınamış ve iyi bir barış antlaşması yapılacağını vaat etmiştir.[223]

Damat Ferit, bir bakıma Padişah Vahdettin'in sözcüsü gibidir. Örneğin, 9 Mart 1919'da İngiliz Yüksek Komiseri Yardımcısı Richard Webb'i ziyaret ederek, ***"Efendisi Padişahla kendisinin ümitlerinin Tanrı'ya ve İngiliz yönetimine dayandığını"*** bildirmiştir.[224]

222 Kâzım Karabekir, **İstiklal Harbimiz,** 2.bs, İstanbul, 1969, s. 145.

223 Akşin, **age,** s.581. Padişahın, "milli hareketi eleştiren" bu beyannamesini, **Kâzım Karabekir**'in büyük bir hevesle halka yaymak istemesi çok düşündürücüdür. Akşin ,**age,** s.582,583.

224 **FO, 371/4141/40280:** Webb'den İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na gizli telgraf, İstanbul, 9.3.1919; Sonyel, **Gizli Belgelerle Mustafa Kemal, Vahdettin ve Kurtuluş Savaşı,** s.20.

Atatürk, Kurtuluş Savaşı sırasında doğrudan Padişah Vahdettin'e gönderdiği telgraflarla, Damat Ferit Hükümeti'ni iktidardan uzaklaştırmasını istemiştir.[225] Örneğin, 22 Eylül 1919'da Vahdettin'e gönderdiği bir yazıda, Damat Ferit Hükümeti'nin ülkeye zarar verdiğini ifade ederek Vahdettin'i şöyle uyarmıştır:

"*İhanetle, halkı birbiri aleyhine döndürerek, ulusu yabancıların ihtiraslarına feda eden bu kabinenin ulusun isteğine rağmen iktidarda kalması büyük felaketlere yol açmaktadır... İç ve dış düşmanlarımızın emellerini tatmin etmek isteyen bu kabinenin iktidarda kalmasını düşmanlarımızdan başka kimse istemez.*" [226]

Ancak Vahdettin, Atatürk'ün bu uyarılarına kulak tıkamıştır.

Bütün bu gerçeklerden sonra kalkıp da "*Sadrazam Damat Ferit'in yaptıklarından Padişah Vahdettin sorumlu değildir*" diyebilir misiniz?

Damat Ferit'in ikinci kez sadrazamlığa getirilmesine karşı çıkan Meclisi Mebusan Başkanı Hüseyin Kazım Bey'in, bunun memleket ve saltanat için felaket olacağını söylemesi üzerine Vahdettin sinirlenerek, "***Ben istersem Rum Patriği'ni de Ermeni Patriği'ni de getiririm. Hahambaşı'nı da getiririm,***" demiştir.[227] Yani Vahdettin bilerek, isteyerek hain Damat Ferit'i sadrazamlık makamına oturtmuştur.

Vahdettin eğer gerçekten Anadolu'daki milli hareketten yana olsaydı, tam 5 kere "vatan haini" Damat Ferit'i sadrazamlığa getirir miydi?

Kurtuluş Savaşı sırasında Damat Ferit'ten bir türlü vazgeçmeyen Padişah Vahdettin, daha sonra Avrupa'dayken Refi Cevat'a, "***Damat Ferit bir yalancıydı!***" demiştir.[228]

---

225 Sivas Kongresi sonrasında Damat Ferit Paşa Hükümeti istifa edince Mustafa kemal, Heyet-i Temsiliye adına Padişah Vahdettin'de gönderdiği bir telgrafta, Damat Ferit Hükümeti'nin düşürülüp yerine yeni bir hükümetin kurulmasından dolayı Padişaha teşekkür etmiştir. (İstanbul basını, 9 Ekim 1919).

226 **İrade-i Milliye**, 28 Eylül 1919.

227 Türkgeldi, **age**, s.260,261.

228 **Tercüman**, 20 Kasım 1969.

Yeni İstanbul
YAYINI

21 Temmuz 1919 P. Tesi No: 60

İSTİKLAL HARBİ GAZETESİ

HAZIRLAYAN
ÖMER SAMİ COŞAR

DAMAD FERİT İSTİFA ETTİ

Padişah, milletin itimadını yitirmiş olan enişteşini yeniden başbakan tayin etti

Paris konferansından faydalanmış olan Damat Ferit cumartesi günü Babıâli'ye gelen Damat Ferit kabineyi toplamış, durumun böyle devam edemiyeceğini, «mütecavis bir kabineye» mensup olduğuna inanılacak bildiyi üzerine, istifa etmiştir. Bundan sonra sarayı giden Damat, kabinenin istifasını Padişah'a takdim etmiştir.

Dün sabah yeniden yayınlanan gazetelerin çoğu istifa haberini sevinçle yayınlamıştır. Tasvir-i Efkar gazetesi bu olaydan bahsederken yazmıştır, Damat Ferit'in devrilişinin kamuoyunun bir zaferi olduğunu belirtmiştir.

Fakat, dün, Padişah'ın, yeni kabineyi kurma vazifesini tekrar eniştesi Ferit Paşa'ya verdiği haberi uyandırmış, inanılmamıştır. Fakat öyle oldu. Damat Ferit'in yeni kabineyi kurmakla görevli olduğu ve hatta tasnifine dair çalışmalara başladığı kaydedilmiştir.

Yeni kabinenin üyeleri ile hatta bütün bunları bu sabah okuyucularımız bekleyeceklerdir.

Enişteşi Ferit'i başbakan olarak tutmakta ısrar eden ve İngiltere'ye, Türkiye'yi sömürge yapmak gibi bir anlaşma teklifi götüren Padişah Vahidettin.

VAHİDETTİN'İN İNGİLTERE'YE YAPTIĞI TEKLİF

Bundan üç ay önce padişah ile Damad Türkiyenin 15 yıl için İngiltere'nin bir sömürgesi olmasını istediklerini açıklanıyor

LONDRA'dan—

Padişah Vahidettin ile Damat Ferit'in, bundan üç ay önce Türkiye'nin (15) yıl süre ile İngiltere'nin bir sömürgesi olmasını Londra Hükümetine teklif ettikleri anlaşılmıştır.

Bu konunun ilgililer tarafından doğrulanması üzerine, İngiltere Dışişleri Bakanlığı arşivlerinde (Cl nüsra) tarihli ve (453) kayıt numarası ile mevcut bulunmaktadır.

Verilen bilgiye göre, Vahidettin tarafından 4 mart 1919 tarihinde ilk defa Başbakanlığa getirilen Damat Ferit, 20 mart günü İstanbul'da İngiltere Yüksek Komiseri Amiral Kerlogue'a gitmiş ve bizzat Padişah tarafından hazırlanmış olan bir gizli anlaşmada tasdiği için Fransaya teşekkürünü tekdim etmiştir.

Padişahın imzaladığı ve Damat Ferit'in sevindiği bu gizli antlaşmanın ana hatları şunlardır:

— Ayrupa ve Asya'da ister dostlardan dostuna sultanın egemenliği altındaki ülkelerde, ister bunlar dışında İngiltere ile 15 yıl boyunca Türkiye'nin yabancılara karşı bağımsızlığına karşılık ve iç güvenliğini sağlamak için gerekli bulduğu yerlere İngiliz askeri gönderilecektir.

— Ermenistan, diğer büyük devletlerle anlaşmak olan İngiltere'nin isteğine göre bağımsız veya özgür bir cumhuriyet olacaktır.

— Bölgelerde bütün tahkikat yürütmek ve bunları İngilizler tarafından tespit edilecektir. (Karadeniz ve Çanakkale'de)

— Ayrıca, doğu müttefiklerinin istidat ve siyasi kabiliyetlerine göre sadeleştirilecektir. (Burada tasarıya Damat Ferit'in şahsi menfaatlerine yönelik bazı maddeler de ilave edilmiştir.)

— Sultan Osmanlı Hükümetinin başına geçmesi olarak, Sultan tarafından Osmanlı Bakanlarına İngiliz müfettişleri tayin edilmesine muvafakat edecektir.

— Ayrıca her vilâyete bir İngiliz konsolosu tayin edilecek ve 15 sene süre ile bazılar ayrı zamanda Türk valilere mal savk edecaklardır.

— Parlamento seçimleri ile mahalli seçimler İngiliz konsolosluklarının nezaret altında yapılacaktır.

— İngiltere'nin, ister başkanlık, ister tapuda mali denetleme kurma hakkı olacaktır.

Damat Ferit kabinesinin, ilânından bir gün önce vilâyetlere bir temin göndererek, «Hotbehot asker ve para toplamaya cüret edenlerin» mesul edileceğini, ve şiddetle cezalandırılacaklarını bildirmiştir.

Tanzimde, Kuvayi Milliye'nin de dağıtılmasının tebliğ olunduğu söylenmiştir.

Bu tebliğin, Denizli'de Milli Heyet'in seferberlik ilân etmesi ve Yunan istilâsına karşı vatanı korumak için tedbirler almasıyla ilgili olduğu sanılmaktadır.

Bu teminin üzerine, Padişah'ın, paytahtında Fransızca yayınlanmakta olan (Stamboul) adındaki gazete ile daha bazı Türk gazeteleri de, Damat Ferit'in şahsi menfaatlerine yönelik bazı maddeler de ilave edilmiştir.)

— Ayrıca her vilâyete bir İngiliz konsolosu tayin edilecek ve 15 sene süre ile bazıları ayrı zamanda Türk valilere mal savk edeceklerdir.

— Parlamento seçimleri ile mahalli seçimler İngiliz konsolosluklarının nezaret altında yapılacaktır.

— İngiltere'nin, ister başkanlık, ister tapuda mali denetleme kurma hakkı olacaktır.

Hükümetin emri: Kuvayi Milliye'yi dağıtınız

Damad Ferid'in istifadan hemen evvel vilâyetlere yolladığı tamimde « Hotbehot asker ve para toplamaya cüret edenlerin» cezalandırılacakları da bildirildi

KABİNE TENKİT EDİLİYOR

Damat Ferit kabinesinin, Paristeki temsilcisi hakkında yapılacağı sözlerev evvel bildirilmiş olan açıklama dün hazırlanmış olan metinlerin yayınlanmış olan metinlerin yayınlanmış olan metinlerin mesul vazifesini ifa etmekle iktifa olunmuştur.

Yalnız fıkrenin açıklanmasının bir yerinde, «Damat Ferit Paşa kabinesinin memleketi bir muhakkak sukûtun kurtardığı ve Avrupa'nın düşmanlığına karşı burada mesuliyet sönmesebet tesis eylediği» ileri sürülecektir.

AKŞAM gazetesinde Necmettin Sadak Bey, hükümet açıklamasının yeni bir şey getirmediğini, en güç evvelki hoşnutsuzluklarını da ortadan kaldırmadığını yazarak, Damat Ferit'i şiddetle tenkit etmek-

İngilizlere Yalvaran Bir Osmanlı Padişahı: Vahdettin

"*Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri*" adlı kitabın yazarı **Gotthard Jaeschke,** VI. Sultan Mehmet Vahdettin'in İngiliz dostluğunu kazanmak için "***İngilizlere yalvarıp yakardığını***" belirtmiştir.[229] **Sina Akşin** de, "*İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele*" adlı kitabında Vahdettin'in İngilizlerle ilişkilerini anlatırken, "***Yalvaran Bir Padişah***" başlığını kullanmıştır.

Belgeler, G. Jaeschke'nin ve S. Akşin'in bu değerlendirmelerini doğrulamaktadır.

Akşin, Vahdettin'in aşırı İngilizciliğini: "*Saray, kurtuluşu İngiliz imparatorluğu ile bütünleşmekte görüyordu; çünkü halife sıfatı ancak bir Müslüman imparatorluk camiası içinde anlam ve değer taşıyabilir, dolayısıyla saygı görebilirdi*" diye açıklamıştır.[230]

Vahdettin'in "İngilizciliğini" Kurtuluş Savaşı başlamadan gören sağduyulu gerçek vatanseverler de vardır. Örneğin, daha İstanbul işgal edilmeden önce, **Adana Karaisalı Müftüsü Hoca Mehmet Efendi,** halka hitaben, "***Padişah İngilizlere kötülük ve fesat aracı olmaktadır. Ona bağlılık şeriat hükümlerine muhalefettir. Bundan dolayı din ve memleketi kurtarmak için savaş meydanına atılan önderlere ve kumandanlara katılmak ve onlara itaat etmek farz olmuştur.***" demiştir.[231]

Vahdettin'in İngiliz Muhipler Cemiyeti'yle İlişkileri

Padişah Vahdettin, İngilizlere yaklaşmak için öncelikle iki aracıdan yararlanmıştır. Bunlardan biri, beş defa sadrazamlığa getirdiği İngilizci **Damat Ferit,** diğeri ise İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin kurucusu **Sait Molla**'dır.[232]

Vahdettin'in sıkı ilişki içinde olduğu **Sait Molla,** İngiliz casusu **Rahip Frew**'le birlikte milli hareketi yok etmek için türlü ent-

229 Jaeschke, age, s.1.
230 Akşin, age, s.256.
231 Hatipoğlu, **Türk-Fransız Mücadelesi**, s.75.
232 Jaeschke, age, s.1,2.

rikalar çevirmiştir.[233] Rahip Frew, **İngiliz Haber Alma Servisi'nin** önemli bir üyesidir.[234] Frew, ayrıca, İngiltere'deki **"British Red Crescent"**ın (Britanya Kızılay Derneği'nin) İstanbul'daki temsilcisidir.[235] Bu dernek, Türkiye'deki **İngiliz Muhipler Cemiyeti**'yle sıkı ilişki içindedir.

Rahip Frew, Anadolu'daki milli hareketi bitirmek için Sait Molla aracılığıyla İngiliz Muhipler Cemiyeti'ne -para yardımı dahil olmak üzere- her türlü yardımı yapmıştır.[236]

Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'da çıkarılan 21 ayaklanmanın arkasında Rahip Frew, Sait Molla işbirliği ve **İngiliz Muhipler Cemiyeti**'nin çalışmaları olduğu anlaşılmıştır.[237]

Sait Mola ve Rahip Frew arasındaki yazışmalar ele geçirilmiştir. Atatürk **Nutuk**'ta Sait Molla'nın Rahip Frew'e gönderdiği 12 mektubu yayınlamıştır. Bu 12 mektup incelendiğinde "molla" ve "papazın" işgalci İngilizlere nasıl "uşaklık" ettikleri çok açık bir şekilde görülmektedir.

Bu 12 mektup incelendiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

1. Anadolu halkını Atatürk'e karşı ayaklandırmak için paralı ajanlar kiralanmış ve bu ajanların propagandaları sonunda Anadolu'da çok sayıda isyan çıkmıştır.
2. Sadrazam Damat Ferit, Şeyhülislam Mustafa Sabri ve Zeynel Abidin efendiler ile İçişleri Bakanı Ali Kemal, Polis Müdürü Nurettin Bey ve **Padişah Vahdettin**'in İngiliz Muhipleri Cemiyeti'yle ilişkileri vardır.
3. Kürt Teali Cemiyeti ile yakın ilişkiler içindedir.
4. Mebuslar Meclisi için yapılacak seçimleri önlemeye yönelik gizli girişimlerde bulunmuştur.[238]

---

233 Yusuf Hikmet Bayur, **Atatürk, Hayatı Ve Eseri**, C.I, Ankara, 1997, s.203.
234 Turan, **age**, s.179. Frew'in hayatı hakkında bkaz. Akşin, **age**, s.131, dipnot 104.
235 Niyazi Berkes, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, İstanbul, 2002, 476,477.
236 Turan, **age**, s.179.
237 Ergun Aybars, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, C.I, İstanbul, 2008, s.91.
238 Sait Molla, Rahip Frew mektuplaşmaları için bkz. Fethi Tevetoğlu, **Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar**, 2.bs, Ankara,1991, s.82 vd.

Padişah Vahdettin, özellikle Hazine-i Hassa Müdürü Refik Bey, aracılığıyla randevu alan yabancı gizli servis elemanlarıyla, özellikle de İngiliz Muhipler Cemiyeti temsilcileriyle sıkça görüşmüştür. Meclis Başkanı Halil Menteşe'nin anıları bu gerçeği doğrulamaktadır: "*O günlerde Vahdettin, rahatsızlığı nedeniyle Hareme çekilmiş, arzu etmediği ziyaretçileri kabul etmiyordu; fakat harem kapısından geceleri Papaz Frewleri hoca Sabrileri, Ali Kemalleri kabul ediyordu.*"[239]

Yusuf Hikmet Bayur, Vahdettin'i, Rahip Frew gibi İngiliz ajanlarının kışkırttığını ileri sürmüştür: "*Papaz Frew gibi İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin habis ruhu durumunda olan İngiliz casuslarıyla gizlice ve sık sık görüşen Vahdettin'in... onlarca kışkırtıldığı da güvenle düşünülebilir.*"[240]

Neşit Hakkı Uluğ, Padişah Vahdettin'in, İngiliz casusu Rahip Frew'le nasıl ilişki kurduğunu şöyle anlatmıştır:

"*Saray ile İngiltere arasında bir haberleşme aracı olacak... bu alçaklığı yapacak, üstlenecekler vardı. Bunlar, bir 'Sultanzade' ile Rahip Frew denilen kimseler olsa gerekir. Çünkü, Sultanzade Sami, Vahdettin'in kız kardeşinin oğlu olup, kendisi gençliğinde bir İngiliz mürebbiyesinin eline verilmiş, veya bir İngiliz öğretmen tarafından yetiştirilmiş olmasından dolayı daima işin içine İngilizleri karıştırırdı. Rahip Frew denilen şahsı saraya dolandırmak da bu Sultanzade'nin ilgisi vardır. Bazı kişilerin telkinleri, Sultanzade ile Rahip Frew'in teşvikleri Vahdettin'e pusulayı şaşırtmıştır...*"[241]

İngiliz Muhipleri Cemiyeti'ni inceleyen Cengiz Dönmez, Padişah Vahdettin'in cemiyete resmen üye olduğunu kanıtlayacak belgeler olmamasına karşın, cemiyetle ilişkide olduğunu ve destek sağladığını belirtmiştir.[242] Dönmez'e göre, Padişah Vahdettin'in

239 Bkz. Halil Menteşe'nin Anıları, İstanbul, 1986; Bayur, age, s.246; dipnot 25; Akşin, age, s.136,137; Meydan, age, s.197.

240 Bayur, age, s.273.

241 Tevetoğlu, age, s.96,97.

242 Cengiz Dönmez, Milli Mücadele'ye Karşı Bir Cemiyet: İngiliz Muhipleri Cemiyeti, 2.bs, Ankara, 2008, s.75.

önemli bir dayanak noktası olan İngiliz Muhipler Cemiyeti ile ilişkisinin boyutlarını tam olarak anlamak çok zordur.[243]

*"Padişah ile cemiyet arasındaki karşılıklı menfaatler sebebiyle iki tarafın da birbirine muhtaç olduğu bir dönemde kendi geleceğiyle ilgili beklentilerini, İngilizlerin verecekleri destek ve yardımlara bağlamış olan padişah 25 Mart 1920'de yaptığı bir açıklamada, **'İtilaf temsilcileriyle her zaman işbirliği yapmak isterim'** diyordu. Bu şekilde İngilizlerle işbirliği yapmak konusundaki arzusunu ortaya koyarken, aynı zamanda İngilizlerin savunuculuğunu yapan İngiliz Muhipleri Cemiyetiyle sürdürdüğü ilişkilerde de işbirliği ortamı içinde hareket ettiğinin işaretlerini veriyordu."*[244]

Fethi Tevetoğlu, "**Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar**" adlı kitabında, **İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin** kurucularından birinin doğrudan **Sultan Vahdettin** olduğunu belirtmiştir:

*"Türkiye İngiliz Muhipler Cemiyeti, **başta Padişah VI. Mehmet Vahdettin** ve Sadrazam Damat Ferit Paşa, Dahiliye Nazırı Ali Kemal, Adil, Mehmet Ali ve Saadettin Beylerle, Ayan'dan Hoca Vasfi Efendi olmak üzere, İngilizlerin idareye biran önce el koymasını isteyen ve İngiliz himayesi projesini hazırlayan, milli güç ve güvenden yoksun, umudunu yitirmiş gafiller, korkaklarla, bir takım satılmışlar tarafından, İngilizlere muhabbet ve taraftarlık, kendilerine çıkar sağlamak için, Milli Mücadele'ye karşı kurulmuş bir ihanet şebekesidir."*[245]

Gotthard Jaeschke, "İngiliz belgelerine" dayanarak, Padişah Vahdettin'in, İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin kurucusu Sait Molla ile çok sıkı bir ilişki içinde olduğunu, "***Sultanın İngiliz dostluğuna kur yapmak için kullandığı baş şahıs Sait Molla idi...***" diyerek ifade etmiştir.[246]

Ruslar bile Padişah Vahdettin'in İngiliz Muhipler Cemiyeti'yle ilişkide olduğunu anlamışlardır. **Bolşeviklerin Ankara**

243 age, s.130.
244 age, s.133.
245 Tevetoğlu, age, s.57.
246 Jaeschke, age, s.2.

Büyükelçisi Aralov, İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin kurucularından birinin Padişah Vahdettin olduğunu belirtmiştir:

"Feodaller, nice çeteler, nice isyanlar tertiplediler. Bütün bunlar, İngiliz Muhipler Cemiyeti ve daha başka gerici teşkilatlar aracılığıyla iş gören Curzon, Llyod George ve öteki emperyalistlerin önderliğiyle yapılmaktadır.

İngiliz Muhipler Cemiyeti, İstanbul'da, İngiliz İntelligence Service teşkilatının temsilcisi Rahip Frew'in para desteği ile ***Padişah Vahdettin*** *ve Sadrazam Damat Ferit Paşa tarafından kurulan gerici bir teşkilattır. Bu derneğin başında o zamanlar çıkmakta olan gerici (Yeni İstanbul) gazetesinin sahibi Sait Molla bulunmaktaydı."*[247]

Atatürk, daha Kurtuluş Savaşı sırasında kendisine ulaşan haberlerden Padişah Vahdettin'in İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin iki ajanı, Rahip Frew ve Sait Molla ile sıkı ilişki içinde olduğunu anlamıştır. **Mazhar Müfit Kansu** anılarında, Atatürk'ün, bir gece İngiliz Muhipler Cemiyeti'yle Padişah Vahdettin arasındaki ilişkiyi şöyle açıkladığını belirtmiştir:

"Bir gece Mustafa Kemal Paşa'nın yatak odasında birkaç arkadaşla görüşmekte ve durumu Paşa bize anlatmakta iken, birdenbire Paşa ayağa kalktı: 'Siz Rahip Frew'e yalnız devlet mi para veriyor da bu teşkilatı yapıyor zannediyorsunuz? ***Ben Padişah'ın da buna yardımda bulunduğunu zannediyorum.*** *Siz ne fikirdesiniz?'dedi. Biz de 'ihtimaldir' dedik ve sonra Paşa, 'Dahası var, bu Rahip Frew, benim aldığım özel bilgiye göre hükümetin de en sevgilisi. Görüyorsunuz ya, bir papaz hayatımızla, istiklalimizle nasıl oynuyor. O papaz, memleketinin Türkiye üzerinde nüfuz ve hakimiyetine çalışıyor. Ulemadan Sait Molla da Türkiye'nin hakimiyetini kaybederek İngiliz hakimiyeti altına girmesi için çalışıyor' diye çok öfkelendi. Hüsrev Sami de bu sıra, 'Ya Padişah?' dedi.*

Mustafa Kemal Paşa, ***'Evet o da Sait Molla-yı evvel (Sait Molla'nın öncüsü).*** *Fakat arkadaşlar, bu millet hiçbir zaman,*

247 S. İ. Aralov, Vospomindni Sovietskago Diplomato (Sovyet Diplomatı'nın Hatıraları) 1922-1923, Moskova, 1960, s.116, dipnot 31'den Tevetoğlu, age, s.111.

bir hain Padişahın, bir Rahip Frew'in, bir Sait Molla'nın esiri, eğlencesi olamaz.Cihanı başlarına toplasınlar da gelsinler, iş kalabalıkta değil, hak ve hakikattedir. Hak ve hakikat ve millet rehberimizdir. Mutlaka biz muvaffak olacağız. Şimdiye kadar olduğu gibi bütün engelleri aşacağız. Vakit yaklaştı. Pek yakında tam istiklal ve hakimiyetimize kavuşacağız' diyerek, bizim de yeniden manevi kuvvetimizi arttırdı."[248]

Vahdettin, İngilizlere yaklaşmak için, Türkiye'yi İngiliz emperyalizmi yararına bölüp parçalamaya çalışan İngiliz Muhipler Cemiyeti'yle ilişki kurmak istemiştir. Padişah bu amaçla Rahip Frew ve Sait Molla gibi İngiliz casuslarıyla "sıkı fıkı" olmuş, dahası bu cemiyetin içinde bizzat padişahı temsil eden Sadrazam Damat Ferit, İçişleri Bakanı Ali Kemal ve Adil Bey, Şeyhülislam Mustafa Sabri, Zeynel Abidin ve Hoca Vasfi gibi kişiler yer almıştır.

Özetle, Necip Fazıl'ın, "*Büyük vatan dostu*" dediği Padişah Vahdettin, vatanı parçalamaya çalışan İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin faal bir üyesi gibidir.

Vahdettin: "İngiliz Milletine Kuvvetli Sevgi ve Hayranlık Duygularım Vardır"

Vahdettin, kelimenin tam anlamıyla bir "İngilizsever"dir. Bu gerçeği birçok kere bizzat kendisi ifade etmiştir. Jaeschke'nin dediğine göre, "*Padişahın İngiltere'ye karşı sevgi tezahürlerinin uzun serisi, 24 Kasım 1918'de The Daily Mail muhabiri G. Ward Price ile yaptığı mülakat ile başlar...*"[249] Vahdettin bu mülakatta İngiliz gazeteciye şunları söylemiştir:

"*Eğer ben tahtta olsaydım, bu esef verici olay olmazdı. İngiltere'de öteden beri Türklere karşı mevcut dostluk duyguları savaş başladığı zaman hemen yok olmuş değildi. Fakat Ermenilerin öldürülmeleri, İngilizlerin Türkiye'ye karşı duygularında derin bir değişiklik yaratmıştır. Bu kötülükler... kalbimi yaralamıştır... Adalet çok geçmeden yerini bulacaktır. İngiliz mille-*

248 Tevetoğlu, age, s.73,74.
249 Jaeschke, age, s.3.

tine, kuvvetli sevgi ve hayranlık duygularımı Kırım Savaşı'nda İngilizlerin müttefiki olan babam Sultan Abdülmecit'ten miras aldım. Şimdi... bu sebepten, memleketim ile Büyük Britanya arasında öteden beri mevcut dostane ilişkileri yenileyip kuvvetlendirmek için elimden geleni yapacağım..." [250]

Görüldüğü gibi Padişah Vahdettin İngiltere'ye "şirin" görünmek için laf arasında *"Ermenilerin öldürülmeleri, İngilizlerin Türkiye'ye karşı duygularında derin bir değişiklik yaratmıştır. Bu kötülükler... kalbimi yaralamıştır... Adalet çok geçmeden yerini bulacaktır"* diyerek Ermeni soykırımı iddialarını da kabul etmiştir.

Vahdettin'in Sürekli İngilizlerden Yardım Dilenmesi

Padişah Vahdettin, güvendiği adamlarını İngiliz yetkililere göndererek bıkıp usanmadan "İngiliz yardımı" dilenmiştir.

Bu amaçla yapılan ilk girişim, 1918 Kasımının sonlarında olmuştur. Sadrazam, İngiltere'yi ve Osmanlı'yı çok yakından ilgilendiren bir sorunu görüşmek üzere, Padişahın isteği doğrultusunda, Londra'ya gizli bir temsilci göndermek istediğini bir haberciyle İngiltere Yüksek Komiseri'ne bildirmiştir. Padişah ve sadrazam İngiliz Hükümeti'yle "siyasi ve ekonomik konuları" görüşmek istemiştir.[251]

General Milne, 16 Aralık 1918'de İngiltere'ye gönderdiği raporda, *"Padişahın Sami Bey'i Ordu Genel Karargâhı'na gönderdiğini, Türkiye'nin idaresini mümkün olduğu kadar çabuk ele alması için Britanya Hükümeti'nden istirhamda bulunduğunu, barışın beklenilmesi halinde geç kalınmış olacağını söylediğini, Britanya memurlarının kontrol maksadıyla memleket içine gönderilmesini ve bu takdirde Britanya subaylarının idareye yardımda bulunmalarını rica ettiğini"* bildirmiştir.[252] Gö-

250 age, s.3,4.
251 FO, 371/3419, 197901: Webb'in 29.11.1918 tarihli telgrafı, 204161; Akşin, age, s.144.
252 Jaeschke, age, s. 4.

rüldüğü gibi Padişah, Sami Bey'i, "İngiltere'nin, Türkiye yönetimine el koyması için yalvarmakla görevlendirmişti.[253]

Padişah Vahdettin, İngilizlere üçüncü kez yalvarmak için, uzun yıllardır Türkiye'de oturan bir "İngiliz centilmeninden" yararlanmak istemiştir. Söz konusu İngiliz, Padişah Vahdettin'in anlattıklarını Calthorpe'a iletmiştir. Vahdettin Calrhorpe'a gönderdiği mesajda, her zaman İngilizci olduğunu, bunu zor koşulların baskısı altında söylemediğini, bunun gerçek olduğunu bu nedenle 1908'den beri hep İttihat ve Terakki casuslarıyla çevrildiğini ve bu yüzden de çok çektiğini belirtmiştir. Vahdettin ayrıca, şimdi bütün ümidinin İngilizlerde olduğunu, 11 Ocak'tan önce kabineyi değiştirmek istediğini, Türkiye'nin o sıradaki acılarından sorumlu bildiği İttihat ve Terakki'ye karşı elinden gelen her şeyi yapacağını ve İngilizlerin, kırımları yapanlar (Ermenilere yapılanlardan söz ediyor) kadar İngiliz esirlerine kötü davrananları da cezalandırmasını ve dahası İngilizlerin istedikleri "her bir kişinin" tutuklanıp cezalandırılmasını sağlamaya hazır olduğunu bildirmiştir. Ancak bir de korkusu vardır: Çok sert davranırsa kendisine karşı bir ayaklanma, ihtilal çıkabileceğini bu nedenle tahtan indirilip öldürülebileceğini düşünmüştür. Muhaliflere karşı şiddetle harekete geçtiğinde İtilaf Devletleri'ne, özellikle de İngiltere'ye güvenip güvenemeyeceğini öğrenmek istemiş, ayrıca doğrudan İngiliz Yüksek Komiserliği'yle ilişki kurmak istemiştir. Oradan gelecek herhangi bir işarete göre hareket etmeye hazır olduğunu bildirmiştir. Vahdettin daha sonra da sözü hilafet konusuna getirmiştir. Sina Akşin'in dediği gibi, "Onun iki silahı, İngiltere'nin yardımı ve hilafettir". İngiltere'nin, kendisini Halife olarak destekleyip desteklemeyeceğini öğrenmek istemiştir. [254]

Nitekim, 10 Ocak 1919'da İstanbul'daki İngiliz temsilciliğinden **Balfour'**a gönderilen özel mektupta, Padişahın iyi bir İngiliz dostu olduğu ve İngiliz Yüksek Komiserliği ile ilişki kurmak için herhangi bir yol olup olmadığını merak ettiği ve İngiltere'nin

253 Akşin, age, s.144.

254 FO, 371/4172, 13592 10. Ocak 1918'de Balfour'a gönderilen özel mektup, s.261-274; Akşin, age, s.145,146.

kendisine **"halifelik"** makamında destek olup olamayacağını sorduğu belirtilmiştir.[255]

İstanbul'daki **İngiliz Yüksek Komiseri Arthur Calthorpe,** 22 Ocak 1919'da İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği gizli bir telgrafta, Vahdettin'in, Sadrazam Damat Ferit'i Tom Hohler'e göndererek Ermenilere kötü davranan savaş esirlerini cezalandırmak arzusunda olduğunu ve yeterince enerjik davranmayan kabine üyelerinin yerine daha aktif üyelerden oluşacak bir kabine kurmayı düşündüğünü bildirdiğini belirtmiştir. Padişah ayrıca, kendisine karşı olay çıkmasından kaygılandığını ve bir olay çıkarsa İngiltere'nin tutumunun ne olacağını sormuştur. Calthrope, Hohler'in, Padişah'a herhangi bir yardım sözü vermediğini belirterek, kendi görüşünü, "***Padişaha planını gerçekleştirmede yardımcı olacağımıza güvence vermeliyiz***" biçiminde açıklamıştır.[256]

Vahdettin, her fırsatta İngilizlerden yardım dilenmektedir. Ne yapacağını şaşırmış bir halde, İngilizlerin hoşuna gidecek bir şeyler yaparak, onlardan güvence almaya çalışmaktadır. Bu sefer de Ermenilere ve İngiliz esirlere kötü davrananları cezalandırarak İngilizlerin kendisini korumalarını beklemiştir.

Sina Akşin, Padişah Vahdettin'in İngilizlerden bu isteklerini şöyle yorumlamıştır:

"*İngilizciliği şaşılacak bir şey olmamakla birlikte, bu derece de İngilizlerin emrine hazır olduğunu bildirmesi şaşırtıcı olabilir. İngilizlere, istediği her bir kişiyi tutuklatıp cezalandırma taahhüdü, Yüksek Komiserliğin herhangi bir 'işaretine' baktığını söylemesi, **bir Osmanlı Padişahı için 'pek yüz karası' bir 'ajanlık' önerisidir** ve aynı zamanda harp divanlarının nasıl buyruğuna baktığını gösterir.*"[257]

İstanbul'daki **İngiliz Yüksek Komiser Yardımcısı Richard Webb,** 19 Ocak 1919'da İngiltere Dışişleri Bakanlığı Müsteşar

255 Jaeschke age, s.4.

256 İDA, FO, 371/4172/13694: Chaltrope'dan İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na gizli telgraf: 22.1.1919; Sonyel, age, s.14.

257 Akşin, age, s.146.

Yardımcılarından Sir Ronald Graham'a gönderdiği özel mektupta Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu şöyle anlatmıştır:

"Görünürde ülkeyi işgal etmediğimiz halde, şimdi valilerini atıyor veya görevlerinden uzaklaştırıyoruz. Polislerini yönetiyor, basınlarını denetliyor, zindanlarına girerek Rum ve Ermeni tutukluları işlemiş oldukları suçlara aldırmadan serbest bırakıyoruz... Demiryollarını sıkıca denetimimizde tutuyor ve istediğimiz her şeye el koyuyoruz... Politikamız süngünün keskin ucuna dayanıyor.. Halife elimizin altında bulundukça İslam dünyası üzerinde ek bir denetim aracına sahibiz... Bildiğiniz gibi Padişah bizi buraya yerleştirmeyi diliyor..."[258]

Görüldüğü gibi Padişah Vahdettin, İngilizlerin elinde değerli bir oyuncak haline gelmiştir. Ülkenin yönetimini tamamen İngilizler ele geçirmiştir. **Richard Webb'**in mektubundaki son cümle her şeyi açık seçik ortaya koyacak niteliktedir: *"Bildiğiniz gibi Padişah bizi buraya yerleştirmeyi diliyor..."*

21 Mart'ta **İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe**, İngiltere Dışişleri Bakanı Yardımcısı Lorda Curzon'a gönderdiği özel ve gizli telgrafta, Padişah'ın sadrazam aracılığıyla gönderdiği çağrıda İngiliz yetkililerinden Tom Hohler'i özel bir görüşmeye davet ettiği, ancak İngiltere'nin müttefiklerinin bu davetten rahatsız olacaklarını düşünerek Hohler'e, Curzon'dan talimat almadan Padişah'ın bu çağrısına olumlu yanıt vermemesini söylemiştir.[259]

Çanakkale Olayı adlı kitabın yazarı **David Walder** bu durumu, *"Yenik Türkler o derece işbirlikçi idiler ki, bundan dolayı işgal güçleri güç durumda kalıyordu"* diyerek açıklamıştır.

Padişah Vahdettin'in "basiretsizlik" ve "çaresizlik" içinde İngilizlere yalvarıp yakarması, İstanbul'daki **İngiliz Yüksek Komiserliği'nden Tom Hohlar**'in dikkatini çekmiştir. **Hohler,** 5 Aralık'ta, İngiltere Dışişleri Bakanlığı Doğu Masası Şefi George

258 FO, 371/4164/191127: Webb'den Graham'a özel mektup, İstanbul, 19.1.1919; Sonyel, age, s.12.

259 Sonyel, age, s.20, 21.

Kidston'a yazdığı bir mektupta bu durumdan yararlanılmasını istemiştir:

"Burasının (İstanbul'un) Türkler tarafından yönetilmesine son vermek için şimdiki koşullardan yararlanılmazsa çok yazık olacaktır. Bu kenti, sözünü edebileceğimiz herhangi bir yönetim altında görmeye hazırım; yeter ki bu Türk yönetimi olmasın; çünkü bir domuz ahırını bile yönetecek yetenekte değillerdir. Türkler büsbütün yenilmiş olduklarını iyi biliyorlar... Örgütleri parçalanmış, bozguna uğramıştır; kendileri ise sefalet içindedir... İstanbul, işgal günleri yaşıyor. Buradaki yönetim, her İngilizi tiksindirecek kadar aşağıdır."[260]

İşte Vahdettin, çok aşağılık bir şekilde, *"Türklerin bir domuz ahırını bile yönetecek yetenekte olmadıklarını"* düşünen bu İngilizlerin "hoşgörüsünü" kazanacağını düşünmüştür. Ne yaman düşünce!...

Vahdettin, Sami Bey ve Damat Ferit dışında Halil Paşa'yı da İngiliz yetkilileriyle görüşmeye göndermiştir. Halil Paşa, 6 Mart 1919'da, **İngiliz Sir Luis Mallet**'le görüşerek ona Padişahın bir mesajını aktarmıştır: Mesaja göre Padişah, **İngiltere'nin Türk İmparatorluğu'nu kurtarmasını ve gelecekte imparatorluğu kendi güvenliği altına alarak** yol gösterici olmasını dilemiştir.[261]

Vahdettin'in Türkiye'yi İngilizlere Bırakma Önerisi

Vahdettinci yazarlar ve onların takipçisi liberal tarihçiler, *"Canım hiç bir padişah kendi ülkesini satmak ister mi?"* diye mantıksal bir çıkarım yaparak *"Padişah Vahdettin'in Türkiye'yi İngilizlere bırakmak istediği"* tezine karşı çıkmaktadırlar. Aslına bakılacak olursa, mantıksal açıdan yaklaşıldığında evet, bir padişahın kendi ülkesini, üstelik can düşmanı olan İngiliz emperyalizmine, kendi elleriyle teslim etmesi çok mantıksız bir davranış olarak görülebilir. Ancak söz konusu Vahdettin olunca işler

260 İDA, FO, 3713411211362 Hohler'den Kiidston'a özel mektup, İstanbul, 5.12.1918, Sonyel, age, s.10.

261 FO, 371/4156/3802: Mallet- Halil görüşmesi, Mallet andacı, 6.3.1919; Sonyel; age, s.19.

değişmektedir. Çünkü Vahdettin'in kafasında "**İngilizlere sığınmak dışında**" başka hiçbir kurtuluş seçeneği yoktur. Bu nedenle, Padişah Vahdettin, "İngiliz yaltakçılığı" konusunda sınır tanımamıştır.

Vahdettin, İngilizlerin güvencesini almak, tacını ve tahtını korumak için İngilizlere akıl almaz bir teklif yapmıştır. İngilizleri bile şaşırtan bu teklifte **Sultan Vahdettin**, Türkiye'nin bütün yönetimini **15 yıllığına** İngiltere'ye bırakmak istemiştir.

Sadrazam Damat Ferit, Padişah Vahdettin'le birlikte hazırladığı bir projeyi, **30 Mart 1919**'da **İngiliz Yüksek Komiseri**'ne sunmuştur. Akıllara durgunluk verecek bir şekilde Osmanlı Padişahı ve Sadrazamı Türkiye'yi kendi elleriyle İngiltere'ye teslim etmişlerdir. İşte, "Büyük vatan dostu Vahdettin'in(!)" Sadrazamı Damat Ferit aracılığıyla İngiltere'ye sunduğu teklif:

"***İngiltere, Avrupa ve Asya'da, gerek doğrudan doğruya Sultanın hakimiyeti altında bulunan, Türkçe konuşan ve gerekse özerklikten faydalanan vilayetlerde, Türkiye'nin ecnebilere karşı bağımsızlığını ve memleket içinde sessizliği temin etmek için gerekli gördüğü yerleri 15 yıl süreyle işgal edecektir... İngiltere, dostluk hisleriyle duygulanarak Osmanlı bakanlıklarında gerekli gördüğü yerlere İngiliz müsteşarlarının Sultan tarafından tayinlerine izin verecektir. Bundan başka İngiltere Hükümeti, her vilayete birer İngiliz Başkonsolosu tayin edecek ve bu konsoloslar 15 yıl süreyle vali yanında müşavirlik görevi yapacaklar. Vilayet, Belediye Meclisleri seçimleri ve parlamento üyelerinin seçimi İngiliz konsoloslarının kontrolü altında yapılacaktır. İngiltere hem başkent İstanbul'da, hem vilayetlerde maliyeyi çok sıkı kontrol etme hakkına sahip olacaktır. Anayasa, Doğu halkının siyasi anlayışına ve yeteneklerine uygun olarak sadeleştirilecektir.***" [262]

Ey Vahdettin'i "Kurtuluş Savaşı kahramanı" yapan utanmazlar!... Vahdettin'in, 30 Mart 1919 tarihinde Sadrazam Da-

262 FO, 371/4156, 60152, Br, 4,, s.754,755; Doğan Avcıoğlu, **Milli Kurtuluş Tarihi**, C.I, İstanbul, 1998, s.205-207; Akşin, **age**, s.233-235; Bayur, **age**, s.270-272; Jaeschke, **age**, s.4,5.

mat Ferit aracılığıyla İngilizlere sunduğu bu onursuzca teklifi nasıl açıklayacaksınız?

1. İngiltere, gerekli gördüğü yerleri 15 yıllığına işgal edebilecek.
2. Sultan, Osmanlı bakanlıklarına gerekli görülen İngiliz müsteşarlarının tayinine izin verecek.
3. Her ile birer İngiliz konsolosu tayin edilecek.
4. Bu konsoloslar 15 yıl süreyle valinin yanında müşavirlik yapacak.
5. Türkiye'deki seçimleri İngilizler kontrol edecek.
6. İngiltere, Türk maliyesini çok sıkı kontrol etme hakkına sahip olacak.
7. Doğu halkının anlayışına göre anayasa sadeleştirilecek.

Bu 30 Mart anlaşma tasarısına İngilizler, olumlu ya da olumsuz hiçbir cevap vermemişlerdir.[263]

Vahdettin'in, İngilizlere yaptığı bu teklif, Türkiye'nin "kayıtsız, koşulsuz" İngiliz sömürgesi olmasını istemesinden başka nedir? Üstelik, Vahdettin, İngilizlerin zoruyla, baskısıyla değil, kendi aklıyla ve iradesiyle hareket ederek, bilerek, isteyerek ülkesini 15 yıllığına İngilizlere vermek istemiştir. Vahdettin, Türkiye'yi kayıtsız şartsız İngilizlere teslim etmeyi teklif ettiğinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a çıkmasına sadece 50 gün vardır. "*Vahdettin, Atatürk'ü, Kurtuluş Savaşı'nı başlatması için Samsun'a gönderdi*" diyen Vahdettinciler, soruyorum size: "*Bu 50 gün içinde ne oldu da Vahdettin doksan derece 'dönerek' tam bağımsızlığı düşünür oldu?*"

Vahdettin'in İngilizlerle İmzaladığı Gizli Antlaşma

Vahdettin İngiltere'ye yalvarıp yakarmaya devam etmiştir. Damat Ferit, 8 Eylül 1919'da "Türkiye'yi kontrol etmelerini istedikleri İngilizlere" Padişah'ın daha cazip bir teklifini sunmuştur. İngilizler bu teklifi kabul etmişler ve Damat Ferit, Padişah Vahdettin'in temsilcisi sıfatıyla İngilizlerle **12 Eylül 1919'da**

263 Akşin, age, s.600.

bir "gizli antlaşma" imzalamıştır. **Atatürk Nutuk**'ta bu "Türk-İngiliz Gizli Antlaşması" hakkında şu bilgileri vermiştir:

"12 Eylül 1919'da Sadrazam Damat Ferit ile İngiliz temsilcisi arasında imzalandığı ve az sonra padişahça onaylandığı ileri sürülen bir gizli antlaşma Fransızlarca ele geçirilip yayınlanmıştır. Bu belgenin gerçekten var olup olmadığı üzerinde çok tartışılmıştır, ancak o sırada duruma ve hem İngilizlerin, hem de padişahın istek ve düşüncelerine çok uygun olduğu ve bunların kâğıt üzerine dökülmesinden ibaret bulunduğu için gerçek durumun bir ifadesi sayılabilir. (...)

Türlü yerlerde yayınlanmış olan 'antlaşmanın' metni aşağıda görülecektir. Bu ilk olarak 22 Ocak 1920 günü ***The New York Herald Tribune*** *adlı Amerikan gazetesinde çıkmıştır. Daha sonra Ankara Antlaşması adını taşıyan ve 20 Ekim 1921'de imzalanan Türk Fransız antlaşmasının imzalayıcısı, Fransa Mebusan Meclisi'nin Dışişleri Komisyonu sözcüsü Franklin Bouillon, bu belgeyi kendisinin elde etmiş olduğunu, ancak bir Amerikan gazetesinde yayımlanmasının daha etkili olacağını düşündüğünden onu anılan gazeteye verdiğini bizlere söylemiştir ve olayın kesin olarak doğruluğu üzerinde direnmiştir.*

12 Eylül 1919 günlü olan metin şöyledir:

1. *İngiltere Hükümeti, kendi kumandası altında Türkiye'nin bütünlüğünü ve bağımsızlığını garanti eder.*
2. *İstanbul, hilafet ve saltanat merkezi olacak ve Boğazlar İngiltere'nin kontrolüne bırakılacaktır.*
3. ***Türkiye bağımsız bir Kürdistan kurulmasına engel olmayacaktır.***
4. *Bunlara karşılık Türkiye İngiltere'nin Suriye ve El cezire hakimiyetini sağlayacak ve hilafete ait manevi kudret ve yetkinin İngiltere'nin lehinde gerek Suriye bölgesinde ve gerekse Müslümanların yaşadığı diğer yerlerde egemen kılınmasını vaat eder.*
5. *Milli akımların önüne geçebilmek için Türkiye'de yeniden kurulacak olan Meşruti yönetime karşı meydana gelecek*

olumsuzlukları etkisiz hale getirmek için İngiltere Hükümeti bir zabıta teşkilatı kuracaktır.

6. *Türkiye, Mısır ve Kıbrıs üzerindeki bütün haklarından vazgeçerek, özel ve resmi niteliği olan İngiltere Hükümeti konferansta, Türk temsilcilerinin bu yöndeki arzularını kabul edecektir.*
7. *Barış şartlarının tekrarından sonra Padişah, dördüncü maddedeki özelliği konuşmak için İngiltere Hükümeti'yle ayrıca bir sözleşme imzalayacaktır. Bu sözleşmenin maddeleri gizli tutulacaktır.*

İşbu sözleşme iki nüsha olarak düzenlenip imzalayanlarca kabul edilmiştir."[264]

Atatürk, bu anlaşmanın özellikle "dördüncü maddesi" üzerinde durmuş ve bu belgenin akıbeti hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır:

"*Görüldüğü gibi Halife-İngiltere anlaşması, İngiliz-Fransız çekişmelerinin en çetin olduğu bir sırada imzalanmış olup, İngiltere'ye Suriye'den elini büsbütün çekmemek imkânını verecek özde idi.*

Ancak şu yönü de söylemek gerekir ki, bu güne kadar bu belgenin gerçekten var olup olmadığı kesin olarak anlaşılamamıştır. Vahdettin, bir İngiliz savaş gemisiyle İstanbul'dan kaçarken bunu da yok etmiş veya yanında götürmüş olmalıdır. İngilizler ise belgeyi o sırada yalanlamış olmalarına rağmen, bunu –eğer var idiyse- yayınlamaları beklenemez."[265]

Vahdettin'in İngilizlerle yaptığı bu anlaşma hakkında **Sina Akşin**'in değerlendirmesi ise şöyledir: "Padişah *30 Mart* tasarısından pek çok tavizler vermiş olarak İngilizlerle *12 Eylül* ön anlaşmasını yaptı ve böylece İngiltere'ye olan uyduluğunu kesinleştirdi."[266]

---

264 Bayur, age, s.204-206.
265 age, s.206.
266 Akşin, age, s. 600.

Sevr Antlaşması ve Vahdettin

İngilizlere birkaç kere akıl almaz tavizlerle anlaşma teklif eden Vahdettin, 30 Mart 1919 tasarısından sonra 12 Eylül 1919 **gizli antlaşmasıyla** adeta Türkiye'yi İngiltere'ye "peşkeş" çekmiştir. Aynı Vahdettin, bununla da yetinmeyerek İtilaf Devletleri'yle, Türkiye'nin idam fermanı olan Sevr Antlaşması'nın imzalanmasını kabul etmiştir.

Tarihçi Mustafa Armağan, Vahdettin'in Sevr Antlaşması' ndan **"mecelle-i mesâib"**, yani **'musibetler belgesi'** diye söz ettiğini belirterek Sevr Antlaşması'nın imzalanmasından Vahdettin'in de rahatsız olduğunu ima etmekte ve ***"Sevr projesinin Osmanlı heyetince imzalanmış bile olsa 'antlaşma' kimliğini kazanabilmesi için meclis ve padişahın onayından geçmesi gerektiğini yazıyor. Ne var ki, o sırada meclis kapalıydı ve üstelik padişah İngilizlere ayak diriyordu."*** demektedir.[267]

Sırayla gidelim: Önce Cumhuriyet tarihi yalancılarının hep iddia ettikleri ***"Vahdettin Sevr Antlaşması'nın imzalanmasından sorumlu değildir"*** yalanını deşifre edelim:

Öncelikle Damat Ferit Hükümeti, 20 Temmuz 1920'de Sevr Antlaşması'nın imza edilmesini tavsiyeye karar vermiştir.[268]

Padişah Vahdettin, devlet temsilcilerinin görüşlerine başvurmak için Yıldız Sarayı'nda 22 Temmuz 1920'de bir **Saltanat Şurası** toplamıştır. Toplantıya Padişah'la birlikte 45 kişi katılmıştır. Sevr Antlaşması'nın tartışıldığı bu şuraya bizzat Vahdettin başkanlık etmiştir.[269]

Saltanat şurasında İtilaf Devletleri tarafından ileri sürülen şartların kabulü veya reddi üzerinde tartışılmıştır.

Şurada temelde iki görüş belirmiştir. **Birinci görüşe göre,** şartlar kabul edilirse Osmanlı Devleti İstanbul dahil belirli sınırlar içinde devam edecek ancak Ermeni, Rus, Romanya, Bulgaristan ve Yunan devletleri arasında varlığını korumak zorunda

267 **Zaman gazetesi**, 18 Temmuz 2010.
268 G. Jaeschke, **Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri**, C.4, Ankara, 1971, s. 202
269 İbnül Emin-Mahmut Kemal İnal, **Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar**, İstanbul, 1953, s.2062

kalacaktı. **İkinci görüşe** göre, teklif edilen şartlar reddedilirse o zaman Anadolu'da yapılmakta olan savaş genişleyecek, bu yüzden "Saltanat-ı Seniyye ve Hükümet-i Osmaniyye'ye" son verilerek İtilaf Devletleri yönetimi ele alacak ve Türkiye toprakları tamamıyla teslim edilmiş olacaktı.[270]

Bu görüş sahiplerine göre, "Yedi yüz senelik Osmanlı devletinin yok olmasını önlemek üzere İtilaf Devletleri'nin tekliflerini kabul etmenin zorunluluğu vardır."[271]

Şurada daha sonra, Sevr Antlaşması kabul edilmediği halde İstanbul'un Türklerden alınacağını belirten bir yazı okunmuştur.[272]

Görüşme ve konuşmaların ardından Vahdettin, anlaşmanın imzalanmasını isteyenlerin ayağa kalkarak oylarını açıklamalarını istemiştir. İşte o an orada bulunan ve Osmanlı devletini temsil eden herkes- Ayandan Topçu Feriki Rıza Paşa hariç- ayağa kalarak "imzalayalım" demişlerdir.[273]

Görüldüğü gibi, Padişah Vahdettin ve Sadrazam Damat Ferit dahil neredeyse tüm Osmanlı yönetimi "acz" ve "korku" içinde "***Aman kabul etmezsek İstanbul da elden gider, Türkiye tamamen İtilaf Devletleri'nin eline geçer***" endişesiyle "idam fermanı" Sevr Antlaşması'nın imzalanmasını kabul etmişlerdir.

İstanbul'da "*Aman düşmanın sözünden çıkmayalım*" denildiği o günlerde, Atatürk ve arkadaşları Anadolu'da milletle berber düşmana karşı direniş planları yapmaktaydı. Padişah dahil hiçbir Osmanlı yöneticisinin aklına "***Bir çare daha var: Bu anlaşmayı kabul etmeyelim ve Anadolu'da Atatürk ve arkadaşlarının direnişine destek verelim, öleceksek de vuruşarak ölelim***" demek gelmemiştir.

Cumhuriyet tarihi yalancılarının aklamaya çalıştıkları Padişah Vahdettin, Saltanat Şurası'nın aldığı "Sevr Antlaşması'nı kabul edelim" kararına karşı yumruğunu masaya vurarak, "***Hayır, böyle bir idam fermanını asla kabul edemeyiz... Gerekirse bu-***

270 Tevfik Bıyıklıoğlu, **Atatürk Anadolu'da (1919-1921)**, Ankara, 1959, s.300
271 age, s.301.
272 İbnül Emin, Mahmud Kemal İnal, age, s.2062.
273 age, s.2062.

rada vuruşarak ölürüz, ama milletimizin alnına bu kara lekeyi çalamayız" deme cesaretini gösterememiştir. Vahdettin'in, iş işten geçtikten sonra Sevr Antlaşması'ndan "**mecelle-i mesâib**", yani '**musibetler belgesi**' diye söz etmesinin ne anlamı vardır?

İşte, Cumhuriyet tarihi yalancılarının, "Padişah Vahdettin Sevr'i imzalamadı! Osmanlı yöneticileri de Sevr Antlaşması'na karşıydı! Ayrıca, Sevr'in geçerli olması için meclisin onayından geçmesi gerekirken meclis kapalı olduğu için meclisin onayından geçmedi, bu yüzden Sevr Antlaşması zaten geçersizdir! türündeki "kıvırmalarının" gerçeği yansıtmadığı, Padişah Vahdettin ve 45 Osmanlı yöneticisinden 44'ünün Sevr Antlaşması'na "evet" dedikleri gün gibi ortadadır.

Sevr Antlaşması, 10 Ağustos 1920 Salı günü saat 16'da, **Hadi Paşa, Rıza Tevfik** ve **Reşad Halis Beyler** tarafından Paris'te Sevr (Sevres) "Müesesi Sınaiyyesi Dairesi'nde" imzalanmıştır.[274]

"Sevr Antlaşması'na Vahdettin'in imzasının olmadığını" söyleyerek, Vahdettin'i aklamaya çalışanları ciddiye almak olanaksızdır. Çünkü anlaşmaya imza koyanlar doğrudan Padişah Vahdettin'den aldıkları talimat doğrultusunda hareket ederek Sevr'i imzalamışlardır. Atatürk Lozan'dan sorumlu olduğu gibi Vahdettin de Sevr'den sorumludur. "Vahdettin, Sevr'i mutlaka imzalamak zorundaydı" iddiası da gerçek dışıdır! Pekala Vahdettin, bir takım şeyleri göze alıp (sürgün edilmek, tahttan indirilmek, hatta öldürülmek) bu anlaşmayı imzalamayabilir ve cihat ilan edebilirdi.[275] Ama ülkesinin kaderini tamamen İngilizlere bırakan Vahdettin, hiçbir riski göze alamamış ve Sevr'i kabul etmiştir. Vahdettin, korkakça davranıp ülkesini düşmana teslim ederken Atatürk ve TBMM cesurca birtakım riskleri göze alarak düşmana karşı mücadele etmiş ve Sevr Antlaşması'nı asla kabul etmeyerek, bu anlaşmayı kabul edenleri "hain" ilan etmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra imzalanan Lozan Antlaşması'yla da Sevr'i yırtarak tarihin çöp tenekesine atmıştır.

---

274 age,s.2062.

275 Sina Akşin, **Kısa Türkiye Tarihi**, İstanbul, 2007, s. 154.

Vahdettin'in Şaşırtan Teslimiyetçiliği ve İngilizler

Padişah Vahdettin, o kadar "onursuz" ve "teslimiyetçidir" ki, onun bu aşırı teslimiyetçiliği İngilizleri bile şaşırtmıştır. İngilizler, başlangıçta Vahdettin'in bu aşırı teslimiyetçiliğinden kuşkulanmışlar ve uzun süre onunla doğrudan görüşmemişlerdir.

14 Mart 1919'da **İngiltere Dışişleri Bakanlığı** Paris, Roma ve Washington'daki Büyükelçilerine gönderdiği telgrafta **Padişah Hükümeti'nin İngiliz koruyuculuğu için yalvardığını;** ama İngiltere'nin buna ret yanıtı verdiğini bildirmiştir.[276]

Vahdettin, "ezik", "korkak" ve "aciz" bir şekilde İngilizlere yalvarıp yakarırken, İngilizler Vahdettin'le doğrudan görüşmeyi uzun süre kabul etmemişlerdir. Örneğin, **İngiliz Yüksek Komiseri Amiral de Robeck,** Vahdettin'in kendisiyle görüşme ricasını reddetmiştir.[277]

İngilizler Vahdettin'in milli harekete karşı olduğunu tam olarak anladıktan sonra ancak onunla doğrudan muhatap olmuşlardır. Özellikle, Türkiye'nin ölüm fermanı **Sevr Antlaşması**'nın imzalanmasından sonra İngilizler, Vahdettin'le çok sık görüşmüşlerdir. Hatta Bir süre sonra İngiltere, Sadrazam Damat Ferit ve Padişah Vahdettin'in kişisel güvenliklerini sağlamaya söz vermiştir. 18 Ağustos 1919'da, İngiltere Dışişleri Bakanlığı'ndan Calthorpe'a gönderilen bir yazıda, Padişah Vahdettin ve Damat Ferit'in **kişisel güvenlikleri** konusunda önlem alınması istenmiştir.[278] Bu doğrultuda İstanbul'daki İngiliz yetkilileri Yıldız Sarayı ve civarında Padişah'ı korumak için önlemler almıştır.[279]

8 Haziran 1919'da **Yıldız Sarayı'nda,** padişahı çok tedirgin eden bir yangın çıkmıştır. A. F. Türkgeldi'ye göre "elektrikten" kaynaklanan yangını, **İngiliz donanması itfaiye takımı** söndürmüştür. Yangında, neredeyse bütün eşyaları yanan padişah canını zor kurtarmıştır. Daha sonra Vahdettin, yaverini göndere-

276 Akşin, **İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele** s.168.
277 **FO, 5-6 1920** tarihli talimat; Jaeschke, **age,** s. 7.
278 **FO, 371/42227/115591: DBFP IV/1,** s.706-712, Calthorpe'dan Curzon'a gizli yazı, İstanbul, 31.7.1919: Sonyel, **age,** s.61.
279 **FO, 371/4229, 83495;** Akşin, **age,** s.414.

rek İngiliz askerlerine teşekkür etmiştir. Calthorpe, bu konuda İngiltere'ye gönderdiği yazıda "suikast" söylentilerinden söz etmiştir. Yıldız'da zaten "titreye titreye" oturan Padişah Vahdettin, bu yangının kendisine yönelik bir suikast olduğunu düşünerek daha çok korkmaya başlamıştır. Calhorpe, 17 Haziran'da İngiltere'ye gönderdiği telgrafta, yangından dolayı padişahın sinirlerinin çok bozuk olduğunu, tahtını ya da hayatını tehdit eden ve bütün İttihatçıları toplayan ulusçuların fesatlıklarından çok korktuğunu belirtmiştir. Sina Akşin, İstanbul hükümetlerinin, Atatürk'e ve milli harekete karşı çıkmasında, Padişah Vahdettin'in bu tür korkularının çok önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir.[280]

Vahdettin, 20 Eylül 1919'da yayınladığı bir bildiride, Paris Barış Konferansı'ndan beklenen sonucun alınabilmesi için "***Büyük devletlerin adaletli duygularına***" güvendiğini ifade etmiştir.[281]

İngilizlerin Vahdettin'i Kullanma Kararı

İngilizler yavaş yavaş Padişahı daha iyi tanımışlardır. Örneğin, 4 Kasım 1919'da İngiliz Yüksek Komiseri Robeck, danışmanlarından **Tom Hohler'in,** Padişah hakkındaki bir raporunu Lord Curzon'a göndermiştir. Hohler'in Vahdettin hakkındaki gözlemleri şunlardır:

"***Sultanlık şimdi bayağı bir komedi olmuştur ve görünürde yüksek prensipleri ve amaçları olan, karakteri zayıf, az cesaretli ve (...) Abdülhamit döneminde bile var olan üstün zekadan yoksun olan Padişah Yıldız'da titriyor...Osmanlı hanedanı görünürde yorgun düşmüştür...***"[282]

Anadolu'da Atatürk'ün liderliğindeki milli hareketin gün geçtikçe daha çok güçlenmesi üzerine telaşlanan İngilizler, daha

280 Akşin, age, s. 414,415.
281 Takvim-i Vekayi, 21.9.1919.
282 FO, 371/4160/152025: Robeck'ten Curzon'a yazı, İstanbul, 4.11.1919; Sonyel, age, s.77.

önce mesafeli durdukları Vahdettin ve Damat Ferit'e şimdi daha fazla yaklaşmaya başlamışlardır. Örneğin, **İngiliz Yüksek Komiserliği üyelerinden Ryan,** İngiltere Dışişleri Bakanlığı yetkililerinden Forbes Adam'a gönderdiği mektupta İngiltere açısından Padişah Vahdettin'in önemini şöyle ifade etmiştir:

"***Türkiye'nin hiçbir bölümü denetsiz olarak Türk yönetimine bırakılmamalıdır... Bu da barış konferansının görevidir. Halifelik varlığını sürdürecekse, Halifenin dünyevi gücünün İngiltere'den başka herhangi bir devletin denetimine geçmesine izin vermemek İngiltere'nin başlıca politikası olmalıdır.***"[283]

İngiliz Muhipleri Derneği, 27 Kasım 1919'da Padişah'a verdiği bir yazıda ondan açıkça İngiliz yanlısı bir politika izlemelerini istemiştir:

"***İngiliz yanlısı siyaset uygulanması için emir vermenizi istirham eyleriz. Damat Ferit'in önderliği altında bir kabine kurulması gereklidir.***"[284]

Kurt İngiliz siyaseti, elindeki kukla Vahdettin'i nasıl kullanacağına, gelişmeleri dikkate alarak karar vermiştir. Örneğin Londra Konferansı'nın toplandığı günlerde, ulusçuların konferanstaki tutumları doğrultusuna Padişah Vahdettin'e bir rol verilmesi kararlaştırılmıştır. **İngiliz Yüksek Komiseri Robeck,** 29 Şubat 1920'de İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği gizli telgrafta gelişmelere göre Vahdettin'e verilecek rolden şöyle söz etmiştir:

"***Barış konferansının niyetleri konusunda bize vaktinde bilgi iletiniz. Anladığıma göre, İzmir ve Trakya Yunanistan'a verilecektir. Bu doğruysa barış ancak silah gücüyle empoze edilebilir... Barış koşulları daha ılımlıysa, bunun ulusçu akımın muhaliflerine ve Padişah'a duyurulması için daha az gizlilikle bildirilmelidir. Ulusçulara karşıt öğeleri ancak barış koşullarını yumuşaksa kullanabiliriz. Trakya'da, Edirne dahil bir Türk***

283 FO, 371/4161/161872: Ryan'dan Adam'a yazı, İstanbul, 26. 11. 1919; Sonyel, age s.79.

284 FO, 371/4227/166948: İngiliz Askeri İstihbarat Şefi'nden Savaş Bakanlığı'na gizli yazı, Londra, 1.1.1920; Sonyel, age, s.79.

egemenliği sürdürülecekse Padişah'ın etrafında ulusçulara karşı bir blok oluşturmaya hemen başlayabiliriz."[285]

İngilizler Anadolu'yu bölüp parçalayan, Türklere yaşama alanı bırakmayan **Sevr Antlaşması'nı** da Padişah Vahdettin'den yararlanarak Osmanlıya imzalatmışlardır. 21 Ağustos 1920'de Vahdettin'le bizzat görüşen **Amiral de Robeck,** Vahdettin'in Sevr Antlaşması'nın imzalanmasındaki rolü hakkında İngiliz Dışişlerine şu bilgileri vermiştir:

"Vahdettin, Türkiye'nin ölüm fermanı demek olan Sevr Antlaşması'nın imzalanması için emir verirken gelecekte İngiltere'nin yardımına dayanacağı ümidi beslediğini... yaşayacak olduğu takdirde bir dost yardımına ihtiyacı olduğunu... belirtmiştir."[286]

Robeck, bu konuşmada **Vahdettin'in,** Sevr Antlaşması'nın imzalanması için bizzat emir verdiğini belirtmiştir. Ayrıca İngiliz Yüksek Komiseri Sir Horace Rumbold, 10 Aralık 1921'de Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a gönderdiği "gizli" bir yazıda, *"Vahdettin'in Sevr Antlaşması'nın imzalanmasına izin verdiğini"* belirtmiştir.[287] Ancak bugün Vahdettinciler, Padişah'ın Sevr Antlaşması'na imza koymadığını ileri sürerek, akıllarınca Vahdettin'i sorumluluktan kurtarmaya çalışmaktadırlar.

Vahdettin zaman içinde, sadece İngiliz temsilcileriyle değil, **Fransız** ve **İtalyan** temsilcileriyle de görüşmeye başlamış, böylece ülkeyi artık sadece İngiliz emperyalizmine değil, bütün Batı emperyalizmine peşkeş çekmenin yollarını aramıştır.

Vahdettin'in, Atatürk'ü ve Silah Arkadaşlarını İngilizlere Şikâyet Etmesi

"Vahdettin'in Atatürk'e Hakaretleri"

Vahdettin, 1920 yılından sonra İngiliz yetkililerle yaptığı görüşmelerde sözü döndürüp dolaştırıp **milli hareketin yok edil-**

285 FO, 371/5042/E 864; DBFP VII/1, S.378. Robeck'ten Cuzon'a gizli telgraf, 29.2.1920; Sonyel, age, s.87.
286 Jaeschke, age, s.7.
287 Sonyel, age, s.157.

mesine getirmiştir. Örneğin 21 Ağustos'ta Robeck'le yaptığı görüşmede milli hareket hakkında şunları söylemiştir:

"Padişah İngiltere'nin gelecekteki yardımı konusunda biraz direniş gösterdi ve ülkesini yıkmış olan maceraperestleri sertçe kınadı... Onların Türk olmadıklarını öne sürerek, kurmuş oldukları gruplara saldırdı... Onların İngiltere ile Türkiye arasındaki geleneksel dostluğu ayaklar altına aldıklarını; ülkede çoğunluğu oluşturan gerçek Türklerin bu geleneğe sadık olduklarını ve bu dostluğu canlandırmak ve ona uymak için uğraştıklarını söyledi..."[288]

Londra Konferansı bitmeden önce Padişah Vahdetin, 23 Mart 1921'de sırasıyla **İngiliz, Fransız** ve **İtalyan** temsilcisiyle görüşmüştür. O gün Padişahla görüşen **İngiliz temsilci Rumbold,** Lord Curzon'a gönderdiği bir yazıda görüşmenin detaylarından şöyle söz etmiştir:

"Salonda, Sultan, ben ve yardımcım Andrew Ryan'dan başka kimse yoktu. Sultan kendi tercümanını salıverdi ve Ryan'ın tercümanlık etmesini buyurdu. Sonra da Londra'da yapılmakta olan konferansla ilgili Mustafa Kemal'den Tevfik Paşa'ya gönderilmiş olan üç telgrafa değindi ve Ankara'nın kendi tahtını tehlikeye düşürmek ve kendi yetkisini kırmak amacı güttüğünü söyledi. Şunları ekledi: 'Anadolu'daki durum şöyledir: Bir avuç haydut orada erki ele geçirmiştir. Sayıları azdır, ama tam olarak halkın boğazına ilmiği geçirmişledir ve halkın itaatkar, korkak ve yoksul olmasından yararlanmaktadırlar. Onların gücü, tek kaygıları, kendi çıkarları olan 16.000 subayın desteğine dayanır... Ankara önderleri, bu ülkede gerçek çıkarları olmayan, ülkeyle kan veya başka ilişkileri olmayan kişilerdir. Mustafa Kemal, kökeni bilinmeyen Makedonyalı bir asidir. Onun kanı Bulgar, Yunan veya Sırp kanı olabilir. Türk olmayan, Arnavut, Çerkez olan hepsi de birbirlerine benzemektedir. Onlar arasında tek bir gerçek Türk yoktur. Buna rağmen, ben ve hükümetim onların önünde güçsüzüz. Onların kıskacı o ka-

288 FO,371/5055/E, Robeck'ten Curzon'a gizli yazı, İstanbul, 28.3 1920; Sonyel, age, 109.

dar etkindir ki, propaganda vasıtasıyla bile Türklere ulaşmak olanaksızdır. Gerçek Türkler merkeze sadıktır; ama tehdit ediliyor veya aldatılıyorlar. Bu adamlar bana boyun eğdirmeye çalışıyorlar ve dıştan Bolşeviklerden yardım sağlamaya uğraşıyorlar. Bolşevikler şimdi Türk hududuna yaklaşmıştır. Ankara önderleri onlarla hâlâ entrika çeviriyor."

Rumbold, yazısını şöyle sürdürmüştür:

"Ankara önderleri Halifeliği İstanbul'dan kaldırmaya yeltenirse bunun Avrupa için çok tehlikeli olacağını vurguladı... Padişah'a İngiltere'nin Londra Konferansı'nda oynadığı iyi (!) rolden söz ettim. Ona konferansta öne sürülen önerilerin, uzlaşmaya varılmasına olumlu bir zemin hazırlanış olduğunu anlattım; yeter ki, iyi niyetli tüm Türkler Padişah'ın önderliği altında birleşsin, makul bir barış yapılması fırsatından yararlansın ve İngiltere'nin eski dostluğunu kazansın; ama aşırı eğilimliler aşırı taleplerde direnirse bunun sonucu olarak kararsızlık ve olaylar çıkmasından kaçınılmayacağını anlattım. Padişah beni büyük dikkatle dinledi ve bana teşekkür etti..."[289]

Görüldüğü gibi bir "yobaz yalanı" olan "*Atatürk Türk değildir!*" yalanını, yıllar önce İngilizlere yaltaklanan Padişah Vahdettin de söylemiş!... Demek ki "hainlik", Atatürk'e dil uzatanların genetik yapısında var...[290]

Padişah Vahdettin'in, İngiliz temsilcisi Rumbold'la yaptığı bu görüşmeyi şöyle bir analiz edelim:

1. Vahdettin, İngiliz yetkiliyle rahat konuşabilmek için kendi tercümanı göndermiş, kapalı kapılar ardında "gizlice" İngilizlerle pazarlık etmiştir.

---

289 Sonyel, age, s.128,129.

290 Vahdettin, Türkiye'den kaçtıktan sonra da Atatürk'e hakaret etmeye devam etmiştir: **İngiliz arşivlerinde** yapılan araştırmalarda Vahdettin'in, bazı İngiliz yetkililerine yazdığı mektuplarda, Atatürk için, "küfre varan derecede ağır ifadeler" kullandığı görülmüştür. Metin Hülagü'nün dediği gibi, "*Vahdettin, Atatürk'e bir bakıma düşman; çünkü Atatürk onu tahtından indirdi, saltanatına son verdi...*" Bülent Günal, "*Vahdettin, Kurtuluş Savaşı'nda Mustafa Kemal'e Destek Oldu mu? Ne Desteği, Mektuplarında Atatürk'e Küfür Bile Ediyor*", *Prof Metin Hülagü İle Röportaj*, **Vatan**, 26 Kasım 2007, s.17.

2. Mustafa Kemal'in, Londra Konferansı'na İstanbul Hükümeti'ni temsil eden Tevfik Paşa'ya gönderdiği "devlet sırlarını içeren" telgraflarını, işgalci İngiliz temsilcisine göstererek, düpedüz "ajanlık" yapmıştır. Kendi ülkesinin devlet sırlarını düşmana veren bir padişaha ne diyeceğiz?
3. Ankara'daki milli hareketin işgalci emperyalistlere karşı değil de kendisine karşı bir hareket olduğunu düşünecek kadar "bencildir".
4. Atatürk ve arkadaşlarını "bir avuç haydut" olarak nitelendirmiştir.
5. Atatürk ve arkadaşlarının gücünü, halkın "itaatkar", "korkak" ve "yoksul" olmasına bağlamıştır. Bu gücün kaynağının, "vatanını ve namusunu" korumak isteyenlere verilen halk desteği olduğunu görememiştir.
6. Atatürk ve arkadaşlarının gücünün sadece 16.000 subaya dayandığını zannetmiştir.
7. Irkçı ve alçakça bir yaklaşımla, Atatürk ve arkadaşlarının bu ülkeyle kan bağlarının olmadığını, Atatürk'ün Bulgar, Yunan veya Sırp kanı taşıyan "Makedonyalı bir asi" olduğu yalanını söylemiştir.
8. Atatürk ve arkadaşlarını bir avuç haydut diye nitelendirmesine karşın, kendisinin ve hükümetinin onların karşısında "güçsüz" olduğunu belirtmiştir.
9. Atatürk ve arkadaşlarının Bolşeviklerden yardım almaları onu korkutmuştur.
10. Atatürk ve arkadaşlarının Halifeliği İstanbul'dan kaldırmaya çalıştıklarını ve bunun Avrupa'ya zarar vereceğini belirterek İngilizlerin yardımını almaya çalışmıştır.
11. İngiliz temsilci de İngiltere'nin Londra Konferansı'nda Türkiye için olumlu rol oynadığını ve barışın yakın olduğunu belirterek düpedüz Padişah'ı kandırmaya çalışmıştır.
12. İngiliz temsilci, "iyi niyetli Türkler Padişah'ın etrafında toplansın, aşırılar diretirse çatışma kaçınılmaz olur" diyerek, milli hareketi yok etmek için Padişah'ı kullanmıştır.

Şimdi soruyorum: "*Bu Vahdettin mi Atatürk'ü, Kurtuluş Savaşı'nı başlatsın diye Anadolu'ya gönderdi? Bu Vahdettin mi "büyük vatan dostu?*" Gerçi sizin vatanınız İngiltere'yse orasını bilemem...

İngilizlerin Vahdettin'e Verdiği Gizli Görev

İngilizler, kendilerine yalvarıp yakaran Padişah Vahdettin'i, Anadolu'daki milli harekete ve bu hareketin lideri Atatürk'e karşı kullanmak istemişlerdir. İstanbul'daki **İngiliz Yüksek Komiseri Sir Horace Rumbold**, 10 Aralık 1921'de İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a gönderdiği "çok gizli" yazıda, Padişah Vahdettin'i "korumaktan" ve Mustafa Kemal Atatürk'e karşı kullanmaktan şöyle söz etmiştir:

"*Ulusçuların amacı... Padişah'a karşı hiç toleransları yoktur ve Padişah şu üç seçenekle karşılaşacaktır: istifa, sürgün veya ölüm... Şimdiki durumda hem gücünü hem saygınlığını yitirmiştir; ama onun tahtından indirilmesi, ciddi düşünceli kamu arasında şok etkisi yapacaktır... Ankara'yı hizaya getirmemiz gereklidir ve onlarla işlemlerimizde kararlılıkla davranmalıyız. Padişah'ın kişiliği ve tahtta kalması arasında ayrım yapıyorum. Olağanüstü bir durumda onu korumaya söz vermiş bulunuyoruz. Bunun iki nedeni vardır: 1. Sevr Antlaşması'nın imzalanmasına bizim baskımızla izin vermiştir; 2. istifa etmeyi ciddi olarak tasarlarken onu bu görüşten vazgeçirmiştik. Ancak onun tahtında kalmayı sürdürmesi için hiçbir sorumluluk altında değiliz. Kendi görüşümce Padişah, durumu oldukça umutsuz bir evreye gelinceye kadar görevinde kalmalıdır. Şu anda pek az gücü vardır. Ankara'daki önderler ondan hoşlanmıyor ve Türkiye'deki halk arasında pek popüler değildir...*"[291]

Belli ki İngilizler, "*Ankara'yı hizaya getirmek*" için, Sevr Antlaşması'nın imzalanmasına izin veren Padişahı, "*durumu oldukça umutsuz bir evreye gelinceye kadar görevinde tutarak*" kullanmayı planlamışlardır.

291 age, s.157.

Vahdettin'in Büyük Taarruz Öncesindeki İhanet Planı

Vahdettin, Kurtuluş Savaşı'nın başından sonuna kadar her fırsatta Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarını İngilizlere şikâyet etmiş, onları ortadan kaldırmaları için İngilizleri harekete geçirmeye çalışmıştır. Vahdettin'in "Atatürk" ve "milli hareket" düşmanlığı o kadar fazladır ki, **Büyük Taarruz**'un yaklaştığı o kritik günlerde, 7 Ağustos 1922'de İngiltere Yüksek Komiseri Rumbold'a şunları söyleyebilmiştir:

"Millici liderler bir hükümet değildir, bir isyancılar ve bir ihtilalciler topluluğudur. Onlar İttihat Terakki'nin canlandırıcılarıdır. Çeşitli adlar altında -ki bunların sonuncusu milliyetçilerdir- kişisel çıkarları için ülkede egemenliklerini kurmaya çalıştılar. Masum halkın vatanseverliğini ve iyi niyetini sömürdüler. İnançları ve politikaları bakımından onlar Bolşevik'ten başka bir şey değildirler. Ben ve hükümetim barış yapmaya ve bu yolda özverilerde bulunmaya hazırdır... Millicilerin gücü abartılıyor. Onların gücü, Yunan'ın Türk arazisini işgal altında tutmasından ve merkezi hükümetin sözünü geçirme olanaklarından yoksun bırakılmasından ileri gelmektedir. Yunan'ın geri çekilmesi ve boşalan arazinin kısım kısım meşru hükümete teslim edilmesi Millicileri güçsüz bırakacaktır..." [292]

Türk ulusunun kaderini belirleyecek olan Büyük Taarruz'un başlamasına, tamı tamına 19 gün varken, Padişah Vahdettin, İngilizlere, milli hareketi kötüleyerek, **"özverilerde bulunarak"** barış yapmaya hazır olduğunu belirtmiştir. Kurnaz Vahdettin, İngilizleri kışkırtıp Yunanlılara saldırtarak ele geçirilen toprakların "merkezi hükümete" yani kendisine verilmesini istemiştir.

Atatürk'ün vatanı düşman işgalinden kurtarma hesapları yaptığı günlerde, yukarıdaki hesapları yapan Padişah Vahdettin'e ne diyeceğiz?

İngilizler, Kurtuluş Savaşı'nın sonlarına doğru milli hareketi ortadan kaldırmak için **Atatürk**'ü etkisiz hale getirmeye

292 Sonyel, age, s.187; Avcıoğlu, age, s.208,209; Meydan, age, s.551.

karar vermişlerdir. Atatürk'ü etkisizleştirmek için de **Padişah Vahdettin**'i kullanmaya çalışmışlardır.

Örneğin, **Rumbold,** 9 Ocak 1922'de Lord Curzon'a gönderdiği bir yazıda Atatürk'ü etkisizleştirmek için Padişah'a verilecek rolden şöyle söz etmiştir:

"***Bağlaşıklar aralarında birliği sürdürür ve Padişah'a bir antlaşma sunarak onaylatabilirlerse, Padişah'ın Anadolu'ya başvurarak halkın desteğini sağlaması ve Kemal'i güç bir durumda bırakması olanaklıdır.***"[293]

İngiltere Büyükelçiliği Baştercümanı Ryan'ın, 7 Şubat 1922' de Londra'ya gönderdiği "**Atatürk'ü devirme planına**" göre, Atatürk dışardan İtilaf Devletleri'nin askeri gücüyle değil, içeriden **saltanatın gücüyle** devrilecektir. Bunun için daha makul bir barış antlaşması yapıp sultana imzalatılacaktır. Bunun üzerine sultan milliyetçilerin bir kısmını kendi yanına çekip otoritesini yeniden kuracaktır. Arkadan da İtilaf Devletleri'nce desteklenecektir. İtilaf Devletleri Türk halkının milli amaçlarına istekli gözüküp Sevr Antlaşması'nda yapılacak bazı değişiklikleri "tantanayla" ilan edecekler ve bunları kabul etmeyenlere karşı her türlü tedbiri uygulayacaklardır. Böylece Atatürk kendiliğinden etkisizleştirilmiş olacaktır.[294]

Yüksek Komiser, Rumbold, 15 Ocak'ta Lord Curzon'a gönderdiği gizli telgrafta, İtilaf Devletleri Sevr Antlaşması'ndan çok daha iyi bir antlaşmayla, ulusalcılara uzlaşma önerisinde bulunurlarsa ve Atatürk bunu reddederse, yeni önerilerin Padişah'a sunulmasını, İtilaf Devletleri'nin desteğiyle padişahın da halkın yardımına başvurmasını önermiştir.[295]

Bu sırada Padişah da boş durmamış, yeğeni **Prens Sami** aracılığıyla 13 Ocak 1922'de Rumbold'a gizli bir mesaj göndererek, "***Harekete geçme zamanının geldiğine inandığını ve Ankara'nın gücüne karşı kendi gücünü kurmak amacıyla***

293 FO, 371/7853/E, 320: Rumbold'tan Curzon'a gizli telgraf, 6.1.1922; Sonyel, age, s.160.
294 Avcıoğlu, age, s.184.
295 Sonyel, age, s.160.

İngiltere'nin yardımı konusunda Rumbold'la görüşmeyi dilediğini" bildirmiştir.[296]

Rumbold, 7 Ağustos 1922'de **Padişah Vahdettin**'le bir görüşme yapmıştır. Görüşmede **Vahdettin,** Rumbold'a, İngiltere'nin barışı kendisiyle yapmasını, Yunan işgalindeki toprakların boşaltılıp kendisine teslim edilmesini ve Kemalist asileri temizlemede İngiltere'nin kendisine destek olmasını istemiştir. Vahdettin, İngiltere'nin daha önce Kavalalı Mehmet Ali Paşa isyanını bastırdığını, şimdi de askeri gücünü kullanarak Atatürk'ün isyanını bastırabileceğini söylemiştir.[297]

Vahdettin'in Atatürk'e Düzenlediği Komplo

Milli harekete birlikte başlayanlardan **Rauf Bey** ve **Kâzım Karabekir**'in zaman içinde Atatürk'e karşı "bayrak açtıkları" ve muhalif gruba geçtikleri bilinen bir gerçektir. Atatürk bu durumu **Nutuk**'ta, "***Milli Mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazıları, milli hayatın bugünkü cumhuriyete ve cumhuriyet kanunlarına kadar gelen gelişmelerinde kendi fikir ve ruhlarının kavrama sınırları bittikçe bana direnmişler ve muhalefete geçmişlerdir...***" diyerek açıklamıştır.

Atatürk, Kurtuluş Savaşı sırasında TBMM'de kendisine karşı başlayan muhalefeti, "***Milli Mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazılarının... fikir ve ruhlarının kavrama sınırlarının bitmesine***" bağlamıştır; ancak bu muhalefetin -Atatürk'ün bilmediği- başka bir nedeni daha vardır. İngiliz arşivlerinden çıkan bu gerçeği de biz açıklayalım:

İngilizler, **Padişah Vahdettin** aracılığıyla, Atatürk'ün silah arkadaşlarından Rauf Bey'i ve Kâzım Karabekir'i Atatürk'e karşı muhalefete geçirmeye çalışmışlardır.

Ankara'da Atatürk'e karşı güçlü bir "muhalefet" olduğunu düşünen **Rumbold,** Mayıs 1922'de, Lord Curzon'a gönderdiği bir yazıda, "***Anadolu'daki Anti Kemalistlerin Ankara Hükümeti'ni***

296 age, s.161.
297 Avcıoğlu, age, s.184.

yıkmak için yararlı bir eleman olacaklarını" belirtmiştir.[298] İngilizler, Atatürk'ü devirmek için **meclis içi muhalefete** ve **Enver Paşa**'ya güvenmiştir. İngilizler, özellikle Atatürk'le bazı konularda görüş ayrılıkları olan **Rauf Bey** ve **Kâzım Karabekir Paşa**'dan yararlanmak istemişlerdir.

İngiliz arşivlerindeki bazı belgeler, İngilizlerin bu planı uygulamak için **Padişah Vahdettin**'den yararlandıklarını göstermektedir. **Rauf Bey**'le, **Kâzım Karabekir**'i kendi yanına çekmek isteyen Vahdettin, İzzet Paşa aracılığıyla onlarla ilişki kurmuştur. **23 Şubat 1922 tarihli İngiliz gizli istihbarat raporuna göre,** Vahdettin, Mahmut Sadık Bey aracılığıyla Kâzım Karabekir'e önemli bir mesaj göndermiştir. Padişah, Karabekir'e gönderdiği mesajda özetle, halifelik haklarını korumasını, barış koşullarının kabul edilmesi için gerekirse şiddet kullanmasını, Atatürk'ü ve milli hareketi desteklememesini öğütlemiştir.[299]

Padişah'ın, Atatürk'ü meclis içinden vurmak için attığı bu haince adım, İngilizleri heyecanlandırmıştır. Örneğin, **İngiltere Dışişleri Bakanlığı yetkililerinden Francis Osborn,** 28 Şubat 1922'de gönderdiği yazıda Padişah'ın bu girişimden şöyle söz etmiştir:

"***Padişah, Kâzım Karabekir ve Rauf Bey'i, kendisinden yana çekebilirse belki Anadolu'yu Kemal'den kurtarabilir; ama bu iki etkili ulusçunun tutumu hakkında pek az bilgimiz vardır. Bildiğimiz, ikincisinin (Rauf Bey) son günlerde Ankara'daki Bakanlar Kurulu'ndan çekilmiş ve Mustafa Kemal'le arasının açılmış olduğudur.***" Bu yazıya, Dışişleri Bakanı Lord Curzon da şunları eklemiştir: "***Albay Rewlinson, her ikisinin de Kemal'e karşıt olduklarını söylüyor.***"[300]

10 Mart 1922 tarihli **İngiliz gizli istihbarat raporuna** göre **Karabekir,** Padişah'ın isteğine sözlü olarak verdiği yanıtta, "***Ankara Hükümeti'nin uygulamakta olduğu 'aşırı siyaseti' yumuşatmak için elinden geleni yapacağını...***" belirtmiştir. Nitekim

298 age, s.184.

299 Sonyel, age, s.164,165.

300 FO, 371/7882/E 2219: İngiliz gizli istihbarat raporu, no: 548, 23.2.1922. "*Padişah ve Kâzım Karabekir Paşa*", R.321, İstanbul, 7.2.1922; Sonyel, age, s.165,166.

kısa süre sonra **Karabekir Paşa**; Rauf Bey, Refet Paşa, Selahattin Bey ve ötekilerden oluşan **Atatürk karşıtı** muhalif grupları desteklemeye başlamıştır.[301] Bunun üzerine **İngiltere Dışişleri Bakanlığı yetkililerinden Francis Osborne**, 1 Nisan'da şu değerlendirmeyi yapmıştır: "***Bu grup, Kemal'e karşı müthiş bir muhalefet oluşturacaktır.***"[302]

İngilizlerin, Padişah Vahdettin'i kullanarak milli hareketi bölme planı kısmen sonuç vermiştir. Mayıs 1922'de, Büyük Taarruz öncesinde Meclis, Atatürk'ün başkomutanlığını bir kez daha uzatmayı reddetmiştir. En kritik dönemde meclis içi muhalefet yüzünden ordu başsız bırakılmıştır. Temmuz 1922'de Rauf Bey, Atatürk'e rağmen Bakanlar Kurulu Başkanı seçilmiştir. Atatürk'ün, bakanları aday gösterme yöntemine de son verilmiştir. Ancak Atatürk, böyle bir dönemde orduyu başsız bırakmayacağını, fakat zaferden sonra köşesine çekileceğini belirterek başkomutanlık yetkisini uzattırabilmiştir. "*Atatürk'ün, Milli Mücadele'yi birlikte başlattığı arkadaşları ve meclis çoğunluğu, Büyük Taarruz öncesi günlerde İngiltere ve Vahdettin'i umutlandıran böyle bir aymazlık içindedirler.*"[303]

Şimdi soruyorum: Milli hareketi yok etmek için İngilizlerle anlaşan ve çok kritik bir dönemde, Atatürk'le silah arkadaşlarının arasını açmaya çalışan bu Vahdettin'e ne diyeceğiz?

İngiliz Ajanı Gibi Çalışan Bir Padişah: Vahdettin

Başlığı okuyup, "abarttığımı" zannetmeyin lütfen; çünkü **İngiliz arşivlerinde** bulunan ve **Salahi Sonyel**'in yayınladığı bir belge, Padişah Vahdettin'in İngiliz ajanı gibi çalıştığını gözler önüne sermektedir.[304]

---

301 Sonyel, age, s.166.

302 **FO, 371/7859/E 3493:** İngiliz gizli istihbarat raporu, no. 605,30.3.1922; Sonyel, age, s.166.

303 Avcıoğlu, age, s.184.

304 Aslında **Salahi Sonyel** bu belgeyi 1975 yılında **Belleten**'de yayınlamış olmasına karşın bu belgenin bugüne kadar fazlaca gündeme gelmemesi, getirilmemesi düşündürücüdür. Salahi Sonyel, "*Son Osmanlı Padişahı Vahdettin ve İngiliz-ler*", **Belleten**, XLIX/154, 1975, s.257-264.

Atatürk, Batı kamuoyunu Türk Milli Mücadelesi konusunda aydınlatmak için **Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal Bey** başkanlığındaki bir kurulu Londra'ya göndermeye karar vermiştir.[305] Yusuf Kemal Bey Londra'ya gitmeden önce İstanbul'a uğrayıp Padişah'la da görüşecektir. 23 Şubat 1922'de Padişah Vahdettin'in huzuruna çıkan Yusuf Kemal Bey'in anlattıklarını dinleyen Padişah, ona karşılık bile vermemiş, söylediklerini dikkate almamıştır.[306] Padişah, Ahmet İzzet Paşa ve Tevfik Paşa'nın başkanlığındaki kendi heyetini Londra'ya göndermeye karar vermiştir.

İngilizlere yalvarıp yakaran Padişah Vahdettin, ajanlarını harekete geçirerek Yusuf Kemal Bey'in kâtibi Kemal'in evinde bulunan valizini, kâtibin yokluğunda açtırarak içindeki gizli belgelerin fotoğraflarını çektirmiş ve bir mabeyincisiyle suratle **İngiliz Yüksek Komiseri Sir Horace Rumbold'a** göndermiştir.[307]

Padişah Vahdettin'in, ajanına çaldırıp İngilizlere verdiği belgeler içinde daha çok Atatürk'ün, Türkiye'yi Londra'da temsil edecek olan Yusuf Kemal Bey'e verdiği gizli talimatlar vardır. Söz konusu belgelerinin en önemlileri, **Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'nın Yusuf Kemal Bey'e gönderdiği bir mektup, Yusuf Kemal Bey kuruluna rehber olması için hazırlanmış yönergeler ve Asya'daki İslam devletleriyle yapılmış olan antlaşmalardır.**[308]

İstanbul'daki **İngiliz Yüksek Komiseri Sir Horace Rumbold,** Vahdettin'in kendisine verdiği bu belgeleri, 7 Mart 1922'de İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na göndermiştir.[309]

Belgeler, İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nı çok sevindirmiş, **Bakanlık yetkililerinden Francis Osborne** bu belgelerle ilgili olarak 14 Mart'ta şu notu yazmıştır:

---

305 **Hakimiyet-i Milliye,** S.4231; Bayur, age, s.255

306 Yusuf Kemal Tengirşek, **Vatan Hizmetinde,** İstanbul, 1967, s. 254.

307 **FO, 371/7857/E 2752:** Rumbold'tan Curzon'a gizli yazı, İstanbul, 7.3.1922; Salahi Sonyel, *"Son Osmanlı Padişahı Vahdettin ve İngilizler"*, **Belleten,** XLIX/154, 1975, s.257-264; Sonyel, **Gizli Belgelerde Mustafa Kemal Vahdettin ve Milli Mücadele,** s.168.

308 Sonyel, **Gizli Belgelerde Mustafa Kemal Vahdettin ve Milli Mücadele,** s. 168-171.

309 age, s. 171.

"Padişah, Yusuf Kemal'in valizinden çalınan belgelerin suretlerini bize göndermekle (İstanbul'la Ankara arasındaki ilişkilerin durumunu) en iyi biçimde gösteriyor.." [310]

Salahi Sonyel'in dediği gibi, "*Son Osmanlı Padişahı Vahdettin, bunları gerçekten çaldırarak Türkiye'yi işgalinde tutan düşman bir ulusun diplomatik temsilcisine gönderdiyse, ulusal akıma ve yurdu kurtarma çalışmalarına ihanet etmekle suçlanabilir.*"[311]

İngiliz Yüksek Komiseri Sir Horace Rumbold ve İngiliz Dışişleri Bakanlığı yetkililerinden Francis Osborne, söz konusu belgeleri Padişah Vahdettin'in, Yusuf Kemal Bey'in çantasından çaldırtıp kendilerine verdiğini söylediklerine ve dahası bu belgeleri açıkladıklarına göre, her şey çok net bir şekilde ortada değil midir?

Türkiye'nin, varını yoğunu ortaya koyarak Atatürk'ün önderliğinde düşmanı vatandan atmanın hesaplarını yaptığı günlerde, Padişah Vahdettin'in, Atatürk'ün Londra'ya gönderdiği Türk heyetindeki "ulusal sırlar içeren" gizli belgeleri çaldırıp işgalci düşman İngilizlere vermesinin anlamı, tek kelimeyle, "hainliktir."

İşte size Necip Fazıl'ın değimiyle, "*Büyük vatan dostu Vahdettin!..*"

* * *

Salahi Sonyel'in, Erol Ulubelen'in ve **Bilal Şimşir'in** İngiliz arşivlerinde buldukları belgeler, Padişah Vahdettin'in en az İngilizler kadar milli hareketi ve bu hareketin lideri Mustafa Kemal Atatürk'ü yok etmeye uğraştığını bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir.

Padişah Vahdettin, 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından, 17 Kasım 1922'de Türkiye'den kaçışına kadar geçen zamanda, "onlarca defa", ya Rahip Frew, Sait Molla, Damat Ferit, Sefa Bey ve Halil Bey gibi adamlarıy-

310 FO, 371/7857/E 2757: Rumbold'tan Curzon'a gizli yazı, İstanbul, 7.3.1922; Sonyel, age, s.171.

311 Sonyel, age, s.171.

la dolaylı olarak ya da kendisi doğrudan İngilizlerle görüşmüş, İngilizlerin desteğini alabilmek için çırpınıp durmuş ve sonunda İngilizlerin maşası olmuştur.

Atatürk, bir taraftan işgalci Yunanlılarla ve onları her bakımdan destekleyen İngilizlerle mücadele ederken, diğer taraftan İngilizlerle birlikte milli harekete cephe alan Damat Ferit ve Padişah Vahdettin'le mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu bakımdan Atatürk'ün önderliğindeki Türk Milli Mücadelesi, emperyalizme karşı verilen mücadele anlamında bir "ulusal bağımsızlık savaşı", işbirlikçi Damat Ferit hükümetlerine ve Padişah Vahdettin'e karşı verilen mücadele anlamında ise bir "ulusal egemenlik savaşıdır". Türk devriminin "özgünlüğü" de buradadır. Dünyadaki diğer devrimler sadece "monarşileri devirmişken", Türk devrimi "monarşiyle" birlikte "emperyalizmi" de devirmiştir.

Ali Rıza Paşa ve Salih Paşa Hükümetlerini Abartmak

Bazı Vahdettinperestler, **Damat Ferit hükümetleri** döneminde Anadolu'daki milli hareketi yok etmek için yapılanları unutarak (!) Vahdettin'in Kurtuluş Savaşı'na cephe almadığını ve hatta el altından Kurtuluş Savaşı'nı desteklediğini iddia etmişlerdir. Şimdi bu iddianın izini süreceğiz. Bakalım Vahdettin el altından milli hareketi destekledi mi, yoksa köstekledi mi?

Bazı Vahdettinperestler, "*Vahdettin'in Kurtuluş Savaşı'nı desteklediği*" yalanına kanıt olarak Damat Ferit Paşa dışındaki İstanbul hükümetlerinin milli harekete yönelik katkılarını gündeme getirmişler ve buradan hareket ederek "Vahdettin'in Kurtuluş Savaşı'na destek olduğunu" iddia etmişlerdir. Milli hareketi yok etmek için her şeyi yapan Damat Ferit hükümetlerinin yaptıklarından Vahdettin'in sorumlu olmadığını ileri sürenlerin, **Ali Rıza Paşa, Salih Paşa** ve **Tevfik Paşa** hükümetlerinin yaptıklarından Vahdettin'in sorumlu olduğunu iddia etmeleri düşündürücüdür.

Şimdi kısaca Damat Ferit dışındaki **diğer İstanbul hükümetlerinin** Kurtuluş Savaşı'na yönelik politikalarına ve Vahdettin'in bu hükümetlerle olan ilişkisine bakalım.

I. Dünya Savaşı'nın kaybedilmesiyle İttihat ve Terakki Partisi'nin siyaseti iflas etmiş ve İttihatçı **Talat Paşa Hükümeti** istifa etmiştir.

14 Ekim 1918'de **Ahmet İzzet Paşa Hükümeti** kurulmuştur. 30 Ekim 1918'de İtilaf Devletleri adına İngiltere'yle Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalayan Ahmet İzzet Paşa Hükümeti, Padişah Vahdettin'in istediği kadar "İngilizci" olmadığı için 8 Kasım 1918'de istifa etmek zorunda bırakılmıştır.[312]

11 Kasım 1918'de, "*İttihatçılıktan biraz daha uzak ve İngilizlere, Saray'a biraz daha yakın Tevfik Paşa Hükümeti kurulmuştur.*"[313] 13 Kasım 1918 de İstanbul İtilaf Devletleri tarafından "fiilen" işgal edilmiştir. Atatürk, "İngilizci" olduğunu bildiği bu hükümetin güven oyu almaması için çok mücadele etmiş; ama başarılı olamamıştır. **Tevfik Paşa,** 12 Ocak 1919'da istifa etmiş, ancak 13 Ocak'ta kabinde de bazı değişiklikler yaparak ikinci Tevfik Paşa Hükümeti'ni kurmuştur. Çok geçmeden Tevfik Paşa Hükümeti bir kere daha istifa etmiş, ancak 24 Şubat 1919'da üçüncü Tevfik Paşa Hükümeti kurulmuştur. Bu hükümetin diğerlerinden farkı, "*bunda yalnız İngiliz dostlarının değil, Fransız dostlarının da bulunmasıdır.*"[314] Üçüncü Tevfik Paşa Hükümeti de 3 Mart 1919'da istifa etmek zorunda kalmıştır.

Tevfik Paşa'nın yaklaşık dört ay içinde üç kere hükümet kurması, her seferinde kabineden birilerini çıkarıp, yeni birilerini dahil etmesi, İtilaf Devletleri'nin, özellikle de İngilizlerin isteğine uygun bir hükümet kurma kaygısından kaynaklanmıştır. Bu süreçte, Padişah'ın doğrudan **yönlendirici** bir etkisi vardır. Vahdettin, politikası gereği hep "**daha İngilizci**" bir kabine kurulmasını istemiştir; fakat bu istek Tevfik Paşa döneminde bir türlü tam olarak gerçekleşmemiştir.

---

312 Vakit, Hadisat, Ati, İkdam, 10 Kasım 1918.
313 Sarıhan, **Kurtuluş Savaşı'nda İkili İktidar,** s.18.
314 **age,** s.19.

4 Mart 1918'de **Damat Ferit Paşa Hükümeti** kurulmuştur.[315] Bu hükümetin kurulmasında Padişah Vahdettin'in rolü büyüktür. Vahdettin, "katıksız bir İngilizci" olan Damat Ferit'i iktidara getirerek İngilizlere daha kolay "yaranabileceğini" düşünmüştür. Damat Ferit Hükümeti de fazla uzun ömürlü olmamış, 16 Mayıs 1919'da istifa etmiştir. Ancak Padişah Vahdettin ve İngilizler, ısrarla Damat Ferit'i "iktidarda" tutmak istemişlerdir. Kurtuluş Savaşı sırasında tam **5 kere** Damat Ferit Hükümeti kurulmuştur.

Damat Ferit, 4 Mart 1919'dan 17 Ekim 1920'ye kadar -birkaç ay hariç- iktidarda kalmış ve bu sürede İngilizlerle birlik olarak milli hareketi yok etmek için her yolu denemiştir.

Sivas Kongresi sonrasında, 30 Eylül 1919'da üçüncü Damat Ferit Hükümeti istifa ettirilerek, yerine 2 Ekim 1919'da **Ali Rıza Paşa Hükümeti** kurdurulmuştur.[316] **6 ay kadar** iktidarda kalan Ali Rıza Paşa Hükümeti, 3 Mart 1920'de istifa etmek zorunda kalmıştır. [317]

8 Mart 1920'de **Salih Paşa Hükümeti** kurulmuş, ancak çok kısa bir süre sonra 2 Nisan 1920'de o da istifa etmek zorunda kalmıştır.

4 Nisan 1920'de dördüncü Damat Ferit Paşa Hükümeti kurulmuştur. 17 Ekim 1920'de Damat Ferit istifa edince, 21 Ekim 1920'de yeniden **Tevfik Paşa Hükümeti** kurulmuştur.[318] Tevfik Paşa Hükümeti, **4 Kasım 1922**'de istifa etmiştir.[319] Bu son Osmanlı hükümetidir.

Özetle, 1918-1922 yılları arasındaki Kurtuluş Savaşı sürecinde İstanbul'da toplam 12 hükümet kurulmuştur. "*Bunlardan İzzet Paşa ve Tevfik Paşa hükümetleri İngilizlerin istediği ölçüde bir tasfiyeye gidememişler, Ali Rıza ve Salih Paşa hükümetleri Anadolu'yla uzlaşmaya çalışmışlar, Damat Ferit hükümetleriyse Anadolu hareketini bastırmak için bütün güçlerini kullanmışlardır...*"[320]

---

315 **Alemdar, Türkçe İstanbul, Sabah, İkdam,** 5 Mart 1919.
316 **Vakit, İleri, İstiklal, Alemdar, Peyam, İkdam,** 3 Ekim 1919.
317 **Vakit, Peyamı Sabah, İkdam, Tasvir-i Efkar, İfham, İleri,** 17 Şubat 1920.
318 **Vakit, Peyamı Sabah, İleri, Dersaadet, İkdam,** 22 Ekim 1920.
319 Sarıhan, **age,** s.23.
320 **age,** s.23.

İzzet Paşa ve Tevfik Paşa hükümetlerini "geçiş dönemi" hükümetleri, Ali Rıza Paşa ve Salih Paşa hükümetlerini, "milli harekete yardımcı" hükümetler ve Damat Ferit Paşa hükümetlerini de "milli harekete düşman hükümetler" olarak adlandırmak mümkündür.

Vahdettin'in milli hareketi desteklemediğinin en açık kanıtlarından biri, Kurtuluş Savaşı sırasında tam 5 kere "vatan haini" İngilizci Damat Ferit'i sadrazamlığa getirmesi ve aylarca iktidarda tutmasıdır.

Bu apaçık gerçeği görmezlikten gelen Vahdettinciler, çok kısa bir süre iktidarda kalabilen, **Ali Rıza Paşa** ve **Salih Paşa** hükümetlerinin **milli harekete yardım ettiğini** belirterek, bu yardımları Vahdettin'e mal etmişler ve Vahdettin'in bu hükümetler aracılığıyla milli hareketi desteklediğini iddia etmişlerdir.

Şimdi bu "Cumhuriyet tarihi yalanını" deşifre edelim:

Ali Rıza Paşa ve **Salih Paşa**, evet gerçekten de belli bir oranda milli hareketle uzlaşmış, milli hareke yardım etmiştir: Özellikle Ali Rıza Paşa Hükümeti, **gizli yollarla Anadolu'ya silah ve adam kaçırarak, devlet içindeki İngilizci memurları ve bürokratları görevden alarak ve Atatürk'ün isteklerini kısmen yerine getirerek** milli harekete **bir süre** destek olmuştur

Sivas Kongresi sonrasında, Atatürk'ün İstanbul'la bütün bağlantıyı kesmesinden sonra Padişah Vahdettin, "gerilen ortamı yumuşatmak" ve "biraz alttan alarak Atatürk'ü ikna etmek" amacıyla dördüncü Damat Ferit Hükümeti'ni istifa ettirmiş ve onun yerine daha ılımlı olan, Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin kurulmasını sağlamıştır.

Namuslu bir asker olan Ali Rıza Paşa milli harekete kısmen sıcak bakmaktadır. Ali Rıza Paşa'nın kurduğu kabinede Kuvayı Milliye'ye sempati duyan, milli birlikten yana kişiler vardır. Nitekim, Ali Rıza Paşa Hükümeti Dahiliye Nazırı Mehmet Şerif Paşa, bir süredir devam eden olayları üzücü olarak nitelemiş ve Anadolu ile İstanbul arasındaki kopukluğa artık bir son vermek gerektiğini bildirmiştir.[321] Kabinenin bu yapısı Atatürk'ü

321 age, s.95.

de umutlandırmıştır. Bundan dolayı 3 Ekim 1919'da Sadrazam Ali Rıza Paşa'ya bir telgraf çeken **Atatürk,** ondan şu isteklerde bulunmuştur: Erzurum ve Sivas Kongresi kararlarına uyulması, Meclis-i Mebusan toplanıncaya kadar düşmanlara herhangi bir söz verilmemesi, Barış Konferansı'na tecrübeli kişilerin delege olarak gönderilmesi, Damat Ferit hükümetlerince milli hareketten yana oldukları için görevlerinden alınanların tekrar görevlerine iade edilmesi, milli harekete katılan veya bu hareketi onaylayanlar hakkında başlatılmış olan yargı sürecinin durdurulması, Damat Ferit Paşa hükümetlerindeki bazı kişilerin Divan-ı Ali'ye verilmesi...[322] Atatürk, bu isteklerin kabul edilmesi şartıyla hükümeti destekleyeceklerini bildirmiştir.[323]

7 Ekim 1919'da **Harbiye Nazırı Cemal Paşa,** Atatürk'e çektiği bir telgrafta, Temsil Heyeti'nin neredeyse bütün isteklerini kabul ettiklerini bildirmiştir. Bunun üzerine Atatürk de hükümete teşekkür etmiştir.[324]

Ali Rıza Paşa Hükümeti, Anadolu hareketiyle işbirliğini daha da ileri götürmek için Bahriye Nazırı Salih Paşa'yı Atatürk'le görüşmek üzere Anadolu'ya göndermiştir. 20-22 Ekim 1919'da Atatürk ile Salih Paşa arasında yapılan **Amasya Görüşmeleri** sonunda şu kararlar alınmıştır:

1. Milli hareket ile hükümet arasında bir anlaşmazlık kalmamıştır.
2. Vatan topraklarının bütünlüğü ve bağımsızlığı esastır.
3. Müslüman olmayanlara ayrıcalık verilmeyecektir.
4. Seçimler serbest yapılacaktır.
5. Hükümet hakkında hiçbir yazı yazılmayacaktır.
6. Sivas Kongresi kararları, Mebuslar Meclisi'nce onaylanmak koşuluyla kabul edilecektir.
7. Mebuslar Meclisi'nin İstanbul'da toplanması güvenlik bakımından uygun değildir.

---

322 **İrade-i Milliye,** 7 Ekim 1919; **Tasvir-i Efkar,** 8 Ekim 1919; **İfham, İstiklal,** 8 Ekim 1919.

323 Tansel, C.II, **age,** s.144.

324 **Vakit, İleri, Peyam,** 7. Ekim 1919; **İrade-i Milliye,** 12 Ekim 1919.

Ali Rıza Paşa Hükümeti, son madde dışındaki maddeleri kabul etmiştir.[325] Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin Anadolu'yla kurduğu bu "yakın ilişki" İngilizlerin dikkatini çekmiş ve İngilizler hükümet üzerindeki baskılarını artırmaya başlamıştır. İtilaf Devletleri, Anadolu'yla iletişim kurup milli hareketi desteklediklerini belirledikleri **Cemal Paşa** ile **Cevat Paşa**'nın derhal istifa etmelerini istemişlerdir. Baskılara dayanamayan Ali Rıza Paşa da Harbiye Nazırı ile Erkan-ı Harbiye Umumiye Reisi'nin çekilmelerini uygun görmüştür. Bu gelişmeleri duyan **Atatürk**, söz konusu **iki bakanın** istifa etmemesini, hükümetin direnmesini istemiştir. Cemal Paşa'ya göreve dönmesini, aksi halde yurt görevini yerine getirmemiş olacağını bildirmiştir.[326] Ancak paşalar istifa etmiştir.

Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin milli hareketle kurduğu "olumlu" ilişkiler de pek fazla sürmemiştir. Çünkü Ali Rıza Paşa Hükümeti de İzmir olaylarından sonra Avrupa kamuoyunun Türkiye'yi desteklemeye başlamasından büyük ümitlere kapılmış ve özellikle **İngilizlere güvenmeye** başlamıştır. Bu öylesine bir güvendir ki, İngilizler ekim ayı içinde Tire civarındaki bazı yerlerin Yunanlılarca işgal edilmesine izin vermelerine rağmen hükümetin İngilizlere duyduğu güven devam etmiştir. Maalesef Ali Rıza Paşa Hükümeti de zaman içinde İngilizlerin dümen suyuna girmiştir. Örneğin, Konya'ya İngiliz Muhipler Cemiyeti İdare Heyeti'nden Suphi Bey'i, Ankara'ya da tecrübesiz Ziya Paşa'yı atamak istemiştir. Ancak Atatürk ve ulusalcılar bu atamalara engel olmuştur.[327] Ali Rıza Paşa Hükümeti, milli harekete karşı gelenlerin ülkeye ve millete düşman olduğunu kabul etmemiş, "*Devletin iç işleri hiçbir zaman ortaklık kabul etmez*" diyerek Heyet-i Temsili'ye meydan okumuş, Salih Paşa'nın Amasya Görüşmeleri'nde Atatürk'e verdiği sözlerin de hiçbirini tutmamıştır.[328]

---

325 Tansel, C.II, age, s.146.
326 Sarıhan, age, s. 100,101.
327 Tansel, age, C.II, s.146-148.
328 age, s.148.

Önceleri milli harekete sıcak bakan, gizlice Anadolu'daki milliyetçilere silah, cephane ve adam kaçıran, hatta Amasya Görüşmeleri'nde milli hareketle uzlaşan Ali Rıza Paşa Hükümeti, zaman içinde hem İngiliz baskısı, hem Avrupa kamuoyunun Türkiye lehine dönmesi, hem de "iktidarını" Anadolu'daki Temsil Heyeti'ne ve Atatürk'e kaptırmamak niyetiyle politika değişikliğine gitmiştir.

"*Ali Rıza Paşa Hükümeti, Anadolu'ya dileğince hükmedemiyordu. Kurtuluş Savaşı'nın yararı açısından bunun böyle olması da gerekirdi; çünkü bu hakimiyet, dolaylı olarak Anadolu'da İtilaf Devletleri'nin hakimiyeti anlamına gelirdi. Ali Rıza Paşa Hükümeti, yabancılar karşısında da bir hükümet olamadı ve onların ölçüsüz baskılarına dayanamayarak 3 Mart 1920'de istifa etti.*"[329]

İki Yunan tümeni, 3 Mart 1920'de Bozdağ ve Gölcük yaylarında harekata geçince hükümet bu işgali ve İtilaf Devletleri'nin sansürünü protesto ederek istifa etmiştir.[330]

"*Anadolu'daki milli hareketi, İstanbul hükümetleri ve Padişah Vahdettin örgütledi*" diyebilmek için, Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin 6 aylık sürede milli hareketle kurduğu "iyi ilişkileri" delil olarak gösterenlerin sapı samana karıştırdıkları çok açıktır.

Şöyle ki:

Birincisi, Ali Rıza Paşa Hükümeti döneminde İstanbul'la Anadolu arasında bir yakınlaşma, hatta kısa süreli bir birliktelik ve ortak hareket etme söz konusudur. Ancak bir süre sonra her şey yeniden eski halini almaya başlamış, Ali Rıza Paşa Hükümeti de milli harekete cephe almıştır. Ayrıca bu dönemde de her şey "güllük gülistanlık" değildir; Atatürk Anadolu'da bir çok sorunla boğuşmak zorunda kalmıştır. Örneğin, Şey Recep olayı, Bozkır ayaklanması, Birinci Aznavur isyanı, Şeyh Eşref olayı gibi çok önemli iç karışıklıklar bu dönemde yaşanmıştır. [331]

İkincisi, Padişah Vahdettin, Ali Rıza Paşa Hükümeti'nden ve kabindeki bazı "ulusalcılardan" hiç de memnun değildir. Vahdet-

329 Sarıhan, age, s.102.
330 Vakit, Peyam-ı Sabah, İkdam, Tasvir-i Efkar, 4 Nisan 1920.
331 Tansel, age, C.II, s.149 vd.

tin, bu hükümeti bir geçiş dönemi hükümeti olarak düşünmüştür. Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin istifa etmesi padişahı rahatlatmıştır. **Zeki Sarıhan**'ın dediği gibi, "*Böylece Padişah, 6 aydır katlanmak zorunda kaldığı ve 'hülle' olarak kabul ettiği bu hükümetten kurtulmuş; ancak Anadolu'nun ve Meclis-i Mebusan'ın baskısı yüzünden Damat Ferit'i başbakan yapamamış, başbakanlığa Ali Rıza Paşa'ya benzemekte olan Salih Paşa'yı atamıştır.*"[332]

Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin milli harekete yardım etmesinin arkasında "işbirlikçi" Vahdettin değil, "direnişçi" **Mustafa Kemal Atatürk** vardır. Şöyle ki; Ali Rıza Paşa ve Atatürk aslında iki eski arkadaştır -ve sıkı durun- Atatürk'ün Samsun'a çıkmadan önce İstanbul'da "gizli kurtuluş planları" hazırlarken görüşüp anlaştığı kişilerden biri de Ali Rıza Paşa'dır.

Gelin şimdi Ali Rıza Paşa'nın akrabalarından Avlonyalı Cemalettin Paşa'ya kulak verelim:

"*Mustafa Kemal'i eniştem Ali Rıza Paşa tanıyordu. Hareket Ordusu'yla onun yanında bulunmuştu. Ali Rıza Paşa, Mahmut Şevket Paşa'nın kurmay başkanı idi. Balkan Harbi'ne de girmiş bulunan Ali Rıza Paşa, Mustafa Kemal'i, hareketli, hesaplı bir subay olarak pek beğenirdi. Bu ilk görüşmemiz gecesinde geç vakitlere kadar Mustafa Kemal'in sohbetlerine doyamadık. Bize çok şeyler söyledi. Çok mühim görüşmelerden bahsetti. Ona doyamadan ayrıldık. Bu konuşmadan sonra Ali Rıza Paşa'yı gördüm. Bana gizlice bir haber verdi. 'Çok mühim söylüyorum, lütfen kimseye bahsetmeyin' dedi. 'Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'ya geçiyor'. Şaşırmıştım. 'Nasıl?' dedim, 'bir maksatla mı?' 'Evet' dedi. 'Kendisini tayin ettiriyor; fakat maksadı başka, orada bir mukavemet (direniş) cephesi hazırlayacak'. Doğrusu o gün Mustafa Kemal'in, büyük devletlere karşı böyle bir mukavemet kurabileceğine kimse inanmazdı.*"[333]

Açıkça görüldüğü gibi Ali Rıza Paşa, Atatürk'ün milli hareketi başlatacağından haberdardır. Yani Atatürk'ün, Anadolu'ya

332 Sarıhan, **age**, s.21,22.

333 Semih Nafiz Tansu, **Madalyon'un Tersi**, "*Avlonyalı Cemalettin Paşa'nın Hatıraları*", İstanbul, 1970, s.200,201.

geçmeden önce "kader birliği ettiği" kişilerden biridir Ali Rıza Paşa. Hatta öyle ki, Fevzi Paşa'nın anılarına göre Atatürk, işgal İstanbul'unda kurtuluş çareleri aradığı günlerde bir ara, Ali Rıza Paşa'nın sadrazamlığında kurulacak bir kabinede Harbiye Nazırı olmayı bile düşünmüştür.[334]

Atatürk, Ali Rıza Paşa Hükümeti'ni, kuruluşundan itibaren adeta "telgraf yağmuruna" tutmuş ve kabindeki ulusalcılardan yararlanarak milli hareketi güçlendirmeye çalışmıştır. Nutuk'ta bu konuda çok sayıda belge vardır.[335] Ancak Vahdettin'in Ali Rıza Paşa Hükümeti'ni, milli hareketi desteklemeye teşvik ettiğine ilişkin tekbir belge yoktur.

8 Mart 1920'de **Salih Paşa Hükümeti** kurulmuştur. Ali Rıza Paşa Hükümeti'nde de görev almış olan Salih Paşa, İtilaf Devletleri'nin Ali Rıza Paşa'ya yaptırmak istedikleri şeyleri kendisine de yaptırmak isteyeceklerini tahmin ettiğinden görevi kabul etmek istememiştir. Salih Paşa, Atatürk'le ve milli hareketle karşı karşıya gelmek istememiştir. **Yakup Kadri'nin** anlattıklarına göre sadrazamlığı kabul ederken çocuklar gibi ağlamıştır.

Salih Paşa Hükümeti döneminde 16 Mart 1920'de İstanbul resmen işgal edilmiş, Meclis-i Mebusan dağıtılmış, bazı milletvekilleri tutuklanarak Malta'ya sürgün edilmiştir.[336]

Salih Paşa Hükümeti, bir yazıyla işgali protesto etmiştir. Yazıda, işgali gerektirecek bir durum olmadığı, Anadolu'daki olayların Aydın ilinin haksız yere Yunanlılarca işgal edilmesinden, Yunanlıların ve yerli Rumların Müslümanlara zülüm yapmasından, büyük bir Ermenistan'la, Karadeniz'de bağımsız bir Rum devletinin kurulmak istenmesinden ileri geldiğini belirtilmiştir.

İngilizler, Salih Paşa Hükümeti'nden de rahatsız olmaya başlamışlardır. İngiliz Yüksek Komiserliği, hükümetten "***Mustafa Kemal'in ve milli hareketin öteki liderlerinin tanınmamasını ve milli hareketin kınanmasını***" istemiştir. Ancak bu isteğin üzerinden on gün geçmesine rağmen Salih Paşa Hükümeti, İngi-

334 "*Fevzi Çakmak'ın Hatıraları*", **Hürriyet**, 15 Nisan 1973.
335 Bkz. Sarıhan, age, s.21,95-102.
336 **Harp Tarihi Vesikaları Dergisi**, vesika, 575.

lizleri tatmin edecek bir adım atmamıştır. İngilizlerin hükümet üzerindeki baskıyı artırmasıyla da 2 Nisan 1920'de istifa etmek zorunda kalmıştır.[337]

Salih Paşa Hükümeti, Padişah Vahdettin'den, "meclisin onayı olmadan hiçbir antlaşmaya imza koymamasını" istemiş; ama padişah bu istediği reddetmiştir.[338]

Metnini Atatürk'ün hazırladığı ve 9 Mayıs 1920'de TBMM tarafından İslam alemine yayınlanan beyannamede Ali Rıza Paşa ve Salih Paşa hükümetlerinden, "***İngilizler, halkın vücuda getirdiği cepheleri geri almaya razı olmayan Ali Rıza Paşa ve Salih Paşa hükümetlerini istifa ettirdiler***" diye söz edilmiştir. [339]

Salih Paşa Hükümeti sadece 25 gün ayakta kalabilmiştir. Onun istifasından hemen sonra **Padişah Vahdettin,** İngilizlerin öfkesini biraz olsun yatıştırmak için 4 Nisan 1920'de dördüncü kez Damat Ferit'i başbakanlığa getirmiştir. **Padişah** bununla da yetinmemiş, İngilizlere daha da yaranabilmek için 11 Mayıs 1920'de, **milli harekete karşı bir bildiri yayınlayarak** bütün halkı saltanat etrafında birleşmeye çağırmıştır.[340]

Taşları üst üste koyalım:

Sivas Kongresi sonrasında Atatürk, İstanbul'la her türlü haberleşmeyi ve ulaşımı engelleyip, İstanbul'dan atanan asker sivil memurları kabul etmeyince kurnaz Vahdettin, bir taraftan Atatürk'e ve milli harekete yakınlaşıyor gibi görünerek bir anlamda "tatlı dille" milli hareketi etkisizleştirmek istemiş; diğer taraftan da İngilizleri tedirgin edip tam anlamıyla İngiliz koruması altına girmeyi amaçlamıştır. İşte bu amaçlar doğrultusunda bir süre milli harekete cephe almayan iki hükümete tahammül etmek zorunda kalmıştır. Ancak beklediği sonucu alamayınca ve İngilizler İstanbul'u resmen işgal edince yeniden Damat Ferit'e sarılmış ve olanca gücüyle milli harekete saldırmaya başlamıştır.

---

337 Sarıhan, age, s.22.

338 Lord Kinross, **Atatürk**, "*Bir Milletin Yeniden Doğuşu*," 12 bs. İstanbul, 1994, s. 252.

339 **TBMM Zabıt Ceridesi**, C.I, s.246.

340 **Yeni Gün, İleri, Alemdar, Vakit, Peyamı Sabah, İkdam,** 11 Mayıs 1920.

Vahdettin, milli hareketi destekleme konusunda eğer biraz samimi olsaydı, milli hareketle uzlaşma noktasına gelen Ali Rıza Paşa ve Salih Paşa hükümetlerine destek olur, bu hükümetler üzerindeki İngiliz baskısını azaltmaya çalışırdı; ancak o ne yaptı, bu hükümetlerin devrilmelerine göz yumarak yeniden İngiliz yanlısı ve milli hareket karşıtı Damat Ferit'i göreve getirdi; hem de Kurtuluş Savaşı'nın en kritik döneminde bunu yaptı. Vatanseverlerle değil vatan hainleriyle ortaklık kurdu.

İzmir'in İşgali ve Padişah Vahdettin

Paris Barış Konferansı'nda İngiltere'nin desteğini alan Yunanistan, 15 Mayıs 1919'da İzmir'i çok kanlı bir şekilde işgal etmiştir. İzmir'in işgali, başından sonuna kadar tamamen **İngiliz gözetimi** altında gerçekleşmiştir.[341]

15 Mayıs 1919'da İngiliz, Fransız, İtalyan ve Amerikan savaş gemilerinin koruması altında İzmir kordonboyuna çıkan Yunan ordusu, yerli Rumların sevinç gösterileriyle karşılanmıştır. Karşılama heyetinin başında **İzmir Metropoliti Chrysostomos** vardır. Chrysostomos, elindeki **haçı** havaya kaldırarak işgalci Yunan ordusunu takdis etmiş ve onları Türkler aleyhine kışkırtan bir konuşma yapmıştır. Bu sırada öfkelenen gazeteci **Hasan Tahsin (Osman Recep Nevres)** ilk kurşunu sıkarak, Yunan Efzun alayının bayrak taşıyan iri yarı erini yere indirmiştir. Hasan Tahsin, Yunan askerleri tarafından oracıkta parçalanmış; ama onun bu cesurca hareketi İzmirlileri direnişe geçirmiştir. Öğleden önce işgalci Yunan ordusuyla direnişçi Türkler arasında şiddetli çatışmalar olmuştur. Akşama doğru Türk direnişini yarmayı başaran Yunan ordusu **kanlı katliama** başlamıştır.

Komutanlarının emrine uyarak kışlaya kapanmış ve pasif duruma geçmiş olan subay ve erlerin, dipçik ve süngü darbeleri altında kalpakları yırtılmış ceplerinden para, saat, yüzük, sigara

341 İngilizler, İzmir'in Yunanlılarca işgal edilmesinden bir gün önce Osmanlı Devleti'ne verdikleri bir notada **işgale karşı gelinmemesini** istemişler, İşgal günü de İzmir postanesini basarak, işgal haberinin Anadolu'da duyulmasına engel olmak istemişlerdir.

tabakaları, mendilleri alınmış; bir kısmı öldürülmüş, bir kısmı da esir edilmiştir.[342] Bu arada Ali Nadir Paşa tokatlanmış, "*Zito Venizelos...*" demeye zorlanan ama bunu reddeden Albay Süleyman Ferit Bey ve Yunana direnç gösteren kolordu başhekimi Yarbay Şükrü Bey şehit edilmişlerdir.[343]

Kışladan gemilere gidinceye kadar 9 subay şehit edilmiş, 21 subay yaralanmış, 27 subay ise kaybolmuştur.[344]

Hükümet konağındaki memurlarla kışladaki subay ve ereler rıhtımdaki Yunan gemilerine doğru sürüklenmiş, rıhtımda, İngiliz ve Fransızların önünde Türkler katledilmiş ve cesetleri denize atılmıştır. [345]

Türklerin rıhtımda korkunç bir şekilde katledilmelerini gemilerinden seyreden bazı İngiliz ve Amerikalı denizciler bu vahşete daha fazla dayanamayarak denize atlayıp Türklerin yardımına koşmak istemişlerdir. Fakat komutanları buna izin vermeyerek gemilerin şehre bakan taraflarına tente çekmişler ve bu korkunç vahşeti askerlerden saklamaya çalışmışlardır.[346]

İzmir limanında demirli bir gemiden kıyıda olup bitenleri seyreden bir İngiliz deniz subayı, bir ara rıhtımda "su" diye inleyen yaralı bir Türk erinin üzerine çömelen bir Rum kadının **askerin ağzına işediğini** görmüştür.[347]

İzmir'in işgalinden sadece birkaç gün sonra tutuklananların sayısı 2500 kişiye yükselmiştir. Tutuklananlar arasında, 14 yaşından küçük çocuklar, öğretmenler ve öğrenciler de vardır. Tutuklular Patris vapurundaki hayvan ambarlarına hapsedilmişlerdir.[348]

Kışla ve rıhtımdaki kanlı olaylardan sonra azgın Yunan askerleri şehre saldırmış, evlere girip 1000'den fazla Türk ticarethanesini yağmalamıştır. Yunanlılar, karşılarına çıkan herkesi, kadın çocuk

342 **Harp Tarihi Vesikaları Dergisi,** S.37, belge, 286,898.
343 Tansel, C.I, age, s.192,193.
344 David Walder, **Çanakkale Olayı,** 2.bs. İstanbul, 1970, s.91.
345 age, s. 91.
346 **Anadolu'da Yunan Zulmü ve Vahşeti,** C.I, Ankara, 1338, s. 32; Tansel, age, s.193.
347 Walder, age, s. 92; Tansel, age, s.193, dipnot, 169.
348 Ahmet. Midillili (Atman), **Milli Mücadele,** Ankara, 1928, s.99.

demeden, katletmişlerdir. Ziraat Bankası'na sığınmış olan kadın ve çocuklar banka merdivenlerinde vahşice katledilmiştir. [349]

İki gün sonunda İzmir'de öldürülenlerin sayısı 2000'i geçmiştir.[350] Öldürülenlerin çoğunun ayağına ve boynuna demir takılarak sürüklenip denize atılmıştır. [351]

Yunan vahşeti ve zulmü bitmek bilmemiştir. Sokakta ve evlerde Türk kadınlarına saldırılmış, peçeleri, çarşafları yırtılmış, kocalarının önünde kadınlara tecavüz edilmiştir. [352]

Yunanlılar İzmir'in işgaliyle yetinmemiş, Anadolu içlerine doğru ilerlemişlerdir.16 Mayıs ile 12 Haziran arasında Urla, Çeşme, Torbalı, Menemen, Manisa, Bayındır, Selçuk, Aydın, Ayvalık, Tire, Kasaba, Ödemiş, Nazilli, Akhisar ve Bergama işgal edilmiştir.

Yunanlılar İzmir'deki vahşeti, işgal ettikleri bütün bu şehirlerde de sergilemişlerdir. Örneğin 17 Haziran'da Menemen'de de büyük bir katliam yapmışlardır. [353]

Yunanlılar, Manisa'da **"zehirli gaz"** kullanmaya kalkmışlardır. 14. Kolordu Komutanlığı'nın Harbiye Nezareti'ne gönderdiği bir yazıda, Yunanlıların Manisa'ya gaz mermileri getirdiği, buna karşı kullanılacak gaz maskelerinin kontrolü için bir subayın gönderilmesi istenmiştir.[354]

Yunanlıların İzmir'in işgali sırasında yaptıklarını, ünlü tarihçi **Toynbee** de "katliam" olarak adlandırmıştır: *"15 Mayıs 1919'da, yıkıcı bir kuvvet Batı Anadolu'ya bir anda bir volkan şiddetiyle saldırmıştı. Dünya Savaşı'nın sona erişinden altı ay sonra sivil halk ve silahsız Türk askerleri İzmir sokaklarında katledilmişti. İzmir'in köyleri de tahrip edilmiş ve kan deryası haline sokulmuştu."*[355]

---

349 **age**, s.16.

350 **Harp Tarihi Vesikaları Dergisi**, S.37, belge, 907.

351 **Harp Tarihi Vesikaları Dergisi**, belge, 907; Tayip Gökbilgin, **Milli Mücadele Başlarken**, C.I, Ankara, 1959, s.87; Akşin, **age**, s.269.

352 Midillili, **age**, s.18.

353 Tansel, **age**, s.196.

354 **ATESE Arşivi**, Koleksiyon, ISH, Kutu 119, Gömlek 43, Belge, 43-2, No 4265; **Askeri Tarih Belgeleri Dergisi**, ATESE, Ankara, 2003, S. s. 94,95.

355 Tansel, **age**, s.196.

Yeni İstanbul
YAYINI

16 Mayıs 1919 Cuma No: 2

İSTİKLÂL HARBİ GAZETESİ

HAZIRLAYAN
ÖMER SAMİ COŞAR

İZMİR'İN DUN SAHİP OLDUĞU KANLI OLAYLARDAN TEMSİLİ BİR TABLO: METROPOLİT HRİSTOSTOMOS, FESLİLERİN KATLİ İÇİN SAĞA SOLA KOŞUŞARAK TAHRİKLERDE BULUNUYOR.

İzmir'de katliam

Yunan işgal kuvvetleri saat 8.40'da karaya çıktı, Metropolit tarafından takdis edildi. Şehirdeki tecavüz ve yağmanın bir türlü sonu gelmiyor. Çok sayıda şehit verdik

İZMİR

YUNAN askerî işgali dün sabah büyük bir katliamla birlikte başladı. Yedi buçukta İzmir limanına giren nakliye gemilerinden ilk Yunan askerleri 8.40'da karaya çıktı.

Onbinlerce yerli Rum, ellerindeki Yunan bayrakları ve çiçeklerle Kordon Boyunu kaplamıştı. Çığırtma Yunan işgal kuvvetlerini alkışladılar.

Elzun Alayının ilk çıkan taburu, sancaklı bir törenle İzmir metropoliti Hristostomos tarafından takdis edildi. Metropolit Yunan bayrağına öptü, tuz serpti. Hristostomos'un seziniden sonra ilerlediği görüldü.

Kordon Boyunda yapılan bu dini törenden sonra ön başta Alay Komutanı ve Sancağı, bu sancaktan daha büyük bir Yunan Bayrağı da olduğu halde yürüyüş koluKordon Boyunca, Hükümet Konağı - Kışla - Kokarya istikametinde, Türk mahalleleri içinden geçmek suretiyle Karantinaya doğru yürüyüşe geçti.

Yerli Rumlar, mevzi beyaz roplar giymiş Rum kolları Yunan yürüyüş kolunun her iki tarafını sarmış vaziyette yürüdüler. Yerli silâhlı Rumların da takip ettiği yürüyüş kolunun başlarafı Kışla binasını geçip yola saptıktan sonra bir tabanca sesi duyuldu. Bunun üzerine Elzun taburu, evvelâ geldiği istikamette kaçmaya başladı. Sonra Kulesi hizalarına gelince Kışlaya karşı mevzilenerek Türk ve müslümanlara ateş açtı. Kışlanın kapı ve pencereleri ateş altına alındı.

Bundan sonra süngüsü takılı tüfeklerle Kışlaya girdi. Kordon boyundaki Türk evlerine girerek sivil Türkleri sokağa çıkarmaktadırlar. Fakat birçok yerlerde sivil Rumların, beledîyeleri Türk evlerine girerek silâhlı soygun yaptıkları bildirilmiştir. Polis ve bekçiler tamamiyle tarafsızdır. Yunan askerî birliklerinin ilerlemesinden bu soygunlara karşı hiçbir tedbir alınmıyor.

Şu anda şehirde tecavüz, yağma ve katliam devam etmektedir.

İŞGALİN İLK KURŞUNU VE İLK ŞEHİDİMİZ

Gazeteci Osman Nevres Bey, Yunan Elzun Alayının sancaklarını tövdiven karşısına ilk yıkılanın sesini süngü ile vücudeleriyle şehit edildi

İZMİR

DÜN sabah Kordon Boyunda Yunan işgal kuvvetlerine ilk kurşunu atmak ve Elzun Alayının sancaklarına yıkmak Hükümet Başkanı Gazeteci Hasanzade Osman Nevres Beyin vücudu süngülerle parçalanarak şehit edildi. Bir vazifesiz bulunmuştur.

GÖRENLERİN anlattıklarına göre, Elzun alayı, bütün gemilerden indikten ve mevzi bayrağı gizlenip Rum kıtalarının çatkıları arasında Kordon Boyunda ilerlerken birdenbire kalabalık yarılmış ve tek başına Türkiye farkeyen genç beyaz, siyah elbiseli bir adam elindeki revâlverle peşi sıra kurşun sıkmaya başlamıştır. Bu adam Osman Nevres Beyin muavenetini görmüş ve yakalamışlar.

HÜKÛMET konağının önünde yaralı bir halde yürüyen Yunanlılar gerilemişler, peşlerindeki Rum kalabalığı arasında dehşet düşenler görülmüştür. Fakat karşılarında ateş edenin yalnız bir kişi olduğunun farkedilmesi üzerine ayaklanmaya başlamışlardır. Revâlverindeki kurşunları bitirmiş olan Osman Nevres Bey elbiselerinin sarımsı ve rütubetli olduğu durduğu sırada Yunanın, şehit edilmiştir. Hırsızlar, Osman Nevres Beyin vücudunu parçalayıp etrafa da Alamaya başlamışlar bu defa sağa sola tüfekle, rastlayarak ateşe başlamışlardır. Matlâk dediğimiz Turnan terzilerden de iki ateşe kurşunlar. Bu arada büyük zayıfa sivil halk arasında kayıp olmuştur.

GERÇEKTİMİZİN şu ki, bu olaydan hem zaman evvel Osman Nevres Beyin, vücudunun, olmasa, büyük kalbinin sahibi gözlerinin kapanışı Yunan işgalini kuvvetle lerçe konuşmasının sayısını gözler çıkmış olduğu. Eğer yüksek, değil bir vatanseverdi.

(Dönemin basınından yapılan derlemelerin tercümeleridir.)

Yeni İstanbul YAYINI

18 MAYIS 1919 PAZAR No: 4

İSTİKLAL HARBİ GAZETESİ

HAZIRLAYAN ÖMER SAMİ COŞAR

Korkunç itiraf!

Yunan İşgal Kumandanı "Katliam ve yağmacılık yapıldı,, dedi

PARİS'TE YÜKSEK KONSEY NEZDİNDE MÜŞKÜL DURUMA DÜŞEN VENİZELOS'UN EMRİ İLE YUNAN BAŞBAKAN YARDIMCISI REPULİS TAHKİKAT İÇİN İZMİR'E GELİYOR

Yunan Basınının yalanı

ATİNA GAZETELERİ KENDİLERİNİ DENİZE ATIP BOĞULAN TÜRKLERİN OLDUĞUNU YAZIYOR

ATİNA, —

Resimdeki yalnız İzmir şehri içinde değil, fakat onların dışında Urla Yarımadasında da katliam ve yağmacılık yapmış olanlar. Kahramanlarımız, bunları bilfiil yakalayıp cezalandırmak için bir Türk hükümeti görevini bekliyor.

Rum çapulcuların bazısı tevkif edildi

İZMİR, —

PARİS'TE toplantının devam etmekte olan Yüksek Konsey, henüz İzmir ve havalisinin Yunanistan'a ilhakı hususunda nihai kararını vermemiş iken burada cereyan eden kanlı olaylar ve bilhassa geniş yağma ve çapulculuk Yunan idaresinden dolayı meydana çıkmıştır.

Fransa'da bulunan Yunan Başbakanı Venizelos'un, Yunan askerleri ile birlikte yeni Rumları getirtip, onlar vasıtasıyla Müslümanlığın, Türkiye'nin bazı bölgelerinde bulunduğu gibi, İzmir'de de kökünü kazımak ve memleketi Rumlaştırmak için büyük bir plan hazırlamış olduğu anlaşılmıştır.

Bu plan dahilinde, Yunan askerlerinin, Rumlara karşı hiçbir müdahalede bulunmamaları, Rumların, Türklere karşı her türlü vahşetleri serbestçe yapmaları, Türklerin silahlarının toplanarak Rumlara verilmesi, Türklerin ellerinde silah bulundurmaları ve nihayet Türklerin, Rumlara karşı hiçbir müdafaa hakkı bırakılmaması gibi hususlar vardır.

Bu plan dahilinde, Yunan askerlerinin, Rumlara karşı hiçbir müdahalede bulunmamaları, Rumların, Türklere karşı her türlü vahşetleri serbestçe yapmaları, Türklerin silahlarının toplanarak Rumlara verilmesi, Türklerin ellerinde silah bulundurmaları ve nihayet Türklerin, Rumlara karşı hiçbir müdafaa hakkı bırakılmaması gibi hususlar vardır.

İşgal kumandanı Albay Zafiriu yeni bir beyannamesini yayınlayarak, şehirde ve civarında yağmacılığı, Rumların yaptığını itiraf etmiş ve bundan sonra bu gibi hareketlere müsaade etmiyeceğini bildirmiştir.

Vilâyeti Ahalisine Beyannamesi adı altında yayınlanan bildiride şöyle denilmektedir:

«Her tarafta olan malûmdur ki, dahil ve hariç vilâyette Rum ahali tarafından Türklere karşı silâh kullanılmakta ve memleket malları yağma edilmektedir.

Bu hâdiselerin, nasıl ve kimler tarafından yapılmağa, bir takım, ehâlisiz ve düşüncesiz kimseler tarafından vuku bulduğu araştırılmaktadır. Bu gibi hâdiselerin vukuunda tek taraflının sebebi sayılmaması için, tahkikat bitinceye kadar,

İzmir'in işgali sırasındaki ve sonrasındaki bu Yunan "vahşetinin" sorumlularından biri de tartışmasız **Padişah Vahdettin**'dir. Önceleri İzmir'in Yunanlılarca işgal edilmeyeceğini düşünen, daha sonra, İzmir'in işgal edileceğine ilişkin güçlü işaretlere karşın herhangi bir önlem almayan ve son olarak da İzmir'i İngilizler işgal ederse bölgede İngilizlere karşı herhangi bir direniş meydana gelmesin diye direnişe geçebilecek asker ve sivil yetkileri görevden alan Padişah Vahdettin, Yunan vahşetine zemin hazırlamıştır. Onun aymazlığı, İngilizciliği ve korkaklığı yüzünden iki gün içinde 2000'den fazla Türk Yunanlılarca katledilmiş, kadınların ırzına geçilmiş ve dahası İzmir'de hiçbir direnişle karşılaşmayan Yunan ordusu büyük bir cesaretle Anadolu içlerine kadar girmiştir.

* * *

İzmir'in işgali'nin arkasındaki iki güçten biri **İngiliz Başbakanı Lloyd George,** diğeri de **Osmanlı Padişahı Vahdettin**'dir.

Şimdi gelin, Padişah Vahdettin'in İzmir'in Yunanlılarca işgalindeki rolünü anlamaya çalışalım:

Tevfik Paşa Hükümeti zamanında, 20 Ocak 1919'da **İzmir valiliğine** -daha sonra Kurtuluş Savaşı'nda komutanlık yapacak olan- **Nurettin Paşa** atanmıştır. Nurettin Paşa ayrıca 9 Şubat 1919'da İzmir havalisi ve 17. Kolordu Komutanlığı'na getirilmiştir.[356]

Nurettin Paşa, İzmir'in işgali öncesinde bölgedeki **Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleriyle** birlikte gizli gizli halkı örgütlemeye başlamıştır. İzmir'in işgal edileceğini önceden tahmin eden Nurettin Paşa, Mondros Ateşkes Antlaşması sonrasında karargâhını Aydın'dan İzmir'e nakletmiştir. Nurettin Paşa ayrıca bölgede, Müdafaa-i Milliye, Türkocağı, Cemiyet-i İlmiye, Müdafaa-i Hukuk-i Osmaniye Cemiyeti, İstihlas-ı Vatan Cemiyeti gibi "yararlı örgütlerin" kurulmasına yardım etmiştir.[357]

356 Akşin, age, s.252.
357 Türk İstiklal Harbi, 2,.I, s.134; Tansel, age, s.169.

İzmir'in işgal edileceği söylentilerinin artması üzerine Nurettin Paşa, bölgenin önde gelen din adamları ve ilçelerden katılan delegelerle 17 Mart 1919'da İzmir'de bir kongre toplamıştır.[358] Kongre kâtipliğini yapan **Cami Bey,** Wilson ilkeleri gereği İzmir'in işgal edilemeyeceğini; ancak İzmir işgal edilecek olursa Türk milletinin bunu kabul etmeyerek her çareye başvuracağını belirtmiştir. Kongrede **Redd-i İlhak Cemiyeti**'nin kurulmasına karar verilmiştir. Ayrıca kongreye katılan Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi, Nurettin Paşa'nın Denizli'ye gelerek oradaki kuvvetin başına geçmesini istemiştir.

Nurettin Paşa, 31 Ekim 1918'de İzmir'e galip devletlerinin bayraklarının çekilmesi üzerine yayınladığı bildiride bu tür davranışları eleştirmiş ve bu durumun tekrar etmesi halinde müdahale edeceğini bildirmiştir. Ayrıca, gazetelere verdiği demeçlerde, "***Eğer Yunanlılar İzmir'e çıkacak olursa oluk gibi kan dökülecektir***" demiştir.[359]

Nurettin Paşa'nın bu "ulusalcı" çalışmaları bölgedeki yerli Rumların tepkisini çekmiştir. Nurettin Paşa'yı bölgeden uzaklaştırmak isteyen Rumlarla Yunanlılar, Paşa'nın İzmir'deki Rumları katledeceğine yönelik "sahte belgeler" düzenleyerek Paris Barış Konferansı'na başvurmuşlardır. Yerli Rumları isyana teşvik eden İzmir Metropoliti Chrysostomos da Nurettin Paşa'dan çok rahatsız olmuştur. Metropolit, Nurettin Paşa "İzmir vali vekili ve kolordu komutanı" kaldığı sürece amaca ulaşılamayacağını çok iyi tahmin ettiğinden İtilaf Devletleri'ne başvurarak Paşa'nın biran önce görevden alınmasını istemiştir. Bunun üzerine **İtilaf Devletleri,** Nurettin Paşa'nın bölgeden alınması konusunda İstanbul Hükümeti'ni ve Padişah Vahdettin'i sıkıştırmaya başlamışlardır.

İngilizci **Damat Ferit Hükümeti**'nin kurulmasıyla İzmir'de Nurettin Paşa'nın oluşturduğu direnişi kırmak için uygun ortam doğmuştur. İngilizlerin bir dediğini iki etmeyen Damat Ferit ve Padişah Vahdettin, hemen harekete geçerek Nurettin Paşa'yı

358 Celal Bayar, **Ben de Yazım,** C.6, İstanbul, 1965, s.1630
359 Tansel, **age,** s.172.

görevden almışlar ve yerine Aydın valiliğine, Sina Akşin'in deyimiyle, "*Sarayın ve İngilizlerin aleti olmak dışında bir niteliği bulunmayan*" **İzzet Bey'i** atamışlardır.[360]

İngilizci İzzet Bey, bir an önce Nurettin Paşa'nın İzmir'den uzaklaştırılmasını istemiştir.

Nurettin Paşa'dan boşalan 17. Kolordu Komutanlığı'na da emekli mirliva **Ali Nadir Paşa** getirilmiştir.[361]

Vali İzzet Bey, İzmir'deki Müdafaa-i Hukuk örgütlenmesine darbe vurmuş ve açıkça teslimiyetçi bir politika izlemiştir. Aynı İzzet Bey, İzmir işgal edildiğinde canını kurtarmak için İngiliz elçiliğine sığınmıştır. Göreve iadesini ve **kendisine yardımcı olmak üzere de iki Yunan subayının atanmasını** istemiştir. Bu istekleri kabul edilince İzzet Bey şu demeci vermiştir:

"***Bazı kötü niyetliler, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edileceği söylentisi çıkarmışlardır! Tekzip olunur!...***" [362]

Ulusalcı Nurettin Paşa'nın apar topar görevlerinden alınması ve onun yerine İngilizci İzzet Bey'in ve emekli Ali Nadir Paşa'nın atanması, İzmir'e yönelik muhtemel bir işgal karşısında bölgeyi tamamen savunmasız bırakacak bir harekettir.[363]

Peki ama Padişah Vahdettin ve Damat Ferit Hükümeti neden böyle bir "teslimiyetçiliğe" gitmiştir? Bu, korkaklık, hatta düpedüz "hainlik" değil midir?

Sina Akşin bu durumu şöyle açıklamıştır: "*Akla gelen varsayım şudur ki; hem bir İtalyan işgalini önlemek, hem de Rumların asayişsizliğine son vermek üzere İngilizlerin ya da bunlarla birlikte Fransızların bir işgali gerekli görülmüştür. Bunun için de böyle bir işgale karşı koymayacak, tersine bunu kolaylaştıracak kimselerin İzmir'de sorumlu mevkilere getirilmesi düşünülmüştür.*"[364]

İngiliz belgeleri, Akşin'i doğrulamaktadır. Bu belgelerden anlaşıldığına göre, İzmir ve civarında Rumların çıkartacakları

360 Akşin, age, s.252.
361 age, s.253.
362 Haluk Işık, "*Benim Adım İzmir*", **İşgalden Kurtuluşa İzmir,** Cumhuriyet Gazetesi Özel Eki, İstanbul, 2007, s.107.
363 Tansel, age, s.176,177.
364 Akşin, age, s.254.

olayların, Paris Barış Konferansı üzerinde olumsuz etkiler yapacağını düşünen Padişah Vahdettin ve Başbakan Damat Ferit, bölgede asayişi sağlayacağı düşüncesiyle **İngiliz işgalini** arzu etmişlerdir.[365] Ve bu işgale karşı gelmeyecek kişileri İzmir'de göreve getirmişlerdir.

Ali Nadir Paşa ve İzzet Bey, İzmir'in işgal edileceğini önceden öğrenmişler ve Harbiye Nezareti'nin görüşünü sormuşlardır.[366] Fakat Harbiye Nazırı Şakir Paşa bu konu üzerinde durmayarak, "***Bu gibi söylentilere önem vermeyiniz!***" demekle yetinmiştir.

Başbakan Damat Ferit ve dolayısıyla Padişah Vahdettin, İzmir'in işgal edileceğini 14 Kasım 1918'de resmen haber almalarına karşın hiçbir şey yapmamışlardır.

17. Kolordu Komutanı, İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanı Amiral Calthorpe'den bir nota aldığını, bu notaya göre 14 Kasım 1919'da saat 12'de İzmir'in işgal edileceğini hükümete bildirmiştir.[367] Ancak hükümet, "***İzmir işgal edilecek***" diyen kolordu komutanına hiçbir yanıt vermemiştir. İstanbul'dan cevap alamayan Ali Nadir Paşa, telgrafhaneye giderek doğrudan Harbiye Nazırı Şakir Paşa'yla görüşmüştür. Şakir Paşa, hükümetin bu konuda herhangi bir adım atmayı düşünmediğini ve Mondros Ateşkes Antlaşması'nın hükümleri gereği işgale karşı gelinmemesini belirtmiştir.[368] Bunun üzerine Ali Nadir Paşa, 14 Mayıs'ta İzmir çevresindeki askeri birliklere, Mondros'un 7. maddesine uyularak İzmir ve civarının İtilaf Devletleri'nce işgal edileceğini, öğleden sonra yapılacak olan bu işgale karşı konulmaması ve bütün ağır silahların işgalcilere teslim edilmesi yönünde bir emir vermiştir.[369]

İstanbul Hükümeti'nin, "***İşgale karşı ses çıkarmayın!***" emri doğrultusunda hareket eden Ali Nadir Paşa, İzmir'in bir süre sonra Yunanlılara bırakılacağını haber aldığını da hükü-

365 age, s.255,256.
366 **Tarih Vesikaları Dergisi**, S.37, belge, 894.
367 **Harp Tarihi Vesikaları Dergisi**, S.37, belge, 894.
368 **Türk İstiklal Harbi**, C.II, s.48.
369 Mehmet Arif, **Anadolu İnkılabı**, 1919-1923, İstanbul, 1340, s. 14; Tansel, age, s. 182.

mete bildirmiştir.[370] Fakat, "***İzmir Yunanlılara bırakılacak!***" haberine de ne hükümet ne de Padişah tatmin edici bir cevap vermemiştir.[371]

Aslında hükümet ve Padişah İzmir'in işgal edileceğini çok önceden haber almışlardır.

Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri, daha **Mart 1919**'da Padişah Vahdettin'i İzmir olayları konusunda uyarmışlar, açıkça padişaha İzmir'in Yunanlılarca işgal edileceğini bildirmişlerdir. Hatta Müdafaa-i Hukukçular, 17 Mart 1919'da bir kongre düzenlemişler, İtilaf Devletleri'ne verilecek bir muhtıra kabul etmişler ve Padişah Vahdettin'e bir heyet göndermişlerdir. Vahdettin, huzuruna kabul ettiği bu heyete, "**İlk fırsatta İzmir'e geleceğini vaat etmiş**" fakat sözünü tutmayarak İzmir'e Şehzade Abdurrahim Efendi'nin başkanlığında bir "nasihat heyeti" göndermiştir.[372]

Damat Ferit Paşa İstanbul'daki üç yüksek komisere 23 Nisan 1919'da bir nota vererek, "***Yunanistan'ın İzmir kıyılarına çıkmak üzere 25 bin kişilik bir orduyu hazır bulundurduğu***" haberini vermiştir.[373]

"*Bütün bunlar gösteriyordu ki, 15 Mayıs öncesi İzmir'deki Müdafaa-i Milliyecilerden İstanbul'daki sorumlulara, Yunanlılardan büyük devletlerin hepsine varıncaya kadar herkes, Yunanistan'ın İzmir'e asker çıkarmak üzere olduğunu biliyordu. İzmir'e 15 Mayıs öncesi gelen ABD, İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan donanmalarına ait çeşitli savaş gemilerinin sayıca artışı, yeni olayların öncesinde bulunulduğunu gösteriyordu.*"[374]

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmeyeceğini düşünen **Padişah Vahdettin**, işgali duyduğunda çok şaşırmıştır! Padişah çok da üzgündür! Ancak üzüntüsünün temel nedeni İzmir'in işgali değil, İngiliz İşgal Kuvvetleri komutanlarından Amiral

370 **Harp Tarihi Vesikaları Dergisi**, S.37, belge, 895.
371 **Türk İstiklal Harbi**, 2, I, s.48; Tansel, **age**, s.183.
372 Sabri Sürgevil, "*İzmir'in İşgali*", **İşgalden Kurtuluşa İzmir**, Cumhuriyet Gazetesi Özel Eki, İstanbul, 2007, s.20.
373 **age**, s.21.
374 **age**, s.21.

Webb'in bir gün önce verdiği notadır.[375] Bu notaya göre İzmir'in İngilizlerce işgal edileceği bildirildiği halde ertesi gün işgal Yunanlılarca gerçekleştirilmiştir. Padişahı üzen, işgalin İngilizlerce değil, Yunanlılarca gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Damat Ferit Hükümeti ve Padişah Vahdettin, İzmir'in işgali karşısında değil -çünkü İzmir'in işgal edileceğini günler öncesinden biliyorlardı- ama İzmir'in Yunanlılarca işgali karşısında adeta "şok" olmuşlardı! Bu şokun etkisiyle şaşkınlık içinde toplanan Osmanlı Bakanlar Kurulu, bir nota hazırlayarak Amiral Webb'e sunmuştur. 14 Mayıs 1919 tarihli ve 1413 numaralı notadaki ifadeler, hükümetin ve padişahın "acizliğini" gözler önüne sermektedir:

"***Paris Konferansı'nda, İzmir'in İtilaf Devletleri askerleri tarafından işgal edileceği ve işgalin, Mondros'un 7. maddesine dayanılarak yapılacağı bildirilmişti. Halbuki alınan haberlerden, işgal tarzının değiştirildiği ve Yunan askerinin İzmir'e girdiği anlaşılmaktadır***" denilmiştir. Notada ayrıca, İzmir'in işgali için bir neden olmadığı, nüfusunun çoğu Türk olan bu bölgenin Yunanlılara bırakılamayacağı bildirilmiştir.[376]

İzmir'in işgalinden üç gün sonra, 18 Mayıs 1919'da Balıkesir'de Redd-i İlhak Cemiyeti adına işgali protesto etmek için 41 kişilik bir heyet seçilerek halkı bilinçlendirmek amacıyla değişik yerlere gönderilmiştir.[377] İstanbul'a gönderilen heyet, Damat Ferit Paşa'yla görüşmüş, fakat bu görüşmeden hiçbir sonuç alamamıştır.[378]

Padişah Vahdettin önce İzmir'in işgal edilmeyeceğini düşünmüştür. Daha sonra İzmir'in İtalya tarafından işgal edilebileceğini zannetmiştir; fakat, Damat Ferit'i iktidara getirip İngilizci po-

375 Tansel, age, s.197,198.

376 age, s.200.

377 Vehbi Bolak, "*Hatırat*", **Balıkesir Postası**, 16 Nisan 1950; Fevzi Hatipoğlu, "*Hatırat*", **Balıkesir Postası**, 22 Mart 1945; Mustafa Ersem, "*Balıkesir Kongrelerinin Milli Mücadele'ye Yaptığı Etkiler*", **Askeri Tarih Bülteni**, ATESE, Ankara, 2002, S.53, s.134.

378 Ersem, age, s.134.

litikalara ağırlık vermeye başlayınca İzmir işgal edilecek olursa, işgalin İngilizler tarafından gerçekleştirileceğine inanmıştır.

Padişah Vahdettin'in, İzmir'in işgal edileceğini anladığında uyguladığı temel iki politika vardır. Birincisi, İzmir'deki ayrılıkçı Rumlarla Türklerin aralarını bulmak için İzmir'e "nasihat heyetleri" göndermiştir. İkincisi, İzmir'deki Nurettin Paşa gibi direniş yanlılarını görevden almıştır.

Padişah Vahdettin'in, İzmir'in işgaline karşı ne bir "direniş düşüncesi" ne de bir "direniş planı" vardır. Tam tersine Padişah "direnişten yana" asker ve sivilleri görevden alıp yerlerine "teslimiyetçi" asker ve siviller atayarak işgale davetiye çıkarmıştır.

İzmir'in kanlı bir şekilde işgal edilmesine Türk ulusu büyük bir tepki göstermiş, hükümet ve saray telgraf yağmuruna tutulmuştur. Padişahın bu büyük tepkiye verdiği tek karşılık, İzmir'in işgalini görüşmek üzere Saltanat Şurası'nı toplamak olmuştur.

"Alın size büyük vatan dostu Sultan Vahdettin!..."

İşgallere Karşı Tepkisiz Bir Padişah

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Türkiye'nin İtilaf Devletleri'nce işgal edilmesine sessiz kalan Padişahı Vahdettin, yedisinden yetmişine dek tüm Türk ulusunun sabrını taşıran İzmir'in Yunanlılarca işgaline de sessiz kalmıştır.

Daha İzmir'in işgalinden önce bazı Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin işgallere karşı direniş çağrısını "duymazlıktan" gelen Vahdettin, 26-30 Temmuz 1919 tarihinde toplanan İkinci Balıkesir Kongresi'nin "**Yunanlılar Anadolu'dan çekilene kadar direnişe devam edilmesi**" yönündeki telgrafını da "görmezlikten" gelmiştir.[379]

Türkiye'nin işgal edilmesi, özellikle de İzmir'in işgali, yurdun dört bir yanında mitinglerle, toplantılarla, gösterilerle protesto edilmiştir. Yerel ve ulusal basında İzmir'in işgalini kınayan yazılar çıkmış, 17 Mayıs 1919'da İstanbul Darülfünunu öğrencileri, konferans salonunda işgali kınamışlar ve 18 Mayıs günü-

379 age, s.138.

nü "**Milli Matem Günü**" ilan etmişlerdir. Öğretim üyelerinin de konuşmalarıyla katıldıkları Darülfünun'daki toplantıda gençliği temsilen söz alan Servet Bey işgale karşı yapılması gerekenleri şöyle sıralamıştır:

1. İşgali protesto etmek,
2. Görevin kutsallığını bilerek hareket edecek bir öğrenci teşkilatı kurmak,
3. Profesör ve öğretmenleri bu teşkilatın başkanı olarak görmek,
4. Milletin birliği için seferberlik ilan ederek düşmana karşı mücadele etmek.[380]

Darülfünun'da yapılan işgali protesto toplantısında kız öğrenciler de işgale karşı olduklarını belirtmişlerdir. Kız öğrenciler adına yapılan konuşmada, "***Arkadaşlar, milletin diğer yarısını da bizler yani kadınlar teşkil eder. Bugün Darülfünun varlığını ilan ederken, biz de aynı duygularla dolu olarak söylüyoruz ki, ne olursa olsun daima beraberiz. Teşebbüslerinize en kuvvetli bir inançla iştirak eder ve hakikati duymak isteriz***" denmiştir.

İstanbul Gazetesi Pazartesi 19 Mayıs 1919

DARÜLFÜNUN'DA DÜN
HEYECANLI BİR TOPLANTI YAPILDI

KAN DÖKEREK ÖLMEK İSTERİZ

Gençler, sükûnet tavsiye eden hocalarını protesto etti

BİR GENÇ, «MEMLEKET ZATEN YANMIŞTIR, YANACAKSA BARI ŞANLI OLARAK YANSIN» DİYE BAĞIRDI

Rıza Tevfik, «Benim halim esasen matemdir» dedi

Fatih'te bugün büyük miting var

İstanbul Darülfünun'da yapılan bu toplantıyı, 19-30 Mayıs 1919 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen beş miting izlemiştir.

380 Zekeriya Türkmen, "*Milli Mücadele Yıllarında İstanbul Mitingleri*", Askeri Tarih Bülteni, Ankara, 2000, S.48, s.131.

İstanbulluların katıldığı ilk miting 19 Mayıs 1919'da düzenlenen Fatih mitingidir. Yaklaşık olarak 75 bin İstanbullunun katıldığı bu mitingde, ***"İzmir Yunan'a verilemez!", "İzmir Türk'tür, Türk kalacaktır!"*** gibi sloganlar atılmıştır. İlk konuşmayı ünlü romancı Halide Edip Hanım yapmıştır. Halide Edip coşkulu konuşmasının bir yerinde şunları söylemiştir:

"Türkler! Vatandaşlar! Bütün, insanların yaratıcısı büyük Allah'ımız şahit olsun ki, bu inancımız bizi herhangi bir topun güllesine, herhangi bir zulmün ateşine karşı götürecek kadar kuvvetli ve ateşlidir. İşte biz bütün bunlara dayanarak hakkımızı kurtaracağımızdan eminim... Yaşasın milletimiz!"

Halide Edip'ten sonra İstanbul Darülfünunu Hukuk Fakültesi Devletler Hukuku Öğretim Üyesi Selahattin Bey işgalleri devletler hukuku bakımından değerlendirmiştir.[381]

FATİH'TE DÜN MUHTEŞEM BİR MİTİNG YAPILDI

80 bin Türkün katıldığı toplantıda Halide Edip, Padisah'tan, «Milleti en çok temsil edecek cesur bir kabine» kurulmasını istedi. Hatipler İzmir için, mücadele edip,kan dökeceklerini söylediler...

Hüseyin Ragıp Bey, «Anadolu Efesi ve onun asabiyeti kavmiyesi öyle bir ustura mahiyetindedir ki, onu yutmak isteyenlerin gırtlağını parçalar» dedi

Dünkü mitingde alkışlı bir konuşma yapan Halide Edip Hanım

«HÜVİYETİ KABİHE İSTİYORUZ»

HALİDE EDİP UYARIYOR

Hukuk Fakültesi muderrislerinden Selahattin Bey «Hâkimi isteyen bu millet ortadan kaldırılamaz» dedi

Halide Edip ve A. Selahattin Bey

381 age, s.133.

Ahmet Selahattin Bey, "İzmir'in işgali karşısında ne yapılabilir?" sorusuna cevap aramak için 26 Mayıs 1919'da Padişah Vahdettin'in topladığı Saltanat Şurası'nda Amerikan ve İngiliz mandası altına girilmesi tartışmalarının yapıldığı bir sırada söz alarak her iki manda düşüncesinin de kabul edilmemesi gerektiğini, milli sınırlar içinde bağımsızlık için mücadele edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[382] Selahattin Bey, bu düşüncelerini Vakit gazetesindeki yazılarında da dile getirmiştir.[383] Örneğin, 31 Mayıs 1919 tarihli Vakit gazetesindeki yazısında, "altı asırdan beridir dünyanın üç kıtasına yayılmış, şimdikinin beş on misli genişliğe sahip olmuş bir devletin bağımsızlığına helal getirmeye kimsenin hakkı yoktur. Vekalet veya himaye altına giren bir devlet, bağımsızlığını kaybeder. Çünkü egemenlik hakkı parçalanmayı kabul etmez. Bağımsızlık bir bütündür; ya vardır ya yoktur. Yoksa devletin varlığı da sona ermiş, ortadan kalkmış olur," demiştir.[384] İzmir'in işgalinden sonra A. Selahattin Bey önce Saltanat Şurası'nda sonra Darülfünun'da, daha sonra da İstanbul mitinglerinde ve Vakit ve Tarik gazetelerinde her türlü mandaya karşı, milli egemenlikten ve bağımsızlık için mücadele etmekten söz etmiştir.[385]

20 Mayıs 1919'da Üsküdar mitingi yapılmıştır. Yaklaşık 30 bin kişinin katıldığı Üsküdar mitinginde özellikle **kadınların** işgali kınayan konuşmaları dikkat çekmiştir. Örneğin Sabahat Hanım, Türk kadınlarının vatanı koruma kararlılığını şöyle ifade etmiştir:

"Biz kadınlar da bu hak savaşında en önde olacağız ve medeniyete yalanlar söyleyen varlıklara her zaman lanetler edeceğiz."[386]

Üsküdar mitinginden sonra miting heyeti, işgal edilen yerlerin geri alınmasına kadar mücadele edileceği yönünde bir karar almıştır.

---

382 Salih Tunç, "*Mütareke Dönemi Aydınlarından Müderris Ahmet Selahattin Bey'in İstiklalci Fikirleri*" Askeri **Tarih Bülteni**, Ankara, 2001, S.50, s.122.
383 Tunç, **age**, s.121-125.
384 **Vakit**, 27 Mayıs, 1919; Tunç, **age**, s.123.
385 Tunç, **age**, s.130-133.
386 Türkmen, age, s.134.

21 Mayıs 1919'da İstanbul Darülfünunu'nda işgal karşıtı ikinci toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda yapılan konuşmalarda işgallerin kabul edilemeyeceği ve işgallere karşı sonuna kadar direnilmesi kararlaştırılmıştır.

22 Mayıs 1919'da yaklaşık 30 bin kişinin katılımıyla Kadıköy mitingi düzenlenmiştir. O mitingde de vatansever **Türk kadınları** kürsüye fırlayıp işgali kınayan ateşli konuşmalar yapmıştır. Örneğin o sırada bir Darülfünun öğrencisi olan **Münevver Saime Hanım,** büyük bir heyecanla sürdürdüğü konuşmasının bir yerinde şunları söylemiştir:

"Yarab! Ben kardaşlarıma değil ilk önce sana sesleniyorum. Vatanın felaketi karşısında bir genç kızın feryadını dinle. Bu ağlayan anneler şehitlerin annesi. Bu boynu bükük genç kadınlar, fedakârların genç zevcesi. Şu hıçkıran yavrular askerlerin yetimleri değil mi? Böyle necip bir kavme gözyaşı döktürmekte hikmet ne? Galipler size hitap ediyorum: Eğer bu mücadeleleriniz insanları mutlu etmek içinse, biz de insanız. Geleceğin ne olacağını sorabilmek için geçmiş zamanları göz önüne getirmek lazımdır. Ey tarihlerinin kara günlerini yaşayanlar size hitap ediyorum. Milletler için kara günler olabilir; fakat artık yok olmak yoktur! Bu millet yok edilemez! Tarihin sayfasına kendini yazdıranlar var olmak şerefine mazhar olmuş demektir. Milletler için de öldükten sonra dirilme var. İşte Lehistan... Milletimizin yok edilebileceğine inanlar aldanacak. Heyecanlarımız, kanlarımız söndürülse bile göğsümüzde milliyetten yapılmış bir kalp var ki, onda bir yabancının, bir düşmanın ne ihtiras ne korkusu yaşar. Onların semalarını kaplayacak ancak bağımsızlık havasıdır."

"Ben kendi bağımsızlığı gasp edilmiş bir milletin kızı olarak bağımsızlığıma nasıl yürüyeceğimi söyleyeceğim. Bu beyanatım, kollarımızı bağlamak isteyenler için dikkate şayan olmalı:"

"Oğlum bana, 'Ben neyim?' diye ilk sorduğu günü ona semalardan haykıran bir melek gibi, 'Büyük tarihli bir Türk'sün!' diye hitap edeceğim. Bu nida, bu hayırlı ses onun ruhunda ne

fırtınalar hazırlar. Ninnisini söylerken bu günleri yanık sesle ruhuna serpeceğim. Ona büyük Türk ırkının şereflerini terennüm edeceğim. Kundağına mimarların yaptığı bu abideleri işleyeceğim. Masallarda Fatihleri, Yavuzları anlatacağım. Mendilinde, kitabında, cüzdanında, fesinde hep İzmirler görecek. Ölürken ona babamdan kalma altın kakmalı kılıcını, rafta sarılı duran bayrağı bir miras olarak vereceğim. Ve kulağına gizli bir vasiyet söyleyeceğim. İşte o günden itibaren galiplerin taktığı zincirler çözülmeye mahkûmdur. Çünkü o gün oğlumun kalbine ektiklerim, hürriyet çiçekleri olarak açacak, kızıl isyan olarak taşacak..."[387]

387 age, s.136,137.

İSTİKLAL HARBİ GAZETESİ

23 MAYIS 1919 CUMA No: 9

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

ANADOLU'NUN, MEHMED'İNİN İSYAN EDECEĞİNİ İMA EDEN BİR TABLO: SORUYOR MEHMED: HARİMİ İSMETİMDE YUNAN HAA... 15 MAYIS 1336.

20 BİN KADIKÖYLÜ İŞGALİ PROTESTO ETTİ:

Türkler birleşin!

Bir İngiliz Generali Samsun'da

● MUSTAFA KEMAL PAŞA, İNGİLİZLERİN HÜKÜMETE BİLGİ VİRMEDEN ANADOLUYA SOKULMALARI KARŞISINDA İSTANBUL'U İKAZ EDİYOR.

TÜRKLER BİRLEŞİN!

ALDANMAYIN

● HALİDE EDİP HANIM, "HEYECANLARINIZI UNUTMAYINIZ" DEDİ

● Mösyö Leyn Hanım, "Efendiler, siz söylemekle çok iş görmek zannını gelmiştir,, diye haykırdı.

"İNANIMI YORUZ"

İKİ GAZETE PROTESTO EDİLİYOR

Kapatılacak Partiler

23 Mayıs 1919'da Birinci Sultanahmet mitingi yapılmıştır. 200 bin kişinin katıldığı bu büyük mitingde Mehmet Emin (Yurdakul) ve Halide Edip (Adıvar)ın coşkulu konuşmaları büyük heyecan yaratmıştır.[388]

388 age, s.137-139.

Yeni İstanbul
YAYINI
24 MAYIS 1919 C. Tesi No: 10

İSTİKLAL HARBİ GAZETESİ

HAZIRLAYAN
ÖMER SAMİ COŞAR

DÜN SULTANAHMET MEYDANINDA YAPILAN BÜYÜK MİTİNGE UĞRAYAN BİR HAVA...

Dün bütün İstanbul Sultanahmet Meydanına aktı:

YÜZBİN TÜRK YEMİN ETTİ

Erzurum ile İzmit'te mitingler

İzmit mitinginde, gazeteler üzerindeki sansürün kaldırılması istendi

İZMİT, —

İngilizler mitingi uçakla takip ettiler

● Halide Edip Hanımın: "700 senenin tarihini ağlayan minarelse altında yemin edişiz, bayrağımıza, cedadımızın namusuna ihanet etmiyeceğiz, bu uğurda can vermekten çekinmiyeceğiz" sözlerine bütün meydan "Vallahi... Vallahi..." sedaları ile cevap verdi.

Sevgili Halide'mize Yunan ayağını basttığı tarihten beri memleketin her tarafında, İstanbul'un hemen her yerinde gazete ve dergilerde devam etmekte olan galeyan ve heyecanlı tezahürat dün de Sultanahmet meydanını doldurmuştu.

İki saatlerce ve tertip, intizam içerisinde toplanan bu tezahürata halk kalabalığı gözleriyle seyretmiş, Karşı yakaya bir toplantı, bir galeyan, bir heyecan izlenmiş gibi gelmişti. Yer yer kalabalık, meydan dışına taşan sesler bu heyecanı büyük bir kütleye geniş ölçüde yaymıştı.

Mitingin saat 10'da başlaması kararlaştırılmıştı. Fakat daha saat 9'dan itibaren meydan dolmaya başlamıştı. Saat 10'a doğru meydan tıklım tıklım dolmuştu. Bütün caddeler, sokaklar, meydana açılan yollar, hep insan seli halinde akıyordu. Bu insan seli, meydanın bütün boşluklarını doldurmuş, sonra da meydanın dışına taşmıştı.

Saat 10'a doğru meydanın her tarafı,

Görüldüğü gibi İzmir'in işgalinden hemen sonra vatansever Türk aydınları, bağımsızlık için mitingler düzenlemiş, gerekirse ölünceye kadar mücadele edilmesine yönelik coşkulu konuşmalar yapmıştır. Türk halkı da bu miting meydanlarını doldurarak bağımsızlık için mücadele etmeye kararlı olduğunu göstermiştir. Ancak bu bağımsızlık mitingleri, direniş karşıtı Başbakan Damat Ferit'in ve Padişah Vahdettin'in tepkisini çekmiştir. Damat Ferit Hükümeti, İngilizlerin isteği üzerine 25 Mayıs 1919'da aldığı bir kararla Beyazıt ve Beşiktaş meydanlarında miting düzenlenmesini yasaklamıştır.[389] İngiliz Amirali Calthorpe, 31 Mayıs 1919'da Sadrazam Damat Ferit'e gönderdiği bir notayla İstanbul çevresinde işgal karşıtı mitinglerin tamamen yasaklanmasını istemiştir.

İzmir'in işgali sonrasında bağımsızlık için yüz binleri, miting meydanlarına toplayan vatansever Türk aydınları, çok iyi niyetle, **Padişah Vahdettin**'i de halkla birlikte olmaya, bağımsızlık için halka önderlik etmeye çağırmışlardır. Örneğin, Fatih mitingi sonrasında Hukuk Profesörü Selahattin Bey'in teklifi üzerine, "Milli hakların korunması dileğiyle" Padişah'a bir heyet gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Bu amaçla Halide Edip ve iki öğrenci Vahdettin'i ziyarete gitmiş; fakat Padişah rahatsız olduğunu belirterek bu heyetle görüşmek istememiştir.[390]

27 Mayıs 1919'da İstanbul Darülfünunu'nda gerçekleştirilen ikinci işgali kınama toplantısında alınan kararların Padişah Vahdettin'e duyurulması konusunda fikir birliğine varılmıştır.[391] Ancak Padişah bu kararları ciddiye almamıştır.

Padişah Vahdettin, Sultanahmet mitingi hakkında kendisine bilgi vermek için gelen heyete, "***Ağzımızı açalım, bağıralım, sesimizi yükseltelim, hakkımızı isteyelim, fakat elimizi kaldırmayalım***" demekle yetinmiştir.[392]

İstanbul Darülfünun'u öğretim üyelerinden Ahmet Selahattin Bey, İstanbul Darülfünun'u öğrencilerinden Sabahat Hanım

389 age, s.139.
390 age, s.133.
391 age, s.135.
392 Tayip Gökbilgin, **Milli Mücadele Başlarken**, C.I, Ankara, 1959, s.93.

ve Münevver Saime Hanım, ünlü romancılardan Halide Edip (Adıvar) Hanım, ünlü şairlerden Mehmet Emin (Yurdakul) ve daha birçok vatansever kadın-erkek, ölümü bile göze alarak işgallere karşı sesini yükseltirken, maalesef Osmanlı Padişahı Vahdettin "gözleri yarı kapalı" Yıldız Sarayı'nın büyük salonunda bütün bu "bağımsızlık çığlıklarını" duymazlıktan gelmiştir.

İSTİKLAL HARBİ GAZETESİ

HAZIRLAYAN ÖMER SAMİ COŞAR

4 Haziran 1919 Çarşamba No:19

Mustafa Kemâl Hükümeti ikaz ediyor

"MİTİNGLER MEN EDİLEMEZ!"

Samsun'dan İstanbul'a silâh ve mühimmat sevkiyatının durdurulduğu öğrenildi

Denizli'de gönüllü müfrezesi kuruldu

9 uncu Ordu Müfettişi: "Milli tezahüratı men ve tevkif için nefsimde ve hiç kimsede kudret ve takat göremiyorum." diyor

Ali Kemal Paris'e götürülmeyecek!

İngilizler şimdi de Kürtleri ayaklandırmaya çalışıyorlar

Necip Fazılların, Mustafa Armağanların, "*Büyük vatan dostu!*" ilan ettikleri Padişah Vahdettin, bir Sabahat Hanım, bir Münevver Saime Hanım veya bir Halide Edip Hanım kadar bile

cesaret gösterememiştir. Vatan elden giderken bu cesur Türk kadınları miting meydanlarında halka bağımsızlık çağrısı yaparken Vahdettin, sarayında "acizlik" ve "korkaklık" içinde İngilizlerden merhamet dilenmiştir.

Bir Millet Var Koyun Sürüsü

Vahdettin'e işgal yıllarında birçok kere bağımsızlık için harekete geçmesi yönünde teklifler yapılmıştır; ama o bu teklifleri hep reddetmiştir.

Örneğin, 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgalinden sonra Celalettin Arif, Rauf Orbay, Balıkesirli Müderris Abdülaziz Mecdi Efendi ve Yalvaçlı Ömer Vehbi Hoca'dan oluşan bir heyet, Vahdettin'i ziyaret ederek ülkenin içinde bulunduğu durum konusunda Padişah'ı uyarmak istemişlerdir. Bu görüşme sırasında Padişah Vahdettin'le heyet üyeleri arasında çok ilginç bir diyalog geçmiştir:

Vahdettin: "*Ecnebiler, her şeyi yapabilecek vaziyettedirler. Meclisi Mebusan müzakerelerinde sözlerinize fazlaca dikkat etmelisiniz.*"

Vehbi Hoca, "*Şevketmahab! Millet azimlidir; vatanını da sizi de kurtaracaktır.*"

Vahdettin, "*Hoca, Hoca! Sözlerinize dikkat ediniz! Fiili hadiseler meydandadır. Akıl için yol birdir. Bu adamlar isterlerse yarın Ankara'ya girerler.*"

Abdülaziz Mecdi, "(Sarayın penceresinden gözüken düşman donanmasını göstererek) *Bu kâfirlerin kudreti şu denizdeki topların menzili içindedir. Millet demir gibidir! Onu yıkamayacaklardır. Padişahım, müsterih olunuz! Millet sonuna kadar mücadele edecektir.*"

Rauf Bey: "*Hoca Efendiler, Zat-ı şahanelerine hakikati arz ediyorlar, Padişahım! Millet sınırları içinde bağımsızlığını ve makamınız kurtarmaya azmetti! Millet sizden bir anlaşmaya imza koymamanızı istirham ediyor! Aksi taktirde akıbet çok*

tehlikeli görünüyor. Siz mahzur durumda olduğunuz için imza etmeye mecburiyetiniz de yoktur."

Bu sözlere sinirlenen Vahdettin, birden ayağa kalkarak soğuk bir ses tonuyla şöyle demiştir:

"Bir millet var koyun sürüsü... Bir çoban lazım, o da benim!"

Bunlar Vahdettin'in heyete söylediği son sözlerdir. Heyet saraydan çıkarken Vehbi Hoca arkadaşlarına şunları söylemiştir:

"Bu adam nefsini ıslah etmezse akıbeti fenadır! Allah büyüktür! Bu millet kurtarıcısını bulacaktır! Milleti koyun sürüsü olarak adlandırmak Allah'ın rızasına aykırıdır. Yaşarsak çok şeyler göreceğiz."[393]

Halkı "koyun sürüsü" olarak gören bir padişahın, o halka inanıp, o halkla birlikte vatanın bağımsızlığı için mücadele etmesi beklenebilir mi?

Atatürk'ün Vahdettin'i Milli Harekete Yaklaştırma Çabaları

Mustafa Kemal Atatürk, hem Anadolu'ya geçmeden önce İstanbul'da Padişah'la yaptığı görüşmelerle, hem de Anadolu'ya geçtikten sonra Padişah'a gönderdiği mektup ve telgraflarla onu milli harekete katılmaya, en azından milli harekete karşı olmamaya çağırmıştır. Ama Vahdettin, Atatürk'ün bu çağrılarını hep reddetmiştir.

Atatürk, İstanbul'da bulunduğu 13 Kasım 1918 ile 16 Mayıs 1919 tarihleri arasında birçok defa Padişah Vahdettin'le görüşmüş, bu görüşmelerde Harbiye Nazırı olmanın ve Vahdettin'i Anadolu'ya geçirmenin yollarını aramıştır.[394] Ancak bu görüşmeler sonunda padişahın kendisini Harbiye Nazırı yapmak ve Anadolu'ya geçmek istemediğini anlamıştır.

Atatürk, işgal İstanbul'unda Harbiye Nazırı olup Padişah Vahdettin'i Anadolu'ya götürme düşüncesini, 1920 Nisanı'nda

393 Cebesoy, **Milli Mücadele Hatıraları**, s. 349,350; Cemal Kutay, **Kurtuluşun Kuvvacı Din Adamları**, İstanbul, 1998, s.156,157,165.

394 Meydan, **Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları**, s.162 vd.

Ankara'da Yunus Nadi Bey'e açıklamıştır.[395] Atatürk, bu düşüncesini daha sonra Yusuf Hikmet Bayur'a da açıklamıştır.[396] Atatürk, 2 Şubat 1923 tarihinde İzmir İktisat Kongresi sırasında da işgal İstanbul'unda Harbiye Nazırı olmayı ve hükümeti Anadolu'ya taşımayı düşündüğünü belirtmiştir.[397]

Atatürk, 1920 yılının başlarında Mazhar Müfit Bey aracılığıyla Padişah Vahdettin'i açıkça Anadolu'ya davet etmiştir. Padişahla görüşen Mazhar Müfit Bey, ***"Efendimiz'in Anadolu'ya, hatta Bursa'ya kadar teşrifleriyle mesele hallolur..."*** diyerek Padişahı Anadolu'ya çağırmıştır. Bu çağrıya, ***"Bana ulu ecdadımın başkentinden firar mı teklif ediyorsunuz?"*** diye bir soruyla cevap veren Vahdettin'e Mazhar Müfit Bey, ***"Hayır! Milletin ve vatanın bu sıkışık ve zor zamanında ulu ecdadınız gibi milletin başına geçmenizi teklif ediyorum"*** demiştir.[398]

Atatürk'ün, Kurtuluş Savaşı sırasında Padişah Vahdettin'i Anadolu'ya geçirmek istemesinin belli başlı nedenleri şunlardır:

1. Halife-sultana duyulan geleneksel bağlılıktan dolayı halkın moral gücünü yükseltmek ve kurtuluş inancını artırmak,
2. Ülkenin İstanbul ve Ankara hükümeti diye ikiye ayrılmasını önlemek, bağımsızlık mücadelesini bir bütün halinde daha etkili bir şekilde yürütmek,
3. Halifenin Anadolu'ya geçip bağımsızlık mücadelesine katılmasıyla İslam dünyasındaki İngiliz karşıtı propagandayı daha da etkili hale getirmek ve Müslüman sömürgelerini kaybetmeyi göze alamayan İngiltere'nin Yunanistan'dan desteğini çekmesini, işgal ettiği yerlerden çok daha erken bir tarihte çekilmesini sağlamak ve böylece Kurtuluş Savaşı'nı daha kısa sürede ve daha az kayıpla kazanmak.[399]

---

395 Yunus Nadi, **Kurtuluş Savaşı Anıları**, İstanbul, 1979, s.258,259; Meydan, age, s.172,173.

396 Bayur, age, s.166, Meydan, age, s.173.

397 **Atatürk'ün Bütün Eserleri**, C.15, s. 62.

398 Mazhar Müfit Kansu, **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, C.II, Ankara, 1997, s.538,539.

399 Meydan, age, s.181.

"Vahdettin, İstanbul'da kalmakla partiyi daha başlangıçta kaybetmiştir. Halbuki, İstanbul'un işgaline (16 Mart 1920) ve hatta bir süre sonraya kadar, Vahdettin'in elinde tahtını koruyacak büyük bir fırsat vardı. Anadolu'ya geçmek. Eğer bunu yapabilseydi, Mustafa Kemal Paşa, Zat-ı Şahane'nin nihayet bir sadrazamı olurdu. Bütün memleket bir ölüm kalım mücadelesi içinde yaşarken Padişah'ın Yıldız Sarayı'nda oturması payitaht halkının acılarının azalmasına bile yaramamıştır."[400] Padişah Vahdettin'in hiçbir zaman Anadolu'ya geçmeyi düşünmemesinin nedeni, kurtuluşu "Anadolu merkezli bir halk hareketinden değil, "İstanbul merkezli İngiliz desteğinden" beklemesidir. "İngilizlerin yardımını almak" dışında kafasında ikinci bir kurtuluş planı olmayan Vahdettin, bu yardımın alınabilmesi için öncelikle Anadolu'daki milli hareketin yok edilmesi gerektiğine inanmış, politikasını bu doğrultuda şekillendirmiştir.

Atatürk, İstanbul Hükümeti'ni İngiliz isteklerine boyun eğmeye hazır görünce, Padişah Vahdettin'e bir telgraf çekerek onu uyarmak istemiştir.

"Üçüncü Ordu Müfettişi ve Fahri Yaveri Hazreti Şehriyarı" diye imzaladığı uzun telgraf, aslında bir şikâyetnamedir. Atatürk, bu uzun telgrafın bütününde saltanata bağlılığının altını çizmekle birlikte, Anadolu'nun her yanında milletin, kumandanların ve memurların düşünce ve emellerini öğrenmişti. Millet baştan aşağı uyanıktı ve devletin, ulusun bağımsızlığını, saltanat ve hilafet haklarını doğrulamak için güçlü bir "azim ve iman" ile donanmıştı. Padişahın son hattıhümayunu da milletin azmini arttırmıştı. Fakat İstanbul çevresinin zayıf ahlakından yararlanmasını bilen yabancılar devlet, millet ve padişaha bağlılık ve fedakârlıkla "hizmet kabiliyetinde" olanları ortadan kaldırmak istiyorlardı. Kendisi, İngilizlerce tutuklanmış olan Ali İhsan ve Yakup Şevki Paşaların akıbetine giremeyeceğini daha önce söylemişti. Şimdi ulusal uyanışı, istilacı çıkarlara aykırı gören İngilizler ve vatanın zararına da olsa onlara uymayı meslek edinen zayıf karakterliler

400 Selek, age, s.48.

kendisini aldatarak İstanbul'a getirmeye çalışıyorlardı. Malta'ya gitmek ya da en hafif olarak mahkûm edilmek durumunda kalmış ve buna razı olmamıştı. Atatürk, bu açıklamalarının ardından adeta Padişah'ı tehdit edercesine, "*Eğer mecbur edilirsem, resmi görevimden istifa ederek Anadolu'da ve sine-i millette kalacağım ve vatani görevime açık adımlarla devam edeceğim. Ta ki millet ve padişah bağımsızlığına kavuşana kadar...*"[401] demiştir.

Atatürk'ün bu ve buna benzer çağrılarına kulak tıkayan Padişah Vahdettin, Damat Ferit Hükümeti'nin Atatürk'ü görevden almasına, hatta tutuklama kararı çıkarmasına göz yummuştur. Bu gelişmeler üzerine Atatürk 7-8 Temmuz 1919 gecesi ordu müfettişliğinden ve askerlik görevinden istifa etmiş ve İstanbul'a dönmeyerek Anadolu'da halkla birlikte bağımsızlık için mücadele edeceğini belirtmiştir. Atatürk'ü bu kararından vazgeçirmek isteyen Vahdettin, onun Selanik'ten yakın arkadaşlarından Abdülkerim Paşa'yı devreye sokarak Atatürk'le telgraf başında görüştürmüş, ancak herhangi bir sonuç alamamıştır. Bunun üzerine taktik değiştiren kurnaz Vahdettin 2 Temmuz 1919'da Atatürk'e bir telgraf çekerek, İstanbul'a gelmesinin ve azledilmesinin doğru olmadığını belirtmiş ve Harbiye'den 2 ay hava değişimi istenerek durum belli oluncaya kadar istediği şehir ya da kasabada dinlenmesini en uygun çözüm olarak sunmuştur.[402] Ancak, Atatürk, "***Buralarda havalar iyi!***" diyerek Vahdettin'in bu kurnazca planını etkisiz hale getirmiştir. Vahdettin, daha sonra da Atatürk'ü ve ulusalcıları milli hareketten vazgeçmeye ikna etmek için "**nasihat heyetleri**" oluşturarak Anadolu'ya göndermiştir.

Atatürk, sonraları birkaç kere daha Padişah Vahdettin'i milli harekete yakınlaştırmaya çalışmıştır. Örneğin 10 Haziran 1920 tarihinde İstanbul halkına bir bildiri yayınlayarak Padişah'a da bir mesaj göndermiştir. Atatürk, Padişah'a gönderdiği mesajda özetle, ulusal güçlerin Anadolu'daki başarılarından ve milli hareket karşıtı akımların etkisiz hale getirilmesinin öneminden söz etmiştir:

401 Akşin, age, s.345, 346.
402 age, s.355.

"Halife ve Padişahımız! İstanbul'un işgali ve onu izleyen korkunç gelişmelerin yaratmış olduğu durumu incelemek için Büyük Millet Meclisi olarak toplanmış bulunuyoruz. Amacımız Padişahı, halkını ve ulusal bağımsızlığımı savunmaktır... Türkiye'nin her yanından gelmiş olan milletvekilleri, kimi konularda almış oldukları kararları, sadakat ve alçak gönüllülükle Padişahımızın bilgisine sunmayı bir görev saymıştır. Ünlü Padişah! İzmir'in barbarca işgalinden sonra uzun yıllardan beri sultanları dünyanın en görkemli tahtlarına getirmiş olan bir ulus ne yapabilirdi? Ulus sefil bir savaş sonunda Padişahın kendi ordularını seferber etme hakkından yoksun bırakılmış olduğunu görerek silaha sarılmış ve din ile ulusal saygıyı kurtarmak için savaşıma geçmiştir. Padişahımız! Bugün İslam dünyası her yanda silahlardan arındırılmış bulunuyor. Haşmetlu Padişah, halkı aldatmaya çalışan ve ulusal savunmamızı bir isyan olarak göstermeye çalışan hainler vardır. Bu kişiler ulusu sivil savaşa sürükleyerek ülkemizi düşman istilasına maruz bırakmışlardır... Düşman bayrakları anayurdumuzdan çekilmedikçe ulusal savunmamızı terk edemeyiz. Bu kişilerin kirli ayakları, ulusal topraklarımızdan çekilmedikçe kutsal savaşımızı sürdürmek zorundayız. Padişahımız! Kalbimiz, sadakat ve hürmetli duygularla doludur. Geçmişe oranla tahtınıza daha sık bağlarla bağlıyız. Meclisimizin ilk sözleri Halife ve Padişahımıza olan sadakatimizi yansıtmıştır. Meclisin son sözü de bunun aynıdır. Bu mesajı saygı ve tevazu ile sunarız. Büyük Millet Meclisi'nin buyruğunda Mustafa Kemal." [403]

Görüldüğü gibi Atatürk, Padişah Vahdettin'in milli hareketi desteklemesi, ya da en azından milli harekete düşman olmaması için adeta bin dereden su getirmiş, onu ikna etmeye çalışmıştır. *"Düşman bayrakları anayurdumuzdan çekilmedikçe ulusal savunmamızı terk edemeyiz. Bu kişilerin kirli ayakları, ulusal topraklarımızdan çekilmedikçe kutsal savaşımızı sürdürmek*

403 Sadeleştirilmiştir. FO, 371/5051/E6944: Robeck'ten Cuzon'a Yazı. İstanbul, 10.6.1920; FO, 371/5168/E 6768: İngiliz Gizli İstihbarat Raporu, no, 70. 26. 5. 1920; Sonyel, age, s.103,104.

zorundayız." diyerek, amaçlarının düşmanı Anadolu'dan çıkarmak, bağımsızlığa kavuşmak olduğunu anlatmaya çalışan Atatürk, padişahın "tahtını" ve "tacını" kaybetme korkusunu çok iyi bildiği için Büyük Millet Meclisi'nin ve kendisinin *"Padişah Hazretlerine"* yürekten bağlı olduklarını belirtmiştir. "Ancak Mustafa Kemal'in bu içten mesajına Padişah hiçbir yanıt vermemiştir."[404]

Padişah Vahdettin, sessizliğini on beş gün sonra bozmuş ve Atatürk'e 25 Haziran 1920'de bir özel mektup göndermiştir. Vahdettin bu mektubunda adeta İngiliz tezlerini dile getirmiş; Atatürk'ü, ülkenin çıkarlarını korumak için hükümetçe alınmış kararlara uymaya ve askeri güçlerini hükümetin emrine vermeye çağırmıştır. Ayrıca onların kötü eylemlerine karşı ulusçulara genel af çıkarmaya hazır olduğunu belirtmiştir.[405]

Burada da açıkça görüldüğü gibi "milli hareketi el altından desteklediği" söylenen Padişah Vahdettin, çok kritik bir zamanda Atatürk'e, İngiliz güdümündeki Damat Ferit Hükümeti'nin kararlarına uymasını ve elindeki kuvvetleri bu hain Damat Ferit'e teslim etmesini teklif edebilmiştir.

Atatürk'ün bütün çabaları boşa çıkmış, Padişah Vahdettin, tahtını ve tacını kaybetmemek için, Anadolu'ya geçip milli hareket saflarına katılmayı aklının ucundan bile geçirmediği gibi, tam tersine milli harekete karşı cephe almış, bu hareketi bitirmek için elinden geleni yapmıştır.

Abdülmecit Efendi'nin Uyarısı

Anadolu'nun işgali ve Damat Ferit hükümetlerinin yanlış politikaları konusunda Padişah Vahdettin'i uyaran ve uyandırmaya çalışan tek kişi Mustafa Kemal Atatürk değildi. Osmanlı sarayından Veliaht Abdülmecit Efendi de Padişah Vahdettin'i "uyarmış" ve "uyandırmaya" çalışmıştı.

404 Sonyel, age, s.104.
405 age, s.105.

Abdülmecit Efendi bu amaçla 16 Temmuz 1919'da bir bildiri yayımlamıştır. Abdülmecit Efendi bildirisinde merkezi hükümeti tanımayan Anadolu'daki ulusalcıları eleştirdikten sonra bunun sorumluluğunu İstanbul Hükümeti'ne mal etmiştir. Hükümeti, tehdit altındaki İzmir, Edirne ve doğu illerinde halkı tatmin edecek gerekli önlemleri alamamak ve halkın ulusal haklarını korumak için yaptığı çalışmalara sahip çıkmamak ve özellikle İzmir'in işgalinden sonra ortaya çıkan yurdu savunma duygularını birleştirmek için herhangi bir adım atmamakla suçlamıştır. Ayrıca İçişleri Bakanlığı'nın milli hareketi yağmacı bir hareket olarak göstermesinin, Sadrazam'ın Doğu'da bir Ermenistan kurulmasına yönelik demecinin ve Paris Barış Konferansı'na sunduğu muhtıranın yanlışlığına işaret etmiştir. Abdülmecit Efendi, Sadrazam Damat Ferit'in Paris'te, **Türklüğün sınırı olarak Toroslardan söz ederek Türk olan Adana, Halep, Diyarbakır, Urfa, Maraş illerini unutmasının yanlışlığına** dikkat çekerek, bu durumun pek ağır olduğunu belirtmiştir.

Abdülmecit Efendi bu durum değerlendirmesinden sonra yedi tane tedbir önermiştir. 1. Sarayın tarafsız bir şekilde değişik akımları bir araya toplaması, 2. Ulusun iradesine saygı duyularak derhal seçim yapılması, 3. Parti ayrımı yapılmadan yetenekli kişilerden oluşan bir kabinenin kurulması, 4. Uzman kişilerden bir danışma kurulu kurulması ve Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda dünya kamuoyunun aydınlatılması, 5. Genel af ilan edilmesi, 6. Anadolu'daki derneklerin incelenerek ülke çıkarlarına uygun davrananlarla işbirliğine gidilmesi, 7. Halk arasındaki düşmanlığa son vererek dünya kamuoyuna birlik beraberlik mesajları verilmesi.[406]

Prof. Sina Akşin, Veliaht Abdülmecit Efendi'nin bu bildirisini, "*Ulusal ve partiler üstü meşruti bir yöneliş*" olarak adlandırmıştır.[407]

Abdülmecit Efendi'nin bu değerlendirmeleri, Osmanlı sarayındaki herkesin Vahdettin gibi düşünmediğini göstermesi ba-

406 Akşin, age ,s.418-420.
407 age, s.420.

kımından çok önemlidir. Abdülmecit Efendi, gayet diplomatik bir dille halkın görüşlerinin dikkate alınmasını, milli hareketle uzlaşılmasını ve ulusal çıkarların savunulmasını istemiştir. Bu bildirinin, herkesten önce Padişah Vahdettin'e yönelik bir uyarı niteliği taşıdığı açıktır. Peki, Vahdettin, Abdülmecit Efendi'nin bu uyarılarını dikkate almış mıdır? Tabii ki, hayır!

Vahdettin, bu görüşler üzerinde düşünmek yerine, derin bir korkuya kapılmıştır; yine tahtını ve tacını kaybetmekten korkmuştur. Abdülmecit Efendi'nin tahta göz diktiğini, bu nedenle bu biçimde görüşlerle kendisini yıpratmak istediğini düşünmüştür. "*Sarayın geleneksel olarak kuruntularla yoğun havasına Vahdettin'in kuşkulu tabiatı eklenince, bir veliahta hem de amca oğlu olan bir veliahta karşı özellikle duyarlı olunacağı ortadadır. Üstelik bu veliaht, Padişaha kafa tutmakla apayrı bir ideolojinin öncüsü olarak belirmektedir. Bu durumda ulusal hareketin başarıya ulaşması halinde Vahdettin'i hal'edip yerine ülküdaşı olan Abdülmecit'i getirmesi ihtimali güçleniyordu...*"[408]

Veliaht Abdülmecit Efendi, Türkiye'nin "idam fermanı" **Sevr Antlaşması'nın** onaylanacağı günlerde bir kere daha Padişah Vahdettin'i uyarmıştır. Sevr Antlaşması'nın Türkiye'yi köle seviyesine indireceğine inanan Veliaht Abdülmecit Efendi, Padişah'a bir mektup göndererek onu daha dikkatli olmaya çağırmıştır:

"*Barış koşulları Türkiye'nin ölüm kararıdır ve bu büsbütün revizyona tabii tutulmazsa kabul edilemez. Halifeliğin İstanbul'da bırakılması kararı değersiz bir ödündür... Padişah, İslam dünyasına hitaben yayımlayacağı bir beyannamede, kendi özgürlüğü iade edilinceye kadar dini önder olarak halifelik görevlerinin askıya alınması gerektiğini bildirmelidir. Ayrıca, yönetimle ulusçular arasındaki mücadeleye son vermek için padişah yetkisini kullanmalıdır. Her iki yanı uzlaştırmak için bir şehzadenin başkanlığında Anadolu'ya bir kurul gönderilmelidir.*" [409]

408 **age**, s.420,421.

409 **FO, 371/5169/E 7554**; Robeck'ten Curzon'a gizli yazı, İstanbul, 20.6.1920. İlişikte İngiliz Gizli İstihbarat Raporu, 10.6.1920; Sonyel, **age**, s.100,101.

Veliahd: "Milliyetçi hareketle ilgim yok,,

Abdülmecit Efendi bir İngiliz diplomatına Türkiyenin Amerikalılara bırakılmamasını söyledi ve Kuvayı Milliye ile hiç bir bağı bulunmadığına dair namus sözü verdi

İSTİKLAL HARBİ

Veliahd Abdülmecid Efendi, İngiliz Yüksek Komiserliği memurlarından Reyan'la geçen cuma günü yaptığı özel bir konuşma esnasında, ne maksatla hareketle her hangi bir işbirliği bulunduğunu ve ne de bu hareketin başına geçmek için en ufak bir teşebbüsü olduğunu söylemiş ve Anadolu hareketi ile ve hattâ onunla olanlarla hiç

kati bağı Ferit Paşa hükümetin olan daha iyi bir şey arzu etmiyorlar. Nihayet Mustafa Kemal ve hareketi hususunda izahatlar istiyor. Veliahd da aradığını bulmuş görünmektedir. Bunun üzerine Reyan

NAMUS SÖZÜ

Veliahdle hiç bir bağı bulunmadığına dair İngilizlere bu sözü söyleyen Veliahd Abdülmecid Efendi.

Vahdettin'i, milli harekete karşı "daha yumuşak" olmaya çağıran Veliaht Abdülmecit Efendi, bir İngiliz diplomatına yaptığı açıklamada "*Milliyetçi hareketle ilgisinin olmadığını*" belirtmiştir.[410] Abdülmecit Efendi açıklamasında, "*Türkiye'nin Amerikalılara bırakılmamasını ve Kuvayı Milliye ile hiçbir bağı bulunmadığına dair namus sözü*" vermiştir.[411]

Vahdettin'i eleştiren ve milli direnişten söz eden Abdülmecit Efendi, 26 Ağustos 1920 tarihinde Dolmabahçe'de polis gözetimine alınmıştır. Damat Ferit Hükümeti'ne karşı olduğu bilinen Abdülmecit'in evinin çevresindeki polis gözetimi 7 Ekim 1920'de kaldırılmıştır.[412]

Sadece İngilizleri ve Damat Ferit'i dinleyen Vahdettin, bütün bu düşüncelere kulak tıkamıştır. Vahdettin'in çok kritik bir

410 İstiklal Harbi Gazetesi, 11 Ağustos 1922.

411 agg. Abdülmecit Efendi, Eski Mısır Kralı Faruk'la hilafet pazarlığı yapmıştır. Mısır Kralı Faruk, halifelik makamı karşılığında 45.000 İngiliz Lirası vermiş, Cumhuriyetin ilk ve son Halifesi Abdülmecit ise 200.000 İngiliz Lirası istemiştir. Tarflar anlaşamadıkları için satış gerçekleşmemiştir!. Abdülmecit'in para için Halifeliği satmaya teşebüs etmesi inanılacak gibi değildir doğrusu. Sadece bu bilgi bile, Atatürk'ün Halifeliği kaldırma konusunda ne kadar haklı olduğunu göstermeye yeter sanırım. Bkz. "*Abdülmcit Hilafeti Satacaktı*", Tempo dergisi, 9 Mart 2006.

412 Zeki Sarıhan, Kurtuluş Savaşı Günlüğü, C.III, Ankara, 1995, s.188.

dönemde değişik kişisel kaygılarla Abdülmecit Efendi'nin uyarılarını dikkate almaması, onun "vatanından" çok "tahtını" ve "tacını" korumanın hesaplarını yaptığını kanıtlamaktadır.

Vahdettin'in Milli Hareket Karşıtı Beyannamesi

Milli harekete destek olmak şöyle dursun bu hareketi yok etmek için her yolu deneyen Padişah Vahdettin, 20 Eylül 1919 tarihinde yayınladığı bir beyannameyle açıkça milli harekete karşı olduğunu göstermiştir. Vahdettin beyannamesinde şu görüşlere yer vermiştir:

"*Son günlerde Anadolu'da meydana gelen olayları, oralardan gelen telgraflardan öğrendim. Esef verici olan bu durumun sebebi İzmir'in işgali sonrasında yaşanan fec'i olayların ve doğu illeri hakkındaki rivayetlerin halk üzerinde yarattığı tesirdir. Gerçi olayların ve söylentilerin, halkla birlikte benim de kalbimde uyandırdığı üzüntüler çok derindir. Devlet ve milletin haklarını korumak konusunda çaba harcamak ise hepimiz için doğal bir durumdur. Ancak şu çok önemli anlarda hükümete ve millete düşen görev, ma'kul siyasi girişimler ve fikir birliği içinde haklarımızı korumaya çalışmaktır. Hükümetin izlediği siyaset sonunda İzmir faciası Avrupa devletleri ve uygarlaşmış milletlerinin dikkatini çektiği, bundan dolayı olay yerine bir özel heyet gönderilerek olayların tarafsız bir şekilde incelenmesi haklı olduğumuzun meydana çıkmaya başladığı, doğu illerimiz hakkındaki söylentiler için de hükümetin gerekli girişimlerde bulunduğu, bu sıralarda ve esasen milli birliği bozacak alınmış hiçbir karar ve tedbir olmadığı halde memleket içinde asayiş ve inzibatı sarsacak, hükümetin gücünü kıracak her çeşit hareketler ve millet fertlerini birbirine düşürecek her türlü teşebbüsler, devletin esas ve hayati çıkarlarıyla bağdaşmaz. Buna rağmen bazı kişiler tarafından, memleketin gerçek durumu değiştirilerek ve güya hükümet ile halk arasında anlaşmazlık olduğu ilan edilerek Avrupa kamuoyunun yanıltılması memleketin yüksek menfaatlerini büsbütün zedeleyerek, üzüntüye değer olan bu*

hal ayrıca yapmak istediğimiz seçimi geciktirecek, barışa yaklaşmakta olduğumuz bu sıralarda var olması mutlaka gereken Mebusan meclisinin toplanmasını geri bırakacak ve bu suretle de hükümetin güçlüklerini arttıracaktır. Onun için milletin her ferdinden bu günkü durumun nezaketini takdir ederek sessizlik ve soğukkanlılığını koruyacağını, kanunların hükümlerine ve hükümetin emirlerine uyacağını, düzen ve asayişi bozacak hareketlerden sakınacağını umarım. Çünkü bu suretle yakında barış görüşmelerine çağrılacak olan Türk hükümetinin delegeleri konferans karşısına milletle birlik olarak çıkacaktır. Altı buçuk asırdan beri Avrupa dengesinde önemli bir etken olan Osmanlı Devleti'nin birlik ve bütünlüğünü sağlayacak bir barışa yakında kavuşacağımızı ummaktayım. Büyük devletlerin adalet ve insaf duyguları ile gerçekleri gittikçe anlayan Avrupa ve Amerika kamuoyunun yumuşaması da bu umudumu belgelendirmektedir. Onun için hükümetin her türlü iç sorunlardan uzak kalarak ve memleketimizin her tarafında kanun hükümlerine uyularak, tebaanın haklarının korunması en önde gelen dileğimdir." [413]

Vahdettin'in, Atatürk'ün Samsun'a çıkmasından **dört ay sonra** yayınladığı bu beyanname, *"Vahdettin, Atatürk'ü, Kurtuluş Savaşı'nı başlatsın diye Anadolu'ya gönderdi!"* diyenlerin o "büyük yalanını" da gözler önüne sermektedir. Çünkü beyanname dikkatle okunduğunda Padişah Vahdettin'in "düşmana karşı direnişten" değil, çok yumuşak bir üslupla **"düşman karşısında sessiz kalmaktan"** söz ettiği görülmektedir. İşgallere üzüldüğünü, devlet ve milletin haklarını korumak için çaba harcamanın doğal olduğunu belirten kurnaz Vahdettin, sözü döndürüp dolaştırıp, **milli hareketin gereksizliğine** getirmiş; Avrupa kamuoyunun lehimize döndüğünü, Mebusan meclisi seçimlerinin zamanında yapılabilmesi ve barış konferansından olumlu bir sonuç alınabilmesi için *"Milletin her ferdinden bugünkü durumun nezaketini*

413 Gazi Mustafa Kemal Atatürk, **Nutuk**, C.I, Ankara, 1989, s.211. Tayip Gökbilgin, **Milli Mücadele Başlarken**, C.II, Ankara, 1965, s. .41-44; Tansel, **age**, C.II, s.134-136.

takdir ederek sessizlik ve soğukkanlılığını korumasını, kanunların hükümlerine ve hükümetin emirlerine uymasını, düzen ve asayişi bozacak hareketlerden sakınmasını" istemiştir. Padişah Vahdettin'in beyannamesinin sonundaki şu cümle onun politikasını özetlemektedir: *"Büyük devletlerin adalet ve insaf duyguları ile gerçekleri gittikçe anlayan Avrupa ve Amerika kamuoyunun yumuşaması da bu umudumu belgelendirmektedir."*

Görüldüğü gibi Padişah Vahdettin'in umudu, halkın sessizlik içinde büyük devletlerin "adalet" ve "insaf" duygularına güvenmesidir.

Vahdettin'in milli hareket karşıtı bu beyannamesinin halkı olumsuz etkilememesi için harekete geçen Atatürk, bazı tedbirler almıştır. Fakat Atatürk'ün bütün tedbirlerine karşın Padişah'ın beyannamesi bazı yerlere ulaşmıştır.

Milli harekete büyük zararlar verebilecek bu beyannamenin yayılmasında **Kâzım Karabekir Paşa'nın** da büyük gayretleri olmuştur. Atatürk'le birlikte milli direniş için yola çıkan Karabekir Paşa'nın sadece dört ay sonraki bu değişimini anlamak olanaksızdır doğrusu! Atatürk, Nutuk'ta, milli hareket karşıtı bu beyannamenin yurda yayılmasına önayak olan Kâzım Karabekir Paşa'yı ağır bir şekilde eleştirmiştir.

Karabekir Paşa, 21 Eylül 1919'da Trabzon Mevki Komutanı'na gönderdiği uzun bir telgrafta Padişah Vahdettin'in milli hareket karşıtı beyannamesini öve öve bitirememiştir.

İşte Atatürk'ün Nutuk'ta yer verdiği o ibretlik belge:

"Trabzon Mevki Komutanı'na,

Şevketli Padişahımız Hazretlerinin ulusuna karşı yayımladıkları kutlu bildirilerin hemen görevlilere ve halka ulaştırılması gereklidir. Böylece şimdiki hain hükümetin melek yüzlü Padişahımız efendimizi ne denli küstahça ve gözü peklikle aldatmakta olduklarını anlayamayanlar kaldıysa hepsi anlasınlar. Ulusu ve ülkesi için kutlu yüreğinin ne denli büyük bir sevgi ve esirgeyicilikle dolu olduğunu gösteren bu bildiride en açık olarak göze çarpan şey, hükümetin hainçe gidişi üzerine ulusun halifelik katına sunduğu yakınma yazılarının daha Padişah'a

bildirilmemiş olmasıdır. Çünkü ulusa ve yurda karşı çektikleri hainlik hançerini bilmiş olsalardı, bu hainleri bir dakika bile yerlerinde tutmayacaklarına, kutlu bildirideki yürekten gelen anlatım en büyük tanıktır. Bu hainler bu gerçeği bildikleri için halife efendimizi doğrudan doğruya ulusla karşı karşıya getirmiyorlar. Bunun için ulusa düşen ödev, şanlı Padişah'a sonsuz sevgi ve bağlılığını durmadan göstermek ve sunmakla birlikte, bütün ulusun ve ordunun birlik olarak Padişah'ın söz götürmez haklarını, ulusun ve ülkenin varlığını kurtarmaya çalıştıkları, ama bu hain hükümetin yasal ve gönülden bağlılığı anlatan bu davranışı Padişahımız efendimizden gizledikleri, üstelik büsbütün ters bir biçimde gösterdikleri gerçeğini dün karar verildiği üzere halifelik katına aracısız bildirmektir. Erzurum halkının bu yolda yazacakları telin bir örneği oraya bildirilecektir. 15. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir"[414]

Milli hareketin en önemli adamlarından Kâzım Karabekir Paşa'nın, Vahdettin'in beyannamesi hakkındaki bazı görüşlerini şöyle bir alt alta yazdığımızda ortaya çıkan tablo cidden şaşırtıcıdır:

1. Şevketli Padişahımız Hazretlerinin "kutlu" bildirisi hemen halka ulaştırılmalıdır.
2. Damat Ferit Hükümeti "melek yüzlü" Padişahımızı aldatmaktadır.
3. Bu bildiri, Padişahımızın "kutlu yüreğinin" ulusu ve ülkesi için ne denli büyük bir sevgi ve esirgeyicilikle dolu olduğunu göstermektedir.
4. Bu bildirideki "yürekten gelen anlatım", Padişahımızın, Damat Ferit'in hainliğini bilmediğini göstermektedir.
5. Ulusun görevi, "Şanlı Padişahımıza" sonsuz sevgi ve bağlılığını sunmaktır.

Kâzım Karabekir Paşa'nın milli harekete karşı açıkça cephe alınan bu bildiriyi "kutlu bildiri" olarak adlandırması ve bu bildi-

414 **Nutuk**, s.212, 213.

rideki sözüm ona "yürekten anlatımı", Damat Ferit'in, Padişah'ı aldattığına kanıt olarak göstermesi "inanılacak" değerlendirmeler değildir. Eğer Karabekir Paşa'yı biraz olsun tanımasak, "şaka yapıyor!", "dalga geçiyor!" denilecek türeden açıklamalardır bunlar.[415] Karabekir'in, Damat Ferit hükümetlerinin milli hareketi yok etmek için yaptıklarından Padişah Vahdettin'in sorumlu olmadığı ve hatta Padişah'ın, Damat Ferit tarafından aldatıldığı görüşü, tamamen Padişah Vahdettin'î "aklamaya" yönelik açıklamalardır!

Vahdettin'in milli hareketi yok etmeye yönelik bu beyannamesine övgüler yağdırıp, bir de üstüne üstlük yurda yayılmasını sağlayan Karabekir Paşa'nın kafasının o günlerde çok karışık olduğu anlaşılmaktadır. Karabekir Paşa'nın o günlerdeki kafa karışıklığını kanıtlayan başka olaylar da vardır. Örneğin, Karabekir, o günlerde Temsil Heyeti'nin Sivas'ın batısına geçmemesini ve Kuvayı Milliye'nin dağıtılmasını istemiştir. Maalesef Karabekir Paşa da Atatürk'ün diğer silah arkadaşları gibi milli hareket sırasında bazen "yalpalamış", "zikzaklar çizmiştir". Onun bu "Padişahseverliği" devrimler sürecinde de nüksedecektir. Örneğin cumhuriyetin ilanını erken bulacak, halifeliğin kaldırılmasına karşı çıkacak, harf devrimine direnecektir.

Kâzım Karabekir Paşa, Vahdettin'e övgüler yağdırdığı telgrafını şöyle bir eklemeyle Atatürk'e de göndermiştir:

"***Bu konuda düşünceleriniz var mı? Bu kutlu bildiri, ulusun padişahına gerçeği bildirmesine yeniden elverişli bir durum yaratmıştır ki, Erzurum halkı hükümetin bütün cinayetlerini sayarak, yeniden padişaha dileklerini bildirecektir. Bunun örneğini ya çekilmek üzere ya da bilgi için sayın kurulunuza sunacağım***"[416]

---

415 Bu durumu fark eden bazı tarihçilerimiz, kendilerince Kâzım Karabekir Paşa'yı "korumak" için ya bu olaydan hiç söz etmemişler, ya da bu olayı anlatırken Kâzım Karabekir Paşa'nın adını gizlemişler; sadece "bu komutan" ve "kolordu komutanı" ifadelerini kullanmışlardır. Örneğin, Salahattin Tansel, bu olayı anlatırken bir kere bile Kâzım Karabekir'in adını kullanmamış, Karabekir Paşa demesi gerektiğinde "bu komutan" ve "kolordu komutanı" demiştir. Bkz, Tansel, **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, C.II, s.136,137.

416 **Nutuk**, s.213.

Karabekir Paşa'nın bu bildiriyi büyük bir heyecanla Atatürk'e de göndermesi, onun aslında Atatürk'ü ve Atatürk'ün kafasındaki milli hareket stratejisini de doğru anlayamadığını göstermektedir.

Atatürk'e göre bu beyanname İstanbul Hükümeti'nin durumunu güçlendirdiği gibi halk üzerinde milliyetçilere karşı olumsuz bir etki yaratabilirdi. İşte bu etkiyi en aza indirmek isteyen Atatürk, Padişah Vahdettin'e bir telgraf çekerek, onu bir kere daha milli hareket konusunda aydınlatmıştır. Atatürk söz konusu telgrafında ısrarla, hâlâ o hain Damat Ferit'in neden görevden alınmadığını sormuştur Vahdettin'e:

Atatürk, "***Tarihte şimdiye kadar işlenmiş olan ihanetlerin hiçbirisiyle kıyaslanmayacak bir ihanetle halkı birbirinin aleyhinde kışkırtan ve milleti yabancıların ihtiraslarına feda eden bu kabinenin, milletin istememesine rağmen hâlâ yerinde kalması büyük felaketleri davet etmektedir... Onun için hemen Ferit Paşa kabinesi yerine halkın güvenine layık bir hükümetin kurulmasını bütün millet adına padişahımızdan niyaz ve istirham ederiz.***" demiştir.[417]

Ancak Padişah Vahdettin kısa bir süre hariç, neredeyse tüm Kurtuluş Savaşı boyunca ısrarla hain Damat Ferit'i başbakanlıkta tutmuştur.

Vahdettin'in Orduyu Etkisizleştirme Çabaları

Padişah Vahdettin, "İngilizleri memnun etme" politikası gereği, Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan hemen sonra, 5 Kasım 1918'de ordunun onda dokuzunun terhis edilerek, erlerin memleketlerine gönderilmesine yönelik kararnameyi hiç tereddüt etmeden imzalamıştır.[418] Ayrıca İngilizlerin, Ali İhsan Paşa

417 age, belge, 99.

418 **Tarih Vesikaları Dergisi,** 3387; **Harp Tarihi Vesikaları Dergisi,** S.29, belge, 745; **Minber, Ati,** 6,7 Kasım 1918. Vahdettin'in Türk ordularının dağıtılma kararını imzaladığı o gün Atatürk, Adana'dan İstanbul'a, Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya gönderdiği bir telgrafta "**düşmana silahla karşı koymaktan**" söz etmiştir.

ve Yakup Şevki Paşa gibi başarılı komutanları tutuklayarak Malta'ya sürgün etmesine ses çıkarmamıştır. İngilizlerin isteği doğrultusunda orduyu güçsüzleştirme politikası uygulayan Vahdettin, daha sonra da Kuvayı Milliye'ye yardım eden Cemal Paşa ve Cevat Paşa gibi komutanların görevden alınmalarına da göz yummuştur. Vahdettin, ordudaki ulusalcı subayları **Süleyman Şefik Paşa** aracılığıyla tasfiye etmiştir.

Vahdettin, bir taraftan aktif orduları dağıtırken ve ulusalcı subayları etkisizleştirirken, diğer taraftan İngiliz isteklerine karşı çıkmayacak, padişah ve hükümetin muhafızlığını yapacak ordular kurmuştur. Örneğin, **İstanbul Muhafızlığı ve 25. Kolordu Komutanlığı** bu tür bir ordudur. Bütün umudu, İngilizlere ve Paris Barış Konferansı'na bağlayan bu ordu, hiçbir zaman Atatürk'ten ve Temsil Heyeti'nden emir almamıştır. Bu muhafızlığın ve ordunun görevi, İstanbul'da asayişin sağlanması, Padişah'ın korunması, İttihatçıların ve ulusalcıların tutuklanmasıdır.[419] Bu tür yapay ordulardan biri de **Askeri Nigehban Cemiyeti**'dir. Milli harekete karşı olan bu teşkilat, İzmir'in işgali sonrasında Ege'de oluşan direniş cemiyetlerini ve subayların bunlara destek olmasını ağır bir şekilde eleştirerek, ordunun ve subayların çete savaşlarına katılmasının uygun olmadığını bildirmiştir.[420] Güdümlü orduların en önemlisi, milli hareketi yok etmek için kurulan **Kuvayı İnzibatiye (Halifelik Ordusu)**'dir. Bu tür "ihanet" ordularının sonuncusu **Kuvayı Seferiye** adlı ordudur. (Bu ordu Ç. Ethem'in Kuvayı Seyyaresiyle karıştırılmamalıdır.)

Vahdettin, orduyu etkisizleştirmek için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Örneğin, Vahdettin'in şeyhülislamı **Mustafa Sabri Efendi**, İzmir'in işgalinden 15 gün sonra yayımladığı bir demeçte, "***Ordunun görevi oruç tutmaktır!***" demiştir.[421] Ali Kemal de yazılarında sıkça, ***"Artık harp ve darp ile yapılacak bir şey yoktur"*** diye tutturmuştur. Şeyhülislamın, "*Ordunun görevi oruç tutmaktır!*" şeklindeki demecinden üç ay sonra, Alemdar'da ya-

419 Sarıhan, **Kurtuluş Savaşı'nda İkili İktidar**, s.37.
420 **Alemdar, Türkçe İstanbul**, 7 Temmuz 1919.
421 Sarıhan, **age**, s.71.

yımlanan bir yazıda, "***Ordunun beş vakit namazda Padişah'a duadan gayri bir şey bilmemesi lazımdır***" denilmiştir.[422] İstanbul Müftüsü Dürrizade ise, 11 Nisan 1920'de yayınladığı bir fetvada **ulusalcı paşaların öldürülmelerinin dinen "caiz" olduğunu ve Kuvayı Milliye'ye karşı mücadele ederken ölenlerin şehit, kalanların gazi olacağını** bildirmiştir. Ulusalcı subayların rütbeleri indirilmiş, hatta Atatürk'ün nişan ve madalyaları bile geri alınmıştır. Ordu müfettişlikleri kaldırılmış, Kuvayı Milliyeci subayların telgraf hizmetlerinden yararlanması yasaklanmıştır. İçişleri Bakanı Ali Kemal, 26 Haziran 1919'da yayınladığı bir genelgeyle, valilerin, komutanların verdikleri emirlere uymamasını, bu emirlere uyanların şiddetle cezalandırılacağını bildirmiştir.[423] Anadolu'daki ulusalcı subaylar türlü vaadelerle İstanbul'a çağrılmış, Mustafa Kemal'in "zorla asker topladığı" dedikoduları yayılarak düzenli ordunun kurulması engellenmek istenmiştir. Anadolu'ya gönderilen "inceleme kurullarıyla" ordu denetim altına alınmaya çalışılmıştır.[424]

28 Şubat sürecinden sonra Türkiye'de, **Türk Silahlı Kuvvetleri'ni** denetim altına alıp etkisizleştirmek isteyenlerle, Kurtuluş Savaşı yıllarında ulusal orduyu denetim altına alıp etkisizleştirmek isteyenlerin benzerliği çok dikkat çekicidir. O günlerde "din, iman, hilafet" diyerek emperyalizmle kol kola giren işbirlikçiler, bugünlerde de yine "din, iman, hilafet" diyerek emperyalizmle kol kola girmiştir.

Hıyanet Ordusu: Kuvayı İnzibatiye (Halifelik Ordusu)

Padişah Vahdettin ve Sadrazam Damat Ferit'e göre Atatürk'ün önderliğindeki Milli Hareket (Kuvayı Milliye) bir "isyan" hareketidir ve bir an önce bastırılması gerekmektedir! İşte bu amaçla 18 Nisan 1920'de **Kuvayı İnzibatiye** (Halifelik Ordusu) adlı bir ordu kurularak Anadolu'da düşmanla mücadele eden milliyetçilerin üzerine gönderilmiştir. Sina Akşin bu or-

422 **Alemdar**, 27 Ağustos 1919.
423 Cebesoy, **Milli Mücadele Hatırları**, s.79.
424 İlk kurul, 17 Ağustos 1919'da **Fevzi Paşa** başkanlığında Trabzon ve Erzurum'a gönderilmiştir.

duyu, "*Ulusal hareketi boğmak üzere Padişah'ın kurduğu resmi bir ordu*" olarak tanımlamıştır.[425]

Mondros Ateşkes Antlaşması'na tamamen aykırı bir şekilde böyle bir ordunun kurulması ve silahlandırılması, bu orduyu kuranların (Padişah'ın ve Başbakan'ın) İngilizlerden yardım aldıklarını göstermektedir. Çünkü o sırada İstanbul'daki tüm silah depoları İngilizlerin kontrolündedir. Anadolu'da kardeşin kardeşi öldürmesi anlamına gelen Kuvayı İnzibatiye projesi, böl ve yönet ilkesi doğrultusunda hareket eden İngiltere'nin emperyalist çıkarlarına tamamen uygundur.[426] Nitekim, "Kuvayı İnzibatiye birliklerinin silahlandırılması için bizzat Damat Ferit, İstanbul'da İngiliz kontrolündeki Maçka silahhanesinden alınmak üzere 600 tüfek, 30.000 piyade fişeği ve 800.000 makineli tüfek cephanesi verilmesi için İngiliz Başkomutanlığı'ndan bir belge almıştır. Bundan başka, Kuvayı İnzibatiye, Sapanca yönünde, 14 Haziran 1920 günü taarruza hazırlanırken bozulup geri atılınca İzmit bölgesindeki 242. İngiliz tugayının tel örgüler ve siperler ile tahkim edilmiş mevzisinden faydalanmıştır."[427]

18 Nisan 1920 tarihli kararnameyle, Kuvayı İnzibatiye'nin nitelikleri, kuruluş amacı ve askerlere verilecek maaşlar belirlenmiştir. Buna göre amaç Kuvayı Milliye'yi yok etmektir. Devletin silahlı gücü olarak tanımlanan Kuvayı İnzibatiye, Harbiye ve Dahiliye Nezaretlerine bağlı olacaktı. Bazı emekli subayların da katıldığı bu ordu, gönüllülük esasına göre oluşturulmuştu. Tümen olarak kurulan Kuvayı İnzibatiye, üç piyade alayı ve bir topçu taburundan oluşmaktadır. Toplam mevcudu 12.000 kişi olarak düşünülmüştür.[428] Kuvayı İnzibatiye'ye gönüllü olarak yazılan subay ve askerlere çok iyi bir maaş verileceği duyurulmuştur.[429] Erlere 30, çavuşlara 35,

425 Akşin, **Kısa Türkiye Tarihi**, s.151.

426 Cemil Hakan Korkmaz, **Kurtuluş Savaşı'nın İkinci Cephesi İç İsyanlar**, İstanbul, 2008, s.140.

427 Bıyıklıoğlu, **age**, s. 132, dipnot, 88.

428 Özakman, **age**, s.354.

429 Süreyya Şehidoğlu, **Milli Mücadele'de Adapazarı, Bolu, Düzce, Hendek ve Yöresi Ayaklanmaları**, Ankara, 1970, s.82; Fahri Belen, **Türk Kurtuluş Savaşı**, 2.bs, Ankara, 1983, s.201-205; Korkmaz, **age**, s.141.

başçavuşlara 40, teğmenlere 60, üsteğmenlere 70, yüzbaşılara 80, kıdemli yüzbaşılara 90, tabur komutanlarına 100, alay komutanlarına 150 lira aylık verilecektir.[430] Fakir halk, yüksek maaşlarla bu orduya katılmaya teşvik edilmiştir.

Türk ulusu yokluk ve yoksulluk içinde, vatan ve namus mücadelesi vermeye çalışırken, İstanbul Hükümeti ve Padişah Vahdettin, maddi kaynaklarını bu İngiliz destekli derme çatma ordunun haince askeri amaçlarına harcamıştır. Bu kuvvet için 1.250.850 lira ödenek ayrılmıştır.[431]

Kuvayı İnzibatiye'nin en önemli eksikliği "gönüllülük" esasına dayalı "maaşlı" bir ordu olmasıdır. Yani, bu orduya katılanların öncelikli amacı paradır. Durum böyle olunca askerler bir an önce görevlerini yapıp sağ salim geri dönmek istemektedir. Ayrıca kafaları da fena halde karışıktır; çünkü İstanbul İngiliz işgali altındayken onlar kendi kardeşlerine kurşun sıkmak için Anadolu'ya gitmektedirler! Şeyhülislam Dürrizade'nin, **Anadolu'daki ulusalcı liderlerin ve Kuvayı Milliyecilerin öldürülmelerinin dinen caiz olduğunu ve onlara karşı savaşırken ölenlerin şehit, kalanların gazi olacağını duyuran fetvası** bu orduya katılımı artıran en önemli etkenlerden biridir.

Kuvayı İnzibatiye'nin başına Atatürk'ü "isyancı" olarak adlandıran **Süleyman Şefik Paşa,** Kurmay Başkanlığı'na da Erkanıharp Miralayı Refik (Yaltkaya) getirilmiştir.

Süleyman Şefik Paşa, İstanbul Hükümeti'nin Anadolu'daki orduları etkisizleştirmek için oluşturduğu kurullardan birinin başkanı olarak 5 Ağustos 1919'da Konya'ya gitmiş, ertesi gün İstanbul'a gönderdiği telgrafta, Anadolu'daki milli hareketin zannedildiği kadar güçlü olmadığını eğer kendisi Harbiye Nezareti'ne getirilirse milli hareketi kısa sürede bitireceğini belirtmiştir.[432] Bunun üzerine Süleyman Şefik Paşa, 14 Ağustos

430 Türk İstiklal Harbi, *"Ayaklanmalar"*, C.6,s.120; Özakman, age, s.354.
431 Engin Berber, **Kurtuluş Savaşı'nda Mustafa Kemal ve Vahdettin**, Ankara, 1998, s.75.
432 Sarıhan, age, s.66.

1919'da da Harbiye Nazırı yapılmıştır.[433] Harbiye Nezareti'ndeki bazı kişilerin Kuvayı Milliye'yi el altından desteklediği yolundaki dedikoduların izini süren Süleyman Şefik Paşa, hemen tasfiye hareketine başlamış; İstanbul Muhafızlığı, Genelkurmay İkinci Balkanlığı ve Harbiye Nezareti Müsteşarlığı'nda değişiklikler yapmıştır. Önce, milli harekete sıcak bakan Cevat Paşa'yı görevden alarak yerine Hadi Paşa'yı atamıştır.[434] Daha sonra da milli hareketin genelkurmaydaki gözü kulağı durumundaki İsmet Paşa'yı genelkurmaydaki bütün görevlerinden almıştır.[435] Süleyman Şefik Paşa böylece Anadolu'daki komutanları ve milli hareketi güçsüzleştireceğini düşünmüştür. Göreve geldiği 14 Ağustos 1919'da askeri birliklere, "güvenliği bozanlara karşı mülki makamların istedikleri yardımın hemen yapılmasını" emretmiş ve ordu müfettişlerinin idarecilere talimat verme yetkisini kaldırmıştır. Süleyman Şefik Paşa'nın bütün bu icraatlarını Padişah Vahdettin, 19 Ağustos 1919'da onaylamıştır.[436] Süleyman Şefik Paşa, askerlere yayınladığı bir beyannamede kanunlara uymalarını ve hiçbir derneğe ya da partiye yaklaşmamalarını bildirmiştir. I. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Paşa'ya yazdığı bir emirde ise **yurt savunmasına geçen subayları** şikâyet etmiştir. [437]

Kuvayı İnzibatiye'nin başına getirilen Süleyman Şefik Paşa'ya çok geniş yetkiler verilmiştir.[438] Kuvayı İnzibatiye adına 54 subay ve 790 er toplanmıştır. Sonradan subay sayısı 94'e yükselmiştir. Yeni katılımlarla er sayısı da 2000'e yaklaşmıştır. Kuvayı İnzibatiye'nin birinci alayı 29 Nisan 1919'da İzmit'e gelerek karargâh kurmuştur. İkinci alayı da İzmit limanında demirli Yavuz Zırhlısı'na yerleşmiştir.[439]

Mayıs ayı başında Süleyman Şefik Paşa'nın İzmit'e gelmesi ve diğer alayların da bölgeye ulaşmasıyla hazırlıklar tamamlan-

433 Atatürk,'ün Harbiye Nazırı olmasını istemeyen Vahdettin'in, Süleyman Şefik gibi bir "hainin" Harbiye Nazırı olmasını kabul etmesi anlamlıdır doğrusu!
434 **Peyam**, 4 Ağustos 1919.
435 **Akşam, Türkçe İstanbul**, 14 Ağustos 1919; **Vakit, Sabah**, 15 Ağustos 1919.
436 Sarıhan, **age**, s.75.
437 **age**, s.75.
438 **age**, s.93.
439 İlhami Soysal, **Kurtuluş Savaşı'nda İşbirlikçiler**, 2. bs, İstanbul, 2008, s.143.

mıştır. Ancak bu sırada İzmit'e mutasarrıf olarak atanan **Ahmet Anzavur**, *"Bu orduyu destekle..."* talimatı alınca, Kuvayı İnzibatiye karargâhı olarak kullanılan Yavuz Zırhlısı'na gelmiştir. Süleyman Şefik Paşa'ya, ***"Ben istediğim zaman bu ordunun başına geçerim..."*** diyen Anzavur'un gelişi komuta heyetinde şaşkınlık yaratmıştır.[440] Zaten doğru dürüst bir plan ve programı olmayan Kuvayı İnzibatiye'de liderlik tartışması baş gösterince Süleyman Şefik Paşa, komutanlık görevinden istifa ederek İstanbul'a dönmüştür.[441] Onun yerine Kuvayı İnzibatiye'nin başına **Suphi Paşa** atanmıştır. İşte bu sırada Kuvayı İnzibatiye Ordusu'nun idaresini eline geçiren **Anzavur,** 2000 kişilik bir kuvvetle 10 Mayıs'ta Adapazarı'nı, 13 Mayıs'ta Kadırga'yı ele geçirmiş, Bolu-Düzce isyanından da yararlanarak 14 Mayıs'ta Gevye'ye saldırmıştır. Anzavur, bir ara İstanbul'a telgraf çekerek **orduya maddi destek sağlanmasını** istemiştir.[442] Anzavur'un amacı Eskişehir yolunu ele geçirip oradan Ankara'ya yürümekti. Anzavur, 17 Mayıs'ta Geyve boğazını ele geçirmek için hareket etmiştir. Üstelik bölgeyi savunmakla görevli **Ali Fuat Paşa**'nın hiç beklemediği bir noktadan, İkramiye yönünden saldırıya geçmiştir. Buradaki 30 askere karşın Anzavur'un emrinde 300 süvari vardır. Ali Fuat Paşa, bu durumda o 30 askerle Anzavurla mücadele etmek zorunda kalmıştır.[443]

Bu mücadele sırada ambardan çıkartılarak mevziye yerleştirilen bir makineli tüfeğin başına Ali Fuat Paşa'nın yaveri İdris Çora geçmiş ve asilerin istasyona girmesini yarım saat geciktirmiştir. İki saatten fazla devam eden bu direniş sonunda, bir taraftan süvari bölüğü, diğer taraftan yüz kişilik Yüzbaşı Mesut Bey Müfrezesi ve Demirci Efe'nin atlı zeybekleri yetişmiş ve Anzavur'un kontrolündeki Kuvayı İnzibatiye birlikleri geri püskürtülmüştür.[444]

440 Şehidoğlu, age, s.85.
441 age, s.85.
442 age, s.86.
443 Cebesoy, age, s.426, 427..
444 age, s.427, 428.

20 Mayıs'ta, Anzavur'u "kutlamak" için İzmit'e gelen **Damat Ferit Paşa,** büyük bir hayal kırıklığına uğramıştır.

23 Mayıs'ta harekete geçen Ali Fuat Paşa'nın kuvvetleri, Kuvayı İnzibatiye'nin artıklarını dağıtarak Adapazarı ve Sakarya'yı geri almış, ayrıca 4 top ve 4 makineli tüfek ele geçirmiştir.[445]

Bu yenilginin ardından Anzavur'un İstanbul'a dönmesi, askerlerin moral bozukluğu, bazı askerlerin saf değiştirerek ulusalcıların tarafına geçmesi gibi gelişmeler ve bu sırada yapılan diğer saldırılardan da sonuç alınamaması üzerine 25 Haziran 1920'de Kuvayı İnzibatiye Ordusu'na resmen son verilmiştir.[446]

Ali Fuat Paşa, anılarında Kuvayı İnzibatiye'yle yapılan çatışmaları bütün detaylarıyla anlatmıştır.[447] Bu anılar okunduğunda bu hıyanet ordusunun nasıl güçlükle durdurulabildiği, çok daha iyi anlaşılacaktır.

Kuvayı İnzibatiye'nin en büyük "cinayetlerinden" biri, Atatürk'ün emrinde milli harekete destek olan **Yahya Kaptan**'ın katledilmesi olmuştur. Yahya Kaptan'ı pusuya düşürerek tutuklayan Kuvayı İnzibatiyeciler, Yahya Kaptan, elleri arkadan bağlı halde su içerken, Kuvayı İnzibatiye ordusunun üsteğmenlerinden Abdurrahman Efendi tarafından alçakça arkadan vurulmuştur (8 Ocak 1920). Bu sırada son bir gayretle başını kaldıran Yahya Kaptan'ın son sözü, "***Kalleşler!..***" olmuştur.[448]

* * *

Kuvayı İnzibatiye Ordusu'nu kaldıran İstanbul Hükümeti, kısa bir süre önce karargâhı İzmit'te olan **Olağanüstü Anadolu Genel Müfettişliği** adlı bir teşkilat kurarak başına da emekli Müşir Zeki Paşa'yı atamıştır.[449] Bu müfettişliğin amacı, Anadolu'daki

445 **Türk İstiklal Harbi,** C.6, s.111.
446 Korkmaz, **age,** s.145.
447 Cebesoy, **age,** s. 422-428.
448 A. Nedim Çakmak, **İşgal Günlerinde İşbirlikçiler,** "*Hüsnüyadis Hortladı*", 5.bs, İstanbul, 2006, s.59.
449 Soysal, **age,** s.145.

tüm askeri birliklerin komutasını ele alarak Atatürk'ü ve ulusalcıları etkisizleştirmek ve milli harekete son vermektir.

* * *

Damat Ferit Hükümeti, bunlarla da yetinmemiş, Kuvayı Milliye'ye karşı, **Kuvayı Seferiye** adlı 25.000 kişilik jandarma ve **15.000 kişilik yeni bir tümen** kurmayı tasarlamıştır. Bu amaçla Harbiye Nezareti, İngilizlerden izin istemiştir. İngilizler, sadece izin vermekle kalmamışlar, ayrıca İstanbul Hükümeti'ne her türlü desteği vermişlerdir. Ancak İtilaf Devletleri kendi aralarında yaptıkları görüşmeler sonunda, milli harekete karşı kuvvet kullanmaktansa Padişah'la görüşerek Anadolu'ya bir "nasihat kurulu" gönderilmesine karar vermişlerdir.[450]

Vahdettin'i "*Kurtuluş Savaşı kahramanı*" ilan eden Vahdettinci yazarlar, kitaplarında Kuvayı İnzibatiye'den ve Kuvayı Seferiye'den neredeyse hiç söz etmemişlerdir. Örneğin, **N. Fazıl Kısakürek**'in hiç söz etmediği bu hain tertipleri, **K. Mısıroğlu**, her zaman yaptığı gibi Vahdettin'i aklamak için kullanmıştır. Güya Vahdettin, Kuvayı İnzibatiye birliklerinin komutanlarına Anadolu'daki ulusalcılara katılmaları konusunda gizli bir emir vermiştir! Ancak böyle bir gizli emrin varlığını kanıtlayan hiçbir belge yoktur. Ayrıca Kuvayı İnzibatiye'nin "*Süleyman Şefik Paşa ve Ahmet Anzavur gibi 'vatan haini' komutanları mı milli harekete katılacaktır?*" diye sormak gerekir Mısıroğlu'na...

Milli hareketi yok etmek için Sadrazam Damat Ferit'in büyük ümitler bağladığı Kuvayı İnzibatiye adlı bu hıyanet ordusuna Padişah Vahdettin engel olmak istemiş midir? Hayır! Anadolu'da canını dişine takarak düşmanı yurttan atmak için varını yoğunu ortaya koyan fedakâr Müslüman Anadolu insanını yok etmek için bir ordu kurulmasına izin veren bir padişaha ne diyeceğiz? Üstelik vatan savunması yapan Kuvayı Milliye'ye karşı kurulan bu hıyanet ordusuna Kuvayı İnzibatiye (Halifelik Ordusu) adı-

450 Özakman, age, s.360.

nın verilmesini nasıl açıklayacağız? İngiliz emperyalizmiyle kol kola girerek Müslüman kanı dökmek isteyen bir halife nasıl bir halifedir? Bu halife kimin halifesidir? Kime hizmet eder? diye sormayacak mıyız? Bu "Halifelik Ordusu" ve Kuvayı Seferiye kepazeliğini, hainliğini görmezden mi geleceğiz?

Vahdettin İç Savaş Başlattı

Vahdettinci yazarların görmezden geldiği **Kuvayı İnzibatiye Ordusu**, Sadrazam Damat Ferit ve Padişah Vahdettin'in milli hareketi yok etme planının en önemli halkalarından biridir.

Kuvayı İnzibatiye'den önce Damat Ferit, 5 Nisam 1920'de yayınladığı bir bildiriyle ulusalcıları "**vatana ihanetle**" suçlamıştır:

5 Nisan 1920'de Şeyhülislam Dürrizade Abdullah'ın kaleme aldığı, Padişahın emri olmaksızın asker toplayan, vergi koyan, hükümet merkezini zayıflatan **ulusalcıların öldürülmelerinin şeriata uygun ve farz olduğunu** belirten bir **fetva** yayınlanmıştır (11 Nisan 1920).[451] Bu fetvadan binlerce basılarak İngiliz uçaklarıyla Anadolu'ya dağıtılmıştır.[452]

Necip Fazıl ve **Kadir Mısıroğlu** gibi Vahdettinci yazarlar, İslam dininin kötüye kullanıldığı bu "ihanet" fetvasından Padişah Vahdettin'in habersiz olduğunu, bu fetvanın İngilizlerin baskısıyla Damat Ferit tarafından Dürrizade Abdullah'a yazdırıldığını ileri sürmüştür.[453] Bu noktada bu Vahdettinci yazarlara şöyle iki soru sormak gerekir. 1. "*Ben istersem Rum Patriği'ni de Ermeni Patriği'ni de Hahambaşı'nı da getirim!*" diyerek, bu fetvayı hazırlatan Damat Ferit'i sadrazamlığa getiren ve uzun süre orada tutan, Padişah Vahdettin değil midir? 2. Düşmana karşı vatan ve namus mücadelesi verenlerin öldürülmelerinin dinen uygun ve farz olduğunu söyleyenlere, Padişah Vahdettin neden "halife" olarak müdahale etmemiştir?

---

451 Bkz.**Takvim-i Vakayi**, 11 Nisan 1336 (1920)

452 Akşin, age, s.150. İstanbul'un bu fetvasına karşı harekete geçen Ankara da "karşı fetva" yayınlamıştır. 5 Mayıs 1920'de **Ankara Müftüsü Rıfat (Börekçi) Efendi'nin yayınladığı karşı fetvayla** İstanbul hükümeti "hain" ilan edilmiştir.

453 Mısıroğlu, **age**, s. 66,67, 221-223; Kısakürek, **age**, s.234.

Yeni İstanbul YAYINI
11 AGUSTOS 1919 P.tesi No: 78

İSTİKLAL HARBİ GAZETESİ

HAZIRLAYAN ÖMER SAMİ COŞAR

Erzurum kongresi kararlarına karşı Damat Ferit'in ilk tepkisi:

Hükümet, kongreleri kanun dışı ilân etti

İngiliz generali Milne'nin şiddetli talebi üzerine İçişleri Bakanı tamim yaparak milliciletin tevkif edilerek İstanbul'a yollanmalarını istedi

İngiliz amiralinden başbakanın talebi!

• Damad Ferit, milliyetçilerden 50 kişinin İngilizlerce tevkif edilmesini istiyor.

Anadolu'da gazetelere sansür!

Damat Ferit'in ulusalcıları, "vatan haini" ilan eden bildirisi, Dürrizade'nin ulusalcıların öldürülmelerinin "dinen uygun" olduğunu bildiren fetvası ve "paşalık" rütbesi verilen Ahmet Anzavur'un isyanı sonrasında, ulusalcıları öldürmek için Kuvayı İnzibatiye'nin kurulması, İstanbul Hükümeti'nin milli hareketi yok etmek için sistemli olarak çalıştığını gözler önüne sermektedir. Milli harekete yönelik bütün bu saldırılar, 1920'nin Nisan-Haziran ayları arasında gerçekleşmiştir. Bu sırada Divan-ı Harp tarafından 11 Mayıs 1920'de, Mustafa Kemal Atatürk, Kâzım Karabekir dışındaki yakın arkadaşlarıyla birlikte gıyaben **ölüm cezasına** çarptırılmıştır.[454] 27 Mayıs 1920 tarih ve 3846 sayılı Takvim-i Vakayi ile halka duyurulan bu mahkûmiyet kararının altında Sadrazam ve Harbiye Nazırı Vekili Ferit, üzerinde de **Mehmet Vahdettin** imzaları vardır.[455] Anadolu'da düşmana karşı

454 Divanı Harb'in verdiği mahkûmiyet kararının tam metni için bkz. Kansu, age, CII, s.583-586.

455 Jaeschke, age, s.154.

kelle koltukta vatan ve namus mücadelesi veren Atatürk'ün nişan ve madalyalarını alan **Vahdettin,** o günlerde Düzce, Adapazarı, Bolu, Hendek, Gerede ayaklanmalarında ve Kuvayı İnzibatiye saflarında ulusal kuvvetlere karşı savaşan **16 kişiye Beşinci Rütbeden Mecidi Nişanı vermiştir.**[456]

Prof. Akşin'e göre bu yapılanlar **iç savaş** ilanıdır: "*İç savaşa, Eylül 1919'da Damat Ferit'e bayrak açılınca başlanmış (I. Bozkır, 27 Eylül-4 Ekim 1919; I. Anzavur, 25 Ekim-30 Kasım; II.Bozkır, 20 Ekim-4 Kasım 1919; Şeyh Eşref, 26 Ekim- 24 Aralık 1919), 1,5 ay kadar ara verilmiş, İtilaf İstanbul'u Osmanlıdan kopartma kararından vazgeçince 16 Şubat'ta II. Anzavur ayaklanmasıyla çok daha şiddetli ve yaygın bir ikinci perde başlamıştır. Tarihçilerimiz bazen, Padişahçı bu halk hareketlerinden iç isyanlar diye söz ederler. (...) Padişahçı hareketler TBMM hükümeti açısından 'isyandır'. Padişahçı hareketler... düpedüz iç savaştır, kanlı bir kardeş kavgasıdır. Bir taraf demokratik ulusçu devrimi, öbür taraf ortaçağcıl mutlakıyeti, feodalizmi, karşı devrimi savunuyordu.*"[457]

Padişah Vahdettin'in yarattığı iç savaş, milli hareketi çepeçevre saracak bir şekilde çıkarılmıştır. Anzavur isyanı, Biga, Gönen ve Karacabey civarını kaplamış, Adapazarı, Düzce, Bolu ayaklanmaları Ankara Beypazarı'na kadar yayılmış, Konya'da Delibaş Mehmet isyanı ve Yozgat'ta Çapanoğlu isyanı Ankara'yı tehdit etmeye başlamıştır. Görüldüğü gibi milli hareketin merkezi Anakara dört bir yandan isyancılarca kuşatılmıştır.[458]

"*Padişah, bu iç savaşı, 1919 güzünden 1920 güzüne kadar yaklaşık bir yıl sürdürmüştür. İç savaşı Damat Ferit'ten çok Vahdettin'e mal etmek gerekir, zira bu dönemin önemli bir bölümünde Ferit iş başında değildi.*"[459]

Necip Fazılların, Nihal Atsızların "*Büyük vatan dostu!*" dedikleri Padişah Vahdettin, Damat Ferit'le birlikte, ulusalcıları

456 Bıyıklıoğlu, age, s.133.
457 Akşin, age, s.150,151.
458 age, s.151.
459 age, s.152.

öldürmek ve milli hareketi ortadan kaldırmak için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Üstelik bu gerçeği, 1923'te yayımladığı "**Beyannamesinde**" Vahdettin de kabul etmiştir:

Vahdettin, "*Bağlı olduğu devleti tanımayan Mustafa Kemal'i tepelemek için üzerine askeri kuvvet gönderilmesine lüzum gösteren hükümetlere uymamda...*"[460] diye devam eden cümlelerinde, Mustafa Kemal'i "tepelemek" için asker gönderen Damat Ferit Hükümeti'ne "uyduğunu" bizzat itiraf etmiştir.

Yeni İstanbul YAYINI
31 TEMMUZ 1919 Prş. No: 69

İSTİKLAL HARBİ GAZETESİ

HAZIRLAYAN, OMER SAMİ COSAR

MUSTAFA KEMAL'İN

TEVKİFİ İSTENDİ

İçişleri Bakanlığı, Mustafa Kemal'le birlikte Rauf Bey'in, Demirci Efe'nin ve Hacı Şükrü'nün de yakalanarak İstanbul'a gönderilmelerini emretti

Damat Ferit'in korkunc ifsaatı

Osmanlı Başbakanı gizli bir toplantıda İngilizlere yalnız Allahla ngiltere'den ümidi olduğunu söyledi

ALLAH VE İNGİLTERE!

Damat Ferit hükümeti, Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Bey'in ve daha bazı milli şahsiyetlerin derhal tevkifi emrini vermişti.

Resmi ajansın, bu olayla ilgili olarak gönderdiği haberlerde şöyle denilmekteydi:

«Üçüncü Ordu Müfettişliğinde hem askerliğinden istifa etmiş olan Mustafa Kemal Paşa ile beraber askeriyeden ayrılmış eski Bahriye Nazırı Rauf Bey'in Erzurum cihetinde bazı toplantılar akdettikleri ve Müdafaa-i Hukuk cihetlerinde gayr teşkilatlı ile mevcut bir nevi Efe ve Teşkilatı Milliye Komutanı gibi hareketle bulundukları anlaşılmış bulunduğundan bu teşkilatın mücerretiyeti cihetinin ayrıca resmi tahkikat ne tesirinde anlaşıldığından tevkif edilerek İstanbul'a gönderilmeleri ve gayr teşkilât ile kanuna aykırı hareket eden ve hüviyetle memuriyet bulunduğundan bu gibi şahsiyle meydana rezilmemesi lüzumu bildirildiğinden Müdafaa-i Hukuk'a emir verildi.»

KARABEKİR'E DE EMİR VERİLDİ

Ayrıca Harbiye Bakanı Nazım Paşa'nın imzası ile dün Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya da Mustafa Kemal'in tevkifi hakkında emir gönderildiği telgraf gösterilmiştir.

«Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Bey'in bulundukları mahallerde hareketlerine dikkat ve mes'uliyetlerinde İstanbul'a gönderilmeleri için müsaadeniz rica olunur.»

Damat Ferit'in tevkifleri için emir verdiği Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Bey

ERZURUM KONGRESİNDE "ASRİ" KELİMESİ TARTIŞMAYA YOL AÇTI

460 Vahdettin'in beyannamesi için bkz. Soysal, **Kurtuluş Savaşı'nda İşbirlikçiler**, s.172-179.

Atatürk'ün Samsun'a Çıkışı ve Vahdettin

Kurtuluş Savaşı'nın büyük onurunu Atatürk'e layık görmeyen şaşkınlar, 1929 yılından beri tarihi "eğip bükerek", belgeleri çarpıtarak ve beyinleri yıkayarak "*Kurtuluş Savaşı'nı Vahdettin'in başlattığını*" iddia etmişlerdir.

Her şey aslında tescilli bir Atatürk düşmanı olan Mevlanzade Rıfat'ın başının altından çıkmıştır. 1929 yılında kaleme aldığı **Türkiye İnkılabı'nın İç Yüzü** adlı kitabında, "***VI. Mehmet Vahdettin Han, Anadolu'da Milli bir kuvvet hazırlamayı düşünmüş ve bu kuvveti meydana getirmek için yakınında bulunanların telkini ile yaverlerinden Mustafa Kemal Paşa'yı geniş bir yetki ve özel bir talimatla galip devletlerin İstanbul'da bulunan temsilcilerinin bilgisi dışında gizlice Anadolu'ya göndermiştir.***" demiştir.[461]

Turgut Özakman'ın haklı olarak "*yalan, yanlış ve martaval yığını*" olarak adlandırdığı bu kitabı kaynak olarak kullanan **Necip Fazıl, Kadir Mısıroğlu, Nihal Atsız, Hasan Hüseyin Ceylan, Vehbi Vakkasoğlu, Mustafa Armağan** gibi Vahdettinci yazarlar, Türk toplumunun gözünün içine baka baka yalan söylemişlerdir.

Tarihi yeniden yazan Vahdettinci yazarlar, "*Kurtuluş Savaşı'nı Vahdettin başlattı*" diyebilmek için Vahdettin'in sözüm ona gizli bir planı olduğunu ileri sürmüşlerdir.

K. **Mısıroğlu** bu planı şöyle açıklamıştır: "***İstanbul ve Ankara iki hasım (düşman) pozunda, karşı karşıya olacaktır. Bu oyun düşmana karşı Anadolu ile el ele, bir siyasi komplo, bir ince politika olarak başlatılmış, Padişah ve İstanbul Hükümeti, bu oyunu büyük bir ciddiyet ve teatral bir kudretle oynamışlardır.***" [462]

Mısıroğlu'nun bu iddiasına **Turgut Özkman** şu soruyla karşılık vermiştir: "***Ama o fetvalar, o isyanlar, o Anzavur, o milli-***

461 Rıfat, **age**, s.209.
462 Mısıroğlu, **Osmanoğullarının Dramı**, s.80.

yetçileri tepelemek için İngilizlere türlü türlü önerilerde bulunmalar, bunlarla ilgili binlerce belge, tanık, Vahdettin'in kendi itirafları filan nedir? Eğer bu oyunsa buna olsa olsa Kanlı Nigar oyunu denilebilir."[463]

Mevlanzade Rıfat, K. Mısıroğlu, H. Hüseyin Ceylan, N. Fazıl Kısakürek gibi Vahdettinci yazarlara göre Padişah Vahdettin, Kurtuluş Savaşı'nı başlatması için "göstermelik" bir görevle ve geniş yetkilerle Mustafa Kemal Atatürk'ü Anadolu'ya göndermiştir. Bu Vahdettinci yazarların, hiçbir somut belgeye dayanmadan, üstelik de Padişah Vahdettin'in, Damat Ferit ve İngilizlerle birlikte milli hareketi yok etmek için yapıp ettikleri ortadayken böyle bir tez ileri sürebilmeleri cidden "komik" bir durumdur. İşte bu komikliğin farkında olan bu Vahdettinci yazarlar, söz konusu "komik" ve "güdük" tezlerini kanıtlamak için birtakım tanıklıklara, anılara dayanmışlardır. Bu tanıklar şunlardır: Mütareke dönemi polislerinden Radi Azmi Yeğen, Fevzi Çakmak'ın eşi Fıtnat Çakmak, Erzurum Kongresi Sivas Delegesi Fazlullah Moran, Atatürk'ün silah arkadaşlarından Refet Bele, Abdülaziz'in torunlarından Şehzade Mahmut Şevket Efendi, Çankaya Köşkü garsonlarından Cemal Granda. Ayrıca Nihal Atsız ve Necip Fazıl'ın "öteden beriden duyduklarını" iddia ettikleri bir takım dedikodular... Bu anıları tek tek analiz eden **Turgut Özakman**, bir kısmının uydurma, bir kısmının çarpıtma, bir kısmının da mantık hatalarıyla dolu yakıştırmalardan ibaret olduğunu bütün delilleriyle gözler önüne sermiştir.[464]

Şimdi bu "komik" ve "güdük" yalanı deşifre edelim.

"*Vahdettin, Kurtuluş Savaşı'nı başlatmak için Mustafa Kemal'i Anadolu'ya gönderdi!*" diyen Vahdettinci yazarları yine bizzat Vahdettin yalanlamıştır. Şöyle ki, **Vahdettin**, 1923'te Mekke'de yayınladığı **beyannamede** Atatürk'ü, Kurtuluş Savaşı'nı başlatması için seçerek Anadolu'ya göndermediği-

463 Özakman, **age**, s.234.
464 Bkz. Özakman, **age**, s.236-246.

ni, "*Mustafa Kemal'i Anadolu'ya gönderen kabineye uydum*" diyerek itiraf etmiştir.[465]

Ayrıca Vahdettin'e çok yakın olan **Başkâtip Ali Fuat Bey** de anılarında Vahdettin'in Kurtuluş Savaşı'nı planladığına yönelik en ufak bir bilgi kırıntısına bile yer vermemiştir.[466] Anılarında Vahdettin'le ilgili çok küçük ayrıntılara bile yer veren Ali Fuat Bey'in böyle önemli bir noktayı kaçırması imkânsızdır.

Son zamanlarda "resmi tarih eleştirisi" adı altında bazı tarihçiler ve yazarlar yeniden bu "güdük tezi" dillendirmeye başlamışlardır. Örneğin **Murat Bardakçı,** Vahdettin'i anlattığı **"Şahbaba"** adlı kitabında "*Atatürk'ü, Vahdettin'in Anadolu'ya gönderdiğini*" kanıtlamak için birçok belge yayınlamıştır. Bardakçı'nın "yeni bir şey keşfetmiş gibi" davranması çok anlamsızdır; çünkü Atatürk'ü, Vahdettin'in Anadolu'ya gönderdiği zaten bilinen bir gerçektir. **Bu gerçeği 1926 yılında bizzat Atatürk, Falih Rıfkı Atay'a açıklamıştır.**

Atatürk, Damat Ferit Hükümeti'nin, Padişah Vahdettin'in ve İngilizlerin bilgisi dahilinde hatta "İngiliz vizesiyle" Anadolu'ya geçmiştir. Evet! Atatürk'ü Padişah Vahdettin Anadolu'ya göndermiştir! Burada kilit soru şudur? Peki ama niye göndermiştir? Git! Kurtuluş Savaşı'nı başlat, düşmanla savaş diye mi? Yoksa git, bölgedeki karışıklıkları önle, asayişi sağla diye mi?

Cevap bulunması gereken soru "*Atatürk'ü kim gönderdi?*" sorusu değil, "*Atatürk niye gönderildi?*" sorusudur.

Vahdettin, Atatürk'ün Anadolu'ya gönderilmesindeki son halkadır. Her şey İngilizlerin isteğiyle başlamıştır. Atatürk, kabinedeki ve genelkurmaydaki nüfuzlu arkadaşlarını devreye sokarak atamasını yaptırmış, yetkilerini genişletmiş, Damat Ferit'i ikna ederek ve stratejik hamlelerle İngilizleri "uyutarak" Anadolu'ya geçmeyi başarmıştır. Vahdettin, sonradan bizzat iti-

---

465 Bu beyannameyi yayınlayanlardan biri olan K. Mısıroğlu beyannamedeki bu ifadeleri dikkate almamıştır. Kadir Mısıroğlu, **Geçmişi ve Geleceği İle Hilafet,** İstanbul, 1993, s.194, vd; Özakman, **age,** s.246.

466 Özakman, **age,** s.234.

raf ettiği gibi, **hükümetin yaptığı atamayı sadece onaylamıştır**; hepsi bu!

Şimdi bütün bu süreci adım adım izleyelim:

İngilizlerin İsteği

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7. Maddesi'ne göre, "***Karışıklık çıkan yerler İtilaf Devletleri tarafından işgal edilecektir***". Bu maddeye dayanarak Anadolu'da birçok yeri işgal eden İtilaf Devletleri, "karışıklık çıkmaması" konusunda birçok kere ağır bir dille hükümeti uyarmıştır.

İngilizlerin emperyalist emelleri açısından Karadeniz bölgesi ve Kafkaslar çok önemlidir; çünkü Kafkaslardaki doğal kaynakları ve Hindistan ticaret yolunu kontrol etmenin biricik yolu bu bölgeyi kontrol etmektir. Kafkaslara ve Güney Asya'ya açılan bir koridor durumundaki Karadeniz bölgesi ve Karadeniz limanları İngilizleri çok fazla ilgilendirmektedir. Bu nedenle İngilizler, 26 Aralık 1919'da Batum'u işgal etmişler ve o bölgedeki 9. Ordu'nun terhisi ve silahların teslimi işlerinin yavaş gittiği gerekçesiyle bu ordunun komutanı Yakup Şevki Paşa'nın görevinden uzaklaştırılıp, yerine emirleri uygulayacak birinin getirilmesini istemişlerdir.[467] İstanbul hükümeti hiç zaman kaybetmeden İngilizlerin bu isteğini yerine getirmiştir. İngilizler, Ermenilerin yaşadığı doğudaki altı ille de özel olarak ilgilenmişlerdir; çünkü Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 24. maddesine göre bir karışıklık durumunda oralar işgal edilebilecektir.

İngilizler, Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan hemen sonra Kafkaslardan, doğu illerinden ve Karadeniz'de özellikle Samsun'dan şikâyet etmeye başlamışlardır. Mütareke döneminin en huzursuz ve karışık yerlerinden biri Samsun'dur. Bu karışıklığın temel nedeni bölgenin etnik yapısı ve Pontus Rum çetelerinin faaliyetleridir. Rum çetelerine karşı kurulan Türk çetelerinin direnişi, mütarekenin başından beri İngilizlerin dikkatini çekmiştir.[468]

---

467 Jaeschke, **İngiliz Belgeleri**, s.102.

468 Sabahattin Selek, **Anadolu İhtilali**, 11. bs. İstanbul, 2004, s.216.

İngiliz Calthorpe ve Amet 1918 Kasım sonlarında, "*Samsun'da mütareke hükümlerinin henüz uygulanmamış olduğunu ve Hıristiyanları toptan öldürmek için Müslüman ahalinin silahlandırıldığını*" iddia etmişlerdir.[469] Ocak'ta Amerikan Tobacco Caompany, Londra'ya gönderdiği bir raporda "*Bütün Müslümanların ve özellikle köylülerin silahlandırıldığını*" bildirmiştir. Bunun üzerine Forcign Office, "*Bu durumun gemi veya silah gönderilerek düzeltilmesi için gerekli tedbirin alınıp alınamayacağını*" sormuştur. Bu soruya Webb, 13 Ocak'ta, "*Normal şartlara dönüş için bütün bölgenin tamamıyla silahsızlandırılması gereklidir. Bu da ancak büyük bir askeri kuvvetle yapılabilir*" şeklinde cevap vermiştir.[470] Bunun üzerine İngilizler, 9 Mart 1919'da Samsun'a 200 kişilik küçük bir askeri birlik çıkarmışlar, 50 kişilik bir müfrezeyi de Merzifon'a göndermişlerdir.[471] Ayrıca Teğmen Perring ve Yüzbaşı Hurst de incelemelerde bulunmak için bölgeye gönderilmiştir.[472]

İngilizlerin Samsun'a asker çıkarmaları bölge halkının tepkisini çekmiş, 17-18 Mart 1919 gecesi Makineli Tüfek Bölüğü'ne bağlı Teğmen Hamdi Bey, askerleriyle birlikte dağa çıkmıştır.[473]

Teğmen Hamdi Bey'in mücadele etmek için dağa çıkması İngilizler açısından bardağı taşıran son damla olmuş, İngiliz yetkililer, hükümetin biran önce bölgede asayişi sağlamasını, aksi halde meydana gelecek olayların sonucuna katlanması gerekeceğini belirtmiştir.

İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe, 21 Nisan 1919' da Osmanlı Harbiye Nazırlığı'na bir nota vermiştir. Notanın içeriği şöyledir:

1. Erzurum, Erzincan, Bayburt ve Sivas yörelerindeki ordunun terhis ve silahlarının toplanması işi çok yavaş gitmektedir.

469 Jaeschke, age, s.102.
470 age, s.103.
471 Akşin, **İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele,** s.243; Selek, age, s.216.
472 Jaeschke, age, s.103.
473 Selek, age, s. 216.

2. Bu yörelerde, Kars'ta olduğu gibi baştan başa şuralar kurulmuştur.
3. Bu şuralar, ordunun denetimi altında asker toplamaktadır. Bu gelişmeler o bölgede yaşayan halkı rahatsız etmektedir.
4. Bu olaylar, Ermenistan hakkında verilecek karara karşı koymak için ittihatçı Jöntürklerce örgütlenmektedir.[474]

Bu İngiliz notasının sonunda Aniral Calthorp'e, "***Gereken her türlü önlemin derhal alınmasını, ilgililere emir ve talimat verilmesini, yoksa işin ciddiyet kazanacağını***" bildirmiştir.[475]

Amiral Calthorpe, Sadrazam Damat Ferit'e gönderdiği resmi yazıyla yetinmemiş, Padişah Vahdettin'le de görüşerek, "***Karadeniz'deki karışıkların bastırılması konusunda***" ona da kesin uyarılarda bulunmuştur. Calthorpe, Vahdettin'e, "***Yüksek yetkiler sahip askeri bir kurulun, başlarında yetenekli bir generalle derhal görev yerine giderek, o bölgedeki 9. Ordu'yu disiplin altına almasını***" söylemiştir.[476]

Aynı hafta içinde, 25 Nisan 1919 Cuma günü, İngiliz Komiser Vekili Amiral Webb de Sadrazam Damat Ferit'i ziyaret ederek aynı istekleri tekrarlamıştır.[477] Damat Ferit, İngiliz yetkililere, bu sorunun en kısa zamanda çözüleceğini bildirmiştir.[478]

O günlerde Osmanlı yönetiminin en çok dikkat ettiği nokta Paris Barış Konferansı'nda Osmanlının aleyhine kullanılabilecek bir durumun oluşmamasıdır. Bu bakımdan özellikle İngilizlerin memnun olması çok önemlidir. Bu amaçla İngilizlerin 21 Nisan tarihli notasına uygun olarak Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde asayişi sağlayacak önlemler alınmalıdır. Zaman kaybetmeden güçlü bir komutan bölgeye gönderilerek, asayiş sağlanmalı ve Paris Barış Konferansı öncesinde İngilizler memnun edilmelidir.

---

474 Özakman, age, s.252.
475 Jaeschke, age, s.104.
476 Sir Andrew Ryan, **The Last of the Dragomans**, Londra, 1951, s.129-131'den aktaran Osman Özsoy, **Kurtuluş Savaşı'nın Perde Arkası**, İstanbul, 1999, s.133; Meydan, age, s.483.
477 Jaeschke, age, s.107.
478 Akşin, age, s.247,248.

Sadrazam Damat Ferit ve Padişah Vahdettin işte bu düşünceler içinde Atatürk'ü 9. Ordu Müfettişi olarak Anadolu'ya göndermişlerdir.

Atatürk'e verilen görev ve yetkiler şunlardır:

1. Bölgedeki asayişin düzeltilmesi, asayişsizlik sebeplerinin saptanması.
2. Silah ve cephanenin biran önce toplattırılıp koruma altına alınması.
3. Şuralar varsa ve asker topluyorsa, bunun kesinlikle engellenmesi.
4. Şuraların kapatılması.

Görüldüğü gibi Padişah Vahdettin, Vahdettinci yazarların iddia ettiği gibi "durup dururken bir görev icat edip Atatürk'ü Anadolu'ya göndermiş" değildir; Vahdettin doğrudan doğruya İngilizlerin "notası" ve "isteği" üzerine harekete geçmiştir. Görev ve yetkilerden de anlaşılacağı gibi Atatürk'ten istenen ve beklenen Anadolu'da bir direniş başlatmak değil, tam tersine başlamış olan direnişleri etkisiz hale getirmektir.

Atatürk'e geniş yetkiler verildiği doğrudur. Ancak Vahdettinci yazarların, Vahdettin'in, Atatürk'e bu geniş yetkileri, "gizlice bütün yurtta direnişi örgütlemesi" amacıyla verdiği iddiaları yalandır. Çünkü bu yetkilerin geniş olmasının iki nedeni vardır. Birincisi, 21 Nisan 1919 tarihli İngiliz notasında sadece Karadeniz bölgesinden değil doğu illerinden de söz edilmektedir. Yani yetkilerin geniş tutulmasının birinci nedeni, doğrudan İngiliz notasıdır. İkincisi de bu yetkileri Genelkurmay İkinci Başkanı Kazım İnanç Paşa'yla yaptığı görüşme sonunda bizzat Atatürk genişletmiştir.[479]

Atatürk'e mülki (idari) yetkiler verilmesinin nedeni ise, yine İngiliz notasında belirtilen "şuralara" son verebilmesi içindir. Atatürk'ün, bu sivil örgütlere son verebilmesi için, askerler dışında sivillere de emir verebilmesi gerekir.

---

479 Bkz. Meydan, age, s.489-492.

Ayrıca Atatürk'ün batıya ya da iç bölgelere değil de Karadeniz'e, Doğu'ya gönderilmesi, onu gönderenlerin tamamen İngiliz istekleri doğrultusunda hareket ettiklerini kanıtlamaktadır.[480]

Neden Atatürk

Peki ama Vahdettin neden bu görev için Atatürk'ü seçmiştir? Neden Atatürk gönderilmiştir? Öncelikle Atatürk'ü seçen Vahdettin değildir, kendisinin de bizzat itiraf ettiği gibi, Atatürk'ü hükümet bu göreve getirmiş, Vahdettin sadece bu atamayı onaylamıştır. O zaman Vahdettin bu atamayı neden onayladı? sorusuna cevap vermeden önce, Damat Ferit Hükümeti neden bu göreve Atatürk'ü seçti? sorusuna cevap verelim.

Bu konuda Atatürk'ün çabaları belirleyici olmuştur. İşgal İstanbul'unda bulunduğu 6 aylık sürede Atatürk'ün kafasının bir köşesinde hep Anadolu'ya geçerek "direniş" başlatma düşüncesi vardır. Bu amaçla İttihatçı yeraltı örgütleriyle temas kurarak "Anadolu'ya gizli geçiş planı" üzerinde çalışmıştır. Mim Mim Grubu'ndan Topkapılı Cambaz Mehmet, Karakol Cemiyeti'nden Yenibahçeli Şükrü Bey ve Yahya Kaptan gibi kişilerle İstanbul'da gizli görüşmeler yaparak "Gebze Kocaeli yolunun" kontrol edilmesini istemiştir. Yaveri Cevat Abbas Gürer, Atatürk'ün Gebze-Koacaeli yolu üzerinden gizlice Anadolu'ya geçmeyi düşündüğünü, bu konuda her türlü hazırlığı yaptığını belirtmiştir.[481]

Bir taraftan Anadolu'ya "gizli geçiş planı" üzerinde çalışan Atatürk, diğer taraftan güvendiği arkadaşlarıyla Şişli'deki evde gizli görüşmeler yaparak bir "kurtuluş planı" hazırlamıştır. İşte bu görüşmeler sırasında hükümetteki ve genelkurmaydaki nüfuzlu arkadaşlarını devreye sokarak müfettişlik görevini almayı başarmıştır. Şöyle ki, Atatürk yakın arkadaşlarından Ali Fuat Cebesoy'un babası İsmail Fazıl Paşa aracılığıyla Dahiliye Nazırı (İçişleri Bakanı) Mehmet Ali Bey'le tanışmış ve birkaç kere Şişli'deki evde Mehmet Ali Bey'le görüşüp nabzını yoklamıştır.

480 Özakman, age, s.253,254.
481 Ayrıntılar için bkz. Meydan, age, s.344 vd.

Daha sonra da Bahriye Nazırı (Denizcilik Bakanı) Avni Paşa'yla diyalog kurmuştur. Sonra da yaveri Cevat Abbas aracılığıyla Harbiye Nazırı Şakir Paşa'yla temas kurmuştur. Ayrıca daha önce değişik cephelerde birlikte mücadele ettiği Genelkurmay İkinci Başkanı Kazım İnanç Paşa'yla irtibata geçmiştir. İşte Atatürk, hükümetteki bu tanıdıklarını kullanarak Sadrazam Damat Ferit'e ulaşmıştır. İngilizlerin hükümete ültimatom verdiği günlerde Damat Ferit, "*Acaba Anadolu'ya kimi göndersek?*" diye düşünürken devreye giren Mehmet Ali Bey'in, Damat Ferit'e telkinleri sonrasında ve Avni Paşa, Şakir Paşa ve Kazım İnanç Paşa'nın onayıyla, görev Atatürk'e verilmiştir. Ancak Damat Ferit çok temkinlidir, önce Atatürk'le birkaç görüşme yapmış, hatta onu İngilizlere bile sormuş, hükümete ve padişaha bağlılığına kanaat getirince Atatürk'ü 9. Ordu Müfettişliği görevine atamıştır.[482]

Bu sırada Atatürk, genelkurmaydaki güvendiği arkadaşları Kazım Paşa ve Fevzi Paşa'dan yardım istemiştir. Örneğin Fevzi Paşa, İngilizlere, doğudaki bu karışıkları ancak Atatürk'ün önleyebileceği konusunda telkinlerde bulunmuştur.[483] Atatürk'ün İstanbul'da kaldığı 6 ay boyunca izlediği "stratejik İngiliz politikası" da buna eklenince, Atatürk'ün Anadolu'ya gönderilmesine İngilizler de itiraz etmemiş, hatta ona vize bile vermişlerdir.

Atatürk bu arada genelkurmayda Fevzi Paşa ve Cevat Paşa'yla gizli bir "üçlü görüşme" yaparak, Anadolu direnişi konusunda onlarla anlaşmıştır.

29 Nisan 1919 Salı günü Atatürk'e 9. Ordu Müfettişliği görevi verilmiştir. Atatürk genelkurmaya çağrıldığında görevin detaylarını öğrenmek için Genelkurmay İkinci Başkanı Kazım İnanç Paşa'yla görüşerek yetkilerini biraz daha genişletmeyi başarmıştır. Yetki belgesini cebine koyup Kazım İnanç Paşa'nın yanından çıkarkenki duygularını 1926 yılında Falih Rıfkı Atay'a, "***Tarih bana öyle müsait şartlar hazırlamış ki, kendimi onların***

482 Bu sürecin bütün ayrıntıları için bkz. Meydan, age, s. 463 vd.
483 Akın gazetesi, 20 Mayıs 1948.

kucağında hissettiğim zaman ne kadar bahtiyarlık duydum, tarif edemem. Bakanlıktan çıkarken, heyecanımdan dudaklarımı ısırdığımı hatırlıyorum. Kafes açılmış, önümde geniş bir alem, kanatlarını çırparak uçmaya hazırlanan bir kuş gibi idim" diyerek anlatmıştır.[484]

Harbiye Bakanlığı, Atatürk'ün Anadolu'ya atanması kararını 30 Nisan 1919'da Padişah Vahdettin'e arz etmiştir.[485] "Atatürk'ün 9. Ordu Müfettişliği'ne Tayini Hakkındaki İrade" aynı gün saraydan çıkmıştır.[486]

Atatürk'ün Samsun'a gönderilmesiyle ilgili kararname 4 Mayıs 1919 Pazar günü Meclisi Vükela (Bakanlar Kurulu)'nda görüşülüp kabul edilmiştir.

Şimdi de "*Vahdettin Atatürk'ün bu göreve getirilmesini neden kabul etti?*" sorusuna cevap verelim. Bu durumun belli başlı nedenlerini şöyle sıralamak mümkündür:

1. **Vahdettin'in, İngilizlerin çok önemsedikleri bu zor görevi Atatürk'ün yerine getirebileceğini düşünmesi:** Vahdettin, askerlik geçmişindeki başarılardan dolayı Anadolu'da tanınan Atatürk'ün bu görevi kolayca yerine getireceğini düşünmüştür. Paris Barış Konferansı arifesinde işini şansa bırakmak istemeyen Vahdettin, İngilizlerin çok önem verdikleri bu zor görevi Atatürk'e vermeyi doğru bulmuştur.
2. **Vahdettin'in, Atatürk'ü tanıması ve ona güvenmesi:** Vahdettin, 1917 Almanya gezisinden beri Atatürk'ü tanımaktadır. Atatürk o tarihten itibaren hep bir şekilde Vahdettin'in yanında olmuştur. Bir ara Padişah'ın "Fahri yaverliğini" yapmıştır. "*Bir fahri yaveri hazreti şehriyarinin efendisine karşı isyan edebilmesi her ikisi için de (Vahdettin ve Damat Ferit) tasavvur edilmeyecek bir şeydi.*"[487] Ayrıca, Atatürk, 13 Kasım 1918'de İstanbul'a geldikten sonra tam 8 kere Padişah Vahdettin'le görüşmüştür. Hatta bir ara Vahdettin'in

484 Atay, **Atatürk'ün Bana Anlattıkları**, s.129.
485 Selek, **age**, s.219,221.
486 Jaeschke, **age**, s.109.
487 **age**, s.114.

kızı Sabiha Sultan'la evlenmesi gündeme gelmiştir.[488] Bu nedenle az çok padişahın güvenini kazanmıştır.

3. **Atatürk'ün İttihatçı olmaması:** 21 Nisan tarihli İngiliz ültimatomunda, doğudaki Ermeni karşıtı olayların, Ermeni karşıtı ittihatçı Jöntürklerce örgütlendiği belirtilmiştir. Bu nedenle bu göreve getirilecek kişinin İttihatçı olmaması gereklidir. Ayrıca Padişah Vahdettin de İttihatçılara ve Enver Paşa'ya düşmandır. İşte bu noktada Atatürk'ün İttihatçı olmaması ve Enver Paşa'ya karşı olması, bu göreve getirilmesinde etkili olmuştur.
4. **Alman karşıtlığı:** Bir Alman karşıtı olan Padişah Vahdettin, Atatürk'ün de Almanya'ya sıcak bakmadığını bilmektedir. Özellikle katıksız bir İngiliz yanlısı olan Damat Ferit açısından Atatürk'ün Alman karşıtlığı çok önemli bir durumdur.[489]
5. **Atatürk'ün İstanbul'dan uzaklaştırılmak istenmesi:** Atatürk, 1926 yılında Falih Rıfkı Atay'a, Anadolu'ya gönderilmesinin nedenlerinden birinin de İstanbul'dan uzaklaştırılmak olduğunu belirtmiştir: "*Vahdettin kabinlerinde benim için iki zıt fikir vardı: Biri beni lehlerine kazanmaya çalışanlar, diğeri hiçbir surette güvenilmemesi gerektiğini iddia edenler! Aylarca münakaşalardan sonra hangi fikir hak kazanmış bilir misiniz: Mustafa Kemal'e güvenilmez! İstanbul'da birtakım menfi telkinler, belki hazırlıklar yapıyor. Bu adamı İstanbul'dan uzaklaştırmak lazımdır. Mustafa Kemal'i Anadolu dağlarına atmalı ve orada çürütmeli! Nihayet bu karar üzerinde mutabık kalmışlar. Bunu işiten yakın arkadaşlarım, beni tebrik ettiler. Beni İstanbul'dan çıkarmakla ağır bir yükten kurtulacaklarını zannedenler, makul bir sebep aramakla meşgul idiler. Nihayet bu sebep, işgal kuvvetleri zabitlerinin raporları ile dolu bir dosya halinde ellerine geldi.*"[490] Atatürk'ün işgal İstanbul'undaki

488 Akşin, age, s.291-294.
489 age, s.287
490 Atay, age, s.124.

altı aylık dönemdeki yoğun temasları ve gizli çalışmaları, hatta hükümete ve Padişah'a karşı "darbe" hazırlıkları, birtakım çevreleri rahatsız etmiş olabilir. Bu durumda İstanbul Hükümeti'nin ve İngilizlerin Atatürk'ü tutuklayacakları düşünülebilir. Ancak, kamuoyunca tanınıp çok sevilen Çanakkale kahramanı bir subayı tutuklamanın hem İngilizlerin hem de İstanbul Hükümeti'nin başını ağrıtacağı muhakkaktır. Bu durumda yapılabilecek en akıllıca iş onu İstanbul'dan uzaklaştırmaktır.[491] Padişah Vahdettin ve Sadrazam Damat Ferit, Atatürk'ü Anadolu'ya göndererek bir taşla iki kuş vurmayı planlamışlardır. Şöyle ki; Padişah ve Sadrazam, hem İngilizlerin verdiği ültimatom doğrultusunda bir an önce Anadolu'daki karışıklıkları önlemek, (Burada Atatürk'ün askerlikteki şöhretinden ve başarısından yararlanmak istemişlerdir) hem de İstanbul'da "her işe burnunu sokan" bu "aykırı" paşadan kurtulmak istemişlerdir.[492]

6. **Vahdettin'in, Damat Ferit'in sözünden çıkmaması:** Vahdettin'in bu görevlendirmeyi kabul etmesinin gözden kaçan nedenlerinden biri de, Padişahın adeta Damat Ferit'in kuklası durumuna gelmiş olması, onun her dediğini kabul etmesidir. Dolayısıyla Damat Ferit, Atatürk'ü bu göreve atayınca Vahdettin buna itiraz etmeyi düşünmemiştir bile...

Atatürk **Nutuk**'ta bu "Samsun'a gidiş" konusuna şöyle açıklık getirmiştir: "*Onlar bu yetkiyi bana bilerek ve anlayarak vermediler, ne pahasına olursa olsun benim İstanbul'dan uzaklaşmamı isteyenlerin buldukları gerekçe Samsun ve dolaylarındaki güvenlik olaylarını yerinde görüp tedbir almak üzere Samsun'a kadar gitmem idi. Ben bu görevin yerine getirilmesinin bir makam ve yetki sahibi olmaya bağlı bulunduğunu ileri sürdüm. Bunda hiçbir sakınca görmediler. O tarihte genelkurmayda bulunan ve benim maksadımı bir dereceye kadar sezmiş olan kimselerle görüştüm. Müfettişlik görevini buldular. Yetki*

491 Bayur, **age**, s.292.
492 Meydan, **age**, s.535.

konusu ile ilgili emri de ben kendim yazdırdım. Hatta Harbiye Nazırı olan Şakir Paşa, bu talimatı okuduktan sonra imzalamaya çekinmiş, anlaşılır, anlaşılmaz bir biçimde mührünü basmıştır."

Görüldüğü gibi önce İngilizler, bir notayla hükümetten ve Padişah'tan Karadeniz'deki ve Doğu Anadolu'daki karışıklıkların bir an önce önlenmesi istemişler, Sonra Sadrazam Damat Ferit bu doğrultuda bir müfettiş ararken, Atatürk'ün kişisel girişimleri sonrasında iletişim kurduğu İçişleri Bakanı Mehmet Ali Bey gibi bazı hükümet üyeleri devreye girerek bu müfettişin Atatürk olabileceğini belirtip Damat Ferit'i ikna etmişler ve böylece bu görev Atatürk'e verilmiştir. Ve son olarak da bu görevlendirmeyi, yukarıdaki nedenlerden dolayı, Padişah Vahdettin de onaylamıştır.

Paşa Paşa Devleti Kurtarabilirsin!

"*Vahdettin, Atatürk'ü Kurtuluş Savaşı'nı başlatmak için Anadolu'ya gönderdi*" diyen Vahdettinci yazarların kendilerince en güçlü kanıtı, Atatürk'ün Vahdettin'le yaptığı son görüşmede, Vahdettin'in Atatürk'e, "***Paşa Paşa devleti kurtarabilirsin!***" demiş olmasıdır.

İstanbul'da kaldığı altı ay boyunca birçok kere Padişah Vahdettin'le görüşen Atatürk, Samsun'a hareket etmeden bir gün önce, 15 Mayıs 1919 tarihinde Yıldız Sarayı'na giderek Padişah Vahdettin'le son kez görüşmüştür. Atatürk, bu görüşmenin detaylarını 1926 yılında Falih Rıfkı Atay'a anlatmıştır:

Şimdi Atatürk'e kulak verelim:

"***Yıldız Sarayı'nın ufak bir salonunda Vahdettin'le adeta diz dize denecek kadar yakın oturduk. Sağına dirseğini dayamış olduğu bir masa, üstünde bir kitap var. Salonun Boğaziçi'ne doğru açılan penceresinden gördüğümüz manzara şu: Birbirine paralel hatlar üzerinde düşman zırhlıları! Bordolarındaki toplar sanki Yıldız Sarayı'na doğrulmuş! Manzarayı görmek için başımız sağa sola çevirmek yeterliydi. Vahdettin, unutamayacağım şu sözlerle konuşmaya başladı:***

'Paşa, Paşa! Şimdiye kadar devlete çok hizmet ettin. Bunların hepsi artık bu kitaba girmiştir. (Elini demin bahsettiğim kitabın üstüne bastı ve ilave etti.) tarihe geçmiştir.' (O zaman bunun bir tarih kitabı olduğunu anladım. Dikkatle ve sükunla dinliyordum). 'Bunları unutun' dedi. 'Asıl şimdi yapacağın hizmet hepsinden önemli olabilir; Paşa Paşa, devleti kurutabilirsin!'[493]

İşte, Vahdettin'in, ağzından dökülen, "*Paşa Paşa devleti kurtarabilirsin*" cümlesini, "*Vahdettin'in Atatürk'ü gizli bir planla Kurtuluş Savaşı'nı başlatması için Anadolu'ya gönderdiği*" biçiminde yorumlayanlar vardır. Evet, aslında Vahdettin'i tanımasam ve Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'daki milli hareketi yok etmek için yaptıklarını, ayrıca İngilizlerle nasıl gizlice anlaştığını bilmesem, ben de bu sözleri "*Vahdettin'in, Atatürk'ü, Kurtuluş Savaşı'nı başlatması için Anadolu'ya gönderdiği*" biçiminde yorumlayabilirdim. Ancak bütün bu gerçekleri bilen biri olarak bu kadar iyi niyetli olamayacağım.

Vahdettin'in bu sözlerini, Vahdettin'i "Kurtuluş Savaşı kahramanı" ilan etmek için kullananlar, Atatürk'ün, Vahdettin'in bu sözleri hakkındaki yorumunu nedense görmezden gelmişlerdir.

Atatürk'ün, Vahdettin'in bu sözleri hakkındaki yorumunu ve görüşmenin sonraki aşamalarını yine Atatürk'ün anılarından takip edelim:

"*Bu son sözlerden hayrete düştüm. Acaba Vahdettin benimle samimi mi konuşuyor? O Vahdettin ki, ecnebi hükümetlerin yüzüncü derece aletleri ile temas arayarak devletini ve saltanatını kurtarmaya çalışıyordu. Bütün yaptıklarından pişman mıydı? Aldatıldığını mı anlamıştı? Fakat böyle bir tahminle başka bahislere girişmeyi tehlikeli buldum. Kendisine basit cevaplar verdim:*

'Hakkımdaki teveccüh ve itimada arz-ı teşekkür ederim.Elimden gelen hizmette kusur etmeyeceğime emniyet buyurunuz.'

Söylerken kafamdaki bulmacayı da halletmeye uğraşıyordum. Çok iyi anladığım, veliahtlığında, padişahlığında bü-

493 Atay, age, s.139.

tün his ve fikirlerini, eğilimlerini, sahtekârlıklarını tanıdığım adamdan nasıl yüksek ve asil bir hareket bekleyebilirdim?

Memleketi kurtarmak lazımdır. İstersem bunu yapabilirmişim! Nasıl hemen hüküm veririm:

Vahdettin demek istiyordu ki, hiçbir kuvvetimiz yoktur. Tek dayanak noktamız, İstanbul'a hakim olanların siyasetine uymaktır. Benim memuriyetim, onların şikâyet ettikleri meseleleri halletmektir. Eğer onları memnun edebilirsem, memleketi ve halkı bu siyasetin doğru olduğuna inandırabilirsem ve bu siyasete karşı gelen Türkleri tutuklarsam Vahdettin'in arzularını yerine getirmiş olacaktım.

'Merak buyurmayın efendimiz! Nokta-i nazar-ı şahanenizi anladım. İrade-i seniyeniz olursa hemen hareket edeceğim ve bana emir buyurduklarınızı bir an unutmayacağım.!

'Muvaffak ol!' hitab-ı şahanesine mazhar olduktan sonra huzurundan çıktım.

Naci Paşa, Padişah'ın yaveri, fakat benim hocam, derhal benimle buluştu. Elinde ufak muhafaza içinde bir şey tutuyordu. 'Zat-ı Şahane'nin ufak bir hatırası' dedi. Kapağın üzerinde Vahdettin'in inisiyalleri işlenmiş bir saatti. 'Peki, teşekkür ederim' dedim, yaverim aldı.

Sonra sanki Yıldız Sarayı'ndan çıktığımızı ve hareket etmek üzere olduğumuzu gizlemek, saklamak ister gibi ihtiyatla, ayaklarımızın pıtırtısını işittirmekten korkarak saraydan uzaklaştık."[494]

Başından beri anlattığım gibi Vahdettin'in kurtuluş planı, "**düşmana karşı silahlı direniş**" değil, "**düşmanın merhametine sığınmaktır.**" Vahdettin, özellikle Paris Barış Konferansı'nın arifesinde, İzmir'deki kanlı olaylardan dolayı Batı kamuoyu da Türkiye'nin lehine dönmüşken, İngilizleri memnun ederek, onların bir dediğini iki etmeyerek İngiliz desteğini arkasına aldığı takdirde işgallerin sona ereceğini ve devletin kurtulacağını düşünmektedir. Yani Vahdettin'e göre "devletin kurtuluşu" İngilizleri memnun etmekle

494 age, s. 139,140.

mümkündür. O sırada İngilizleri memnun etmenin biricik yolu ise, İngilizlerin 21 Nisan tarihli notası doğrultusunda Anadolu'daki karışıklıkları önlemektir. Dolayısıyla Padişah Vahdettin'in, bu karışıkları önleyecek paşaya, Yıldız Sarayı'nda "*Paşa Paşa devleti kurtarabilirsin*" derken kastettiği şey, İngilizlerin notası doğrultusunda Anadolu'daki karışıklıkların önlenmesi ve asayişin sağlanmasıdır. Ayrıca **Vahdettin** tek "kurtuluş planının" İtilaf Devletleri'ne güvenmek olduğunu anılarında açıkça itiraf etmiştir:

"***Devlet tehlikede ve İstanbul sallantıda idi. Şahsen müstakil bir siyasetim yoktu, ama kurtuluşumuz için babam Abdülmecit Han'dan miras aldığım İtilaf Devletleri'ne yakınlık politikasını, İngilizlerin zıddına hareket etmemek ve Fransızlarla İngilizleri gücendirmemek şeklinde, uyuşmacı bir siyaseti seçmiştim. Böylelikle anlaşma olmasa bile hiç olmazsa husumetlerini (düşmanlıklarını), şiddet ve nefretlerini azaltmaya çalışıyordum***"[495]

Vahdettin ile Atatürk'ün "devletin kurtuluşundan" anladıkları çok farklı şeylerdir. Vahdettin'in "devletin kurtuluşu" yöntemi, İngilizleri memnun etmek ve onların desteğini almak biçimindeyken; Atatürk'ün "devletin kurtuluşu" yöntemi, bütün düşmanlara karşı mücadele ederek tam bağımsızlığı elde etmek biçimindedir. Ayrıca, Vahdettin, "devletin kurtuluşu" derken aynı zamanda kendi tahtı ve tacını kastederken, Atatürk, "devletin kurtuluşu" derken, ulusun egemenliğini kastetmektedir.[496] "*Müttefiklerin, bitip tükenmeyen isteklerini yerine getirmekten bıktığını söyleyen Padişah'ın özlemini çektiği kurtuluş, onların şikâyetlerinin giderilerek Osmanlı taç ve tahtını koruyacak olabildiğince ılımlı bir barışa biran önce kavuşmak olmalıdır. Mustafa Kemal ise başından beri bireysel ya da hanedana sınırlı bir kurtuluş değil, yurdu ve ulusu içeren bütünsel bir kurtuluş amaçlamaktadır.*" [497]

---

495 Murat Bardakçı, "*Birinci Cumhuriyetçilere Dev Bir Hizmet*", **Hürriyet**, 12 Mayıs 1996.

496 Meydan, **age**, s.521.

497 Turan, **Mustafa Kemal Atatürk**, s.214.

İngiliz generali emrediyor:

"Mustafa Kemal'i geri çağırınız!,,

İstiklal Harbi Gazetesi

Haziran 1919 C.tesi

Hazırlayan Ömer Sami Coşar

General Milne, dün Harbiye Bakanına yolladığı nota'da Paşa'nın derhal İstanbul'a getirilmesini istedi

İstanbul'da dün tevkifler yapıldı

Kimdir bu polis müdürü?

Giresun'da Yedek subaylar toplanıyor

Ali Kemal'i düelloya davet eden doktor tevkif edildi

Atatürk, Samsun'a çıkıp, kafasındaki "kurtuluş planı" doğrultusunda direniş hazırlıklarına başlayınca İngilizler, Sadrazam Damat Ferit ve Padişah Vahdettin'den "Atatürk'ü bir an önce İstanbul'a geri çağırmalarını istemişler", bu doğrultuda hemen harekete geçen Damat Ferit ve Padişah Vahdettin, birkaç defa Atatürk'ü İstanbul'a geri çağırmışlar, ancak Atatürk bütün bu çağrılara olumsuz cevap vererek, gerekirse "*sine-i millette bir ferdi mücahit olarak*" mücadelesini sürdüreceğini bildirmiş ve istifa etmiştir. Bunun üzerine Padişah Vahdettin, 8 Temmuz 1919'da Atatürk'ün müfettişlik görevine son vermiştir.[498]

498 Saime Yücer, "*Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a Çıkışı ve Geri Çağrılması Üzerine Bir İnceleme*", **Askeri Tarih Bülteni**, Ankara, 2001, S.51, s.141.

Yeni İstanbul
YAYINI
9 HAZİRAN 1919 Pzt.
İSTİKLAL HARBİ GAZETESİ
HAZIRLAYAN ÖMER SAMİ COŞAR

Mustafa Kemal geri çağrıldı

Şeyhülislâm'ın başkanlığında toplanan Kabine, İngiliz generalinin notasına boyun egdi

Gençliğin direnecegi işte sıra gelmiştir

Yıldız Sarayında dün yangın çıktı

FAHİŞAH VAHDETTİN, "İNŞALLAH BU YANGIN FELAKETLERİMİZİN SONUNCUSU OLUR." DEDİ.

Damad

Mustafa Kemal Paşa'nın İtalyan Harbi sırasında binbaşı rütbesiyle çekilmiş resmi.

Kırk Bin Altın Yalanı

Cumhuriyet tarihi yalancılarının sıkça söyledikleri yalanlardan biri de Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nı başlatmak için Anadolu'ya giderken Vahdettin'in Atatürk'e **40.000 altın** verdiği iddiasıdır. Örneğin, Nihal Atsız, "*Vahdettin, Mustafa Kemal Paşa'ya teşkilat yapması için 40.000 altın vermiştir. Bu paranın önemli kısmı, eskiden beri beslediği değerli yarış atlarını satmak suretiyle elde edilmiştir.*"[499] demiştir. Ancak Vahdettin'in at beslediğine ilişkin en ufak bir belge veya bilgi yoktur.[500] İyi bir binici olduğu da (bu at besleme hikayesi için) sonradan kurgulanmıştır.[501]

499 Atsız, Türk Ülküsü, s.86.
500 Özakman, age, s.275.
501 age, s.276.

Vahdettin'in, Atatürk'e, 40.000 altın verdiği iddiası, Necip Fazıl'dan, Kadir Mısıroğlu'na kadar bütün Vahdettinci yazarların dört elle sarıldıkları bir yalandır.[502]

Vahdettin'in, Atatürk'e 40.000 altın verdiğini iddia eden Vahdettinci yazarların her şeyden önce matematik biliminden ve fizik kurallarından habersiz oldukları anlaşılmaktadır. Bu matematik ve Fizik cahili yazarlara Turgut Özakman, "***40.000 altının nasıl taşındığını***" sormuştur? Bir altın 7.6 gram olduğuna göre 40.000 altın 304 000 gram, yani 304 kilo eder. Doğal olarak altınların sandıklara yerleştirilmesi gerekir. Her sandık 50 kilo olsa, 304 kilo altın 6 sandık eder. "*Altı sandık dolusu altın saraydan Şişli'deki eve, Şişli'den Galata rıhtımına, rıhtımdan motora, motordan Bandırma gemisine, gemiden Samsun rıhtımına, oradan Mıntıka Palas oteline, oradan Havza'ya, Amasya'ya, Erzincan'a, Sivas'a, Erzurum'a, Kırşehir'e, Kayseri'ye, Ankara'ya nasıl taşınır? Kimler taşır? Hiç kimsenin ilgi ve merakını çekmez, biri bile 'bunlar nedir' diye sormaz mı? Mesela Refet Paşa, K. Karabekir Paşa, Rauf Bey, bu esrarlı sandıklardan neden hiç söz etmiyorlar? Mustafa Kemal sandıklarda altın olduğunu arkadaşlarına söylediyse neden hiçbiri bugüne kadar bu altınlar konusuna değinmedi? Neden gerektikçe altınları harcamayıp da ona buna muhtaç oldular?*"[503]

Atatürk ve arkadaşlarının yanında üç küçük döküntü otomobil vardır. Sadece 3-4 kişinin binebildiği bu araçlara, ayrıca özel eşyaların, tüfeklerin ve dosyaların da konulduğu düşünülecek olursa 40.000 yani 6 sandık altın nereye nasıl konulmuştur?[504] Bandırma vapurunu arayan İngilizler bu altınları neden görememiştir? Bandırma vapurunda bulunan 23 kişiden herhangi biri ve daha sonra Kurtuluş Savaşı boyunca Atatürk'ün yanında yakınında yer alan yüzlerce kişiden hiçbiri neden bu altınlardan söz etmemiştir?

---

502 Kısakürek, **Vatan Haini Değil, Büyük Vartan Dostu Sultan Vahdettin**, s.204.
503 Özakman, **age**, s.276.
504 **age**, s.276.

Atatürk'e verildiği iddia edilen 40.000 altın yalancı tarihçiler tarafından açık artırma misali sürekli arttırılmış ve en sonunda çok uçuk bir rakama, 400.000 altına kadar çıkmıştır. Şehzade Mahmut Şevket Efendi, 1967 yılında Murat Sertoğlu'na verdiği bir röportajda, Vahdettin'in Atatürk'e 400.000 altın verdiğini iddia etmiştir.[505]

Atatürk'e Dahiliye Nezareti ödeneğinden 1000 lira ile 23 karargâh mensubunun 3 aylık maaşları, yollukları ve yüzde 50 zam verilmiştir.[506] Ayrıca değişik ihtiyaçlar için de 25.000 lira verilmiştir.[507] Atatürk ve 23 kişilik kuruluna verilen bu paranın ne kadar yetersiz olduğunu anlamak için bir örnek verelim: 1920'de Sadrazam Damat Ferit, birkaç kişilik heyetiyle Paris Barış Görüşmeleri'ne giderken kendisine 70.000 lira verilmiştir.[508]

Atatürk, Anadolu'ya geçtikten sonra büyük para sıkıntısı çekmiştir. Örneğin, Erzurum'dan Sivas'a giderken yaşanan para sıkıntısı Binbaşı Süleyman Bey'in verdiği 900 lirayla çözülmüştür.[509] Erzurum Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri de kendi aralarında topladıkları 1000 lirayı Atatürk ve heyetine vermişlerdir.[510] Otomobillerin benzini Sivas-Amerikan okulunca karşılanmıştır.[511] Sivas Osmanlı Bankası Müdürü'nden 1000 lira ödünç alınmıştır. Hacı Bektaş Dergahı Şeyhi Cemalettin Efendi de Atatürk'ün heyetine bir miktar yardım yapmıştır.[512] Atatürk ve heyeti Sivas'tan Ankara'ya hareket ederken tam anlamıyla

505 **Tercüman**, 6 Temmuz 1967; Özakman, age, s. 277.

506 Özakman, age, s.279; Selek, age, s.137. Atatürk'ün imzaladığı bu 1000 liralık makbuzun klişesini, eski Dahiliye Nazırı Mehmet Ali yayınlamıştır. Ayrıca, Atatürk'ün bu paranın sarfı ile ilgili telgrafı 28 Mayıs 1919'da Vekiller Heyeti'nde görüşülmüş, gereğine karar verilmiş, karar tutanağına yazılmış, yani devletin kayıtlarına geçmiştir. Ortada gizli saklı hiçbir şey yoktur. Gökbilgin, **Milli Mücadele Başlarken**, C.I, s.84.

507 Selek, age, s.137. Ancak bu 25.000 lira iddiası da şimdiye kadar belgelenememiştir. Özakman, age, s. 281.

508 İnal, age, s.2059; Özakman, age, s. 278; Gökbilgin, age, CII, s.403.

509 Kansu, **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, C.I, s.173.

510 Cevat Dursunoğlu, **Milli Mücadele'de Erzurum**, Ankara, 1964, s. 138.

511 Atatürk, kendisine ayrılan üç otomobilin Anadolu'da benzini bitince İstanbul'dan benzin istemiştir. Bunun üzerine alınan 1000 kilo benzin Samsun'a gönderilmemiş ya da gönderilememiştir. Yücer, age, s.135.

512 Doğan Avcıoğlu, **Türkiye'nin Düzeni**, C.I, 4.bs, İstanbul, 1969, s.204.

"yoksulluk" içindedir. Bu yoksulluğu, Mazhar Müfit Kansu, "*Bütün paramız, yol için yirmi yumurta, bir okka peynir ve on ekmeğe yettiğinden bunları aldırdık.*" diyerek ifade etmiştir. Ayrıca, aylarca sabahları bir bardak çay ile bir dilim ekmek yediklerini belirten[513] Kansu, "*Ekmekçilere bile verecek paramız kalmamıştı... Benim bir kürküm vardı. Erzurumlu Nafiz Bey'e müracaat ederek sattırılmasını rica ettim. Nafiz Bey, 'Ocak ayı içindeyiz, ne giyeceksin?' diye satmamakta ısrar ettiyse de ne olursa olsun kulağıma giremezdi. Aç mı kalacaktık? Nihayet onu da sattık. Kimsede satılacak bir şey kalmadı. Paşa ile bu hususta bir çare bulamayarak, 'Hele sabah olsun' diyerek odalarımıza çekildik. Ankara'ya geldiğimiz zaman hemen bir hafta bizi belediye besledi*" diyerek yaşadıkları "yoksulluğu" gözler önüne sermiştir.[514] Atatürk, Samsun'a çıktıktan yedi buçuk ay sonra Ankara'ya geldiğinde yaşadığı "para sıkıntısından", Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi'nin Ankara tüccarından toplayıp kendisine verdiği 1000 lirayla biraz olsun kurtulmuştur.[515] Paranın geldiği gün "et ve helva" ziyafeti verilmesine karar verilmiştir. Her zaman çorba içilmesine alışık olanlar, et yemeği gelince şaşkınlıklarını gizleyememişlerdir. Atatürk, Ankara'da bir meclis toplamaktan söz edince, buna Karabekir,"*Para nerede? Millet vermez!*" diye karşı çıkarken 3. Ordu Komutanı Selahattin, "*Ali Rıza Paşa Hükümeti'ne karşı daha ılımlı olalım. Zira paramız yok*" demiştir.[516] Trakya'daki milliyetçiler, 1. Ordu Komutanı Cafer Tayyar aracılığıyla Temsil Heyeti'nden para isteyince, Atatürk Trakya örgütüne şu karşılığı vermiştir: "*Müdafaa-i Hukuk Örgütü'nün... parası yoktur. Bu nedenle Batı Trakya Örgütü için gelir kaynaklarını yine aynı topraklardan sağlamak zorunludur. Buna sizin gibi doğrudan doğruya ilgili olan yurtsever kişilerin çare bulacağına kuvvetle inanıyorum...*"[517] Atatürk, Ankara'da TBMM açılırken yeni

513 Kansu, age, s.449, 481, 487.
514 age, s.506-508.
515 age, s.506-508; Selek, age, s.136,137.
516 Avcıoğlu, **Milli Kurtuluş Tarihi**, C.III, s.1005
517 age, s.1008.

sivil elbisesi olmadığı için Erzurum Valisi Münir Bey'in sivil elbiselerini giymiştir. Ancak elbise biraz üstünden akar gibidir. İstanbulin denilen uzun ceket biraz büyük gelmiştir, reye pantolon uzun ve iğreti durmaktadır. En kötüsü de pek sevilmeyen ciğer rengindeki festir.[518] Atatürk'ün, yeni Türkiye'nin kuruluşlunu simgeleyen TBMM'nin açılışına, "emanet" elbiseyle katılması yaşadığı ekonomik sıkıntının en açık kanıtlarından biridir. Atatürk, İstanbul'un işgali üzerine İstanbul'dan Ankara'ya kaçanların Gebze'den Ankara'ya kadar arabalarla getirilebilmeleri için 26 Mart 1920'de Karabekir'den para istemek zorunda kalmıştır: *"Köylü araçlarından yararlanabilmek için önemli bir paraya gerek vardır. Parasızlık bu konuda güçlük çıkarıyor."* Karabekir, Azerbaycan Hükümeti'nden para alınmasını önerince, Atatürk, 3 Mayıs 1920'de Kâzım Karabekir'e çektiği telgrafta *"Elde beş para bulunmadığı malum-u devletleridir. Şimdilik içerde bir kaynak da bulunmuyor. Başka taraftan sağlanıncaya kadar Azerbaycan Hükümeti'nden en geniş ölçüde borç alma olanağının düşünülmesini ve sağlanmasını rica ederim."* demiştir.[519] Rauf Orbay anılarında, Atatürk'ün İstanbul'dan hareketinden önce kendisine, *"Para meselesini ne yapacağız? Girişeceğimiz işlerde şüphesiz ki paraya ihtiyacımız olacak. Fakat biliyorsun bende biraz para vardı, hepsini Minber (gazetesi) yuttu. Sen de benden farklı değilsin. Aylıklarımızla ne yapabiliriz"* dediğini anlatmıştır. Rauf Orbay bu "para meselesini" Topçuoğlu Nazmi Bey'e açmış, Nazmi Bey de hiç tereddüt etmeden Rauf Bey'e 5000 lira vermiştir. Rauf Bey, *"Biz Amasya'dan itibaren her işimizi bu para ile gördük. Bu para bitince, Sivas Kongresi'ne giderken Erzurum Müdafaa-i Hukuk Heyeti bize 1000 lira kadar para temin etmişti"* diyerek para sıkıntısına dikkat çekmiştir.[520] Ayrıca Kılıç Ali de, Ali Galip olayında el koydukları 6000 altını Atatürk'e teslim etmiştir. Atatürk, o para yokluğunda duyduğu

518 Kansu, **age**, s.40,41.
519 Karabekir, **İstiklal Harbimiz**, s.658.
520 Feridun Kandemir, **Hatıraları ve Söylemedikleri İle Rauf Orbay**, İstanbul, 1965, s. 33

sevinci, "*Bu çok büyük bir para. Bizimkilere öyle birdenbire söyleme yüreklerine iner!*" diyerek ifade etmiştir.[521] Atatürk, Anadolu'da bir ara konuklarına **kahve ikram edemez** derecede parasız kalmıştır.

Peki ama Atatürk ve milliyetçiler para sorununu nasıl çözmüşlerdir?

Kurtuluş Savaşı sırasında para sorunun çözmek pek de kolay olmamıştır. Öncelikle, 16 Mart 1920'de İstanbul'un İngilizlerce resmen işgal edilmesinden sonra Atatürk ve Temsil Heyeti, Anadolu'dan İstanbul'a vergi gönderilmesini yasaklamış ve bu gelirlere el koymuştur. Daha sonra Sovyet Rusya ile sağlanan anlaşma sonrası Eylül 1920'de Rusya'dan ilk ekonomik yardım olarak 500 kilo altın alınmıştır. Daha sonra da Rusya'dan sağlanan 10 milyon altın rubleyle subay maaşları ödenmiştir.[522] Ankara'da TBMM toplandıktan sonra Atatürk acele bir şekilde bir bütçe oluşturulmasını istemiştir. Bu doğrultuda Anadolu'da gereken çalışmalar yapılmıştır. 1920 yılı içinde bağışlar, eşraftan sağlanan paralar ve halktan alınan vergilerle bir bütçe oluşturulmaya çalışılmıştır. Para toplama işinde Balıkesir, Alaşehir ve Nazilli Kongrelerinin önemli katkıları olmuştur. Örneğin, Balıkesir Kongresi'nde alınan kararlara göre, "*Merkezde olduğu gibi ilçe ve bucaklarda da örgütlenme, maliye ve levazım kurulları oluşturulacak. İlçe ve bucaklardan gönderilen erlerin giderler, daha sonra genel giderlerden düşülmek üzere bu kurullara ait olacak. Erlerin başında eşraftan bir kişi bulunacak ve bu kişi cephede erlerle birlikte kalacaktır. Genel giderler ise her yerin büyüklüğü ve zenginliği oranında paylaşılacaktır. Balıkesir Merkez İlçe giderlerin yüzde 21'ini, Edremit yüzde 17'sini, Burhaniye yüzde 7'sini, Balya yüzde 4'ünü, Soma yüzde 5'ini, Bandırma yüzde 10'unu, Gönen yüzde 6'sını, Sındırgı yüzde 4'ünü, Bergama yüzde 2'sini karşılayacaktır. Subay ve erlere verilecek maaş ve ikramiye tutarı bulundukları yerlerdeki kurulların yetkisinde olacaktır. Cephelerdeki bütün askerlerin yiyecek, elbise, tedavi,*

521 Turan, age, s.219.
522 Avcıoğlu, age, s.1009.

araç, gereç ve ihtiyat kuvvet ihtiyaçlarını karşılamak üzere cephelerde menzil müfettişlikleri kurulacaktır."[523]

Kurtuluş Savaşı'nın hangi ekonomik güçlüklerle kazanıldığını görmek isteyenlerin Atatürk'ün, Sakarya Savaşı öncesinde 8 Ağustos 1921 tarihinde yayınladığı **Tekalif-i Milliye Emirleri**'ne bakmalarını öneriyorum: Atatürk, ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için, çarıktan çoraba, iç çamaşırdan iğne ipliğe, ekmekten çiviye kadar her şeyi halktan istemiştir.[524]

Siz bütün bu gerçekleri bir yana bırakarak utanıp sıkılmadan hangi 40.000 altından söz ediyorsunuz? Siz bu milletle dalga mı geçiyorsunuz?

Turgut Özakman'ın dediği gibi, "*İstanbul'dan o kadar altınla yola çıktılarsa neden oradan buradan yardım almak zorunda kalmışlar? Mustafa Kemal ne yaptı o kırk bin ya da yüz binlerce altını? Sakın Samsun'daki otelin bodrumuna ya da Havza'daki termal hamamın havuzunun altına gömmüş olmasın! Definecilere duyurulur!*"[525]

Atatürk Anadolu'ya giderken kendisine sadece 1000 lira verenler, Atatürk'ü yok edip milli harekete son vermek için kurdukları Kuvayı İnzibatiye'ye tamı tamına 1.250.850 lira ödenek ayırmışlardır.[526]

Vahdettin'in İngilizlere Sığınması

Vahdettinci yazarlarca, "*Kurtuluş Savaşı kahramanı*" olarak gösterilen Padişah Vahdettin, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından derin bir üzüntüye kapılmış, Türk ulusunun kazandığı bu zaferden fena halde rahatsız olmuştur. Bu öyle bir rahatsızlıktır ki, Padişah Vahdettin, yapılan tüm önerilere karşın **Mustafa Kemal Atatürk'e "kutlama telgrafı" göndermeye karşı çıkmıştır.**[527] İngiliz Yüksek Komiseri Rombald, 26 Eylül 1922 tarihinde

523 age, s.1010.
524 Meydan, age, s.545.
525 Özakman, age, s.280, dipnot 227.
526 Berber, age, s.75.
527 Sonyel, Gizli Belgelerle Mustafa Kemal Vahdettin ve Milli Mücadele, s.189.

Londra'ya gönderdiği bir yazıda, "***Padişah'ın Mustafa Kemal'e bir kutlama telgrafı göndermeye zorlandığını ama bunu reddettiğini dolaylı biçimde bilgime sunmuştur***" demiştir.[528] Ancak yakınlarının ısrarı üzerine, "son savaşta" yaşamlarını yitirmiş olanların ruhuna Fatiha okumak amacıyla 15 Eylül 1922'de Fatih Sultan Mehmet Camii'nde yapılan dini törene katılmıştır.[529]

TBMM, 11 Ekim 1922 tarihinde Mudanya Ateşkes Antlaşması'nı imzalayarak, kesin zaferi perçinlemiş, dahası İstanbul, Boğazlar ve D.Trakya'yı savaş yapmadan kurtarmıştır. Barış görüşmelerinin İsviçre'nin Lozan şehrinde yapılmasına karar verilmiştir. O günlerde Sadrazam Tevfik Paşa'nın meşru hükümet olarak Türkiye'yi Lozan'da İstanbul Hükümeti'nin temsil edeceğini belirtmesi üzerine harekete geçen TBMM 1 Kasım 1922'de saltanatı kaldırmıştır.

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra Sadrazam Damat Ferit, 22 Ekim 1922'de İngiliz polislerinin koruması altında Orinet Ekspresi ile Avrupa'ya kaçarak Fransa'nın Nice şehrine yerleşmiş ve İstanbul'un kurtarıldığı 6 Ekim 1923'de orada ölmüştür.

Sadrazam Tevfik Paşa, 5 Kasım 1922'de görevinden çekilerek yönetimi İstanbul'da bulunan TBMM temsilcisi Refet Paşa'ya bırakmıştır.

Damat Ferit'in ve işbirlikçilerin kaçarak İngilizlere sığınması, saltanatın kaldırılması, Tevfik Paşa'nın istifa ederek İstanbul'u TBMM temsilcisi Refet Paşa'ya bırakması, İzmit'te Ali Kemal'in linç edilmesi, İstanbul'da tramvaylara ***"Kahrolsun Vahdettin"*** yazılması ve gibi gelişmeler Padişah Vahdettin'i korkutmaya başlamıştır.[530] "*Büyük zafer İstanbul'da büyük şenliklerle kutlanıyordu. Halk gündüzleri meydanlara toplanıyor, her yerde heyecanlı nutuklar söyleniyordu. Padişah'a karşı yer yer en ağır sözler sarf ediliyor, hakaretler yağdırılıyordu. Aynı gün kalaba-*

528 FO, 371/7901/E 10729: Rumbold'tan Curzon'a gizli ve özel mektup, İstanbul, 26.9.1922; Sonyel, age, s.191.
529 İkdam, Sabah, 16 Eylül 1922.
530 Özakman, age, s.61.

lık bir grup Yıldız Sarayı'nın önüne gelip Padişah ve padişahlık aleyhine gösteriler yapmıştı. Mevlit gecesi ise tramvayların üzerine tebeşirle, 'Kahrolsun Vahdettin' sözleri yazılıyordu. Saraydaki görevlilerin, memurların çoğu korkudan gelmiyordu."[531]

Padişah Vahdettin Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasına ve saltanatın kaldırılmasına karşın önceleri hâlâ İngilizlerden "yardım" beklemekte, İngilizlerin Kemalistleri etkisizleştireceğini düşünmekte ve hâlâ tacını ve tahtını koruyacağını zannetmektedir. Ancak bir süre sonra tacını ve tahtını bir kenara bırakarak "canının" derdine düşmüştür.

Son İhanet

Vahdettin, 6 Kasım 1922'de İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold ve Baştercüman Ryan'ı kabul ederek onlarla uzun bir görüşme yapmıştır. **Vahdettin, bu uzun görüşmenin sonunda İngiliz makamlarının yakın bir tehlike halinde şahsını korumak için her şeyi yapacaklarına dair 1920'de verdikleri sözü hatırlatmıştır. Kendisini, güvenli bir yere götürüp götüremeyeceklerini, götüreceklerse Mısır'a mı, Kıbrıs'a mı götüreceklerini sormuştur.** Rumbold Mısır'a gitmesinin imkânsız olduğunu ama geçici olarak 10-15 kişiyle birlikte her yere gidebileceğini söylemiştir.[532]

Vahdettin'in, üç saat süren bu görüşmede İngiliz temsilcilerine söyledikleri, onun "su katılmamış hainliğinin" en son kanıtlarındandır. Vahdettin, bu görüşmede, **Bolşevik olarak tanımladığı Kemalistlerin bir azınlık oluşturduklarını, bunun bir Kemalist darbe olduğunu ve İtilaf Devletleri'ni de ilgilendirdiğini iddia ederek, İtilaf Devletleri'nin Ankara hükümetinin meşruluğunu tanıyıp tanımayacaklarını, barış sonuçlanıncaya kadar Ankara Hükümeti'nin İstanbul'la ilgili iddialarını kabul edip etmeyeceklerini ve İstanbul'u sıkıyönetim altına alıp almayacaklarını sormuştur.**[533] Bu soruya Rumbold, İstanbul Hükümeti'nin orta-

531 Çetiner, age, s.258.
532 Jaeschke, age, s.248, 249.
533 age, s.248,249.

dan kalkmış olduğu, İtilafların konferansta bir "güçle" görüşmeleri gerektiği; bunun da ancak Ankara yönetimi olacağı cevabını vermiştir.[534]

Bu sırada İngilizler bir kere daha Padişah Vahdettin'i kullanmayı denemişlerdir. İngiltere Dışişleri Bakanlığı yetkililerinden Ronald Lindsay, 6 Kasım 1922 kaleme aldığı bir yazıda şöyle demiştir:

"*Fırsattan yararlanarak Padişaha Kıbrıs'ta siyasi barınak önersek veya ona görevinden istifa etmemesini telkin ederek, İslam ülkelerinin gözünde saygınlığımızı yükseltme olanağını incelemekte yarar olabilir. Halifenin, İngiltere tarafından Türkiye'deki ulusçulara ve cumhuriyetçilere karşı korunması, Hindistan ve öteki İslam ülkelerinde pek etkili olabilir.*"

İngiltere Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Crowe, bu öneriyi şöyle yorumlamıştır:

"*Padişaha siyasi barınak verme önerisi dikkatle incelenmelidir. Ona barınak olarak belki Hindistan'ı önerebiliriz; ama bu denli bir öneri Hindistan'da Halifeye karşı bir soğukluk yaratabilir.*"

L. Curzon da bu konuya kafa yormuştur: "*Padişaha siyasi barınak veririm; ama ona bu nerede verilebilir? Lütfen bu konuyu tartışınız.*"[535]

Bu yazışmalardan açıkça görüldüğü gibi İngiltere, kaçacak delik arayan, kullanılmaya çok müsait bir durumda bulunan Padişah Vahdettin'i, daha doğrusu Vahdettin'in "Halifelik" yetkilerini kullanmak istemiştir. Halifenin, özellikle Hindistan'daki Müslümanların ayaklanmalarının bastırılmasında işe yarayacağını düşünen İngiliz yetkililer, bir ara ciddi ciddi Vahdettin'i Hindistan'a götürmeyi düşünmüşlerdir. Ama yine karşılarına Mustafa Kemal Atatürk çıkmıştır; çünkü biraz incelediklerinde Hindistanlı Müslümanların halifeden çok Atatürk'e bağlı olduklarını görmüşlerdir. Kurtuluş Savaşı'ndaki kahramanlı-

534 FO, 371/7912/E 12647; Rumbold'tan Curzon'a yazı, 7.11.1922; Sonyel, age, s.197.

535 FO, 371 /7910/E, 12293; Sonyel, age, s.198.

ğından dolayı Mustafa Kemal Hindistan'da, *"Allah'ın kılıcı!"*, *"İslamın son mücahidi!"* gibi adlarla anılmakta ve büyük saygı görmektedir.[536] Bu gerçeği, Hindistan Kral Naibi, 10 Kasım 1922'de Hindistan Bakanlığı'na bir gizli telgrafla şöyle bildirmiştir:

"Padişahın halifeliği dışında, kendisi Hindistan'da pek az tanınmıştır ve Türkiye'nin işgali sırasında, onun İngilizlerin aleti olduğundan kuşkulanılmaktadır. Dolayısıyla, genel eğilime göre onun tahttan indirilmiş olması Hindistan'da ilgisizlikle karşılanmıştır. Mustafa Kemal ise ülkesinin kurtarıcısı ve İslamın şampiyonu olarak görülmektedir."[537]

Kurtuluş için Atatürk'e bir "kutlama telgrafı" çekmeyen Vahdettin, iyice sıkışınca Atatürk'le temas kurmak istemiş ama başarılı olamamıştır.[538]

* * *

İstanbul İşgal Kuvvetleri Komutanı General Harrington, Padişahın yaveri Fahri Engin'le görüşerek Vahdettin'e şu mesajı göndermiştir: *"Vaziyet Türkiye'de gittikçe fena bir şekil alıyor, Padişah isterse, kendisini Malaya gemimizle, Malta'ya nakledebiliriz. Durum düzelince memleketine dönerler."* Fahri Engin, Harrington'un bu mesajını Vahdettin'e iletirken padişahı şöyle gözlemlemiştir: *"Padişah beni iç mabeyn dairesinde kabul etti. Arkasında robdöşambr vardı, yüzü traşlı, üzgün. Teklifi dinledi. Sonunda hiçbir şey söylemedi, sadece 'gidebilirsiniz' dedi. Benimle ikinci bir temas olmadı. Fakat Padişahın eşlerinden birinin erkek kardeşi olan Yarbay Zeki'nin, bu işler hakkında Harrington'la temasta olduğunu öğrendim."*[539]

---

536 Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasında İslam dünyasındaki saygınlığı hakkında bkz. Sinan Meydan, **Atatürk İle Allah Arasında**, *"Bir Ömrün Öteki Hikayesi"*, 3.bs, İstanbul, 2009, s.374 vd.

537 FO, 371/7913/E 12699; Kral Naibi'nden Hindistan Bakanlığı'na ivedi, özel ve gizli telgraf, 10.11.1922; Sonyel, age, s.198.

538 Jaeschke, age, s.250.

539 **Yakın Tarihimiz**, C.III, s.385'den Özakman, age, s.64.

Tahtını ve tacını istemeyerek bırakmak zorunda kalan Vahdettin, 16 Kasım 1922'de İstanbul İşgal Orduları Komutanı General Harrington'a, "***İstanbul'da hayatımı tehlikede gördüğümden İngiltere devletine sığınır ve bir an önce başka bir yere götürülmemi talep ederim efendim. Müslümanların Halifesi Mehmet Vahdettin.***" diye kısa bir mektup yazarak, İngilizlerden sığınma talep etmiştir.[540]

Vahdettin, 17 Kasım 1922 Cuma sabahı, oğlu Ertuğrul, beş eşi, doktoru, müzik hocası, baş mabeyincisi ve iki sekreteriyle birlikte Yıldız Sarayı'nın yan kapısından gizlice çıkarılarak, bir ambulansla rıhtıma getirilmiş ve oradan İngiliz Malaya Savaş gemisine alınarak Malta'ya götürülmüştür.[541] Vahdettin Malta'da Kraliyet Topçu Subay Mahfili lojmanlarında konuk edilmiştir. Bu konukluğun İngilizlere haftalık maliyeti 100 sterlindir. O günlerde İngiliz parlamentosunda bir milletvekili, eski sultanın ölene kadar İngilizler tarafından mı besleneceğini sormuştur.[542]

Vahdettin'in Türkiye'den kaçarken, gerek Harrington'a yazdığı mektubu "*Müslümanların halifesi Mehmet Vahdettin*" olarak imzalaması ve gerekse halifelik makamından istifa etmediğini açıklaması, onun "halifeliği" kullanmak istediğini göstermektedir. Kurnaz Padişah, İngilizlerin kendisini, "halifelik" sıfatı nedeniyle koruduklarını iyi bildiğinden bu sıfata sıkıca sarılmışa benzemektedir. Nitekim daha sonra"Kral Hüseyin'in kendisini davet ettiğini" söyleyerek Malta'dan Mekke'ye gitmesi, oradan da yine Müslümanların yaşadığı Mısır, Ürdün veya Kıbrıs'a geçmek istemesi, onun halifeliğin gücünü kullanarak ayakta kalmaya çalıştığını göstermektedir. Turgut Özakman'ın dediği gibi, "*Düşmana sığınan, yani resmi esareti kabul eden bir halifenin halifeliği devam eder mi? Tabii ki etmez!*" Ama "*Büyük vatan dostu Sultan Vahdettin Han (!)*" onursuzca vatanını terk eder-

540 FO, 371/7962; Özakman, age, s.65.Çetiner,,age, s.261-275; Sonyel, age, s.199.

541 FO, 371/7912/E 12647: Rumbold'tan Curzon'a yazı, 17.11.1922; FO, 371/7914/E 12907, E 12952; FO 371/7962/e 12790, E 12846 ve E 12887, Sonyel, age, s.199.

542 Doğan Avcıoğlu, **Milli Kurtuluş Tarihi**, C.I, İstanbul, 1998, s. 210.

ken, "*Ben hâlâ halifeyim!*" diyerek, kendi canını koruma pahasına onu kullanmak isteyen İngilizlere büyük bir koz vermiştir.

Vahdettin, halifelik zırhına sıkıca sarılırken devreye giren Atatürk ve TBMM, 18 Kasım 1922'de Vahdettin'in halifeliğine son verip onun yerine **Abdülmecit Efendi**'yi halife olarak seçmiştir. Vahdettin'in halifelikten uzaklaştırıldığına ilişkin fetvayı **Şeriye Vekili Vehbi Hoca** yazmıştır: "***Müslümanların padişahı ve halifesi olan kişi, düşmanın bütün Müslümanlar aleyhinde mahva sebep olan ağır tekliflerini hiçbir mecburiyeti yokken kabul ile, Müslümanların haklarını müdafaadan aczini ortaya koyarak ve Müslümanların mücahitçe savaşlarında düşman tarafına muvafakat ederek Müslümanların çözülme ve mağlup olmasını hazırlayan hareketlere fiilen teşebbüs ve bu tür yıkıcı hareketlere devam ve ısrar ve daha sonra da ecnebi himayesine iltica ederek hilafet makamını terk ve hilafetten bilfiil feragat etmekle makamından şer'en indirilmiş olur mu? Olur!***"[543] Böylece halifelik zırhını da kaybeden Vahdettin savunmasız, çırılçıplak adeta ortada kalmıştır.

Hainliğinin farkında olan Vahdettin, yaptıklarının hesabını veremeyeceğini düşünerek, ülkeden kaçmıştır. Müslümanların halifesi sıfatını taşıyan Vahdettin, İngilizlere sığınırken hain Mustafa Sabri'ye yazdırıp yayımladığı "**Beyannamesinde**" vatanını terk edip İngilizlere sığınmasını, bu onursuz davranışını, hiç utanıp sıkılmadan **Hz. Muhammed'in** "hicreti" ile özdeşleştirebilmiştir:

"*Müvekkil-i Zişan olduğum peygamberin hicret sünnetini izledim*"[544] diyen Vahdettin beyannamesinin bir yerinde de, *"Beni haksız yere ihanetle suçlayanlar, saltanatla hilafeti ayırarak saltanatı Muhammediye'yi yıkmış, sadece vatanlarına değil, İslama da ihanet etmişlerdir!"* demiştir.[545]

Vahdettin'in bu beyannamesini inceleyen İlahiyatçı **Prof. Yaşar Nuri Öztürk** şu değerlendirmeyi yapmıştır: " *Dikkat edilirse Vahdettin, Hz. Peygamber'in sıfatının başına bir Hz. bile ekle-*

543 Kutay, age, s.90.
544 Orhan Koloğlu, **Gazi'nin Çağında İslam Dünyası**, İstanbul, 1994, s.313.
545 age, s.313.

mezken, kendisinden 'zişan' (şanlı, şerefli' diye söz ediyor. Hem de Cenab-ı Peygamber'in isminin tam yanında. Halbuki İslam terbiye ve geleneği, o ifadede 'zişan' sıfatının Hz. Peygamber'e verilmesini gerektirir." [546]

Gözleri kör olmuş, kalpleri mühürlenmiş Vahdettinci yazarlar da Vahdettin'in Türkiye'den kaçıp İngilizlere sığınmasını, hiç utanmadan, "**hicret**" olarak yorumlama aymazlığını göstermişlerdir. Vahdettin'in bu korkakça ve onursuzca davranışını Hz. Muhammed'in hicretiyle bir tutmak, her şeyden önce Hz. Muhammed'e yapılmış en büyük saygısızlıktır.

Şimdi taşları üst üste koymak için birkaç soru soralım:

1. Vahdettin, madem Kurtuluş Savaşı'na "el altından" destek olmuştu, büyük zaferden sonra tüm ısrarlara rağmen neden Atatürk'e bir kutlama telgrafı yazmadı?
2. Vahdettin, madem suçsuz olduğuna, vatan haini olmadığına inanıyordu, neden apar topar vatanından kaçtı?
3. Vahdettin, Kurtuluş Savaşı kazanılmış olmasına karşın neden hâlâ İngiliz temsilcileriyle görüşerek, onlara "Kemalistlerin bir avuç Bolşevik olduklarını, onları tanımamalarını ve İstanbul'u İngilizlerin kontrol altında tutmaya devam etmelerini" söyledi?
4. Vahdettin, neden Çanakkale'de 250.000 Mehmetçiğin kanını döken düşman Hristiyan İngilizlere sığınmakta bir sakınca görmedi?
5. Vahdettin neden, halifeliğin İngilizlerce kullanılmasına yol açabilecek, Türkiye ve hatta belki bütün İslam dünyasını olumsuz etkileyecek bir şekilde "halifelik sıfatıyla" İngilizlere sığındı?
6. Vahdettin neden, gerekirse ölümü bile göze alarak, vatanında kalmaya cesaret edemedi?

Vahdettin'in hain olmadığını iddia edenlerin önce bu sorulara doyurucu cevaplar vermesi gerekir. Bu sorulara verilecek

546 Yaşar Nuri Öztürk **Allah İle Aldatmak**, 9.bs, İstanbul, 2008, s. 44.

hiçbir mantıklı cevap, Vahdettin'i aklamaya yetmeyecek ve onun "hain" olduğu gözler önüne serilecektir. Lütfen siz de deneyin ve görün!

Vahdettin'in Hainliğini Meclis Onaylamıştır

Yalancı tarihçilerin hâlâ güncelliğini koruyan iddialarından biri de "***Vahdettin'in vatan hainliğinin sonradan uydurulduğu***" aldatmacasıdır.[547] "*Resmi tarih yalan söylüyor!*" diyerek kaleme sarılanların "*Cumhuriyetin ilanından sonra değişen rejime meşruluk kazandırmak için saltanat sistemini ve sultanı eleştirmek gerekiyordu, bunun için Padişah Vahdettin günah keçisi yapılıp 'vatan haini' ilan edilmiştir*" biçimindeki çarpıtmasını deşifre etmenin zamanı geldi.

Aslında biraz okuyup araştıranlar bu yalanı hemen yakalayacaklardır. Çünkü Vahdettincilerin iddia ettiği gibi Vahdettin, Cumhuriyetin ilanından sonra değil, daha Kurtuluş Savaşı devam ederken "**hain**" damgası yemiştir. Türk ulusunun halifesultana bağlı olduğu bir gerçektir; ancak Vahdettin'in "düşmanla" ve Damat Ferit'le birlikte milli hareketi yok etmek için elinden gelen her şeyi yapması üzerine Türk kamuoyu da zamanla Vahdettin'i eleştirmeye başlamıştır. Bu eleştirilerin en canlı olduğu yer 23 Nisan 1920'de Ankara'da açılan TBMM'dir. Aslında TBMM'nin büyük bir çoğunluğu sultan-halifeye yürekten bağlı milletvekillerinden oluşmasına karşın, Vahdettin'in hainçe politikaları (Ulusalcıların öldürülmelerinin dinen caiz olduğunu belirten şeyhülislam fetvası, Kuvayı İnzibatiye Ordusu, Kuvayı Milliye'nin yasaklanması, milli hareketin eşkıya hareketi olduğunu belirten bildiri gibi çalışmaları) yüzünden, milletvekilleri Vahdettin'i ağır bir dille eleştirmişlerdir.

Atatürk de Kurtuluş Savaşı'nın başlarında "halkın hassasiyetini" düşünerek Vahdettin'e karşı "çok saygılı bir dil" kullan-

547 Bu konuda güncel bir çalışma için bkz. Henri Benazus, **Saltanattan Cumhuriyete Vahdettin ve Mustafa Kemal**, İstanbul, 2010.

masına rağmen, zaman içinde özellikle meclis gizli oturumlarında Vahdettin'i çok ağır bir şekilde eleştirmiştir.

Atatürk, 25 Eylül 1920 tarihli meclis gizli oturumunda, "***Esir olan adam padişah olamaz. Biz öteden beri diyoruz ki, halife ve padişahımız kuvvet ve kudreti şeri'yesini istimalden memnudur, haince hareket ediyor. Nerde bizim halife ve padişahımız deriz ve bugün ya onu tanımak lazım veyahut onun yerine derhal birisini getirmek lazım gelir,***" demiştir. [548]

Meclisin, 7 Aralık 1920 tarihli gizli oturumunda hilafet ve saltanat makamlarıyla ilgili hararetli tartışmalar olmuştur. Karesi milletvekili Hasan Basri (Çantay), hilafet ve saltanatı iki ayrı kavram olarak ele alıp, halifeyi '"***gayrimeşru***" olarak adlandırmış ve hilafet makamının da tarihsel bakımdan mevcut olup olmadığının sorgulanması gerektiğini ifade etmiştir.[549]

Aynı oturumda Hasan Basri, "***Padişah yoktur, hilafet vardır***" demiştir. O oturumda Atatürk de, hilafet ve saltanat makamında oturan kişinin ülke ve ulusa karşı "***Bazı fesat örgütler***" oluşturduğundan "***hain***" olduğunu belirtmiştir. Atatürk'e göre bu kışkırtmaları yapabilen halife yoktur ve yok olacaktır! Atatürk sözlerini şöyle sürdürmüştür: "***Fakat biz bu iş ile oynamazsak düşmanlarımız da görürler ki, İngiliz ve İngilizlerle beraber çalışan düşmanlarımızın bütün ümitleri mahvolacaktır.***"[550]

7 Aralık 1920 tarihli o gizli görüşmeden sonra meclis halifesultanı bir "hain" olarak görmekte ve onun etkisini anayasaya sokmak istememektedir.

Hilafet ve saltanat tartışması 20 Ocak 1921'de yeniden meclis gündemine gelmiştir. O gün yapılan toplantıda Atatürk, "***Sanıyorum ki yüksek meclisiniz artık bu yetkileri bir şahsa bırakmak istemiyor; kendi yapmak ve tamamen üzerine almak istiyor. Sonuçta bunu ifade etmek gerekir***" demiştir.[551]

---

548 TBMM Gizli Celse Zabıtları, C.I, s.136.

549 age, C.II, s.133.

550 age, C.I,s. 134-136.

551 Mustafa Oral, "*Atatürk'ün Geniş Cephe Stratejisi Çerçevesinde Birinci TBMM'de Hilafet ve Saltanat Meselesi*", Askeri Tarih Bülteni, Ankara, 2002, S.53, s.127.

8 Şubat 1921 tarihli TBMM oturumunda Sevr Antlaşması' yla ilgili yazışmalar tartışılmıştır. Bu toplantıda söz alan Burdur Milletvekili **Mehmet Akif (Ersoy)**, hilafet ve saltanatın **papalık** gibi maddi bir kuvvet haline getirilmesinden söz etmiştir.[552]

Aynı toplantıda Muş Milletvekili Hacı Ahmet Hamdi (Bilgin) Efendi de Sevr Antlaşması'nı onaylayan halifenin "***ecnebilere boyun eğen bir yaratık***" olduğunu belirtmiştir.

Atatürk ise, Mehmet Akif'in önerisini kastederek, "Hilafet ve saltanat makamının papalık sözcüğüyle ifade edilmesine" karşı olduğunu, ayrıca halife tutsak olduğundan, halifenin Meclisi onaylayamayacağını ve bu konuda bir pazarlığın bile söz konusu olamayacağını söylemiştir.[553]

23 Nisan 1921 tarihli toplantıda, İstanbul Milletvekili Neşet Bey, Vahdetin için, "***Kahrolsun!***" ifadesini kullanmıştır.[554] Aynı Neşet Bey, 9 Temmuz 1921 tarihli toplantıda ise, Vahdettin için, "***Domuz***" tabirini kullanmıştır.[555] Tunalı Hilmi Bey Vahdettin'e, "***Taçlı hain!***" demiştir.[556]

1922 başlarında TBMM'nin halife-sultana bakışı tamamen olumsuzdur. Artık Padişah Vahdettin çok ağır bir şekilde eleştirilebilmektedir. Örneğin, Türkiye'nin haklarını savunmak için Londra Konferansı'na giden Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal (Tengirşek) Bey'in İstanbul'a uğrayarak padişahla görüşmesi üzerine TBMM'de hükümet aleyhine gensoru verilmiştir. Görüşmeler sırasında bir konuşma yapan Trabzon Mebusu Hafız Mehmet (Engin), "***Bakanlar Kurulu, hiçbir vakit yüksek meclisin ve hükümetinin meşruluğunu padişaha tasdik ettirme ihtiyacına karar vermez***" demiştir.[557]

1 Kasım 1922 tarihinde saltanatın kaldırılmasına ilişkin kararın girişindeki şu ifadeler TBMM'nin Padişah Vahdettin'e bakışını çok net bir şekilde ortaya koymaktadır:

---

552 **TBMM Gizli Celse Zabıtları**, C.I,s.411.
553 **age**, s.412-415.
554 **TBMM Zabıt Cerideleri**, C.X, s.71.
555 **age**, C.XI,s.208.
556 **age**, C.24, s.291.
557 Mahmut Goloğlu, **Cumhuriyete Doğru, (1921-1922)**, Ankara, 1971, s.230; Oral, age, s.129.

"Türk milleti, Anadolu'da hem iç düşmanlara hem dış düşmanlara karşı kıyam etmiş, hem de o düşmanlarla birleşip millet aleyhine harekete gelmiş olan saray ve Babıali aleyhine mücadeleye atılarak (...) bugünkü kurtuluş gününe gelinmiştir. Türk milleti, saray ve Babıali'nin hıyanetini gördüğü zaman Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nu değiştirerek onun birinci maddesiyle hakimiyeti padişahtan alıp bizzat millete... vermiştir."[558] Görüldüğü gibi TBMM, saltanatı kaldırırken, açıkça sarayın, yani padişahın Babıali'yle birlikte Kurtuluş Savaşı'na karşı, dış düşmanlarla işbirliği yaparak Türk milletine "**ihanet**" ettiğini belirtmiştir. Mecliste yapılan konuşmalar da çok serttir.

Örneğin Hüseyin Avni Bey, *"Kendileri Sevr Antlaşması'nı imza ederken, Halifenin ne olduğunu okuyaydı. Keşke bacağı kırılsaydı da, o halife lütfen ayağa kalkmasaydı! Bacakları kırılsaydı! Esir halife olmaz. Avrupalılarla barış yapacak isek, her gün Papaza Fru ile Padişah barış etsin (Vaftiz yapıyorlar, vaftiz... sesleri) Değeri varsa yapsın! Papaz Fru ile günde 50.000 barış yapsın!"* demiştir.[559]

Yahya Galip Bey, *"Nedir vücudunun anlamı? İstanbul'daki o hünkarın vücudu nedir? Oradaki nazırların vücudu nedir? Kiminle ilgilidirler? (İngilizlerle sesleri!) Eğer İngilizlerle ise, ben Lloyd George'un zabıta memuruyum desin ve İslam alemi için bu bir züldür. O halife olsa olsa, daima nasihat aldığı Papaz Fru'nun halifesi olabilir... Müslümanların böyle bir halifesi yoktur. (Yoktur!... sesleri)"* demiştir. [560]

30 Ekim 1922 Pazartesi günü TBMM'de yapılan görüşmede hocalar ve din bilginleri bile Vahdettin'e hakarete varan ağır sözler söylemişlerdir.

Örneğin, Rasih (Kaplan) Hoca, *"O tahtta oturan kimsenin cani olduğunu bilmiyorduk. Evet canidir! Çünkü bunca kıyam yapan Yunan ordusu, kendini yıllarca Halife ordusu diye ta-*

558 Oral, age, s.129,130.
559 TBMM Zabıt Cerideleri'nden Çetiner, age, s.251, 252.
560 Zabıt Cerideleri'nden Çetiner, age, s.252.

nıttı. Düşman bu propagandayı yaparken o, bir beyanname ile olsun, 'Yunan ordusu neden Halife ordusu oluyormuş' demek cesaretini gösteremedi. İslam alemi kör değil. Durumu görmüş, temsilcilerini İstanbul'a değil, Ankara'ya göndermiştir. Milletin aleyhine hareket eden bu kişiler haindir."[561]

Muş Milletvekili Hacı İlyas Sami Efendi, "*İslamın hayatına, bütün İslam muhitinin mukaddesatına kayıtsız kalan Vahdettin'e biat ettiği için sağ elime nefretle bakıyorum. Müthiş bir esirlik çemberi altında bulunduğu için bu padişahın böyle haince hareket ettiğini sanacak arkadaşlar bulunur. Bu hareket, esirliğin gereği değil, kişiliğin sonucudur. Bir an önce zavallı mabetlerimizi, mescitlerimizi, şu alçağın adıyla kirletmemek için buna bir son verelim*" demiştir. [562]

Ali Fuat (Cebesoy) Paşa, "*Hâlâ İstanbul entrikası son bulmuyor, bence düşmanların da sonuncusu (Vahdettin) bugün halledilmelidir*" demiştir. [563]

Diyarbakır Milletvekili Hacı Şükrü Efendi, "*İstanbul Hükümeti'nin ve Vahdettin'in besmele ile taşlanmasını*" önermiştir.[564]

Vahdettin'in İngilizlere sığınarak Türkiye'den kaçması üzerine hem Türk halkı, hem de onun temsilcisi durumundaki TBMM, Vahdettin'e açıkça "hain" demeye başlamıştır.

Türk basını Vahdettin'e çok öfkelidir. 1 Ekim 1922 tarihli **Yeni Gün** gazetesi Vahdettin'i "*hain*" olarak nitelendirmiştir: "*Türk ulusunun utkusu, hain padişahı, taht ve tacını bırakmaya zorlamıştır. Konstantin'den sonra devirmiş olduğumuz padişah, İngilizlerce ülke dışına çıkarılmak üzeredir. Mehmet VI adı altında padişahlığa başlamış olduğu günden bu yana ulusuna ihanet etmiş; İngilizler ve Yunanlılarla işbirliği yapmış, şimdi de görevinden çekilmiştir... Cehenneme gitsin!...*"[565]

561 **TBMM Birinci Dönem Zabıt Ceridesi**, C.24, s.272.
562 age, s.281,282.
563 age, s.286.
564 age, s.291.
565 Sonyel, age, s.199.

Renin gazetesi, "*Vahdettin, davranışları konusunda halka hesap vereceği günün yaklaşmakta olduğunu ve halka karşı büyük borçları olduğunu sezmiştir. Osmanlı hanedanı ülkeye 36 sultan vermiştir. Bunlar arasından yüce ve önemsiz, iyi ve kötü padişahlar çıkmıştır; ama Vahdettin gibi korkak çıkmamıştır. Kendi seleflerinin mezarlarına sırtını çevirmiş olan Vahdettin şimdi bir macera peşine düşmüştür*" demiş, Tevhid-i Efkar ise Vahdettin'in kaçışını, "*Misli görülmemiş alçaklık*" olarak nitelendirerek, ancak kendi din ve ulusuna düşman bir düşük padişahtan başka bir şey beklenemeyeceğini belirtmiştir.[566] Basına göre Vahdettin, son üç yıldan beri dinine ve ülkesine ihanet etmişti. 19 Kasım 1922 tarihli **Vakit** gazetesine göre ülkesinden kaçan Padişah Vahdettin, "*Kendi eliyle kendi sonunu hazırlamış, kendi eliyle kendini asmıştı.*"[567]

Görüldüğü gibi Vahdettin'e hain diyen resmi tarih değil doğrudan doğruya milletin temsilcisi durumundaki milletvekilleri ve basındır. Üstelik iddia edildiği gibi Vahdettin'e, Cumhuriyetin ilanından sonra "hain" denilmeye başlanmamış, daha Kurtuluş Savaşı devam ederken, 1920 ve 1921 yılında Vahdettin'e "hain" denilmiştir. "*Görülüyor ki Vahdettin'in hainliği, resmi tarihçilerin ya da 'devrim kalemşörlerinin' bir iddiası, yakıştırması, iftirası filan değil, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kesin kararıdır.*"[568]

Atatürk'e Göre Vahdettin Haindir

Kurtuluş Savaşı'nın başından sonuna kadar Padişah Vahdettin'i milli hareketin yanına çekmeye, en azından milli harekete karşı faaliyetlerin içinde olmamaya çağıran Atatürk, Vahdettin'in "İngiliz emperyalizminin dümen suyuna girdiğini" anladıktan sonra ona "**hain**" demeye başlamıştır.

Atatürk **Nutuk**'ta Vahdettin'i çok ağır sözlerle şöyle eleştirmiştir:

566 age, s.199,200.
567 age, s.200.
568 Özakman, age, s.55.

"Saltanat-hilafet makamında oturan Vahdettin soysuzlaşmış, şahsını ve bir de tahtını koruyabileceğini hayal ettiği, alçakça tedbirler araştırmakta.."[569]

Atatürk, Vahdettin'e sadece "hain" demekle de yetinmemiş, ona "yaratık" demiştir. Evet! Yanlış okumadınız, Atatürk Vahdettin'e Nutuk'ta YARATIK demiştir.

"O zaman egemenliği atadan oğula geçirmek gibi yanlış bir yöntem sonucu olarak büyük bir kat, gösterişli bir san kazanabilmiş bir alçağın, onuru çok yüksek olan soylu bir ulusu nasıl utanacak bir duruma düşürebileceği kendiliğinden anlaşılır. Gerçekten neden ve nasıl olursa olsun Vahdettin gibi özgürlüğünü ve canını kendi ulusu içinde tehlikede görebilecek derecede aşağılık bir yaratığın, bir dakika bile olsa bir ulusun başında bulunduğunu düşünmek ne acıklıdır! Kıvancımız şudur ki, bu alçak alçaklığını, atalarından kalma padişahlık katından Türk ulusunca atıldıktan sonra tamamlamış bulunuyor. Türk ulusunun bu öncelikli davranışı elbette övülmeye değer. Beceriksiz, aşağılık, duygu ve anlayıştan yoksun bir yaratık, kendisini kabul eden herhangi bir yabancının kanadı altına sığınabilir; ama böyle bir yaratığın bütün Müslümanların halifesi kimliğini taşıdığını söylemek kuşkusuz uygun düşmez."[570]

Son zamanlarda Türkiye'de "Her şeye Atatürk'le meşruluk kazandırma" yöntemi çerçevesinde Vahdettin'e de Atatürk'le meşruluk kazandırmak isteyenler vardır. Bunlar, **sözüm ona Atatürk'le Vahdettin'in arasından su sızmadığını** iddia ederek, Vahdettin'in "hain" olmadığını kanıtlamaya çalışmaktadırlar. *"Atatürk Vahdettin'in yaveriydi..."* diye söze başlayan bu "şark kurnazları", akıllarınca 1918 öncesindeki "Atatürk-Vahdettin" ilişkisiyle, 1919 sonrasındaki "Atatürk-Vahdettin" ilişkisini birbirine karıştırarak, milleti kandırmaya çalışmaktadırlar.

1919 sonrasında düşmanla işbirliği yapan Vahdettin, Atatürk'ün gözünde eşi benzeri görülmemiş bir haindir.

569 Nutuk, s.1.
570 age, s. 546.

Atatürk'ün, Vahdettin hakkında Nutuk'ta yer alan şu sözleri yeterince açıktır sanırım: *"Beceriksiz, aşağılık, duygu ve anlayıştan yoksun, soysuzlaşmış bir yaratık!..."*

Vahdettin Kaçarken Hazineyi Soymadı Aldatmacası

Vahdettinciler, Padişah Vahdettin'i aklamak için sürekli olarak, *"Vahdettin'in, Türkiye'den kaçarken hazineyi soymadığını"* dile getirmişlerdir. Öncelikle "hainlikle", "hırsızlığın" aynı şeyler olmadığını hatırlatarak bu Cumhuriyet tarihi yalanını deşifre edelim.

Vahdettin'in "hazineyi soymadığını" iddia edenler, bu iddialarını kanıtlamak için padişahın paraya pula düşkün olmadığını ileri sürmüşlerdir. Ancak II. Abdülhamit'in kızı Şadiye Osmanoğlu, babasından kalan içi mücevher dolu bir çantanın Vahdettin'in çok ilgisini çektiğini ve Vahdettin'in ve o çantayı vermemek için "birtakım itirazlar icat ettiğini" belirtmiştir. [571] Lütfi Simavi de anılarında, ***"Vahdettin Efendi'nin Paraya Karşı Olan Aşırı Sevgisi"*** başlığı altında Vahdettin'in paraya çok düşkün olduğunu; ağabeyi Sultan Reşat'tan kalan paraları yasal mirasçılarına vermeyip "kendi keyfince harcadığını", bu parayla bir takım saray eşyası ve sofra takımları yaptırdığını *"büyük bir şaşkınlık içinde öğrendim"* diyerek ifade etmiştir.[572]

Öncelikle, evet, Vahdettin isteseydi, hazinenin tümünü değil ama "yükte hafif pahada ağır bazı şeyleri pekala götürebilirdi".[573] Ancak Özakman'ın da belirttiği gibi, *"Vahdettin, anlaşılan aile içi para ilişkilerinde zayıf ama töreye karşı dikkatli"* olduğundan, tarihi öneme sahip değerli parçaları sarayda bırakmıştır.[574] Örneğin, Kaşıkçı elmasını cebine atmadan gitmişti. Eğer bunları çalsaydı Vahdettin'e "hırsız" dememiz gerekirdi. Ancak Vahdettin'in hırsız olmaması, hain olmadığı anlamına gelmez; çünkü her hırsız hain olmadığı gibi, her hain de hırsız değildir! Nedim Çakmak'ın dediği gibi, *"Vahdettin haindi, ama hırsız değildi!"*[575]

---

571 Şadiye Osmanoğlui **Hayatımın Acı ve Tatlı Günleri**, İstanbul, 1966, s.49.
572 Lütfi Simavi, **Osmanlı Sarayı'nın Son Günleri**, İstanbul, 1972,s.383 vd.
573 Özakman, age, s.50.
574 age, s.51.
575 Çakmak, **İşgal Günlerinde İşbirlikçiler**, s.104.

Bu gerçeğin altını çizdikten sonra şimdi gelelim, "Vahdettin' in hazineyi soymadığı" ve "parasız pulsuz" Türkiye'den kaçtığı iddiasına!

Öncelikle, Osmanlıda iki tür hazine vardır. Bunlardan biri devlet hazinesi olan **Hazine-i Birun**, yani dış hazine, diğeri ise **Hazine-i Enderun**, yani iç hazine.[576] İç hazinedeki giriş çıkışlar Padişahın emriyle ve bilgisi dahilinde yapılmaktadır. Tarihçi Ubucini, "*Bu hazine kayıtsız şartsız milletin malıdır. Hüküm süren sultan bu hazinenin sadece koruyucusudur*" demiştir.[577] İç hazinenin Ceyb-i Humayun denilen kısmı ise padişahın gündelik masrafları için kurulmuştur. Gelirleri arasında Mısır irsaliyesi, darphane faizleri, hediyeler, müsadereler vb bulunan bu hazineden padişaha her ay belli bir miktar maaş ödenmektedir.[578] Tanzimat'tan sonra padişahların bütün hazineyi istedikleri gibi kullanmalarının önüne geçilmiş ve padişahlara belli bir miktar maaş ödenmesine başlanmıştır.[579]

Eğer Vahdettin, Tanzimat'tan önce yaşamış bir padişah olsaydı, Refi Cevat Ulunay, İsmail Hami Danişment, K. Mısıroğlu ve N. Fazıl Kısakürek gibi yazarların "*Vahdettin makbuz karşılığında isteseydi bütün hazineyi götürebilirdi*" iddiasına hak verilebilirdi, ancak 1922 yılında bir padişahın elini kolunu sallayarak hazineyi götürmesine imkân yoktur.[580] Bu yüzden Vahdettin geçici olarak yanında bulunan ve Hazine-i Hümayun'a ait olan "altın çekmeceyi", Kıyametname adlı kitabı" ve "Kur'an mahfazasını" yanına almamış, geri vermiştir ki, bu durum Osmanlı töresinin bir gereğidir. [581]

---

576 Özakman, age, s.49.

577 age, s 49,50.

578 Ahmet Tabakoğlu, **Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi**, İstanbul, 1985, s.35-39; Berber, age, s.83,84; M. Z. Pakalın, **Osmanlı Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, "*Hazineyi Hümayun*", "*Hazineyi Hassa*" "*Ceb-i Humayun*" maddeleri; M. Sertoğlu, **Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi**, C.I, s.137 vd.; İ. H. Uzunçarşılı, **Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı**, Ankara, 1988, s.315-335. Özakman, age, s.50.

579 Yazuz Cezar, **Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi**, İstanbul, 1986, s.289,290.

580 Berber, age, s.84.

581 Özakman, age, s.50.

Ayrıca, Büyük Taarruz kazanılıp İzmir kurtarıldıktan hemen sonra **Refet Paşa** TBMM'yi temsilen İstanbul'a gelerek Tevfik Paşa'dan yönetimi devralmıştır. Padişah Vahdettin'le de görüşen Refet Paşa, İstanbul'daki bütün yönetim merkezleriyle birlikte aralarında Yıldız ve Topkapı saraylarının da olduğu tarihi yerleri kontrol altına almıştır. Bu nedenle aslında Vahdettin, Osmanlı töresine aykırı olarak, istese de Osmanlı hazinesini götürecek durumda değildir.

Ayrıca Vahdettin'in hazineyi soymasına da hiç gerek yoktu; çünkü zaten çok zengindi. Ağabeyi Sultan Reşat'ın ödeneği 20.000 altındı. Ayrıca saltanat mülklerinden gelen gelirleri de vardı. Ayrıca yıllık 50.000 lira ziyafet ve seyahat ödeneği almaktaydı.[582] Vahdettin'in aylık ödeneği (1995 itibariyle) 80 milyar lira tutmaktadır. 1918 Temmuz'undan 1922 Kasım'ına kadar 51 ay tahtta kaldığına göre devletten toplam **1.020.000 altın (yaklaşık 4 trilyon lira)** ödenek almıştır.[583]

Peki, Vahdettin Türkiye'den ayrılırken yanına ne kadar para almıştır? Aslında bu konuda kesin bir belge yoktur. Değişik kaynaklarda bu para, 3000 lira ile 50.000 lira ve 23.000 altın arasında değişmektedir.[584]

Vahdettin Avrupa'da kendi el yazısıyla, "*Önce İstanbul'daki Milli Banka'da (National Bank) olup kısa bir süre sonra British Corparation'a nakledilen 20.000 sterlin* tutarındaki şahsi *servetim ile on yaşındaki oğlum Ertuğrul Efendi adına Milli Banka'ya yatırılan birkaç bin sterlin bu kurumlarda kalsın. İngiliz Dışişleri'ne bildirdiğim zaman hizmetime sunulsun*" demiştir.[585]

Tütüncübaşı Şükrü Bey'in verdiği bilgiye göre Vahdettin'in yanında ve hesabında **23.000 altın** vardır. Bu (1995 itibariyle) **92 milyar lira** etmektedir. Vahdettin, Avrupa'da elindeki **bazı mü-**

582 age, s.51.
583 age, s.51.
584 age, s.51. Yılmaz Çetiner, "Son Padişah Vahdettin" adlı kitabında, 3000 altından ve banka hesabındaki 20.000 İngiliz lirasından söz etmektedir. Çetiner, age, s.270.
585 Çetiner, age, s.286.

cevherleri satmış ve çok kıymetli **bir safir taşını** da İngiltere'ye rehin vermiştir.[586]

25 Kasım 1922 tarihli **Chronicle Ajansı'nın** haberine göre, *"Sultan Vahdettin Osmanlı Bankası'na 75.000 lira yatırmış, bankadaki mücevherlerine karşılık da 50.000 lira almış".*[587]

Bu paralara Mediha Sultan ile Kral Hüseyin'in bazı yardımları da eklenince Padişah Vahdettin'in gurbet parası **140 milyarı** geçmiştir.[588]

Ayrıca Vahdettin "halifelik" nedeniyle, yurt dışında özellikle İngiltere'nin ve diğer İslam ülkelerinin kendisine her konuda yardımcı olacaklarını, maddi ihtiyaçlarını da karşılayacaklarını düşünmüştür. Bu nedenle yanına fazla para almayı gerekli görmemiştir.

"Kaçarken Vahdettin hazineyi soymadı" diyenlerin gözden kaçırdıkları veya bilmedikleri bir başka gerçek daha vardır. Son yıllarda Amerika arşivlerinde bulunan bir belge, "Vahdettin'in kaçarken neden hazineyi soymadığı" sorusuna da cevap vermektedir.

Vahdettin, ABD Başkanı'na yazdığı bu mektupta, Türkiye'yi geçici bir süre terk etmek zorunda kaldığını, saltanat ve halifelik gibi haklarından vazgeçmediğini şöyle ifade etmiştir:

"Siyasi olayların ve gelişmelerin tüm iç yüzünü, hangi nedenlerden dolayı Saltanat merkezimi geçici bir süre için terk etmek zorunda kaldığımı biliyorsunuz. Bu konuda ayrıntılı bilgi sunmayı gereksiz görüyorum.

Bu süresiz uzaklaşmanın, babadan kalma sahip olduğum Saltanat ve hilafet makamından vazgeçtiğim anlamına gelmeyeceği açıktır."[589]

Yani Vahdettin, yurt dışına kaçarken bir gün geri döneceğini düşünmektedir. Bu nedenle hazineyi soymayı, ya da yanına çok büyük miktarda maddi değeri olan şeyler almayı gerekli gör-

---

586 Vasfi Şengözen, **Osmanoğulları'nın Varlıkları ve II. Abdülhamit'in Emlakı**, Ankara, 1982, s. 96; Berber, **age**, s.85.

587 O. Öndeş, *"Vahdettin Malta'da"*, **Hayat Tarih**, Mart 1971, S.37; Özakman, **age**, s.51.

588 Özakman, **age**, s.52.

589 İhsan Güneş, *"Vahdettin'in Amerikan Başkanı'na Mektubu"*, **http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/33/254.pdf**

memiştir. (Zaten yanında bugünkü parayla 140 milyarı vardır). Nasıl olsa bir gün geri döneceğine ve hazinelerine kavuşacağına inanmaktadır. Yani, "Vahdettin'in yurt dışına kaçarken hazineyi soymamasının arkasında" üstün "ahlaki" değerlerden çok üstün "hayalci" kişiliği vardır.

Kaçak Padişahın Sefaletine Üzülmek

En büyük Cumhuriyet tarihi yalanlarından biri olan "*Vahdettin hain değildir!*" yalanını tekrarlayarak bu toplumu bu yalana inandıranlar, şimdi biraz daha ileri giderek bu toplumu sözüm ona "masum" ve "mağdur" padişaha acındırmaya çalışmaktadırlar. Bunun için de, "*Kaçak Padişahın Avrupa'da, para sıkıntısı çekerek sefalet içinde öldüğünü*" iddia etmektedirler.

Öncelikle meselenin birkaç boyutu vardır:

1. Mağdur gösterilmek istenen Padişah Vahdettin, silah zoruyla Türkiye'yi terk etmeye zorlanmamıştır; Kurtuluş Savaşı sırasındaki "hainliğinin" hesabını veremeyeceği için bilerek, isteyerek İngilizlere sığınarak Türkiye'den kaçmıştır.
2. Mağdur gösterilmek istenen Padişah Vahdettin, Türkiye'nin can düşmanı İngiltere'ye sığınmıştır.
3. Mağdur gösterilmek istenen Padişah Vahdettin, Anadolu'da Mehmetçik canını dişine takmış düşmanla mücadele ederken, Kuvayı İnzibatiye (Halifelik Ordusu) adlı bir ordu kurarak o Mehmetçiğin üstüne göndermiştir.
4. Mağdur gösterilmek istenen Padişah Vahdettin, Yıldız Sarayı'nda İngiliz gölgesi altında tahtını ve tacını korumanın hesaplarını yaparken, Vahdettin'in "sürü" dediği o Türk halkı yokluk, yoksulluk içinde cephelerde şehit düşen gencecik oğullarının arkasından "vatan sağ olsun!" demiştir.

Şimdi bütün bu gerçekler ortadayken; Anadolu'da Mehmetçiğin anası ağlarken, Türk ulusu yiyecek ekmek bulamazken ve süpürge tohumlarıyla karnını doyururken birileri bugün tarihi ters yüz ederek, benden Vahdettin'e üzülmemi bekleyemez. Çünkü ben, İngilizlerin merhametine sığınmak için yalvarıp yakaran

zavallı bir padişaha değil, Atatürk'ün etrafında kenetlenerek "*Ya istiklal ya ölüm!*" diyen isimsiz Mehmetçiğe ağlarım!...

Şimdi gelin, "*Kaçak Padişahın sefaleti*" hikayesini şöyle bir inceleyelim:

Vahdettin, Malta'dan Avrupa'ya geçmiş ve İtalya'da San Remo'da orta boy bir **villaya** yerleşmiştir.[590] Daha sonra, İstanbul'da bıraktığı eşleri ve eşlerinin yardımcıları da gelince Magnoli (Manolya) villası adlı **büyük bir köşkte** yaşamaya başlamıştır. Köşkün yıllığı **600 İngiliz lirasıdır.**[591]

Tarık Mümtaz Göztepe, Vahdettin'in bu köşkteki yaşamını şöyle anlatmaktadır:

"*Nefis bir saray yavrusu olan villa 40 odası, 15 dönümden geniş bir portakal, limon korusu ve bahçesi bulunan, beyaz renkli mükellef bir kasırdı... İstanbul'dan gelen harem erkanı arasında baş haremi Nazikeda, ikinci haremi Meveddet Kadınefendiler ile son haremi Nevzat ve hemşiresi Nesrin Hanımlar ve Sultan Vahdettin'in 2. hazinedarı ile birkaç saraylı bulunuyordu... Derhal, kadınefendileriyle, hazinedar ustalarıyla mükellef bir harem hayatı meydana gelmiş, musahipler, yaverler ve esvapçıbaşından, ibriktarbaşına kadar bütün beyler kadrosu kuruluvermiş ve meşhur Mabeyni Hümayun tam tertip canlanmıştı... Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün teşrifat ve merasim usulleri olanca titizliğiyle korunuyordu... Sultan Vahdettin'in özel hizmetine ayrıca Natalina isimli ufak, tefek ve sarışın bir İtalyan kızı tayin edilmişti. Bu kasrın tam karşısında küçük ve zarif bir kasır (küçük köşk) daha vardı. Sultan Vahdettin'in sarayının bir nevi mabeyn dairesi haline getirilmişti... Yaver Zeki bu küçük kasırda kalıyordu. Burası dominyonlarda görevli zengin ve hakim-i mutlak İngiliz sömürgecilerine parmak ısırtacak bir refah ve konfor bolluğu içinde yüzüyordu...*"[592]

Vahdettin'in sefaletine bakar mısınız?

---

590 Avcıoğlu, **age**, CI, s.210.

591 A. Şükrü Esmer, "*Vahdettin'le San Remo'da Bir Karşılaşma*", **Yakın Tarihimiz**, C.4, s.215-217.

592 Tarık Mümtaz Göztepe, **Vahdettin Gurbet Cehenneminde**, İstanbul, 1968, s.111.

Göztepe'yi dinlemeye devam edelim:

"Sultan Vahdettin adamlarına, Padişahlığı esnasında aldıkları maaşları, gurbette de fazlasıyla ve düzenli olarak veriyordu. Bu bol maaşlı kapı yoldaşlarına gün doğmuştu. Hepsi de İstanbul'daki ikbal günlerinde aldıkları maaşlardan yüksek aylık alıyor. Ayrıca da Yıldız Sarayı'nın meşhur mutfağını aratmayacak mükellef ve zengin bir mutfak, sofra sofra yemekler yetiştiriyordu. Öğle ve akşam yemeklerine, burada bir de mükellef sabah ve ikindi kahvaltıları ilave edilmişti. Yıldız Sarayı'nın o zengin ve meşhur mutfağı, çeşit ve nefisliğinden çok şey kaybetmeden San Remo'da da devam ediyordu." [593]

Görüldüğü gibi Padişah Vahdettin, San Remo'da adeta bir eli yağda bir eli balda "zevk-ü sefa" içinde yaşamaktadır. Buna karşın en büyük "Cumhuriyet tarihi yalancılarından" **Abdurrahman Dilipak**, hiç utanmadan ve Allah'tan korkmadan, "***Vahdettin, aç yaşadı, ama onurlu öldü!***" diye yazabilmiştir.[594] Hangi açlık ve hangi onur?

Peki ama bu bolluk, bu şatafatlı yaşam nasıl sona ermiş de Vahdettin parasız pulsuz kalmıştır?

Öncelikle Vahdettin, San Remo'da kaldığı köşkte -eski alışkanlıkla- elindeki paranın bir gün biteceğini bilmeden har vurup harman savurmuştur. "Hazıra dağ dayanmaz" misali, bu aşırı lüks yaşama para dayanmamıştır.

İkincisi de yanında bulundurduğu bazı kişiler "hovardaca", Vahdettin'in servetini göz açıp kapayıncaya kadar eritmişlerdir.

Yine Tarık Mümtaz Göztepe'ye kulak verelim:

"Yaver Zeki'den başka, iki içki düşkünü ve keyif ehli daha vardı. Bunlardan biri İkinci Musahip Mazhar Ağa, diğeri de Tütüncübaşı Şükrü Bey. Bunlar sakızlı mastika ve düz rakının adeta küplüsü olmuşlardı. Şükrü, San Remo'ya gelince işi adamakıllı ayyaşlığa dökmüş ve postu San Remo meyhanelerine ve pavyonlarına kurmuştu. Mazhar Ağa da akşam olup da içki zamanı gelince kafayı iyice tütsüleyip körkütük oluyordu... Üçüncü Musahip Hayrettin

593 **age**, s.107.

594 Abdurrahman Dilipak, **Cumhuriyete Giden Yol**, İstanbul, ty., s.282.

Ağa da şehrin gezip tozma yerlerini zevk ve safa köşelerini karış karış biliyordu... Yaverler, mabeynciler, ağalar ve beyler, mirasyediler gibi bir tatil ve hava değişikliği hayatı sürüyorlardı."[595]

Özakman'ın dediği gibi, "*Bu gereksiz, özenti, gösterişli hayata, bu hesapsızlığa ve savurganlığa para mı dayanır?* "[596]

Vahdettin'in servetini tüketen başka bir etken de Padişahın, bazı maceracıların aklına uyarak **Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk'e karşı bazı hıyanet projelerine paraca destek olmasıdır.** Bu maceracılar San Remo'da kaldıkları sürece onların bütün masraflarını da Vahdettin karşılamıştır.[597] San Ramo'ya gelerek Vahdettin'i ziyaret eden **Vehip Paşa, Gümülcineli İsmail,** eski İç İşleri Bakanlarından **Mehmet Ali Bey "Atatürk'ün hakkından gelmek için"** Vahdettin'den para istemişler, Vahdettin de bu hainlere **2000 İngiliz lirası** vermiştir.[598] Ayrıca, bir Yunan albayıyla birlikte Vahdettin'i ziyaret etmeye gelen "Atatürk düşmanı" **Mevlanzade Rıfat,** Yunanistan'la birlikte Ankara'ya karşı bir anlaşma yapmak istediğini bildirerek Vahdettin'den para sızdırmıştır.[599] Hatta San Remo'da Vahdettin'e bağlı Türkiye karşıtı **Tarikat-ı Selahiye** adlı bir örgüt kurulmuştur. Bu örgütün, Vahdettin'le yurt dışına gitmekten pişman olan ve Türkiye'ye dönmek isteyen Dr. Reşat Paşa'yı öldürdüğü iddia edilmiştir.[600] **Yılmaz Çetiner,** Vahdettin'in, oğlu Ertuğrul Efendi'nin öğrenimi için ayırdığı **5000 lirayı** bile Türkiye Cumhuriyeti'ne ve Atatürk'e karşı "teşkilat" yapmak için geldiklerini söyleyen bu kişilere verdiğini belirtmiştir.[601]

Atilla İlhan, Vahdettin'in yurt dışındayken, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı tertiplerin içinde yer aldığını şöyle ifade etmiştir.

"*Sevr Antlaşması'nı imzalayan* ***Rıza Tevfik*** *o kadarla kalsa iyi, Vahdettin'i hilafet ve saltanat tahtına iade etmek amacıyla...*

595 Göztepe, age, s.110, 143,144, 150.
596 Özakman, age, s.74.
597 Göztepe, age, s.127,159.
598 age, s.128 vd.
599 Özakman, age, s.75.
600 Murat Bardakçı, **Show dergisi,** 30 Nisan 1995, S.111; Özakman, age, s.77.
601 Çetiner, age, s.353.

faaliyet gösteren ***Hilafet-i Kübra Cemiyeti****'nin de gözdesiydi. Bu cemiyetin icra komitesi Romanya'da... bir toplantı yapıyor, aldığı karar, Başkan* ***Mehmet Ali Bey****'in San Remo'da bulunan Zat-ı Şahane'ye müstakbel bir kabine önerilmesidir ki, üyeler arasında adı geçen Dahiliye Nazırı olarak gösterilmiş, Vahdettin'in onayı alınmıştı. Ne demek bu? Milli Mücadele başarılı olmuş, ülkede yeni bir düzen kurulmuş, onlar hâlâ bir karşı inkılap tertibi içindedirler.Yani nehir Ankara'ya ters akıyor. Şeyh Sait İsyanı'nda bu kanadın, isyanın beyni sayılan* ***Şeyh Seyit Abdülkadir****'le irtibatı meydana çıkıyor. İddiaya bakılırsa* ***Şeyh Sait'in iki oğlundan*** *birisi, yurt dışında Zat-ı Şahane ile, öbürü yurt içinde Şeyh Abdülkadir'le temas halindeymiş! İsyanın gerekçesine gelince, onu o sırada asilerin halka dağıttıkları bir beyannameden okuyalım:*

'... Halife sizi bekliyor. Halifesiz Müslümanlık olmaz. Hiçbir halife memleketten çıkartılamaz. Şeriatımız dindir. Şeriat isteyiniz. Şimdiki hükümet durmadan dinsizlik yaymaktadır. Kadınlar çıplaktır. Mekteplerde dinsizlik ilerliyor...' *(H.İ Dinamo, 'Kutsal Barış', C.V, s.149, May Yayınları, 1974)"*[602]

Vahdettin, yurt dışındayken de "hainlikte" sınır tanımamıştır. Öyle ki, Cumhuriyet Türkiye'sini ABD'ye şikâyet ederek ABD'den bile yardım dilenmiştir.

Vahdettin'in Amerikan Başkanı'na Mektubu (Vahdettin's Letter to the President of U.S.A)

Vahdettin, San-Remo'da bulunduğu günlerde ABD Başkanı'na bir mektup yazmıştır. Bu mektup, Halis Reşat Bey tarafından Paris'te bulunan Amerikan elçiliğine teslim edilmiştir. Elçilik de bu mektubun orijinalini ve İngilizce çevirisini 15 Nisan 1924 tarihli yazısıyla Washington'a göndermiştir.

Vahdettin'in mektubu **Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Arşivi'nde 86700/1788** numarada kayıtlıdır.

602 Atilla İlhan, *"İşin İçindeki İşler!"*, Cumhuriyet,

İşte o ibretlik, tarihi mektup:

"Amerika Cemahir-i Müttefikiye Reisi Mösyo Coolidge Cenablarına.

Siyasi olayların ve gelişmelerin tüm iç yüzünü, hangi nedenlerden dolayı Saltanat merkezimi geçici bir süre için terk etmek zorunda kaldığımı biliyorsunuz. Bu konuda ayrıntılı bilgi sunmayı gereksiz görüyorum.

Bu süresiz uzaklaşmanın, babadan kalma sahip olduğum Saltanat ve hilafet makamından vazgeçtiğim anlamına gelmeyeceği açıktır. Ankara meclisi gibi bir isyancı fitnenin bu konuda alacağı tüm kararların geçersiz olacağını bildiririm. Şöyle ki; İslam hilafetinin Osmanlı Saltanatı'ndan soyutlanması ve ayrılması ve hilafetin tümüyle kaldırılması dini, kavmiyeti, vatanı belirsiz ve karışık askerlerden ve öteki sınıflardan oluşan küçük bir şer zümresinin kısmen zorla ve kısmen bilgisizlik ve gaflet le yönlendirdiği beş-altı milyonluk Türk kavminin yetki alanı içinde değildir. Bu ancak tüm İslam dünyasınca atanan uzman kişilerden oluşan bir meclisin toplanması ve tüm din bilginlerinin ortak kararı ile çözümlenecek büyük bir evrensel sorundur. İslam bilginlerinin bildiği üzere şeriata aykırı kararlar herhangi makamdan olursa olsun sonuçsuz kalmaya mahkûmdur.

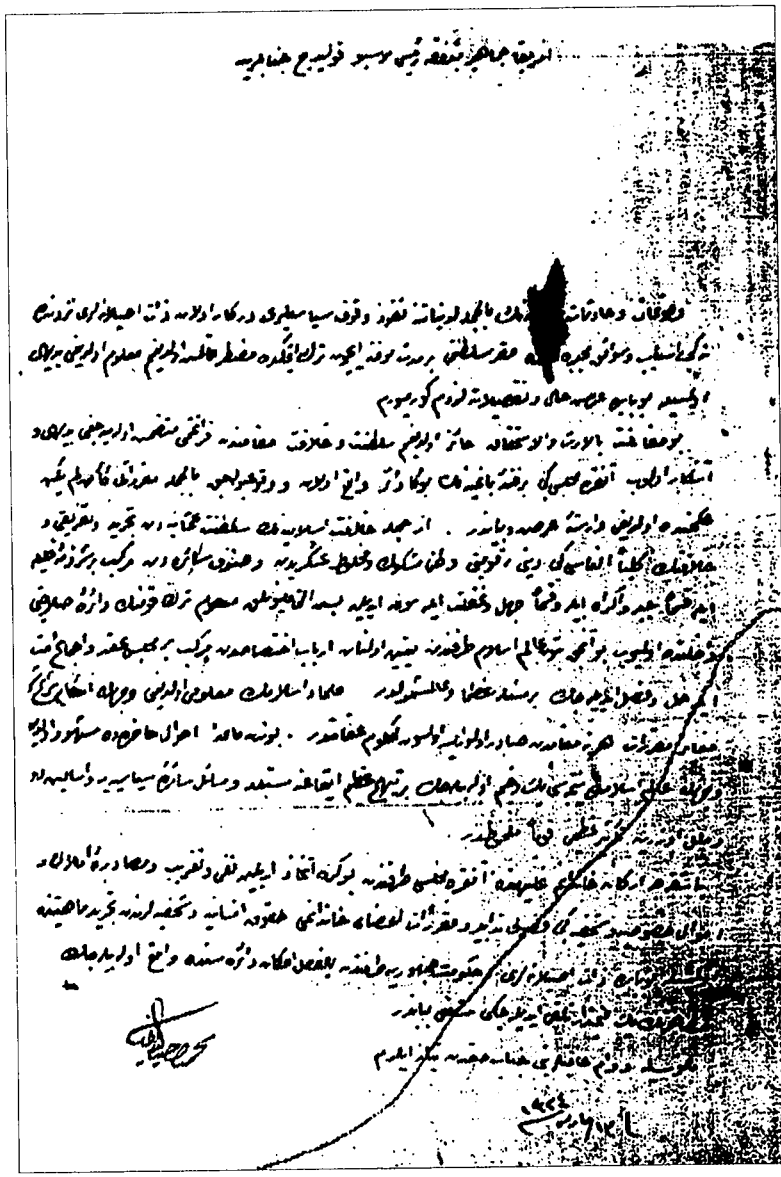
Bundan başka bu durumun, içinde bulunulan koşullarda İslam dünyasında sonuçları pek vahim olabilecek büyük bir heyecana yol açacaktır. Ayrıca gelişmiş ülkelerin iç güvenliklerine de büyük bir etki yapacaktır.

Hanedanımın ileri gelenleri aleyhinde Ankara meclisi tarafından kabul edilen sürgün ve kovma, emlakine ve bireysel mallarına el koyma gibi haksız kararları hanedanım bireylerini, insan ve kişilik haklarından soyutlar mahiyettedir.

Bu konuda yüce kişiliğiniz ve cumhuriyet hükümetiniz tarafından olanaklar ölçüsünde yapılabilecek yardımları pek değerli sayacağımı açıklamaya gerek yoktur. Bu vesile ile sağlıklı olmanızı yüce haktan niyaz eylerim.

13 Mart 1924. Mehmed Vahideddin" [603]

603 http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/33/254.pdf

Vahdettin'in Amerikan Başkanı'na gönderdiği mektubun orijinali

Vahdettin'in ABD Başkanı'na gönderdiği mektuptan çıkan sonuçlar şunlardır:

1. Vahdettin hâlâ Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihe karıştığını ve yerine yeni bir devletin kurulduğunu kabul edememektedir. Mevcut durumu geçici görmektedir.
2. Kendi iradesiyle ülkeyi terk ettiği halde hâlâ saltanat ve hilafet haklarının varlığından söz edebilmektedir. Ankara'da toplanan ve ulusun gerçek temsilcilerinden oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerini "***fitne çıkaran isyancı kişiler***" olarak görmekte ve bunların alacağı kararları geçersiz saymaktadır. Dolayısıyla da Türkiye Cumhuriyeti' ni tanımamaktadır.
3. Saltanat ile hilafetin ayrılmasını ve kaldırılmasını sağlayan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerini "***dini, kökeni, vatanı belli olmayan***" asker kişiler ile onlarla işbirliği içinde bulunan "***küçük bir şer zümresi***" olarak nitelemektedir.
4. Vahdettin, hilafeti kaldırmanın Türk Ulusu'nun yetkisinde olmadığını, hilafet sorununun tüm İslam ülkelerinin göndereceksi uzman kişilerden oluşacak bir meclis tarafından çözüme bağlanabileceğini iddia etmektedir. Ayrıca şeriata aykın kararların hangi makam tarafından alınırsa alınsın geçersiz olacağını belirterek ulus egemenliğine dayanan bir devletin var olduğunu kabul etmemektedir.
5. Vahdettin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin aldığı bu kararların İslam dünyasında olumsuzluklar yaratacağı gibi **gelişmiş ülkelerin iç güvenliklerinin bozulmasında** da etkili olacağını belirterek adeta "aba altından sopa" göstermektedir.
6. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çıkardığı hilafetin kaldırılması ve hanedan mallarına el konulmasını öngören 3 Mart 1924 tarihli yasayı "kişisel haklara indirilmiş bir darbe" olarak nitelemekte ve Türkiye Cumhuriyeti'ni "**kişi hakları tanımayan bir devlet**" olarak göstermeye çalışmaktadır.
7. Vahdettin, saltanat ve hilafet sorununun çözümlenmesi için diplomatik bir üslup ile Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'ndan yardım istemektedir. Yani ABD yardımıyla Türkiye'de yeniden sultan ve halife olmayı hayal etmektedir.[604]

604 İhsan Güneş, "*Vahdettin'in Amerikan Başkanı'na Mektubu*", **http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/33/254.pdf**

Vahdettin'in 1924 yılında ABD Başkanı'na yazdığı bu mektup, Vahdettin'i aklayıp "Büyük vatan dostu!" yapmaya çalışanların fena halde yanıldıklarını gözler önüne sermektedir. Bu belge, Vahdettin'in Kurtuluş Savaşı sırasındaki hıyanetleri bir yana, asıl büyük "hıyanetini" San Remo'daki sürgün günlerinde yaptığını göstermektedir.

Vahdettin'in ABD Başkanı'na yazdığı mektuptaki bazı ifadeleri "hıyanetin" yazıya dökülüş, belgelenmiş halidir.

Bakın ne diyor Vahdettin:

1. "Saltanat merkezini geçici bir süre terk etmek zorunda kaldım!"
2. "Saltanat ve hilafet makamından vazgeçmiş değilim!"
3. "Ankara Meclisi, bir isyancı fitnedir ve bu konuda alacağı bütün kararlar geçersizdir!"
4. "Türkiye Büyük Millet Meclisi dini, ırkı, vatanı belirsiz ve karışık askerlerden ve öteki sınıflardan oluşan küçük bir şer zümresidir."
5. "Saltanatla hilafetin birbirinden ayrılıp kaldırılması, bu şer zümresinin kısmen zorla ve kısmen bilgisizlik ve gafletle yönlendirdiği beş-altı milyonluk Türk milletinin yetki alanı içinde değildir."
6. "Saltanatın ve hilafetin kaldırılması şeriata aykırıdır! İslam bilginlerinin bildiği üzere şeriata aykırı kararlar herhangi makamdan olursa olsun sonuçsuz kalmaya mahkûmdur."
7. "Hilafetin kaldırılması gelişmiş ülkelerin iç güvenliklerine büyük etki yapacaktır!"
8. "Hanedanımın ileri gelenleri aleyhinde Ankara meclisi tarafından kabul edilen sürgün ve kovma, emlakine ve bireysel mallarına el koyma gibi haksız kararları insan haklarına aykırıdır."
9. "Bu konuda ABD Başkanı'nın yapacağı yardımları pek değerli sayarım!"

Vahdettin'in mektubundaki, "***TBMM, dini, ırkı, vatanı belirsiz ve karışık askerlerden ve öteki sınıflardan oluşan küçük bir***

şer zümresidir" ve "***Beş-altı milyonluk Türk milleti bilgisiz ve gafildir!***" biçimindeki ağır hakaret içeren cümleleri, Vahdettin'in her şeyden önce **Türk milletine düşman olduğunu** ve adeta kendisini ve hanedanını Türk milletinden soyutladığını göstermektedir.

"*Türk milletine hakaret etti!*" diyerek **Aziz Nesin**'e salya sümük saldıranların, Tük milletine hakaret eden **Vahdettin**'e nasıl davranacaklarını merak ediyorum doğrusu.

"Hilafetin kaldırılması gelişmiş ülkelerin iç güvenliklerine büyük etki yapacaktır!" diyen Vahdettin'in Türk milletinin iç güvenliğini değil de gelişmiş milletlerin iç güvenliğini düşünmesi, ***"Hilafetin kaldırılması gelişmiş milletlere zarar verir"*** diyerek ABD'yi kışkırtmaya çalışması, kelimenin tam anlamıyla "hainliktir". Çünkü Vahdettin, "**gelişmiş milletler**" derken Müslüman sömürgelere sahip İngiltere gibi emperyalist Batı ülkelerini kastetmektedir. Halifeliğin kaldırılmasının bu ülkelerdeki Müslümanlarda huzursuzluk yaratacağını ve bu huzursuzluğun Müslüman sömürgelere sahip (gelişmiş milletlerin), emperyalist Avrupa'nın iç güvenliğini bozacağını dile getirmekte, yani halifeliğin kaldırılmasının emperyalist Avrupa'ya da zarar vereceğini belirtmekte ve ABD'den, hilafeti geri getirmek için yardım istemektedir.

Vahdettin'in mektubunda dikkati çeken en önemli noktalardan biri de "kaçak padişahın" gelişmeleri doğru tahlil edememesi ve adeta hayal dünyasında yaşamasıdır. ***"Saltanat merkezini geçici bir süre terk etmek zorunda kaldım!", "Saltanat ve hilafet makamından vazgeçmiş değilim"*** diyerek bu durumun geçici olduğunu düşünmesi, yeniden saltanat düşleri görmesi, Vahdettin'in siyasi ve toplumsal gelişmeleri doğru analiz etme yeteneğinden yoksun bir "mecnun" olduğuna işarettir.

"*Kurtuluş Savaşı sırasında Sivas Kongresi'nde Amerikan mandası kabul edilmiştir!*" diyerek akıllarınca Atatürk'ü ve milliyetçileri "ABD mandacısı" diye damgalamak isteyen Cumhuriyet tarihi yalancıları, 1924 yılında Vahdettin'in ABD Başkanı'na ***"Aman bana yardım et!"*** diye yalvarıp yakarmasını nasıl açıklayacaklardır acaba?

İşte, yurt dışında bulunduğu sırada Türkiye ve Atatürk aleyhine hiçbir olumsuz işe girişmediği söylenen Vahdettin'in Türkiye karşıtı bazı marifetleri!

Ayrıca İngiliz arşivlerinde ele geçirilen bazı belgeler, Vahdettin'in Avrupa'dayken İngiliz yetkililerine yazdığı bazı mektuplarda Atatürk için, "***küfre varan derecede ağır ifadeler***" kullandığı görülmüştür. "*Vahdettin, Atatürk'e bir bakıma düşman, çünkü Atatürk onu tahtından indirdi, saltanatına son verdi...*"[605]

* * *

Vahdettin'in paralarının suyunu çekmesini sağlayan son etken, **Yaveri Zeki**'nin San Remo'daki rezillikleridir.[606] "*Ele geçirdiği serveti, vur patlasın çal oynasın, har vurup harman savurmuş, delice bir hırsala giyime ve içkiye harcamış, sonunda kumarda bitirmiştir.*"[607]

* * *

Vahdettin'in parasız kaldığı o günlerde bir Osmanlı generali Atatürk'ten yardım istemiştir. Hasan Rıza Soyak'a göre Vahdettin'in para sıkıntısını anlatan generalin mektubunu alan Atatürk, üzülmüş ve hatta gözleri yaşararak şunları söylemiştir:

"***Gördün mü dünyanın halini çocuk? Nerde o görkem, nerede o ululuk, nerede o saltanat! Şimdi hepsinin yerinde yeller esiyor. Bu alemde hiçbir şeye güvenilmez! Nasıl yardım edilebilir? Benim kişisel servetim yok ki, devlet hazinesi ise fakir! Hem zengin bile olsa oradan yardıma hiç hakkımız yok. Memleketin en bayındır yerleri, özellikle son ölüm kalım mücadelemizde yıkıntıya uğradı. Söz konusu olan kişinin de yanılgıları yüzünden vatan hak ve savunması için boğuşma zorunda ka-***

605 Bülent Günal,, "*Vahdettin Kurtuluş Savaşı'nda Mustafa Kemal'e Destek Oldu Mu? Ne Desteği! Mektuplarında Atatürk'e Küfür Bile Ediyor*", Prof Metin Hülagü İle Röportaj, **Vatan**, 26 Kasım, 2007, s.17.

606 Göztepe, **age**, s.101, 141, 159.

607 **age**, s.141,154; Çetiner, **age**, s.338,339

larak şehit olan memleket bireyleri, arkalarında yüz binlerce yetim ve kimsesiz insan bırakmış bulunuyor. Devlet gelirlerini ancak memleketin bayındırlığına ve bu zavallıları yaşatmaya harcayabiliriz. Onun için bu konuyu bırakalım çocuk. Yalnız mektubu bir belge olarak özellikle sakla."[608]

Görüldüğü gibi Atatürk, bir insan olarak, Vahdettin'in durumuna üzülmekle birlikte, "*Devlet gelirlerini, Vahdettin'in yanlışları yüzünden şehit düşen Mehmetçin geride kalan yetim ve kimsesiz çocuklarını yaşatmaya harcamalıyız*" diyerek Vahdettin'e yardım etmemiştir.

* * *

Vahdettin, 15-16 Mayıs 1926 gecesi, kalp krizinden ölmüştür. Ailesinin isteği üzerine otopsi yapılarak cenazesi Şam'a nakledilmek istenmiş, ancak **120.000 lira borcu** olduğu için İtalyan alacaklıları tarafından cenazesine haciz konulmuş ve bu yüzden cenaze bir ay evde kalmıştır: Bir ay sonra kızı Sabiha Sultan para bularak cenazeyi Şam'a naklettirmiş ve Vahdettin'in cenazesi burada Sultan Selim Camii'nin bahçesine defnedilmiştir.[609]

Allah'ın Adaleti

Dinsel hassasiyeti yüksek olan Vahdettincilere sesleniyorum: İyi Müslüman olmak için, önce vatanını İngilizlere peşkeş çeken, sonra da vatanından firar edip düşman İngilizlere sığınan bir "hain" savunmak gerekmez. Çünkü, bizim dinimiz savaştan kaçan, düşmanla işbirliği yapan bu gibi kişileri lanetlemiştir! İyi bir Müslümanın, hele hele de vatan toprakları şehit kanlarıyla sulanmış bir Müslümanın, bu tür hainlerin günahına ortak olmaması gerekir.

Dinsel hassasiyeti yüksek olan Vahdettinciler, lütfen düşünün: Önce, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı kahramanı olmasını, öldüğünde arkasından milyonların gözyaşı dökmesini ve adının hâlâ büyük bir saygıyla anılmasını düşünün... Sonra da Padişah

608 Hasan Rıza Soyak, **Atatürk'ten Hatıralar**, C.I, İstanbul, 1973, s.31,32.
609 **Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, C.4, s.444; Özakman, **age**, s.82, 83.

Vahdettin'in ülkesinden kaçıp düşmana sığınmasının ve perişan bir halde, beş parasız ölmesini, dahası cenazesine bile haciz gelmesini düşünün... Ve şu soruma cevap verin: **Atatürk'ün ve Vahdettin'in hayatında bir Tanrısal tecelli, bir ilahi adalet yok mudur?** Vahdettin'in varlıktan yokluğa düşmesi, beş parasız ölmesi ve öldüğünde cenazesine bile haciz gelmesi Allah'ın bir takdiri değil midir?[610] "Değildir!" diyorsanız size söyleyeceğim "hiçbir söz" yoktur! Ancak "Evet öyledir!" diyorsanız, Allah'ın neden Vahdettin'e böyle bir son hazırladığını düşünün? Vahdettin, bu sonu hak edecek ne yapmış olabilir? diye sorun kendinize!

Vahdettin'in "hain" olmadığını iddia edenler genelde "dinsel hassasiyetleri" yüksek tarihçi ve yazarlardır. Somut belge ve bulguları bir kenara bırakarak "***Halife unvanı taşıyan bir Osmanlı padişahı hain olamaz!***" inancından, genel kabulünden hareket eden bu tarihçi ve yazarlar, büyük yanılgılarına toplumu da ortak etmek üzeredirler. Oysa ki tarihte, ahlaksız, alkolik, hatta katil halifeler bile vardır.[611] Dört halifeden sonra halifelik, Atatürk'ün dediği gibi "***Vasıta-i siyaset ve vasıta-i menfaat (siyaset ve çıkar) aracı haline getirilmiştir.***" Ayrıca iyi bir Müslüman'ın yapması gereken, "çirkin" ve "İslama yakışmayan işler" yapmış, "halifelik" kavramını lekelemiş sultanlara, padişahlara körü körüne bağlanmak değil, tam tersine bu kişileri deşifre etmektir. Böylece "lekenin ve çirkinliğin" bu dinde ve bu makamda değil, bu dine ve bu makama bir şekilde gelip oturan bu kişilerde olduğu gösterilmiş olur ki, İslam dinine ve İslam kültürüne bundan daha iyi bir hizmet olamaz doğrusu! Ancak Türkiye'de, tam tersi bir anlayış söz konusudur: Ülkemizde, "halife, sultan, hacı, hoca..." unvanı taşıyan herkesin gerçekten bu unvanların hakkını verdiği inancı vardır. Bu kör inancı yıkmadıkça, en büyük kötülüğü dinimize yaptığımızı unutmamalıyız.

Türkiye'de "**Vahdettinseverliğin**" arka planındaki temel neden, "yobaz" ve "liboş" kesimin Atatürk düşmanlığıdır. Atatürk'ün Kur-

---

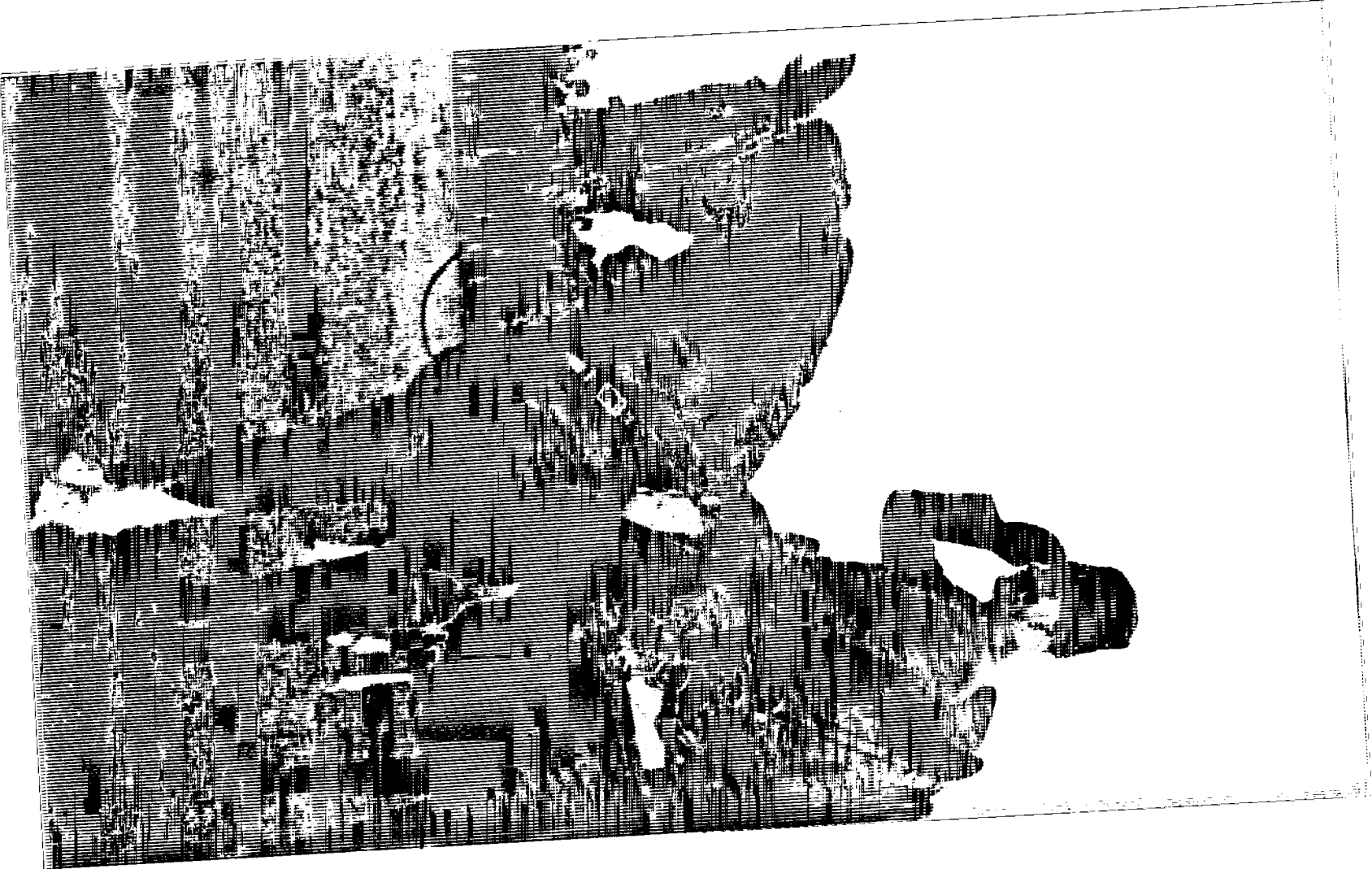
610 Atatürk'ün cenaze namazı kılınmadı diye yalan söyleyerek halkı kandırmaya çalışanların, Vahdettin'in cenazesinin bir ay toprağa verilememesini kamuoyundan saklamalarının amacı nedir acaba?

611 Meraklısına not: Emevi Halifesi Muaviye'nin hayatını okuyun lütfen!

tuluş Savaşı'ndaki olağanüstü başarısından rahatsız olan bu "çakallar", akıllarınca Vahdettin'i bu başarıya ortak ederek Atatürk'ün büyük başarısını küçültmeyi düşünmektedirler. Ancak yıllardır güneşi balçıkla sıvamaya çalışan bu **Cumhuriyet tarihi yalancılarının** maskesi artık düşmüştür.

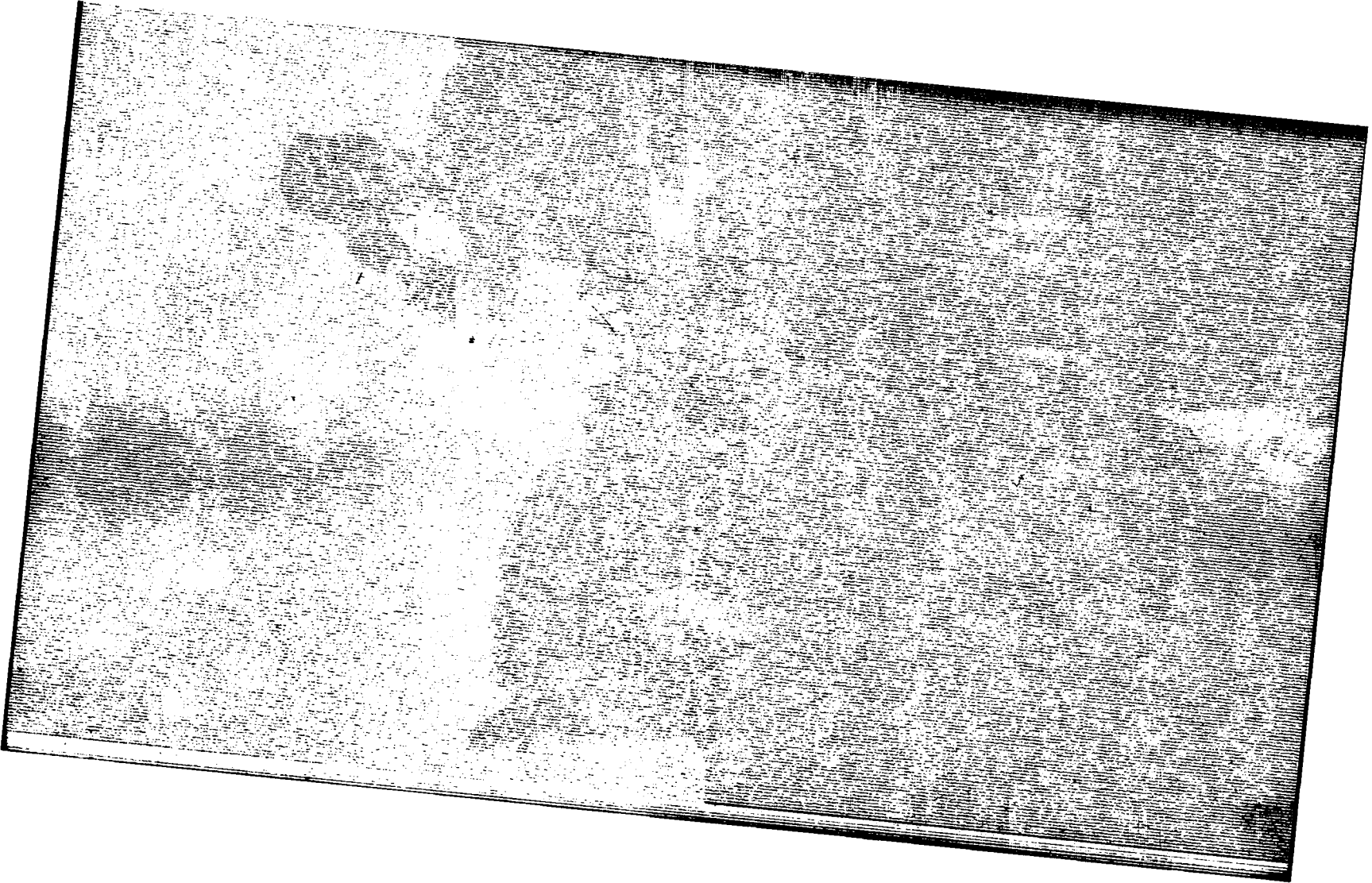
Vahdettin Haindir; Çünkü

1. Tacını ve tahtını "vatanından" önde tutarak İngilizlere yalvarıp yakarmıştır.
2. Türkiye'nin yönetimini 15 yıllığına İngiltere'ye bırakmak istemiş; 30 Mart 1919'da bağımsızlıktan tamamen vazgeçerek Türkiye'nin yönetimi İngiltere'ye bırakmayı kabul etmiştir. Dahası 10 Ağustos 1920'de "idam fermanı" Sevr Antlaşması'nı imzalatmıştır.
3. Milli hareketi yok etmek için fetva yayınlamış, Kuvayı Milliye'yi yasaklamış, Atatürk ve silah arkadaşlarını idama mahkûm etmiş, Anadolu'da isyanlar çıkarıp iç savaş başlatmış ve milliyetçileri yok etmek için Kuvayı İnzibatiye'yi (Halifelik Ordusu) kurmuştur.
4. Hain Damat Ferit'i, sırf "akrabası" ve "İngilizci" olduğu için tam 5 defa sadrazamlığa getirmiştir.
5. Büyük Taarruz öncesinde bile İngilizlerle görüşerek, milli hareketi ve Yunanlıları etkisiz hale getirmeleri halinde onlarla anlaşacağını söylemiştir (6 Ağustos 1922).
6. Kurtuluş Savaşı kazanıldıktan sonra bile, İngilizlere başvurarak, Kemalist hareketin yok edilmesini ve İstanbul'un TBMM'ye teslim edilmemesini isteyerek, "Misak-ı Milli'den taviz veririm!" diyerek İngilizlerle anlaşmak istemiştir.
7. Düşman İngiltere'ye sığınarak Türkiye'den kaçmıştır.
8. Yurt dışındayken Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti karşıtı bazı kişilerle görüşerek, onların telkinlerini dikkate alarak Atatürk'e ve Türkiye'ye yönelik "çirkin tertiplerin" içine girmiştir.

YALAN 3

KURTULUŞ SAVAŞI ÖNEMSİZDİR!

"Kadıköy Lisesi Din öğretmeni Eşref Efendi, yurdun içinde bulunduğu 'kötü duruma' üzülerek intihar etti."

Vakit, 22 Temmuz 1920.

Fikret Başkaya "Paradigmanın İflası" adlı kitabında Kurtuluş Savaşı'nın aslında hiç de "önemli" bir mücadele olmadığını, dahası **antiemperyalist** bir nitelik taşımadığını, tam tersine "Kürtleri ezen!","emperyalist!" bir mücadele olduğunu ileri sürmüştür:

"Milli Mücadele gerçek anlamda bir ulusun kurtuluşu değil, Kürt ulusunun baskı altına alınması sürecinin başlangıcı olmuştur. Bu yönüyle Milli Mücadele Kürt ulusu açısından, Kürdistan'ın, İngilizlerle anlaşılarak parçalanması anlamına gelmektedir... Milli Mücadele son tahlilde Kürdistan'ın bir bölümünün ilhakı demektir."[612]

Kemal Tahir de **Fikret Başkaya**'yı aratmayarak *"Kurtuluş Savaşı'nın, aslında bir Kurtuluş Savaşı olmadığını"* iddia edebilmiştir:

"Kurtuluş Savaşı deyimi de tam oturmuş değildir... Bir kere ele geçeceksin ki kurtulasın! Türkiye hiçbir zaman Batılı düşmanların eline geçmiş değildir... Ordu dağılmamış, düşman vatanın bütün parçalarına bilfiil girmemiş, Ankara'da bir Meclis bir hükümet var. M. Kemal Paşa ordusunun başında savaşıp dururken, kurtuluş savaşı nasıl yapılabilir? Bu bir savun-

612 Fikret Başkaya, Paradigmanın İflası, "Resmi İdeolojinin Eleştirisine Giriş", İstanbul, 1991. s.54,59.

ma veya saldırı halinde gelişen ulusal savaştır. Çünkü, kurtuluş savaşı, devleti çökmüş, bayrağı müzeye kaldırılmış, özerkliği yok edilmiş bir ülkede yapılabilir."[613]

İdris Küçükömer de "*Kurtuluş Savaşı antiemperyalist değildir!*" demiştir.[614]

Kemal Tahir, Fikret Başkaya, İdris Küçkükömer gibi solcu tarihçilerin bu görüşlerini **Mehmet Altan** gibi liberal aydınlar ve neredeyse bütün **İslamcı yazarlar** da paylaşmaktadır. Örneğin, uslanmaz bir "Cumhuriyet tarihi yalancısı" olan **Kadir Mısıroğlu**, Kurtuluş Savaşı'nın "çok önemsiz" bir mücadele olduğunu ve sonradan abartıldığını şöyle ifade etmiştir:

"Milli Mücadele'nin destani şan ve şereflerle dolu olan umumi Türk Tarihi içinde, iddia ve ifade edildiği kadar önemli bir yeri yoktur. Aşağı yukarı eşit kuvvetlerle Yunanistan gibi küçük bir devlete karşı gerçekleştirilmiştir. Yunanistan'a maazallah yenilseydik çok ayıp olurdu... (Mısıroğlu, Koskoca Osmanlı'nın bile Yunan isyanını bastıramadığını unutuyor sanırım). Fakat yendiğimiz için de fazla övünmemizi, şahsen yakışıksız bulmaktayız. Hele bayram üstüne bayram yaparak ve bu olayı abartarak, ulaşılmaz, az rastlanır bir zafer gibi göstermek bilmem bizim gibi büyük bir millete ne kadar yakışır?... Muhakkak ki bugüne kadar inkılapçı liderlere şan ve şeref sağlamak için efsaneleştirilmiş olan Milli Mücadele'nin gerçek mahiyette yazılabileceği günler yakındır."[615]

Cumhuriyet tarihi yalancılarının ortak özelliği, basit mantıksal çıkarımlarla ve çarpıtmalarla "resmi tarihi düzeltmek" iddiasıyla tarihi gerçekleri eğip bükmeleridir.

"Kurtuluş Savaşı önemsizdir!" diyen bu Cumhuriyet tarihi yalancıları, bu tezlerini kanıtlamak için, Kurtuluş Savaşı'nda sadece Yunanlılarla savaşıldığını, İngiltere'nin tarafsız olduğunu, Anadolu'nun tamamının işgal edilmediğini ve savaş sırasında

613 Kemal Tahir'in Sohbetleri, s.76 vd.

614 İdris Küçükömer, **Bütün Eserleri**, C.5, İstanbul, 1994., s.122.

615 Kadir Mısıroğlu, **Osmanoğullarının Dramı**, 6.bs, İstanbul, 1992, s.81; Kadir Mısıroğlu, **Lozan, Zafer mi Hezimet mi?**, 3.bs, C.1, İstanbul, 1992, s. 166.

sadece 10.000 civarında kayıp verildiğini dillerine dolamışlardır. Bir kısmı Kürtçü, bir kısmı radikal solcu, bir kısmı dönme liberal ve bir kısmı da radikal İslamcı olan bu Cumhuriyet tarihi yalancılarının aslında ortak amacı Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu "**çağdaş ulus devlete**" düşmanlıktır. **Dincisi, solcusu, yobazı, liboşu bir araya gelerek** kime ve neye hizmet ettiğini bilmeksizin Türk Kurtuluş Savaşı'na saldırmıştır ve saldırmaktadır. Amaç, hep iddia ettikleri gibi "resmi tarihi düzeltmek" değil, "resmi tarih yalan söylüyor" kılıfı altında Türkiye Cumhuriyeti'nin temel taşı olan Kurtuluş Savaşı'nı ve bu savaşın önderi Mustafa Kemal Atatürk'ü önemsizleştirmektir.

Şimdi "***Kurtuluş Savaşı önemsizdir***" yalanını deşifre edelim.

Kurtuluş Savaşı Antiemperyalist Bir Mücadeledir

Cumhuriyet tarihi yalancılarının ısrarlı inkarlarına rağmen, tüm tarihsel veriler, Kurtuluş Savaşı'nın **antiemperyalist** bir mücadele olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu gerçeği kavramak için emperyalizmin kısa tarihine ve Türkiye üzerindeki oyunlarına bakmak yeterli olacaktır.

18. yüzyılda Sanayi Devrimi'yle hız kazanan Avrupa sömürgeciliğinin en temel hedeflerinden biri Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalayarak Anadolu ve civarını ele geçirmektir. Özellikle, İngiltere ve Fransa, hammadde ihtiyaçlarını karşılamak için gözlerini verimli Osmanlı coğrafyasına çevirmişlerdir. 19. yüzyıl boyunca "denge siyasetiyle" büyük emperyalist güçlerin aralarındaki çıkar çatışmalarından yararlanarak ayakta kalmayı başaran Osmanlı İmparatorluğu, sürekli yenilgilerin ardından bir de ekonomik olarak iflas edince "emperyalizmin avı" durumuna gelmiştir.

Avrupalı emperyalist güçler 19. yüzyılın başlarında "Hasta Adam" adını taktıkları Osmanlı mirasını ele geçirmek için kıyasıya bir mücadele içine girmişlerdir. Bu emperyalist kapışma bir bakıma Osmanlının işine yaramış, "Hasta Adam" bir süre daha ayakta kalabilmiştir. Örneğin, İngiltere ve Fransa Osmanlı

mirasını Rusya'ya kaptırmamak için zaman zaman Osmanlıyı desteklemişlerdir: 1853-1856 Kırım Savaşı'nda Rusya karşısında İngiltere ve Fransa Osmanlı'nın yanında yer almışlar, böylece Rusya'nın Osmanlı mirasına tek başına sahip olmasına, engellemişlerdir. Ancak emperyalizm, zaman içinde, Osmanlının artık ayakta kalamayacağını görünce var gücüyle Osmanlıya saldırmıştır.

1881'de Tunus, Fransa tarafından işgal edilmiş,
1882'de İngiltere, Mısır'ı ele geçirmiş,
1878'de İngiltere, Kıbrıs'ı ele geçirmiş,
1908'de Avusturya, Bosna-Hersek'i topraklarına katmış,
1911'de İtalyanlar, Trablusgarp'ı işgal etmiş,
1912'de Balkan Savaşı sırasında Rusya ve İngiltere, Balkan devletlerine destek olmuştur.

I. Dünya Savaşı öncesinde emperyalist Avrupa ülkeleri, Osmanlı İmparatorluğu'nu kâğıt üzerinde paylaşmışlardır. Osmanlı paylaşım planlarına İngiltere, Fransa, Rusya, İtalya, Almanya ve hatta Avusturya bile katılmıştır.[616]

1. **İngiliz-Alman Anlaşması (19 Mart 1913):** Irak petrolleri, dörtte üç İngiliz ve dörtte bir Alman payı olarak bölüşülmüştür.
2. **Londra Büyükelçiler Konferansı (14 Şubat 1914):** Burada alınan karara göre Bozcaada ve Gökçeada dışındaki Ege Adaları Yunanistan'a ve İtalya'ya verilmiştir.
3. **Fransız-Alman Demiryolu Anlaşması (15 Şubat 1914):** Bu anlaşmayla Osmanlı Asyası'ndaki demiryolu yapımında bölge paylaşımı yapılmıştır.

İngiliz-İtalyan Demiryolu Anlaşması (6 Mart 1914): Bu anlaşmayla Aydın, Muğla, Marmaris ve Burdur'dan Antalya yönüne yapılacak demiryolunun geçeceği yerler belirlenmiş ve bölüşülmüştür.

---

616 I. Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalamak için yapılmış anlaşmaların ayrıntıları için bkz. Yusuf Hikmet Bayur, **Türk İnkılabı Tarihi**, 4.bs, C.2, Ankara, 1991, s. 85-93, 141,144, 475-479.

4. İngiliz-Alman Anlaşması (15 Haziran 1914): Bu anlaşmayla iki devlet, Osmanlı üzerindeki hak ve çıkarlarını kabul etmişlerdir. Ayrıca bu doğrultuda Osmanlıya baskı yapmaya da karar vermişlerdir.[617]

Başkan Vilson, İstanbul'la Boğazları istiyor :

İstanbul bir Türk şehri değilmiş!

Fransız Başbakanı Klemanso da İstanbul artık Türklerin elinde kalmamalıdır diyor

PARİS, —

Dün Birleşik Amerika Başkanı ve İngiliz ve Fransız Başbakanları arasında Türkiye'nin akıbeti üzerinde uzun bir konuşma daha yapılmış ve Vilson, İstanbul'la Boğazlar'ın terkedilmesini talep ettiğini söylemişler.

Amerika Başkanı:

— İstanbul bir Türk şehri değildir. Diğer milletler gibi Türklerin de...

Yunan gazetesinin gülünç iddiaları :

Bizi serbest bırakın da Türkün cezasını verelim

(HESTİA) gazetesine göre, müttefikler vazifelerini yapıp ellerindeki esirleri toplamaktadırlar. Yunan ordusu zaptet ve...

ATİNA, —

(HESTİA) gazetesi, Anadolu'da ilerlemekte olan Yunan kuvvetlerinin hayvanlar vasıtasiyle nakliyat ihtiyacını temin etmek için...

Bu Atina gazetesine göre, mütefiklerin mütareke ahkâmı gereğince Türklerin ellerinde bulunan silâhları ve levazımı toplu olarak terketmeleri için görevli zevata gelmiş bulunmaktadır. Bu sebeple de olduğunca kalabalık silâhlı bulunan Türkler Anadolu'...

Birleşik Amerika Başkanı, yalnız İstanbul şehrini değil, fakat Boğazları ve bu Boğazların etrafında da bir...

KLEMANSO MEMNUN

Fransız Başbakanı da, İstanbul'un artık Türklerin elinde kalmaması gerektiğini söyleyerek, Amerika'nın bu şehrin ve Boğazların idaresini o...

VİLSON, VENİZELOS'LA KONUŞTU

Vilson, dün sabah Venizelos ile bir konuşma yaptı. Anadolu'daki milletlerin öz devlet arzusundaki görüşlerini...

Lord Core, İtalyanların Anadolu'ya hareketle biraz daha sokulduklarını, devamlı ilerlediklerini, bundan endişe duyduğunu söylemiş ve demiştir ki:

— Anadolu üzerinde İngiltere hiç bir hak iddia etmemektedir. Fakat ba İtalyan teşebbüslerinin Müttefikanın menfaatlerindeki başkalaşmalara uygun olduğunu sanmıyorum. Bu yüzden, bilhassa Trablusgarb'da bulunan İtalyan kuvvetlerinin hareketini kabaliyet bulmuş olduğunu da ümit ediyorum.

Amerika Başkanı İtalyanların devamında sert bir dille konuşmuş ve Fransa ile Amerika'dan İtalyan kuvvetleri için çekilmelerinin anlaşmanın için İtalyan hükumetleri ile bir...

TAKSİM DEĞİLMİŞ

Amerikalı Başkanı, "Anadolu'yu Boğazlara Amerikan askerleri yerleştirilmeksizin ve bu şekilde Boğazların bir tecavüze karşı korunmuş halde bulundurulmaksızın da böylesine...

İstanbul'dan ayrılmamız için Amerika Başkanı Vilson'un ikide bir kaldırdığı Fransa Başbakanı Klemanso.

HAYRET!

DAMAD FERİD eleğos-PET TEŞEBBÜSÜ YARATMIŞ!

Şehrimizde ikametle olan STAMBOUL, adındaki Fransızca gazeteye göre, Ferid'in Tevfik Paşa, Değiştere ile bazılarına bir telgraf çekilmiş ve Damad Ferid tarafından milli bir Sorumluğu oluşturulmuş, ...

KONT SFORZA ŞEHRİMİZDEN AYRILIYOR

İtalyanların şehrimizdeki yüksek komiseri Kont Sforza İtalya Dışişleri Bakanlığı'na tayin edildiğinden ...

Görüldüğü gibi I. Dünya Savaşı öncesinde emperyalizm Osmanlıyı paylaşmış, Osmanlı petrollerinden Osmanlı Asyası'nda yani Anadolu'da yapılacak demiryollarına kadar her şey paylaşılmıştır. Özellikle I. Dünya Savaşı öncesinde Anadolu'da yapılacak demiryollarının paylaşılması, emperyalizmin sadece Os-

617 Rifat Uçarol, Siyasi Tarih (1789-1994), 4.bs, İstanbul, 1995. s. 454-456.

manlı petrollerini, Osmanlı Boğazlarını veya Anadolu dışındaki Osmanlı topraklarını değil, bizzat **Anadolu**'yu da ele geçirmeyi planladığını göstermektedir.

Rifat Uçarol'un dediği gibi, "*Osmanlı Devleti, uzun yıllardan beri birikerek ve çoğalarak gelen ve Balkan Savaşı ile daha da ağırlaşan sorunlarıyla, gücünü bütünüyle kaybetmek üzereydi. İşte bu sıralarda yapılan yukarıdaki anlaşma ve görüşmelerle; büyük devletler, gerçekte Osmanlı İmparatorluğu'nu (İstanbul bölgesi ve Trakya hariç) aralarında paylaşmışlardır. Aynı zamanda kendilerine ayırdıkları payları, karşılıklı olarak tanımışlardır. Diğer taraftan Osmanlı Devleti'ni kendilerine çok sıkı bağlarla bağlayıp onu çökertip resmen paylaşmak veya yaşatmak kararını verecek duruma gelmişlerdir.*"[618]

I. Dünya Savaşı öncesindeki bu anlaşmalara göre emperyalist devletlerin Osmanlı toprakları üzerindeki payları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Güneydoğu Anadolu, Irak, Arap Yarımadası ve Güney Ege, **İngiliz** nüfuz bölgesi,
2. Doğu Anadolu ve Ordu, Rize, Trabzon, Giresun, Amasya, Tokat, Gümüşhane gibi Karadeniz illeri, **Rus** nüfuz bölgesi,
3. Antalya ve Muğla'nın doğusu **İtalyan** nüfuz bölgesi,
4. Suriye, Lübnan, Kuzey Ege ve Zonguldak, Trabzon kıyı şeridi ve Çukurova hariç Sivas'a kadar Güney Anadolu **Fransız** nüfuz bölgesi.
5. İstanbul-Bağdat demiryolu'nun iki yanı Çukurova ve Musul'un batısı **Alman** nüfuz bölgesi.
6. İtalyan bölgesinin doğusunda kalan Alanya'dan Anamur'a kadar olan bölge **Avusturya** nüfuz bölgesi.[619]

Ancak bu anlaşmalardaki paylaşım planları 28 Haziran 1914'te I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine tamamlanamamıştır. Ayrıca Osmanlı'nın Almanya ve Avusturya-Macaristan

618 age, s. 456.

619 Ayrıntılar için bkz. Bayur, **Türk İnkılabı Tarihi**, C.2, III.Kısım, s.393-466 Uçarol, age, s.457,458; Özakman, **Vahdettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele**, s.432.

İmparatorluğu'nun yer aldığı İttifak Devletleri grubunda savaşa girmesi üzerine Almanya ve Avusturya Osmanlıyı paylaşım planlarının dışında kalmışlardır.

Osmanlıyı parçalayıp paylaşmayı kafasına koymuş olan büyük emperyalist devletler, I. Dünya Savaşı devam ederken bir kere daha Osmanlıyı paylaşmak için bir araya gelerek çok sayıda "**gizli anlaşma**" imzalamışlardır.

1915-1916 yılları arasında imzalanan bu gizli anlaşmaların belli başlıları şunlardır:

1. **İngiliz-Fransız-Rus Anlaşması (10 Nisan 1915):** İstanbul, Güney Trakya ve Boğazlar, Rusya'ya bırakılmıştır.
2. **İngiliz-Fransız-İtalyan Anlaşması (26 Nisan 1915):** 12 Ada kesin olarak İtalya'ya bırakılmış, Antalya ve çevresi de İtalya'ya verilmiştir.
3. **Fransız-Rus-İngiliz Anlaşması (3 Ocak 1916 ve 16 Mayıs 1916):** Çukurova Fransa'ya bırakılmıştır.
4. **İngiltere-Fransa ve İtalya Anlaşması (21 Nisan 1916):** İzmir ve çevresi ile Konya ve çevresi İtalya'ya verilmiştir.
5. **İngiliz-Fransız-Rus Anlaşması (26 Nisan, 30 Mayıs 1916):** Doğu Anadolu bu üç devlet arasında, Suriye ise İngiltere ve Fransa arasında paylaşılmıştır.[620]

1917'de Bolşevik Devrimi çıkınca savaştan çekilmek zorunda kalan **Rusya,** paylaşım planlarından çıkarılmıştır.[621]

Görüldüğü gibi Cumhuriyet tarihi yalancılarının iddialarının aksine 1913 yılıyla 1916 yılı arasında Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalayıp paylaşmak için emperyalist devletler arasında çok sayıda gizli-açık anlaşma yapılmıştır. I. Dünya Savaşı öncesindeki paylaşım anlaşmaları yarım kalınca I. Dünya Savaşı'ndaki dengeler doğrultusunda yeni paylaşım anlaşmaları yapılmıştır. Bu anlaşmalar dikkate alındığında I. Dünya Savaşı'nın bir bakıma Osmanlıyı parçalayıp paylaşmak için çıkarıldığı söylenebilir. Bu

620 Özakman, age, s.432, 433.

621 Rusya'da iktidarı ele geçiren Bolşevikler, I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlıyı paylaşmak için yapılan gizli anlaşmaları 1918 yılında açıklamışlardır.

nedenle, "*Osmanlı I. Dünya Savaşı'na girmeseydi kurtulurdu*" şeklindeki tez hiçbir biçimde gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü emperyalizm bir şekilde Osmanlıyı parçalamaya karar vermişti ve Osmanlı I. Dünya Savaşı'na girmeseydi de eninde sonunda mutlaka emperyalizmin saldırısına uğrayacaktı. Savaş öncesindeki paylaşım planları bu durumun en açık göstergesidir.

Gizli anlaşmalar dikkatle incelendiğinde emperyalizmin en temel hedefinin **Anadolu toprakları** olduğu görülecektir. İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya, Anadolu coğrafyasını adeta parsel parsel paylaşmışlardır. Osmanlı, I. Dünya Savaşı'ndan yenilmiş olarak çıkınca da bu paylaşım planları doğrultusunda Osmanlıya, önce çok ağır şartlar içeren **Mondros Ateşkes Antlaşması'nı (30 Ekim 1918)** imzalatarak Anadolu'nun işgaline gerekçe yaratmışlar, sonra da adeta bir idam fermanı olan **Sevr Antlaşması'nı (10 Ağustos 1920)** imzalatarak Türkleri Anadolu'nun orta yerine sıkıştırıp Anadolu topraklarına el koymayı denemişlerdir.[622]

İşte, Cumhuriyet tarihi yalancılarının küçümsediği, **Mustafa Kemal Atatürk**'ün önderliğindeki **Kurtuluş Savaşı,** emperyalizmin bu tarihi **işgal planını** bozmuş, eli kanlı emperyalizm canavarını "akıl", "inanç" ve "azim"le yere sermiştir. Emperyalizmi -üstelik kazandığı bir büyük savaş sonrasında- yenmek, çok büyük bir "antiemperyalist" zafer değil de nedir?

I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlıya imzalatılan **Mondros Ateşkes Anlaşması** (30 Ekim 1918) emperyalizmin Anadolu'yu işgal planlarının en önemli adımlarından biridir. Bu anlaşmanın belli başlı maddeleri şunlardır:

1. 5. madde: Osmanlı orduları dağıtılacaktır.

---

622 Emperyalizmin Anadolu'yu nasıl parçalayıp paylaşmayı planladığı hakkında bkz. Adamov, E.E, **Sovyet Devlet Arşivi Gizli Belgelerinde Anadolu'nun Taksim Planı**, Çev. Rahmi Apak, 2.bs, İstanbul, 1972; Lavrence Evans, **Türkiye'nin Paylaşılması (1914-1924)**, Çev. Tevfik Alanay, İstanbul, 1972; Gotthard Jaeschke, **Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri**, Çev. Cemal Köprülü, Ankara, 1991, s.207-220; David Walder, **Çanakkale Olayı**, Çev. M.A. Kayabal, İstanbul, 1971,s.79,vd; Hikmet Bayur, **Türk İnkılabı Tarihi**, C.3, Kısım, 1, 4.bs, Ankara, 1991, s.112 vd; Özakman, **Vahdettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele**, s. 431 vd.

2. 6. madde: Osmanlının bütün savaş gemilerine el konulacaktır.
3. 7. madde: İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit eden bir durum olursa istedikleri herhangi bir stratejik noktayı işgal edebilecektir.
4. 10. madde: Toros tünelleri İtilaf Devletleri'nce işgal edilecektir.
5. 12. madde: Osmanlı haberleşmesi denetlenecektir.
6. 15. madde: Osmanlı demiryolları İtilaf Devletleri'nce işletilecektir.
7. 16. madde: Çukurova'daki Türk kuvvetleri geri çekilecektir.
8. 20. madde: Osmanlının ağır silahlarının, cephanesinin ve taşıtlarının elinden alınması konusunda verilecek emirlere uyulacaktır.
9. 24. madde: Altı Doğu ilinde karışıklık çıktığı takdirde bu iller işgal edilecektir.

Görüldüğü gibi I. Dünya Savaşı'nın galibi emperyalistler, I. Dünya Savaşı'nda çok ağır bir şekilde yenilen, 600.000'e yakın kayıp veren, Arap Yarımadası'nı ve Kafkasları kaybeden Osmanlıyı rahat bırakmak niyetinde değillerdir. Çünkü emperyalistlerin asıl amacı, Anadolu'yu ele geçirip paylaşmaktır. İşte bu amaca ulaşmak için Osmanlıya Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalatmışlardır. Bu anlaşmayla, orduları dağıtıp silah ve cephaneye el koyup ülkeyi savunmasız bırakmışlar, haberleşmeyi ve ulaşımı kontrol edip muhtemel bir direnişi önlemeye çalışmışlar ve Anadolu'yu işgal etmek için "bahaneler" yaratmışlardır.

I. Dünya Savaşı'nı kazanan **İngiltere, Fransa** ve **İtalya**, Anadolu'nun paylaşılması konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Bu sırada Wilson İlkeleri'ni yayınlayan **ABD** de emperyalist paylaşım planlarına müdahale etmiş ve yeni bir emperyalist güç olarak tarih sahnesine çıkmak istemiştir. Ayrıca, İngiltere ve Fransa, "evet" I. Dünya Savaşı'nı kazanmışlardır ama, çok sayıda insan ve büyük miktarda da para kaybetmişlerdir. Batı kamuoyu artık yeni bir savaş istememektedir. İşte bu süreçte emperyalizm, Anadolu'yu parçalayıp paylaşmak için elini yakmayacak bir

"maşa" kullanmaya karar vermiştir. Silah, cephane ve diplomatik bakımlardan desteklenerek Anadolu'ya saldırtılacak olan emperyalizmin maşası durumundaki bu ülke **Yunanistan**'dır. 1919'daki Paris Barış Konferansı'nda İtalya'nın açık muhalefetine rağmen, İngiltere ve Fransa, Anadolu'nun işgali için Yunanistan'la anlaşmışlardır. Bu doğrultuda yapılan hazırlıklardan sonra 15 Mayıs 1919'da İngiliz, Fransız, İtalyan ve ABD filoları gözetimindeki Yunan orduları, İzmir'i çok kanlı bir şekilde işgal ederek Anadolu içlerine doğru ilerlemeye başlamıştır.

İSTİKLAL SAVAŞI GAZETESİ

8

BARIŞ KONFERANSININ DÜNKÜ GİZLİ TOPLANTISINDA

Yüksek Konsey, Yunanlıların Ayvalığa kadar Anadolu Sahillerini işgale müsade verdi

İtalyan Dışişleri Bakanı, Kuşadası ve Marmaris'e yapılan İtalyan çıkarmalarının bu bölgede karışıklık çıkmasından ötürü yapıldığını öne sürdü

Vilson,sultanın selahiyetsiz ve roma'da Papa'nın kaldığı gibi İstanbul'da kalmasını teklif etti

Atina'ya göre, Ayvaklık'ı boşaltmaya başlamışız

ATİNA

Yunanlıların Anadolu'yu işgaline emperyalistler karar vermiştir.

Eli kanlı emperyalizm, bir taraftan başta Osmanlı başkenti İstanbul olmak üzere Anadolu'nun birçok yerini bizzat işgal ederken, diğer taraftan Anadolu içlerindeki büyük askeri hare-

kat için tam teçhizatlı **200.000 kişilik** Yunan ordusundan yararlanmıştır.

Emperyalizm, Türkiye'yi tamamen haritadan silmek istemektedir. Nitekim I. Dünya Savaşı sonlarında ABD Başkanı W. Wilson, "***Türkiye bütünüyle ortadan silinmeli***" demiştir.[623] Bu doğrultuda yapılan görüşmelerden sonra, 1920 yılında Osmanlı Hükümeti'ne **Sevr Antlaşması** imzalatılmıştır.

102 Oturumun Sırrı

Türkiye'nin, Wilson'un değimiyle ***"bütünüyle ortadan silinmesi"*** anlamına gelen Sevr Antlaşması'na giden yolda emperyalistler birçok anlaşma ve görüşme yapmıştır. 1920 yılı içinde yapılan bu anlaşma ve görüşmelerin bazıları şunlardır:

1. Birinci Londra Konferansı (12 Şubat-10 Nisan 1920), 79 oturum.
2. San Remo Konferansı (18-26 Nisan 1920), 20 oturum.
3. İkinci Hythe Konferansı (20 Haziran 1920), 1 oturum.
4. Boulogne Konferansı (21 Haziran 1920), 1 oturum.
5. Spa Konferansı (11 Temmuz 1920), 1 oturum.[624]

Sevr Antlaşması'ndan önce yapılan ve toplam **102 oturum** süren bu görüşmelerde emperyalistler, aralarındaki görüş ayrılıklarını gidermeye ve paylaşım planlarına son şeklini vermeye çalışmışlardır. 102 oturum sonrasında Türkleri Anadolu'nun orta yerine gömmeyi amaçlayan Sevr Antlaşması'nı biçimlendirmişlerdir.

Atatürk'ün Nutuk'ta, Türk toplumuna karşı hazırlanmış "***büyük bir komplo***" diye adlandırdığı **Sevr Antlaşması**'nın maddeleri şunlardır:

1. Boğazlar Komisyonu: İstanbul ve Boğazlar Osmanlıdan alınarak bir "Boğazlar Komisyonuna" bırakılacaktır. Boğazlar bölge-

623 Lavrence Evans, **Türkiye'nin Paylaşılması**, İstanbul, 1972, s.36.i

624 Osman Olcay, **Sevres Andlaşması'na Doğru**, Ankara, 1981,s.1, 445-589-599; Özakman, **age**, s.434.

sindeki bütün istihkâmlar yıkılacak ve silahsızlandırılacak. Bu bölgedeki bütün demir ve kara yolları kullanılamaz hale getirilecek. Türkiye bu bölgede telsiz ve telgraf istasyonu kuramayacak.

2. Halife: Halife Padişah, Constantinapol olarak adlandırılan İstanbul'da oturacak ve İslam dünyasının lideri olmaya devam edecektir (Vahdettin'in Kurtuluş Savaşı'na karşı İngilizlerin yanında yer almasının nedeni şimdi daha iyi anlaşılmaktadır sanırım).

3. Anadolu ve Civarının Paylaşımı: Mondros Ateşkes Antlaşması'nın galiplere stratejik yerleri, Doğu illerini, Toros Tünellerini işgal ve haberleşmeyi denetleme hakkı veren maddeleri sınırsız olarak yürürlükte kalacak.

a) **Yunanistan:** Çatalca'ya kadar Trakya, Ayvalık-Alaşehir-Selçuk içinde kalan üçgen, Oniki adalar dışındaki bütün Osmanlı adaları Yunanistan'a verilecektir (İzmir, daha önce alınan kararla Yunanistan'a işgal ettirilmiştir).

b) **Ermenistan:** Erzurum, Trabzon, Van, Bitlis eyaletlerinin kapsadığı bütün alanlar Ermenistan'a bırakılacaktır. Kuzeydoğu'da, 1914'ten önceki sınır geçerli olacak, Artvin, Erzurum'un Kuzeyi ve Iğdır'a kadar Kars, Türkiye dışında kalacak.

c) **Kürdistan:** Fırat'ın doğusu, Ermenistan'ın güneyi ve bu antlaşma ile saptanmış Suriye ve Irak sınırlarının kuzeyindeki bölge ilk aşamada özerk olacak, bunun esaslarını ve kesin sınırlarını İngiliz, Fransız ve İtalyan temsilcilerinden oluşan bir kurul kararlaştıracak. Özerk yönetim bir yıl sonra bağımsızlık için Milletler Cemiyeti'ne başvurabilecek. Türkiye sonucu kabul edeceğini önceden taahhüt edecek. Dolayısıyla aşamalı olarak Kürdistan kurulacak. (Bugün birilerinin doğu illeri için neden ısrarla özerklik istedikleri şimdi daha anlaşılmıştır sanırım.)

d) **Fransa:** Suriye devleti, Fransa yönetimi altında bir manda olacaktır. Bu Fransız mandasına Anadolu'nun şu parçaları da dahil olacaktır: Ceyhan, Osmaniye, Dörtyol, Hatay, Antakya, Antep, Maraş, Urfa, Mardin, Cizre. Ayrıca Kayseri'nin doğusu, Sivas, Malatya, Elazığ, Adıyaman, Diyarbakır'ın kuzeyi, Kilis, Adana, Mersin'in doğu kesimi Fransız nüfuz bölgesi olacak.

e) **İtalya:** On İki adalar zaten İtalya'nın işgali altındadır. Bunun yanında Türkiye, Libya (Trablusgarp) üzerindeki hakla-

rını da İtalya'ya devredecektir. İtalya'ya ayrıca Fransa ile birlikte Karadeniz Ereğlisi, Kayseri'nin batısı, Nevşehir'in güneyi, Konya'nın büyük bir bölümü, Mersin'in batısı, Antalya, Muğla ve Aydın'ın güneyi, Denizli, Burdur, Isparta, Uşak, Afyon'un batısı, Manisa ve Balıkesir'in doğusu, Kütahya ve Bursa'nın güneyi verilmiştir.

f) İngiltere: Irak, İngiliz mandası altına verilecektir. Mardin'in doğusu, Hakkari, Şırnak, Siirt, Bitlis ve Van'ın güney kesimleri İngiliz nüfuz bölgesi olacaktır.

4. Ordu: Osmanlı orduları dağıtılacak, ordu, 35.000 jandarma kuvveti ve 15.000 kara kuvvetiyle sınırlı olacak. Askerlik mecburi olmayacak. Boğazlar bölgesinin jandarması İşgal Kuvvetleri Komutanı'na bağlı olacak. Silah, askeri araç gereç yapımı İşgal Kuvvetleri Denetim Kurulu'nun kontrolünde olacak. Zırhlı araç ve tank yapımı veya ithali yasaklanacak. Seferberlik yasak olacak. Deniz kuvveti kurulması yasaklanacak. Askeri gemiler etkisizleştirilecek. Yavuz zırhlısı Müttefiklere teslim edilecek. Türkiye'nin savaş gemisi yapması veya satın alması yasaklanacak. Deniz Kuvvetlerine alınacak her türlü personel İşgal Kuvvetleri Denetleme Kurulu'nca belirlenecek. Hava kuvvetleri kurulması yasaklanacak.

5. Kapitülasyonlar: Bütün kapitülasyonlar, yararlanacakların sayısı arttırılmış olarak ve ağırlaştırılarak devam edecek. Adalet işleri, Müttefiklerce yeniden belirlenecek. Azınlıkları hiçbir denetime tabii olmadan istedikleri kadar okul açıp, eğitim yapabilecek. Osmanlı maliyesi, İşgal güçlerince kurulacak bir Maliye Kurulu'nun denetimine bırakılacak. Türkiye, Müttefiklere vermiş olduğu bütün zararları karşılayacaktır. Türkiye'nin yapacağı bütün anlaşmalar Müttefiklerce denetlenecektir.

6. Kıbrıs: Türkiye, Kıbrıs üzerindeki bütün haklarından vazgeçecek ve Kıbrıs İngiliz topluluğuna katılacaktır. Kıbrıslı Türkler İngiliz vatandaşı olacaktır.[625]

---

625 Cahit Kayra, **Sevr Dosyası, "Nasıl Yapıldı, Nasıl Yırtıldı?"**, 2.bs, İstanbul, 2004, s.85-106. Olcay, **age**; Özakman, **age**, s.434-437;

Türkiye'yi siyasi, askeri, sosyal ve ekonomik olarak paramparça eden Sevr Antlaşması'na göre Türkiye'ye bırakılan iller şunlardır: Bolu, Adapazarı, Zonguldak, Kastamonu, Sinop, Samsun, Ordu, Giresun'un batısı, Amasya, Tokat'ın kuzeyi, Ermenistan ile Fransız nüfuz bölgesi arasında kalan ve Elazığ'ın kuzeyine uzanan bir bölge. Yozgat, Çorum, Çankırı, Kırşehir, Ankara, Nevşehir ve Konya'nın kuzeyi, Afyon'un doğusu, Eskişehir, Bursa'nın doğusu ve Bilecik.[626]

Ayrıca, Sevr Antlaşması'nda Türkiye'ye bırakılacağı söylenen bu illerden Samsun, Sinop ve Adapazarı gibi iller değişik bahanelerle işgal edilmiş ve dahası Karadeniz'de **Rum Pontus Devleti** kurmak isteyen ayrılıkçı Rumlara destek olunmuştur.

İşte, yobazın, liboşun "***antiemperyalist bir mücadele değildir***" diye bağırdığı Kurtuluş Savaşı öncesindeki emperyalist kuşatmanın boyutları...

Emperyalizm, 1683 Viyana Bozgunu'ndan sonra Osmanlı Türklerini Avrupa'dan; 1908 Reval Görüşmelerinden sonra Balkanlar'dan; 1918 Mondros Ateşkes Antlaşması ve 1920 Sevr Antlaşması'ndan sonra ise Anadolu'dan atmak için mücadele etmiştir. Osmanlı Türklerini Avrupa'dan ve Balkanlar'dan atmayı başaran emperyalizmin son amacı Türkleri Anadolu'dan da atmaktır. 1913-1920 yılları arasındaki **paylaşım planları** ve **gizli açık anlaşmalar** emperyalizmin var gücüyle Anadolu üzerine çullandığının, dolayısıyla bu emperyalist baskıyı kırmak için verilen Kurtuluş Savaşı'nın "antiemperyalist" bir mücadele olduğunun göstergesidir.

Mustafa Kemal Atatürk, "orduları dağıtılmış, silahları elinden alınmış, bütün tersanelerine girilmiş, bütün haberleşmesine el konulmuş ve dört bir yanı bilfiil işgal edilmiş" Anadolu'nun bağrında, yokluk ve yoksulluk içinde, neredeyse sıfırdan bir ordu kurarak İngilizi, Fransızı, İtalyanı ve onların maşası durumundaki Yunanı, Anadolu yaylasına gömmüştür. Bunun adı, neresinden bakılırsa bakılsın, dünyadaki ilk **antiemperyalist** zaferdir.[627]

626 Özakman, age, s.437,dipnot. 33.

627 Emperyalizmin maşası durumundaki bir başka ülke de Ermenistan'dır. Fransız

Anadolu'da Emperyalist Baskı

Cumhuriyet tarihi yalancıları, tarihi gerçekleri alt üst ederek Kurtuluş Savaşı'nda İngilizlerle ve Fransızlarla savaşılmadığını iddia etmişlerdir.

Örneğin, **Fikret Başkaya,** "*Milli Mücadele'nin aynı zamanda İngiliz ve diğer İtilaf Devletleri (Fransız ve İtalyanlar) ile de bir savaş olduğu, sonradan uydurulmuştur. Yanında Almanya gibi güçlü bir devlet başta olmak üzere, İttifak Devletleri (Avusturya Macaristan ve Bulgaristan) varken yenik düşen bir imparatorluğun, bir başına bunların tamamı ile başa çıkması o günün koşullarında mümkün değildi. Dolayısıyla 'yedi düvele karşı savaş' bir efsanedir. Zaten emperyalistler, Anadolu'ya yerleşmek niyetiyle girmediler ve savaşmadan da çekildiler.*" demiştir.

Görüldüğü gibi Başkaya, belgelere ve tarihsel gerçeklere göre değil, kendince mantıksal çıkarımlara göre bir analiz yapmaktadır. Kurtuluş Savaşı, nedenleriyle ve sonuçlarıyla olanca açıklığıyla ortadayken Başkaya, hâlâ böyle bir mücadelenin kazanılamayacağını ileri sürmektedir. I. Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında İtilaf Devletleri arasındaki gizli açık antlaşmalar ve görüşmeler İngiltere, Fransa ve İtalya'nın Anadolu'yu paylaştıklarını çok açık bir biçimde gözler önüne sermektedir. İngiltere ve Fransa'nın savaşmadan Anadolu'dan çekildikleri iddiası ise kocaman bir palavradır.

Başkaya'nın bu temelsiz iddiaları, bütün yobaz/liboş kalemlerce de sahiplenilmiş ve "resmi tarihe" alternatif "gerçekler" olarak topluma yutturulmak istenmiştir.

İşte, İngiltere, Fransa ve İtalya'nın Anadolu'yu ele geçirmek istediklerinin belli başlı kanıtları:

Anadolu'nun işgaline zemin hazırlayan **Mondros Ateşkes Antlaşması** (30 Ekim 1018) İtilaf Devletleri'nden **İngiltere** ile (Amiral Chltrope) imzalanmıştır.

---

ordusunda Ermeni alayları vardır. Çukurova bölgesinde Fransızlar, Ermenilerden yararlanmıştır.

Temmuz 1920'de Yunan Ordusu Başkomutanı Bandırma'ya çıkarken Bayraklara dikkat! (Sadece bu fotoğraf bile Kurtuluş Savaşı'nın antiemperyalist bir mücadele olduğunu kanıtlamaya yeterlidir)

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından sadece 3 gün sonra **İngilizler** işgallere başlamışlardır (3 Kasım 1918, Musul'un işgali). Onları, **Fransızlar, İtalyanlar, Ermeniler** ve **Yunanlılar** takip etmiştir. İşte, 1918-1921 arasında Anadolu'da işgal edilen yerler:

İngiliz İşgalleri:

1. Musul: 3 Kasım 1918.
2. Çanakkale Boğazı: 6-12 Kasım 1918.
3. İskenderun: 9 Kasım 1918.
4. Antakya: 7 Aralık 1918.
5. Batum: 24 Aralık 1918.
6. Kilis: 27 Aralık 1918.
7. Ankara İstasyonu: Aralık 1918.
8. Antep: 1 Ocak 1918.
9. Cerablus: 3 Ocak 1919.
10. Haydarpaşa İstasyonu: 15 Ocak 1919.
11. Konya İstasyonu: 22 Ocak 1919.
12. Turgutlu-Aydın Demiryolu: 1 Şubat 1919.
13. Maraş: 22 Şubat 1919.
14. Birecik: 27 Şubat 1919.
15. Samsun: 9 Mart 1919.

16. Urfa: 24 Mart 1919.
17. Merzifon: 30 Mart 1919.
18. Kars: 13 Nisan 1919.
19. Marmara Kıyıları, Karamürsel, Haziran 1920.
20. Mudanya: 6 Temmuz 1920.
21. İstanbul: 13 Kasım 1918-16 Mart 1920.

Fransız İşgalleri:

1. Doğu Trakya Demiryolları: 9 Kasım 1918.
2. Çanakkale Boğazı: 6-12 Kasım 1918.
3. Dörtyol: 11 Aralık 1918.
4. Mersin: 17 Aralık 1918.
5. Toros Tünelleri: 27 Aralık 1918.
6. Adana ve Pozantı: 27 Aralık 1918.
7. Doğu Demiryolları: 15 Ocak 1919.
8. Turgutlu-Aydın Demiryolu: 1 Şubat 1919.
9. Çiftehan ve Akköprü: 3 Şubat 1919
10. Afyon İstasyonu: 16 Nisan 1919.
11. Urfa: 30-31 Ekim 1919.
12. Antep: 27 Ekim 1919.
13. Maraş: Ekim 1919.
14. İstanbul: 13 Kasım 1918.

İtalyan İşgalleri:

1. Antalya: 28 Mart 1919.
2. Konya İstasyonu: 26 Nisan1919.
3. Kuşadası: 4 Mayıs 1919.
4. Fethiye, Bodrum: 11 Mayıs 1919.
5. Marmaris: 11 Mayıs 1919.
6. Akşehir (Kısmen): 14 Mayıs 1919.
7. Afyon: 21 Mayıs 1919.
8. Malkara: 27 Mayıs 1919.
9. Burdur: 28 Haziran 1919.
10. İstanbul: 13 Kasım 1918.

Yunan İşgalleri:

1. Uzunköprü-Hadımköy Demiryolu: 9 Ocak 1919.
2. İzmir: 15 Mayıs 1919.
3. Urla: 16 Mayıs 1919.
4. Çeşme: 17 Mayıs 1919.
5. Torbalı: 20 Mayıs 1919.
6. Menemen: 22 Mayıs 1919.
7. Manisa: 25 Mayıs 1919.
8. Bayındır: 25 Mayıs 1919.
9. Selçuk: 25 Mayıs 1919.
10. Aydın: 27 Mayıs 1919.
11. Tire: 28 Mayıs 1919.
12. Turgutlu: 29 Mayıs 1919.
13. Ayvalık: 29 Mayıs 1919.
14. Nazilli: 4 Haziran 1919-3 Temmuz 1920.
15. Akhisar: 5 Haziran 1919.
16. Bergama: 12 Haziran 1919.
17. Kırkağaç: 23 Haziran 1920.
18. Soma: 23 Haziran 1920.
19. Salihli: 23 Haziran 1920.
20. Alaşehir: 25 Haziran 1920.
21. Balıkesir: 30 Haziran 1920.
22. Mustafa Kemal Paşa (Kirmasti): 2 Temmuz 1920.
23. Karacabey: 2 Temmuz 1920.
24. Bursa: 8 Temmuz 1920.
25. Borlu: 12 Temmuz 1920.
26. Demirci: 21 Temmuz 1920.
27. Çorlu: 20 Temmuz 1920.
28. Edirne: 25 Temmuz 1920.
29. Bütün Trakya: 27 Temmuz 1920.
30. Afyon, Eskişehir, Kütahya: Temmuz 1921.

Kahramanca direndiler...

YUNAN KUVVETLERİ AYVALIĞI İŞGAL ETTİ

AYVALIK

Bu sabah başlayan işgal sırasında, şehrin batı kesiminde düşmanla çarpışmalar oldu. 172. Alay çekilmek zorunda kaldı

Mustafa Kemal:«Hükümet yabancıların esiridir»

Kâzım Karabekir'e bir telgraf çeken Mustafa Kemal Paşa, «Gizli teşkilât kurup, istiklâl için mücadele edilmeli»

Büyük Mecmua yukarıda görülen kapak resmi ile bu hafta intişar etmiştir Sultan Fatih, alyak bayraklara bürünen İstanbulumuzu alemle seyretmektedir.

30 Mayıs 1919 Tarihli Basından

Ermeni İşgalleri (1919-1920):

1. Kars,
2. Sarıkamış,
3. Iğdır,
4. Oltu,
5. Kulp,
6. Çukurova.[628]

628 İşgaller hakkında bkz. Sabahattin Selek, **Anadolu İhtilali**, CI, İstanbul, 2004, s.195.

Görüldüğü gibi İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar, Yunanlılar ve Ermeniler, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Türklerin elinde kalan Anadolu ve civarındaki toprakların neredeyse tamamını işgal etmişlerdir. "İşgalcilerle savaşmadık" yalanı bir yana, Müslüman Türk'ün elindeki son topraklara Hıristiyan emperyalistlerin acımasızca ayak basması bile başlı başına bir yıkımdır. 1911'den beri aralıksız Hıristiyan emperyalistlerin saldırısına maruz kalan, varını yoğunu kaybeden Türk insanı, bin bir felaketten ve yıkımdan sonra kendisine mütevazi bir gelecek kurmayı planladığı Anadolu'da İngiliz, Fransız, İtalyan, Yunan ve Ermeni askeri görmeye tahammül edecek durumda değildir. Türk insanı savaş yorgunudur. Trablusgarp'ta, Balkanlar'da, Çanakkale'de, Hicaz-Yemen'de, Suriye-Filistin'de kaybettiği evlatlarının acısını yaşarken, birden bire karşısında daha dün kendisine bu acıyı yaşatan emperyalistleri gören Türk insanı, adeta ne yapacağını şaşırmıştır. Aslında emperyalistler de başlangıçta bu "şaşkınlığa" güvenmişler, "bu şaşkınlıktan yararlanmaya çalışmışlardır. Bu nedenle Cumhuriyet tarihi yalancılarının iddia ettikleri gibi gerçekten de "İngilizlerle, Fransızlarla, İtalyanlarla" savaşmamış olsak bile, sadece bu emperyalistlerin Anadolu'ya girmeleri bile başlı başına Türk insanı için "psikolojik bir yıkım" demektir. Dolayısıyla 1919 başlarında Türk insanı emperyalistlerle karşı karşıyadır. Emperyalistler ise, halktaki bu **psikolojik yıkımı** daha da artırabilmek için her yola başvurmuşlardır. İşte o yollardan biri, İzmir ve İstanbul gibi sembol Osmanlı şehirlerinin işgal edilmesidir.

Osmanlı başkenti **İstanbul** bizzat emperyalistlerce **iki kez** işgal edilmiş (13 Kasım 1918 ve 16 Mart 1920); **İzmir** ise emperyalistlerin gözetiminde çok kanlı bir şekilde Yunanlılarca işgal edilmiştir (15 Mayıs 1919).

Emperyalistler, 1918-1920 yılları arasında Anadolu'nun paylaşımı konusunda anlaşmazlıklar yaşamışlar, bu anlaşmazlıkları aralarındaki görüşmelerle (**Toplam 102 oturum**) ve imzaladıkları **ikili anlaşmalarla** çözmeye çalışmışlardır. Örneğin, 15 Eylül 1919 tarihinde Suriye ve Kilikya'daki işgal kuvvetlerinin değişilmesi konusunda "**İngiliz-Fransız Mukavelesi**" imzalanmıştır.[629]

629 Tansel, age, C.II, s.208.

Atatürk, bu anlaşmanın Türkiye için ne kadar zararlı olduğunu, Erzurum Müdafaa-i Hukuk Merkezi'ne çektiği "acil" telgrafta şöyle ifade etmiştir:

"Eylül ayının 15. günü İngiltere ile Fransa 1916 yılında imzaladıkları anlaşmayı esas kabul ederek 'Suriye İtlafnamesi' adı altında milletimizi yakından ilgilendiren bir mukavele üzerinde anlaştılar. Bu mukavelenameye göre, İngilizlerin haksız olarak işgal ettikleri yerleri tahliye eyledikleri bölgeleri, Fransızlar haksızlık üzerine haksızlık yaparak işgale başlayacaklardır. Halep'i hariçte bırakarak, Urfa, Antep, Maraş ile Adana vilayetlerimizdeki çoğunluğu İslam ve Türk olan ve zengin topraklarımızı işgal bölgelerine dahil ederek, kuzeye doğru da Harput ve Sivas'a kadar uzanıp, buraları da dahile alarak Mersin'in batısına kadar uzanan ve Batı Anadolu ile Doğu Anadolu'yu birbirinden ayıran bu bölgeler Fransız nüfuz ve idaresine girecektir."[630]

Bu hâle nasıl düştük ?

Çanakkale zaferleri... Sarıkamış faciası... çöküş.. Yurdu teslim eden mütareke

KARANLIK BİR MANZARA

630 Hatipoğlu, age, s.39.

İSTİKLAL SAVAŞI GAZETESİ Perşembe 22 Mayıs 1919 6

● *Klemanso, İngilizleri, Anadolu'dan Fransızları kovmaya teşebbüs etmekle suçladı*

ANADOLU'YU PAYLAŞMA KAVGASI KIZIŞTI

Fransa Başbakanı Klemanso, İngiliz Başbakanı'na, «Fransa'yı Anadolu'dan atmak için, Amerika'yı ileri sürüyorsunuzu» diye bağırdı

Fraşhet D'Esperay, Saraybunu'nda ilk defa ayağını İstanbul toprağına koymuştu

PONTUS'CU RUMLARIN AMERİKA'DAN İSTEKLERİ

Yunanlı diplomata göre, Türkler yıkılmış durumda

ATİNA

Pontus'cu Rumlar bir süredan beri teşekkülleşmektedir. Yukarıda bu teşekkülleşme işini Güneşin de yürütten Metropolit Damadiras Rum çeteciler arasında görülüyor

Matem dolayısıyle konser tehir edildi

"Emperyalistlerin, (İngilizlerin ve Fransızların), Türkiye'ye yönelik Kasım 1918'deki politikaları Mayıs 1919'da çok değişmiştir"[631] diyerek, emperyalistlerin Anadolu'yu parçalayarak paylaşmaktan vazgeçtiklerini ima eden Cumhuriyet tarihi çarpıtmacılarından **Sevan Nişanyan,** 15 Eylül 1919'daki İngiliz-Fransız Antlaşması'nı ve emperyalistlerin Türkiye'yi paylaşmak için 1921 yılına kadar yaptıkları 102 oturumluk görüşmeleri nasıl açıklayacaktır?

Emperyalistlerin ve Milli Hareket Karşıtlarının Toplam Gücü

"Kurtuluş Savaşı antiemperyalist bir mücadele değildir!" diyen Cumhuriyet tarihi yalancılarının yalanlarını yüzlerine vuran

631 *"Teke Tek"*, **Habertürk TV,** 25 Mart 2010.

bir diğer gerçek de işgalcilerin sayılarıdır. 1920 yılı sonlarında Türkiye'deki işgal kuvvetlerinin ortalama sayısı şöyledir:

Yunan kuvvetleri: 220.000 (Sakarya Savaşı'nda ulaşılan sayı).

İngiliz kuvvetleri: 10.000.

Fransız kuvvetleri (Tunus, Cezayir ve Senegalli askerler): 12.000.[632]

İtalyan kuvvetleri: 2000.

Hintli kuvvetler (İngilizlere bağlı): 8000.[633]

Ermeni kuvvetleri (Fransızlara bağlı): 10.000.[634]

Ermeni Çeteleri: 5000.

Pontus Rum Çeteleri: 25.000.

Bunların dışında:

Anzavur, Çerkez Ethem ve Kuvayi İnzibatiye kuvvetleri: 15.000

Anadolu'daki 21 İç isyana katılan isyancı: 15.000.[635]

Yani Kurtuluş Savaşı'nda Türk ordularının karşısındaki düşman gücü ortalama **322.000 kişi** civarındadır.[636]

Turgut Özakman'ın tespitiyle, Kurtuluş Savaşı sırasında Kuvayı Milliye, Düzenli Ordu ve Ankara yönetimi şu devlet, millet ve topluluklarla savaşmıştır:

1. Bazen ön planda bazen arka planda İngilizler.
2. Çukurova ve çevresinde Fransızlar.
3. Batıda Yunanlılar.
4. Doğu'da ve Çukurova'da Ermeni birlikleri ve çeteleri.
5. Kuzeyde Yunanistan destekli Pontus çeteleri.
6. Kocaeli, Ege ve Marmara bölgesinde Rum ve Ermeni çeteleri, ayrıca yerel halktan oluşan bazı işbirlikçi çeteler ve İyonya Devleti için hazırlanan 20.000 kişilik kuvvet.
7. 21 iç isyana katılan, 15.000 civarında isyancı.

---

632 Hatipoğlu, age, s. 43, dipnot 224.

633 Doğan Avcıoğlu, **Milli Kurtuluş Tarihi**, C.I, İstanbul, 1998, s.171,172.

634 Hatipoğlu, age, s.43.

635 Özakman, age, s. 449.

636 Özakman, Kurtuluş Savaşı sırasında Türkiye'nin karşısındaki silahlı gücün yaklaşık **400.000 kişi** olduğunu ileri sürmüştür. Özakman, age, s. 449, dipnot 69.

8. Anzavur'un birliği ve Kuvayı İnzibatiye.
9. Çerkez Ethem'in Kuvayı Seyyaresi.[637]

Bütün bunların dışında, uluslararası kuruluşların (Paris Barış Konferansı, Cemiyeti Akvam) Türkiye karşıtı tutumları, ABD'nin ve Wilson İlkeleri'nin Türkiye aleyhine devreye girmesi, Sovyetler Birliği'yle yaşanan inişli çıkışlı ilişkiler, Yunan ve Ermeni propagandası, ayrılıkçı ve gerici akımlar (İzmir Çerkez Kongresi, Trabzon Ademi Merkeziyet Derneği, TBMM'deki İkinci Grup, C. Arif ve H. Avni'nin Erzurum'daki girişimleri), M. Suphi Olayı, Bolşevikliğin yayılması, Enver Paşa'nın gizli faaliyetleri, Trabzon Olayı, Ali İhsan Paşa Olayı, Ali Şükrü Bey ve Topal Osman olayları, Atatürk ve silah arkadaşları hakkındaki 'Bolşevik' suçlamaları, Padişah'ın yayınladığı idam fetvaları, işbirlikçi İstanbul hükümetleri, sayısız işbirlikçi, sayısız İngiliz ajanı, parasızlık, silah ve cephane yokluğu, ulaşım ve haberleşme güçlüğü, Atatürk'ün bazı silah arkadaşlarının daha yolun başında geri adım atmaları, ABD ve İngiliz Mandası istekleri ve halkın yılgınlığı, yorgunluğu... gibi nedenlerden dolayı Mustafa Kemal Atatürk ve Kurtuluş Savaşı'nı verenler, emperyalizmin silahlı güçleri yanında, tüm dünya kamuoyuna yönelik menfi propagandanın ve bir iç savaşın üstesinden gelerek bu kadar güçlüğe rağmen abartısız bir "mucizeyi" gerçekleştirmişlerdir.

Özakman'ın dediği gibi, "*Kısacası Ankara yönetimi, birden çok devlet, millet ve toplulukla savaşıp çekişmiş, çatışmıştır; barış görüşmelerinde de yine birçok devletle mücadele etmek zorunda kalacaktır. Onun için 'yedi düvelle savaş' bir efsane değildir ve Türkiye bu şaşırtıcı mücadele'den galip çıkmıştır.*"[638]

İşte, "önemsizdir" denilen Kurtuluş Savaşı gerçeği...

Bunların dışında Anadolu'yu bölüp parçalamak isteyen Ermeni, Kürt, Rum, Süryani, Çerkez ve hatta İran isteklerini de unutmamak gerekir.

637 Özakman, age, s. 449.
638 age, s.449.

Ermeni İstekleri:

24 Şubat 1919'da **Ermeni İttihadı Kongresi** toplanmış ve kongre, Anadolu üzerindeki Ermeni isteklerini dünya kamuoyuna duyurmak için seçilen heyetin başına **Bogos Nubar Paşa**'yı getirmiştir. Bogos Nubar Paşa ve Kafkas Ermeni Cumhuriyeti'nin Başkanı **Aharonian** 26 Şubat 1919'da, Ermeni isteklerini Onlar Konseyi'ne sunmuşlar; **Maraş, Kilikya, altı Doğu ili** ve **Trabzon**'un bir kısmının kendilerine verilmesini istemişlerdir. Bunun üzerine Kafkas Ermeni Hükümeti, 28 Mayıs 1919'da resmen **Büyük Ermenistan Cumhuriyeti**'ni ilan etmiştir.[639] Bogos Nubar Paşa ve Avedis Aharonyan, dört Ermeni partisinin (Daşnaksutyun, Hınçak, Ramgavar ve Viragazmiyan) Paris'te aldıkları ortak karar doğrultusunda Paris Barış Konferansı'na 26 Şubat 1919'da Ermeni isteklerini kapsayan bir dilekçe sunmuşlardır. Bu dilekçede Ermeniler için şu isteklerde bulunulmuştur: 1. Van, Bitlis, Diyarbakır, Harput, Sivas, Erzurum ve Trabzon'da oluşan Türkiye'nin yedi doğu ili; 2. Güneydoğu'da Maraş, Kozan, Cebel Bereket (Osmaniye) ve İskenderun limanıyla birlikte Adana, Kafkasya'daki Ermeni Cumhuriyeti'yle birleşecekti.[640] Bu Ermeni istekleri ve daha fazlası 26 Şubat 1919'da Ermeni önderleri tarafından Paris Barış Konferansı huzurunda da dile getirilmiştir. Bağımsız Ermenistan'ın resmen tanınması isteğinin baş savunucusu ABD Başkanı Wilson olmuştur.[641]

Bu süreçte Ermenilere en büyük desteği **Fransızlar** vermiş, Ermeniler de bu desteğe karşılık Fransız ordusunda görev almışlardır. Kilikya ve civarındaki Fransız ordusunda, Fransız üniforması giymiş çok sayıda gönüllü Ermeni yer almıştır.[642] Hatta 1921'de Kilikya'da Ermeniler bağımsızlık ilan etmişlerdir.[643]

---

639 Tansel, age, C.I, s.121,122.

640 Salahi R. Sonyel, **Mustafa Kemal Atatürk ve Kurtuluş Savaşı**, C.I, Ankara, 2008, s.44, 45.

641 age, s.46,47.

642 **ATASE, Arş.** 1-16, Klas. 185, Dos. 21-91, F.93; **ATASE Arş.** 6-2132, Klas.383, Dos..43-12-6, F.34; Hatipoğlu, age, s.42.

643 Tansel, age, C.III, s. 223.

İşgal yıllarında Fransızların çabalarıyla Çukurova bölgesine 200.000 Ermeni gelmiştir.[644]

Kürt İstekleri:

Kurtuluş Savaşı sırasındaki Kürt isteklerinin arkasında İngiliz emperyalizminin kışkırtıcı faaliyetleri vardır. İngiliz casusu **Papaz Frew** ve çalışma arkadaşı **Sait Molla,** hatta Sadrazam **Damat Ferit,** Kürtçülük propagandası yapmıştır. İngilizler ayrıca ayrılıkçı Kürt aşiretlerine silah ve para yardımı yapmıştır. Özellikle İngiliz casusu **Noel,** Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesine giderek bölge halkını ayaklandırmak için yoğun çaba harcamıştır. Bu sırada kurulan **Kürt Teali Cemiyeti,** Kürt isteklerini içeride ve dışarıda duyurmak için yoğun bir propaganda faaliyeti içine girmiştir.[645]İngiliz İşgal Kuvvetleri komutanlarından Tuğgeneral J. Dunkan, 1919 Mayıs ayında hazırladığı bir raporda, bu cemiyetin İngiliz güdümü altında 'Bağımsız Kürdistan' için mücadele ettiğini, merkezinin İstanbul'da olduğunu, ama Diyarbakır, Dersim, Siirt, Harput ve Malatya'da da şubeleri bulunduğunu bildirmiştir.[646] Bu sırada Paris'te Kürt kökenli eski Osmanlı diplomatı Mehmet Şerif Paşa, Bağımsız Kürdistan kurmak amacıyla çalışmalara başlamış ve bir komite kurmuştu. İngilizler, Doğu Anadolu'dan çok Avrupa'yı tanıyan bu Kürt Şerif Paşa'dan yararlanmak istemişler ve onunla ilişki kurmuşlardı.[647] Bu doğrultuda **Kürt Şerif Paşa,** 20 Aralık 1920'de Ermeni Bogos Nubar Paşa'yla birlikte Paris'te bir bildiri yayımlayarak Paris Barış Konferansı'na sunmuştur. Bu bildiride Anadolu'da **bağımsız bir Kürdistan** ve **bağımsız bir Ermenistan** isteğinde bulunulmuştur. Bu sırada başka bir ayrılıkçı Kürt Süreyya Bedirhan, İngiliz yönetimine bir mektup göndererek Doğu Anadolu'daki bazı Kürt

644 Girici, age; Tansel, age, C.II, s.206; Hatipoğlu, age, s. 42.
645 Sonyel, age, s.51.
646 İDA, FO 371/4191/91082: İngiliz Askeri İstihbarat Şefi'nden İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na Gizli Yazı. Londra, 17.6.1919; Sonyel, age, s.52.
647 Sonyel, age, s.52,53.

bölgelerinin Bedirhani Aşireti'ne, dolayısıyla kendisine bırakılmasını talep etmiştir.[648]

ABD de, Anadolu'daki bağımsız Kürdistan konusuyla yakından ilgilenmiş, bu doğrultuda çalışmalarda bulunmuştur. Bütün bu emperyalist kışkırtmalardan sonra, Mustafa Kemal Atatürk'ün bütün birleştirici çabalarına karşın, Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'da, **Ali Batı Olayı, Milli Aşireti İsyanı** ve **Koçgiri İsyanı** gibi çok önemli Kürt isyanları çıkmıştır.

Rum İstekleri:

Anadolu'daki Rumların büyük bir çoğunluğu İstanbul'a ve İzmir'e hakim olmak ve Karadeniz'de Trabzon merkezli bir **Rum Pontus Devleti** kurmak istemiştir. **Rum metropoliti Chrysanthos**, Rum Pontus Devleti'nin kurulması için çok yoğun bir propaganda içine girmiştir. 4 Mart 1919'da İstanbul'da, Trabzon'da bir Rum Cumhuriyeti'nin kurulması için çalışmak amacıyla **Pontus gazetesi** yayına başlamıştır. Ayrıca daha önce kurulmuş olan ayrılıkçı **Rum Pontus Cemiyeti** de var gücüyle bağımsız Rum Pontus Devleti için mücadele etmiştir.[649] Ayrılıkçı Rumlar, Karadeniz'de bağımsız bir devlet kurmak için sayıca azınlık durumundan kurtulmak amacıyla Türkleri bölgeden göçe zorlayacak çalışmalar yapmışlardır. Bu amaçla **çeteler kurarak** dağa çıkmışlar, silah zoruyla Müslüman unsurları yıldırmaya çalışmışlardır.

Rumların ve Yunanlıların en önemli destekçisi tartışmasız İngilizlerdir. Öyle ki İngilizler, Kurtuluş Savaşı sırasında, Ankara Hükümeti'ne karşı Bursa başkent olmak üzere padişaha bağlı bir **Batı Anadolu Devleti** kurdurmak istemiştir. Meclisi ve ordusu olan bu devlet, Ankara Hükümeti'ni devirip Anadolu'yu Kemalistlerden temizledikten sonra Batı Anadolu'da başkenti İzmir olan ve Rum nüfus çoğunluğuna dayanan bir **İyonya Devleti**'ne dönüştürülecektir. Yerli Rumların **Milli Savunma Ligi** adlı örgütleri bu devletin kurulması için yoğun çaba harcamıştır. 20 Mayıs

648 **age**, s.53.
649 Jaeschke, **age**, s.5657

1922'de Atina'daki İngiliz temsilcisi Lindley, Anadolu Rumlarına özerklik verilmesi için Fransa ve İtalya ile de anlaşılmasını ve Atatürk'e karşı baskıcı olunması gerektiğini savunmuştur.[650] İzmir'deki askeri temsilci Binbaşı Strover, 23 Haziran 1922'de İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği bir telgrafta İyonya Devleti hazırlıklarıyla ilgili şu çarpıcı bilgileri vermiştir:

"Bu devlet içinde Hıristiyanlar, Çerkezler ve antikemalist Türkler güvenlik içinde yaşayacaklardır. Yunan orduları Anadolu'yu boşaltırsa Anadolu Rumları kendi devletleri sınırları içinde Kemalistlere karşı direneceklerdir. Bunun için silahlanmakta, para toplamakta, üniformalar diktirmektedirler, Bursa, Bandırma, Soma, Manisa ve Simav havzasında 20 bin kişilik bir kuvvet toplanmış ve 48 tabur halinde örgütlendirilmiştir. Her tarafta İngiliz bayrakları görülmektedir. İngiltere kendilerini desteklerse coşkuyla savaşacaklardır."[651]

İngiliz İşgal Kuvvetleri komutanlarından General Harrington, bu projeyi "Boğazların güvenliği" açısından desteklemiştir. Harrington'un 12 Haziran 1922 tarihli telgrafına göre, "*Çanakkale Boğazı civarında bir İyonya Devleti İngiltere'yi rahatlatacaktır.*" Bu doğrultuda ilk adım, 30 Temmuz 1922'de atılmış, İzmir'deki Yunan Yüksek Komiseri yaptığı bir açıklamada üstü kapalı İyonya Devleti'nden söz etmiştir. Lloyd George de bu İyonya Devleti projesini desteklediğini 4 Ağustos 1922'de Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada ifade etmiştir.[652]

Görüldüğü gibi İngiliz emperyalizmi, Büyük Taarruz öncesinde bile hâlâ Anadolu'yu parçalamanın ve Anadolu'da bir Rum Devleti kurdurmanın hesaplarını yapmaktadır.

Süryani İstekleri

I. Dünya Savaşı sırasında İtilaf Devletleri'nce kullanılan ve yurtlarını terk ederek İngilizlerce, Bağdat'ta Bakuba kampına

650 Doğan Avcıoğlu, **Milli Kurtuluş Tarihi**, C.I, İstanbul, 1998, s.186, 187.
651 **age**, s.187.
652 **age**, s.187.

yerleştirilmiş olan Osmanlı Süryanileri, Paris Barış Konferansı'na bir temsilci göndermek için Patrikleri Pauls Mar Shimon aracılığıyla Bağdat'taki İngiliz yetkililerine başvurarak konferansta kendilerinin Ermenilerin bir parçası olarak değil, ayrı bir soy olarak ele alınmasını ve haklarının korunmasını talep etmişlerdi. Ancak Süryanilerin bu isteği bazı İngiliz yetkililerince hoş karşılanmamış ve geri çevrilmiştir.[653]

Süryaniler, Anadolu coğrafyasından pay almaya kararlıdırlar. Nitekim İstanbul'daki **Süryani-Keldani Ulusal Konseyi**, İngiltere Başbakan'ı David Lloyd Georg'a, Aralık 1918'de gönderdiği dilekçede bağımsız bir **Süryani-Keldani Devleti** kurulmasını istemiştir.[654]

Süryanilerin amacı, İran ve Türkiye'den koparılacak topraklar üzerinde, İngiliz koruyuculuğunda bir devlet kurmaktı. Ancak İngilizler, Anadolu topraklarındaki Süryani nüfusun azlığından dolayı bağımsız Süryani Devleti projesine pek de sıcak bakmamıştır.[655]

İngilizler bir taraftan Süryanilerin bağımsız devlet kurmalarına sıcak bakmazlarken diğer taraftan Ermeniler ve Kürtler gibi Süryanilerden de yararlanmanın yollarını aramışlardır. Bu amaçla Mar Simon'un Protestan kız kardeşi Surma Hanum'u Londra'ya davet edip İngiliz Kralı'yla görüştürmüşlerdir.[656]

Çerkez İstekleri

İngiliz emperyalizminin ele geçirip kullanmak istediği Anadolu'daki etnik unsurlardan biri de Çerkezlerdir.

İngilizler ve Kuvayı Milliye düşmanları, Çerkezlerden iç isyanlar sırasında faydalanmak istemişlerdir. Örneğin, özellikle **Teali İslam Cemiyeti**'nin Marmara bölgesindeki mensupları,

653 Sonyel, age, s.86, 87.
654 age, s.87.
655 age, s.87
656 IDA, FO 371/4234'151904; Hugh Gaitsford'dan Dışişleri Bakanlığı'na Yazı, Roma, 8.11.1919; Sonyel, age, s.89.

"Padişah'tan başka bir kuvvet tanımayız. Kuvayı Milliye'yi dağıtmak için malen, bedenen bütün kuvvetlerimizi harcamağa ahdettik..." diyerek, Karabiga, Bandırma ve Gönen dolaylarındaki Çerkezleri, Kuvayı Milliye'ye karşı yapılacak bir ayaklanma hareketi için hazırlamışlardır.[657] Bu propagandaların sonucunda 16 Şubat 1920 tarihinde Pomaklardan Gavurimam ve Çerkezlerden Şahismail'in yönetimi altındaki 200 kişilik silahlı ve 1000'den fazla, baltalı, bıçaklı ve sopalı isyancı Biga'ya saldırarak işgal etmiştir.[658] Böylece 2. Anzavur Ayaklanması başlamıştır.

Ayrılıkçı Çerkezler, İzmir'de 24 Ekim 1921'de bir Çerkez Kongresi toplamışlardır. Kongre İngiltere'nin himayesini elde etmeye çalışmıştır. İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold, 13 Aralık 1921'de İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği bir telgrafta ***"İzmir'deki Çerkez Kongresi'nin Anadolu Çerkezlerinin Karadeniz kıyısında toplanıp İngiliz himayesi altında özerklik almak amacıyla"*** toplandığını belirtmiştir.[659]

Fransızlar da Adana'da **Çerkez ve Fellah bölücülüğü** için bir hayli çaba harcamışlardır. Yunanlılar da **Giritli ve Çerkez ayrımı** yaparak Anadolu'yu bölmek istemişlerdir.[660]

İngilizlerin kullanmak istedikleri Çerkezlerin büyük bir bölümü Kurtuluş Savaşı'nda milli harekete ve Atatürk'e bağlı kalmışlardır. 12 Ağustos 1921'de Mareşal Fuad'ın başkanlığında İstanbul'da bir Çerkez Kongresi toplanarak Atatürk'e bağlılık kararı almıştır. Bu doğrultuda, Düzce İsyanlarını bastırmak için mücadele ederken şehit olan Yarbay Mahmut, Ege'de Milli direnişin başlamasında büyük katkıları olan Yarbay Bekir Sami, milli hareketin başından itibaren bir şekilde Mustafa Kemal'in yanında yer alan Rauf Orbay, milli hareketin başındaki "ulusalcı" tavrıyla Kuvayı Milliye'nin en gözü pek liderlerinden Çerkez Ethem[661] ve daha birçok Çerkez, Doğan Avcıoğlu'nun ifa-

657 Tansel, age, C.III, s.28,29.
658 **Türk İstiklal Harbi**, C.2, (İç Ayaklanmalar), s.29; Tansel, age, s.29,30.
659 Avcıoğlu, age, s.156,157.
660 age, s.158.
661 Çerkez Ethem, I. İnönü Savaşları öncesinde isyan ederek adamlarıyla birlikte Yunan tarafına geçmiştir ki, bu düpedüz "hainliktir." Ethem'in 1918-1921

desiyle, "*Kendilerini Çerkezliğe değil, Türkiye'nin kurtuluşuna adamışlardır.*"[662]

İran'ın İstekleri

Pek bilinmeyen veya bilinip de dile getirilmeyen bir gerçek de Kurtuluş Savaşı başlarında İran'ın Anadolu coğrafyasına göz diktiği, Anadolu'dan pay istediğidir. İran Dışişleri Bakanı Muhavver-ül-Memalik, 26 Mart 1919'da İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği bir yazıda, İran'ın da Anadolu'dan toprak istediğini, bunun Paris Barış Konferansı'nda görüşülmesini talep etmiştir.[663]

İran, İran sınırının kuzeyinde Aras ırmağından başlayarak Kuzeydoğu'da Derbend'e kadar uzanan ve sınırı Tiflis, Kars ve Erzurum'un yakınından geçerek Erivan'ı da kapsayan geniş bir bölgenin kendisine verilmesini istemiştir.[664]

İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon, 18 Mayıs 1919'da kaleme aldığı gizli bir raporda İran'ın isteklerini, "***Ciddiyetle üzerinde durulmayacak biçimde hayali ve aşırı***" olarak nitelendirmiştir.[665]

İngiltere'nin olumsuz tavrı üzerine İran, Anadolu'dan toprak talebini bir daha dillendirmemiştir.

"Düşenin dostu olmaz!" misali, İran bile 1919 başlarında gözünü Anadolu coğrafyasına dikmiştir.

Türkiye'yi Parçalamaya Yönelik Cemiyetler

Türkiye'deki "ayrılıkçı unsurlar" isteklerine ulaşabilmek için Kurtuluş Savaşı'nın hemen öncesinde çok sayıda "zararlı cemi-

---

arasında Kuvayı Milliye saflarında Yunana karşı verdiği mücadeleyi takdir ederken, onun 1921'den itibaren Yunan saflarında Mehmetçiğe kurşun sıktığı unutulmamalıdır.

662 Avcıoğlu, age, s.158.

663 Sonyel, age, s.91.

664 age, s.91.

665 age, s.91.

yet" kurarak Anadolu'yu parçalamak için mücadele etmeye başlamışlardır.

1918-1919 yılları arasında Ermenilerin, Rumların, Kürtlerin, Yahudilerin; İngiliz, Fransız ve Amerikan yanlılarının Türkiye'de kurdukları belli başlı **zararlı cemiyetler** şunlardır:

1. Kürdistan Teali Cemiyeti.
2. Wilson Prensipleri Cemiyeti.
3. Laz Tekamül-i Milli Cemiyeti.
4. İngiliz Muhipler Cemiyeti.
5. Türk-Fransız Muhipler Cemiyeti.
6. Küçük Asya Cemiyeti (Rumların).
7. Yunan Kızılhaç Teşkilatı.
8. Rum İzci Teşkilatı.
9. Rum Muhacirler Merkez Komisyonu.
10. Pontus Rum Cemiyeti.
11. Mavri Mira Cemiyeti (Rumların).
12. Hınçak Komitesi (Ermenilerin).
13. Daşnak Komitesi (Ermenilerin).
14. Alyans-İsrailit Makabi Cemiyeti. (Yahudilerin)[666]

Bütün bu "zararlı cemiyetlerin" ortak amacı, bir taraftan Anadolu'yu işgal eden emperyalistlere yardım etmek, diğer taraftan da fırsattan istifade kendi bağımsız devletlerini kurmaktır.

"*Kurtuluş Savaşı antiemperyalist bir mücadele değildir, Kurtuluş Savaşı önemsizdir!*" diyen Cumhuriyet tarihi yalancıları, ya 1918 ve 1919 yıllarındaki bu işgallerden, ayrılıkçı unsurların bölücü isteklerinden ve çalışmalarından habersizdirler ya da bilerek halkı kandırmaya çalışmaktadırlar.

Görüldüğü gibi Anadolu ve civarında **60'tan fazla il ve ilçe** İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan birliklerince işgal edilmiştir. Anadolu'da düşman ayakları altında çiğnenmemiş çok az sayı-

666 Komisyon, **Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri**, 6. bs. Siyasal Kitabevi, Ankara, 2006, s.140-151; Cevat Bakkal, "*Mütareke Döneminde Kurulan Fırkalar ve Teceddüt Fırkası*", **Askeri Tarih Bülteni**, Yıl 25, S.48, Şubat, 2000, s.118.

da il ve ilçe kalmıştır. Yunan işgallerinin başarılı olması halinde 1922 yılında bu il ve ilçelerin de düşman işgali altına gireceği ve Ermeni, Rum, Kürt istekleri sonunda Anadolu'da Türklere yaşayacak yer kalmayacağı ortadadır.

Cumhuriyet tarihi yalancılarının sıkça tekrarladıkları, Kurtuluş Savaşı sırasındaki işgallerin "kalıcı olmadığı" ve "halka zarar vermediği" yönündeki iddialar ise tam anlamıyla trajikomiktir.

İşgalcinin Merhameti ve Güleryüzlü Emperyalizm

Kurtuluş Savaşı sırasında bize "kurşun sıkmadıkları" söylenen emperyalistlerin genel anlamda Anadolu'yu kana boyadıkları bir gerçektir. Ancak hiç kuşkusuz emperyalistlerin birbirinden çok farklı "işgal stratejileri" vardır.

18. yüzyıldan beri sömürgecilik yarışının içinde olan **İngiltere**, ele geçirdiği bölgelerdeki halka nispeten iyi davranarak halkı kendine bağlama stratejisinden yanadır. Anadolu'da da -özellikle ilk zamanlarda- bu stratejiye uygun hareket etmiştir.

İtalya ise İngiltere'ye göre çok daha "yumuşak işgal" stratejisi uygulamıştır. İtalyanlar işgal ettikleri bölgelerdeki halkın kendilerine isyan etmelerini önlemek için öncelikle onların temel ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Çok zor durumda kalmadıkça da silahlı çatışmaya girmemeye özen göstermişlerdir.

Fransa, Ermenistan ve **Yunanistan** ise tek kelimeyle "vahşi" bir işgal stratejisine sahiptirler. Anadolu'yu işgal eden Fransızların Urfa, Antep ve Maraş'taki "kıyım" ve "katliamları", Fransızlara yardım eden Ermenilerin Kilikya'daki saldırganlıkları ve İzmir'i işgal eden Yunanlıların yaptığı soykırım, Türk halkında büyük bir tepki yaratmış ve bu halk tepkisi Kurtuluş Savaşı'nın başlamasında etkili olmuştur.

İtalyanların "yumuşak işgallerinin" nedeni, Ege ve Akdeniz konusunda Yunanlılarla çekişmeleridir. Daha önce İtalya'ya verileceği söylenen İzmir'in, Paris Barış Konferansı'nda Yunanistan'a verilmesinden ve İngiltere'nin açıkça Yunanistan'ı destekleme-

sinden sonra İtalyanlar kendilerine avantaj sağlamak amacıyla "stratejik olarak" Anadolu'da halkı kazanma yoluna gitmişler, bu nedenle de Anadolu halkına oldukça yumuşak davranmışlardır. Ancak unutulmamalıdır ki, İtalyanların bu "yumuşak işgal stratejileri" uzun vadede Türkiye açısından çok zararlı sonuçlar doğurabilirdi. İtalya'nın bu "yumuşak başlılığına" kanan halk hiç direnmiş göstermeyebilirdi. Gerçekten de kanlı Fransız ve Yunan işgalleri oluncaya kadar Anadolu'da işgallere karşı ciddi bir halk direnişi ortaya çıkmamıştır. Hatta bir ara Anadolu insanı İtalyanları "kurtarıcı" olarak görmeye başlamıştır. **Doğan Avcıoğlu** İtalyanların bu tutumunu, "***Güleryüzlü emperyalizm***" olarak adlandırmıştır:

"*İtalyanlar, kadife eldivenli, okşayıcı bir emperyalist politikayla bu eğilimleri (Türklerin İtalyanlara sığınması) güçlendirmeyi bilirler. İlgilendikleri bölgede Yunan'a karşı Türk ve Müslüman'ın savunucusu kesilirler. İzmir'de birçok Türk ve Müslüman'a koruma belgeleri dağıtırlar, sosyal yardımlarda bulunurlar, Avusturya şirketlerini ele geçirerek Lloyd Triestiano ile bölgenin deniz ticaretinde etkinlik kazanırlar. Banco di Roma'yı İzmir'de bir Macar bankasının tabelasını değiştirerek açarlar. Milli Mücadeleciler, Yunanlılarla savaşlarda İtalyan desteğinden yararlanırlar. Örneğin, Aydın'ın işgali üzerine on binlerce kişi İtalyan işgal bölgesine sığınır. Bu koşullarda İtalya, Yunan tehlikesine karşı bir sığınak gibi görünür...*"[667]

Güleryüzlü İtalyan emperyalizminden yararlanarak köşeyi dönmek isteyen işbirlikçiler de vardır. Örneğin, bazı Antalya eşrafı ve Konya'da tefeci Hacı Efendi bunlardan sadece birkaçıdır.[668]

Güleryüzlü İtalyan emperyalizminin de amacı Anadolu'dan toprak koparmaktır. Nitekim o günlerde İtalyan parlamentosunda yaşanan tartışmalar ve alınan kararlar bu gerçeği gözler önüne sermektedir. Örneğin, 1 Mart 1919'da İtalya Parlamentosu'nda

667 Avcıoğlu, age, C.III, s. 1036-1037.
668 age, s. 1039-1046.

yapılan görüşmeler sırasında söz alan Liberal Parti milletvekillerinden Theodoli şöyle demiştir:

"*Fransa, İskenderun üzerinde hak iddiasında bulunursa, İtalya tazminat olarak Mersin'i almalıdır*".[669]

İtalya'nın eski Dışişleri Bakanı Tittoni ise, 10 Mart 1919' da İtalya Senatosu'nda yaptığı uzun konuşmada İtalya'nın Ermenistan'la İzmir arasındaki bölgeyi ele geçirmesi gerektiğinden söz etmiştir:

"*Küçük Asya'da Ermenistan'la Antalya arasındaki bölge, Aydın ili hariç, bizim olacak. Bize Toros'un kıyılarını ve Konya çölünü vermek istiyorlar; yegane verimli bölge Mersin ve Adana ovasını vermek istemiyorlar. Bizim için kesinlikle gerekli olan ve kömür madenlerinin bulunduğu Herekliya'dan (Ereğli) hiç söz edilmiyor.*"[670]

Görüldüğü gibi güleryüzlü İtalyan emperyalizminin amacı da Anadolu'nun zengin kaynaklara sahip bölgelerini ele geçirmektir.

Ancak, "güleryüzlü emperyalizmin" tüm aldatıcı vaatleri yanında Fransızların Güney Anadolu'da, Yunanlıların Ege ve Batı Anadolu'da yaptıkları "kıyım" ve "katliamlar" sonrasında uyanan Anadolu insanı silaha sarılarak, Atatürk'ün etrafında kenetlenip düşmana karşı mücadeleye başlamıştır.

Bazı emperyalistlerin nispeten "yumuşak işgalleri", işgalcilerin merhametinin veya işgallerin kalıcı olmadığının değil, tam tersine "halkı uyutarak" işgallerin tepkiyle karşılanmasını engellemenin ve Anadolu'ya temelli yerleşmenin amaçlandığının göstergesidir. Bu bakımdan en tehlikeli işgaller, "yumuşak" işgallerdir. Eğer, Fransız ve Yunan işgalleri de İtalyan işgalleri kadar "yumuşak" olabilseydi, 1919 koşullarında savaştan yeni çıkmış, yıkık ve bitkin bir ülkede emperyalizme karşı halkı harekete geçirip bir Kurtuluş Savaşı başlatmak çok zor olabilirdi.

---

669 Salahi, R. Sonyel, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika**, C.I, 3.bs, Ankara, 1995, s. 41.

670 **FO 3804/47580**, İngiliz Siyasi İstihbarat Bölümü'nün İtalya ile ilgili olarak hazırladığı gizli rapor. No III26, 13.3 1919; Sonyel, **age**, s.41.

Oysa, Cumhuriyet tarihi yalancıları, **bütün paylaşım planlarını, gizli açık görüşmeleri ve parlamento kararlarını** bir kenara bırakarak, dahası emperyalistlerin topuyla tüfeğiyle Anadolu'ya çıktıklarını görmezden gelerek, "işgalcilerin merhametinden" ve "işgallerin kalıcı olamadığından" söz etmektedirler. İşgallerin kalıcı olmamasının nedeni, işgalcilerin merhameti değil Mustafa Kemal Atatürk'ün emperyalistlerin tüm planlarını alt üst etmesidir. Ayrıca İngiltere ve Fransa ile İtalya ve Yunanistan arasındaki "çıkar çatışmaları" da emperyalistlerin Türkiye'ye karşı bir bütün olarak hareket etmesini engellemiştir. İtalya ve Yunanistan arasındaki rekabet o derece fazladır ki, 3 Temmuz 1920 tarihinde Yunan ve İtalyan kuvvetleri Söke yakınlarında silahlı çatışmaya girmişler, Yunanlılar bu çatışmayı kazanarak işgallerini daha da genişletmişlerdir.[671] Atatürk, emperyalistlerin arasındaki bu çıkar çatışmalarından çok ustaca yararlanmıştır. Öyle ki, Yunanlılarla rekabet halindeki İtalyanlar Atatürk'e bazı gizli bilgiler vermişler, Atatürk'ün bazı bildirilerini dünyaya duyurmuşlar,[672] Yunanlılara karşı çete savaşlarını desteklemişler,[673] Türklere silah satmışlardır.[674] İtalya ve Fransa Anadolu'dan çekilirken bir kısım silah ve cephanesini Türkiye'ye bırakmıştır. Yunanlılar yenilince, I. Dünya Savaşı'ndan yeni çıkmış olan emperyalistler, ekonomik ve askeri nedenlerle ve kamuoylarının isteksizliği yüzünden Türkiye ile göğüs göğüse mücadeleyi göze alamayarak "geldikleri gibi gitmişlerdir". Neresinden bakılırsa bakılsın bu durum, "akıl", "strateji", "cesaret" ve "kararlılığın" bir zaferidir.

"Güleryüzlü emperyalizm" ifadesi ancak İtalyanlar için kullanılabilir. İngilizler (İlk ve son günleri hariç), Fransızlar, Yunan-

671 Sarıhan, **age**, C.III, s.109

672 31 Mart 1920'de Mustafa Kemal, **İtalyan Ajansı** aracılığıyla Kilikya'daki Fransız yönetiminin Müslüman halka zulmünü protesto etmiştir. Ayrıca Mustafa Kemal, Refet Paşa'ya gönderdiği bir telgrafta da, Ermenilerin Adana ve çevresinde yaptıkları zulümlerin medeni dünyaya **İtalyan Ajansı** aracılığıyla duyurulmasını istemiştir. Sarıhan, **age**, C.II, s.460.

673 İtalyanlar, 5 Mart 1920 tarihinde, Antalya silah deposundan nöbetçilerini çekmişler ve Refet Bey'in görüşmeleri sonucu tüfek ve cephanenin Ege'deki Kuvayı Milliye'ye taşınmasına ses çıkarmamışlardır. Sarıhan, **age**, C.II, s.411.

674 Salahi R. Sonyel, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika**, C.I, s.166-171

lılar ve Ermeniler kelimenin tam anlamıyla "vahşice" bir işgal stratejisi izlemişlerdir.

Emperyalistlerin Kanlı İşgalleri ve Türkiye Üzerindeki Baskıları

"Kurtuluş Savaşı önemli değildir, İngiltere ve Fransa ile savaşılmamıştır!" diyen Cumhuriyet tarihi yalancılarına, İngiltere ve Fransa'nın Anadolu'yu nasıl korkunç bir şekilde işgal ettiklerini bir kere daha göstermenin zamanı geldi sanırım.

İşte "merhametli emperyalistlerin" moral bozucu, yıkıcı ve kanlı işgallerine birkaç örnek:

İstanbul'un İşgali: 13 Kasım 1918- 16 Mart 1920

Emperyalizm, Anadolu'yu rahat ele geçirebilmek için, Osmanlı Padişahını ve yönetimi kontrol altına almak istemiş, bu amaçla önce başkent **İstanbul**'u işgal etmiştir. Emperyalistler, Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan bir hafta sonra İstanbul'a ayak basmışlardır.

Öncelikle, İtilaf Devletleri, Mondros Ateşkes Antlaşması'na dayanarak, 6-12 Kasım 1918 tarihleri arasında Çanakkale Boğazı istihkâmlarına el koymuştur.[675]

7 Kasım 1918'de **dört İngiliz subayından** oluşan bir heyet Basra torpidosuyla İstanbul'a gelmiştir. Bunları, bazı memurlar ve "*Yaşasın İtilaf*" diye bağıran Ermeni ve Rumlar karşılamıştır. Hükümet de bu öncü işgalciler için Pera Palas ve Tokatlayan otellerinde 80 oda kiralamıştır.[676]

8 Kasım 1918'de de **dört Fransız subayından** oluşan bir heyet Arian adlı bir gemiyle Galata rıhtımına çıkıp yaya olarak Beyoğlu'ndaki Fransız elçiliğine gitmiştir. Bu subayları Beyoğlu sokaklarındaki geçişleri sırasında azınlıklar sevinç gösterileriyle selamlamışlardır.[677]

---

675 Tansel, age, C.I, s.54.
676 Akşin, **İstanbul Hükümetleri ve Mili Mücadele**, C.I, s. 64.
677 Tansel, age, s.54.

"Arian'ın Galata rıhtımına yanaşması ve gemiden çıkan dört Fransız subayının yaya olarak Beyoğlu'ndaki sefarete kadar gitmeleri, Galata'dan Beyoğlu'na kadar tüm sokaklarda binlerce İstanbullu Rum, Ermeni, Yahudi ve Lavantan ile bazı işbirlikçi Türklerce doldurulmasına, 'Yaşasın Fransa! Yaşasın Hürriyet!' diye bağrışmalarına ve alkış tutmalarına yol açmıştır. Fransız subaylarına çiçekler verilmiş, boyunlarına sarılıp ağlayanlar olmuş, ardlarında da korkunç bir kalabalık birikmiştir."[678]

İşgalcilere sempatik görünmek isteyen işbirlikçiler ve ayrılıkçı unsurlar Galata rıhtımı, Tophane, Yüksekkaldırım, Beyoğlu caddesi ve yan sokakları İngiliz ve Fransız bayraklarıyla donatmışlardır.[679]

İstanbul'a çıkan işgalci İngilizler ve Boğaz'da demirli işgal donanması

678 İlhami Soysal, **Kurtuluş Savaşı'nda İşbirlikçiler**, 2.bs, İstanbul, 2008, s.29,30.
679 Tevfik Bıyıklıoğlu, **Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı**, s.121.

10 Kasım 1918'de **ise iki İngiliz, bir Fransız generali** birlikte İstanbul'a gelmiştir.[680]

12 Kasım 1918'de **bir Fransız tugayı** İstanbul'a girmiştir.[681]

13 Kasım 1918'de 22 İngiliz, 12 Fransız, 17 İtalyan, 4 Yunan gemisi ve 6 denizaltıdan oluşan **61 parçalık İtilaf donanması** Boğaz'a girerek İstanbul'u işgal etmiştir.[682] 15 Kasım'da bu donanmadaki gemilerin sayısı 167'ye çıkmıştır.[683]

Bu işgal donanmasından İstanbul'a 3500 kişilik bir kuvvet çıkarılmış ve şehrin değişik yerlerine konuşlandırılmıştır.[684] Bu işgalci kuvvetin 1500 kadarı İngiliz, 540'ı Fransız, 470'i İtalyan ordusuna mensuptu. Bu 3500 kişilik kuvvetin, 1500'ü Rumeli Kavağı, Yenimahalle, Büyükdere'den Bebek'e kadar olan bölgeye yerleştirilirken, 2000'i Beyoğlu'na yerleştirilmiştir. İşgalci birliklerin kışla ve okullara (GS Lisesi, İngiliz Kız Okulu gibi okullar) yerleştirilmelerinden sonra, özel binalar da keyfi olarak işgal edilmeye başlanmıştır.[685]

İşgal kuvvetlerinde **İngiltere'yi Amiral Calthorpe** (İngiliz Yüksek Komiseri) temsil edecektir. Yardımcıları, Koramiral Richard Webb (Yüksek Komiser Yardımcısı), T.B.Hohler (Birinci siyasi memur) ve Ryan'dır (İkinci siyasi memur). **Fransa'yı Wisamiral Amet** (Fransız Yüksek Komiseri) temsil edecektir. **İtalya'yı ise Kont K. Sforza** (İtalyan Yüksek Komseri) temsil edecektir.[686]

13 Kasım 1918'de **bir işgalci İngiliz taburu** İstanbul'da gövde gösterisi niteliğinde bir yürüyüş yapmıştır.[687]

Aynı gün bir işgalci **Fransız kıtası** da büyük gösterilerle karaya çıkıp Fransız elçiliğine yürümüş ve işgalci Fransız askerleri limandaki 3 römorköre zorla **Fransız bayrağı** çekmişlerdir.[688]

---

680 Tansel, age, s.54. Meydan, **Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları**, s.131.

681 Akşin, age, s.82.Tansel, age, s.55

682 İ. Hami Danişmend, **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, C.4, İstanbul, 1961, s. 454, **Türk İstiklal Harbi**, CI, S.117; Tansel, age, C.I, s. 55; Metin Aydoğan, **Mustafa Kemal ve Kurtuluş Savaşı**, 23.bs. İzmir, 2006, s. 86.

683 **Türk İstiklal Harbi**, C.I, s. 122; Tansel, age, s.55, dipnot 98.

684 **Türk İstiklal Harbi**, C.I, s.122; Tansel, age, s.56.

685 Jaeschke, age, s.29. Bıyıklıoğlu, age, s.122.İşgalci Kuvvetlerin Komutanı General Henry M. Wilson, karargâhını Beyoğlu'ndaki İngiliz Kız Okulu'na kurmuştur. Walder, age, s.76.

686 Bıyıklıoğlu, age, s.122.

687 Tansel, age, s.56.

688 Akşin, age, s.82.

İşgal Kuvvetleri Galata'da yürürken

13 Kasım 1918'de İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan donanmalarından oluşan 61 parçalık bir işgal gücünün Çanakkale Boğazı'ndan elini kolunu sallayarak geçip İstanbul Boğazı'na girmesi Türk insanını derin bir yasa boğmuştur. Çünkü daha yaklaşık dört yıl önce Türk insanı, bu işgal donanması bu boğazlara girmesin diye Çanakkale Savaşı'nda varını yoğunu ortaya koymuş, 200.000'den fazla şehit vermiş ve düşman donanmasının Çanakkale Boğazı'nı geçmesine engel olmuştu. Ama şimdi, bu büyük direnişten sadece dört yıl sonra düşman donanması güle oynaya İstanbul'a geliyordu. Bu kahredici bir işgaldi!

13 Kasım 1918'deki bu kahredici işgali **İlhami Soysal** şöyle tasvir etmektedir:

"*Günlerce Çanakkale ağzındaki mayınlı arazilerin temizlenmesini beklemiş olan İtilaf ortak donanmasının İstanbul ufuklarında dev bir armada olarak ve kara bir bulut gibi görünmesi, sonra tüm taretleri şehre çevrilmiş olarak istim üstünde limana*

demir atması ve gemilerin baştan başa bayrak ve flamalarla süslü olması, güvertelerinde durmadan çalan bandoları, rıhtımlara yığılmış İstanbul'un yerli ve azınlık işbirlikçilerini çılgına çevirdi. Aynı gösterinin çok daha ufak çaplısı, 10 Kasım'da İngiliz ve Fransız generalleri karaya çıkarken de yapılmıştı; ama bu defaki görünüş büsbütün korkunçtu. Sirkeci kıyıları, Galat Köprüsü ve Galata Rıhtımı, Tophane, Salıpazarı ve Dolmabahçe kıyıları on binlerce karşılayıcıyla doluydu. Kıyıdaki bütün binalar İngiliz, Fransız ve Yunan bayraklarıyla donatılmış, çiçeklerden tak-ı zaferler kurulmuştu. Rum ve Ermeni okullarıyla, Musevi okullarının üniformalarını giymiş başlarında öğretmenleri bulunan öğrencileri, çeşitli kilise ve havraların papazları, keşişleri, zangoçları, hahamları, rengârenk giyinmiş genç kadın ve kızlar İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan ulusal renkli eşarplarıyla kadınlar, donanmış gemileri ve bu gemilerde çalan bandolarla gösteri yapan yabancı askerleri 'Hurra! Zito! Viva!' nidaları ve alkışlarla karşılıyorlardı.

İstanbul'un Müslüman Türk halkını asıl yıkan ise her biri birer ejderhaya benzeyen dev zırhlılar, dretnotlar, kruvazörler üstünde sallanan İngiliz, Fransız, hatta İtalyan bayrakları değildi. Müslüman Türk halkını üzüntüden göz yaşlarına boğan Yunanlıların ünlü Averof Zırhlısının Yunan bayrağıydı... Kalplerde asıl korkuyu bu bayrak yaratıyordu...

Limanda, istim üstünde demir atan savaş gemileri kıyılarda kendilerini çılgınca alkışlayan işbirlikçilerin gösterileri arasında hemen karaya bahriye silahendazı, zırhlı araçlar, devriye birlikleri, toplar, makineli tüfekler çıkarmaya başladı." [689]

Şevket Süreyya Aydemir, o günkü manzarayı, ***"Bütün karşı sahiller, Rumların, Levantenlerin sarhoş çığlıkları ve palikarya naraları ile çınlıyordu"***diye tasvir etmiştir.[690]

Lord Kinross, o işgal günlerindeki İstanbul'u ve İstanbul'daki azınlıkların ve Müslüman Türklerin durumunu çok çarpıcı bir dille şöyle ifade etmiştir:

689 Soysal, **age,** s.32,33.
690 Şevket Süreyya Aydemir, **Tek Adam,** C.I, İstanbul, 1999, s.309.

"Türkler evlerine kapanmış, kendi kendilerinin gölgesi gibi, ancak ekmek almak için dışarı çıkıyorlardı. Bazıları şehre girmiş olan İtilaf Devletleri kuvvetlerinin yanında iş bulabilmek için fes-lerini atarak Türk olmadıklarını bile ileri sürüyorlardı. Beri yandan Rumlar, sokaklarda caka satarak dolaşıyor ve rastladıkları Türkleri, itip kakarak duvar kenarına sürüyorlar, geleni, geçeni Yunan karargâhında dalgalanan mavi beyaz bayrağı selamlamaya zorluyorlardı. Türkler bu aşağılamaya boyun eğmemek için arka yollardan dolaşmak zorunda kalıyorlardı. Bir gün İstanbul sokaklarında panik yaratan bir söylenti duyuldu: 'Ayasofya'ya çan takıyorlarmış!' Bir Müslüman kalabalığı çığırından çıkmış bir halde Ayasofya'ya koştu. Ama Türk askerlerinin hâlâ avluda nöbet tutmakta olduğunu görünce rahat nefes aldılar."[691]

Beyoğlu'nda bir İngiliz taburu, İstanbul'da bir Fransız taburu, Boğaziçi'nde bir İngiliz tugayı ve bir Fransız tümeninin önemli bir bölümü bulunuyordu.[692] İngilizler, İstanbul'da Kilyos'a kadar olan bölgeleri işgal etmişler, işgal kuvvetleri Karadeniz'den gelebilecek denizaltılara karşı Boğaz girişinin her iki yanına birer batarya yerleştirmişler; 3 İngiliz motoru da Boğaz ağzına konuşlanarak Boğazı gözetlemeye başlamıştı.[693]

27 Kasım 1918'de **İngiliz Generali Milne** İstanbul'a gelerek, Haydarpaşa'dan Anadolu'ya uzanan demiryoluna el koymuştur.[694]

8 Şubat 1919'da **Fransız General d'Esperey'in** İstanbul'a ikinci gelişinde yaşananlar işgalin çirkin yüzünü olanca açıklığıyla gözler önüne sermiştir. Şöyle ki: **d'Esperey, İstanbul'dan Beyoğlu'na doğru bir zafer alayı düzenlemiştir. Fatih'in İstanbul'u fethederken bindiği beyaz atı anımsatırcasına beyaz bir ata binen d'Esperey'e, atın her iki yanında yürüyen iki zenci eşlik etmiştir. Kendisini karşılayan Osmanlı bandosunu atını ürküttüğü için kırbacını sallayarak ve "sus" diye bağırarak durdurmuş ve**

691 Lord Kinross, **Atatürk**, 12.bs, İstanbul, 1994, s. 169.
692 Akşin, age, s.168.
693 **Minber**, 22 Kasım 1918,.Sarıhan, age, s.36.
694 Tansel, age, CI, s.56.

Dolmabahçe Sarayı'na oturmak istediğini belirterek Padişahın oradan uzaklaştırılmasını istemiştir.[695] d'esperey, küstahça tavırlarıyla Osmanlı sadrazamlarını ve Türk subaylarını bile aşağılamaktan çekinmemiştir.[696]

Bu olay üzerine **Süleyman Nazif**, 9 Şubat 1919 tarihli Hadisat gazetesi'nde *"Kara Bir Gün"* başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Bu yazıyı okuyan şımarık Fransız d'Esperey, çılgına dönerek önce Süleymen Nazif'in "kurşuna dizilmesini" istemişse de sonra Malta'ya sürgün edilmesiyle yetinmiştir. İşte o yazıdan bir bölüm:

"Fransız generalinin şehrimize gelişi münasebetiyle birtakım vatandaşlarımız tarafından icra olunan nümayiş Türk'ün ve İslamın kalbinde müebbeden kaynayacak bir ceriha açtı...Almanya orduları 1871 senesinde Paris'e dahil olarak büyük Napolyon'un neşide-i mütehacire-i muzafferiyatı olan 'tak-ı zafer' altından geçerken bile Fransızlar bizim kadar hakaret görmemiştir ve bizim dün sabah saat dokuzdan onbire kadar hissettiğimiz yeis ve azabı duymamıştır. Çünkü yalnız Hıristiyanlar değil, Yahudi Fransızlarla Cezayirli Müslümanlar o matemi milli karşısında aynı telehhüf ve hicap ile ağlamış ve kızarmışlardı..."

İşgal güçleri sadece sokaklarda gösterişli yürüyüşler yapmakla kalmamış, her fırsatta Müslüman Türkleri de aşağılamıştır. **G. Jaeschke**, bu gerçeği şöyle itiraf etmiştir: *"Etrafa galip sıfatıyla meydan okundu. Türk örf ve adetlerine karşı saygısız davranıldı."*[697] Bu yapılanlar karşısında halkın telaş ve şaşkınlığı hakkında Times muhabiri 16 Kasım 1918 tarihindeki haberinde ***"Türk memur ve matbuatı tam bir şaşkınlık içindedir "*** demiştir.[698]

---

695 age, s.59.

696 age, s.60,61.**Akşam**, 23 Kasım 1918; **İkdam**, 23, 24 Kasım 1918; **Vakit**, 23,24,25, Kasım 1918; **Hadisat-Tasvir-i Efkar**, 24, 25 Kasım 1918; Zeki Sarıhan, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü**, C.I, 2.bs, Ankara, 1993, s.38.

697 Jaeschke, **age**, s. 29.

698 age, s.29.

Fransız general d'esprey İstanbul'da

İlhami Soysal, "İşbirlikçiler" adlı kitabında işgalcilerin İstanbul'daki çirkinliklerini şöyle ifade etmiştir:

"Rasgele herhangi bir İtilaf subayı beğendiği yeri, evi zorla boşalttırıyor, eşyalarına el koyuyor ve buraya yerleşiyordu. İstanbul'da artık konut dokunulmazlığı, aile gizliliği diye bir şey kalmamıştı. İstanbul'a İtilaf donanmasıyla birlikte gelen Yunan savaş gemileri, Hıristiyanlar, özellikle de Rumlar arasında ayrıca taşkınlıklara yol açmıştı. Yunan bahriye askerlerinin İstanbul'da görülmesi, Beyoğlu sokaklarının Yunan bayraklarıyla donatılması, hemen tüm Rumların yakalarına önceden hazırlanmış rozetler, kokartlar takmalarına, gösteriler yapılmasına yol açmıştı. Hergün yüzlerce kayık, motor, çatan içinde Türkiyeli Rumlar büyük kafileler halinde Yunan savaş gemilerini ziyarete gidiyor, bu gemilere armağanlar, çiçekler yağdırıyorlardı. İstanbul so-

kaklarında, hele Galata ve Beyoğlu'nda yerli Rumların sevinci bir azgınlık halini almıştı."[699]

O işgal günlerinde İstanbul'da bulunan ünlü romancımız **Halide Edip (Adıvar)**'ın "Türk'ün Ateşle İmtihanı" adlı kitabında anlattıkları da İngiliz emperyalizminin "çirkin yüzünü" olanca açıklığıyla gözler önüne sermektedir:

"Müttefik kuvvetlerin İstanbul'a gelişi ile bir kısım azınlıklar sokaklarda barış içinde yaşamaya alışmış olan Türk vatandaşlarına çok kötü muamele etmeye başladılar. Bir aralık etrafta dolaşan dedikoduların en kuvvetlisi Senegalli askerler hakkındaydı. Ortada dolaşan bir söylentiye göre sokakta Türk kadınlarını ısırıyorlar, Türk çocuklarını kesip akşam yemeği olarak yiyorlarmış. Tabii bu bir söylentiden ibaretti. Yalnız şu var ki Müttefik kuvvetleri küçük bahanelerle durmadan Türkleri tevkif ediyor, cezalara çarpıtıyor ve bazen de Müttefik merkezlerinde fena halde dövüyorlardı. Evler zorla sahiplerinin ellerinden alınıyor, içerdekiler dışarıya atılıyordu. Müttefik tercümanlarının umumiyetle azınlıklardan olması tabii onlara karşı çok kötü bir his uyandırıyordu. Bu durum bilhassa sakin yaşamaya alışmış olan İstanbulluları çileden çıkarıyordu. Fesler, kadın peçeleri yırtılıyor ve bütün bunlara karşı şehir halkı çok vakur ve sakin davranıyordu. Burada şunu da ilave etmek gerekir ki, Türkler her türlü haksızlığı, hatta fenalığı affedebilirler, fakat onurlarına dokunulduğu zaman mesele bütün bütün değişir.Türk basını Müttefiklerin sansürü altında olduğundan, bu olaylar gazetelerde pek az yer alıyor ve bu yüzden mübalağalı söylentiler ağızdan ağza dolaşıyordu... Bugünlerde Türklerin hiçbiri silah taşımamakla beraber, Hıristiyanların hepsine silah verilmişti. İşte bundan dolayı Fatih ve Aksaray gibi büyük bir kısmı yangından harabeye dönüşmüş yerlerde çok acı vakalar oluyordu."[700]

İngilizler ve Fransızlar, Osmanlı başkenti İstanbul'a her bakımdan el koymuşlardır. İşte işgalci emperyalistlerin İstanbul'daki bazı faaliyetleri:

---

699 Soysal, **age**, s.46,47.

700 Halide Edip Adıvar, **Türk'ün Ateşle İmtihanı**, İstanbul,1962, s.9-11.

1. 15 Kasım 1918'de **Fransız Yüksek Komiseri** Amiral Amet, Credit Lyonnise'nin kambiyo işlemlerini serbestçe yapmasını önleyen kısıtlamaların kaldırılmasını istemiştir.[701]
2. 16 Kasım: İngilizler Bahriye'den 4 otomobil istemişlerdir.
3. 16 Kasım: Middlesex alayından 400 asker "Büyükelçilik Muhafız Kıtası" olarak karaya çıkmıştır.
4. 16 Kasım: Fransızlar, Sirkeci'de Üsküdar vapur iskelesinden Saray kapısına kadar bütün rıhtımın, antrepo ve binalarının boşaltılmasını istemişlerdir.
5. 17 Kasım: Bakırköy'deki Fransız Binbaşısı, hastane yapılmak üzere belediye binasının beş saat içinde boşaltılmasını istemiştir.
6. 17 Kasım: Beyoğlu'nda Fransızlar, belediyeye başvurarak belirledikleri 7, 8 büyük binanın on beş saat içinde boşaltılarak kendilerine teslim edilmesini istemişlerdir. Ayrıca, Beyoğlu hastanesindeki levazıma ve emanet garajındaki benzinliklere el koymuşlardır.[702]
7. Fransız komutanlarından Amiral Amet ve General Bunoust, Osmanlı yönetiminden İstanbul'da bulunan deniz kuvvetleri için hemen 120 bin ve Fransız ordularının aralık ayı masrafları için de aralık ayı bitmeden 200 bin lira verilmesini istemişlerdir. Osmanlı yönetimi bu istekleri derhal yerine getirmiştir.[703]
8. İstanbul'da ceketlerini omuzlarında taşıyan ve arkası basık ayakkabı giyenler İngilizlerce para cezasına çarptırılmıştır.
9. İngilizler Anadolu'ya gönderdikleri kontrol subaylarının yakacak paraları ile ev kiralarını ve nakil sırasında harcadıkları bütün paraları Osmanlının ödemesini istemişlerdir.
10. Kasım 1918'de İngilizler, Harp Okulu binasının 72 saat içinde boşaltılarak kendilerine verilmesini istemişler ve Aralık 1918'de bu binayı hastane olarak kullanmaya başlamışlardır.

---

701 Akşin, age, s.83.
702 age, s.83.
703 Tansel, age, CI, s.62.

11. Şubat 1919'da İngilizler, Pendik ve Maltepe'deki Türk Talimgâhlarının boşaltılarak kendilerine verilmelerini istemişlerdir.
12. İngilizler, İstanbul'da zabıtayı ve sahil teşkilatını kontrol etmişlerdir.[704]
13. İngilizler, istedikleri asker ve sivilleri görevden aldırarak, istedikleri kişileri istedikleri görevlere getirmişlerdir.[705]
14. İngiliz Komutanı Allenby, 7 Şubat 1919'da gösterişli bir törenle İstanbul'a gelerek Anadolu'da İngiliz egemenliğini pekiştirmek için hazırladığı 12 maddelik istek listesini, "küstahça" ayağına kadar çağırdığı Osmanlı Dışişleri Bakanı'na yazdırmıştır. Bu istekler şunlardır:
    1. Altıncı Kolordu Komutanı Ali İhsan Paşa görevden alınacaktır.
    2. Altıncı Ordu'nun tüm silahları elinden alınarak top ve tüfekleri Allenby'ın göstereceği yerde İngilizlere teslim edilecektir.
    3. Allenby emir verdiğinde halkın elindeki silahlar toplanacaktır.
    4. Allenby'in bölgesinde ihtiyaç duymadığı Türk jandarmalarının silahları alınarak terhis edilecektir.
    5. Allenby'in tutum ve davranışlarını hoş görmediği memurlar, emirlerine uyularak görevlerinden alınacaktır.
    6. Durumun elverdiği ölçüde Ermeniler memleketlerine geri gönderilecektir. Bunların yetiştirilmeleri sağlanacak, arazileri ve öteki malları kendilerine geri verilecektir.
    7. Gerek cinayet gerekse genel asayişi bozmakla suçlanan kişileri tutuklamak Allenby'in yetkileri içindedir.
    8. Konya'nın doğusundaki bütün demiryolları İngilizlerin denetimi altında bulunacaktır.
    9. Allenby'in bölgesindeki bütün telgraf ve telefon haberleşmesi İngilizlerin denetimi altında olacaktır.

---

704 age, s.62-64.

705 İngilizlerin Milli Hareketi ve Mustafa Kemal'i yok etmek için yaptıkları girişimler hakkında bkz. Meydan, **Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları**, s.221-240.

10. Altıncı Ordu dağıtılacak ve erler haftada 300 kişilik kafileler şeklinde evlerine gönderilecektir.
11. Osmanlı memurları bütün kaçakları teslim edeceklerdir.
12. Allenby'in istediği yerleri işgal etmek hak ve özgürlüğüne sahip olduğu anlaşılmalıdır.[706]

Fahrettin Altay Paşa'nın şu anısı, Allenby'in bu isteklerinin Osmanlı yöneticilerince nasıl yerine getirildiğini bütün açıklığıyla gözler önüne sermektedir:

"Mütareke, bütün ağırlığıyla kendisini duyuruyordu. Konya'da bir İngiliz subayı gelip demiryolunun yönetimini eline aldı. Bütün cephane ve silah depolarının kapısına kilit taktırdı. Silahların mekanizmalarını toplayıp bir sandığın içine doldurttu ve üzerine de işgalin mührünü bastı".[707]

İngilizler kısa sürede İstanbul'daki bütün önemli devlet kurumlarına el koymuşlar, Ermeni olaylarına karıştıkları iddiasıyla bütün "vatanseverleri" ve "İttihatçıları" tutuklatıp önce Bekirağa Zindanı'na sonra da Malta Adası'na sürgün ettirmişler, Sözde Ermeni Soykırımına karıştığı iddiasıyla Boğazlayan Kaymakamı Kemal Bey'i tutuklatarak halkın gözleri önünde Beyazıt Meydan'ında idam ettirmişler,[708] İstanbul'un üzerinde uçan İngiliz uçaklarıyla halka korku salmaya çalışmışlar,[709] basın ve mektuplara sansür koymuşlar,[710] hükümete istedikleri memurları görevden aldırıp istedikleri memurları görevlendirme yönünde baskı yapmışlar, Anadolu'ya kontrol subayları ve ajanları göndererek muhtemel direnişi önlemeye çalışmışlar, işgalci Yunan ordusunu maddi ve manevi bakımdan desteklemişler ve dahası yeri gelince (ileride anlatılacaktır) İngiliz orduları Türk ordusuyla sıcak çatışmaya da girmişlerdir.

---

706 Avcıoğlu, **age**, CI, s.115,116.
707 **age**, s.109.
708 Akşin, **age**, s.197 vd.
709 13 Kasım 1918'de İstanbul üzerinde İngiliz uçakları uçmuştur. İstanbul limanına, uçak taşıyan bir İngiliz gemisi gelmiştir. **Akşam**, 14 Kasım 1918; **Zaman**, 16 Kasım 1918.
710 Sarıhan, **age**, s. 37.

İngilizler, Osmanlı başkenti İstanbul'u iki kez işgal etmişlerdir. İstanbul'da Son Osmanlı Meclisi Mebusan'ının açılması ve Misak-ı Milli'nin yayınlanmasının hemen ardından, 16 Mart 1920'de gerçekleştirilen ikinci İngiliz işgali, çok daha etkili ve çok daha yıkıcı olmuştur.

16 Mart 1920 Salı sabahı Fransız ve İtalyan Yüksek Komiserleri, Sadrazam (Başbakan) Salih Paşa'ya bir nota vererek saat 10'dan itibaren İstanbul'un işgal edilmeye başlanacağını belirtmişlerdir. Ancak işgale çok daha erken, sabahın ilk ışıklarıyla başlamışlardır. Notanın içeriğinde, Anadolu'da Hıristiyanların katledildiği, İstanbul'da asayişin bozulduğu biçiminde gerekçeler ve Atatürk ile öteki milli liderlerin hemen reddedilmesi ve Kilikya'da benzer olayların sürmesi halinde barış şartlarının daha da sertleşeceği gibi "tehditler" vardır. Salih Paşa, gerekçeleri ve istekleri reddederek notayı protesto etmiştir.

16 Mart 1920'deki işgal sırasında 50-60 kişilik bir İngiliz birliği, sabahın erken saatlerinde Şehzadebaşı Karakulu'na gelerek zorla içeri girip henüz yataklarında bulunan 61 Türk askerini öldürmüş,[711] İmalat-ı Harbiye Muhafız Tabur Karargâhı ve Muhafız Birliği'nin ikamet ettiği kışla binası İngiliz deniz askerlerince kuşatılmış, kışlanın etrafına makineli tüfekler yerleştirilmiş, Bahriye Nezaret'i basılarak 5 dakika içinde boşaltılması istenmiş ve buradaki bütün silahlara el konmuş, telefon telleri kesilmiş, dosyalar karıştırılmış, Harbiye Nazırı'nın odasını basan İngilizler, Nazır'ın göğsüne silah dayamışlar, Beyoğlu, Beşiktaş, Şişli, Kasımpaşa, Kadıköy ve Üsküdar'daki caddeler İngilizlerce tutulmuş, gidiş geliş engellenmiş, Boğaz'daki vapur ve sandal trafiği engellenmiş, Ahırkapı İnşaat Fabrikası, Otomobil Taburu ve Müze-i Hümayun Fransızlarca işgal edilmiş, Süleymaniye Camii avlusundaki ve Ayasofya'daki Türk askerleri kuşatılarak makineli tüfek tehdidi altına alınmış, Harp Okulu'na ve İngiliz ve Fransız elçiliklerine makineli tüfekler Beyoğlu'na toplar

711 Tansel, age, C.III, s.44 vd.

yerleştirilmiş; özetle haberleşmeye el konmuş, ve devlet daireleri denetim altına alınmıştır. [712]

İşgali, Telgraf Memuru Manastırlı Hamdi Efendi Ankara'ya bildirmiştir.[713]

Mızıka Karakolu baskınında uykuda şehit edilen Türk Askerlerinden biri

Şehrin denetimini tamamen ele geçiren İngilizler İstanbul'da sıkıyönetim ilan etmişlerdir. Halkın oylarıyla seçilmiş mebuslardan oluşan Meclis-i Mebusan'ı basıp 150'ye yakın asker ve sivil memurlarla içlerinde Rauf Bey'in de bulunduğu milletvekillerinin büyük bir bölümünü tutuklayıp Malta'ya sürgün etmişlerdir.[714]

İngilizler, işgali protesto edip istifa eden Salih Paşa'nın yerine yeniden "işbirlikçi" Damat Ferit'e hükümeti kurdurmuşlardır.

İngilizlerle Yapılan Savaşlar ve Çatışmalar

Cumhuriyet tarihi yalancılarının en büyük yalanlarından biri "*Kurtuluş Savaşı sırasında İngilizlerle savaşmadık, onlar 1921'de zaten resmen tarafsızlıklarını ilan etmişlerdi*" yalanıdır. Ömer Kürkçüoğlu, Cemil Koçak, İdris Küçükömer, Kadir Mısıroğlu, Yalçın Küçük, Fikret Başkaya, Abdurrahman Dilipak ve Mehmet Altan gibi "aykırı", "yobaz", "liboş" ve "Marksist"

712 **age**, s.48,49.
713 Sarıhan, **age**, C.2, s. 429.
714 Bkz. Bilal Şimşir, **Malta Sürgünleri**, İstanbul, 1976, s.20-21.

tarihçi, yazar ve akademisyenlerin bu iddiasının aslında hiçbir "bilimsel temeli" yoktur.

"**Düzenin Yabancılaşması**" kitabıyla tanıdığımız İdris Küçükömer, "**Sivil Toplum Yazıları**"nda, "*Kurtuluş Savaşı Yunanlılara karşı kazanılmıştır. Kurtuluş Savaşı bir Türk-Yunan savaşıdır!*" tezini ortaya atmıştır. Yine aynı dönemlerde "deliliği tescilli" Şeriatçı yazar Kadir Mısıroğlu Kurtuluş Savaşı'ndan "*Türk-Yunan muharebesi!*" olarak bahsetmiştir. Daha sonra, "*Modern Türk Tarihini tersten yazdım, her olayın tersini kanıtlamaya çalıştım ve sanırım başarılı oldum!*" diyen "tez hastası" **Yalçın Küçük** bağıra çağıra aynı tezi gündeme getirmiştir. Küçük'e göre "*Kurtuluş Savaşı tarihi baştan sona yanlıştır!*" Hatta o kadar yanlıştır ki, mesela Birinci İnönü Zaferi diye bir zafer hiç olmamıştır! Anti-emperyalizmden bahsetmek mümkün değildir! En fazla bahsedilebilecek Yunanlılarla yapılan savaş olabilir! Türk-Yunan Savaşı tezleri, daha sonraki dönemlerde Fikret Başkaya gibi "Solcular" ve Abdurrahman Dilipak gibi "Şeriatçı" yazarlar tarafından da yinelenmiştir.

"*Kurtuluş Savaşı'nda İngilizlerle savaşılmamıştır*" tezi günümüzün Ali Kemalleri'nce sıkça dile getirilmektedir. Okudukları birkaç "Cumhuriyet tarihi yalanına" sarılan günümüzün Ali Kemalleri, köşelerinde çalakalem "***İngilizlerle savaşmadık ki...***" diye çığlık atmaktadırlar. İşte günümüzün en ateşli Ali Kemallerinden biri olan **Mehmet Altan**'ın 30 Ağustos 2009 tarihinde Star gazetesindeki köşesinde yayınladığı "**30 Ağustos ve İngiltere**" adlı yazısından bir bölüm:

"*....İngiltere, 26 Ağustos 1922'de başlayan Büyük Taarruz' dan çok önce, 14 Nisan 1921'de, Türk-Yunan Savaşı'nda kesin tarafsızlığını belirten notasını Yunan hükümetine bildirdi. Bunu İngiliz Parlamento tutanaklarında da görüyoruz. Örneğin, 13 Nisan 1921'de Avam Kamarası'nda Sir C., İngiltere'nin Türk Milliyetçi Kuvvetleri'yle savaş halinde olup olmadığını Başbakan'a sormuş. Hükümet adına cevap veren Mr. Harmsworth, bir barış antlaşması onaylanıncaya kadar teknik yönden ortada savaş halinin bulunduğunu fakat mevcut Türk-Yunan çatışması karşısında*

İngiliz tutumunun tarafsızlık olduğunu söylemiştir. Keza... Lordlar Kamarası'nın 21 Nisan 1921 tarihli oturumunda, Lord Lamington, Londra Konferansı'nın hemen ardından Yunanlıların Türklere karşı saldırıya geçmesini, Müslümanların 'İngiltere'nin teşvikiyle yapıldığı' biçiminde yorumlamalarına hükümetin ne dediğini sorar... Dışişleri Bakanı adına cevap veren Earl of Crawford, Müttefiklerin "sıkı tarafsızlık" uyguladıklarını vurgular. ***İngiltere ne Yunanlılara ne de Türklere silah vermektedir.*** *İstanbul'daki Müttefik askeri makamları da, Anadolu'da denetimleri altındaki demiryollarından yararlanılmasını durdurmuştur. General Harington, İzmit Yarımadası'ndaki Yunan Tümeni üzerindeki kumanda yetkisini bırakmıştır... Yunan kuvvetleri nezdindeki İngiliz irtibat subaylarına da artık tavsiyelerde bulunmamaları ve hiçbir biçimde müdahale etmemeleri yolunda talimat verilmiştir. Kısacası...* ***Öncesi ve sonrasıyla, Büyük Taarruz, düvel-i muazzamaya karşı yapılan bir savaştan ziyade sadece Yunanlılara karşı yapılan bir savaştır.***"[715]

İkinci Cumhuriyetçi Prof. Mehmet Altan'ın İngilizlerin "tarafsızlık politikasının" tamamen iç kamuoyuna yönelik "göstermelik" bir politika olduğunu görememesi ve Büyük Taarruz öncesinde İngilizlerin Mustafa Kemal Atatürk'e ve milli harekete karşı aldıkları önlemleri, yaptıkları planları bilmemesi ya büyük bir "cahilliktir" ya da büyük bir "hainliktir."[716] Ben, Prof. Altan'ın "cahil" olduğunu düşünmüyorum...

Oysa ki, Türk Milli Kuvvetleriyle savaştıklarını bizzat İngilizler itiraf etmişlerdir. Örneğin, İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiseri, Amiral de Robeck, 1919 Haziran'ında Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a gönderdiği bir raporda bu gerçeği şöyle ifade etmiştir:

"***Biz halen Türkiye ile savaşmaktayız. Barış Antlaşması'nın (Sevr) bütün Türkleri bir araya getirdiğini görerek yeni bir savaşa devam edecek miyiz?***" [717]

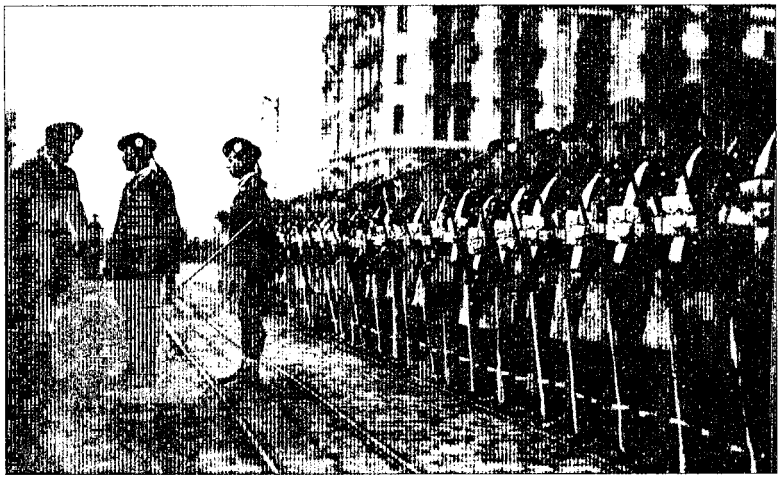
715 **Star Gazetesi,** 30 Ağustos 2009.

716 İngilizlerin, Büyük Taaruz öncesinde milli hareketi yok etmek için neler yaptıklarını İkinci Bölüm'de, "**İngilizlerin Vahdettin'e Verdikleri Gizli Görev**" başlığı altında anlatmıştım.

717 Avcıoğlu, **age,** s.169.

Büyük Taarruz sonrasında bir gazetecinin Mustafa Kemal Atatürk'e sorduğu, "*İngiltere'yle savaşacak mıyız?*" sorusuna Atatürk, şu cevabı vermiştir:

"*İngiltere ile barış imzaladık mı ki, bu sorunun yeri olsun! Yüz kez savaş durumundayız, bin kez savaş durumundayız...*"[718]

16 Mart 1920, İngiliz İşgal Kuvvetleri İstanbul'da

I. Dünya Savaşı'nı kazanan İngiltere, bu savaşta 750 bin civarında kayıp vermiştir. Dahası savaş sonrasında İngiliz kontrolü altındaki İrlanda da, Mısır'da, Afganistan'da ve Hindistan'da geniş çaplı ayaklanmalar çıkmış, bağımsızlık isyanları patlak vermiştir. Ayrıca, İngiliz kamuoyu da artık savaş istememektedir: I. Dünya Savaşı, "ekonomik" ve "askeri" bakımdan İngiliz insanını fazlasıyla yıpratmıştır. Ancak, Güneş Batmayan İngiliz İmparatorluğu, I. Dünya Savaşı'nın galip ülkesi olarak, hem sömürgelerdeki isyanları bastırmak, hem de yeni sömürgeler elde etmek için politikalar üretmeye başlamıştır. Bu politikaların en başında, Osmanlı'nın Anadolu coğrafyasını parçalamak ve özellikle Boğaz-

718 Asım Us, **Gördüklerim, Duyduklarım, Duygularım**, İstanbul, 1964, s.51, Avcıoğlu, **age**, CI, s. 189; Meydan, **age**, s.221.

lara ve güneydeki Musul, Kerkük gibi "petrol" bölgelerine el koymak gelmektedir. Savaş yorgunu İngiltere, Anadolu'yu parçalama işinde Yunanistan'dan yararlanmaya karar vermiştir. Türk düşmanı Lloyd George ve Hükümeti, Yunanistan'a her türlü "maddi" ve "manevi" desteği vererek, "diri" Yunan ordusunu 15 Mayıs 1919'da Anadolu üzerine göndermiştir. İngiltere parlamento tutanakları incelenecek olursa (Salahi Sonyel ve Erol Ulubelen bu tutanakları yayınlamışlardır), başta İngiltere Başbakanı Lloyd George olmak üzere İngiliz yetkililerin Türkiye'yi parçalamak ve Milli Hareketi yok etmek için hangi planları yaptıkları, Yunanistan'ı maddi ve manevi bakımdan nasıl desteklediklerini görülecektir.

İngiltere, ayrıca Fransa, İtalya ve Ermenistan'ı da Anadolu'nun paylaşım planlarına dahil etmiştir. Dolayısıyla "Türk-Yunan Savaşı" diye küçümsenmek istenen Kurtuluş Savaşı, Doğan Avcıoğlu'nun da belirttiği gibi, aslında bir "Türk-İngiliz Savaşı"dır.[719]

Dahası, **İngiltere;** Fransa ve İtalya ile birlikte Anadolu'nun birçok bölgesini bizzat işgal etmiştir.

Evet! Kurtuluş Savaşı'ndaki siyasi ve askeri gelişmelere paralel, İngiltere zaman içinde "farklı politikalar" izlemiştir.[720] Örneğin, 1921 yılına kadar Yunanistan'ı açıkça destekleyen İngiltere, Anadolu'da Türk ordusuna açıkça kurşun sıkmaktan çekinmeyen İngiltere, Atatürk'ün düzenli ordularının İnönü Savaşlarını kazanmalarından sonra göstermelik bir "tarafsızlık" politikası uygulamaya başlamıştır. Bu süreçte İngiliz yetkilileri, bir taraftan Padişah Vahdettin'i ve Sadrazam Damat Ferit'i kullanarak milli hareketi yok etmenin hesaplarını yaparken, diğer taraftan milli hareketin önderi Mustafa Kemal Atatürk'e "barış teklifleri" yaparak, biraz yumuşattıkları Sevr Antlaşması'nı TBMM'ye kabul ettirmenin yollarını aramışlardır.[721] Bu da yetmemiş, TBMM'deki Rauf Bey,

719 Avcıoğlu, **age**, s.161 vd.

720 İngilizlerin Kurtuluş Savaşı sırasındaki farklı politikalarını ve gerçek amaçlarını görmek için bkz. Salahi R. Sonyel, **Mustafa Kemal Atatürk ve Kurtuluş Savaşı**, C.I, Ankara, 2008, s. 447 vd.

721 Mustafa Kemal'in, Sevr Antlaşması'na karşı koymaya devam ettiği takdirde Yunan Ordusu'nun İstanbul'u işgal edebileceği konusunda Lloyd George ile Venizelos anlaşmışlardı. Kitsikis, **Yunan Propagandası**'ndan naklen Avcıoğlu, **age**, s.167. 3 Eylül 1920'de İngilizlerin Mustafa Kemal'e sundukları barış tekli-

Kâzım Karabekir gibi bazı muhalif milletvekillerini kullanıp, Milli Hareketin önderi Atatürk'ü Meclis içinden yapılacak bir "darbe" ile devirmeyi planlamışlardır.[722] Türk orduları Büyük Taarruz'u kazanıp Yunan'ı denize dökmelerine karşın İngiltere hâlâ Anadolu'yu boşaltmaya yanaşmamaktadır. İzmit'te ve Çanakkale'deki İngiliz birlikleri takviye edilmiş, 1922 Eylül'ünde İngiliz Dışişleri, General Harrington'a gerekirse Türk ordularıyla savaşma yetkisi vermiştir.

Şimdi gelelim en büyük Cumhuriyet tarihi yalanlarından biri olan, "**İngilizlerle savaşmadık! Türk orduları İngiliz ordularıyla karşı karşıya gelmedi! İngilizler bize tek bir kurşun bile sıkmadı!..**" yalanına....

Sağ olsunlar! "Yobazlık" ve "liboşluk" adeta genlerine işlemiş kimi akademisyen, yazar-çizer tayfası, bu yalanı öyle sık ve öyle inanarak dile getirdiler ki, bu yalan zaman içinde adeta bir "şehir efsanesi" halini alarak yayıldı... Türk Kurtuluş Savaşı'nı küçültmek isteyen art niyetli çevrelerin beslediği bu şehir efsanesini yıkmanın zamanı geldi artık! Ne demişler! "Yalancının mumu yatsıya kadar yanar!"

İşte "satılmış" tarihçilerin, araştırmacıların ve gazetecilerin, "***Bize bir tek kurşun bile atmadılar!...***" dedikleri İngiliz ordularının Türk ordularıyla Anadolu'da Kurtuluş Savaşı yıllarında (1919-1922) yaptıkları belli başlı savaşlar ve çatışmalar:

1. I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında yapılan "gizli", "açık" paylaşım antlaşmaları doğrultusunda Anadolu'yu işgal

---

findeki maddeler, İngilizlerin gerçek amaçlarını olanca açıklığıyla gözler önüne sermektedir. Curzon tarafından, Robeck ile Sir G. Buchanon'a bildirildiğine göre, Mustafa Kemal'in gönderdiği Suphi Bey'e İngilizler şöyle bir barış teklifi taslağı sunmuşlardır: Mustafa Kemal Trakya'da hak istemeyecek. Türklere İzmir'den bir kısım yer verilecek.Yunan askerleri Türkiye'den çekilecek, yerine İtalyanlar getirilecek. İngiliz teknik danışmanları kabul edilecek. Boğazlar yalnız İngiltere kontrolünde kalacak. Damat Ferit istifa edecek ancak Mustafa Kemal de kuvvatlerini dağıtacak, silahlarını teslim edecek. İtalyanlarla aleyhimize anlaşmaktan, Mısır, Hindistan, Mezopotamya ve diğer yerlerde aleyhimize propagandalar yapmaktan vazgeçecek. Bunlar kabul edilmezse kendisiyle başka yollardan anlaşmaya çalışacağız.Sarıhan, **age**, C.III, s.197.

722 Kurtuluş Savaşı sırasında, Milli Hareket ve Mustafa Kemal karşıtı "İngiliz oyunlarının" ayrıntıları için bkz. Sinan Meydan, **Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları**, "*Parola Nuh*", İstanbul, 2009, s.206-248.

eden İngilizler, 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'e çıkarak Anadolu içlerine ilerlemelerini bizzat kararlaştırmışlar ve bu Yunan çıkarması İngiliz subaylarının gözetimi ve denetimi altında gerçekleştirilmiştir.[723] Nitekim, İzmir'in Yunanistan tarafından işgal edilmesi kararını, İngiliz Amirali Calthorpe, 14 Mayıs 1919 tarihinde öğleden sonra İzmir valisine ve Türk komutanına tebliğ etmiştir.[724] Ancak Yunan işgallerinin İngilizlerin tahmin ettiğinden çok daha "kanlı" bir şekilde gerçekleştirilmesi Anadolu'da işgallere karşı bir halk hareketinin başlamasına yol açmıştır. Bu durumda, adeta "sömürgeciliğin kitabını yazmış olan İngiltere", Türkleri daha fazla "kışkırtmamak" gerektiğini düşünerek "daha temkinli" davranmaya karar vermiştir. Özellikle 1919 yılı sonbaharında İngilizler Anadolu'daki milliyetçilere karşı daha "ılımlı" davranmaya başlamışlardır. Nitekim, Atatürk'ün Ali Galip Olayı'ndan ustaca yararlanarak Damat Ferit Hükümeti'ni düşürmesine ve milliyetçilere daha yakın Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin kurulmasına İngilizler karşı çıkmamışlardır. Dahası Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin Atatürk'le temas kurarak Amasya Görüşmeleri'ni yapması ve bu görüşmeler sonrasında İstanbul'da Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin toplanması için seçimlerin yapılmasına da İngilizler müdahale etmemişlerdir. Ayrıca İstanbul'da milliyetçilere yakın Mersinli Cemal Paşa'nın Harbiye Bakanı olmasına da ses çıkarmamışlardır. İngilizlerin bütün bu "ılımlı" adımlarının nedeni Milli Hareketi güç kullanmadan etkisiz kılmaktır. İngilizler, *"Biz Türklerin düşmanı değiliz, bu nedenle Milli Harekete de gerek yoktur!"* demek istemişlerdir. Nitekim, bu İngiliz oyunundan etkilenen kimi milliyetçiler (Ki bunlar arasında Kâzım Karabekir de vardır), Sivas Kongresi'ne gerek olmadığını ve Temsil Heyeti'nin Sivas'ın batısına geçmemesi gerektiğini savunmuşlardır.[725] Erzurum Kongresi günlerinde İngiliz subaylarından Yarbay Rawlinson, Atatürk'le ve bazı milliyetçilerle görüşerek Milli Hareketi "barışçı" yollarla etkisiz hale getirmeye çalışmıştır. Kâzım

723 Meydan, age, s.209-211.
724 Jaeschke, age, s.76,77.
725 Avcıoğlu, age, C.I, s.132,133.

Karabekir'le de görüşen Rawlinson, ona, İngilizlerin Türkiye'nin toprak bütünlüğünden yana olduklarını, Atatürk'ün barış koşullarını kabul etmesi gerektiğini, İngiltere'deki güçlü partilerin Türkiye'nin bağımsızlığını savunduklarını, dahası İngiltere'nin Türkiye'nin ekonomik kalkınması için de elinden geleni yapacağını belirtmiştir! Rawlinson'un bu "bol keseden" vaatlerinden etkilenen Kâzım Karabekir Paşa, "***İngilizler Türkiye'yi kazanırlarsa, birkaç Türk subay ve ulemadan oluşan bir kurulun, İngilizlerin 100.000 kişisinin söz dinletemediği yerlerde (İngiliz sömürgelerinde) dirlik ve düzeni koruyabileceğini ve Türk ulusunun her ferdinin İngiliz dostluğundan yana olduğunu***" söylemiştir.[726] Karabekir, Rawlinson'la yaptığı görüşmede İtilaf Devletleri ile, özellikle de İngiliz İmparatorluğu'yla dostça ilişkiler kurmak niyetinde olduklarını belirtmiştir.[727] Atatürk 8 Ocak 1920'de Kâzım Karabekir'e gönderdiği kapalı tel yazısında, bu tür açıklamalarından dolayı Kâzım Karabekir Paşa'yı, üstü kapalı "uyararak", Rawlinson'un, eğer İngiliz Hükümeti'nin resmi görevlisiyse Ankara'ya gelerek Temsil Heyeti ile görüşmesi gerektiğini belirtmiştir.[728]

Görüldüğü gibi Mustafa Kemal Atatürk, bu "İngiliz oyunlarını" erken fark etmiştir. Bu doğrultuda Anadolu'daki sivil ve askeri yönetim üzerindeki etkisini artırmış, Kuvayı Milliye Hareketi'ni yurt geneline yaymış, özellikle İngilizlerin bulunduğu Batı Anadolu ve Boğazlar bölgesindeki Kuvayı Milliye güçlerini **Ali Fuat Paşa** ile daha da güçlendirerek İzmit'i ve İstanbul'u tehdit etmeye başlamıştır.[729] Nitekim Mart ayının sonlarında Milli Kuvvetler, Kilikya'dan İzmit'e kadar uzanan bölgede egemenlik kurmuşlardır.[730] İşte, Atatürk'ün kontrolündeki ve Ali Fuat Paşa'nın başında bulunduğu Milli Kuvvetlerin Boğazları tehdit etmeye

726 Karabekir'den Mustafa Kemal'ê kapalı tel yazısı, Erzurum, 24, 12, 1919; Kâzım Karabekir, **İstiklal Harbimizin Esasları**, İstanbul, 1957, s.415-417; Sonyel, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika**, C.I, s.164.

727 Sonyel, age, s.165.

728 Karabekir, age, s.417; Sonyel, age, s.165.

729 Avcıoğlu, age, s.133.

730 age, s. 134.

başlaması üzerine tedirgin olan İngilizler, Milli Kuvvetlere "yumuşak davranma stratejisini" bir kenara bırakarak silaha sarılmışlardır. O günlerde İngiltere'nin İstanbul'daki temsilcisi Londra'ya gönderdiği bir raporda, "*İzmit'i terk edersek, İstanbul milliyetçilerin eline düşer... Mustafa Kemal'in askerleri Gebze'ye kadar geldi. Haydarpaşa ve Üsküdar'ı Kemalistlerin basmasından korkuyoruz*" demiştir.[731] İngiltere'yi silaha sarılmaya iten tek neden, Milli Kuvvetlerin, İzmit yakınlarına gelip Boğazları tehdit etmeleri değildir, ayrıca İngiltere'nin barış görüşmelerinden istediği sonucu alamaması, Atatürk'ün masa başında da İngilizlere güçlük çıkarması, İngilizlerin saldırganlaşmasında etkilidir. İngilizler, o günlerdeki Maraş olaylarını da bahane ederek Milli Harekete karşı askeri güçle saldırıya geçmeye karar vermişlerdir. Londra Konferansı görüşmeleri sırasında, 5 Mart 1920'de **Lloyd George**'un yaptığı şu açıklama, İngiltere'nin yeni politikasını gözler önüne sermektedir:

"*Yunan askerleriyle birlikte Türkiye'de 160.000 askerimiz var. Türklerin ise 80.000. Fransız, İngiliz ve Yunanlılardan meydana gelen her iki asker, bir Türk askerini yenemez ise bu konferansı durdurup Türklerin bütün isteklerini kabul edelim!*" demiş ve barış şartlarının kuvvet yoluyla savunulacağını belirterek sözlerine şöyle devam etmiştir: "*Mustafa Kemal Paşa adi bir çeteci değildir. Türk Hükümeti'nin atadığı Erzurum valisidir. Bu Türk valisi bizim müttefikimize (Maraş'ta Fransızlara) saldırsın, biz hiçbir harekette bulunmayalım. Bu olamaz. Hemen en enerjik tedbirleri almalıyız. İlk iş olarak Mustafa Kemal Paşa'nın atılmasını istemeli, sonra Müttefik Kuvvetlerle İstanbul'u işgal etmeliyiz.*"[732]

Lloyd George, 1920 yılı içinde her fırsatta Milli Harekete karşı "şiddet" ve "güç" kullanmaya çalışmıştır. Örneğin, 23 Ağustos

731 age, s.134.

732 Avcıoğlu, age, s.135; Sarıhan, age, CII, s.409. 7 Temmuz 1920 tarihinde toplanan **Spa Konferansı**'nda Türkler hakkında çok sert konuşan Lloyd George, Mustafa Kemal'e ders vermek, Türklere acımamak, gerektiğini belirtmiştir. Konferansta, İstanbul Hükümeti'nin barış şartlarını yumuşatma önerisi reddedilmiş, anlaşmanın imzalanması için Türkiye'ye on gün süre tanınması kararlaştırılmıştır. Sarıhan, age, C.III, s.115.

1920 tarihinde de İtalyan Başbakanı'nı Türkler üzerine silahlı birlikler göndermeye ikna etmeye uğraşmıştır. "*İstanbul'daki Türkler artık o eski yumuşak Türkler değil. Çanakkale'de gemilerin hiçbir rolü olmuyor. Mustafa Kemal hemen hemen bitmiştir. Elinde hiçbir savaş malzemesi yok. Buna rağmen Türkler bilinemez*" diyerek Türklere yönelik saldırılara ağırlık verilmesini istemiştir.[733]

Milli Hareket'e yönelik "şiddet" kullanmaya karar veren İngilizler, 16 Mart 1920'de silah zoruyla İstanbul'u resmen işgal etmişler ve İstanbul Hükümeti'ni sıkıştırmaya başlamışlardır. Harbiye Bakanı Fevzi Paşa'nın ifadesiyle, "Hükümet nota bombardımanına tutulur..." 17 Şubat-31 Mart arasında Babıali'ye 5 nota verilmiştir. Baskılara dayanamayan Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin istifa etmesinden sonra kurulan Salih Paşa Hükümeti de fazla dayanamayarak istifa etmiştir. 5 Nisan 1920'de İngiliz isteklerini kayıtsız şartsız yerine getirecek olan Damat Ferit Paşa Hükümeti kurmuştur.

Böylece, Saray, tam anlamıyla İngilizlerin kontrolüne girmiştir. İngilizler, Padişah Vahdettin'i ve Sadrazam Damat Ferit'i kullanarak milli hareketi ezmek için her yola başvurmuşlardır. Önce Anadolu'daki Atatürk'ü ve milliyetçileri "dinsiz" ve "zındık" ilan eden bir fetva almışlar (11 Nisan 1920) daha sonra bu fetvayı kendi uçaklarıyla dağıtmışlar, sonra iç isyanları çıkarmışlar, daha sonra da Padişah'tan Atatürk üzerine bir ordu gönderilmesini istemişlerdir (7 Nisan 1920). İngilizler, bu orduyu kendi askeri güçleriyle destekleyeceklerini belirtmişlerdir. Ordunun savaş araç gereçleri, İstanbul'da İngiliz kontrolü altındaki depolardan karşılanmıştır. Böylece Padişah Vahdettin, milliyetçileri ortadan kaldırmak için **Kuvayı İnzibatiye** denilen **Hilafet Ordusu**'nu görevlendirmiştir. Hilafet Ordusu, Nisan sonu ve Mayıs başında İzmit ve civarına yığınak yapmaya başlamıştır. Taze kuvvetlerle güçlendirilen **İngiliz birlikleri** de Hilafet Ordusu'nun İzmit ve

733 İleri, 24 Ağustos 1920.

gerisindeki ordugâhlara yerleştirilmiştir.[734] Bu sırada İngilizlerin maddi ve manevi olarak desteklediklerı ve milli harekete karşı başka bir oluşum da **Cemiyet-i Ahmediye**'dir.[735] Bu cemiyeti, silah ve mühimmat bakımından destekleyen İngilizler[736] Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'yle de görüşerek millicilere karşı **bir fetva** almak istemişlerdir.[737] Cemiyet-i Ahmediye, Anzavur İsyanı'nın patlak vermesinde etkili olmuştur.

İngilizler, Milliyetçilere yönelik bu saldırı hazırlıkları dışında Anadolu'daki, Yunan ordusunu da alarma geçirerek "hazır" olmalarını istemişlerdir. 17 Mayıs 1920'de, İtilaf Devletleri, İngiltere'nin **Hyte** kasabasında yaptıkları toplantıda, Yunan ordularının Batı Anadolu'yu işgale başlamasını, ancak bunun ilk aşamada Bursa ile sınırlı kalmasını kararlaştırmışlardır. Bu sırada ABD Senatosu da Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesini uygun gören bir karar almıştır.[738]

Halifelik Ordusu, Kuvayi Milliye karşısında bir varlık gösteremeyerek geriye İzmit'e çekilmek zorunda kalmıştır. 14 Haziran 1920'de Ali Fuat Paşa'nın kontrolündeki Milli Kuvvetler, İzmit'e doğru saldırıya geçmişler ve İzmit'te bekleyen İngiliz birlikleriyle Türk Milli Kuvvetleri sıcak çatışmaya girmişlerdir. Batı Cephesi Kuvayı Milliye Komutanı **Ali Fuat (Cebesoy) Paşa** bu çatışmayı şöyle anlatmaktadır:

"İngilizler, İzmit etrafında, Hasanpaşa, Solaklar, Tepe Köy, Ağa Köyü hattının bazı yerlerine siperler kazarak buralara Halife Kolordusu'ndan 1, 2 ve 3. alayları yerleştirmişler ve bunların cenah ve gerilerine de iki üç İngiliz taburu koymuşlardı. İzmit Limanı'nda bulunan birkaç parça İngiliz Savaş gemisi de söz konusu savunma mevkinin sağ kanadını ateşleriyle koruyabilecek bir durum almıştı."

"14 Haziran sabahının erken saatlerinde önceden kararlaştırdığım plan gereğince her taraftan yapılan baskın saldırı-

734 Avcıoğlu, age, s.149.
735 Tarih Vesikaları Dergisi, S.18,Belge, 452; Tansel, age, CIII, s. 26.
736 Tansel, age, s.27, dipnot, 84.
737 Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S.22, Belge, 554; Tansel, age, s.27.
738 Sarıhan, age, C.III, s. 44.

ları Halife Kolordusu'nun birlikleri üzerinde beklediğimiz etkiyi yapmış, piyadelerinin hemen hepsi direnme göstermeksizin tüfek ve makineli tüfekleriyle bizim tarafımıza geçmişlerdi. Yalnız topçuları Kumla Çiftliği civarında mevzi alarak üzerimize ateş açmak cüretinde bulunmuştu. Fakat topçumuzun şiddetli ateşi karşısında ateş keserek İzmit şehrinin girişine sığınmışlardı. Öğleye kadar Hacı İbrahim, Solaklar, Tepeköy, Akköy hattı tarafımızdan işgal olunmuş, Halife birliklerini bizimle savaşa sokmak amacıyla üzerimize ateş açmış olan bazı İngiliz birlikleri, İzmit içerisine kadar sürülmüştü."

İngilizler, İzmit'te Türkleri kurşuna dizmiştir. (Bu fotoğrafın arkasında İngilizce: "Execution of a Kemalist Turk at İzmid, yani "İzmit'te Kemalist bir Türk'ün idamı" yazılıdır.

Bu durumda bir İngiliz subayı, elinde beyaz bayrak Ali Fuat Paşa'nın karargâhına gelmiş ve ateşin kesilmesini istemiştir. Eğer hareket durdurulmazsa savaş durumu yaratacakları tehdidini savurmuştur. Ali Fuat Paşa ise İngiliz subayından İzmit'in boşaltılmasını istemiştir. Görüşme sona erdikten bir süre sonra **İngiliz uçakları** Türk birliklerinin üzerine **bomba** yağdırmaya başlamıştır.

Yine Ali Fuat Paşa'ya kulak verelim:

"İngiliz uçaklarının bu saldırısı üzerine 14/15 Haziran gecesi baskın hareketi ile İzmit'in işgaline karar vermiştim. Ne yazık ki bu baskın İzmit'in kuzeyini inatla savunmakta olan Ermeni çetelerinin direnmesine rastlamış ve bu nedenle bir sonuç vermemişti. 15 Haziran'da İngilizlerin İzmit'i boşaltacakları söylentisi dolaşmışsa da gerçekleşmemişti. Aynı gün İzmit'in kuzeyine karşı tekrarlanan saldırı hareketimiz şehrin kenarlarına kadar ilerlemişti. 16/17 Haziran'da İngilizlerin karadan ve denizden İzmit'i savunmaya başlamaları üzerine hareketimizin biçimi ve niteliği değişmiş, esasen bu saldırılardan beklediğimiz sonuçlar da sağlanmış olduğundan, hareketimizi durdurmuş, birliklerimizin eski mevkilerine dönmeleri kararını vermiştim."[739]

Ali Fuat Paşa, anılarında, İngilizlerle bir kere daha sıcak çatışmaya girildiğini şöyle anlatmaktadır:

"Kütahya'nın Milli kuvvetlerimiz tarafından işgalinden sonra İngilizler evvela çekilmiş, fakat sonra eski yerlerine dönmek istemişlerdi. Milli Kuvvetler Kumandanı ise geri dönüşlerine izin verilmeyeceğini bildirmesi üzerine iki taraf arasında bir müsademe olmuş, mateessüf iki taraf da kayıplar vermişti."[740]
Söz konusu çatışma 24 Eylül 1920'de gerçekleşmiştir.

2. Ali Fuat Paşa'nın emrindeki Milli kuvvetlerin 15 Haziran 1920'de İzmit'teki İngiliz birliklerine yönelik yaptığı saldırının intikamını almak isteyen İngilizler, **22 Haziran 1920'de** Yunan birliklerini harekete geçirmişlerdir. "Yunan birlikleri kısa bir sürede, Bandırma, Bursa ve İzmit bölgesini işgal ederek İngiltere hesabına Boğazları güvenlik altına almışlardır. İngilizler, Anzavur Paşa kuvvetleri ile Süleyman Şefik ve Suphi Paşaların Halifelik Ordusu'nun başaramadığı bu işi Venizelos'un Yunan Ordusu'na yaptırmak kararındadırlar."[741]

---

739 Cebesoy, **Milli Mücadele Hatıraları**, s. 453-456.
740 age, s.257.
741 Avcıoğlu, age, CI, s.151.

Doğan Avcıoğlu'nun dediği gibi, "*Aslında 22 Haziran 1920 Yunan ilerlemesi tamamen İngiltere'nin kontrolünde bir saldırıdır. Saldırı planları İngiliz kurmayları ile birlikte hazırlanmıştır. Olayların iç yüzünü bilme bakımından geniş olanaklara sahip bulunan Prof. A.Toynbee, saldırı planlarının İngilizlerle birlikte hazırlandığını yazmaktadır.*"[742]

İngilizler, 22 Haziran 1920 Yunan saldırısında Yunan ordusuna sadece saldırı planlarını hazırlayarak destek olmamışlar, aynı zamanda bu saldırıya fiili destek vermişlerdir. Mudanya-Gemlik gibi Marmara Denizi sahil kasabaları Yunan-İngiliz ortak hareketiyle işgal edilmiştir.[743] 22 Haziran'da Akhisar, 23 Haziran'da Kırkağaç, Soma ve Salihli, 25 Haziran'da da Akşehir işgal edilmiştir.[744] İngiliz destekli Yunan birlikleri, 30 Haziran'da Balıkesir'i, 2 Temmuz'da Kırmesti (M. Kemal Paşa)'yı ve Karacabey'i işgal etmişlerdir.

İngilizler, 6 Temmuz 1920'de Gemlik'i işgal etmiştir. Burada İngiliz birlikleriyle Türk birlikleri çatışmaya girmiştir.[745]

İngiliz ordusunda görevli Prof. A. Toynbee'nin, Gemlik'in işgaliyle ilgili yazdıkları, **İngiliz-Yunan ortak hareketini** olanca açıklığıyla gözler önüne sermektedir:

"*Milliciler çekilmişlerdi. Gemlik, Yunan birlikleriyle işbirliği yapan İngiliz donanması tarafından işgal edilmişti. Halen Yunan zulmünün hüküm sürdüğü bölgedeki Yunan Genel Komutanlığı Tümen Karargâhı binalarını daha önce biz (İngilizler) kullanıyorduk. Duvarlarda İngilizce yazılmış uyarı yazıları hâlâ okunabilir durumdaydı...*" [746]

Gemlik, İngiliz-Yunan ortak planlarıyla, İngiliz-Yunan deniz ve kara birliklerince ortaklaşa işgal edilmiştir.[747]

742 age, s.167.
743 age, s.168.
744 Tansel, age, C III, s. 158.
745 Adnan Sofuoğlu, **Kuvayı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu, (1919-1921)**, Ankara, 1994, s.385.
746 Avcıoğlu, age, s.168.
747 İngiliz ve Yunan kuvvetleri arasındaki alış veriş hep devam etmiştir. Örneğin, bir Yunan tümeni, İngiliz donamasının koruması altında İzmit'te karaya çıkmış ve İngiliz Komutanlığı'nın hizmetine girmiştir. Avcıoğlu, age, s.168.

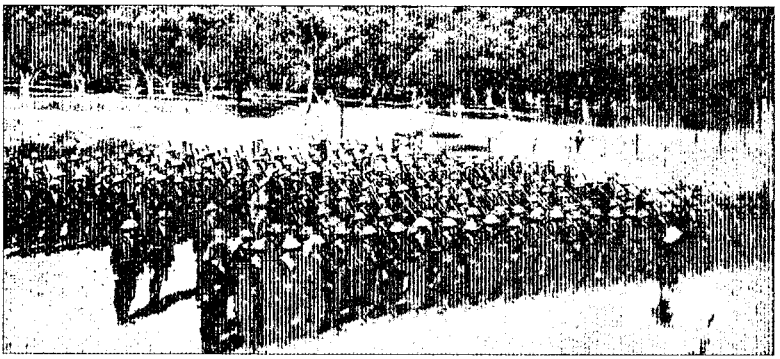

İngilizler Mudanya'ya asker çıkarırken

3. 25 Haziran 1920'de, Yunan saldırıları sırasında İngilizler, bir kısım Türk kuvvetini cepheden uzak tutmak için Marmara'nın Güney kıyılarını gözlemişler ve Mudanya'ya asker çıkarmışlardır.[748] Buradaki Türk kuvvetleri de İngilizleri ateşle karşılamış, bazı kayıplar verdirmiş, fakat daha sonra kasabanın dışındaki mevzilerine çekilmek zorunda kalmışlardır.[749] 6 Temmuz 1920'de bir İngiliz deniz filosu, Mudanya'yı üç saat kadar

748 Sarıhan, age, C.III, s.107.
749 **Harb Tarihi Vesikaları Dergisi**, S.14, Belge, 380; Tansel, age, C.III, s.159.

topa tuttuktan sonra işgal etmiştir.[750] Bu İngiliz saldırısı sırasında 25 Türk askeri şehit olmuştur.[751] Bu İngiliz saldırısının da etkisiyle 8 Temmuz'da Bursa Yunanlılarca işgal edilmiştir.[752] Bursa'nın işgalinde İngilizlerin nasıl bir tavır takındıklarını görmek için, Amiral de Robeck'in, 25 Haziran 1920'de yayınladığı şu ültimatoma göz atmak yeterlidir: "***Herhangi bir yerdeki İngilizlere ve öteki Müttefiklere karşı bir harekata girişildiği veya düşmanca bir eylemde bulunulduğu takdirde Bursa kentini donanmanın ağır silahlarıyla bombardımana tutmakta veya uçaklarla saldırıya geçmekte tereddüt göstermeyeceğim.***"[753] Bursa Vali Vekili Albay Bekir Sami, bu İngiliz tehdidine şu karşılığı vermiştir: "***Mudanya'yı 24 saat içinde terk etmediğiniz takdirde milliyetçilerin direnişi sonunda dökülecek kanın sorumluluğu size ait olacaktır.***"[754]

İngiliz birlikleri Mudanya sahilinde

750 Sarıhan, age, s.113.

751 **Türk İstiklal Harbi**, C.2, s.219; Tansel, age, s.160; Rahmi Apak, **Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları**, Ankara, 1957, s.198; Ş. Eğilmez, **M.M'de Bursa, Milli Mücadele'de Bursa**, İstanbul, 1981, s. 38-46; Sofuoğlu, age, s.385; Özakman, age, s.446.

752 Tansel, age, s. 160. Bursa'nın Yunanlılarca işgalinden sonra TBBM'de kürsünün üstüne kara bir örtü serilmiştir.

753 Ömer Kürkçüoğlu, **Türk İngiliz İlişkileri**, Ankara, 1978, s.146.

754 age, s.148.

4. 20 Temmuz 1920'de iki İngiliz zırhlısının katıldığı bir İngiliz-Yunan karma birliği de Tekirdağ'ı, Edirne'yi ve bütün Doğu Trakya'yı işgal etmiştir.[755] Tekirdağ'a yapılan Yunan çıkarması, İngiliz ve Yunan filolarının korumasında yapılmıştır. İşgale ateşle karşılık veren Türk topu, İngiliz ve Yunan savaş gemilerince ortaklaşa tahrip edilmiştir.[756]

5. 21 Haziran 1920'de, 150 kişilik bir Türk kuvveti, Çamlıca tepelerinde İngiliz mevzilerine saldırmıştır. İngilizler saldırıyı makineli tüfek ve top ateşiyle püskürtmüşlerdir.[757]

6. 5 Temmuz 1920'de Boğaziçi'nin Asya kıyılarındaki Türk çeteleri İngiliz kuvvetlerine saldırmışlardır. Çatışma bütün gün boyunca devam etmiştir. Bu çatışma sırasında İngiliz gemileri sahili ve Beykoz'u topa tutmuşlardır.[758] Beykoz'a yönelik saldırıya bir İngiliz birliği ve bir İngiliz torpidosu katılmıştır.[759] ABD Yüksek Komiseri Amiral Bristol bu Türk-İngiliz çatışmasını, "***Boğaziçi'nin Asya kıyısında Türk kuvvetleri İngiliz kuvvetlerine saldırdı... Çatışma bütün gün sürdü. İngilizler, karadaki kuvvetlerine yardım için, sahil ve Beykoz'u gemilerinden bombardıman ettirdi.***" diyerek rapor etmiştir.[760]

7. 10 Temmuz 1920'de İngilizler, Kuvayı Milliye'ye karadan ve havadan hücum etmişlerdir. Bu saldırıda önemli bir başarı elde edemedilerse de, Ali Fuat Paşa'nın verdiği bilgiye göre, bu saldırı, çevredeki Ermeni ve Rum çetelerinin saldırılarını artırmalarına neden olmuştur.[761]

8. 11 Temmuz 1920'de Yunanlılar bir İngiliz savaş gemisinin korumasında Karamürsel'e 400 asker çıkarmışlardır.[762] 1 Temmuz 1920 tarihli **İkdam gazetesi**, İngilizlerin Karamürsel'de

755 Avcıoğlu, **age**, s.168,169.
756 Tevfik Bıyıklıoğlu, **Trakya'ya Milli Mücadele**, 2.bs, Ankara, 1987, s.357; Özakman, **age**, s.446.
757 Kürkçüoğlu, , s.146; Sarıhan, **age**, C.III, s.93.Özakman, **age**, s.445.
758 **Orhan Duru**, No.8'den Tansel, **age**, s.159, dipnot 205.
759 Sofuoğlu, **age**, s.383.; Özakman, **age**, s.446.
760 Orhan Duru, **Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları**, İstanbul, 1979, s. 95.
761 Tansel, **age**, s.161.
762 Tansel, **age**, s.161; Sarıhan, **age**, s.98.

yaptıkları vahşilikleri, "*Medeni Adamlar! İngilizlerin Karamürsel'de insanlık dışı hareketleri...*" başlığıyla okuyucusuna duyurmuştur.[763]

9. 12 Temmuz 1920'de İznik Yunan ve İngiliz kuvvetlerince işgal edilmiştir.[764] İznik, daha önce de 19 Mayıs 1919'da İngilizlerce işgal edilmişti.

21 Temmuz 1920'de, Lloyd George Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada, "*Türkiye tamamıyla parçalanmalıdır. Bundan üzüntü duymak için hiçbir sebep yoktur. İngiltere Hükümeti en uygun hareket olarak Yunan birliklerinin istihdamını görüyor. Bu birlikler büyük şevk ile dövüştü. Görevi on günde tamamladı. Fransızların yardımını da elde ettik.*" demiştir.[765]

10. 5 Eylül 1919'da bir İngiliz taburuyla bir Fransız taburu ve iki batarya Hatay Dörtyol'un Gürlevik mevkiinde Kara Hasan ve çetesiyle çarpışmış, çarpışmada bir hayli kayıp veren İngiliz ve Fransız birlikleri Dörtyol'a çekilmişlerdir.[766]

11. 27 Eylül 1919'da Merzifon'daki İngiliz birliği Samsun'a çekilirken, kendisini izleyen bir Kuvayı Milliye birliğiyle çarpışmıştır.[767]

12. Adana'da da Milli kuvvetlerle İngilizler arasında sıcak çatışmaların yaşandığını bizzat İngiliz raporlarından öğrenmekteyiz. Örneğin, 22 Kasım 1920 tarihli İngiliz Genel Rapor'unda, "*Mustafa Kemal'in ordusu Adana'da İngilizlerle çarpışmakta ve Cezayir'de İngilizleri tehdit etmektedir*" denilmiştir.[768]

13. İngiltere, Kurtuluş Savaşı'nın başından sonuna kadar, hatta daha sonraki dönemlerde hep **Musul**'la ilgilenmiştir. Bölgedeki zengin petrol kaynaklarından dolayı Musul'u ele geçirmek isteyen İngilizler ilk olarak (3 Kasım 1918'de) burayı işgal

763 Sarıhan, age, s.107.
764 age, s. 122.
765 age, s.136,137.
766 Hulki Saral-Tosun Saral, **Vatan Nasıl Kurtarıldı**? Ankara, 1970, s. 28 vd; Özakman, age, s.445.
767 İsmail, H. Danişment, **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, C.4, İstanbul, 1947, s.461; Özakman, age, s.445.
768 Erol Ulubelen, **İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye**, İstanbul, 1967, s. 271.

etmişlerdir. İngilizler, sadece bölgeyi işgal edip kontrol altında tutmakla kalmamışlar, aynı zamanda türlü entrikalar da çevirmişlerdir. Örneğin İngilizler, Irak'taki Kürtleri doğrudan doğruya korumaları altına almış ve bir ara Hindistan'a sürdükleri, Süleymaniye'de çok iyi tanınan Şeyh Mahmud'u kazanmaya çalışmışlardır.[769] Atatürk ise Misak-ı Milli sınırları içinde görülen Musul'u İngilizlere kaptırmamak için elinden gelen her yola başvurmuştur: Bu yolların içinde "savaş" da vardır. Atatürk, Musul'u İngilizlerden almak için, Antep'te Kuvayı Milliye Komutanlığı yapmış olan **Milis Yarbayı Özdemir Bey**'i Revandız bölgesine göndermiştir. Özdemir Bey'in görevi, Irak Kralı Faysal'ın, Misak-ı Milli sınırları içindeki bu bölgeyi işgalini önlemek ve Musul'u İngilizlerden geri almaktır.

Revandız'da bir kısım aşiretlerin desteğini sağlayan **Özdemir Bey**, karşısında İngilizleri bulmuştur. Özdemir Bey'i etkisiz hale getirmek isteyen İngilizler Revandız'ı havadan bombalamaya başlamışlardır. Özdemir Bey'in kontrolündeki kuvvetler; Türk-Kürt birlikleri, 1922 Haziran'ından 1922 Eylül'üne kadar, 4 ay boyunca, İngilizlerle birçok defa karşı karşıya gelmiş, bu karşılaşmalar sonunda kanlı çatışmalar olmuştur.[770] Özdemir Bey, 30 Ağustos 1922'de, Büyük Taarruz kazanıldıktan bir gün sonra (31 Ağustos 1922), İngilizlere karşı **Derbent Savaşı**'nı vermiş ve İngilizleri büyük bir bozguna uğratmıştır. Özdemir Bey 18 Eylül 1922'de Revandız-Erbil yolu üzerindeki Musul'la bağlantıyı sağlayan Şaklava ilçesini işgal etmiştir.

Özdemir Bey'in Derbent Zaferi'yle Süleymaniye tehdit altında kalmıştır. Buranın da Türklerce ele geçirileceğini düşünen İngilizler, İngiliz mandası altında Süleymaniye merkezli bağımsız bir Kürt devleti ilan etmişlerdir. Şeyh Mahmud'u da **Kürt Hükümeti**'nin başkanı yapmışlardır. Ancak, İngilizlerin tam olarak kontrol edemedikleri Şeyh Mahmut, Özdemir Bey'le temas kurarak birlikte Süleymaniye üzerine yürüme önerisinde bulunmuştur. Özdemir

769 Avcıoğlu, age, CI, s.154,155.
770 Türk İstiklal Harbi, C.IV, (Güney Cephesi), s.268 vd.

Bey de bu öneriyi Türk Genelkurmayı'na bildirmiştir. Ancak, İngilizlerle, Büyük Taarruz sonrasında İzmit ve Çanakkale civarında beliren savaş tehlikesi ve bir süre sonra da Mudanya Ateşkes Antlaşması'nın imzalanması ve İngilizlerin İstanbul'u boşaltmayı kabul etmeleri gibi gelişmeleri dikkate alan Genelkurmay, Süleymaniye üzerine yürünmesini doğru bulmamıştır.[771]

Türkiye'nin bu tavrına karşın İngilizler bölgedeki saldırılarına devam etmişler; Kasım-Aralık 1922 ve Ocak 1923'te bölgede üç önemli saldırıda bulunmuşlar ama geri püskürtülmüşlerdir.[772]

14. Büyük Taarruz sonrasında Türk ordularının Çanakkale ve Boğazlara yaklaşmaları üzerine İngiliz parlamentosunda alınan karar doğrultusunda Çanakkale'deki İngiliz birlikleri takviye edilmiş ve General Harrington'a gerekirse Türk ordularıyla savaşma yetkisi verilmiştir. Bu doğrultuda İngilizler, 15 Eylül-30 Ekim 1922 tarihleri arasında savaş hazırlıklarına girişmişler, Çanakkale'ye takviye kuvvetler, uçaklar ve savaş gemileri göndermişler, seferberlik ilan etmek için ön karar almışlar, dahası İngiltere'ye bağlı Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Afrika Birliği'ne, ayrıca Romanya, Yugoslavya ve Bulgaristan'a "asker göndermeleri" için çağrıda bulunmuşlardır. Yunan donanmasından da yararlanmak istemişlerdir.[773]

Peki, ama Yunanistan bozguna uğradıktan sonra İngiltere Türkiye'yle savaşı neden göze alamamıştır? Cumhuriyet tarihi yalancılarına göre bu durumun nedeni "*İngiltere'nin zaten Kurtuluş Savaşı'nda Türkiye'yi desteklemesidir!*" Bu "deli saçması" iddianın aksine "gerçek" çok daha başkadır!

İngiltere'nin, 1922 sonlarında Türkiye'yle savaşı göze alamamasının belli başlı nedenleri şunlardır:

1. I. Dünya Savaşı'nda 750 bin civarında kayıp veren İngilizlerin 1922 sonlarında Anadolu'da yeni bir savaşı sürdüre-

771 Avcıoğlu, age, s.155, 156.

772 age, s.156.

773 Konunun detayları için bkz. David Walder, **Çanakkale Olayı**, İstanbul, 1971, s.215-372; Michael Llewellyn Smith, **Anadolu üzerindeki Göz**, İstanbul, 1978, s.344; Kürkçüoğlu, **Türk-İngiliz İlişkileri**, s.239-247.

cek kadar "askeri", "maddi" ve "moral" gücü yoktur. Nitekim, İngiltere bu nedenle Kurtuluş Savaşı'nda bütün ümitlerini Yunanistan'a bağlamıştır.

2. İngiliz kamuoyu, hem I. Dünya Savaşı'nın yıpratıcı etkilerinden dolayı, hem de Yunanistan'ın Anadolu'da yaptığı "kıyım "ve "katliamlardan" dolayı artık savaş istememektedir. Bunun bilincinde olan İngiliz siyasetçiler, Türkiye ile yeni bir savaşı göze alamamışlardır.

3. Yunan ordusunu bozguna uğratan Atatürk'ün düzenli ordularının "kararlı" ve zafer kazanmanın verdiği "gururlu" tavrı da İngilizlerin yeni bir savaşı göze alamamalarında etkili olmuştur. Özellikle, 31 Ağustos 1922'de Irak'ta, **Albay Özdemir Bey** komutasındaki Türk birliklerinin İngilizleri **Derbent Savaşı**'nda bozguna uğratmaları, İngilizlerin geri adım atmalarında çok etkili olmuştur.

4. Kurtuluş Savaşı sırasında, **İrlanda, Mısır, Afganistan, Hindistan** ve **Irak**'ta çıkan "İngiliz karşıtı" isyanlar ve başlayan "bağımsızlık hareketleri" ve Mustafa Kemal'in özellikle Hindistan'daki ve Irak'taki isyan ve bağımsızlık hareketlerini "gizli açık" desteklemesi, İngiltere'yi kaygılandırmıştır. Özellikle, İstanbul'un işgalinden sonra İslam dünyasında artan "İngiliz karşıtı" ve Türkiye "yanlısı" hareketler, İngilizleri düşündürmüştür! İngilizler, İstanbul'un işgaline bu derece büyük bir tepki duyan İslam dünyasının, Türklerin Yunan zaferinden sonra, Türklere saldıracak, onlarla savaşacak İngilizlere çok büyük bir tepki göstereceklerinden korkmuşlardır.

5. İngilizlerin, 1922'de Türklerle savaşı göze alamamalarının en önemli nedenlerinden biri de Atatürk'ün daha 1920'de İtalyanlarla, 1921'de ise Ankara Antlaşması'yla Fransızlarla anlaşarak, İngilizleri yalnız bırakmasıdır. Uluslararası alanda yalnız kalan İngilizler de şanslarını çok fazla zorlamamışlardır.[774]

Özetle, "*Kurtuluş Savaşı'nda Türk ordularının İngilizlerle savaşmadığı, İngilizlerin Türklere kurşun sıkmadıkları!...*" iddiası koskoca bir Cumhuriyet tarihi yalanıdır. 1922'de Yunanlıların

774 Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı sırasındaki İngiliz politikası ve Türk-İngiliz Savaşı hakkında bkz. Meydan, **Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları**, s.185 vd.

bozguna uğratılmasından sonra İngilizlerin Türklerle savaşmamalarının nedeni -görüldüğü gibi- o sıradaki iç ve dış koşullardır.

Bütün belgeler ve gerçekler ortadayken **Prof. Mehmet Altan**, hiç sıkılmadan, halkın gözünün içine baka baka şöyle yalan söylemektedir:

"Resmi propaganda, Kemalizmin anti-emperyalist bir hareket olduğunu söyler, ama bu doğru değildir. Milli kurtuluş savaşı, anti-emperyalist bir hareket değildir. İngiltere'nin o dönem yeryüzü politikaları incelenmeden, hesaba katılmadan, algılanmadan Kemalizmin, yeryüzünü belirleyen İngiltere'nin doğrultusundaki yeri anlaşılamaz. Milli kurtuluş savaşı anti-emperyalist bir hareket değildir; çünkü Türk-Yunan savaşından bir yıl önce İngiliz Dışişleri Bakanı, böyle bir muhtemel savaşa tarafsız kalacağını açıklamıştır..."[775]

Mehmet Altan, "tarafsız kalmaktan" söz eden o İngiltere Dışişleri Bakanı'nın daha sonra ne gibi açıklamalar yaptığını ve İngiltere'nin maddi ve manevi bakımdan Yunanistan'ı nasıl desteklediğini bilmiyor anlaşılan! Bırakın Yunanistan'ı desteklemeyi, yukarıda da açıkça gösterildiği gibi İngiltere, Kurtuluş Savaşı sırasında Türk ordularıyla birçok kere sıcak çatışmaya girmiştir. 31 Ağustos 1922'deki Derbent Savaşı, Büyük Taarruz ölçüsünde bir Türk-İngiliz savaşıdır.

Türk Kurtuluş Savaşı'nın "anti-emperyalist bir savaş olmadığını" iddia eden Mehmet Altan gibilere Türk insanının, Türk ordularının, Kurtuluş Savaşı sırasında **Fransızlar**la yaptığı kanlı savaşları da anlatmamız gerekecek sanırım!

Fransızlarla Yapılan Savaşlar ve Çatışmalar

Kurtuluş Savaşı'nın "antiemperyalist" bir mücadele olduğunun en açık kanıtlarından biri 1919-1921 yılları arasında Güney Anadolu'da Fransızlarla yapılan "kanlı" savaşlardır. I. Dünya Savaşı sırasında İngilizlerle anlaşan Fransızlar, Mondros Ateşkes

775 Komisyon, **Türk Düşünce Hayatı**, Hz. Muharrem Sevil, Hece Yayınları, Ankara, 2006, s. 263.

Antlaşması sonrasında Güney Anadolu'da kelimenin tam anlamıyla "kıyım" ve "katliama" dayanan bir işgal stratejisi izlemişlerdir. Özellikle Urfa, Antep ve Maraş'ta Türk halkına uygulanan "kıyım", dünya tarihinin en acı olaylarından biridir. İşgalci Fransızlar, sadece kendileri Güney Anadolu'yu yakıp yıkmakla kalmamışlar, bir de Ermenilerden kurdukları "gönüllü alaylarla" Türklere adeta "kan kusturmuşlardır".

Güney Cephesi ve Atatürk

Fransızların ve Fransız destekli Ermenilerin özellikle Urfa, Antep ve Maraş'taki kanlı işgallerine karşı bölge insanı hareket geçmiştir. Güney Cephesinde kurulan Kuvayı Milliye adeta düzenli bir ordu gibi işgalcilerle savaşmıştır. **Atatürk'ün emriyle açılan Çukurova Cephesi,** bölgeye gönderilen subaylarla güçlendirilmiş, Güney Cephesi Kuvayı Milliye birlikleri organize edilerek Fransız ve Ermeni birliklerini bozguna uğratmışlardır.[776]

Güney cephesinde; Urfa, Antep ve Maraş'ta yaşanan Türk-Fransız savaşlarını, **Gani Girici, Ahmet Remzi Yüreğir, Damar Arıkoğlu** gibi bu savaşlara bizzat tanık olanlar ve **Ali Fuat Paşa** gibi milli hareketin önde gelen isimleri, anılarında bütün detaylarıyla anlatmışlardır.[777]

776 Sivas Kongresi'nden sonra Kuvayı Milliye teşkilatı Mustafa Kemal'in emir ve direktifleriyle düzenlenmeye başlanmış, bu doğrultuda Kuvayı Milliye teşkilatlarının başına subaylar atanmıştır. Bu doğrultuda Güney Cephesi'ne de komutanlar gönderilmiştir. Nitekim, Mustafa Kemal Nutuk'ta, "***Maraş ve Antep'e Kılıç Ali Beyi ve Kilikya mıntıkasına da Topçu Binbaşı Kemal ve Yüzbaşı Osman Tufan Beyleri göndererek ciddi teşkilat ve teşebbüsata geçtik***" demektedir. Hatipoğlu, age, s.73.

777 Cebesoy, **Milli Mücadele Hatıralarım**, s. 324-333, 455-463. Ahmet Remzi Yüreğir, "*İşgal, Zulüm, Fecaat, Esaret Karşısında Türk Çocuklarının Gösterdikleri Fedakârlıklar*", **Yeni Adana**, 14 Mayıs, 1953; Ahmet Remzi Yüreğir, "*Milli Mücadele'de Çukurova, Yüreğir Ovası'nda Harp Nasıl Olmuştu?*", **Yeni Adana**, Ekim-Kasım 1953, Adana, 1953; Gani Girici, "*Adana Vilayeti Nasıl Kurulmuştu? Ve Atatürk İle İlk Görüşmem*", **Çukurova**, 5 Ağustos 1982, Adana, 1982; Gani Girici, "*Çukurova'nın İşgali ve Milli Mücadele'nin Önemli Olayları*", **Yeni Adana**, 26-30 Aralık 1977, Adana, 1977; Gani Girici, "*İşgal ve Milli Mücadele Hatıraları, Ahmet Remzi Yüreğir'in Kurtuluş Anılarından*", **Yeni Adana**, Aralık 1978, Adana, 1978; Gani Girici, "*Kilikya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde Kimler Vazife Aldı?*" Yeni Adana, 21 Aralık 1977, Adana, 1977; Damar Arıkoğlu, **Hatıralarım**, İstanbul, 1961.

Fransızlarla, Toroslar'da, Amanos kesiminde, Urfa, Maraş ve Antep içinde ve çevresinde, Çukurova'da birçok kanlı savaş yapılmıştır. Nitekim Kurtuluş Savaş'ındaki ilk kurşun da Fransızlara sıkılmıştır. 19 Aralık 1918 tarihinde Dörtyol'un Karakese köyüne saldıran Fransız birliğine 15 kayıp verdirilmiştir. Anadolu'da işgallere karşı ilk "silahlı örgütü" kuran kişi de Dörtyollu Kara Hasan'dır. Kara Hasan ve çetesi Fransızlarla defalarca karşı karşıya gelmiştir.[778]

1919-1921 yılları arasında Güney Anadolu ve civarında gerçekleşen Türk-Fransız savaşlarında taraflar **10.000'den fazla kayıp** vermişlerdir.[779]

Bir "savaş dahisi" olan Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması için mümkün olduğunca "cephelerin daraltılması" gerektiğini düşünüyordu. Bunun için de işgalciler arasındaki "çıkar çatışmalarından" yararlanmak ve mümkün olduğunca "İngiltere ve Fransa gibi büyük emperyalist güçleri karşısına almamak" stratejisini izlemiştir. Atatürk bu gerçeği Nutuk'ta, "*Birinci Cihan Harbi'nde Osmanlı Devleti'nin yanında koskoca Almanya, Avusturya-Macaristan varken, hepsini birden mağlup eden İtilaf Devletleri karşısında tekrar onlarla husumete sebep olacak vaziyetler almaktan daha büyük mantıksızlık ve akılsızlık olamazdı*" diyerek ifade etmiştir. Bu nedenle mümkün olduğunca "stratejik" davranmalıydı. Batı Cephesinde Yunanlılara karşı mücadele ederken bir de güneyde Fransızlara karşı cephe açmak, merkezi gücü ikiye bölmek demekti ki, bu durum milli hareketi tehlikeye sokabilirdi. Bu nedenle, hem "milli güçleri ikiye bölmemek", hem de "büyük devletlere açıkça meydan okumamak" için Çukurova Bölgesine düzenli bir ordu gönderilmemiştir. Buna karşın, **Atatürk** bu bölgedeki Kuvayı Milliye ile özel olarak ilgilenmiş, bölgedeki çetelere çeki-düzen vermek için **takma isimlerle bölgeye küçük rütbeli, fakat çok yetenekli komutanlar** göndermiştir.[780] Atatürk'ün "takma isimli komutanları", "yerel

778 Celal Erikan, **Kurtuluş Savaşımızın Tarihi**, İstanbul, 1971, s.28.
779 Özakman, **age**, s. 444.
780 Hatipoğlu, **age**, s.76.

önderlerle" birlikte Urfa, Antep ve Maraş'ı Fransızlardan "savaşarak" geri almıştır.

"*Kurtuluş Savaşı'nda sadece Yunanlılarla savaştık!*" diye insanların gözünün içine bakarak "yalan söyleyen" Cumhuriyet Tarihi yalancılarına belki bir "ders" olur diye Kurtuluş Savaşı sırasında yaşanan Türk-Fransız çarpışmalarına birkaç örnek vermek istiyorum.

Güney Cephesinde Fransızlarla yapılan belli başlı savaşlar ve çarpışmalar şunlardır:

1. Maraş Savaşı: (21 Ocak-11 Şubat 1920): 21 Ocak 1920'de Fransız kuvvetleri Maraş Hükümet Konağını işgal etmek isteyince, Maraş'taki milli kuvvetler Fransızlara ateşle karşılık vermişlerdir. Birkaç gün devam eden çarpışmalar sonrasında 23 Ocak 1920'de Fransız topları Maraş'ı ateş altına almıştır.[781] Türk milli kuvvetlerinin imdadına Atatürk yetişmiştir. 24 Ocak 1920'de yayınladığı bir genelge ile Arapların da Türklere yardım edeceklerini ve Fransızların iki yönden kıskaç altına alınacağını bildirmiştir.[782] Bu genelge Fransızlar üzerinde tedirginlik yarattığı sırada Atatürk, 25 Ocak 1920'de Kolordulara şu talimatı vermiştir:

a) Fransız kuvvetlerinin hepsini ayrı ayrı ve birdenbire bulundukları yerde kuşatmak ufak garnizonlardan başlayarak esir ve yok etmek.
b) Tünelleri, köprüleri atmak, yolları tahrib etmek, gezici müfrezelerle yolları kesmek. Fransızların birbirleriyle bağlantılarına engel olmak.
c) Fransızlara karşı ilk ayaklanmayı Urfa'da hemen başlatmak.
d) Fırat'ın doğusundaki Fransızları buralardan çekilmek zorunda bırakmak ve bunun için de bir Fransız müfrezesinin ev ve çadırına her gece ateş açmak.
e) Aşiretleri hararetle kışkırtmak.[783]

781 Tansel, age, C.III, 194.
782 age, s.196,197.
783 age, 197,198.

1. Şubat 1920'de Maraş'taki Türk-Fransız savaşı daha da şiddetlenmiş, Fransızlar Maraş çarşısını yakmıştır. 6 Şubat 1920'de Maraş semalarında bir Fransız uçağı uçmuş, 7 Şubat 1920'de İslahiye taraflarından gelen 500 kişilik ve 2 toplu bir Fransız birliği Maraş'a bir buçuk saatlik mesafede milli kuvvetlerce durdurulmuştur. Ancak 300 kişilik bir Fransız birliği bir dağ bataryasıyla Maraş'ı bombardımana tutmuştur.[784]

21 Ocak-11 Şubat arasındaki Maraş Savaşı'nda, Fransız birliklerinde savaşan 2500 kadar Ermeni vardır. [785]

10/11 Şubat 1920 gecesi Fransızlar, Maraş'ı boşaltmaya başlamışlardır. Bu sırada yaşanan Türk-Fransız çarpışması sırasında, General Celal Erikan'a göre Fransızlar 2000 ölü vermiştir. Türklerden ise 200 şehit, 500 yaralı vardır.[786]

2. Urfa Savaşı: (9 Şubat-10 Nisan 1920): Urfa'yı işgal etmiş olan Fransızlarla Türk milli kuvvetleri 9 Şubat 1920'de savaşmaya başlamışlardır. Bölgedeki önemli Kürt aşiretleri de Türkleri desteklemiştir.[787] Fransızlar, Urfa'da 1700 Ermeniyi silahlandırmışlardır. Ayrıca Fransızların ellerinde 7, 8 makineli tüfek vardır.[788] Bu güçle, Fransızlar ve Ermeniler Urfa'da Türkleri katletmeye başlamışlardır.[789] Urfa'da Ermeni ve Fransızların Türkleri katletmelerini İngilizler, tam tersi bir biçiminde "Türklerin Ermenileri katlettiği" şeklinde dünyaya yansıtmışlar ve Osmanlı Hükümeti ve Harbiye Nezareti'nden bölgedeki Fransızlara ve Ermenilere yönelik hareketlerden kaçınılması yönünde bir yazı almışlardır. [790] Ancak Atatürk, Osmanlı Hükümeti'nin ve Harbiye Nezareti'nin, "*Milli kuvvetlerin Maraş ve Urfa'da ileri gitmemeleri konusundaki*" yazısına uyulmaması gerektiğini belirterek Maraş ve Urfa'da Türk hakimiyeti kuruluncaya kadar

784 age, s. 198,199.
785 Avcıoğlu, age, C.III, s. 1275.
786 age, s.1276.
787 Tansel, age, s.203,204.
788 Avcıoğlu, age, s.1278.
789 Nimet Arsan, **Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri**, Ankara, 1964, s.195.
790 Tansel, age, s.205.

bölgede mücadelenin devam edeceğini, eğer Fransızlar buraları boşaltmazsa Türk direnişinin daha da güçlenip yayılacağını belirtmiştir. [791]

Ancak zaman içinde Urfa'daki Türk kuvvetleri zor durumda kalmışlar, bunun üzerine Urfa eşrafından bir heyet 19 Mart 1920'de Atatürk'e bir telgraf çekerek "Urfa'da Türklerin çok kayıp verdiklerini ve bir an önce Urfa'ya yardım ulaştırılması gerektiğini" bildirmiştir. Atatürk onlara verdiği cevapta, "*13. Kolordu ciddi olarak Urfa meselesini halledecektir. Talimat verildi. Haberleşiniz.*" demiştir.[792] Yine Atatürk, 30 Mart 1920'de, "*Urfa'ya en yakın askeri birliklerden yeter derecede bir kuvvetin hemen Urfa'ya gönderilmesini ve sürüncemede kalmış olan Urfa işinin sonuçlandırılmasını 13. Kolordu'dan*" istemiştir.[793] Ancak yine de 13. Kolordu Urfa'ya zamanında gereken yardımda bulunamamıştır. Fakat Atatürk, yetkililere telgraf üzerine telgraf göndererek, ne kuvvet bulursa Urfa'ya yollamaya çalışmıştır.[794]

Bu arada Urfa'daki Fransızların durumu da pek parlak değildir. Fransızlar, 10 Nisan 1920'de silah ve cephaneleriyle birlikte Urfa'dan çekilmişlerdir.

Fransızlar, Urfa'da Türk milli kuvvetleriyle yaptıkları savaşta 250 ölü, 163 yaralı vermişlerdir.[795]

3. Gaziantep Savaşı (3 Şubat-28 Mayıs 1920): Fransızlar, silahlandırdıkları Ermeni çeteleriyle birlikte, Antep'i, çok kanlı bir şekilde işgal etmişlerdir. "*Ermenilerin yalnız buldukları Türkleri öldürmeleri, sarkıntıya uğrayan anasını savunmak isteyen 8 yaşındaki Mehmet'in süngülenmesi, kadınların peçelerinin açılması, iki topluluk arasındaki ilişkileri çok gerginleştirmiştir.*"[796]

Atatürk'ün Antep'e yolladığı subaylardan Polat Paşa (Yüzbaşı Kamil) Kilis'te Fransız kuvvetlerine önemli kayıplar verdirmiştir. Yüzbaşı Kamil, Antep-Kilis arasındaki Fransız İkmal

791 Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S.18, Belge, 451.
792 Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S.13, Belge, 336.
793 Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S.13, Belge, 349.
794 Avcıoğlu, age, s.1278.
795 Türk İstiklal Harbi, C.IV, Güney Cephesi, s.116.
796 Avcıoğlu, age, s.1279.

birliklerini 3-18 Şubat 1920 tarihleri arasındaki pusu ve baskınlarıyla yok etmiştir.[797]

Şahin Bey ve Antepli çocuk kahramanlar

Antep'teki Fransız "saldırıları" ve "katliamları" artınca Antep Heyet-i Merkeziyesi, **Şahin Bey**'i, Antep-Kilis Yolu Kuvayı Milliye Komutanlığı'na getirmiştir. Şahin Bey, Antep-Kilis yolu

797 age, s.1280

üzerinde üç savunma hattı kurarak Fransızların merkezle bağlantılarını kesmiştir.[798] 26 Mart 1920'de Fransız birlikleriyle üç gün süren çok kanlı bir çatışmaya giren Şahin Bey, yenilmiş ve Fransız süngüleri altında can vermiştir. [799]

Dağınık haldeki müfrezelerin Antep'te Fransızlara karşı istenilen düzeyde başarılı olamamaları üzerine Atatürk'ün bu bölgedeki milli kuvvetleri örgütlemekle görevlendirdiği subaylardan **Kılıç Ali Bey,** Antep'teki dağınık kuvvetleri bir araya getirerek Antep direnişini yeniden alevlendirmiştir.[800]

1 Nisan 1920'de Antep'te Fransızlar, Fransız destekli Ermeniler ve Türkler arasında **çok kanlı bir savaş** başlamıştır. Fransızlar Antep'i uzun süre top ateşi altında tutmuşlardır. Türklerle Fransızlar arasındaki çatışmalar artınca, 26 Nisan 1920'de Türklerle Fransızlar arasında **Birinci Mağarabaşı Savaşı** gerçekleşmiştir. Bu savaşı kazanan milli kuvvetler Antep'in kurtuluşu yolunda önemli bir adım atmışlardır.[801]

Antep'teki Fransız ve Ermeni "vahşeti" o derece artmıştır ki, Atatürk, İtalyan Ajansı aracılığıyla Antep'teki katliamı bütün dünyaya duyurmak için 31 Mart 1920'de Refet Paşa'ya bir yazı göndererek bölgedeki Fransız ve Ermeni katliamlarını anlatmış ve bu olayların protesto edilmesini istemiştir.[802]

Fransız kuvvetlerinin bir kısmı 28 Mayıs 1920'de teslim olmuşlardır. Daha sonra 29/30 Mayıs 1920'de "yirmi günlük" bir **ateşkes** antlaşması imzalanmış, ancak buna karşın Fransızların ve Ermenilerin Türklere saldırıp, katliamlarına devam etmeleri ve dahası Fransızların Zonguldak'ı işgal etmeleri üzerine **Atatürk,** 18/19 Haziran 1920'de ateşkesi bozarak, 20 Haziran 1920'de **General Nihad'ı Elcezire, Albay Selahaddin Adil Bey'i de Adana-Antep Cephesi komutanlıklarına getirmiştir.**[803] Böylece Antep savunmasını merkezleştirip derleyip toparlamıştır.

798 Tansel, age, s.209.
799 age, s.210.
800 age, s.210.
801 age, s.211.
802 Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S.13, Belge, 350.
803 Tansel, age, s. 222, 223.

19 Temmuz 1920'de Fransızlarla Türkler arasında **Toros Bağları Savaşı** yapılmıştır. 19 Temmuz sabahı başlayan Türk taarruzu sonucunda bozguna uğratılan Fransızlar Tarsus'a doğru kaçmışlardır. Fransızların bu savaştaki kayıpları, 200 insan, 200 tüfek, 7 makineli tüfek ve 5 de otomatik tüfektir.[804]

4. Hacıkırı ve Belemedik Çarpışmaları: Pozantı ile Adana arasındaki demiryolu üzerinde bulunan Hacıkırı, Fransız birliklerinin ikmal ve irtibat merkezlerinden biridir. Bu nedenle milli kuvvetler burayı ele geçirmek için saldırıya geçmişlerdir. 2/3 Nisan 1920 gecesi Hacıkırı'yı kuşatan Türk birlikleriyle Fransız birlikleri arasında büyük bir çatışma meydan gelmiştir. Ermeni takviyeli Fransız kuvvetleri 1000 kişi civarında, Türk kuvvetleri ise 2300 kişi civarındadır. Üç gün devam eden çarpışmalar sonunda 6 Nisan 1920'de Hacıkırı ele geçirilmiştir.[805]

Milli kuvvetler, 7 Nisan 1920'de Kelebek'i almışlardır. Milli kuvvetler daha sonra 8 Nisan 1920'de Belemedik'i kuşatmışlardır. 10 Nisan 1920'de Fransızlar üzerine yapılan saldırıyla Belemedik kurtarılmıştır.[806]

5. Birinci Kavaklıhan Savaşı: 11 Nisan 1920 tarihinde Kavaklıhan'a saldıran Fransız birlikleri onlardan sayıca çok az olan Türk birliklerince bozguna uğratılmıştır. [807]

6. İkinci Kavaklıhan Savaşı: Birinci Kavaklıhan Savaşı'nı kaybeden Fransızlar, 19 Mayıs 1920 tarihinde ikinci kez Kavaklıhan'a saldırmışlardır. Üç gün devam eden Fransız kuşatmasını kıran milli kuvvetler, Fransızları Adana'ya çekilmek zorunda bırakmışlardır. [808] Tank, top ve uçaklarla destekli Fransız ordusuna, onların onda birinden az olan Türk milli kuvvetlerinin büyük kayıplar verdirmesi çok dikkate şayan bir olaydır.[809]

---

804 age, s.224.
805 Türk İstiklal Harbi, 137; Kasım Ener, **Çukurova, Kurtuluş Savaşı'nda Adana Cephesi,** Ankara, 1970, s. 66,67; Hatipoğlu, age, s.77.
806 Ener, age, s.67; Hatipoğlu, age, s.78.
807 **Türk İstiklal Harbi,** C.IV, s. 143; Hatpoğlu, age, s.79.
808 **Türk İstiklal Harbi,** C.IV, s.141-144; Hatipoğlu, age, s.80.
809 Ener, age, s.53.

7. Karboğazı Savaşı: I. Dünya Savaşı'nda Verdün'da Almanlara karşı çok önemli zaferler kazanan Fransız Tabur Komutanı Mesnil, 26 Mayıs 1920'de Karboğazı'nda milli kuvvetlerle yaptığı çatışmada yenilerek, 44 köylüye teslim olmak zorunda kalmıştır.[810] Kilikya Batı Cephesi Komutanı Tekelioğlu Sinan, bu olayı Atatürk'e şöyle rapor etmiştir:

"Ağır ve hafif yaralı 650 er, biri binbaşı olmak üzere 23 subay esir alınmıştır. Bilan ve Teke sırtları cesetlerle doludur. Düşmanın 200'den fazla ölüsü vardır. 2 top, 8 makineli tüfek, 40 otomatik tüfek, 1000 kadar çeşitli silah, 13 katana, 90 katır ele geçirilmiştir."[811]

8. Hacı Talip Çiftliği Baskını: Tarsus demiryolunun kuzeyinde bulunan Hacı Talip çiftliği Fransızların eline geçmiştir. Tarsus Grup Komutanı İbrahim Ferahim (Şalvuz) Bey, müfrezelerini toplayarak 25 Haziran 1920 akşamı Hacı Talip Çiftliği'ne bir saldırı düzenlemiştir. Fransızlar teslim olup çiftliği boşaltmayı reddederek çatışmaya başlamışlardır. Bunun üzerine milli kuvvetler bir taraftan Fransızlarla çatışırken diğer taraftan çiftliği ateşe vermişlerdir. Bunun üzerine paniğe kapılan Fransız askerlerinin bir kısmı Tarsus'a doğru kaçmaya başlamış, bir kısmı da teslim olmuştur.[812]

9. Tarsus Bağları Taarruzu: Hacı Talip Çiftliği'nde yenilen Fransızlar, Tarsus Bağları'na çekilmişlerdir. Bu durum karşısında mıntıka komutanı Yarbay Şemsettin Bey, sol cenah komutanı Binbaşı İ.Ferahim Bey'le görüşerek Tarsus'un alınmasına karar vermişlerdir. Yapılan hazırlıkların ardından 15/16 Temmuz 1920 gecesi başlayan taarruzdan istenilen sonuç alınamamış, bunun üzerine 16/17 Temmuz gecesi ikinci bir taarruz daha yapılmış ama bu da çok başarılı olmamıştır. Ancak milli kuvvetler ne pahasına olursa olsun burayı ele geçirmeye kararlıdır. Bu nedenle 18/19 Temmuz gecesi yapılan üçüncü taarruz başa-

810 Hatipoğlu, age, s.81.

811 Türk İstiklal Harbi, C.IV,s. 146; ATASE, Arş.I-4282, Kls, 593, Dos. 14A-137, F.19.

812 Türk İstiklal Harbi, C.IV, s.174.

rılı olmuş ve Fransızlar, 200 kadar kayıp vererek Tarsus'a geri çekilmişlerdir.[813]

10. Kamberhöğüyü Savaşı: Tarsus Bağları Savaş'ında yenilen Fransızların Mersin ve Adana ile bağlantıları kesilmiş, Fransızlar Tarsus'da sıkışıp kalmışlardır. Zor durumda kalan Fransızlar, Adana'dan yardım istemişler, gelen yardımı Kamberhöyüğü'nde karşılayan ve burada Fransızlarla çatışmaya giren Çeliktaş müfrezesi 27 Temmuz 1920'deki Kamberhöyüğü Savaşı'nda yenilmiştir.[814]

11. Yüreğir Ovası Savaşları: Bölgenin buğday ihtiyacını karşılayan Yüreğir Ovası'nı Fransızlardan temizlemek isteyen milli kuvvetler, 9 Temmuz 1920 sabahı, Yarbaşı mıntıkasında Fransızlarla çatışmaya başlamışlardır. Buradaki Türk-Fransız çatışması aralıksız on beş saat sürmüştür. Bu sırada İnnepli sırtlarını ele geçiren Fransızlar buralara toplar yerleştirmiş ve hareket halindeki milli kuvvetleri ateş altına almıştır. Bunun üzerine milli kuvvetler karargâhları olan Taşçı köyüne çekilmişlerdir.[815]

Fransızlar 12 Temmuz 1920'de milli kuvvetlerin karargâhı Taşçı köyüne saldırmışlardır. Taşçı köyü savaşı aralıksız beş saat devam etmiş, Fransızların her türlü imkânı kullanarak yaptıkları bu büyük saldırıda daha fazla kayıp vermek istemeyen milli kuvvetler iki km uzaktaki Kılavur köyüne doğru çekilmişlerdir.[816] Böylece Taşçı köyü Fransızların eline geçmiştir. Gerekli hazırlıkları yapan milli kuvvetler, 15 Temmuz 1920 sabahı Taşçı köyüne taarruz etmişlerdir. Bu Türk taarruzuna Fransızlar, Adana'dan aldıkları destekle çok şiddetli bir karşı taarruzla cevap vermişlerdir.16 Temmuz'da başlayan Fransız taarruzu milli kuvvetleri zora sokmuştur. Milli kuvvetler Seyhan nehrinin batı yakasına geçmişlerdir. Böylece Yüreğir Ovası Fransızların kontrolüne geçmiştir. Fransızlar burada halka büyük zulümler yapmıştır.[817]

---

813 Ener, age, s.87; **Türk İstiklal Harbi**, C.IV, s.177,178; Hatipoğlu, age, s.88.
814 **Türk İstiklal Harbi**, C.IV, s.178,179.
815 Ener, age, s.81,82; Hatipoğlu, age, s.90.
816 Ener, age, s.83.
817 Ener, age, s.84; Hatipoğlu, age, s.92.

12. Fransızlar ve Fransız destekli Ermenilerle Türkler arasında daha sonra da birçok kanlı savaşlar, çarpışmalar yaşanmıştır. Yukarı dağlık bölgede yapılan Kozan, Hacın, Saimbeyli, Doğanbeyli ve Şarköy olaylarında Fransız destekli Ermenilerin "kıyım" ve "katliamlarına" Türk milli kuvvetleri "direnişle" karşılık vermişlerdir.[818]

Türklerle Fransızlar arasında ayrıca, **Küçük Ziyarettepe Savaşı, Kovanbaşı Savaşı, Kanlı Geçit Savaşları, Fadıl Muharebesi, Zeytun Savaşı** meydana gelmiştir. [819]

Kanlı Türk-Fransız savaşları, 20 Ekim 1921'de imzalanan **Ankara Anlaşması** ile sona ermiş ve Fransızlar Anadolu'dan çekilmişlerdir.

"*Kurtuluş Savaşı'nda sadece Yunanlılarla savaşılmıştır*" diyenler, acaba Fransızlarla yapılan bu savaşları duymadılar mı, yoksa duydular da duymazlıktan mı geliyorlar?

Ne dersiniz?

I. İnönü Savaşı Olmamıştır Yalanı

"I. İnönü Zaferinin olmadığını kanıtladım!"
Prof. Yalçın Küçük

Cumhuriyet tarihi yalancılarının, "şehir efsanesi" haline gelen "kült" yalanlarından biri de "*Kurtuluş Savaşı Tarihinde İnönü Savaşları diye adlandırılan savaşların gerçekte olmadığı*" yalanıdır.

Örneğin, "tez hastası" Prof. Yalçın Küçük, "*Aydın Üzerine Tezler 2*" adlı kitabında İnönü Savaşlarının "olmadığını" şöyle ifade etmiştir:

"***İlk okul Yurttaşlık Bilgilerinde bile İnönü Zaferi anlatılıyor. İnönü'de makus talihin yenildiği söyleniyor. Genelkurmay yayınlarına ve diğer kaynaklara dayanarak İnönü'de zafer değil bir çarpışma bile olmadığını gösterdim. Çerkez Ethem***

818 Hatipoğlu, age, s.92-95.
819 age, s.112-117.

ve Mustafa Suphi'yi temizlemeye kararlı Anadolu ihtilalcileri temizlik hareketini maskeleyecek bir zafer arıyorlar. Mutlak yaratmak zorunluluğu duyuyorlar. İnönü'de yaratıyorlar (yani uyduruyorlar.)"[820]

Bu Cumhuriyet tarihi yalanını, Kadir Mısıroğlu, Burhan Bozgeyik, Abdurrahman Dilipak gibi bilumum "şeriatçı" yazar çizer tayfası diline dolamıştır.

Bu yalanı deşifre etmeden önce, buna bağlı başka bir yalanı, "***Çerkez Ethem hain değildir!***" yalanını deşifre etmek çok daha doğru olacaktır. Çünkü, Cumhuriyet tarihi yalancılarının ısrarla "yoktur" dedikleri I. İnönü Savaşı'nı milli hareket açısından hem "çok zora sokan" hem de "çok önemli kılan", I. İnönü Savaşı'nın meydana geldiği günlerde, milli kuvvetlerin bir taraftan Yunan taarruzunu durdurmaya çalışırken, diğer taraftan da isyan ederek Yunan saflarına geçen Çerkez Ethem kuvvetleriyle mücadele etmek zorunda kalmasıdır.

Özetle, I. İnönü Savaşı'nın anlamını ve önemini kavrayabilmek için önce Çerkez Ethem Olayı'nı bilmek gerekmektedir.

Çerkez Ethem Hain Değil midir?

Kurtuluş Savaşı'na Atatürk dışında yeni bir lider arayan, "İkinci Cumhuriyetçi", "Marksist dönmesi", "liboş" ve "yobaz" takımı oradan buradan elde ettikleri bilgi kırıntılarıyla sözüm ona "Burjuva milliyetçisi" Mustafa Kemal Atatürk'ün karşısına "Sosyalist-Bolşevik", "halk adamı" Çerkez Ethem'i çıkarmak istemişler ve bu doğrultuda "resmi tarih yalan söylüyor" diyerek Çerkez Ethem'i Kurtuluş Savaşı'nın "bir numaralı kahramanı" ilan etmişlerdir!

Çerkez Ethem'i "Kurtuluş Savaşı kahramanı" yapma modasını başlatan, 1950'lerde **Cemal Kutay**'dır. Birilerince Demokrat Parti'ye "tarihsel altyapı" hazırlamakla görevlendirilen Cemal Kutay, 1950-1960 döneminde İnönü karşıtlığını, "**İsmet İnönü-Çerkez Ethem çekişmesi**" biçiminde kamuoyuna sunmuştur. Ku-

820 Yalçın Küçük, **Aydın Üzerine Tezler**, CII, İstanbul, 1987, s.1,2.

tay, "*Kahraman Ethem'in başarılarını kıskanan İsmet Paşa'nın Ethem'i ihanete zorladığını!*" iddia etmiştir. [821]

Turgut Özakman, "Çerkez Ethem vatan haini değildir" masalının böyle başladığını ileri sürmüştür.[822] Daha sonra İsmail Bilen, Hasan İzzettin Dinamo, Yalçın Küçük, Kadir Mısıroğlu, Cemal Şener, Emrah Cilasun vb. birçok tarihçi-yazar bu masalı daha da allayıp pullayıp en etkili Cumhuriyet tarihi yalanlarından birini yaratmışlardır: Bu yalanın adı, "Çerkez Ethem hain değildir!"

Özakman, "Çerkez Ethem'in vatan haini olmadığı" iddiasının daha çok, Çerkez Ethem'e ait olduğu ileri sürülen **anılara** dayandırıldığını belirtmiştir. Ancak, Özakman'ın da belirttiği gibi ortada "birbirini tutmayan" üç farklı anı vardır.[823]

"Ethem hain değil midir?" sorusuna cevap vermek için gerçekleri ortaya koymak gerekmektedir.[824]

İşte, ana hatlarıyla Çerkez Ethem gerçeği:

1. Babası Kafkasya göçmeni olan Çerkez Ethem, Bandırma'da doğmuştur. Kendi ifadesiyle, "*Emlak ve arazi sahibi mesut ve müreffeh yaşayan bir ailenin çocuğudur.*" Yani iddia edildiği gibi, "gariban, halk adamı, sosyalist" falan değildir. Kendisinden büyük beş kardeşi vardır. İki kardeşi; İlyas ve Nuri daha önce şehit olmuşlardır. Kendisi dışında tüm kardeşleri subaydır. 19 yaşında talimhanede staj gören Ethem, buradan Başçavuş rütbesiyle terhis olmuştur. Balkan Savaşları sırasında Bakırköy Küçük Zabit Okulu'nu bitirmiştir. Bir süre **Süvari Subay Vekili (Astsu-**

821 Bkz. Cemal Kutay, **Çerkez Ethem Hadisesi**, 2.Cilt, İstanbul, 1955-1956.

822 Özakman, **age**, s.474.

823 Bkz. 1. Versiyon: Cemal Kutay, **Çerkez Ethem Hadisesi**, 2 Cilt, Tarih Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, 1955, 1956; 2. Versiyon: **Çerkez Ethem'in Hatıraları**, Dünya Gazetesi Yayınları, İstanbul, 1962; 3. Versiyon: Cemal Kutay, **Çerkez Ethem Dosyası**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1973. Çerkez Ethem, **Anılarım**, Berfin Yayınları, İstanbul, 2000; Çerkez Ethem'e ait olduğu iddia edilen bu anılardaki tutarsızlıklar ve çelişkiler için bkz. Özakman, **age**, s. 475-477.

824 Çerkez Ethem ve Çerkez Ethemciler hakkında bkz. Zeki Sarıhan, "*Çerkez Ethem ve Günümüzün Çerkez Ethemcileri*", **Türkiye Gerçeği dergisi**, S.18, Ağustos, 1980.

bay) olarak görev yaptıktan sonra Bandırma'daki ailesinin yanına dönmüştür. Ethem'in "askerlikle" ilişkisi bu kadardır. Yani, mesleği askerlik değildir, sadece herkes gibi askerliğini yapmıştır; askerde de "astsubaylığa" kadar yükselebilmiştir.

Daha sonra Teşkilat-ı Mahsusa görevlisi olarak İran ve Irak'ta bulunmuştur. Bu sırada yaralanarak tekrar Bandırma'ya dönmüştür. I. Dünya Savaşı'nın sonunda 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından İzmir'in işgal edildiği 15 Mayıs 1919'a kadar Bandırma ve civarında "çetecilik" yapmıştır.[825]

Falih Rıfkı Atay, Çerkez Ethem'i şöyle anlatmaktadır: "*Ethem kuvvetlerini kendisi toplamıştır. Silahlarını kendisi bulmuştur. Bu kuvvetleri besleyecek parayı kendisi sağlamıştır. Astığı astık, kestiği kestiktir. Ethem'e kanundan, mahkemeden, meşruluktan bahis açılamaz. Bir isyan bastırmıştır. Dönüşte kendi adamları Ankara çarşısında sırmalı kuşaklar satar...*"[826]

Ethem'in birliği **paralı askerlerden** oluşmaktadır. Subayları, düzenli ordunun subaylarından çok daha fazla para almaktadırlar. Erlere de bol para verilmektedir. Gerekli para, sadece zenginlerden değil, bütün halktan terörle alınmıştır.[827]

2. Çerkez Ethem, eşkıyalık günlerinde İzmir'de Cumaovası yakınındaki bir çiftliği basmıştır. Bu çiftliğin jandarma tarafından korunması emrini veren **İzmir Valisi Rahmi Bey**'in bulunduğu treni bombalama girişiminde bulunmuştur. Daha sonra da 12 Şubat 1919'da Rahmi Bey'in oğlunu kaçırıp 50.000 altın karşılığında serbest bırakmıştır. Ethem anılarında bu olayı, "*İşgalden önce Yunan tehlikesi belirdiği vakit, İzmir Valisi Rahmi Bey'den 50.000 lira almıştım!*" şeklinde ifade etmiştir.[828] Yani, Kurtuluş Savaşı kahramanı ilan edilmek istenen Ethem, "mekân basan", "para için çocuk kaçıran" ve "fidye alan" bir çetecidir.

825 Çerkez Ethem, **Anılarım**, s.7
826 Falih Rıfkı Atay, **Çankaya**, Pozitif Yayınları, s.307.
827 Adıvar, **Türk'ün Ateşle İmtihanı**, s.175.
828 Çerkez Ethem, **age**, s.8.

3. Bekir Sami Bey'in ve Rauf (Orbay) Bey'in 25 Mayıs 1919 tarihinde Teşkilat-ı Mahsusa'dan tanıdıkları Ethem ve kardeşlerine milli harekete katılma çağrısında bulunmaları üzerine Çerkez Ethem milli harekete katılmıştır. Yani Ethem durup dururken değil, çağrı üzerine Kuvayı Milliye içinde yer almıştır. Ethem, Poyraz Ağa ve Alaşehirli Mustafa vb. çeteler birleşmiştir. Ethem, silahlı mücadele sonrasında rakiplerini etkisiz hale getirdikten sonra, Salihli'de oluşturulan cephenin liderliğini ele geçirmiştir.[829]
14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa tarafından **Kuvayı Seyyare (Gezici Kuvvet)** olarak adlandırılan kuvvetiyle gerek Yunan ordusuna gerekse içerdeki isyancılara karşı mücadele etmiştir.[830] Yunan ordusu karşısında "dişe dokunur" bir başarısı yoktur ama isyanların bastırılmasında oldukça başarılı olmuştur. Ethem, Anzavur, Yozgat, Bolu- Düzce-Adapazarı ayaklanmalarını (isyanlarını) bastırmış ve 1921 başlarına kadar Ankara ve Ankara Hükümeti'ni korumuştur.[831] Kuvayı Seyyare'nin gücünün artması üzerine Kütahya'da bir karargâh oluşturmuştur.[832]

4. Ethem, Bolşevik eğilimli **Yeşil Ordu Grubu**'na katılmıştır. Ayrıca Komünist **Halk İştirakyun Fırkası**'yla da ilişki içine girmiştir. Yozgat isyanı öncesinde Eskişehir'deyken İstanbul'dan gelen haberlerden etkilenmiştir. Bu sırada Eskişehir'de Arif Oruç tarafından Komünizm yanlısı **Yeni Dünya gazetesini** desteklemiştir. Ancak bütün bu faaliyetleri Ethem'in "Sosyalist", "Bolşevik" ya da "Komünist" olduğu anlamına gelmez. Ethem sadece o dönemin "sol rüzgarlarıyla" yelkenlerini doldurmak istemiştir. Bu kavramlar hakkında kuramsal bilgisi yok denecek kadar azdır.[833]

Doğan Avcıoğlu'nun dediği gibi, "*Halka zulümle ve soygunla beslenen böyle bir kuvvetin ne Bolşeviklik'le ne de Halkçılık-*

829 Celal Bayar, **Ben de Yazdım**, C.8, İstanbul, 1972, s.2510, 2515,2516; Kazım Özalp, **Milli Mücadele**, Ankara, 1971, s.90; Özakman, **age**, s. 478, dipnot:13.
830 Cemil Hakan Korkmaz, **Kurtuluş Savaşı'nın İkinci Cephesi, İç İsyanlar**, İstanbul, 2008, s.318.
831 **Türk İstikkal Harbi**, C. 2/3, s.63; Özakman, **age**, s.478, dipnot:15; Korkmaz, **age**, s.146-166.
832 Korkmaz, **age**, s.318.
833 Avcıoğlu, **age**, s. 555 vd.

la bir ilgisi yoktur. Nitekim Ethem'in zulmünden yakınan halk, Mustafa Kemal'in değimiyle, Ethem'in derebeyliğini kurduğu Kütahya'ya ordu birlikleri girerken, onları bir kurtarıcı olarak karşılar. Bu savaşlara katılan bir genç subay şöyle yazar: 'Az kuvvetimize rağmen şehir halkının o günkü heyecanını hiç unutmam.Sokaklara fırlamış erkekler bize yalvarıyordu: 'Aman bu eşkıyalar Yunan gavurundan daha zalimdir, aman bizi bunlardan koruyun'. Ayrıca şehir halkının silahlanmış, evlerini, çoluk çocuklarını Ethem'in çetelerine karşı savunmaya azmetmiş olduğunu görerek içimiz rahat etti. Daha sabahtan itibaren şehirliler bize yiyecek getirmeye başladılar. Gelenler: 'Ethem çetelerine demiş ki, Kütahya'yı ele geçirirseniz, bütün mallar, eşyalar sizin olacak.Aman kurtarın bizi' diye yalvarıyorlar."[834]

Meclisteki Atatürk muhalifleri, Ethem'in sözüm ona "Bolşevikliğinden" yararlanmak istemişlerdir. Muhalifler, "*Çerkez Ethem'in kişiliğinde bir Bolşevik lider görme kuruntusuna kapılmışlardır.*"[835] Ethem'i, Atatürk'e karşı bir koz olarak kullanmak istemişlerdir. Geçmişte ve bugün Ethemistlerin ortak noktasının "Atatürk muhalifliği" olması tesadüf değildir yani!

Atatürk, 8 Ocak 1920 tarihli Meclis gizli oturumunda Çerkez Ethem'in Bolşevikliğini, "sahtekarlık" olarak değerlendirmiştir:

"*Bolşevikleri kandırmak, komünist renk, biçim ve giysisinde görünmek, Bolşevikleri aldatmak,Bolşeviklere bu memleket içinde bir kaynama, derhal bir devri, bir ihtilal yapma olanağı bulunduğu kanısını verdirmek istediler... Öte yandan Bolşevikler de bu adamların doktrinsiz ve inançsız olduklarını anlamışlardır. Bu yüzden kendilerine ihanete daha uygun bir ortam, bir temas noktası aradılar. Onun için Yunanlılarla dostluğa yöneldiler. Böyle Bolşeviklerle, Yunanlılarla ve aynı zamanda İstanbul'la ve aynı zamanda İngilizlerle, çeşitli giysiler, renkler*

834 age, s.582.
835 age, s.600.

ve zihniyetlere bürünerek türlü politikalar izlediler ve türlü politikalar düzdüler."[836]

Ethem'in kuvvetleri, özellikle Yozgat isyanı sonrasında düzenli ordunun kurulması sürecinde askeri merkezileşmeye karşı gelmiştir.[837]

Yeterince askerlik eğitimi almamış, kulaktan dolma bilgilerle Bolşeviklik yapmış, milli hareketin "merkezileşmesine" karşı çıkmış Çerkez Ethem'i Atatürk'le karşılaştırmaya kalkmak kelimenin tam anlamıyla "komikliktir".

5 Ethem'in **Kuvayı Seyyare** adlı birliği, bir askeri birlikten çok bir "aile teşkilatı" gibidir. Şöyle ki, Ethem Kuvayı Seyyare'yi bazen kardeşi emekli yüzbaşı **Tevfik**'e, veya yine emekli yüzbaşı ve Manisa Milletvekili **Reşit**'e bırakmaktadır.[838] Yani, Çerkez Ethem'i, Kurtuluş Savaşı kahramanı ilan etmek isteyenlerin söylediklerinin aksine Ethem'in birliği Kuvayı Seyyare son derece düzensiz ve disiplinsiz, daha doğrusu başına buyruk bir teşkilattır. Kısaca, Ethem ve ailesinin özel birliği durumundadır. Düzenli, disiplinli, üstelik emperyalizm destekli Yunan ordusuna karşı Ethem'in Kuvayı Seyyaresinin Kurtuluş Savaşı'nı kazanacağını düşünmek "safdillikten" başka bir şey değildir.

6. Çerkez Ethem, evet! Kurtuluş Savaşı'nın en kritik döneminde birçok iç ayaklanmayı bastırmıştır. Bu nedenle Atatürk bile birçok defa Çerkez Ethem'i kutlamıştır. Ancak Ethem, bir taraftan iç ayaklanmaları bastırırken diğer taraftan "aşırı sert" ve "baskıcı" uygulamalarıyla halkı canından bezdirerek yeni ayaklanmalara neden olmuş; dahası milli hareketin, bir "çeteci", bir "eşkıya" hareketi olarak görülmesine yol açmıştır. İngilizler ve İngiliz etkisi altındaki İstanbul Hükümeti de bu durumu kullanarak milli hareket karşıtı propaganda yapmış, bu propagandalar sonunda Kurtuluş Savaşı büyük zararlar görmüştür.

836 age, s.600,601.
837 Korkmaz, age, s.318.
838 Türk İstiklal Harbi, 2/3, s.90; Türk İstiklal Harbi, C.6, s.236; Özakman, age, s.480.

Çerkez Ethem'in halkı bezdiren, tepki çeken "kanun tanımaz", "baskıcı" uygulamalarından bazıları şunlardır:

- Bolu ve Düzce isyanlarından sorumlu tuttuğu Sefer Bey ve arkadaşlarını Ankara'nın karşı çıkmasına rağmen idam etmiştir. 12 kişiyi, ağabeyi Tevfik'in başkanı olduğu uyduruk Harp Divanı'nda yargılayıp asmıştır. Bu mahkeme, Yozgat mutasarrıfını da hapse atmıştır.
- Yozgat İsyanı'ndan sorumlu tuttuğu Anakara Valisi Yahya Galip Bey'i uyduruk Harp Divanı'nda yargılamak istemiştir. Atatürk bu isteğe engel olmuştur.
- İzinsiz ve zorla asker toplamıştır.
- İzinsiz asker toplamasına karşı çıkan Refet Bey'i bir bahaneyle İstiklal Mahkemesi'ne şikâyet etmiştir.
- Mahalle kabadayısı gibi bir gün ansızın Batı Cephesi Karargâhı'nı basmıştır.[839]
- Bolu Düzce isyanlarını bastırırken Bursa'dan geçen Ethem'in komutanlarından Yüzbaşı Tevfik Bey, kendisine selam vermediği gerekçesiyle Binbaşı Eşref'i tutuklattırmıştır. Bu olayın şehirdeki askerli birlik üzerinde huzursuzluk yaratmasına kızan Çerkez Ethem, huzursuz olan subayları da idam edeceğini söylemiştir. Ethem'in bu çıkışları üzerine, herhangi bir alayda ya da tümende bulunan bir subay, komutanınca cezalandırılacağını anladığında gidip Ethem'in kuvvetlerine katılmıştır. Bu kaçaklardan hiçbirini Ethem'den geri almak mümkün olmamıştır.[840]
- Çerkez Ethem'in adamları isyanları bastırıp döndükleri günlerde Ankara çarşısında sırmalı kuşaklar satmışlar, her uğradıkları yerlerde çarşıları talan etmişlerdir. "Ambardan devlet malı tütünleri alıp mektepli bir subayın komutasında neferleriyle Ankara'ya satılmaya göndermişler. Maliye vekili, 'devlet malıdır" der sattırmamak ister. Ethem, 'Seni gelip

839 Çerkez Ethem'in Hatıraları, s.45, 73-78, 126-128, 130-133; Özakman, age, s.480.

840 Atay, age, s.308.

asarım' diye telgraf çeker Sonra İsmet bey'i cephede görünce, 'Senin hatırın için, gelip de asmadım!' demiştir. [841]

- Çerkez Ethem, bir köyde birini öldürmüştür. Cinayete bazı köylüleri de ortak etmiştir. Bu kişileri tehdit ederek çetesinin sadık elamanları haline getirmiştir.[842]
- Çerkez Ethem, İsmet Paşa'yı ve Refet Bey'i tehdit etmiş, Ankara'ya gelerek **Atatürk'ü** bile korkutmaya, hatta öldürmeye kalkmış ve dahası çevresinde toplananlara Atatürk'ü meclis önünde asacağını söylemiştir.[843]
- Çerkez Ethem'in kardeşlerinden Tevfik, 21 Kasım 1920 tarihli bir yazıda Gördeslileri suçlayarak, köyü yakacağını ve asker kaçaklarını asacağını belirtmiştir.Tevfik'i, İsmet Paşa durdurmaya çalışmıştır.[844]
- Orduya para ve asker sağlayan Uşak Müdafaa-i Hukuk Başkanı İbrahim Tahtakılıç, Ethem'den şöyle yakınmıştır: "*Köylülerden topladığımız para, eşya, atları hep ona veriyoruz, sinilerle baklava gönderiyoruz, o yine kendisi toplamak istiyor, adamlarını göndererek, köylerden para, eşya ve asker toplamak hevesinden vazgeçmiyor, buyruğunu dinlemeyen köyleri de yaktırıyor.*"[845]

---

841 age, s.307.

842 age, s.308.

843 age, s. 294. **Falih Rıfkı Atay**, Ethem'in Ankara'da Atatürk'ü nasıl tehdit etmek istediğini şöyle anlatmıştır: "*Mustafa Kemal'den dinlemiştim... Mustafa Kemal, henüz Ankara istasyonu'ndaki evde idi. Rahatsız olduğu için odasında yattığı sırada Ethem ve kardeşinin gelmek üzere olduğunu haber vermişler. Ethem'in Mustafa Kemal'i başlarından atmak isteyenlerce iyiden iyiye doldurulduğu günlerde idi. Mustafa Kemal, 'Ethem'le kardeşi odama geldikleri vakit penceremden görülecek gibi evin etrafını askerle sarınız' emrini verir ve tabancası yastığın altında soğukkanlılıkla bekler. Ethem, kapıya ve merdiven basamaklarına adamlarını koyarak odaya girer. 'Yatağımdan yarı doğrulmuştum.Tüfekleri ile gelip karşımda oturdular. Mecliste .çok dedikodu varmış. Dış ve iç politika iyi gitmiyormuş. Bunun sonu ne olacakmış. Ağır ağır tavrımı bozmadan kendilerine iç ve dış durum üzerinde düşündüklerimi söylemeye koyuldum. O sırada dışardan sarıldıklarını da görmüşlerdi. Kardeşi Ethem'e, Çerkezce bir şeyler söyledi. Benimle konuştuklarından hoşnut kalmış gibi görünerek gittiler.*" Atay, age, s.326.

844 **Harp Tarihi Vesikaları Dergisi**, S.73, Belge no:1573.

845 Avcıoğlu, age, s.580.

7. Çerkez Ethem'in ve diğer bazı Kuvayı Milliyecilerin "disiplinsiz hareketleri" artınca Bakanlar Kurulu 8 Kasım 1920'de 338 nolu kararla "halktan bağış toplanmasını" yasaklamıştır. Ayrıca, Batı cephesi birleştirilmiş Refet Bey ve İsmet Bey, Güney ve Batı cephesi komutanlıklarına atanarak bölgede düzenli ordunun kurulması çalışmalarına başlanmıştır.[846] İşte, Çerkez Ethem'le Ankara'nın arası bu gelişmeden sonra açılmaya başlamıştır.

İsyana Doğru

Tevfik, 24 Kasım 1920'de Ankara'da bulunan Çerkez Ethem'e gönderdiği telgrafta, "***Batı Cephesi Komutanlığı'nın can sıkıcı saçma emirler verdiğini***" belirterek, telgrafını şöyle bitirmiştir: "***Bu böyle devam ederse vakitsiz büyük bir gürültü çıkacağını tahmin ediyorum.***"[847] Tevfik, 27 Kasım 1920 tarihinde yine Ankara'daki Ethem'e çektiği telgrafta, "***Batı Cephesi Komutanı'nı bundan böyle amir olarak tanımadığını***" kesin olarak açıklamıştır.[848] Ethem ve kardeşleri, Batı Cephesinin Ankara'daki merkezi hükümetin denetimine geçmesini ve bu sırada düzenli ordunun kurulmasını, kendi otoritelerine yönelik bir saldırı olarak değerlendirmişlerdir.

Çerkez Ethem'in "başına buyrukluğu" isyanları bastırma sürecinde de büyük sorunlara yol açmıştır. Ethem'in **Yozgat isyanını bastırmaya** ikna edilmesi pek de kolay olmamıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında Ethem'in İstanbul'dan aldığı bazı gazete haberlerine kanarak, gelişmeleri yanlış değerlendirmesi etkili olmuştur. Ona göre Yozgat isyanının bastırılması çok da önemli değildi! Nitekim anılarında, "***Uygun iç ve dış duruma rağmen Ankara Genelkurmay Başkanlığı ve Büyük Millet Meclisi Hükümeti bir Yozgat derdine düşmüş, sızlanıp duruyordu.***" demiştir.[849] Ankara'nın Yozgat isyanına verdiği önemi ciddiye

846 **Türk İstiklal Harbi**, C,2, Kısım, 3, s.38.
847 **age**, C.6, s.220.
848 **age**, C.2, Kısım, 3, s. 71.
849 Çerkez Ethem, **Anılarım**, İstanbul, 2000, s.37.

almayan Ethem, Ankara'ya gelerek Atatürk, Fevzi Paşa ve İsmet Paşa ile görüşmüştür. Görüşme sırasında Ethem, Yozgat'taki olayların fazla önemli olmadığını, Ankara'nın telaşını anlayamadığını, önceliğin Yunan kuvvetleri olması gerektiğini belirtmiştir. Ethem ayrıca, alaycı ve aşağılayıcı bir tavırla, Ankara'nın hiçbir iş yapmadığı ileri sürmüştür.[850] Görüşme sonrasında Atatürk, Ethem'i, zoraki Yozgat isyanını bastırmaya ikna edebilmiştir.

Ethem ve kardeşleri, Ankara'ya açıkça meydan okumaya başlamışlardır. Örneğin, Batı Cephesi'nin, bütün birliklerden silah ve cephane çizelgesi istemiştir, bütün birlikler bu emre uydukları halde Kuvayı Seyyare bu emre cevap bile vermemiştir. Yeniden emredilmesi üzerine Ethem, 10 Aralık 1920'de, ***"Silah ve cephane denkleştirilmesinin gerektiğini sanmıyorum..."*** diye cevap verip, bilgi göndermemiştir.[851]

Bu arada Ethem'in kardeşlerinden Reşit, Atatürk'le görüşerek **cephe komutanlığının kendisine verilmesini** istemiştir.[852]

15 Aralık 1920'de İstiklal Mahkemesi, Ethem'in Kuvayı Seyyare komutanlarından Kaplan Naci'yi "*Müdafaa-i Hukuk adına topladığı paraları yerinde sarf etmemek, halkın mallarını zorla almak ve silahlı olarak firara sebebiyet*" suçlarından tutuklamak istemiş, ama Ethem, Kaplan Naci'yi İstiklal Mahkemesi'ne teslim etmemiştir.[853]

Çerkez Ethem ve kardeşleri, düzenli ordunun kurulmasına karşı her çareye başvurmuşlardır. Bu amaçla Ethem, **Demirci Mehmet** Efe'yle ve Yörük Ali Efe'yle anlaşmıştır. 12 Aralıkta Yörük Ali Efe'ye gönderdiği şifreli telgrafta, ***"Ankara hükümeti birkaç ihtiras sahibi kişinin aleti olmaktan kurtulamamakta, günden güne keyfi ve kişisel tutku ve çıkarlar çoğalmaktadır. Memleketin bu gidişle kurtarılması olanaksızdır... Harcadığımız emeklerin boşa gitmemesi için birbirimize sarılmalıyız."*** demiştir. Ethem ayrıca Sarı Efelere ve Gökbayrak Taburu ko-

850 age, s.43.
851 **Türk İstiklal Harbi**, C.2, Kısım, 3, s.73.
852 Özakman, age, s.483.
853 Korkmaz, age, s.272.

mutanlarına mektuplar yazıp adamlarını göndererek onları da cephe komutanlarının emirlerine karşı gelmeye çağırmıştır.[854]

Ethem ve kardeşleri Ankara'da milletvekillerini bile tehdit etmişlerdir. Örneğin, 22 Aralık 1920'de Ankara'da Vilayet Konağı'nda Atatürk ile bazı milletvekillerinin Ethem konusunda yaptıkları toplantıda Reşit Bey şöyle demiştir:

"Hâlâ düzenli ordular yapmak gibi boş hülyalar peşinde misiniz? Hâlâ bu kurmay beylerle mi gavuru kovacağınızı zannediyorsunuz? Bu Anadolu hareketine iştirak ettiğimize hata etmişiz! Bu yüzden bizim yüz binlerce liralık çiftliklerimiz, servet ve samanımız, düşman tarafında kaldı. Benim ne zorum vardı da geleyim, buralarda sonunda bu hale getirilecek işler için uğraşıp durayım. Zaten vatan ne kelimedir ki? Vatan namına bana İran da birdir, Turan da. Ben nerede olsa pekala oturabilir ve yaşayabilirim. Daha açık söyleyeyim. Ben Venizelos'la da pekala diz dize oturabilir adamım." [855]

Cumhuriyet tarihi yalancılarınca, "*Düzenli ordu olmasa da Ethem ve kardeşleri Kurtuluş Savaşı'nı kazanırdı!*" denilerek Atatürk'e ve Ankara hareketine "alternatif" olarak gösterilen Ethem hareketinin iç yüzü Reşit Bey'in bu sözleriyle olanca açıklığıyla gözler önüne serilmektedir. Reşit Bey'in sözlerinden:

- Meclise inanmadığı,
- Milli harekete katılmaktan pişman olduğu,
- Yunan işgaline üzülmesinin nedeninin "vatanseverlik" değil, işgal altında kalan, "mal", "mülk" ve "servetleri" olduğu,
- Vatan kavramını önemsemediği, anlaşılmaktadır.

Nitekim, "***Ben Venizelos'la da pekala diz dize oturabilir adamım.***" diyen Reşit Bey, gerçekten de bir süre sonra dediğini yapmış, Yunan saflarına geçmiştir.

Ethem bir ara öylesine ileri gitmiştir ki, **Atatürk'ü meclis önünde sallandırmaktan** söz etmiş; Atatürk'e ve Meclis'e "akıl"

854 Şerafettin Turan, **Türk Devrim Tarihi**, 2. Kitap, 2.bs, İstanbul, 1998, s.237.
855 Yunus Nadi, **Ankara'nın İlk Günleri**, İstanbul, 1955, s.73; Özakman, **age**, s.483,484.

ve "emir" vermeye yeltenmiştir. Örneğin, Atatürk, İstanbul Hükümeti'nin milli hareketi etkisizleştirmek için gönderdiği nasihat heyetlerinden birini alıkoyarak Ankara'ya getirmişti. Ethem, 29 Aralık 1920'de çektiği telgrafta bu heyetin derhal serbest bırakılması gerektiğini belirterek meclise yönelik çok ağır ifadeler kullanmıştır:

"Ankara'da toplanan meclisin ne şekilde toplandığını tabii hepimiz biliyoruz. İlk yaptıkları da bu fakir milletin sırtından kendilerine üç bin liradan fazla ödenek ayırmaları olmuştur ki, içlerinde yüz lirayı gören pek azdır. Onlar şimdi bol bol dalkavuklukla meşguldürler. Gelen yüksek kurulun hemen İstanbul'a iadesi önemle arz olunur.[856]

Birinci Meclise, "Dualarla açılan kutsal meclis..." diyen Ethemciler, acaba Ethem'in o meclisteki milletvekillerine "dalkavuklar" diye hakaret ettiğini biliyorlar mı?

Atatürk'ün Nutuk'ta ifade ettiği gibi Ethem ve kardeşleri, düzenli ordunun komutanlarını beğenmeyerek onların emirlerini dinlememişlerdir:

"Baylar, Ethem ve kardeşleri cephede bulunan komutanları beğenmiyorlar ve onların buyruklarına uymuyorlar, bakanlıkları ve hükümeti tanımıyorlar, yalnız sözde benim buyruklarıma uyuyorlar ve meclise de kendi isteklerine göre iş yaptıracaklarını umuyorlar. Bana ve meclise karşı saygılı görünerek büyük bir çaba ile hazırlıklarını bitirmeye çalışıyorlardı."

8. Anlaşmazlıklar artınca **Atatürk,** Çerkez Ethem, Reşit ve İsmet Paşa'yı bir araya getirerek anlaşmazlıkları çözmek istemiştir. Bu amaçla Ethem ve Reşit'le birlikte Eskişehir'e gitmiştir. Ancak 4 Aralık'ta Eskişehir'den gizlice ayrılan Ethem, Kütahya'ya gitmiş ve bu toplantıya katılmamıştır.[857] Atatürk, Çerkez Ethem'in nerede olduğunu sorunca kardeşi Reşit Bey, "*Kuvvetlerinin başına geçti*" cevabını vermiştir.

Atatürk, Çerkez Ethem'in daha önceki hizmetlerini düşünerek onu hemen gözden çıkarmamak, telkinlerle "yola getirmek"

856 Ahmet Efe, **Çerkez Ethem,** İstanbul, 2006, s. 197,198; Korkmaz, **age,** s.279.
857 **Çerkez Ethem'in Hatıraları,** s.145 vd.

istemiştir. Bu amaçla 24 Aralık 1920'de 5 kişilik bir milletvekili heyeti (Celal Bey, Kılıç Ali, Eyüp Sabri, Vehbi Bey ve Reşit Bey) Atatürk'ün isteğiyle Kütahya'ya gönderilerek Ethem ve kardeşleriyle görüşmüştür. Ethem ve kardeşleri, birçok istekleri yanı sıra, Albay Refet Bey'in Güney Cephesi, Albay Fahrettin Bey'in de 12. Kolordu Komutanlığı'ndan alınmalarını istemişlerdir.[858] Ethem'in dik başlılığını devam ettirdiği bu görüşmeden de bir sonuç alınamamıştır.

Ethem sorunu, 29/30 Aralık 1920 tarihlerinde Meclis gizli oturumunda görüşülmüştür. Oturumda, Kütahya'dan dönen heyet üyeleri dinlenmiştir. Meclis, Ethem ve kardeşlerine -isyanları bastırmadaki katkılarını dikkate alarak- Kuvayı Seyyare'nin başından ayrılıp bir kenara çekilmeyi önermeye karar vermiştir. Çerkez Ethem'in bu öneriyi kabul etmemesi halinde etkisizleştirilmesi kabul edilmiştir.[859]

Kendisine yapılan teklifi reddeden Ethem, Ankara'nın kendisini etkisizleştirmek istediğini düşünerek, 30 Aralık 1920'de Kütahya'dan ayrılıp birliklerini Gediz'de toplamış ve düzenli birliklerle çatışmaya hazırlanmıştır.[860] Ethem, isyan kararını aslında çok daha önce vermiştir. Nitekim bu doğrultuda çalışmalara çok önceden başlamıştır.[861]

30 Aralıkta İsmet Paşa, Genelkurmay Başkanlığı'nın emriyle Ethem'e görevden alındığını bildirmiştir. Ayrıca, çok kibar bir dille yazdığı mektupta direnmekten vazgeçip kenara çekilmesini istemiştir.[862]

Ethem, önce İsmet Paşa'ya -çok kaba bir dille- kuvvetlerinin başından ayrılmayacağını bildirmiş, daha sonra da İstanbul Hükümeti'yle ilişki kurarak (2 Ocak 1921) TBMM'nin saldırısı karşısında bulunduğunu, ancak emrindeki kuvvetlerin hazır olduğunu, **Yunanlılarla da temas kurduğunu ve hükümetin emirlerini**

858 **Türk İstiklal Harbi**, C.2, Kısım, 3, s.87 vd.
859 **Gizli Celse Zabıtları**, C.1, s.
860 **Türk İstiklal Harbi**, C.2, Kısım, 3, s.93.
861 Yılmaz Altuğ, **Türk İnkılap Tarihi**, 7.bs, İstanbul, 1992,s.112.
862 **Türk İstiklal Harbi**, C.2, s.607,608.

beklediğini belirtmiştir.[863] Ethem ve kardeşleri ayrıca Atatürk tarafından alıkonularak Ankara'ya götürülen İzzet Paşa kuruyla da temas kurmuş, Reşit Bey ise **İngilizlerle uzlaşmayı** önermiştir.[864] İşte "büyük kahraman" Çerkez Ethem'in gerçek yüzü: İstanbul Hükümeti'yle, Yunanlılarla, hatta İngilizlerle ilişki kurarak milli hareketi yok etmek için emir bekleyen bir kahraman!

Aslında bir ara Ethem'in TBMM'de oldukça fazla taraftarı vardı. Gediz Yenilgisi'nden sonra Ali Fuat Paşa Moskova Büyükelçiliği'ne gönderilirken Ethem'in de onunla birlikte gönderilmesi gündeme geldiğinde mecliste Hacı Şükür Bey gibi bazı Ethemci milletvekilleri bu durumdan rahatsızlık duyarak, açıkça Atatürk'ü, Ethem'i Moskova'ya göndermemesi konusunda uyarmışlardır.[865] Bazı Ethemci milletvekilleri de düzenli orduya ihtiyaç olmadığı, Ethem'in Kuvayı Seyyaresi'nin Yunan ordularını yeneceğini söylemişlerdir.

1920'nin sonlarında Ethem'in gücü Meclis'te bir hayli artmıştır. Öyle ki, 4 Eylül 1920'de İçişleri Bakanlığı gibi önemli bir göreve, Atatürk'ün adayı Refet Bey'i yenen Ethem'in adayı Yeşil Ordu kurucusu Tokat Milletvekili Nazım, 89'a karşı 98 oyla seçilmiştir.[866]

Cumhuriyet tarihi yalancıları, Çerkez Ethem'in "ihanete zorlandığını" iddia etmişlerdir. Fakat, Özakman'ın da belirttiği gibi, *"Son ana kadar, Ethem'i ve kardeşlerini kazanmak için ne kadar sabırlı ve anlayışlı davranıldığını yalnız belgeler değil, Ethem'in anıları bile kanıtlıyor (Çerkez Ethem'in Hatırları, s.132-135) Olsa olsa Ankara'nın fazla sabırlı davrandığı eleştirilebilir.Belgeler ortadayken, Ethem'in tahrik edildiğini, ihanete zorlandığını ileri sürmek masalcılıktan başka bir şey değildir."*[867] Gerçekten de Ethem'i ikna çabaları son ana kadar devam etmiştir: Ankara'dan Kütahya'ya "nasihat heyetinin" gitmesi 24 Ara-

863 age, C.6, s.228,229.
864 Avcıoğlu, age, s.583.
865 Korkmaz, age, s.259.
866 Avcıoğlu, age, s.586.
867 Özakman, age, s.487.

lık, Ethem'e yönelik saldırı kararının alınması ise 29/30 Aralık 1921'dir. Yani arada beş günlük bir süre vardır. Ethem bu süre içinde Ankara'ya yakınlaşmak yerine, İstanbul hükümetine ve Yunan ordusuna yakınlaşmıştır.

Ethem'in Yunanlılara Sığınması ve Milli Kuvvetlere Saldırması

2 Ocak 1921'de **Çerkez Ethem Yunanlılarla görüşmelere** başlamıştır. Bu amaçla Ethem, aynı zamanda yaveri olan **Yüzbaşı Sami Bey**'i, Yunanlılarla görüşmek için görevlendirmiştir. Uşak'taki Yunan kuvvetleri komutanlığına gönderilen Sami Bey Yunanlılarla görüşüp anlaşmıştır.[868] Tevfik Bey de Yunan karargâhına doğru bir telgraf hattı çektirmiştir.[869]

2 Ocakta Bursa'daki Yunan kuvvetleri de İnönü bölgesine doğru hareket etmiştir.

3 Ocak 1921'de Batı ve Güney Cephesi birlikleri, Çerkez Ethem kuvvetleri üzerine yürümüştür. Düzenli birliklerin saldırısı üzerine Ethem, 5 Ocak'ta 400-500 kişilik bir kuvvetle Gediz'in 20 km kuzeyinde yer alan Kelbabut'a, kardeşleri de Simav'a çekilmişlerdir.

6 Ocak'ta ise Yunan kuvvetlerinin tamamı her yönden İnönü'ye saldırmışlardır. Bunun üzerine İsmet Paşa, Batı Cephesi birliklerinden oluşturduğu alaylarla Yunan birliklerini karşılamaya gitmiştir. Milli kuvvetlerin bir kısmı Yunanlılarla çarpışmaya giderken bir kısmı da Ethem'le mücadele edecekti.

Bu sırada Ethem, Yunan ordusunun dört günlük ateşkesini değerlendirerek, Yunanlılara karşı kullanması gereken **topları düzenli orduya karşı** kullanmaya başlamıştır. Bu saldırıyı Ethem anılarında, "***İsmet Bey'e (düzenli orduya) bir darbe indirmenin zamanı gelmişti. Vakit geçirmeden.... Gediz'e girmiş bulunan tümenler üzerine taarruza geçtik...***" biçiminde itiraf etmiştir.[870]

868 Korkmaz, age, s.284.
869 Türk İstiklal Harbi, C.2, s.101; Korkmaz, age, s.285.
870 Çerkez Ethem'in Hatıraları, s.162.

7 Ocakta, Gediz'deki milli kuvvetlere topçu ateşine başlayan Kuvayı Seyyare, düzenli birlikleri bir hayli zor durumda bırakmıştır.[871]

Ethem'in Kuvayı Seyyaresi'nin düzenli orduyla savaşmasına karşın, Cumhuriyet tarihi yalancıları "*Ethem'in düzenli orduyla hiç savaşmadığını!*" iddia etmişlerdir.[872]

Oysa ki bizzat **Çerkez Ethem** anılarında açıkça ve detaylarıyla, düzenli orduyla savaştığını itiraf etmiştir. Şimdi Ethem'e kulak verelim:

"*Yunan cephesinde hakikaten sükunet başladı... İsmet Bey'e bir darbe indirmenin zamanı gelmişti. Büyük kuvvetimizle ve Yunan cephesinden aldığımız iki kudretli topumuzun himayesinde Gediz'e girmiş fırkalar (tümenler) üzerine taarruza başladık. İki buçuk saat süren çetin bir boğuşma sonunda İsmet Bey kuvvetleri bozgun gösterdi... Kıtalarımız geceyi Gediz'de ve şimalinde geçirdikten sonra sabahleyin erkenden Kütahya istikametine doğru takibe koyuldu. Ben de karargâhımla birlikte Kütahya'ya doğru ilerliyordum. Acaba bu darbe kafi gelecek miydi? Ertesi günü öğleden sonra Alayunt ve Kütahya civarında yeni müdafaa hatları ile karşılaşmış ve taarruza başlamıştık. Kuvvetlerimiz bu müdafaa hattını akşama kadar haylice sarsmaya muvaffak olmuş görünüyordu. Gece bastırınca iki taraf da sükunete çekildi... Ertesi günü mücadelenin daha şiddetli olacağına kaniydim. Nitekim öyle oldu. Sabahleyin erken muharebe yeniden başladı ve gittikçe şiddetlendi. İşte böyle bir sırada idi ki, öğleden sonra sağ ve geri taraflarımızdan Refet Bey'in süvari kuvvetleri yaklaşmış, bunları bekleyen müfrezelerimizle çarpışma başlamıştı. Bizim için yapacak şey... bütün büyük kuvvetlerimizle Refet kuvvetlerine mukabil taarruza geçmekti. Refet Bey kuvvetlerine karşı taarruza geçtik*

871 Korkmaz, age, s.285,286.

872 Yalçın Küçük, Türkiye üzerine Tezler, C.2, s.693,694; Kutay, Çerkez Ethem Dosyası, C.2, s.184.Burhan Bozgeyik, Çerkez Ethem, Hain Mi Kahraman Mı? 2.bs, İstanbul, 1991, s. 264.

ve püskürttük...."[873] Çerkez Ethem'in Kuvayı Seyyaresi ile düzenli birlikler arasındaki bu kanlı çatışmalar 24 Şubata kadar devam etmiştir.[874]

Görüldüğü gibi Ethem, anılarında açıkça "düzenli ordularla savaştığını" anlatmıştır. Yani Ethem, onu aklamaya çalışan Cumhuriyet tarihi yalancılarından çok daha onurludur: Ethem en azından onu aklamaya çalışanlar gibi "yalan" söylememiştir; açıkça, "***Evet düzenli ordularla savaştım!***" demiştir.

Düzenli orduyla savaşan Ethem'in kuvveti, 2326 kişidir. Ethem'e katılan 159. Alayla birlikte toplam 4650 kişilik bir güce sahiptir. Ayrıca 2 otomatik tüfek, 6 ağır makineli tüfek ve 4 topu vardır.[875] I. İnönü Savaşı sırasında düzenli orduya kurşun sıkan bu "eşkıyalar" daha sonra da **Büyük Taarruz**'u izleyen Türk ilerleyişi sırasında 3 Eylül 1922'de Eşme'de ve Salihli'de, Yunanlıların yanında yer alarak düzenli orduyla savaşmışlardır.[876] Bu durumu istismar eden Yunanlılar da Ege köylerinin yıkılıp yakılmasını Çerkezlerin üzerine yıkmaya çalışmışlardır.[877]

8 Ocakta Atatürk, Mecliste, Yunanlılarla aynı anda milli kuvvetlere saldıran Ethem ve kardeşleri Tevfik ve Reşat'ın "hain" olduklarını ilan etmiştir.[878]

Ethem ve kuvvetleri aynı gün Emet'i ele geçirmiş ve milli kuvvetlerin Yunan taarruzunda olmalarından yararlanarak 11 Ocaka kadar önemli başarılar elde etmiştir. Refet Bey'in yetersizliğine karşın 13 Ocak 1921'de İzzettin Paşa komutasındaki birlikler Kuvayı Seyyare'yi yenmiştir.[879]

17 Ocak 1921'de TBMM'nin yayınladığı bildiride, "***Ethem'in kuvvetlerinin 'anarşist' olduğu ve hiçbir ulusun tarihinde bu derece bir hainliğin bulunmadığı***" belirtilmiştir.[880]

873 **Çerkez Ethem'in Hatıraları**, s.162-166.
874 **Türk İstiklal Harbi**, C.2, s.90-144; Özakman, age, s.488.
875 **Türk İstiklal Harbi**, C.6, s.237.
876 age, C.2, s.71.83
877 Özakman, age, s.491, dipnot, 51.
878 **Atatürk'ün TBMM Açık ve Gizli Oturumlardaki Konuşmaları**, Ankara, 1981, s. 414,417.
879 Korkmaz, age, s.286.
880 age, s.287.

Çerkez Ethem, yanına kardeşi Tevfik ile Yzb Halil'i alarak Akhisar'a gitmiş ve **Yunanlılara sığınmak için** onlarla bir protokol imzalamıştır (7 Ocak 1920).[881] "Buna göre Ethem birlikleriyle Yunan kesimine geçecek ve silahlarını teslim edecekti. Teslim olanların yiyecekleri Yunanlılarca sağlanacak, subaylara maaşları ödenecekti. Teslim işlemi bittikten sonra isteyenler ailelerinin yanına dönebileceklerdi; kalan Çerkezlerin özel kıyafetlerini giyip kamalarını taşımalarına izin verilecekti."[882]

22 Ocak 1921 tarihinde Çerkez Ethem'in ağabeyleri Yunan kuvvetlerine sığınmıştır. Yunan tarafına geçen 700-1000 kişilik kuvvetin bir kısmı Yunan ordusuna katılarak düzenli orduyla savaşmıştır.[883]

Ethem ve kuvvetlerinin Yunanlılara sığındığını Yunan subayları ve Yunan kaynakları bile doğrulamaktadır.[884]

Önce bir süre Yunanlılara sığınmayarak Manyas'a gelen Ethem de daha sonra Yunanlılara sığınmıştır.[885] *"Çerkez Ethem bir süre Sındırgı bölgesinde dolaştıktan sonra 26 Ocak 1921'de Yunanlılara sığınmıştır. İzmir'e götürüldükten sonra tedavi amacıyla Atina'ya gönderilmişti."*[886]

Çerkez Ethem, eninde sonunda Yunanlılara sığınmış olmasına karşın, Cumhuriyet tarihi yalancıları, Ethem'i "parlatmak" için, ***"Ethem Yunanlılara sığınmadı, 'iltica etti', 'geçiş hakkı', geçici iskân (oturma) hakkı istedi!"*** gibi laf salatalarıyla gerçeği gizlemeye çalışmışlardır.[887]

---

881 Turan, age, s.239.

882 **Türk İstiklal Harbi**, C.2, s.142; Turan, age, s.239.

883 **Türk İstiklal Harbi**, C2, s.71,83.

884 T.İ.Hrisohoos, **Küçük Asya Savaşı'nda Yunan Süvarisi**, s.241'den naklen Özakman, age, s.488, dipnot, 46; K. D. Kanallopulos, **Küçük Asya Mağlubiyeti**, 2.Cilt ATESE Kitaplığı'ndan naklen Özakman, age, s.489; Y.L. Sprydonos, **Harp ve Hürriyetler**, ATESE Kitaplığı'ndan naklen Özakman, age, s.489.

885 Korkmaz, age, s.288

886 Turan, age, s.239.

887 Cemal Kutay, **Çerkez Ethem Dosyası**, C.2, İstanbul, 1956, s.192,195, 364 vd.Cemal Şener, **Çerkez Ethem Olayı**, İstanbul, 1983, s.149.

Oysa ki bizzat Çerkez Ethem anılarında açıkça Yunanlılardan sığınma talebinde bulunduğunu ve Yunanlılarla sığındığını itiraf etmiştir. İşte Ethem'in anılarındaki o satırlar:

"Yunanlılardan mütareke isteğinde bulundum."

"Yunanlı komutanlar bize cephane göndereceklerine söz verdiler."

"Bize tebliğ edilen iltica şartlarını, bana başvuranlara, protokolün şartlarını tekrar ediyor ve Yunanlılara iltica edecek olanlara, orayı işaret ediyordum."

"Yunanlılara teslim olmuştuk."[888]

Ayrıca Ethem Yunanlılara sığındıktan sonra subayları da Yunanlılara sığınmaya teşvik eden açıklamalar yapmış, bildiriler yayımlamıştır. İşte Ethem'in o bildirilerinden birkaçı:

"Ey Türk ordusu subayları! Yunanlılar, ellerine düşen ve kendilerine teslim olan Türk esirlerine çok iyi bakıyorlar. Vatan için niyetleri temiz olmadığı aşikar olan Ankara Hükümeti'nin şer aleti olmamak, vatan vazifesidir."[889]

Yunanlılar İnönü'ye saldırdıklarında Yunan uçakları Çerkez Ethem imzalı bildiriler atarak Türk birliklerini olumsuz etkilemek istemişlerdir. Bu bildirilerde, *"Ey askerler kötülüğe alet olmayın... Ey subay arkadaşlar emir kulu olmaktan vazgeçin... Aksi halde geliyorum!.."* biçiminde tavsiyeler ve tehditler vardır.[890]Ethem'in yayınladığı bu bildirilerden biri, II. İnönü Savaşı başladığı gün Yunan uçakları tarafından Anadolu üzerine atılmıştır. İşte o bildiride yazanlar:

"Kardeşlerim! Yunanlıları pek iyi tanırım! Dinimizi, namusumuzu, hürriyetimizi, malımızı müdafaa ediyorlar... Onlar Türk milletine karşı değil, Mustafa Kemal Paşa ile yandaşlarına karşı harp ediyorlar! Yunan ordusu, şehirlerimizi ve köylerimizi işgal ettiği zaman korkmayınız! Zira bugün işgal edilmiş yerlerde hüküm süren düzen güvenlik ve özgürlükten siz de yararlanacaksınız! Eğer Ankara'nın pençesinden, vata-

888 Çerkez Ethem'in Hatırları, s.162,170,172,174,175,191.
889 age, s.199-200.
890 Turan, age, s.239.

nınızı ve kişisel özgürlüğünüzü kurtarmak istiyorsanız, bu nasihatimi dinleyiniz!"[891]

Falih Rıfkı Atay da Ethem'in "isyan ederek" düzenli orduyla savaştığını ve Yunanlılara sığındığını belirtmiştir:

*"Çetin bir çarpışmadan sonra Ethem kuvvetleri bozguna uğratılmış ve kendisi de Yunanlılara sığınmıştır. Ethem'den orduyu gocunduran son vesika kendisi tarafından İstanbul'a çekilen bir telgraftır. Ethem, **'Kongre' adını verdiği Büyük Millet Meclisi'ni dağıtacağını** bildiriyordu. Bursa taraflarından bir sınır istasyonundan çekilmek istenen telgraf memur tarafından İstanbul'a değil, İsmet Bey'e gönderilmiştir. Daha önce Refet Bey, Demirci Efe'nin köyünü basmış, kaçan efe bir müddet sonra sığınmıştır. Ethem'in Yunanlılara teslim olduğu zamanki çırpıntıları arasında bir ahbabının şu sözü hatırlanmaya değer: **'Canım, Napolyon bile fitne fesat içinde kaldı. Başka çare bulamadı. Karşısındaki düşmanlara teslim olup esirlik ve sürgün hayatı içinde öldü.'**"*[892]

Atatürk, Nutuk'ta, Çerkez Ethem isyanı ve isyanın bastırılması hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır:

*"... **Askerliği çapulculuk sanan, devlet kurup yönetmeyi, şunun bunun suçsuz çocuklarını kurtulmalık dilenmek için dağlara kaldırma haydutluğu sanan; şarlatanlıklarıyla, yaygaralarıyla bütün bir Türk yurdunu tedirgin eden ve Türk ulusunun Büyük Meclisi'ni kendileriyle uğraştıran utanmaz, kendini bilmez, saygısız ve herhangi bir düşmanın boğaz tokluğuna çalıştığını, uşaklığını yapacak kertede alçak ve aşağılık yaratılışlı olan bu kardeşleri ellerinde bütün kuvvetler ve kendilerini destekleyen düşmanlarla birlikte tepeleyip yola getirerek, devrim tarihimizde etkin bir örnek göstermek zorunlu görüldü."***

9. Özetlemek gerekirse: Önce düzenli orduya karşı çıkan, sonra emrindeki kuvvetlerle düzenli orduya katılmayı reddeden, daha sonra da düzenli ordu birliklerinin başına geçmek isteyen

---

891 Sarıhan, Çerkez Ethem'in İhaneti, s. 198,204.
892 Atay, age, s.328.

Ethem'in bütün bu istekleri geri çevrilince, Ethem, düzenli birliklerle çatışmaya girmiş ve yenilmiştir. Önce, kardeşlerinin Yunan kuvvetleriyle yaptığı "iltica" protokolüne uymamış, ancak düzenli ordudan kaçarak sığındığı Manyas'ta karar değiştirerek Şubat 1921'de Yunan ordusuna sığınmıştır.[893] Yani, Cumhuriyet tarihi yalancılarının iddialarının aksine Ethem, Kurtuluş Savaşı'nda Mehmetçiğe kurşun sıkan Yunana sığınmış ve Yunanla birlikte Mehmetçiğe kurşun sıkmıştır ki, bu durumu "hainlik" dışında başka bir biçimde adlandırmak olanaksızdır.

İşte gerçekler bu kadar açıkken, "Prof" unvanlı **Yalçın Küçük**, "gerçeğin ırzına geçercesine" utanıp sıkılmadan, "***Çerkez Ethem'in Yunanlılarla birlik olduğunu söylemek zorunda kaldılar, uzun süre inanıldı. Halbuki hiçbir dayanağı yoktu. Dün de, bugün de Çerkez Ethem'in Yunanlılarla birlik olduğuna dair en küçük bir iz bile yok.***" diyebilmiştir.[894]

Başka bir "tescilli" Cumhuriyet tarihi yalancısı, Kadir Mısıroğlu ise, "***Ethem'in vatanseverliği şununla da sabittir ki, sırf canını kurtarmak için geçtiği, Yunan cephesine adamlarını götürmemiş ve o cephede de faaliyet göstermeyerek Ürdün'e gidip yerleşmiştir.***" diyebilmiştir.[895]

Kuvayı Seyyare'nin tavsiyesinin ardından yargılamalara geçilmiştir. Ethem'in yanından ayrılıp hükümete teslim olanlar hakkında herhangi bir yargılama yapılmamıştır. Ankara 1 No'lu İstiklal Mahkemesi'nde yapılan yargılamada Ethem ve kardeşleri gıyaben "idama" mahkûm edilmiştir. (9 Mayıs 1921).[896]

* * *

893 Yunanlılara sığınan Çerkez Ethem, daha sonra hastalığı nedeniyle Atina'da 1,5 sene kadar tedavi görmüş, 1922 Kasımında tedavisini devam ettirmek amacıyla Almanya'ya gitmiştir. Oradan da Suriye'ye geçerek burada Kafkas göçmenleri arasında yaşamıştır. 1938'de 150'liklere çıkarılan affın ardından ağabeyleri yurda dönmüş, ancak kendisi dönmemiştir. Çerkez Ethem, 1948 yılında Suriye'de, bazı kaynaklara göre 1950'de Lübnan'da vefat etmiştir. Mezarı Amman'dadır. Korkmaz, **age**, s.318, Turan, **age**, s.239,240.

894 Küçük, **Tarih üzerine Tezler**, C.2, s.694.

895 Kadir Mısıroğlu, **Lozan, Zafer mi Hezimet mi?**, 3bs, C.1, İstanbul, 1992, s. 308.

896 Yunus Nadi, **Çerkez Ethem Kuvveti'nin İhaneti**, İstanbul, 1955, s.9

İyi de niye bütün bu yalanlar? Belgeler bu kadar açıkken niye birileri ısrarla tarihi tersyüz etmeye çalışmaktadır? Neden ısrarla hainlere "kahraman", kahramanlara "hain" yaftası yapıştırılmak istenmektedir? Neden?

Kurun
Türkiyenin en ucuz ve en çok satılan gazetesidir. KURUN'a abone olunuz.

KURUN

Kurun
Türkiyenin en ucuz ve en çok satılan gazetesidir. KURUN'a abone olunuz.

18-1 inci Yıl • Sayı: 6393-333 • PAZAR 27 Kânunuevvel 1936

Çerkes Etem Hâini Yakalandı!

İngiliz Polisi Etemle Kardeşini Amman'da Yakaladı

Bütün Türkiye
Hâinlere lânet ediyor

Yurdun her bucağından Atatürke çekilen bağlılık telgrafları

Büyük harplere doğru

Somali cephesindeki İtalyan yürüyüşü devam ediyor

Bir habere göre Eritrede de İtalyan yürüyüşü başlamıştı
İtalyan tankları müthiş mukavemetle karşılaşmışlardı
İngilizler Kızıl denizi kapatıyorlar mı?

Filistinde İngiliz otoritesinin dürüstlüğü

Addis - Ababa, 26 (A.A.) — Ogadenden gelen haberlere göre general kerargâhını Sasabaneh'de kurmuş olan Ras Nasibu, İtalyanların muhtemel taarruzuna karşı gelebilmek için kuvvetli mevziler vücude getirdiği

Habeşliler Kuvetli Mevziler Vücude Getirdiler

Addis - Ababa, 26 (A.A.) - Ogadenden gelen haberlere göre general kerargâhını Sasabaneh'de kurmuş olan Ras Nasibu, İtalyanların muhtemel taarruzuna karşı gelebilmek için kuvvetli mevziler vücude getirdiği

Cumhuriyet tarihi yalancılarının ısrarla "*Yoktur! Olmamıştır! Önemli değildir!*" dedikleri İnönü Savaşlarını incelemeden önce, neden Çerkez Ethem Olayını incelemek gerektiği sanırım şimdi daha iyi anlaşılmıştır: Çünkü, yukarıda da anlatıldığı gibi, I. İnönü Savaşı'nın başladığı gün, 7 Ocak 1921'de, **düzenli ordular** iki ateş arasında kalmıştır; bir tarafta Yunan orduları, diğer tarafta ise Ethem'in kuvvetleri... "*Ethem kuvvetleri, Birinci İnönü Savaşı süresince, 11 Ocak'tan 13 Ocak 1921 gece yarısına kadar geçen zaman içinde çok tehlikeli hallerin meydana gelmesine sebep oldular.*"[897] İşte **I. İnönü Savaşı** bu nedenle "çok zor" ve "çok önemli" bir savaştır... Ethem'in "hıyaneti" yüzünden bu savaş pekala kaybedilebilir ve Kurtuluş Savaşı büyük bir hüsrana dönüşebilirdi!

897 Tansel, age, s. C.IV, s.19.

I. İnönü Savaşı (6-11 Ocak 1921)

Cumhuriyet tarihi yalancılarının ısrarla "olmamıştır!" dedikleri, I. İnönü Savaşı, sonuçları bakımından Kurtuluş Savaşı'nın en önemli askeri başarılarından biridir.

I. İnönü Savaşı'nın, Türk ve Yunan Genelkurmay kaynaklarına dayanan kısa öyküsü şöyledir[898]:

1. 6. Ocak: 3. Yunan Kolordusu Bursa'dan Eskişehir'e, 1. Yunan Kolordusu ise Uşak'tan Dumlupınar'a hareket etmiştir. Birer alayla takviyeli 7. ve 10. Yunan Tümenleri, bir süvari alayı ile iki topçu alayı saat 7.00'da üç kol halinde ilerlemişlerdir.

2. 7 Ocak: Yunan ilerleyişi devam etmiştir. Türk Genelkurmayı Gediz'den yola çıkan 11. Tümenin İnönü mevkiine geç gelmesi ihtimaline karşı 4. Tümeni demiryoluyla kısım kısım İnönü'ye hareket ettirmiştir.

3. 8 Ocak: 4. Tümenin ilk kısmı olan 57 Alay İnönü'ye ulaşmıştır. Gediz'den yola çıkarak 70/80 km yürüyen 11. Tümen ise tam zamanında Anayurt istasyonuna ulaşmasına karşın, birliği İnönü'ye taşıyacak katar gecikmiştir. Aynı gün Batı Cephesi Komutanı **İsmet Bey**, saat 15.00'de verdiği emirde 24. Tümenin İnönü'ye çekilerek burada savunma yapmasını istemiştir. İsmet Bey, orduya moral vermek içinde emrini, "***11. Tümen yetişiyor...***" cümlesiyle bitirmiştir. İsmet Bey'in emri doğrultusunda, 24 Tümen birlikleri İnönü mevzilerine çekilmeye başlamışlardır. Yalnız bazı askerlerin ayakları çıplak olduğundan ve mevsim kış olduğundan bu çekilme çok güç gerçekleşmiştir.

---

898 I. İnönü Savaşı hakkında bilgi veren belli başlı kaynaklar: **A) Bazı Yunan kaynakları: Yunan Askeri Tarihi**, s.175-189; **General Papulas'ın Hatıratı**, İstanbul, 1969, s.40-41; Tümg. Y.L. Spyridonos, **Harp ve Hürriyetler**, ATASE Kitaplığı, Çev. Turgut Özakman, s.110-116; Yarbay T.İ Hrisohoos, **Küçük Asya Savaşı'nda Yunan Süvarisi**, ATASE Kitaplığı, Çev. Turgut Özakman, s.55-56; Yarbay K. D.Kanellopulos, **Küçük Asya Mağlubiyeti**, C.I, ATASE Kitaplığı, Çev. Turgut Özakman, s.3,4; **B) Bazı Türk kaynakları: Türk İstiklal Harbi**, 2.Cilt, 3. Kısım, s.161-230; Celal Erikan, **Komutan Atatürk**, 2.bs, Ankara, 1972, s.603-624; Fahri Belen, **Türk Kurtuluş Savaşı**, Ankara, 1973, s.274, 280, İsmet Görgülü, **On Yıllık Harbin Kadrosu**, Ankara, 1993, s.259-263, Celal Erikan, **Kurtuluş Savaşı Tarihi**, İstanbul, 2008, s.169-181, Özakman, **age**, s.493-515.

4. 9. Ocak: 11. Tümen kısım kısm, saat 7.00, 11.50 ve 12.00'da İnönü istasyonuna gelmiştir. Fakat bu sırada Yunan birlikleri de İnönü mevziinin önüne gelmişlerdir. İnönü mevziinde Türk birlikleri kuzeyden güneye, 24. Tümen, 11. Tümen ve 4. Tümen olarak yerleşmişlerdir. Saat 13.30'da **Yunanlılar demiryolunun güneyinden taarruza geçmişlerdir.** Bu Yunan taarruzu kırılmıştır. Yunanlılar hiç beklemedikleri bu direnç üzerine karanlık basınca cephe hattını bırakarak biraz geri çekilmişlerdir.

5. 10 Ocak: Bugüne kadar orduyu Kütahya'dan idare eden **İsmet Bey,** sabah İnönü istasyonuna gelmiştir. Saat 11.00'da karargâhıyla birlikte İnönü köyüne yerleşmiştir. Bu gün **Yunanlılar sisten de faydalanarak yeniden taarruza geçmişlerdir. Yunan taarruzu demir yolunun güneyinde bir kere daha kırılmıştır.**Ancak demir yolunun kuzeyindeki 24. Tümene bağlı 143. Alayın ileri birlikleri sis etkisiyle olup bitenleri anlayamayarak baskına uğramışlardır. Alay komutanı alayını geri çekmiştir.Böylece bir Yunan piyade alayı ile 2 süvari bölüğünden oluşan bir Yunan birliği cephede açılan 6 km genişliğindeki boşluğa girip demiryolunun kuzeyinden ilerleyerek mevzi gerisindeki Poyra'yı işgal etmiştir. Bunun üzerine 24 Tümenle haberleşme kesilmiştir. Gediğe yaklaştırılan Yunan topları da 4. ve 11 Tümen birliklerini ateşe almışlardır.Batı Cephesi Komutanı ismet Bey, demiryolunun güneyindeki 4. ve 11. Tümenlerin fazla kayıp vermelerini ve güneye atılmalarını önlemek için saat 13.10'da cephe sol kanadının İnönü-Oklubalı arasına çekilmesini emretmiştir. 4. ve 11 Tümenler savaşı keserek saat 16.00'da gerideki ikinci mevziye çekilmeye başlamışlardır. Birlikler fazla dağılmadan ikinci savunma hattına ulaşmayı başarmışlardır. Yunan birlikleri ise ikinci hatta çekilen Türk birliklerini izlememişlerdir. Yunan ordusu 10/11 Ocak gece yarısından başlayarak hızla ve gizlice İnönü mevziini boşaltmışlar ve geri çekilmişlerdir.

6. 11 Ocak: Yunanlıların geri çekilişi 11 Ocak günü geç anlaşıldığından genel ve hızlı bir takip yapılamamıştır.

7. 12 Ocak: Türk birlikleri bir gün önce boşalttıkları İnönü mevzilerine geri dönmüşlerdir.[899]

Kuvvet oranları: İnönü'ye ilerleyen **Yunan kuvvetleri:** 16.243 kişi (12.500 tüfek), 270 hafif makineli tüfek, 120 ağır makineli tüfek ve 72 top iken, **Türk kuvvetleri:** (4. ve 11. Tümenler yetişene kadar) 24. Tümen, 126. Alay ve birkaç milli müfrezeden oluşan toplam kuvvet: 5.465 kişi, 2.266 tüfek (1320'si süngüsüz), 27 ağır ve hafif makineli tüfek ve 10 toptur. 4. ve 11 Tümenlerin gelmesinden sonra ise 8500 kişi, (5500 tüfek), 18 hafif makineli tüfek, 47 ağır makineli tüfek, 28, toptur.[900]

Kuvvet oranları karşılaştırıldığında, asker ve silah bakımından Yunan ordusunun Türk ordusunun **iki katından bile fazla** olduğu kolayca görülecektir: 16.243 kişilik Yunan gücüne karşılık, takviye kuvvetlerle 8500 kişilik Türk gücü...

Kayıplar: Yunanlıların iddiasına göre bu savaşta Yunanlıların 54 ölü ve 142 yaralısı, Türklerin ise 100 ölüsü vardır.[901] Ancak savaşa katılanların anlatımları ve halkın gözlemleri bu resmi rakamları doğrulamamaktadır.[902] Örneğin 2. Süvari Tümeni Komutanı Rahmi Apak, "***Saraycık köyünün dereleri birçok Yunan ölüsüyle dolu idi. Ben bunları kendi gözlerimle gördüm***" demiştir. Genelkurmay belgelerine göre I. İnönü Savaşı'nda Türkler, 4 subay, 117 er şehit, 12 subay, 85 er yaralı, 5 subay 29 er esir vermişlerdir.[903]

* * *

I. İnönü Savaşı sırasında özellikle kuzeyden gerçekleşen Yunan taarruzu çok önemlidir. Buradan saldıran 3. Yunan kolordusunun karşısında sadece 24. Tümen ile 126. Alay ve bazı milli müfrezeler vardır. İsmet Bey bu nedenle "oyalama savaşı" vere-

899 Özakman, age, s. 495-498.

900 **Türk İstiklal Harbi,** C.2, s. 194,195; Selek, **Anadolu İhtilali,** s.475; Özakman, age, s.495.

901 İDA, FO 371/6497/E 4457: Donanma istihbarat raporu, 18.1.1921; Sonyel, **Mustafa Kemal ve Kurtuluş Savaşı,** C.2, s.873.

902 **Türk İstiklal Harbi,** , C.2, s.230.

903 **Türk İstiklal Harbi,** C.2, s. 246; Özakman, age, s.500.

rek 11. Tümen yetişene kadar birliklerin zaman kazanmalarını emretmiştir.[904] 11. Tümen'in Gediz'den İnönü'ye gelmesi için 3 güne ihtiyaç vardır. Bu nedenle adeta zamanla yarış başlamıştır. **İsmet Paşa** bu yarışı anılarında şöyle anlatmıştır:

"*7 Ocakta geri yürüyüşe başladık. Gelirken iki günde aldığımız mesafeyi bir günde alarak askeri yürütüyorum. Bir an evvel muharebe meydanına yetişmeye çalışıyoruz. Yorgun, bitkin bir halde istasyona yetişen askeri, adeta zorla iterek vagonlara bindiriyoruz.İndirirken de böyle oldu. Asker bu kadar yorgun, bitkin vaziyette.*"[905]

Cumhuriyet tarihi yalancılarının, "olmamıştır" dedikleri I. İnönü Savaşı'nın kısa öyküsüne bakınca, Yunan ve Türk birliklerinin hem de birkaç defa karşı karşıya geldikleri ve İnönü'de gerçekten de iki ordu arasında bir **savaş yaşandığı** yoruma gerek bırakmayacak şekilde görülmektedir.

Tarihçilerin Görüşleri

9 Ocak 1921'de Saat 13.30'da **Yunanlılar demiryolunun güneyinden taarruza geçmişlerdir.** Türk orduları bu Yunan taarruzunu da kırmayı başarmıştır. 10 Ocak 1921'de Yunan birlikleri **sisten de faydalanarak yeniden taarruza geçmişlerdir. Yunan taarruzu demir yolunun güneyinde bir kere daha kırılmıştır.** Daha sonra Yunan topları da 4. ve 11 Tümen birliklerini ateşe almışlardır. Yani İnönü'de gerçekten de bir savaş gerçekleşmiştir.

Prof. Şerafettin Turan: "*Türk ve Yunan kuvvetleri 9 Ocakta karşı karşıya gelmişti... Yunanlılar, oyalama savaşları verilerek savunma çizginse çekilmeye çalışan Türk kuvvetlerine yetiştiklerinde hemen saldırıya geçmişlerdi. Ankara'dan Genelkurmay Başkanlığı'ndan gelen emirde eğer Eskişehir'i koruma olanağı yoksa demiryolunu tahrip ederek Afyon-Konya yolunda geri çekilmesi istenmişti. Bunla birlikte İsmet İnönü daha geriye gitmeksizin Eskişehir'in batısında savaşı kabul etmişti. İnönü mevkiini*

904 Özakman, age, s.494.
905 İsmet İnönü, **Hatıralar**, C.I, Ankara, 1985, s.141.

tutan Türk birliklerine 10 Ocak gecesi 'her karış toprağı' savunması emri verilmişti. Ancak Yunan ordusu saldırıyı sürdürmemiş 11 Ocak 1921 sabahı geri çekilmişti. Gücünü oldukça yitirmiş olan Türk ordusu da onları izleme olanağı bulamamıştı."[906]diyerek I. İnönü Savaşı'nın gerçekleştiğini doğrularken,

Prof. Toktamış Ateş: "*Batı Cephesi Komutanı İsmet Bey İnönü'ye geldiği 9 Ocak gecesi 3 tümen bile toplayamamıştı. Yunanlıların ise bunun iki katından daha fazla gücü vardı. Ancak tüm olumsuz koşullara karşın Yunanlılar İnönü'de durduruldular.Bu büyük başarı tarihimizde I.İnönü Zaferi olarak adlandırılır*" diyerek I. İnönü Savaşı'nın çok önemli bir "zafer" olduğunu belirtmiştir.[907]

Prof. Ahmet Mumcu'nun I. İnönü Savaşı hakkındaki değerlendirmesi ise şöyledir:

"*Kütahya taraflarında Çerkez Ethemce desteklenen Yunan ordusu, 9 Ocakta İnönü'de Türk birlikleriyle çatıştı. Ordumuz daha yeni kuruluyordu. Birliklerimizin büyük bir bölümü Ethem'e karşı gönderilmişti. Yunanlıların kuvveti çok üstündü. Ancak özellikle İnönü mevziindeki birliklerimiz büyük bir azimle direndiler. 11 Ocak gününe kadar yapılan kanlı çarpışmalar sonucu Yunanlılar geldikleri yere çekildiler. Güneyde Ethem'in kuvvetleri dağıtıldı. Böylece bu ilk düzenli savaş genç Türk ordusunun zaferiyle sonuçlandı.*" [908]

Dr Selahattin Tansel, I. İnönü Savaşı'nda "önemli bir başarı" elde edildiğini şöyle anlatmıştır:

"*Kademe kademe çekilme emrini alan Türk birlikleri Yunanlıları yeter derecede oyaladıktan ve Nazif Paşa mevziinde büyük kayıplara uğrattıktan, hatta Yenişehir çevresinde karşı bir taarruzla onları geri attıktan sonra İnönü kuzeyinde hazırlanmış olan mevzilere çekildiler ve bu suretle düşmanın on iki saatte Eskişehir'e gelmek konusundaki düşüncesinin gerçekleşmesini*

906 Turan, age, s.241.
907 Ateş, age, s.242.
908 Ahmet Mumcu, **Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi**, İstanbul, 1992, s.80.

önlediler. Onun için Yunanlılar Savcıbey-Kovalca-Karaağaç hattı müdafaasında kısmen toplanmış olan Türk kuvvetlerine ancak 9 Ocak 1921'de saldırabildiler. Bununla beraber saldırı çok şiddetli olmuş, Türk cephesinin bazı kesimlerinde çözülmeler meydan gelmiş ve gün bu suretle bitmişti. Sükunet içinde geçen o gecenin sabahında Yunanlılar, Türk kuvvetleri takviye edilmiş olmasına rağmen, sisten de faydalanarak daha şiddetli taarruzlarda bulundular ve askerlik bakımından çok önemli olan İntikam tepesini ele geçirdiler. Tepeyi geri almak için yapılan karşı saldırı bir sonuç vermediği gibi cephenin sağ kanadındaki Türk kuvvetleri geri çekilmek zorunda kalmış ve bir ara Yunanlılar Batı Cephesi Karargâhı'nın bulunduğu İnönü istasyonunun kuzeyine kadar ilerlemişlerdi. İşte bu kötü durumu düzletmek için... Kütahya ve Ankara'dan gönderilmiş olan yeni birlikler de ayaklarının tozlarını silmeğe imkân bulamadan ateş hattına sokuldu.Fakat yapılan bütün fedakârlıklara rağmen 10 Ocak 1921 akşamı durum Türkler için umut verici görünmüyordu... Cephe Komutanı (İsmet Bey) 11 Ocak'ta Eskişehir'in batısındaki bir hatda savunmayı faydalı gördü ve onun bu kararı Anakara'ca da uygun bulundu. Onun için Türk birlikleri 10 Ocak gününün gecesini buna göre tertiplenmekle geçirdiler. Ancak ertesi sabah düşman tarafında hiçbir faaliyet eseri görülmedi... Biraz sonra düşmanın çekildiği haberi geldi. Gerçekten, Türk ordusundaki her kıt'a ve her zabit ve her fertin kudretlerinin çok üstünde çaba harcaması, ölümü hiçe sayması, Türk pilotlarının düşman safları üzerine birkaç yüz metre mesafeye kadar inerek düşman mevzilerine makineli tüfek ateşi açması ve Türk komuta heyetinin azmi karşısında düşman azim ve kararını kaybederek eski mevzilerine çekilmek zorunda kalmıştı."[909]

Sabahattin Selek'in "*ne zaferdir ne yenilgi*" diye adlandırdığı I. İnönü Savaşı hakkında verdiği bilgiler şunlardır:

"*Yunanlılar üç günlük yürüyüşten sonra 9 Ocak günü İnönü mevzilerinin önüne gelmişlerdi... Üç ayrı kol halinde İnönü*

909 Tansel, **age**, C.IV, s.23-25.

mevzilerine ulaşan Yunanlılar bugün bütün cephe boyunca taarruza geçmediler. Sol kol geri kalmıştı. Bu sebeple yalnız sağdan ilerleyen ***Yunan birlikleri İnönü mevzilerinin sol kesimine yüklendi. Cephenin bu kısmını tutan zayıf Türk kuvvetleri çok iyi dövüşerek takdire değer bir savunma muharebesi verdiler. Muharebe akşama kadar sürdükten sonra karanlık basınca kesildi... Asıl muharebe 10 Ocak günü olacaktı.Bu muharebeye katılacak olan Türk kuvvetleri bütün birlikleriyle 9 Ocak akşamı cepheye yetişmiş ve mevzilerine yerleşmiş bulunuyorlardı. Batı Cephesi Kumandanı Albay İsmet Bey, Kütahya'yı Ethem'e karşı savunacak olan Tümenden bir taburu da berberine alarak 9 Ocağı 10 Ocağa bağlayan gece yarısı trenle Kütahya'dan ayrıldı. 10 Ocak günü muharebe düşmanın sabah 6.30'da taarruza geçmesiyle başladı. Hava çok sisli idi. Sis saat ona kadar kalkmadı. Bu durum Yunanlıların lehine idi. Türk cephesinin sol kanadında Yunanlılar bazı mevzileri zaptettiler fakat yedek kuvvetlerle takviye edilen bu cephede düşman taarruzu durduruldu...*"[910]

Salahi R. Sonyel'in I.İnönü Savaşı hakkında verdiği bilgiler, bu savaşın "çok önemli bir Türk zaferi" olduğunu kanıtlamaktadır:

"*Yunan Tümeni 8 Ocakta Köprü Hisar'da Türk Ulusçularının direnişiyle karşılaşmıştır. Ulusçular, Akpınar yamaçlarında düşmanı epey sıkıştırıyordu. Ulusçu güçleri, Eskişehir'i savunmak için Bozhöyük'te toplanmıştı. Yunanlılar Bozhöyük'ün kuzey kesiminden Kovalıca'nın batısına kadar olan mevkiye saldırıyor, 11 Ocakta geniş sis içerisinde saldırı sürüyordu. Kovalıca'nın güneyinde savaş pek sert olmuştu. Yunan ordusu akşama doğru Eskişehir'in dış eteklerine ulaşmış ve orada istenilen amaç sağlandığı için, ilerlemenin durdurulması buyruğu verilmişti. Yunanlıların iddialarına göre Türkler bu çarpışmalarda ağır kayıplar vermiş, bir Türk uçağı düşürülmüştü.... Gerçekte Albay İsmet'in komutasındaki Türk ordusu, 10 Ocakta*

910 Selek, age, s. 504.

ilk Kemalist utkusu olan I. İnönü Savaşı'nda Yunan ordusuna Kovalıca'da büyük bir darbe indirmiş; Karal Konstantin'in Venizelosçuların yerine atamış olduğu yeni komutanların yeteneksizliklerini meydana çıkarmıştı. Bu yenilgi sonunda Yunan ordusu çekilirken Türk halkına karşı birçok aşırıl ve barbarlıklarda bulunmuştu."[911]

Lord Kinros, I. İnönü Savaşı'nı şu coşkulu ifadelerle anlatmıştır:

"Yunanlılar, İsmet Bey'in komutasındaki birliklerin gösterdiği dayanma karşısında şaşırıp bocaladılar. Daha önceki çarpışmalarda olduğu gibi bu sefer de kötü donanımlı, disiplinsiz askerler karşısında rahat rahat ilerleyeceklerini sanıyorlardı. Bunun yerine önlerine ilk kez olarak, kararlı ve disiplinli bir kuvvet çıkmıştı. Türkler sayı ve silah bakımından kendilerinden çok zayıftı; ama buna karşılık şimdi çoğu tecrübesiz ve yabancı olan kralcı subaylar komutasındaki Yunan birliklerine kıyasla daha üstün bir komuta altında ve daha azimle dövüşüyorlardı. Türklerin diz boyu kar ve çamur içinde savundukları yerler, kendi vatanlarının topraklarıydı. Bütün gün süren bir savaştan sonra başarılı bir karşı saldırıya kalktılar. Ertesi gün bir tuzağa düşürüldüklerini sanan Yunanlılar yenilgiyi kabul ederek geldikleri gibi hızla Bursa yolundan geri kaçtılar. Orada almış oldukları dersten yararlanarak baharda daha büyük bir saldırı için hazırlığa koyuldular"[912]

Genelkurmay Kaynağı "**Türk İstiklal Harbi**" nde I. İnönü Savaşı şöyle anlatılmıştır:

"9 ve 10 Ocak günleri İnönü mevziinde şiddetli ve çetin muharebeler oldu. Yunanlılar, çok üstün kuvvetlerle İnönü mevzilerine karşı giriştikleri bu taarruz, çetin direniş karşısında kırılmış ve düşman 11 Ocak sabah eski mevzilere çekilmek zorunda kalmıştır.

---

911 Sonyel, age, s.871.

912 Lord Kinross, **Atatürk, Bir Milletin Yeniden Doğuşu**, 12. bs, İstanbul, 1994, s.306.

Güney cephesinde ise İstanköy- Banaz kesiminde ilerleyen Yunan kuvvetleri daha 7 Ocak'ta geri çekilmişlerdi. 11 Ocak öğleye doğru Yunanlıların çekildiklerini anlayan Batı Cephesi Komutanı, süvarileriyle çekilen kuvvetleri izlemeye ve piyade birlikleriyle de İnönü Mevzilerini tekrar işgale karar vermiş ve bu kararını uygulamıştır. İnönü Muharebeleri, Anadolu'da Türk ulusunun varlığını ve küçümsenmeyecek bir savaş gücüne sahip olduğunu ispatlamıştır."[913]

* * *

I. İnönü Savaşı'nı bizzat idare eden **İsmet İnönü** anılarında savaşı şu şekilde anlatmıştır:

"10 Ocak, I. İnönü Muharebesi'nin en şiddetli günüdür. Biz cepheye yetiştiğimiz zaman Anakara'dan da peyderpey kuvvet geliyor.Nerede bir kıt'a bulunursa İnönü'ye yetiştirmeye çalışıyorlar. 9 ve 10 Ocak günlerinde şiddetli muharebeler yaptık. Alıyoruz, veriyoruz, geliyorlar, yetişiyoruz. Taarruzlar yapıyorlar, biz mukabil (karşı) taarruza geçiyoruz. Onlar da tutunmaya çalışıyorlar.

Benim tahminime göre düşman hakkımızda şöyle düşünmüştür: ' Her taraf boştur. Zaten ordu zayıf bir halde. Sekiz aydan beri iç muharebelerle fena halde yorulmuş ve yıpranmıştır. Şimdi bir isyanla ikiye ayrılmıştır. Ankara istikametine kadar ilerleyebiliriz... Şimdi hiç ummadıkları bir mukavemetle (direnişle) karşılaşınca moralleri bozuldu...

10 Ocakta düşman mukavemeti kırıldı. İradesi çöktü, çekildi. Tekrar ve telaşla eski yerine kadar gitti. Vaziyetin ne olduğunu anlamadan hızla geldiği yere döndü. İşte I. İnönü Muharebesi budur. Bu muharebede düşman hareketi ile Ethem hareketi beraber olmuştur."[914]

I. İnönü Savaşı'nın yıl dönümünde Akşam Gazetesi adına gönderilen bir tebrik telgrafına İsmet Paşa şu anlamlı karşılığı vermiştir:

913 **Türk İstiklal Harbi** .C.7, s.233.
914 İnönü, **age**, C.I, s.242.

"Birinci İnönü'de şehit olanlar, memlekette nizamı (düzeni) cephede ordu ile müdafaayı temin için hayatlarını feda etmişlerdir. Hiçbir muharebenin şehitleri bu kadar fevkalade şartlar içinde ve o derece dünyevi, hatta uhrevi menfaatlerden azade hayatlarını feda etmemişlerdir."[915]

İngiliz belgeleri de I. İnönü Savaşı'nda Yunanlıların yenildiğini doğrulamaktadır. Örneğin 15 Ocak 1921 tarihli İngiliz gizli istihbarat raporunda şu bilgiler vardır:

"Bozhöyük önünde büyük bir direnişle karşılaşmış olan Yunan güçleri Saraphane-Kovalıca hattına ulaşmış, ama Eskişehir'e ilerlemeyi durdurmak zorunda kalmış; 11 Ocakta Yunan askerlerine geri çekilme emri verilmişti. Bu operasyonlar sırasında yeni Yunan komutanları korkaklık göstermiş ve Ulusçulara ağır bir darbe indirmek fırsatını kaçırmışlardır. Yunan askerleri şimdi kendi güçlerine daha az güveniyorlar. Yunan kayıplarının çoğunluğunu Venizelosçu subay ve erler oluşturuyor ve bu da siyasi amaçlar için 300 kadar kayıp verilmiş olmasına Venizelosçuları epey kızdırmıştır."[916]

Dahası, Yunanlılar da sıcağı sıcağına yaptıkları değerlendirmelerde I. İnönü Savaşı'nı kaybettiklerini itiraf etmişlerdir. Örneğin, İstanbul'daki İngiliz Genel Karargâhı'nın Savaş Bakanlığı'na 17 Ocak'ta bildirdiğine göre, o gün, Bursa operasyonlarını komuta etmiş olan Yunan Genelkurmay Başkanı Yardımcısı, İngiliz yetkililere şu açıklamayı yapmıştı:

'Keşif harekatı başarıyla tamamlanmadığı için İzmir Kolordusuna eski Bursa hattına çekilmesi 13 Ocak'ta emredilmiştir.... Türk güçleri 11. Tümeni seferber etmişti. Bu tümen Kovalıca'nın 5 km kuzeyinde çok mertçe savaşmıştır. Ayrıca 4. ve 24. Tümenlerle iki bağımsız tabur ve 1000 kadar milis gücü seferber edilmiş; Türkler Lefke ve Karaköy arasındaki üç köprüyü tahrip etmiştir."[917]

---

915 Atay, age, s.330.

916 İDA, FO 371/6497/E 1759; İngiliz gizli istihbarat raporu, no. 103, 15.1.1921; Sonyel, age, s.872

917 İDA, FO 371/6506/E 1036; İngiliz Genel Karargâhı'ndan Savaş Bakanlığı'na gizli telgraf, İstanbul, 17.1 1921; ilişikte 15.1.1921 tarihli raporun sureti; Sonyel, age, s.872.

Görüldüğü gibi "*I. İnönü Savaşı yoktur!*" demek kocaman bir yalandır.

Yunanlılar, Durup Dururken Çekilmiş!

Cumhuriyet tarihi yalancılarının I. İnönü Savaşı'na yönelik klasik saldırılarından biri de "*Yunanlıların durup dururken geri çekildikleri, bu geri çekilmede Türk ordularının herhangi bir zorlamasının olmadığıdır.*"

Aslında bu yaklaşım her şeyden önce "mantıken" hatalıdır. Çünkü, 15 Mayıs 1919'dan beri Anadolu coğrafyasında ilerleyen Yunan ordusunun ilk sistemli taarruzunda, üstelik Çerkez Ethem kuvvetlerinin önemli bir kısmı da Yunanlılar tarafına sığınmışken, Ankara'nın yeni kurmaya çalıştığı düzenli orduya büyük bir darbe vurması çok önemlidir.

Yunan ordusunun başarısı Yunan siyasileri açısından da hayati önem taşımaktadır. Şöyle ki: 25 Ekim 1920'de Yunanistan'da Kral Aleksandr ölmüş, 14 Kasım 1920'de yapılan genel seçimlerde Venizolos'un partisi büyük bir yenilgi almıştı. Venizolos, 1916 yılında, tarafsızlık politikası izleyen Kral Konstantin'e karşı Selanik'te Amiral Kunduriotes ve General Danglis'le birlikte bir "ihtilal hükümeti" kurup Konstantin'i tahttan indirmiş ve Yunanistan'ı İtilaf Devletleri yanında savaşa sokmuştu. İşte bu Kral Konstantin, 25 Aralık 1920'de Yunanistan'da tekrar tahta çıkarılmıştı. Megola İdea (Büyük Yunanistan) Politikasının savunucusu olan Konstantin, aslında İtilaf Devletleri'ne karşıydı; ama tekrar oturduğu tahtında kalabilmek için Venizelos'un saldırı siyasetini devam ettirmeyi düşünüyordu.[918] Özellikle Yunan orduları Başkomutanı Papulos, Türk ordusu kuruluşunu tamamlamadan harekete geçilmesini savunmuştur.[919] Kral Konstantin, onun desteklediği yeni Yunan hükümeti ve General Papulos, Türklere kesin bir darbe vurmanın zamanı geldiğine karar vermişlerdir.

---

918 Altuğ, age, s.114, Selek, age, C.2, s.497, 498.
919 Turan, age, s.240.

İşte bu siyasetin ilk ciddi saldırısı I. İnönü Savaşı'dır. Konstantin'in yerini sağlamlaştırabilmesi için Yunan ordusunun bu savaşı kazanması çok önemlidir. "Yunanistan'da yapılan seçimler sonrasında yeni kurulan hükümet bu saldırıyı daha geniş olarak planlayarak Batılı devletlerin yardımını ve güvenini arttırmayı sağlamak istiyordu. 1920 Aralık ayı sonlarında, düzenli orduya girmeyi kabullenmeyen ve kendi başına buyruk davranmayı sürdüren Çerkez Ethem ve kardeşlerinin Türk Hükümetine karşı ayaklanmaları ve bunu Yunanlılara da bildirerek işbirliği önermeleri Yunan ordusu için çok uygun bir durum yarattı."[920]

Bu savaşa çok önem veren Yunanlıların, bizim Cumhuriyet tarihi yalancılarının dediği gibi, "yenilmeden" veya "durdurulmadan" İnönü'den geri çekilmeleri düşünülebilir mi?

Peki ama Yunanlılar neden çekilmişlerdi?

Bu durumun temelde iki nedeni vardır: Birincisi, Yunanlılar, İnönü'de beklemedikleri bir direnişle karşılaşınca şaşırmışlar, bu şaşkınlığın etkisiyle çok daha kötü bir durumla karşılaşmak istemeyen Yunan komutanları geri çekilme kararı almışlardır. "*Örtme birliklerinin Nazifpaşa dolayında 4. ve 11. Tümenlerin İnönü mevziinin güney kesiminde karşı saldırılara başvurarak gösterdikleri direnmeler, 3. Yunan Kolordu Komutanı'nı, General Papulas'tan izin alarak çekilmeye itmişti.*"[921] İkincisi de, Yunanlılar güneyden ve Anakara'dan İnönü'ye takviye Türk kuvvetlerinin geldiğini öğrenmişlerdir. Eğer bekleseler di mevcut Türk kuvvetlerine ek olarak güney cephesinden gelen 2. Süvari Tümeni ve yola çıkarılan 8. Piyade Tümeni ile Ankara'dan demiryoluyla İnönü'ye kaydırılacak olan 3. Süvari Tümenini de 48 saat sonra karşılarında bulacaklardı. Yani bir süre sonra Yunan ordusun karşısında toplan 6 tümen 2 alaydan oluşan büyük bir Türk gücü olacaktı.[922] Celal Erikan'ın dediği gibi, "*Düşman çekilmeseydi ne olacaktı? Kısa sürede yeni kuvvet getiremedik-*

920 Mumcu, **age**, s.80.
921 Erikan, **Kurtuluş Savaşı Tarihi**, s.179.
922 Özakman, **age**, s.499, 500.

çe, 48 saat sonra 8. ve 3. Süvari Tümenlerimizi de karşısında bulacaktı."[923] Bu durumda alınacak büyük bir yenilgiden çekinen Yunanlılar, geri çekilmeyi daha mantıklı bulmuşlardır.

I. İnönü Savaşı Önemsizmiş!

Cumhuriyet tarihi yalancılarına göre ***"I. İnönü Savaşı çok önemsizdir!"*** Çünkü bu savaşta karşı karşıya gelen ordular ve savaş sonundaki kayıplar çok azdır!

Her şeyden önce bu düşünceyi savunanlar dünya savaş tarihinden habersizdirler; çünkü bilindiği gibi bir savaşın önemi, o savaşta karşı karşıya gelen asker sayısı ve savaş sonucundaki ölü ve yaralı sayısına göre belirlenmez. Bir savaşın önemi, yarattığı sonuçlara göre belirlenir. **Prof. Sina Akşin**'in dediği gibi, *"Tarihte bir savaşı önemli kılan, savaşan tarafların asker sayısı değil, doğurduğu sonuçlardır. İslamiyetin doğuşundaki kimi muharebeler, katılanların sayısı bakımından büyükçe bir mahalle kavgası boyutundayken, çok büyük sonuçlar doğurmuşlardır, dolayısıyla da önemlidirler."*[924]

Kimilerince "önemsizdir" denilen I. İnönü Savaşı, aslında o kadar önemlidir ki, bu savaşta bazı **milletvekilleri, doktorlar** ve hatta **kadınlar bile savaşmıştır.** Bu savaşta, Neşet, Yusuf Ziya, Ziya Hurşit, Memduh, Rıza, Sabit, Sami ve Hamdi Namık gibi 8 milletvekili "er" olarak görev yapmıştır. Ayrıca, Operatör Emin, Dr Fuat ve Abidin Beyler de "doktor" olarak Meclisten cepheye koşmuşlardır.[925]

Dahası kahraman kadınlarımız ve kızlarımız da bu savaşta "er" olarak görev yapmışlar, cesurca çarpışarak "gazi" veya "şehit" olmuşlardır. I. İnönü Savaşı şehitleri arasında 7 **kadın** vardır.[926] Ayrıca, I. İnönü Savaşı'ndaki kahramanlıklarından dolayı mecliste, 70. Alay Kumandanı Hafız Halid Bey'in kızı 12

923 Erikan, age, s.179.
924 Akşin, age, s.159.
925 Turan, age, s.240.
926 Tansel, age, s.25, dipnot, 79.

yaşlarındaki Nezahat Hanım'a İstiklal Madalyası verilmesi teklif edilmiştir.[927]

Kimilerince "önemsizdir!", "zafer değildir!" denilerek küçümsenen I. İnönü Savaşı sonrasında geri çekilen Yunanlılar, yenilgilerinin intikamını Türk halkından çıkarmak istercesine halka **büyük zararlar** vermiştir.

Yunan ordusu çekilirken, yakmış, yıkmış, kadınlara tecavüz etmiş ve insanları öldürmüştü. Yunan ordusunun Türk halkına karşı bu "barbarca" davranışlarına tepki gösteren TBMM Dışişleri Bakanı Bekir Sami, İstanbul'daki Yüksek Komiserlere 20 Ocak'ta gönderdiği bir telgrafta Yunanlıların, I. İnönü'de yenilip işgalleri altındaki bölgenin Ulusçuların eline geçmesinden sonra Kemalistlerin bu bölgede yıkıntılarla birlikte, erkek, kadın ve çocukların cesetlerini bulduklarını; kadınların öldürülmeden önce kirletilmiş olduklarını bildirmiş; İtilaf Devletleri, Yunanlıların bu "kırım" davranışlarına son vermez, bunların tekrarlanmasını önlemezse Müslüman halkın Hıristiyan toplumuna karşı misilleme davranışlarını önlemenin imkânsız olacağını belirtmiş ve telgrafını şöyle bitirmiştir: "*Bağlaşık güçlerinden, insanlık adına müdahalede bulunmaları rica olunur ve Ankara yönetimi, üzücü misilleme davranışlarını önlemek için elinden geleni yapmaya söz verir.*"[928]

Evet, I. İnönü Savaşı Kurtuluş Savaşı'ndaki diğer muharebelerle karşılaştırıldığında "küçük" bir muharebedir; ama Turgut Özakman'ın dediği gibi, "bizim açımızdan önemi çok büyüktür."[929]

Komutanlara Göre I. İnönü Savaşı

Cumhuriyet tarihi yalancıları, I. İnönü Savaşı'nı ve bu savaşın Başkomutanı **İsmet Paşa**'yı aşağılamak için bin dereden su getirip "***Böyle bir savaş yoktur, yoktur, olmamıştır!***" diye avazları çıktığı kadar bağıracakları yere, gerçeği öğrenmeye çalışsa-

927 **Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi**, C.7, s.440; Tansel, age, s.25, dipnot, 79.
928 Sonyel, age, s.873.
929 Özakman, age, s.493.

lardı her şeyden önce bu kadar "komik" duruma düşmezlerdi. Çünkü bu savaşı bizzat idare eden İsmet Paşa anılarında gerçeği hiçbir şekilde abartmadan olanca açıklığıyla ortaya koymuştur:

"*Aslında Birinci İnönü Muharebesi, askeri bakımdan mütevazi ölçüde bir muharebedir. Yunanlılar taarruz etmişler, bizim mevzileri söktürmüşler, bundan sonra hazırlıksız geldiklerini, ilerisinin daha çok tehlikeli olduğunu anlayarak kendileri çekilip gitmişlerdir. Yunan ordusu Başkomutanı Papulas, Ethem ile de ayrı bir cephede muharebe ettiğimizi hesaba katarak bizden böyle bir mukavemet (direniş) beklemiyordu. Fakat 9 ve 10 Ocak günleri bizim mukabil (karşı) taarruzlarımızla karşılaşıp o zamana kadar Anadolu'da görmediği bir muharebe tarzına Türk ordusunda rastlayınca, 'keşif yaptım, bu kadarı kafi, öğrendik' dedi ve bıraktı gitti. Yani muharebede ısrar etmedi. Birinci İnönü Muharebesi, daha ziyade Kuvayı Seyyare'nin, Yunanlılarla birlikte gelişen taarruzunun muvaffak (başarılı) olmaması şeklinde bir adım telakki edilmek (kabul edilmek) lazımdır.*"[930]

Türk Kurtuluş Savaşı'nın ilk önemli başarısının mimarı İsmet Paşa'nın bu "mütevazi" sözleri, I. İnönü Savaşı'nı inkar eden Cumhuriyet tarihi yalancılarını "utandıracak" kadar önemlidir. Görüldüğü gibi İsmet Paşa, hiç abartmadan, hatta biraz da tevazu göstererek I. İnönü Savaşı'nı anlatmıştır.

Celal Erikan, I. İnönü Savaşı'nın önemini, "*Bu savaşlar dış ve iç düşmanların planlarını bozmuştur. Bu bakımdan büyük bir başarı olduğu kuşkusuzdur.*" diyerek vurgulamıştır.[931]

Falih Rıfkı Atay, İzzettin Paşa'nın, "*İsmet İnönü'nün şöhretini ve hizmetini küçültmek için Birinci İnönü Zaferini söndürmeye uğraşan zamane politikacılarını ölünceye kadar affetmediğini*" belirtmiş ve İzzet Paşa'nın son yazısında, " *Bu muharebe tam bir zaferdir. Bir takım kalemler bu zaferi, Yunanlılar gibi, hiçe saymak istemişlerdir.Yunanlılar, bu muharebeden kendile-*

930 İnönü, **age**, C.I, s. 243.
931 Erikan, **Kurtuluş Savaşı Tarihi**, İstanbul, 2008, s.181.

rini Aksu Dimboz müstahkem hattına atarak kurtulabildiler." diye yazdığını aktarmıştır.[932]

I. İnönü Savaşı'nın önemini en erken kavrayanlardan biri **Atatürk**'tür. İsmet Paşa anılarında bu gerçeği, "*Atatürk Birinci İnönü Muharebesi'nin neticesine çok önem vermiş görünmektedir*" diyerek ifade etmiştir.[933]

Atatürk, I. İnönü Savaşı sonrasında önce, "*Bu muharebe ile pek çok şey kurtarılmıştır*" demiş, ama daha sonra bu sözünü, "*Hayır, her şey kurtarılmıştır*" diye tamamlamıştır.[934]

Atatürk, I. İnönü Zaferi nedeniyle TBMM adına Batı Cephesi Komutanlığı'na şu kutlama telgrafını çekmiştir:

"*İnönü Meydan Muharebesi'nde Batı Cephesi kıtalarının uğurlu ve ezici komutanız altında gösterdikleri kesin faaliyetten dolayı zat-ı devletlerine ve kahraman ordumuzun bütün komutanlarıyla subay ve erlerine Büyük Millet Meclisi'nin kalpten tebriklerini iletir ve bu başarının mukaddes topraklarımızı düşman istilasından büsbütün kurtaracak olan kesin zaferin hayırlı bir başlangıcı olmasını Tanrı'nın lütfünden diler ve işbu tebriklerin bütün Batı ordusu er ve subaylarına ulaştırılmasını rica ederim.*"[935]

Atatürk, 26 Aralık 1934 tarihinde Başbakanlığa gönderdiği bir yazıda İsmet Paşa'ya **İnönü soyadını** verildiğini belirterek şöyle demiştir. "*Başvekil İsmet Paşa Hazretlerinin inkılap tarihimizin ilk şerefli ve parlak sahifesi olan meydan muharebelerinin baş kahramanı olmuş bulunması itibariyle soyadı kanunu icabı olarak alacağı aile isminin İnönü olmasını çok yerinde bulduğumdan kendilerine bu soyadını tevcih ettiğimi bildiririm.*"[936]

13 Ocak 1921 tarihinde **Fevzi Paşa**, TBMM'de yaptığı konuşmada, "*TBMM'nin henüz tamamlanmamış ordusu ilk rüş-*

932 Atay, age, s.329.
933 İnönü, age, s.243.
934 Atay, age, s.329.
935 **Türk İstiklal Harbi**, C.2, s. 221.
936 Şerefettin Turan, **İsmet İnönü, Yaşamı Dönemi ve Kişiliği** Ankara, 2000 s.32-34

tünü bu suretle ispat etmiştir... Düşmanın hainane planları.. milletin başarısı ile neticelenmiştir." demiştir.[937]

I. İnönü Savaşı hakkında İsmet Paşa'nın anılarında gördüğümüz "mütevazi" açıklamaların benzerini Fevzi Paşa'nın meclis konuşmasında ve Atatürk'ün kutlama telgrafında da görmekteyiz. Ne İsmet Paşa, ne Fevzi Paşa, ne de Atatürk, Cumhuriyet tarihi yalancılarının söyledikleri gibi, I. İnönü Savaşı'nı "abartma" eğiliminde değillerdir. Dikkat edilirse Atatürk, o telgrafta savaşı "*Kazanılan büyük başarı*" olarak nitelendirmiş, bu başarı için "zafer" kavramını bile kullanmamıştır. Ancak 19 Eylül 1921'de Sakarya Meydan Muharebesi'nin kazanılmasından sonra, "*... Önce I.İnönü Zaferi'ni kaydettik...*" demiş ve 1927 yılında kaleme aldığı **Nutuk**'ta da I. İnönü'den "zafer" diye söz etmiştir.[938] Çünkü, tarihi olayların gerçek sonuçları ancak olayın üzerinden belli zaman geçince ortaya çıkar. Bu nedenle başlangıçta I. İnönü Savaşı'nı sadece "başarı" diye adlandıran Atatürk, zaman ilerledikçe bu savaşın neler getirdiğini çok daha iyi görerek I. İnönü Savaşı'nı "zafer" diye nitelendirmiştir.

Her şey bu kadar açıkken, **Yalçın Küçük, Fikret Başkaya, Abdurrahman Dilipak, Kadir Mısıroğlu** başta olmak üzere Atatürk ve Cumhuriyetle kavgalı isimler, ısrarla "*İ. İnönü Savaşı'nın bir zafer olmadığını, bunun propaganda amacıyla uydurulduğunu*" iddia etmişlerdir. [939] Oysaki, İsmet Paşa, Fevzi Paşa ve Atatürk'ün yukarıdaki açıklamaları "propaganda" değil, gerçeğin ta kendisidir.

I. İnönü Savaşı'nın Sonuçları

I. İnönü Savaşı'nın önemini anlamak için bu savaşın "içerideki" ve "dışarıdaki" sonuçlarına bakmak gerekir.

Kimilerince, "önemsizdir" denilen I. İnönü Savaşı'nın "**içerideki**" sonuçları şunlardır:

---

937 TBMM Zabıt Cerideleri, C.7, 281,281.

938 Erikan, age, s.180.

939 Bu iddialara Turgut Özakman belgelerle tek tek cevap vermiştir. Bkz. Özakman, age, s. 493-515.

1. I. İnönü Zaferi'yle Meclisin ve halkın, kurulma aşamasındaki **düzenli orduya** güveni artmış, özellikle Meclis içindeki Çerkez Ethemcilerin, "*Ethem ve Kuvayı Seyyaresi olmadan Yunanları yenemeyiz!*" biçimindeki düşüncesi etkisini yitirmiştir. Nitekim, 13 Ocak 1921 tarihli Meclis oturumunda büyük bir heyecan ve coşku yaşanmıştır. O gün **Bursa Milletvekili Muhittin Baha Bey**, tüm milletvekillerinin coşkusuna şöyle tercüman olmuştur:

"*Efendiler, buraya gelen her birey, her üye küçük yavrusunu gözyaşları ile bıraktığı, eşi ile helalleştiği, babasının elini öperek evinden ayrıldığı zaman yemin etmişti. Ya bu devleti tam istiklal ile yaşatacak, bu milleti tutsaklıktan kurtaracak ve babasına bıraktığı küçük yavrusuna, yarın şeref ve şan verecek dönecek ya da bu meclisin bütün bireyleriyle beraber düşman önünde ölecek. Efendiler, tam bir inançla söylüyorum. Bu millet için ölmek yoktur. En güçsüz zannedildiği ve en yardımsız kaldığı anlarda, düşmanlarının en güçlü göründüğü zamanlarda bile, akla ve hayale gelmeyen olağanüstü başarılar göstererek insanda hayranlık uyandıran bu millet batmaz... Efendiler, silah yok, top yok dediler, Osmanlı ordusu çürümüştür, dediler; genel savaştan yoksul ve perişan çıktı, dediler; yaşlıları umutsuz, gençleri korkak, çocukları tutsaklığa layıktır, dediler. Yaşlıların gözlerinde parlayan inanç ışığına bakınız. Meclisinizin içinde o muhteşem insanlar vardır, dışında da vardır. Gençlerin özverisine bakın. Bütün dünyayı karşılarında gördükleri halde, dünyanın bütün fabrikalarının yakıcı silahlarını düşmanlarının elinde gördükleri halde, ellerindeki kırık tüfekleriyle onların üzerine hücum ettiler ve onları yendiler. Efendiler, yenilmiş olan bütün milletler, güçlü yada güçsüz bütün milletler hayret içinde. Güçsüz olmayan, güçsüzlük hissetmeyen bir millet var. O milleti siz temsil ediyorsunuz, onunla övününüz... Efendiler, bir ölüyorsak on doğuyoruz. Bir kişi eksildikçe ruhumuzda on kişilik güç buluyoruz. Zarar yok efendiler; çok yandık, çok harap olduk. Avrupa denen uygarlık kitlesi, bu alçaklar ve benciller kitlesi, üç yüz yıldan beri ellerinden geleni yaptı. Onların bizde yarattığı*

yangınlar , ruhlarımızdaki külleri dağıtmak için şimdi birer rüzgar oldu. Yananlar yanarken, ölenler ölürken, doğanlar şimdi daha güçlü, daha dirençli ve daha kararlı oluyorlar. Ben geleceğe bu ümitle bakıyorum..."[940] Muhittin Baha Bey'in bu coşkulu, duygu yüklü konuşmasından sonra kürsüye **Atatürk** çıkmıştır. I. İnönü Savaşı'nın ne kadar önemli bir zafer olduğunu Atatürk'ün şu sözlerinden daha iyi ne anlatabilir ki?:

"Cennetten vatanımıza bakan merhum Kemal –Vatanın bağrına düşman dayadı hançerini/ Yok mudur kurtaracak bahtı kara maderini/ demişti. İşte ben bu kürsüden, bu yüksek meclisin başkanı olarak yüksek kurulunuzu oluşturan bütün üyelerin her biri adına ve bütün millet adına diyorum ki: Vatanın bağrına düşman dayasın hançerini/ Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini. Ey milliyet duygusu! Sen ey fani insanı ölümsüzlüğe bağlayan büyük olay! Ey insan toplumunun en yüksek ideali! Ey, temizleyici düşünce! Ey ölüm korkusu içinde kararmış ruhları aydınlatan meşale! Ey yaratıcı kudret! Bütün bunlar senin eserindir. Yüzyılların yükü altında yorulmuş, çorak Anadolu toprağından fışkıran kahramanlar senin çocuklarındır. Sen küçük hesaplar düzenlemesi değilsin. Özgürlüğün tek kaynağı sensin. Kendisini bir milletin parçası hissetmeyen insan, tutsak ve yoksuldur, ona değer verilmez. Kalbi, milliyet ateşi ile yanan insan, iç ve dış dünyadan gelen zulüm, tutsaklık ve kölelik ihtiraslarına aynı anda karşı koyar. Bir insanı kayıtsız ve koşulsuz diğer insanlara bağlayan tek duygu sensin."[941]

Atatürk, I. İnönü Savaşı'nın "bir dönüm noktası" olduğunu, "bir büyük kırılma" yarattığını düşünmektedir. Çünkü, 15 Mayıs 1919'dan beri çok rahat bir şekilde Anadolu içlerine doğru ilerleyen Yunan ordusu, ilk kez güçlü bir direnişle karşılaşmış, bu direnişi kıramayarak geri çekilmiştir. Bu mütevazi Türk zaferi çok şey demekti: Her şeyden önce bu zafer, Yunanlıları endişelendirmişti. Çok daha önemlisi, iç isyanlarla sarsılan, Çerkez Ethem

940 Yusuf Hikmet Bayur, **Atatürk'ün Hayatı ve Eseri**, C.I, Ankara, 1997, s.21.

941 Sadi Borak, **Atatürk'ün İstanbul'daki Çalışmaları**, 2.bs, İstanbul, 1998, s. 53,54.

olayıyla bunalan Türk halkı ve Milliyetçi hareketin önderleri, bu zaferle biraz olsun rahatlamış, ufka çok daha umutla bakmaya başlamışlardı. Bu zafer, yoksul, yorgun ve bitkin Türk halkına "daha ölmediğini" göstermiştir. Atatürk, işte bu nedenle Meclis'te yaptığı konuşmada "millet" kavramına vurgu yapmıştır.

TBMM'nin 17 Ocak tarihli toplantısından başlayarak her gün I. İnönü Zaferi'ni tebrik ve Ethem'i kınayan telgraflar okunmuştur. Ülkenin her yanından, belediyelerden, şehir ve kasabalardan, Müdafaa-i Hukuk Teşkilatlarını temsilen Meclis Başkanlığı'na telgraflar çekilmesi Ocak ayı sonuna kadar devam etmiştir.[942]

I. İnönü Zaferi, işgal altındaki Türkiye'de öyle büyük bir etki yaratmıştır ki, İstanbul'daki İngiliz işgal Kuvvetleri Komutanlığı, basında I. İnönü Savaşı hakkında "coşkulu" haberler yapılması, bu savaşın bir "zafer" olarak anlatılmasını yasaklamıştır. İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold, 19 Ocak 1921'de Curzon'a gönderdiği telgrafta, I. İnönü Savaşı'nın yarattığı coşkudan rahatsızlığını şöyle dile getirmiştir:

"***Son iki gün zarfında Yunanlıların Eskişehir yakınlarında yenilgiye uğratılmış olduklarına dair haberler İstanbul ve Ankara'da Türk çevrelerinde coşku yaratmıştır... İstanbul'un ulusçu gazeteleri sevinçlerini gizlemiyor... Basının taşkınlıklarını sınırlamak için önlem alıyorum...***"[943]

2. I. İnönü Zaferi'yle kamuoyunda oluşan milli coşkuyu daha da arttırmak için **İstiklal Marşı** kabul edilmiştir. (12 Mart 1921).

3. I. İnönü Zaferi'yle kendine güveni artan TBMM, yeni Türk devletinin ilk anayasası olan **Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nu** kabul etmiştir. (20 Ocak 1921). "***Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir***" diyen bu anayasa ile Cumhuriyete giden yolda çok güçlü adımlardan biri atılmıştır.

---

942 Selek, age, s.521.

943 **İDA, FO 371/6464/E 1043**: Rumbold'dan Curzon'a gizli telgraf, İstanbul, 19.1.1921; Sonyel, age, s.873.

Kimilerince, "önemsizdir" denilen I. İnönü Savaşı'nın "**dışarıdaki**" sonuçları şunlardır:

1. I. İnönü Zaferi sonrasında İtilaf Devletleri Sevr Antlaşması'nı yeniden gözden geçirmek üzere Londra'da Türkiye'nin de katılacağı bir konferans düzenlemişlerdir. Londra Konferansı'ndan bir sonuç alınamamıştır, ama **Londra Konferansı**'na katılan TBMM, uluslararası alanda tanınmıştır. (23 Şubat-11 Mart 1921).

2. I. İnönü Zaferi sonrasında Sovyet Rusya ile TBMM arasında çok önemli bir mesafe kaydedilmiştir. Atatürk, milli hareketin başarıya ulaşması için mutlaka Rusya'dan yardım alınması gerektiğini düşünmüştür. Çünkü, yokluk ve yoksulluk içinde yedi düvele karşı mücadele veren Türkiye ile Sovyet Rusya'nın düşmanları ortaktır: emperyalizm... Bu doğrultuda 1920 ilk baharında Atatürk Lenin'le mektuplaşmıştır. Daha sonra 11 Mayıs 1920'de Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey, bir heyetle Moskova'ya hareket etmiştir. Yapılan görüşmeler sonrasında Sovyetler, 3 Haziran 1920'de Misak-ı Milli'yi kabul ettiklerini açıklamışlardır. Kasım 1921'de ise Ali Fut Paşa, Moskova Büyükelçiliği'ne atanmıştır. Sovyet Rusya ile TBMM yakınlaşmakla birlikte, Sovyet Rusya'nın somut bir adım atması için TBMM'nin, işgal güçlerine karşı somut bir askeri başarı kazanması gerekiyordu. O zaman Sovyet Rusya, Türkiye'nin emperyalizme karşı gerçekten başarılı olabileceğini düşünerek, Türkiye'ye yardım yapabilirdi. İşte bu ortamda düzenli orduların I. İnönü Savaşı'nı kazanması ile Sovyet Rusya ile TBMM arasında **Moskova Antlaşması** imzalanmıştır. (16 Mart 1921). Bu anlaşma ile Sovyet Rusya, hem TBMM'yi resmen tanımış, hem de milli harekete maddi yardım yapmıştır.

3. I. İnönü Zaferi'nin dış politikadaki bir diğer getirisi de TBMM'nin Afganistan'la yakınlaşmasıdır. I. İnönü Savaşı sonrasında TBMM ile Afganistan arasında **Türk-Afgan Dostluk Anlaşması** imzalanmış (1 Mart 1921), böylece ilk kez bir Müslüman ülke, TBMM'yi resmen tanımıştır. Böylece TBMM'nin İslam dünyasındaki itibarı daha da artmıştır.[944]

944 Akşin, age, s.160,161.

Prof Sina Akşin'in dediği gibi, "*Görülüyor ki, kimilerinin 'önemsiz' bulduğu I. İnönü Muharebesi, dış siyasette önemli üç olumlu gelişmeye yol açmıştır.*"[945]

I. İnönü Savaşı'nda İsmet Paşa

Cumhuriyet tarihi yalancılarının klasikleşmiş I. İnönü Savaşı yalanlarından biri de "*bu savaşta İsmet İnönü'nün hiçbir rolünün olmadığı*" yalanıdır.

Oysa ki İsmet Paşa, I. İnönü Savaşı'ndaki başarılarından dolayı "**generalliğe**" yükseltilmiş, Atatürk de bu vesileyle İsmet Paşa'ya gönderdiği kutlama telgrafında "***Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makus (kötü) talihini de yendiniz.***" demiştir.[946]

İsmet Paşa'nın I. İnönü Savaşı'ndaki "doğruları" ve "yanlışları" harp tarihçilerince şöyle tespit edilmiştir.

Doğruları:

1. Demiryolunu kullanarak birlikleri süratle savaş alanına kaydırmıştır.

2. Kütahya'da bulunarak hem Çerkez Ethem'le yapılan mücadeleyi, hem de Yunan ilerleyişini kontrol etmek istemiştir.[947] "*İsmet Bey'in o günkü şartlara göre Ethem'i hiçe sayarak İnönü'ye koşması beklenemezdi. Bu sebeple İnönü ile Gediz'in orta yerine düşen Kütahya'da bulunup iki tarafta hareketin gelişmesini beklemek istediği anlaşılıyor. Bu hareket tarzı İsmet Bey'in ihtiyatlı ve soğukkanlı mizacına uygun düşmektedir.*"[948]

3. 6 Ocak 1921'de 24. Tümene verdiği emrin ikinci maddesinde bu Yunan hareketinin bir "gösteriş" olduğunu tahmin etmiş, sonraki gelişmeler İsmet Paşa'yı doğrulamıştır.

4. Yunan hareketinin "bir gösteriş hareketi" olduğunu belirtmesine karşın "*askerliğin gerektirdiği bütün tedbirleri alması da takdire değer bir haldir.*"[949]

---

945 age, s.161.
946 age, s.161.
947 Erikan, age, s.173.
948 Selek, age, s.505,506.
949 age, s.505.

5. 10 Ocak 1921'de, Albay İsmet Bey'in verdiği rapor üzerine saat 22.40'da Genelkurmay'dan gönderilen emirde Eskişehir dolaylarının savunulması uygun görülmediği taktirde birliklerin gücü korunarak top ve makineli tüfekleri bırakmadan ordunun Eskişehir'in doğusuna çekebileceği bildirildiği halde Batı Cephesi Komutanı ismet Bey, bu "açık kapıdan" yararlanmayarak gece verdiği emirle 24. Tümenin Beşkardeş dağı-Zemzemiye çizgisini, 11. Tümenin Oklubalı ve güneyini tutmasını ve 4. Tümenin Çukurhisar'da yedekte bulunmasını emretmiştir.[950]

Yanlışları:

1. İsmet Paşa'ya yönelik en ciddi eleştiri, 6-9 Ocak 1921 tarihleri arasında 4 gün Kütahya'da kaldıktan sonra İnönü'ye gelmiş olmasıdır. *"4 gün Kütahya'da kalıp cepheye ancak muharebenin son günü yetişmesi, üzerinde durulması gereken bir husustur."* diyerek İsmet Paşa'yı eleştiren **Sabahattin Selek**, çok değil birkaç cümle sonra İsmet Paşa'nın İnönü'ye geç gelmesinin nedenini şöyle açıklamaktadır: *"Ethem'e karşı girişilen hareket, bilindiği üzere çok cüretkar bir teşebbüstür ve bu hareketin bütün sorumluluğunu Albay İsmet Bey üzerinde taşımıştır. Hareketin başarısızlığa uğraması her şeyi mahvedebilirdi. 8 Ocak'ta Ethem'in kuvvetleri her ne kadar azalmış ve sarsılmış ise de, İsmet Bey'in o günkü şartlara göre Ethem'i hiçe sayarak İnönü'ye koşması beklenemezdi.."*[951]

"Kurtuluş Savaşı Tarihi" adlı eserin yazarı **Celal Erikan** da İsmet Paşa'nın, İnönü'ye geç gelmesini ve bazı birlikleri savaş meydanına sürmemesini eleştirenlerdendir: *"Cephe Komutanı'nın kendisinin kesin sonuç yerine geç gelmesi, genel ileri karakollarının savaş meydanına sürülmemiş olması eleştirilerden kurtulamaz."*[952]

Ancak, İsmet Paşa'nın Kütahya'da 4 gün kalarak İnönü'ye geç geldiği yönündeki eleştiri, ilk bakışta mantıklı görünse de

950 Erikan, age, s.178.
951 Selek, age, s.505.
952 Erikan, age, s.181.

olayların iç yüzünü dikkate alınca bu eleştiri kısmen havada kalmaktadır. Şöyle ki: Sadece İsmet Paşa değil, Atatürk de dahil bütün milletvekilleri ve komutanların öncelikli hedefi Çerkez Ethem tehlikesinden kurtulmaktır. Çünkü TBMM'nin açılmasından sonra milli hareketi en çok uğraştıran "iç ayaklanmalar" olmuştur. Milli hareketin geleceği bakımından öncelik, en ciddi iç ayaklanmalardan biri olan Ethem ayaklanmasının bastırılmasıdır. Bu nedenle İsmet Paşa, Ethem'i etkisiz hale getirmek için Kütahya'da biraz uzun kalmayı gerekli görmüştür. Ancak bu sırada Yunan ilerlemesine karşı gereken tüm önlemlerini de almış, takviye birlikleri kah yürüterek, kah trenlerle İnönü'ye ulaştırmak için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Ancak dönemin kısıtlı imkânlarından dolayı takviye birliklerin İnönü'ye gelmesi kısmen geç olmuştur. İsmet Paşa, Ethem tehlikesinin tam olarak ortadan kaldırılmasından sonra yola çıkarak süratle İnönü'ye ulaşmıştır. Zaten I. İnönü Savaşı'nın en kritik mücadeleleri de İsmet Paşa'nın İnönü'ye geldiği 10 Ocak 1921 tarihinde yapılmıştır. Bu mücadeleler esnasında İsmet Paşa ordusunun başındadır.

Bazı Cumhuriyet tarihi yalancıları ipin ucunu iyice kaçırarak, İsmet Paşa'nın aslında I. İnönü Savaşı'na hiç katılmadığını ileri sürmüşlerdir. Ne diyelim? Pes!..

* * *

Özetle, I. İnönü Zaferi, herkesten önce fedakâr Mehmetçiğin ve onu komuta eden Albay İsmet Bey'in eseridir. Nitekim, Celal Erikan bu gerçeği, "***Kazanılan büyük başarının Albay İsmet'in iradesi ve usta güdümüyle sağlanmış olduğunu kabul etmek gerekir.*** *Bu savaşı ondan iyi yönetmesi beklenen Mustafa Kemal, Fevzi ve Karabekir Paşalar ayrılamayacakları görevlerin başında idiler. İsmet'in yerini dolduracak kimse de ortada yoktu...*"diyerek ifade etmiştir.[953]

İsmet İnönü'yü eleştirmek başka şeydir -ki bu her tarihçinin hakkıdır- aşağılamak, önemsizleştirmek başka şeydir. Maalesef

953 age, s. 181.

ülkemizde, Atatürk'e ve Cumhuriyete "kin" ve "düşmanlık" besleyenlerin sıkça yaptıkları şey, İsmet İnönü'ye "yerli yersiz" hücum etmektir. Bu hücumların en ölçüsüzce yapıldığı konulardan biri de I. İnönü Savaşı'dır.

Bütün belgeler ve gerçekler ortadayken, maalesef birileri hâlâ "utanıp" "sıkılmadan" "*I. İnönü Savaşı olmamıştır!*" diye nutuklar atıp genç nesilleri zehirlemeye devam edecektir...

Bilanço: 46 Bin Şehit, 33 Bin Yaralı

Cumhuriyet tarihi yalancılarının, "*Kurtuluş Savaşı önemsizdir!*" yalanına dayanak olarak sundukları konulardan biri de Kurtuluş Savaşı'ndaki "şehit" ve "yaralı" sayılarıdır. Bir savaşın önemini o savaştaki "şehit" ve "yarlı" sayılarıyla ölçmeye kalkan bu "şehit sayıcıları" aslında farkında olmadan ne kadar tarihten habersiz olduklarını da itiraf etmişlerdir. Çünkü dünya tarihinde zaman zaman bir mahalle kavgasını geçmeyen, sonucunda çok az kayıp verilen nice savaşlar vardır ki, tarihin seyrini değiştirmiştir. Daha öncede belirttiğimiz gibi, İslam tarihinde **Hz. Muhammed'in liderliğinde** Müslümanların Mekkeli müşriklerle yaptığı savaşlar bu türdendir. İslamcı Cumhuriyet tarihi yalancılarına önerim, Atatürk'ün önderliğindeki Kurtuluş Savaşı'na "şehit ve yaralı sayıları çok azdır" diye dil uzatmadan önce Hz. Muhammed'in önderliğindeki savaşlarda "ne kadar "şehit ve yaralı" olduğuna göz atmalarıdır.

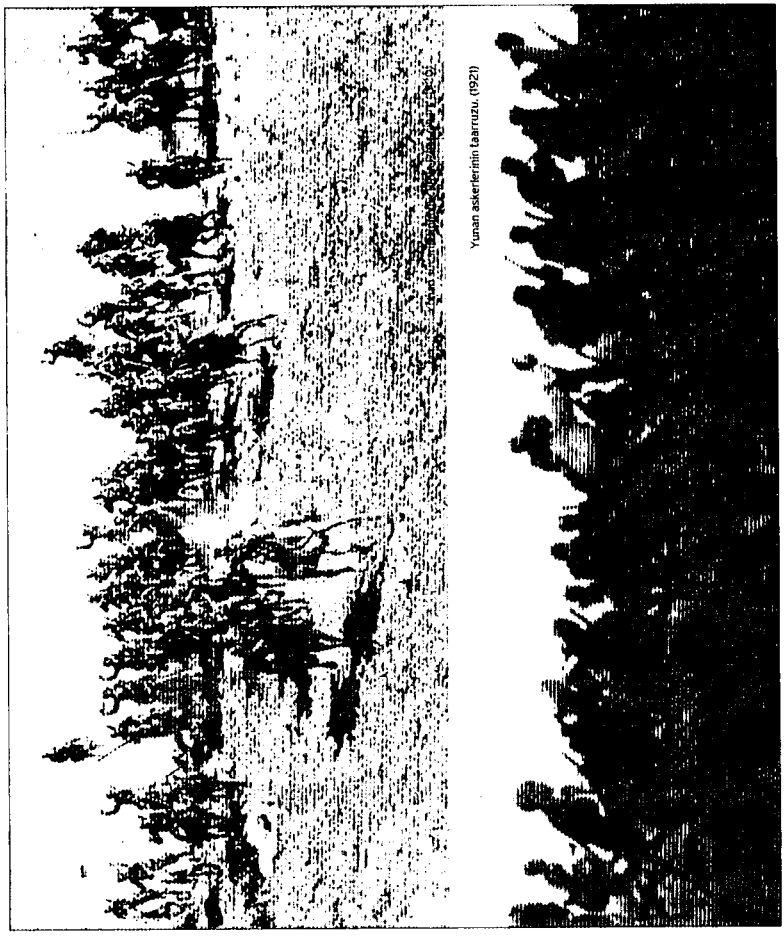
Üstelik, Cumhuriyet tarihi yalancılarının iddia ettiği gibi, Kurtuluş Savaşı'ndaki "şehit ve yaralı" sayıları da hiç yabana atılır düzeyde değildir.

Türk orduları, Doğu cephesinde Ermenilerle yaptıkları savaşta ve Batı cephesinde Yunan ordularıyla (ortalama 200.000 kişilik) yaptıkları, Gediz Savaşı, I. İnönü Savaşı, II. İnönü Savaşı, Kütahya-Eskişehir Savaşları, Sakarya Savaşı, ve Büyük Taarruz' da savaş meydanlarında toplam **9167 şehit, 31.173 yaralı** vermiştir. Bu rakamlara, bu savaşlar sırasında, hastalık ve

başka nedenlerle ölenler ve yaralananlar da eklenince, Kurtuluş Savaşı'ndaki toplam sayı **46.386 şehit, 33.685 yaralıdır.**[954]

İşte, yobaz-liboş ittifakının "çok az!" dediği rakamlar...

"Kurtuluş Savaşı Önemsizdir" Diyen Cumhuriyet Tarihi Yalancılarını Utandıracak Bazı Belgeler

Yunan taaruzlarından görüntüler (1920-1921)

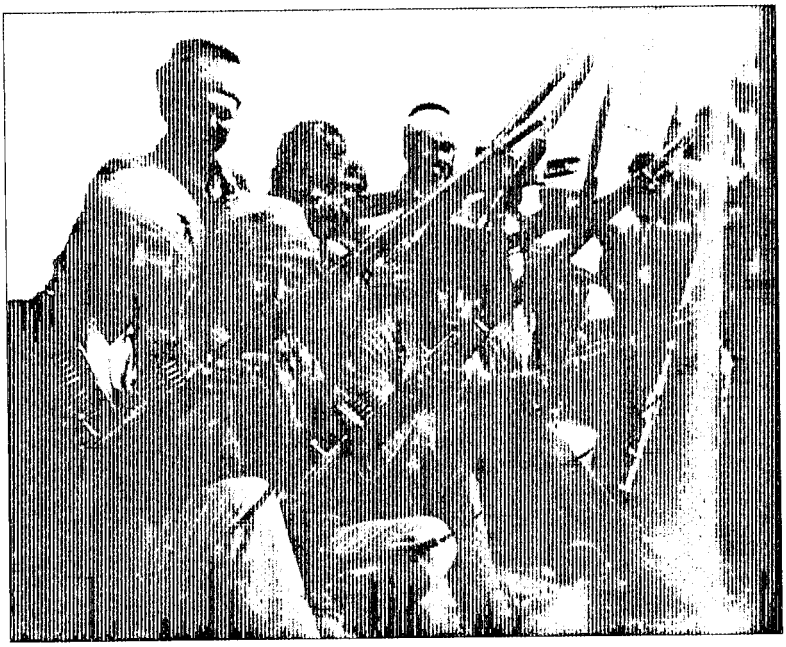
954 Selek, age, CI, s.116.

Yaşlı ve çocuk Türkler, esir tutuldukları kampta namaz kılarken (16 Mayısı 1922)

Yunan işgalinden sonra Afyon (1921)

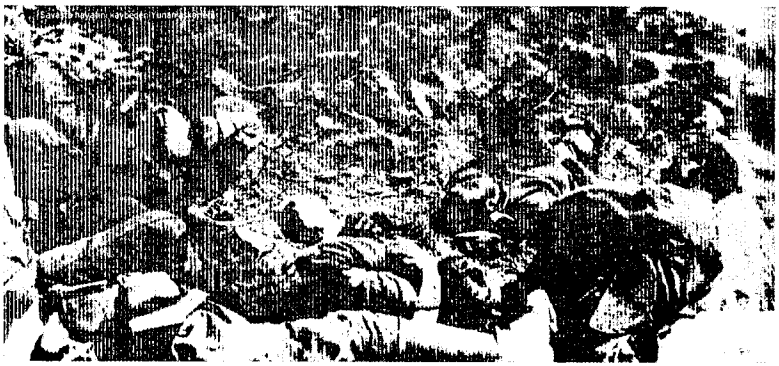
Akhisar'daki Kuvayı Milliye birliği

Yunan askerleri Karapınar'da Türk köylülere birdirbir oynatarak eğlenirken

Kadın kahramanlar: Fatma Çavuş (en solda) sekiz yerinden yaralanan Pembe Hatun (en sağda)

Kurtuluş Savaşı'nda ölen Yunan askerlerinden bir kare

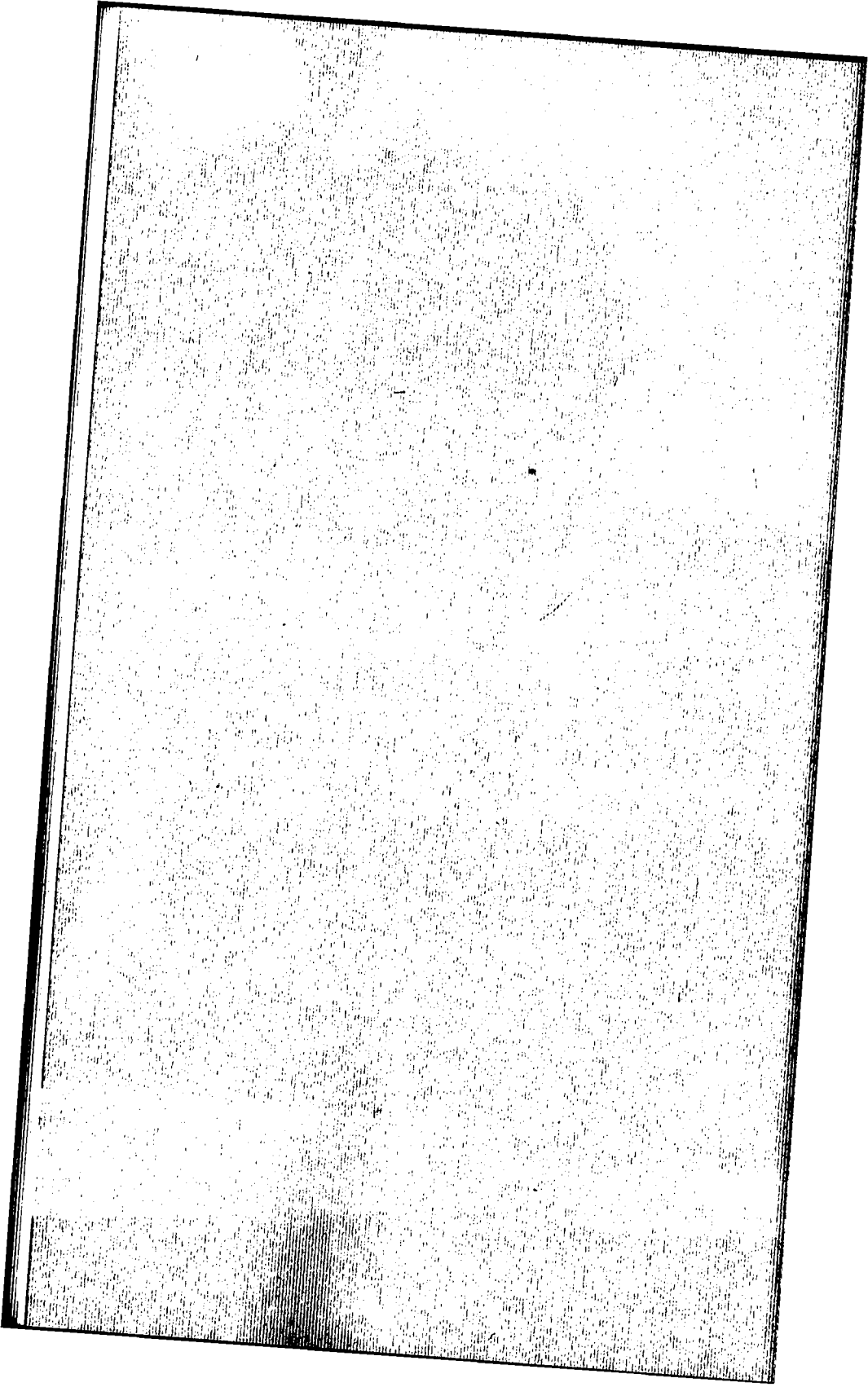

Kurtuluş Savaşı sırasında Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa

YALAN 4

YAZI VE DİL DEVRİMİ TÜRKİYE'Yİ TARİHİNDEN KOPARMIŞTIR!

Cumhuriyet tarihi yalancılarının hiç tartışmasız "efsaneleşmiş" yalanlarından biri, "***Yazı ve dil devrimlerinin Türkiye'yi tarihinden, geçmişinden kopardığı***" yalanıdır. Konunun ayrıntılarına girmeden önce peşinen bunun bir "kuyruklu yalan" olduğunu söylemeliyim.

Bu yalana en çok rağbet eden, kadim yobazlarımızdır. "dille" "din" arasında bir bağ kuran ve "**İslam dininin dilinin**" mutlaka Arapça olduğunu düşünen, Arap harflerini kutsayan yazar, çizer takımımız, Atatürk'ün, Arap alfabesinin yerine Latin alfabesini kabul etmesine fena halde bozulmuştur. Arap alfabesini İslam diniyle özdeşleştiren bu kişiler, haliyle Latin alfabesini de Batı'yla yani Hıristiyanlıkla özdeşleştirmişlerdir. Ayrıca kadim yobazlarımız, Dil Devrimi ile Türkçeyi adeta istila edilen Arapça ve Farsça sözcüklerin dilden ayıklanmasına da fena halde bozulmuşlardır. Yazı ve Dil Devrimi'ne yönelik yobaz saldırıların arkasında bu gerçekler vardır. Yani kadim yobazlarımız için mesele aslında "dil" değil "din"dir.

Kadir Mısıroğlu, Abdurrahman Dilipak, Mustafa Armağan vb. tarihçi ve yazarların bilinç altlarında hep "Din dili= Arapça" özdeşliği vardır. Bu isimler, Atatürk'ün alfabe değişikliğini bu nedenle ağır bir şekilde eleştirmektedirler. Eğer Osmanlı Latin alfabesini kullanıyor olsaydı, Atatürk de Latin alfabesinin yerine Arap alfabesini kabul etseydi, inanın bu kişiler çok mutlu olurlar ve asla bu değişimi eleştirmezlerdi! Hatta emin olun o zaman Atatürk'ü alkışlarlardı!

Liberallerimiz de -Atatürk devrimine "gıcık" olduklarından dolayı olsa gerek- Atatürk'ün bütün devrimleri gibi, yazı ve Dil Devrimi'ni de alabildiğince eleştirmektedirler.

Aristo Mantığıyla Yazı ve Dil Devrimi'ne Saldırmak

Bu konudaki son eleştirilerden (saldırılardan) birini sizlerle paylaşmak istiyorum.

Cumhuriyet tarihi yalanlarına sıkça başvuran gazeteci Emre Aköz, 2 Temmuz 2010 tarihli "*X, W, Q Harflerini Alfabeye Almaya Hazır mısınız?*" başlıklı yazısında yazı ve Dil Devrimi'ni şöyle eleştirmiştir:

"*Bir cümle yazdım... 'Harf/dil inkılabı ve Osmanlıcanın tehciri, kültür ve zihniyet açısından ucube kuşaklar yaratmıştır' dedim... Kemalistlerin kimyası bozuldu. 'Kemalist' gerçekten ilginç bir insan tipi. Genç kuşakların, örneğin, Kurtuluş Savaşı'nı öğrenmesini yürekten isteyip, bilmeyeni ayıplıyor da... Aynı gençlerin, 1928 öncesine ait metinleri okuyamamasını bir sorun olarak görmüyor ki bu metinlere Atatürk'ün 1927'deki Nutuk'u da dahil! Bizim Kemalistlerin hayatı kavrayış biçimleri insanı şaşırtan, 'bu kadar da olamaz' dedirten tuhaflıkta.*

* * *

Örneğin, 1928'deki Harf inkılabının, 'Dünyayla bütünleşmek' için yapıldığını sanıyor bazısı. Yani biz eski alfabeyi terk edip, Latin harflerini alınca, dünyayla bütünleşmişiz. Emin misiniz? Takvim, saat, ağırlık ve uzunluk ölçüleri gibi alanlarda 'Batı standartlarını' benimsemeyi, 'dünya ile koordinasyon oluşturma' çabası olarak görebiliriz. Peki, alfabe için aynı şey söylenebilir mi? Latin alfabesiyle yazınca, nasıl oluyor da dünya ile bütünleşiyorsun kardeş? Bu iddia bir hayaldir. Bir illüzyondur. Kendini kandırmadır. Uydurmacadır.

* * *

Örneklere geçelim:

* *Japon alfabesini Batılılar bilmez. Ama Japonya, 1905'ten beri önemli bir dünya aktörüdür.*

* *Çin'in alfabe yüzünden geri kalmadığı ortaya çıktı: En büyük ekonomi oluyorlar.*

* *Onları yine Batılıların bilmediği alfabeleriyle Hindistan takip ediyor.*
* *Yunanistan, Grek alfabesiyle, Avrupa Birliği'ne girdi. Son kriz öncesinde kişi başı ortalama gelir 30 bin dolardan fazlaydı. Türkiye ise 10 bin dolara ancak ulaştı.*
* *Rusya da Kiril alfabesi kullanılıyor. Batılılar, yani Avrupalılar ve ABD'liler bu alfabeyi bilmez. Sovyetler Birliği olarak, Soğuk Savaş döneminde dünyanın ikinci büyük gücüydü. Sonra yıkıldı. Şimdi toparlanıyor.*

* * *

Japonya, Çin, Hindistan, Rusya, Yunanistan... Bu ülkelerin hepsi küresel ekonominin küçüklü büyüklü üyeleri... Yani dünyayla bütünleşme konusunda temel bir sorunları yok... Ancak çarpıcı bir ortak noktaları var: Hiçbirinin alfabesi ötekine benzemediği gibi, Latin alfabesi de değil! Buradan çıkan sonuç şudur: Ekonomik gelişme ve kültürel zenginliğin, alfabeyle bir alakası bulunmuyor. Latin alfabesine geçmek, Türkiye'de kayda değer bir gelişmeye yol açmamıştır. Arap alfabesinde yapılacak bazı sadeleştirmelerle, okuma yazmayı halka kolayca öğretebilirdik.

* * *

Peki, bu tartışmayı niye yapıyorum? Arap alfabesine dönülmesini mi istiyorum? Elbette hayır. Olan oldu bir kere. Yıl 1928 olsa, bu kafamla alfabe değişikliğine karşı çıkardım (ve "mürteci" ilan edilirdim.) Şimdi birileri "Alfabeyi değiştiriyoruz" dese, bugün de onlara karşı çıkarım. Bu tartışmanın pratik yanı Kürtçe ile ilgili. Dil ve alfabe konularına girmeden, Kürt sorunu tartışılamaz ve çözüm bulunamaz. Eğer "bölünmek" istemiyorsak, birçok ülke gibi, biz de iki, üç dilli/alfabeli olacağız. Resmi dil Türkçe kalacak ama örneğin yol tabelaları iki dille birden yazılacak: Türkçe, Kürtçe... Bazı bölgelerde buna Arapça, Lazca, Çerkezce vs. eklenecek. Ayrıca Kürt alfabesin-

de X, Wve Q harfleri var. Yani Latin alfabesiyle kaynaşmada Türkçeden ilerdeler! Madem Kemalistler, Latin alfabesi üzerinden 'Dünyayla bütünleşmek' istiyor. İşte fırsat: X, W ve Q'nun alfabeye eklenmesini savunsunlar da görelim."[955]

Cumhuriyet tarihi yalancıları –yukarıda da görüldüğü gibi– Atatürk'ün yazı ve dil devrimlerine saldırmak için, teknik olarak "basit mantıksal çıkarımlardan" hareket etmektedirler. Yani tezleri, "Aristo mantığı","düz mantık" ürünüdür, bu nedenle de çürütülmesi, "yanlışlanması" çok kolaydır.

Örneğin, Cumhuriyet tarihi yalancılarının, *"Alfabe değişikliğinden sonra, gençlerimiz 1928 öncesindeki metinleri okuyamaz hale geldiği, Japonya ve Çin gibi ülkeler de alfabe değişikliğine gidilmemesine karşın bu ülkelerin ilerledikleri, alfabe değişikliğinin bizi bir gecede cahil bıraktığı, Dil Devrimi sırasında Arapça ve Farsça kelimelerin atılmasının dili fakirleştirdiği"* gibi tezleri çok temelsizdir.

İşte cevaplar:

Öncelikle, *"Alfabe değişikliği sonrasında gençlerimizin 1928 öncesindeki metinleri okuyamadıkları"* iddiasından başlayalım. Bu iddia tamamen değil ama kısmen yanlıştır. Çünkü 1928'de alfabe devrimi yapıldığında okuma yazma bilen çok az sayıdaki insan bir anda eski yazıyı unutmamıştır. Dahası bu nesil, yani Arap harfleriyle okuma yazma bilenler, ölene kadar bu alfabeyle (yazmasalar da) okumaya devam etmişlerdir. Ancak 1928 ve sonrasında doğanlar, 1928 öncesi metinleri okuyamamışlardır, ama burada da büyük bir çarpıtma yapılmaktadır. Şöyle ki:

Birincisi, Osmanlıda 1928'de, okuma yazma oranları kadınlarda yüzde 3, erkeklerde ise yüzde 7'dir. **Yani toplumun yüzde 90'ı zaten Arap alfabesi de dahil hiçbir alfabeyle okuma yazma bilmemektedir.** Dolayısıyla *"Latin harfleri kabul edildi, toplum eski metinleri okuyamaz oldu"* iddiası kocaman bir palavradır. Çünkü toplum, harf devriminden önce de zaten okuyamamaktadır.

955 Emre Aköz, **Sabah**, 2 Temmuz 2010.

İkincisi, Osmanlıya matbaa 1727 yılında gelmiş, bu matbaada basılan az sayıdaki kitap, (Müteferrika'nın ölümüne kadar geçen 20 yıl içinde sadece **16 kitap** basılmıştır. Basılan bu kitaplar içinde Türk diline ve sanatına yönelik bir tek eser bile yoktur) satıcı bulamayınca matbaa 200 yıl kadar atıl durumda bekletilmiş, ancak 19. yüzyılda Osmanlı'da kitap ve gazetenin önem kazanmaya başlamasıyla matbaada yeniden kitap basılmaya başlanmıştır. Ancak bu kitaplar da sadece büyük şehirlerde okur bulabilmiştir.

Özetle, yobaz, liboş takımın abarttığı gibi, 1928 öncesinde Osmanlı'da ne öyle ahım şahım bir kitap veya gazete koleksiyonu ne de okuyucu kitlesi vardır... Ayrıca, **geçmişi orijinal metinlere ulaşarak araştırmak tarihçilerin işidir.**

"1928'de alfabe değişikliğiyle geçmiş metinleri okuyamaz olduk demek" duygu sömürüsüdür.

"Harf devriminden dolayı Türk gençleri 80 yıl sonra bugün Atatürk'ün Nutuk'unu bile okuyamaz oldu" diyerek yazı ve Dil Devrimi'ne saldıran Cumhuriyet tarihi yalancılarına, **"Dikensiz gül bahçesi diye anlattığınız Osmanlı, eğer biraz Türkçeye sahip çıksaydı, Türkçe yamalı bohça haline getirilmeseydi, Atatürk de yazı ve Dil Devrimi'ne ihtiyaç duymaz böylece 80 yıl önce de 180 yıl önce de yazılan metinler bugünkü nesiller tarafından kolayca okunabilirdi. Örneğin, İngiltere'de 400 yıl önce yazılan Shakespeare'ın eserlerini bugün İngiliz gençleri okuyup anlıyorsa, bunun nedeni İngiliz İmparatorluğu'nun her dönemde dilini ve yazısını korumasıdır."** diye cevap vermek gerekir.[956]

Ayrıca şunu da hatırlatalım ki, Harf Devrimi, yapılmasaydı ve Latin harflerine geçilmeseydi de Türk gençleri bugün yine 90-100 yıl önceki metinleri anlayamayacaklardı. Evet, metinleri okuyacaklar ama o Arapça ve Farsça sözcüklerin anlamlarını bilmedikleri için okudukları metin onlara anlamsız tümcelerden

956 Nitekim Osmanlı'nın Türkçeye vermediği değeri Karamanoğulları Beyliği vermiştir. **Karamanoğlu Mehmet Bey, 1278** tarihinde, ***"Bundan böyle divanda, dergahta, çarşıda, meydanda Türk dilinden başka dille konuşulmayacaktır"*** diye bir ferman yayınlamıştır. Doğan Aksan, Türkiye Türkçesi'nin Dünü, Bugünü, Yarını, 2. bs, İstanbul, 2001, s.46.

oluşan yabancı dilde bir metin gibi gelecekti. Bugün İngilizce bilmeyen bir Türk'ün Latin harfleriyle yazılmış İngilizce bir metni okuması gibi, Arapça ve Farsça bilmeyen bir Türkün Arap harfleriyle yazılmış Osmanlıca bir metni okuması aynıdır: Her ikisi de okur ama hiçbir şey anlamaz! Bizim gençlerimizin bugün Nutuk veya 90-100 yıl önceki metinleri anlayamamalarının nedeni alfabe değişikliği değil, 90-100 yıl önce Osmanlıca diye adlandırılan Türk dilinin Arapça ve Farsça sözcüklerle dolmasıdır. Yani dilin bozulmasıdır.

Yazı ve Dil Devrimi "unutulan Türkçeyi" yeniden canlandırmış, dolayısıyla sonraki nesiller "yamalı bohça" durumundaki Osmanlıcayla yazılan kitapları okuyamaz olmuşlardır. Ancak burada söz edilen "okunamayan kitap sayısı" çok sınırlıdır.

Ayrıca, 8. yüzyılda yazılmış Orhun Anıtları veya 10. ve 15. yüzyıllar arasında yazılmış metinler; örneğin Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Yunus Emre bugün anlaşılabilirken, 16. ve 19. yüzyıl arasındaki metinler bugün anlaşılamamaktadır. Çünkü, 10. ve 15. yüzyıllar arasında henüz Türkçenin ırzına geçilmemiştir; 16-19. yüzyıllar arasındaysa, adeta Türkçenin ırzına geçilmiş, Türkçe Arapça ve Farsça sözcüklerle dolmuş, "Türkçe, Türkçeliğini yitirmiş" bu yüzden de **Osmanlıca** diye adlandırılmıştır.[957] Osmanlı aydınları 16. yüzyıldan sonra adeta Türkçeden utanır olmuşlardır. Örneğin, Yavuz Sultan Selim dönemi olaylarını anlatan **Selimname** adlı kitabın yazarı **Keşfi** (kitabını Arapça yazmıştır) kitabını Türkçe yazmasını isteyen bir şaire şu karşılığı vermiştir: "***Türk dili iri bir inci tanesi gibi yontulmamıştır ve iç tırmalayıcıdır. O nedenle yeryüzündeki zarif yaratılışlı kişilerce hoş karşılanmamakta, dilde kurallara önem veren kimselerin***

957 Türkçede Arapça etkisi için bkz. Aksan, age, s.117 vd. Enver Ziya Karal Türkçenin bozulma sürecini kronolojik olarak şöyle sınıflandırmıştır: 1. Türkçenin yabancı dil (Arapça-Farsça-Rumca) etkisine karşı direnişi (1299-1453), 2. Türkçe üzerinde yabancı dil etkisinin artması (1453-1517), 3. Türkçede Arapça ve Farsça etkisinin üstünlüğü (1517-1718), 4.Türkçenin önem kazanmaya başlaması (1718-1839), 5. Türkçenin bağımsızlığı için çalışmalar (1839-1918). Enver Ziya Karal, "*Osmanlı Tarihinde Türk Dili Sorunu*", **Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe**" Ankara, 2001, s.30.

anlayış ve beğenisine de uygun düşmemektedir. Bu yüzden de kültürlü kimselerin görüşmelerinde dışlanmış ve güzel konuşan kişilerin söyleşilerinde aşağılanmıştır."[958]

Buna karşın 16. yüzyıl şairlerinden **Tatavlalı Mahremi**'nin Arapça-Farsça sözcüklerle dolu Divan edebiyatına tepki olarak yazdığı **Basitname** adlı eserde yer verdiği beyitler bugün çok kolay anlaşılmaktadır:

"Gördüm segirdür ol ala gözlü, geyik gibi,
Düşdüm saçı duzağına bön üveyik gibi,"[959]

17. yüzyıl Halk edebiyatçılarından **Karacaoğlan**'ın yazdıkları da bugün anlaşılmaktadır:

"Nedendir de kömür gözlüm nedendir?
Şu geceki benim uyumadığım
Çetin derler ayrılığın derdini
Ayrılık derdine doyamadığım."[960]

Görüldüğü gibi 16. ve 17 yüzyılda Türkçe kullanılarak yazılan bir şiir bugün çok rahat bir şekilde anlaşılmaktadır. Yeter ki Türkçe kullanılsın!..

Şimdi de, Arapça ve Farsça özentisi Divan şairlerinden **Nefi**'nin "çok sade" yazılmış şiirlerine bir örnek verelim:

"Girdi miftah-ı der-i genc-i mania elime,
Aleme bezl-i güher eylesem itlaf değil
Levh-i mahfuz-ı sühandır dil-i pek-i Nefi
Tab'ı yaran gibi dükkançe-i sahaf değil."[961]

Ne anladınız? İçine hafif Türkçe serpiştirilmiş, Arapça ve Farsça kelimelerle süslenmiş bu Divan şiirini bugün anlamak neredeyse imkânsızdır.

Arap harfleri değişmeseydi bile bugün bu şiiri okuyan kaç kişi anlayacaktı? Görüldüğü gibi mesele aslında "yazı" değil "dil" meselesidir.

---

958 Keşfi, **Selim-name**, Süleymaniye Kütüphanesi, Ktb. Esad Ef.No, 2147, Vr, 11a; Şerafettin Turan, **Atatürk ve Ulusal Dil**, Eylül 1998, s.10.

959 Zeynep Korkmaz, *"Atatürk ve Türk Dili"*, **Türk Dili Dergisi**, S.655, Temmuz, 2006, s.19.

960 **agm**, s.20.

961 **agm**, s.20.

İslamiyetin kabul edilmesinden sonra Türkçeye yerleşmeye başlayan Arapça Farsça sözcüklerin oranı Karahanlılar döneminde Kutatgu Bilig de % 1-2 iken, iki yüzyıl sonra yazılan Atabetül Hakayık'ta bu oran % 20-26'ya çıkmıştır. Bu oran Eski Anadolu Türkçesinde, örneğin Yunus Emre'de % 13 civarındadır. Farsça ve Arapçanın oranı Divan şairlerinden Baki'de % 65, Nefi'de % 60, Nabi'de % 54'tür. Bu oran, Tanzimat şair ve yazarlarından Namık Kemal'de % 62, Şemsettin Sami'de % 64, Ahmet Mithat'ta % 57, İttihat Terakki döneminde Ziya Gökalp'te % 57'dir.[962] Görüldüğü gibi 16. yüzyıldan sonra Türkçeyi istila eden Arapça ve Farsça sözcüklerin edebiyattaki oranı ortalama % 60'dır. Bir dil düşünün ki, o dilin edebiyatçıları metinlerinin % 60'ını yabancı sözcüklerden oluştursunlar. Böyle bir dil her şeyden önce "özbenliğini" yitirmiştir.

Osmanlıda halkın konuştuğu dil Arapça ve Farsçadan çok az etkilenirken, aydınlar, din adamları, saray çevresi ve özellikle şiir ve düz yazı alanında ürünler veren sanatçılar (**Divan edebiyatı**) bu dillerden çok fazla etkilenmiştir.[963] Osmanlı'da "Türkçe Halk edebiyatıyla" "Arapça ve Farsça Divan edebiyatı" arasındaki uçurumun açıldığı dönemlerde Türk çocukları okudukları Divan edebiyatı eserleri anlamıyorlardı. Saray ve edebiyat çevrelerinin Arapça-Farsça özentisi yüzünden "***odun** yerine **hatab**, **et** yerine **lahm**, **pirinç** yerine **erz**, **yok** yerine **na-mevcut**, **bekleme** yerine **intizar**, **çarpışma** yerine **müsademe** vb (Arapça-Farsça kelimeler kullanılmaya başlanmıştır) sonuç konuşma dili ile yazı dilinin, halk edebiyatı ile aydın zümreye Divan edebiyatının kesin sınırlarla birbirinden ayrılmasıdır*"[964] **Enver Ziya Karal**'ın dediği gibi, "*Osmanlıda... Türkçeleri bulunduğu halde Arapça ve Farsça sözcükler gelip (bu Türkçe sözcüklerin) yanlarına veya yerlerine yerleşmiştir.. Örneğin, Türkçede baş, göz, yüz, dil, el sözcükleri durup dururken re's, çeşm, vech, lisan, yed sözcükleri alınmıştır.*

962 Aksan, **age**, s.117.
963 **age**, s.55.
964 Korkmaz, **agm**, s.19.

Öte yandan Arapça köklerden, Arapların bile kullanmadığı anlamda kimi sözcükler uydurularak dilimize sokulmuştur. Okumaktan okul sözcüğünün yerine, Arapçadan Arapların yazıhane (büro) anlamında kullandıkları mektep sözcüğü uydurulmuştur. Bu sözcüklerin çoğulları da Türkçeye yabancı Arap ve Fars dili kurallarına uygun olarak düzenlenmiştir."[965] Dil Devrimi'nden sonra Atatürk'ü ve TDK'yı "***sözcük uydurdu***" diye eleştirenlerin, Osmanlıda üstelik Türkçesi dururken, büyük bir aşağılık kompleksiyle, Türkçeye devşirmek için Arapça sözcük uydurulmasını neden eleştirmediklerini hiç merak ettiniz mi?

Osmanlıda halk ve devlet arasındaki bu "dil farklılığı" zamanla halkla (özellikle de Türkçe konuşan halkla) devletin birbirinden uzaklaşmasına yol açmıştır.

Özetle, gençlerimizin 18. ve 19. yüzyıllardaki metinleri bugün anlayamamalarının nedeni "Dil Devrimi" değil, Osmanlının Türkçeyi "iğfal" etmesidir. Bu öyle bir "iğfaldir" ki, Türk çocukları Osmanlının en önemli eğitim kurumu **medreselerde** bilim dili olarak **Arapça** kullanıldığından ana dilleri Türkçeyi unutma noktasına gelmişlerdir. Osmanlıda devlet memurlarının yetiştirildiği Topkapı Saray'ındaki **Enderun Mektebi**'nde Türkçe kullanılmıştır. Ancak buraya ilk zamanlarda Türkler değil devşirmeler alınmıştır. Osmanlıda eğitim ve bilimde Türkçenin neredeyse tek sığınağı Enderun Mektebi'dir. (Acemi Oğlanlar Ocağı, Mehterhane, Tophane ve Tersane'de de Türkçe kullanılmıştır.) Osmanlıda Türk halkı Türkçeyi **kahvehanelerde** ve **tekkelerde** yaşatmıştır.[966]

Ha! Yazı ve Dil Devrimi'nden sonra Osmanlı arşivlerindeki belgelerin bugün okunamadığından söz ediyorsanız eğer, halkın böyle bir isteği, böyle bir arzusu ve böyle bir görevi yoktur zaten. O arşiv belgelerini okumak uzmanların, tarihçilerin görevidir. Ve iyi bir tarihçinin de mutlaka eski alfabeyi öğrenmesi bilimsel bir zorunluluktur. **1928 öncesinde Arap alfabesi bilen insanların**

965 Karal, agm, s.28.
966 agm, s.32,33.

Osmanlı arşivlerinde harıl harıl belge okuduklarını zannediyorsanız çok yanılıyorsunuz! Nitekim bugün Türkiye'de sıradan bir okur-yazarın eski metinleri okumak diye bir derdi yoktur. Eski metinleri okumak isteyenler de eski harfleri öğrenip o metinleri rahatça okumaktadırlar. Bugün bütün üniversitelerin Edebiyat Fakültelerinde Osmanlıca öğretilmektedir.

Alfabe devrimi sayesinde bugün Türkiye'de okuma yazma oranı yüzde 90'a çıkmıştır. Küçük ayrıntılarda boğulmak yerine bu güzelliğin tadına varmak gerekir.

"***Alfabe değişikliğinin Türkiye'yi tarihinden kopardığı***" da palavradır. Çünkü, Osmanlı'da 19. yüzyılda bile "tarih" denilince sadece **İslam tarihi** ve **Osmanlı tarihi** anlaşılmaktadır. Şinasi'nin dediği gibi **"Osmanlı'da, tarihin, Allah'ın emriyle yönlendirildiği"** biçiminde bir görüş vardır. İslamdan önceki dönemler "din dışı" olarak görüldüğünden bu dönemlerle ilgilenilmemektedir. Nitekim 19. yüzyılda, İslam öncesine uzanan bir Türk tarihinin varlığından Osmanlıları haberdar eden de bazı Batılı Türkologlar ve tarihçilerdir. Osmanlı'da tarih, **hanedanların hayat hikayeleriyle** sınırlıdır. Vakanüvis adı verilen devlet tarihçilerinin görevi de olayları padişahın penceresinden anlatmaktır. Osmanlılar için Türk tarihi, 19. yüzyıla kadar hiçbir anlam ifade etmemiştir. Osmanlılar köklerinin nereye dayandığını (II. Murat dönemindeki Oğuz efsaneleri ve kök arayışlarını ve Fatih'in kendini Truvalılarla özdeşleştirmesini bir kenara koyarsak) ancak 19. yüzyıl sonlarında öğrenmeye başlamışlardır. **Osmanlı'da "Türk tarihi" kelimenin tam anlamıyla "bilinmezken", Cumhuriyet'te, Atatürk'ün bilinçli çalışmalarıyla, tarih ve dil tezleriyle İslam Öncesi Türk Tarihi gün ışığına çıkarılmıştır.** Atatürk'ün Türk Tarih Tezi'yle, Türklerin tarihinin Osmanlı'dan çok önceye, Orta Asya'ya uzandığı belgeleriyle ortaya konulmuş ve Ön Türklerin binlerce yıl önce Orta Asya'dan yapılan göçlerle Anadolu ve civarına yerleştikleri anlatılmıştır. Selçuklu'nun ve Osmanlı'nın bu eski Türklerin torunları olduğu gösterilmiştir. **Böylece, Osmanlı döneminde unutulan, eksik bırakılan Türk**

Tarihi, bir bütün olarak bütün ihtişamıyla gözler önüne serilmiştir. Eğer birileri bizi tarihimizden kopardıysa, o da İslam Öncesi Türkleri adam yerine koymayan, eski Türklerin varlığından bile habersiz Osmanlı yöneticileridir. Atatürk, Türk tarihini, hanedan tarihinin darlığından kurtararak, İslam öncesi kökleriyle birlikte anlatmış, böylece **Osmanlı döneminde geçmişinden kopan Türkleri** yeniden geçmişlerine bağlamıştır. Ayrıca **Osmanlı Tarihi konusunda en ciddi araştırmalar Atatürk döneminde başlamıştır.** Atatürk döneminde (1923-1938) yapılan tarih çalışmaları ve yazdırılan tarih kitapları, 600 yıllık Osmanlı tarihi boyunca yapılan tarih çalışmalarından ve yazdırılan tarih kitaplarından kat be kat fazladır. **Türk'e tarihini ilk kez derli toplu olarak öğreten Atatürk'tür.** Dolayısıyla, "*1928'de alfabe değişti, tarihimizden koptuk*" iddiası içi tamamen boş bir iddiadır. "*Sanki Osmanlı'da, geçmiş hakkında, Türk tarihi hakkında okuyacak çok şey vardı da harfler değişince bunları okuyamaz olduk*!" Türk tarihinin temel kaynaklarının pek çoğu Atatürk Türkiyesi'nce Latin alfabesine çevrilmiştir. Böylece Cumhuriyet genci, bu kitapları okuyarak geçmişini, tarihini, kültürünü çok daha iyi öğrenmiştir. İddia ediyorum, **Atatürk döneminde okullarda verilen tarih eğitimi, Osmanlı döneminde okullarda verilen tarih eğitiminden çok daha bilimsel, çok daha milli ve çok daha derindir.**

İkincisi, Japonya ve Çin gibi ülkelerin alfabe değiştirmeden ilerlemeleri, Türkiye'nin alfabe değiştirmesinin yanlış olduğunu göstermez. **Çünkü bu ülkelerin hiçbirinde "alfabe" toplumu geri bırakan bir rol oynamamıştır,** ama Türkiye'de Arap alfabesi -Türkçenin yapısına uymadığından ve okuma yazmayı zorlaştırdığından- Türkiye'yi geri bırakan bir rol oynamıştır. Ayrıca Japon ve Çin alfabeleri, dahası Yunan, Hint, Rus alfabeleri bu ülkelere ait alfabelerdir. Önemli olan alfabenin zorluğu kolaylığı değil, **dile uygunluğudur.** Japon alfabesi Japon diline, Çin alfabesi (ki bu alfabe değildir, bir resim sistemidir, tamgalardan oluşur) Çin diline çok iyi uyduğundan değiştirilmeleri mantıksız olurdu zaten.

Yani bu ülkelerin dillerinin alfabeleriyle "uyum sorunu" yoktur, ama Türkiye'de Türkçenin Arap alfabesiyle ciddi bir uyum sorunu vardır. Arap alfabesi, Türkçeye hiç uymamaktadır. Dolayısıyla, "*Japonların ve Çinlilerin de alfabeleri zor ama onlar alfabelerini değiştirmediler*" diyerek Türkiye'deki alfabe değişikliğini eleştirmek kelimenin tam anlamıyla "safsatadır". Bu benzetme, "elmayla armudu toplamak" kadar çocukça bir benzetmedir.

Ayrıca "*Madem onlar alfabelerini değiştirmeden ilerledir, biz de alfabemizi değiştirmeden ilerleyebilirdik*" biçimindeki düşünce de hem mantıksal hem tarihsel olarak hatalıdır. Çünkü bizim alfabeyi değiştirmeden önce ilerleyemediğimiz, Osmanlı'da okuma-yazma oranın çok düşük olmasından ve kültürel konularda geri kalınmasından bellidir. Oysaki, alfabe değişikliği sonrasında Türkiye'de okur-yazarlık oranında ve kültürel kalkınmada büyük artış olmuştur. **Demek ki biz, alfabe değiştirerek ilerlemişiz.** Bu nedenle "*Japonya ve Çin gibi ülkeler alfabelerini değiştirmeden ilerlediler, biz de ilerleyebilirdik*" iddiası gerçek dışı, tarihsel olgulara ters, çok çocukça bir iddiadır.[967]

"***Alfabe değişikliğinin bizi bir gece de cahil bıraktığı***" iddiası ise bu iddianın sahiplerini "mahçup edecek" türden bir yalandır. Çünkü, o zaman adama; "*Siz alfabe değişikliğinden önce (Osmanlı dönemi) çok mu kültürlüydünüz? Eğitim sisteminiz çok mu moderndi? Halkınız harıl harıl kitap mı okuyordu? Hurafe bataklığında, çarpık dini yorumların girdabında debelenmiyor muydunuz?*" diye sorarlar ve şöyle de devam ederler: "*İleri miydiniz? O zaman neden askeri, teknolojik, kültürel, hukuksal konularda Batı'nın çok gerisinde kaldınız? Madem ileriydiniz de neden en yüksek eğitim kurumunuz medreselerde 17.-19. yüzyıllar arasında "don ve çakşır giymek", "derslerde harita kullanmak" şeriata uygun mudur diye tartıştınız? İleriydiniz de neden "göklerin sırrını bilmek sadece Allah'a mahsustur" diyerek ilk rasathanenizi yıktırdınız? İleriydiniz de neden kız çocuklarını okut-*

967 Türk ve Japon modernleşmelerinin farkı konusunda bakınız. Halil İnalcık, **Atatürk ve Demokratik Türkiye**, İstanbul, 2007, s.133-138.

muyordunuz? İleriydiniz de neden sanatta ve bilimde çağın çok gerisinde kaldınız? İleriydiniz de neden matbaayı 1727 gibi çok geç bir tarihte kullanmaya başladınız? Sahi, halkınız kitap okumadığı, okuyamadığı için matbaayı getiren İbrahim Mütefferika'nın bastığı ilk kitaplar elinde kalmadı mı? Sonra da bu matbaa 200 yıl boyunca tek bir kitap bile basmadan atıl durumda bekletilmedi mi? Osmanlı'da okuma yazma oranı üstelik 19. yy'da erkeklerde yüzde 7, kadınlarda yüzde 3 değil miydi? ***Hani siz 1928'de Atatürk'ün alfabe değişikliğiyle bir gecede 'cahil' kalmıştınız!. Kusura bakmayın ama siz tam 600 yıl boyunca cahil kalmışsınız da haberiniz yok!"*** Size tavsiyem, bu lafları ve daha fazlasını duymamak için aman ha, "Alfabe değişikliği bizi bir gecede cahil bıraktı" yalanından ısrarla uzak durun!...

Gelelim, "***Dil Devrimi'nin dili fakirleştirdiği***" iddiasına... Cumhuriyet tarihi yalancıları, bıkıp usanmadan, "*Dil Devrimi sırasında Arapça ve Farsça kelimelerin dilden atılmasının dili fakirleştirdiğini*" iddia etmektedirler. Aslında bu iddia bir **itirafı** da berberinde getirmektedir. Şöyle ki: "Madem Arapça ve Farsça kelimelerin atılması Türkçeyi fakirleştirmiştir", o zaman bu durum, geçmişte bir zamanlar Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçeyi istila ettiği anlamına gelir. Bu öyle bir istiladır ki, zaman içinde Türkçe kelimelerin unutulmasına yol açmıştır. Bu durumda suçlu kimdir? **Dil Devrimi'yle Arapça ve Farsça kelimeleri dilden ayıklamaya çalışan, bunun yanında Anadolu'da "tarama çalışmaları" yaparak unutulmuş Türkçe sözcükleri bulup canlandırıp yeniden dile kazandırmaya uğraşan Atatürk ve Cumhuriyet mi; yoksa 600 yıl boyunca Türkçeyi ihmal eden, hatta horlayan, Türkçenin gelişimi için hiç çaba harcamayan, tam tersine sınırları genişledikçe dili Arapça ve Farsça kelimelerle dolduran Osmanlı mı?** Osmanlı döneminde Türkçe o kadar büyük bir zarar görmüştür ki, artık Arapça ve Farsça kelimelerle dolan bu dile **Türkçe** denilemeyeceği düşünülerek, **Osmanlıca** adı verilmiştir. Ünlü dilci **Feyza Hepçilingirler**'in dediği gibi:

"***Türkçe, hiç az buz zaman değil 600 yıl boyunca bilim ve kültür dili olmaktan uzak tutulmuş. Yazılı edebiyatın dili***

olmamış. Edebiyat dili o kadar başkalaşmış ki, Osmanlıca diye ayrı bir dil adı almış. 600 yıl çok uzun bir süre. Bugün hayran olduğumuz dillerden birini alıp aynı şeyi onun üstünde uygulama gücümüz olsaydı ne görürdük? Diyelim ki 50 yıl İngilizceyle hiçbir bilimsel çalışma yapılmasa, hiçbir roman yazılmasa (hatta bugünü esas aldığımıza göre hiçbir film çevrilmezse) 50 yıl sonra İngilizceden belki eser kalmayacak. Oysa 600 yıldan söz ediyoruz burada. Demek ki Türkçe o kadar sağlam bir dil ki, 600 yıl boyunca konuşma dili olarak kalmasına karşın yaşadı. İşte dilimizin iki büyük özelliği. Bizim görmezden geldiğimiz bir başka önemli özelliği de yapısal sağlamlığı. Osmanlıcanın en yoğun kullanıldığı zamanlarda bile söz dizimi bozulmamış. En ağdalı Osmanlıca tümcede bile ünlemler ve eylemler Türkçe olarak kalmış. Ad soylu sözcüklerin tamamı Arapça, Farsça olduğunda bile tümce kurgusu değişmemiş. Özne, tümce, yüklem biçiminde gitmiş..."[968]

Şimdi elinizi vicdanınıza koyun ve "Türkçeye kim zarar verdi?" söyleyin: Bu dille hiç ilgilenmeyen, bu dili Arapça ve Farsça kelimelerle doldurup dilin adını bile Osmanlıca diye değiştiren Osmanlı mı; yoksa, Türkçeyi istila eden Arapça ve Farsça sözcükleri dilden ayıklamaya, bu arada tarama çalışmalarla yok olmuş öz Türkçe sözcükleri bulup çıkarmaya çalışan Cumhuriyet mi?

Atatürk Türk dilini yeniden eski zenginliğine kavuşturmak için Türk tarihinin hiçbir döneminde görülmemiş bir "dil seferberliği" başlatmıştır. Önce 1928'de Türk dilinin öz güzelliğini çok daha iyi yansıtan Latin alfabesi kabul edilmiş, daha sonra 1932'de Türk Dil Kurumu kurulmuş, 1932'den başlayarak dil kurultayları toplanmış, Anadolu ağızlarından Türkçe sözcüklerin derlenmesi için bilim kurulları oluşturulmuş, bu kapsamda ilk aşamada yürütülen çalışmalarda 600.000 kadar fiş elde edilmiş, bunların değerlendirmesiyle önce **Söz Derleme Dergisi** (6

968 Aslı Yazıcıoğlu'nun Feyza Hepçilingirler'le Söyleşisi, "*Bilim Dili Olarak Türkçe*", **Bilim ve Ütopya**, Nisan, 2006, s.24.

cilt), sonra da **Derleme Sözlüğü (12 cilt)** yayınlanmıştır. Tarama çalışmaları sonrasındaysa ise önce **Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü (4 cilt)**, sonra da **Tarama Sözlüğü (8 cilt)** yayımlanmıştır. O günlerde Atatürk'ün yaptırdığı derleme çalışmalarıyla unutulmaya yüz tutmuş bir çok Türkçe sözcük yeniden dile kazandırılmıştır. Örneğin Anadolu ağızlarından derlenen **"abartmak", "yoz", "yozlaşmak", "albeni", "ivedi", kuzey", "güney"**... gibi çok sayıda sözcük bugün kullanılmaktadır.[969]

Atatürk'ün Türk dilinin zenginleşmesi için yaptırdığı bu çalışmalar kısa zamanda çok önemli sonuçlar vermiştir. Örneğin **1931'de gazete ve haber dilinde % 35 olan Türkçe sözcük oranı Dil Devrimi'nden sonra 1936'da % 48'e, 1946'da % 57'ye, 1965'te % 60.5'e** yükselmiştir.[970]

Dil Devrimi sonrasında Türk edebiyatında gözle görülür bir oranda Türkçe sözcük artışı olmuştur. Ömer Asım Aksoy'un 1975, 1986-1989 tarihleri arasında yaptığı sözcük oranı sayımlarına göre, Cumhuriyet dönemi bazı Türk edebiyatçılarının yapıtlarındaki Türkçe sözcük oranları şu şekildedir: Sait Faik Abasıyanık % 67, Reşat Nuri Güntekin % 74, Agah Sırrı Levnd % 78, Necati Cumalı % 81, Oktay Akbay % 86, Behçet Necatigil % 86, Nurullah Ataç % 90 civarında.[971] Görüldüğü gibi 16. ve 19. yüzyıl arasında edebiyatçılarımız ortalama % 35-40 civarında Türkçe sözcük kullanırlarken, Dil Devrimi sonrasında ortalama % 70-80 oranında Türkçe sözcük kullanmaya başlamışlardır.

Osmanlı dili bozdu, Cumhuriyet bozulan dili düzeltmeye çalıştı. Yazı ve Dil Devrimi'ni eleştirenler, "bozulmuşluğu", "bozuk düzenin devamını" savunanlardır. "*Canım madem 600 yıldır böyle gelmiş, millet böyle alışmış, bundan sonra da böyle gitsin!*" diyenlerdir. Bu düşünce **bir ulusun dilini tamamen yok edecek kadar tehlikeli** bir düşüncedir. İşte Atatürk, yazı ve Dil

969 Aksan, age, s.125.
970 age, s.126.
971 age, s.126.

Devrimi ile bu "sakat düşünceye" baş kaldırmış ve kelime hazinesi daralan, öz güzelliğini yitiren Türkçemize adeta yeniden "can" vermiştir.

Ayrıca, bilindiği gibi Atatürk, dildeki Arapça ve Farsça istilasının boyutlarını gördükten sonra bu kelimeleri dilden atmaktan vazgeçmiş, bunlara "Türkçeleşmiş sözcükler" olarak sahip çıkmıştır, ama sonraki nesilleri, "dillerini yabancı kelimelerin istilasından korumaları" konusunda da uyarmıştır.[972]

Bu arada, "*Japonya ve Çin, alfabelerini değiştirmeden ilerledi*" diyerek Türkiye'deki alfabe devrimini eleştirenlere, "***İngiltere ve Fransa da büyük imparatorluklar kurdular ama hiçbir zaman Osmanlı gibi dillerinin adını değiştirmediler, dillerini başka dilden sözcüklerin istilasına izin vermediler***" diye cevap vermek istiyorum.

Aşağıdaki soruya cevap verdiğinizde Türkçe'ye kimin zarar verdiği çok net bir şekilde ortaya çıkacaktır sanırım: **Bugün de Türkçemizi İngilizce, Fransızca sözcükler istila ediyor, dilimiz yine fakirleşiyor... Bu durum sorumlusu, gelecekte, dilimizi istila eden bu sözcükleri dilimizden atmaya çalışacak kişiler midir, yoksa bugün bu sözcüklerin dilimizi istila etmesine izin veren bizler miyiz?**

Yazı ve Dil Devrimi'nin nedenlerini ileride ayrıntılı olarak anlatacağım ama şimdi biraz "Türklerde alfabe" konusundan söz etmek istiyorum.

Unutulan Türk Alfabeleri

Cumhuriyet tarihi yalancıları, "Türk alfabesi" denilince ne hikmetse sadece Arap alfabesini anlıyorlar, oysa ki adı üstünde o Arap alfabesi... Latin alfabesine "*Avrupalılara ait*" diye bu-

---

972 Atatürk Falih Rıfkı Atay'a, "***Memleketimizin bu büyük bilginlerini, yazarlarını bir komisyon halinde aylarca çalıştırdık.Elde edilen sonuç şu bir küçük sözlükten ibaret. Bu tarama dergileri ve cep Kılavuzları ile bu dil işi yürümez. Falih Bey; biz Osmanlıcadan ve Batı dillerinden yararlanmaya mecburuz.***" demiştir. Falih Rıfkı Atay, Çankaya, C.II, s. 452,453.

run kıvıranların, Arap alfabesine de "*Araplara ait*" diye burun kıvırmaları beklenirken, onlar Arap alfabesini "Türklerin milli alfabesi" ilan ediyorlar.

İnsan bu Cumhuriyet tarihi yalancılarını dinleyince, binlerce yıl tarih sahnesinde kalan Türklerin hiç kendilerine ait **öz alfabeleri** olmamış zannediyor! Sanki bu millet Arap alfabesiyle tarih sahnesine çıkmış zannediyor! Sanki bu millet Arap alfabesini kullanmadığı dönemlerde yok olmuş, bitmiş zannediyor!

O zaman biraz eski Türk tarihine ne dersiniz? Hem bu vesileyle şu bizim Cumhuriyet tarihi yalancılarını biraz olsun aydınlatmış oluruz!

Türk Yazısının Kökleri

Türk yazısını Arap alfabesine mahkûm eden Cumhuriyet tarihi yalancılarının ya hiç bilmediği ya da üzerinde durmaya değer bulmadığı konulardan biri Türk alfabesinin kökeni konusudur. "Türkleri, Arap alfabesiyle doğmuş bir millet" olarak göstermek isteyen bu yalancılar, **Türkçe'nin, dünyada yazıya geçirilen ilk dillerden biri** olduğunu bilmemektedirler, görmemektedirler!

19. yüzyıldan itibaren Ranov ve diğer bilim insanlarınca yapılan araştırmalarda Orta Asya Türkleri'nin MÖ 30.000'lerde mağara duvarlarına ve kaya üstlerine resimler yapmaya başladıkları anlaşılmıştır. Ön Türklerde bu süreç şöyle gelişmiştir:

1. MÖ 20.000'lerde "piktogramlar" dönemi. Yani kayaları daha sert kayalarla noktalayarak resim yapma tekniği,
2. MÖ 18.000'lerde "petroglifler" dönemi: Yani, yazı öğeleri içeren resimler dönemi,
3. MÖ 12.000'lerde "sıntaşlar": Yani, çok sayıda ve çok çeşitli tamgalar. Örneğin, Sölgen Taş'daki AŞA tamgası Karbon 14 metoduyla MÖ 14 bin, ON tamgası ise MÖ 12 bin yıllarına tarihlendirilmiştir.[973]

973 Haluk Tarcan, **Tarihin Başladığı Ön Türk Uygarlığı**, *"Resmi Tarihin Çöküşü"*, 2.bs, İstanbul, 2004, s.136.

Yani, önce **kaya resimleri** vardı, sonra bu kaya resimleri **tamgalara** dönüştü ve en sonunda da tamgalardan **yazıya** geçildi.

1. Tamgalı Say Yazıtları

Türk yazısının kökeni -Cumhuriyet tarihi yalancıların hiç duymadıkları- **Tamgalı Say Yazıtlarına** dayanmaktadır. "*Kazakistan'da Almatı'ya 170 kilometre uzaklıktaki Tamgalı Say, dünyadaki sayılı kaya resmi alanlarından biri ve Unesco'nun dünya kültür mirası listesinde... Geniş bir alana yayılan resimler, aynı zamanda bozkır kavimlerinin tarihine ışık tutuyor. Burada kaya resimlerinin, tarihöncesinden yakın zamanlara dek devam eden bütün aşamaları rahatlıkla tespit edilebiliyor.* ***Doğayı birebir çizmekle başlayan süreç, inanç resimleriyle, sembollerle devam ediyor ve nihayet damgalara ulaşılıyor. Damgalardan da harflere ve yazıya geçiş başlıyor. Tamgalı Say, bütün bu sürecin resimli tarihi.***"[974]

Tamgalı Say çizimlerinden biri

974 "*Sibirya'dan Hakkari'ye Taştaki Türkler ve Bozkır Kavimleri*", **Atlas dergisi, http://www.kesfetmekicinbak.com/fotograf/kultur/06300/?shpcmt=1**

Dünyada yakın zamanlara kadar Tamgalı Say konusunda çalışan kişi Alman asıllı Kazak Doç. Dr. Aleksander'dır. Önce, Maksimova, 1954'de bölgeyi gezerek Tamgalı Say'daki kaya resimlerini kağıda çizmiştir. Doç. Aleksander önce bu çizimleri incelemiş, daha sonra da bizzat bölgeye giderek araştırmalar yapmıştır. Tamgalı Say'ı son araştıranlardan biri de bizzat bölgeye giden Kazım Mirşan'dır.

Tamgalı Say'da yaklaşık 1000 kaya resmi vardır. Resimlerin çoğunda hayvan figürleri abartılı uzun boynuzlu biçiminde çizilmiştir. Bu uzun boynuzların Tanrı'ya ulaşmayı amaçladığı düşünülmektedir.[975]

2. Saymalı Taş Yazıtları

Kırgızistan Narın bölgesinde, Saymalı Taş'ta ise **100.000 kaya resmi** vardır.

"Kırgızistan'da Tanrı Dağları'nın kollarından 'Aladağlar'ın zirvelerinden Saymalı Taş, 10.000 kaya üzerindeki 100.000 resimle dünyanın tartışmasız bir numaralı kaya resmi alanı. Tarih bakımından en eski resimlere de burada rastlanıyor. Bu dağkeçileri, büyük ihtimalle ilk dönemlere ait ve Saymalı Taş'tan binlerce kilometre ötede Hakkâri, Gevaruk Yaylası'ndaki figürle büyük benzerlik taşıyor."[976]

Kazakistan, Tamgalı Say'da 100.000 civarındaki kaya resminin büyük çoğunluğu birçok resmin bulunduğu panolardan oluşmaktadır. Kayaların işlenmesinde iki ayrı teknik, 'dövme' ve 'kazıma' kullanılmıştır. Bütün kültürlerde görülen **uçan at efsanesi** burada da görülmektedir. Öte yandan Tamgalı'nın uçan atı, Saymalı'da karşımıza 'gökyüzü arabaları' olarak çıkmaktadır ki, bu durum Saymalı'daki kültürel sıçramaya işarettir.[977]

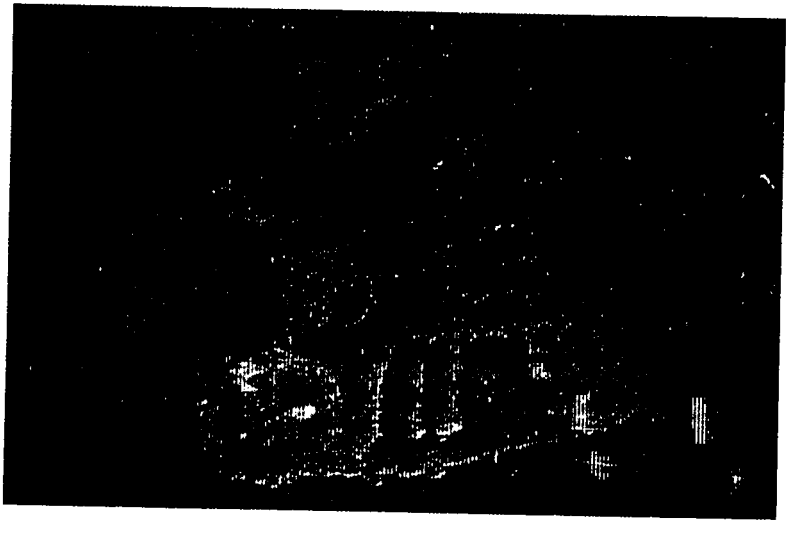
975 Turgay Türfekçioğlu, *"Erken Türk Yazıtları"*, http://www.onturk.net/erken-turkyazitlari.html

976 *Sibirya'dan Hakkari'ye Taştaki Türkler ve Bozkır Kavimleri"*, Atlas dergisi, http://www.kesfetmekicinbak.com/fotograf/kultur/06300/?shpcmt=1

977 *"Sibirya'dan Hakkari'ye Taştaki Türkler ve Bozkır Kavimleri"*, Atlas dergisi, http://www.kesfetmekicinbak.com/fotograf/kultur/06300/index.php?shpcmt=8

Yukarıda, Saymalı Taş'ın sembol resimlerinden "**güneş adam**" çizimi görülmektedir. Bu çizim, Gobi Çölü'nden Anadolu'ya hemen hemen tüm kaya resmi alanlarında kendini göstermektedir.

Saymalı Taş'taki bu araba resmi, önemli birinin, belki de kağanın arabasıdır. Bu araba, Altay Dağları'ndaki Pazırık kazısın-

da bulunan ve bugün Petersburg Ermitaj Müzesi'nde sergilenen 'Pazırık arabası' ile büyük benzerlik taşımaktadır.[978]

3. Açıktaş Alfabesi

Baykal Gölü'nün güneyinde, Tuva Abakan bölgesinde Yenisey Irmağı civarında bulunan **Açıktaş alfabesi** Kazım Mirşan'a göre Türklerin **ilk** alfabesidir. Burada okunan ilk harfler **A** ve **T** harfleri ve **AT** sözcüğüdür. Bu "At sözcüğü", Ruhun Tanrı'ya at'ılmasını, yani bir yerden başka bir yere gitmeyi ifade eder. Böylece Türkler tamgadan yazıya geçmiştir.[979]

MÖ 18.000'lerden itibaren petroglif biçiminde gelişen ve zamanla soyutlaşarak ortaya "tamga" olarak çıkan şekillerin, dizi halinde sıralanmasıyla yazı doğmuştur. Resim biçiminden farklı, ileri seviyedeki ilk yazıt örneklerini Yenisey'in kaynak kolu, Uluğkem vadilerinden **Sülyek**'te görmekteyiz.[980] Yenisey bölgesinde de 145 eski Türk yazıtı vardır.[981]

Tamga sistemine dayanan Ön Türk yazısında harfler heceleri, heceler, kelimeleri, kelimeler de cümleleri oluştururlar.

Ön Türk yazı sitemi tamgaların evrimleşmesiyle kurulmuştur. "*Çizgiler, lekelerle ifade edilen kendi içinde tam ve yeterli olan bir sistemdir. Sembol resimdir. Her biri birer damga (tamga) dır. Her biri ayrı bir kavramı ifade eden hece okunuşunda birer sözcüktürler.*"[982]

Açıktaş alfabesinde:

1. **OQ**, günahsız olma/ quantum... Ok/uma..
2. **UÇ**, Lider, bayrak...
3. **ON**, Kozmos, kozmos kişisi...
4. **AT**, Canın tenden dışarı çıkması (Tanrı'ya at'ılması), "egemen" gibi anlamlar taşımaktadır.[983]

---

978 *Sibirya'dan Hakkari'ye Taştaki Türkler ve Bozkır Kavimleri*", **Atlas dergisi**, http://www.kesfetmekicinbak.com/fotograf/kultur/06300/index.php?shpcmt=11

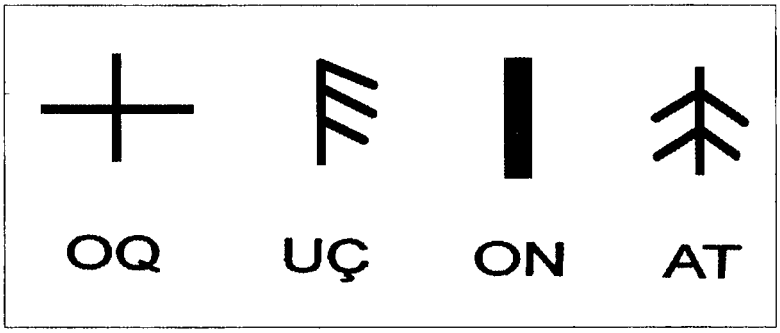
979 Tüfekçioğlu, **ags**,

980 Tarcan, **age**, s.149.

981 Tüfekçioğlu, **ags**.

982 Tarcan, **age**, s.113.

983 **age**, s.113.

"Cümle içinde damgayı hece haline getiren ve başında bulunan sesli harf kaldırılır, damga 'sessiz harf' haline gelir. Damgalığını kaybetmiş olan şekil artık 'harfleşmiş' olduğundan cümle gereği olan sesli harfle okunur. Oq damgası, 'Q' harfi olmuştur. Önüne A,U,I... sesleri getirilir."[984]

4. Esik (Eşik) Yazısı

Kazakistan'ın en büyük kenti Almatı'nın yaklaşık 50 kilometre doğusunda yer alan Esik bölgesinde 1969–1970 yıllarında, Kazak Bilimler Akademisi'nin, Tarih, Arkeoloji ve Etnografya Enstitüsü'nün Arkeoloji bölüm başkanı Kemal Akişoğlu'nun yönetiminde kazılan, Esik Kurganı'ndan Türk tarihinin yeniden yazılmasını gerektirecek kadar önemli eserler çıkmıştır.

Kurganı açan arkeologlar muhteşem bir mezarla karşılaşmışlardır. Bu, bir lahit değil, Mısır piramitlerindeki firavun odasını andıran, her tarafı kapalı, süslü kayalarla yapılmış bir odadır. Dahası, bu ölü odasının içi pırıl pırıl altın eşyalarla doludur. Oda da altın olmayan eşyalar da çoktur.

Esik Kurganı, Mısır Firavunu Tutankamon'un mezarından sonra dünyada içinde en çok altın bulunan mezardır.

Esik Kurganı, İskitlere ait bir kurgan (mezar) dır. MÖ. 5. yüzyıldan kaldığı sanılmaktadır.

984 age, s.113, 114.

Kurganın açılmasına tanık olan Tarihçi Bekin Nur Muhammedov , *"Ben bir Nayman'ım (Bir Moğol kabilesi). Doğdum büyüdüm buralarda yaşarım."* diyor ve şöyle devam ediyor:

"Az ileride bir fabrika var. 1969 yılında fabrikanın inşaatı devam ederken mezar ortaya çıkmış. Tarihçi olduğum için gelip bakmamı istediler. Ben oraya vardım ve mezarı ellerimle aralamaya başladım. Mezarların üzerindeki ağaçlar ateş görmüş gibi yanmadan kül haline dönüyordu. Altın Elbiseli Adam çıktığında parıltısından ve ışığından gözlerimiz kamaştı, bir süre bakamadık ona. Altın Elbiseli Adam'ın yanında, üzerinde yazılar olan bir de tas vardı. Elindeki yüzüğü ben taktım."[985]

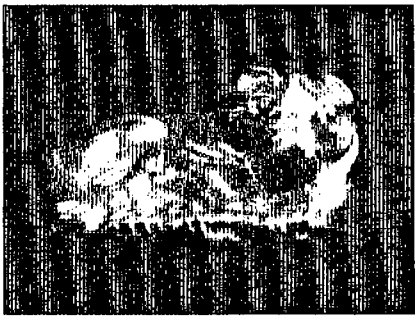
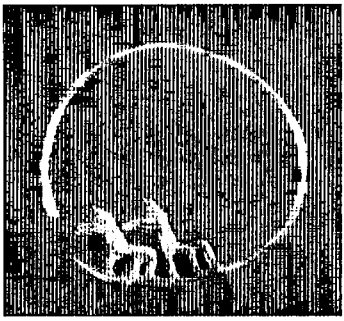
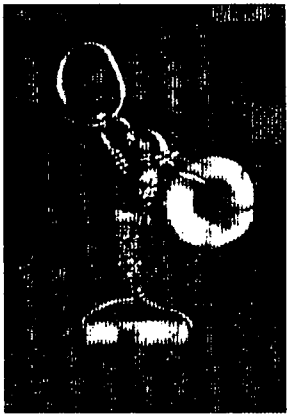
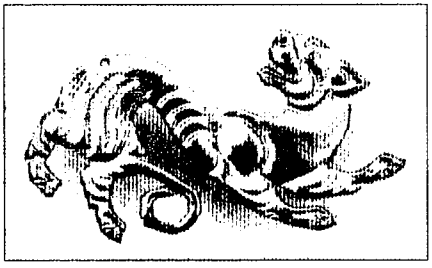
Esik Kurganı'nda 7 metre derinliğindeki mezar odasının üzeri toprak-taş yığınıyla kapatılmıştır. Bu oda, diğer Hun kurganlarında olduğu gibi inşa edilmiştir. Zeminden kurganın tepesine kadar olan yükseklik 9 metreyi, kurganın üzerindeki suni tepenin çapı ise 60 metreyi bulmaktadır.[986]

Yapılan çeşitli araştırmalar, kurgandaki eserlerin bozkır kültürüne ait, Türk veya en azından Türklerle akraba (ya da Türkleşmiş) bir kavim tarafından yapıldığını göstermiştir. Kurgandan çıkan yazının Göktürk yazısına benzemesi ve eserlerin mitolojik, ikonografik özelliklerinin Hun sanatına çok uygun oluşu nedeniyle, kurgandaki buluntuların Türklere ait olduğu iddia edilmiştir .[987]

Esik Kurganı'ndan Fışkıran Sanat

Açılan kurganın içinden **4000'e yakın** altın eşya çıkarılmıştır.[988] Kurganda ele geçen çeşitli eşyalar arasında seramik kaplar, ahşap tabaklar, 2 gümüş kupa ve üzerinde yazı olan bir gümüş çanak ile başka birçok obje vardır...[989]

985 www.isa-sari.com/Esik-kurgani-ve-altin-elbiseli-adam/
986 www.ceyhanozturk.awardspace.com/altinelbiseliadam.doc
987 ags.
988 www. sosyalbilgilergezegeni.blogcu.com/Arkeoloji__ye+dair/
989 www. ceyhanozturk.awardspace.com/altinelbiseliadam.doc

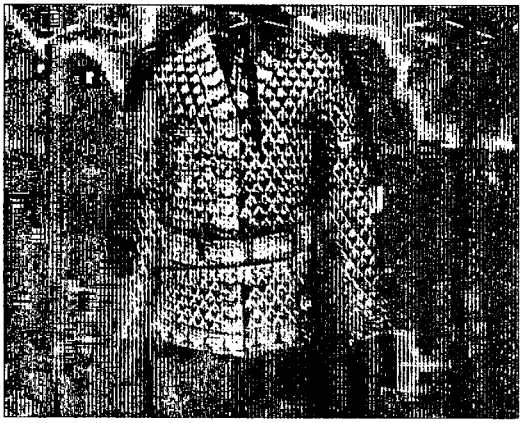
Esik Kurganı'ndan çıkan değerli bazı eşyalar

Literatüre *"Altın Elbiseli Adam"* olarak geçen ve 16 yaşlarında öldüğü tahmin edilen bir erkeğe ait ceset kalıntısı, bu kurgandan çıkarılan en önemli eserdir.

Altın Elbiseli Adam

Kazakistan'da Esik Kurganı'nda bulunan Altın Elbiseli Adam, İskit Türklerine mensuptur. Altın Elbiseli Adam'ın giyim ve kuşamı, kimi çevrelerce "göçebe" diye damgalanan Türklerin çok ileri bir "sanat" ve "estetik" anlayışına sahip olduklarını göstermektedir.[990]

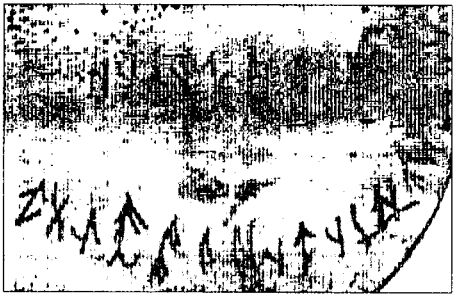
990 www. tr.wikipedia.org/wiki/Esik_Kurganı

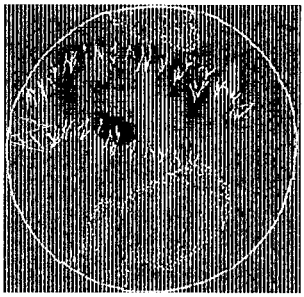

Esik Kurganı'nda bulunan altın elbise ve diğer eşyalar halen Alma-Ata müzesindedir.

Esik Tabağı (Çanağı)

4000'e yakın altın eşya, seramik küpler, tahta tabakların bulunduğu Esik Kurganı'nda iki de gümüş tabak (çanak) bulunmuştur. Bu gümüş tabaklardan birinin içindeki yazılar, **Türk runik harfleriyle** yazılmış en eski Türk yazılı metnidir.

Esik Kurganı'nda **MÖ 5. yüzyıla** tarihlenen (**Kazım Mirşan,** bu tarihin çok daha eski olduğunu iddia etmiştir) bir gümüş tabak üzerinde kısa bir metin vardır. Bu kısa metin (tabağın üzerinde iki yatay satır, 16 tanesi birbirinden farklı 25 veya 26 harf) hâlâ tam olarak çözülmüş sayılmaz. Yazının yönü sağdan sola

olup, birinci satır uzun (16 harf); ikinci satırın bazı yerleri bozulmuş, fakat açık olan birincisinin üçte biri seviyesindedir. Yazıda birkaç defa tekrar edilen harfler de vardır.[991]

Esik yazısını en iyi okuyan **A.S. Amanjolov**'dur. Amanjolov, 1971 yılında yayınlanan makalesinde bu yazıyı deşifre etmiştir[992]. O, yazıdaki çoğu sembolu eski Türk runikleriyle benzeştirmiş, bazılarını Finike, Arami ve Messap (Grek asıllı) alfabesiyle kıyaslamış ve bu yazıyı **eski Türk yazısı** olarak okumayı teklif etmiştir. Daha önce **O. Süleymanov** tarafından bu konuda çaba harcanmış, o da bu yazının **eski Türk runik yazısı** olduğunu ileri sürmüştür.[993]

Kazak Tarihçi Prof. Dr. Olcas Süleymanof, Esik yazısını şöyle okumuştur:

"Bu tekne üzümden yapılan şarapları taşımalı, pişmiş yemekler eklendi, çok fazla, ölümlü için, pişmiş taze yağ da üzerine eklendi".

"Kağan 23'ünde öldü, Esik halkının başı sağ olsun" (Khan Uya üç otuzı (da) yok boltı. Utugsi tozıltı). [994]

Bu okumalarla birlikte yazının Türkçe olduğu nerdeyse kesinlik kazanmıştır. Ayrıca, bu yazının yer aldığı kurgandan çıkan eserlerin Ön Türk eserleri olması -Örneğin kurgandan çıkan başlığın tepesinde konumlandırılmış keçi kabartması gibi (Göktürk hanedanlığının arması keçidir ve her hanedan üyesinin mezarının üzerinde keçi arması yer almaktadır)- kurganın Türklere ait olduğunu göstermektedir.

"Esik yazısının Türkçe olduğu" iddiasına şüpheyle yaklaşan **V.A. Livşits**, "*Eski Türk Runik Yazısının Ortaya Çıkışı Üzerine*" adlı denemesinde, ***"Issık yazısı hakkında hüküm vermek gerekirse, Kuzey Sami yazısı ve onun uzantılarıyla, Finike ve***

991 V.A. Livşits, "*Eski Türk Runik Yazısının Ortaya Çıkışı Üzerine*", Çev S. gömeç, T.Ölçekçi, **http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/28/176.pdf**

992 A.S.Amanjolov. "*RIInopodopnaya nadpis iz Sakskogo zahoroneniya bliz Alma-Atı*". Vestnik Akademiya Nauk Kazakskoy SSR, No 2. 197 ı. s.64-66.

993 Livşits, **age, pdf.**

994 **www. tr.wikipedia.org/wiki/Esik_Kurganı**

Arami asıllı yazılarla alakalı değildir; bu fikre Issık yazısının orijinalini gören, semitolog ve yazı tarihi uzmanı I. M. Dyakonov da katılmaktadır. Bu yazının üç harfinde eski Türk runik yazısının benzerliğini görmek A. S. Amanjolov ve O. Süleymanov gibi mümkündür." diyerek Esik yazısının Türkçe olduğunu kabul etmiştir.[995]

Türk damgalarının ve ideogramlarının en eski ve en gelişmiş örneği olan Esik yazısı henüz bilim çevrelerinde tam anlamıyla kabul edilmediğinden şimdilik 687- 692 yıllarına tarihlendirilen **Çayr kitabesi**, Ön Türk yazılı en eski metin olarak kabul edilmektedir.[996]

Bu gerçeklere rağmen, Ön Türk Tarihi'nden habersiz bilim insanlarımız hâlâ *"İlk Türk yazılı eserleri 732'de dikilen Orhun Anıtlarıdır"* diye yazıp çizmeye devam etmektedirler.

5. Göktürk Alfabesi

Bu alfabe ilk kez, **Yenisey Yazıtları**nda kullanılmıştır. Kısa mezar taşı niteliğindeki Yenisey Yazıtları, Orhun Yazıtlarından daha eskidir.[997] Bu yazıtlara (anıtlara/abidelere) **Bengü Taş** adı verilmiştir.[998]

---

995 Livşits, age, pdf.

996 www. ceyhanozturk.awardspace.com/altinelbiseliadam.doc

997 Aksan, age, s.28.

998 **Bengü taş**; "ebedî, sonsuz taş" demektir. Terim olarak "âbide, anıt" anlamında kullanılmıştır. Bilhassa kağanların ve devletin ileri gelenlerinin ölümünden sonra, onlar adına bir anıt mabet inşa etmek, içini dışını bezetmek ve anıt mabedin bahçesine de "taş tokıtmak" (yazılı taş diktirmek) Köktürk kağanlığında bir gelenek hâlini almıştır. Diktirilen taşlar üzerine kağanlar, "gönüllerindeki sözleri vurdurumuşlar", bütün milletin ona göre davranmasını istemişlerdir. Kağanlar, bu sözlerin taşlar üzerinde ebedî olarak kalacağını ve Türk milletinin sonsuza kadar bunlardan ders alacağını düşündükleri için diktirdikleri taşlara "bengü taş" adını vermişlerdi. Geleneği devam ettiren Uygurlar bengü taş yerine daha çok "bitig" ve "belgü" kelimelerini kullanmışlardı. "Bitig" kelimesi "kitabe, yazıt" anlamında, "belgü" kelimesi de "nişan, iz, anıt" anlamındadır. Uygurlar da bu anıtların ebe-diyen kalacağını anlatmak üzere "bin yıllık, on bin günlük bitiğimi, belgümü inşa ettirdim" ifadelerini (Moyun Çor Kağan Bitiği, D 21) kullanmışlardır. Muharrem Ergin, *"Bengü Taş Edebiyatı"*.pdf.

Göktürk yazısının sistematik ve derli toplu biçimde kullanıldığı ilk uzun metinler ise, **Orhun Yazıtlarıdır.**.

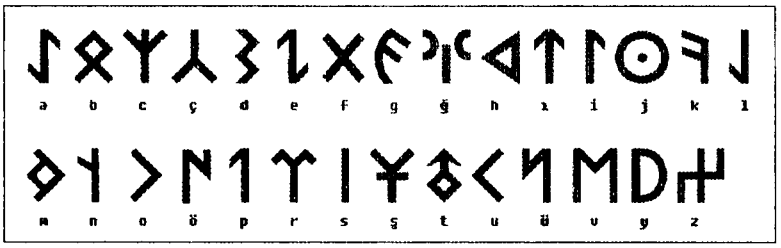
Orhun Yazıtları, Göktürk hükümdarlarından **Kül Tigin** (732), **Bilge Kağan** (735) ve **Vezir Toyokuk** (720-725) adına dikilmiştir. Orhun civarında Göktürk yazısı ile yazılmış başka abideler (Bengü Taşlar) de bulunmuştur.[999]

Göktürk yazısı; İskandinavya'nın eski **run yazısına** benzediği için batı ilim âleminde "**runik**" diye adlandırılmıştır. Bu yazı, yukarıdan aşağıya veya sağdan sola doğru yazılır. Harfler bitiştirilmez. Kelimeler, bazen de kelime grupları, üst üste konmuş iki nokta ile birbirinden ayrılır. Kül Tigin ve Bilge Kağan anıtlarında metinler, yukarıdan aşağıya doğru yazılmış ve satırlar sağdan sola doğru dizilmiştir. Alfabe, **dördü ünlü (sesli) olmak üzere otuz sekiz harften oluşmuştur** A-e sesleri bir harfle, ı-i, o-u, ö-ü sesleri de birer harfle gösterilmiştir. İnce ünlüler (a-e, ı-i) için birer harf olmasına karşılık; b, d, g, k, l, n, r, s, t, y sesleri için kalınlarda ve incelerde ayrı olmak üzere ikişer harf vardır. Böylece mesela b'nin yanındaki ünlü harf a, ince b'nin yanındaki e okunmakta ve karışıklık olmamaktadır. **Yani Göktürk alfabesi, Türkçenin tarih boyunca hiç değişmemiş bulunan büyük ünlü (sesli) uyumu dikkate alınarak düzenlenmiş bir alfabedir,** o-u ve ö-ü seslerini ise birbirinden ayırmak mümkün olmamaktadır, ç, m, ng, ny, p, ş, z seslerinin kalın incesi ayırdedilmemiş, bunlar birer harfle gösterilmiştir. Göktürk alfabesinde ayrıca ık, iç, ok, ök, İt, nt, nç gibi çift sesli harfler de vardır.[1000] Göktürk harfleri, Türklerin ve Türkçenin ihtiyaçlarına cevap veren bir alfabedir. Nitekim bazı harfler günlük yaşamdaki aktivitelerden doğmuştur. Örneğin, Göktürk alfabesindeki "y" harfi Türklerin hayatında önemli bir yer tutan "yay" kelimesinden gelmektedir "oq" veya "ok" harfi de bildiğimiz "ok" kelimesinden türetilmiştir. "ök" harfi de Kazım Mirşan'a göre eski Türkçede kullanılan "ök (keçi)" kelimesinden gelmektedir.

---

999 Muharrem Ergin, **Orhun Abideleri**, 17 bs, İstanbul, 1994, s.8,9.
1000 Muharrem Ergin, "*Bengü Taş Edebiyatı*".pdf.

"Göktürk yazısı... ideogram ve piktogram evresini geçirmiş... edebi metinleri ifade edebilecek ölçüde gelişmiş ve yaygınlaşmıştır."[1001].

Göktürk Alfabesi

6. Uygur Alfabesi

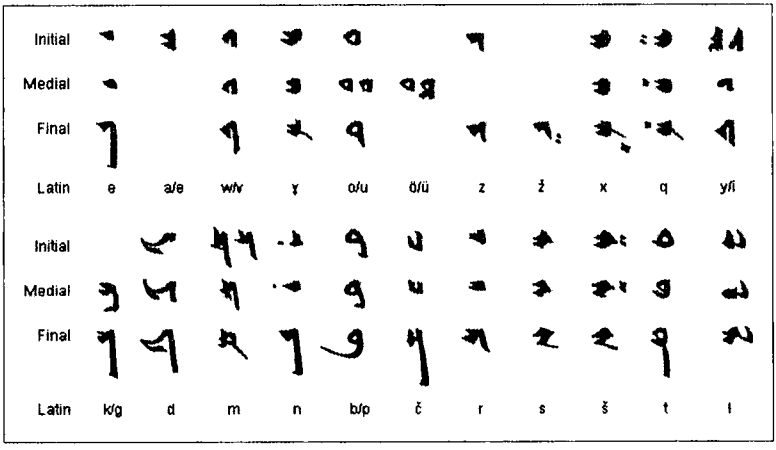
Göktürk devleti yıkıldıktan sonra, Orta Asya'da, büyük bir bölümü yerleşik hayata geçen ve Yenisey Irmağı'nın başından Sarı nehrin kuzeyine kadar yayılan Uygur Devleti kurulmuştur. Uygurlar, Şamanizm, Budizm, Maniheizm ve hatta Hıristiyanlık dinlerini benimseyerek çok farklı kültürlerden etkilenmişlerdir. Bilim ve sanatta çok ileri giden, kâğıt ve matbaa kullanarak yazı yazan Uygurlar, hastalıkların iyileştirilmesine kullanılan ilaç ve yöntemleri anlatan sağlık bilgisi kitabından fal kitabına, hukuk belgelerine kadar çok değişik alanlarda yazılı eserler bırakmışlardır. 18 harften oluşan Uygur yazısının Soğut kökenli olduğu düşünülmektedir.[1002]

18 harflik Uygur alfabesinin 4 harfi seslidir ve yukarıdan aşağıya doğru yazılmaktadır.

8. yüzyılda kullanılmaya başlanan Uygur alfabesi, el yazmalarında kullanılarak bir şekilde 18. yüzyıla kadar varlığını korumuştur.

1001 İsmail Doğan, *"Etrüsk Yazısının Kaynağı Türk (Göktürk) Yazısı"*, **Tarihten Bir Kesit Etrüskler, (24 Haziran 2007, Bodrun)**, Sempozyum Bildirileri, Ankara, 2008, s.170

1002 Aksan, age, s.37,38.

Uygur Alfabesi

* * *

Özetlemek gerekirse, Türkler tarih boyunca, önce MÖ 30.000-18.000 arasında kayalara ve mağaralara "resimler" çizmişler, daha sonra 18.000-12.000 arasında "tamgalar" kullanmaya başlamışlar, 12.000'den sonra ise yavaş yavaş "yazıya" geçmişlerdir.

"Bütün yazıların temelinde ideogram, piktogram, hece, yan hece alfabe gelişimi vardır. Ancak yazıların çoğu bu süreci tamamlamamış ya ideogram, ya piktogram, ya da piktogramın bir süreci olan hiyeroglif dönemi ile hece veya yan hece döneminde donmuştur".[1003] Türk yazısının **alfabeleşme** sürecini, kaya resimlerinden, tamgalara, tamgalardan piktogramlara kadar takip edebilmekteyiz. Yani, Türk yazısının evrimsel sürecini ve bu süreçte yazının nasıl değiştiğini çok rahat görebilmekteyiz. Ancak, **Grek, Pön, Vay, Gürcü, Ermeni** yazılarının alfabe olmadan önceki dönemleri (idogram, piktogram, hece, damga) hakkında hiçbir kalıntı yoktur.[1004]

1003 Doğan, **agm**, s.162.
1004 **agm**, s.169.

Dolayısıyla, dünyada ilk yazıya geçen ve en çok alfabe kullanan milletlerinden biri olan Türkleri, "**Arap alfabesine mahkûm bir millet**" olarak göstermek büyük bir cahillik ve yanılgıdır.

Belli başlı eski Türk yazıtları ve alfabeleri şunlardır:

1. **Tamgalı Say Yazıtları**
2. **Saymalı Taş Yazıtları**
3. **Yenisey Yazıtları**
4. **Sülyek Yazıtları ve Açıktaş Alfabesi**
5. **Esik Yazısı**
6. **Bengü Taş Yazıtları**
   a) **Göktürk Alfabesi (Orhun Yazıtları)**
   b) **Uygur Alfabesi**

Bunların dışında ayrıca Türkler, değişik dönemlerde, değişik coğrafyalarda, **Hun yazısı, Avar yazısı, Hazar yazısı, Sekel yazısı, Kafkasya yazısı, Talas yazısı, Proto Bulgar yazısı, Koçkor yazısı** gibi çok sayıda yazı kullanmışlardır.[1005]

Orta Asya'dan dünyanın değişik yerlerine göç eden Ön Türkler, gittikleri yerlerde ihtiyaçlarına özgü **yeni alfabeler** icat edip kullanmışlardır. Örneğin, özellikle Kuzey Avrupa'daki **Futhark alfabesi** ve Anadolu üzerinden İtalya'ya geçen **Etrüsk alfabesi,** aslında Ön Türk kökenli "**Run**" alfabelerdir.

Görüldüğü gibi Türkler -öncesini bir kenara bırakalım- MÖ 5. yüzyıldan (Esik tabağındaki yazıdan) MS 8. yüzyıla (Orhun Abidelerindeki yazıya) tamı tamına 1300 yıl **Runik alfabe** kullanmıştır. Dolayısıyla 1928'de Yazı Devrimi ile "***Türklerin 600 yıldan fazla kullandığı Arap alfabesinin değiştirilmesini***" eleştirenlerin, neden 1300 yıl kullanılan Türk Runik alfabesinin 8 yüzyıldan sonra değiştirilmesini eleştirmediklerini anlamak zordur. Arap alfabesi değişince "bir gecede cahil kaldığı" söylenen toplum, Türk Runik alfabesi değiştirilince bir gecede cahil kalmamış mıdır?

1005 Doğan, **agm,** s.166-168; Cengiz Akyıldız, "*Asya'dan Avrupa'ya Ana Çizgileriyle Eski Türk Uygarlık Eserleri*", **", Tarihten Bir Kesit Etrüskler, (24 Haziran 2007, Bodrun),** Sempozyum Bildirileri, Ankara, 2008, s. 193-196.

Latin Alfabesinin Bilinmeyen Kökeni

Cumhuriyet tarihi yalancılarının "düz mantık" yalanlarından biri de, "***Atatürk'ün Yazı Devrimi ile kabul edilen Latin alfabesinin Batıya, Avrupa'ya özgü bir alfabe olduğu, bu nedenle Türk kültürünü ve Türk dilini bu alfabeyle ifade etmenin doğru olmadığı***" biçimindeki teoridir. Özellikle, Atatürk devrimlerine "din" ve "gelenek" çerçevesinden saldıran kadim yobazlarımız, genç nesilleri, "***Bakın, işte Atatürk 'gavurların alfabesini' kabul ederek dinimize, kültürümüze saygısızlık etti!***" diye zehirlemektedirler.

Ülkemizde maalesef eğitim sistemindeki eksiklikler, yanlışlıklar ve Atatürk'ün ölümünden sonra yazı ve dil devrimlerinden geri adım atılması gibi nedenlerle bu "güdük teori", neredeyse sorgulanmadan benimsenen bir "genel kabul" halini almıştır. İşin asıl şaşırtıcı ve düşündürücü boyutu, bu "güdük teoriyi" pek çok üniversitemizin de neredeyse "remi tez" olarak sahiplenmiş olmasıdır. Oysaki üniversitenin görevi, genel kabullerin esiri olmak değil, sorgulamak ve araştırmaktır.

Peki ama, gerçekten de, bize ait olmayan Arap alfabesinin yerine kabul ettiğimiz Latin alfabesi bize çok mu yabancıdır? Yoksa gerçekten de "**gavurların alfabesi**" midir? Yoksa işin içinde bizim Cumhuriyet tarihi yalancılarının bilmedikleri veya bilip de söylemedikleri başka şeyler mi vardır?

Şimdi bu önemli sorulara cevap verelim:

Runik Yazılar

Runik yazı, İlkçağ Orta Asya toplumları, Etrüskler, Macarlar ve eski Kuzey Avrupa ülkelerinde (İsveç, Norveç, Finlandiya, Almanya vs.) yaşayanlarca kullanılmış bir yazı sistemidir. Bu yazı sisteminin, Kuzey Avrupa ülkelerinde kullanılmış alfabesine **Runik alfabe** ya da **Futhark** adı verilmiştir. Bu alfabeye verilen Futhark adı, alfabedeki okunabilen ilk 6 harfin kullanılmasıyla oluşturulmuş yapay bir addır ve İskandinav mitolojisindeki göksel yaşam kavramını ifade eder. Runik adı ise, "maji" ve "ka-

hinlikle" ilgili görülen bu alfabeyi kullanmış eski Cermen dili halklarının (Angıl'lar, Vikingler vs.) Run'lar (Runes) adıyla anılmış olmasından gelir. Run (Rune) sözcüğünün Hint-Avrupa dillerindeki anlamı sırdır (mister).(Bu sözcükten türetilmiş Raunen sözcüğü ***"Sırdan söz etmek, mırıldanmak"*** anlamına gelir.)[1006]

Futhark alfabesi olarak bilinen, Kuzey Avrupa'daki Runik alfabe çok eskiden İskandinav ülkelerinde yaşayanların belirlediği 24 takımyıldıza denk düşecek şekilde 24 harften oluşmuştur ki, bu halklardan Vikingler bu 24 takımyıldızın oluşturduğu hatta "Run (Rune) hattı" adını vermişlerdi. 24 harfli olan ilk Futhark alfabesinin MS 800 yılları civarında 16 harfe düştüğü sanılmaktadır.[1007]

Çoğu kaya üzerine yazılmış olan, Avrupa'daki runik yazıtlar MS 2. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar tarihlenmekte olup, sayıları 5.000'i aşmaktadır. Bunların çoğu İsveç'te, 1000 kadarı Norveç'te ve 700 kadarı Danimarka'dadır. Grönland, İzlanda, İrlanda ve Britanya Adaları'nda da bolca runik metinlere rastlanmıştır. Kuzey Avrupa'da kullanılan runik yazı Töton tarzı, Angıl tarzı ve İskandinav tarzı olmak üzere üç grupta ele alınır. *"Yaygın şekilde Futhark olarak adlandırılan Kuzey Run Yazısı (İsveç, İzlanda, Danimarka) Codex Vindob, Codex Exoniens ile Codex Sangall'dan bize aktarılan Markoman Run yazısı, Anglosakson Run yazısı, Schonen'de bulunan tek taraflı sikkelerde rastlanan Gotça Run yazısı, Anglosakson Run yazısı ve Kelt Ozanlarının Run yazısı olarak karşımıza çıkmaktadır."*[1008]

Bu runik yazıların bazıları kimi **Etrüsk ve Ön-Türk metinlerinde** de görüldüğü gibi sağdan sola doğru yazılmıştır ki, **Latin alfabesi kullanan Avrupalı dilbilimciler bu yüzden ilk zamanlar bu yazıları çözmede ve okumada güçlük çekmişlerdir**. Avrupa'daki runik yazılar anlamları bakımından halen tam olarak çözüleme-

---

1006 http://tr.wikipedia.org/wiki/Runik_yaz%C4%B1.

1007 ags.

1008 İsmail Doğan, "*Etrüsk Yazısının Kaynağı Türk (Göktürk) Yazısı*" Tarihten Bir Kesit Etrüskler, 2-4 Haziran 2007, Bodrum, TTK Yayınları, Ankara, 2008, s.164.

mişlerdir. Bu yazıların çözülmesindeki güçlük, eldeki az veriyle ve belli belirsiz kanıtlara dayanarak tahmin yürütmekten kaynaklanmaktadır.

"*Etrüsklerin de kullandıkları ve daha sonra hemen hemen bütün Avrupa uluslarının Romalılardan alarak temeli 25 karakterden oluşan bu alfabeyi kullandıkları bilinmektedir. Ancak bu yazının işaretleri her dilde aynı ses değerine sahip değildir.*

Run yazısı, Romalılar veya Yunanlılardan alınma değildir. Aksine Yunanlıların İonya alfabesini kabul etmeden önce kullandıkları alfabe de olabilir görüşünün yanında, Etrüsklerin Avrupa'ya gelmeden önce bulundukları Anadolu'da Friglerden bu yazıyı öğrendikleri de söylenmektedir."[1009]

Avrupa'daki runik metinlerin çözülmesinde son yıllarda Türk araştırmacılar devreye girmişlerdir. Türk runik yazısında uzmanlaşmış olanların Futhark yazısını da okuyabilmeleri Batılı bilim insanlarını çok şaşırtmıştır. Batı merkezli tarihin esiri bilim insanları, Avrupa'daki bu eski yazıların Türk runik yazısı olabileceğini ısrarla reddetmektedirler.

Kökeni bilinmeyen Futrak alfabesi hakkında son zamanlarda dile getirilen tezlerden birine göre runik yazının Avrupa'ya gelişi çok eski zamanlarda Orta Asya'daki Ön Türkler'in bir kısmının Batı'ya göçleriyle olmuştur. Runik yazı konusundaki uzmanlardan biri olan **Kazım Mirşan,** Orta Asya'daki Ön Türk Runik yazıtlarının Avrupa'daki Runik yazıtlardan daha eski olduğunu ileri sürerek Avrupa Runiklerini Orta Asya Runiklerine bağlamaktadır. Mirşan'ın tezini destekleyenlere göre, Avrupa'daki Runik yazıya Orhun yazısı ya da Göktürk yazısı demek daha doğru olacaktır. Çünkü Kuzey Avrupa Runik yazısı Asya'daki Runik yazının bir versiyonundan başka bir şey değildir ve hepsinin kökeninde Türk damga (tamga) yazısı bulunmaktadır. Aristov gibi Rus bilginlerine göre Türk Runik yazısı bu eski Türk damgalarından türetilmiştir.[1010]

1009 agm, s. 163,164.

1010 http://tr.wikipedia.org/wiki/Runik_yaz%C4%B1.

Bir başka varsayıma göre de, Runik yazı, yine Asya'dan veya Anadolu'dan İtalya'ya göç eden Etrüskler'in aracılığıyla Avrupa'ya yayılmıştır.

Runik yazıyla ilgili çalışma yapan Türk araştırmacılar arasında Turgay Kürüm, İsmail Doğan ve Kazım Mirşan'ın başta gelmektedir. Kürüm ve Doğan'ın çalışmaları "***Türk Runik Yazısıyla İlgili Yapılan Son Çalışmalar***" adıyla kısa zaman önce yayımlanmıştır. Kazım Mirşan'ın bazı eserlerinde ve İsmail Doğan'ın "*Doğu Avrupa'daki Göktürk (Runik) İşaretli Yazıtlar*" adlı eserinde, Runik yazıların aslen Türk kökenli olduğu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.[1011]

1800'lü yılların sonlarında Orta Asya'da Yenisey ve Orhun Yazıtlarının bulunmasından sonra **O. Donner**, bu yazıtlardaki Göktürk yazısının İskandinav bölgesindeki Runik yazıya benzerliğine dikkat çekerek Likya ve Kayra işaretleriyle ilgili olduğunu iddia etmiştir. Daha sonra "Türk Runiği" olarak da adlandırılan Göktürk yazısı için **A. Von Gabain,** bu yazının önce Talas'ta meydana geldiğini, daha sonra da Yenisey ve Orhun bölgelerine yayıldığını belirtmiştir.[1012]

Futhark Runik Yazısı ve Türkçe

İsveç'in Gotland adasında, **Kylver mevkiinde** bulunan kaya üzerinde yazılı ve "*The Primitive Norse Futhark*" olarak adlandırılan alfabenin ve bu alfabe ile yazılmış, "*Oldest Runic Inscriptions -eski runik yazıtlar*" gurubuna giren yazıtlardan "The Möjbro stone- Uppland ve The Istaby stone - Blekinge"[1013] Göktürklerin kullandığı Runik yazıyla okunabilmektedir.[1014]

1011 İsmail Doğan, Doğu **Avrupa'da Göktürk (Runik) İşaretli Yazıtlar,** TDK Yayınları, Ankara, 2000.

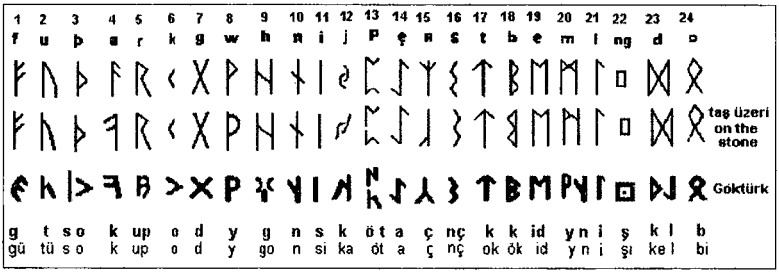
1012 A. M. Şerbak, "*Türk Runik Yazısının Yayılmasına Dair*", **TDAY Belleten 1990,** Ankara, 1994, s.183; Doğan, **agm,** s.165.

1013 Prof. Sven B. F. Jansson, **Runinskrifter i Sverige** AWE / Gebers 1963 İngilizce baskısı, **Runes in Sweden Royal Academy of Letters** ... GIDLUNDS Wärnamo / Sweden 1987.

1014 Turgay Kürüm, "*İskandinav Runik Yazısının Kökeni*", **Bilim ve Ütopya Dergisi,** S.179, Nisan 2009, s. 19-22.

Kuzey Avrupa'daki Futhark yazısının, Göktürk yazısıyla "ortak bir kökene" sahip olduğunu kanıtlamak için Prof. Sven B. F. Jansson kitabındaki 3 bulgudan yararlanacağız:

1. Kylver taşı (The stone from Kylver, Gotland). En önemli taştır. Futhark diye anılan alfabe bu taşa kazınmıştır.[1015]

23. Sembol Tonyukuk yazıtında aynen Futhark alfabesindeki gibidir[1016] Ancak alfabede yer almamıştır. Kitapta anlam olarak 'Baş' anlamında kullanılmıştır. Bizce de Baş ile eş anlamlı olan Kelle=Kel olarak kullanılır. İki harf birleşmiş ve bir kelimeyi oluşturmuştur. İki harfin birleşip anlamlı bir kelime oluşturması 13. sembolde de görülür. Öt kelimesi ötmek = konuşmak anlamındadır. Ayrıca sembolün ağız şeklini alması da dikkat çekicidir.[1017]

Kylver taşını, Göktürkçenin okuma kurallarına uygun olarak, sağdan sola doğru şöyle okuyabiliriz: **"Bilke ış inydi ök oknça öt akisn goydo pu kosütüg."** Günümüz Türkçesiyle: **"Bilge ışığı indi bizzat kendisi okunun ucuyla ağzından çıkan sözleri oydu bu dik taşa"** anlamındadır.[1018]

Ayrıca, 24.,23.,22. semboller, sağdan sola okununca (İskandinav dilinde), ortaya çıkan **O d ng,** kelimesi ortaya çıkmaktadır ki ODNG bizce Viking tanrısı **ODİN** kelimesinin çıkış noktasıdır. Kazım Mirşan, bu üç sembolü Türkçe, Bilge ışığı (tanrı elçisi

1015 Jansson, age, s.13.
1016 Prof. Muharrem Ergin, **Orhun Abideleri,** Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1988, s. 149.
1017 **http://www.antalya-ws.com/futhark/FUTHP3T.HTM**
1018 **ags.**

-ışık veren kutsal kişi) olarak okumaktadır.[1019]

2. **Möjbro taşı** (The Möjbro stone from Uppland).[1020]

Bu yazıda birçok sembol simetrisine ters konumdadır. Özellikle "op" diye okunan "R" sembolü dikkat çekmektedir. Mirşan, bu sembolü "po" diye okumuştur.

Möjbro taşındaki metin Göktürkçe **"Gopek yik op ke kelkic ikin ekgök göksüpek desinkic"** okunmakta, günümüz Türkçesiyle: **"Köpek iyi hucuma kalksın -saldırsın- ikisine de "ekgök" gözüpek desin"** anlamına gelmektedir.[1021]

Yazıtın bulunduğu taşta, yazının hemen altında, at üzerinde, bir elinde kılıç, diğerinde kalkan olan bir savaşçı resmedilmiştir, yerde ise iki tane köpek figürü vardır.

1019 ags.
1020 Jansson, age, s.18.
1021 http://www.antalya-ws.com/futhark/FUTHP3T.HTM

3. Istaby taşı (The Istaby stone from Blekinge).[1022]

Istaby taşındaki yazı sağdan sola doğru Göktürkçe: "**Ök gikit yaspurgu içok güriç sü gikit yatpudır goiç gikit yatsorg**" diye okunmaktadır. Günümüz Türkçesiyle karşılığı: "**O yiğit yaşadı çok güç asker -olan- yiğit yapmadı göç yiğit yatıyor (yatsın)**" biçimindedir. [1023]

Görüldüğü gibi İsveçin Gotland adasında bulunan sadece Futhark harfleri okunabilen bu Runik yazıtlar Göktürk yazısıyla çok rahat bir şekilde okunabilmektedir. Ama yerli ve yabancı "Türk düşmanı" bilim insanlarınca bu gerçek kamuoyundan saklanmaktadır. Bu yazıtların Türkçeyle okunabilmesi, eski bir teoriyi, "İsveçlilerin Türk kökenli olduklarını" akla getirmektedir. 1707-1787 tarihleri arasında yaşayan İsveçin ilk tarih profesörü Sven Lagerbring, "***Bizim atalarımız Oden'in yoldaşları Türklerdir. Bu konuda elimizde yeterli belge var. Onları Traklar ve da Getler olarak göstermek isteyenler var. Eleştirme gereği duymuyorum. Benim verdiğim sonuçlar değişmiyor. Çünkü bunlarda aslında Türklerle bir serüveni olan halklardır. Liderlerimiz rahatlıkla, atalarımızı Türkler ve göçerler olarak gösteriyorlar.***" demiştir.[1024]

Etrüsk Runik Yazısı ve Türkçe

Antik kaynaklara ve arkeolojik bulgulara göre Etrüskler, Batı Anadolu (Lidya-Frigya) üzerinden İtalya'ya göç eden bir Asyenik kavimdir. Etrüsk sanat ürünlerinin Türk sanat ürünle-

1022 Jansson, age, s.21.
1023 **http://www.antalya-ws.com/futhark/FUTHP6T.HTM**
1024 Abdullah Gürgün, "*İskandinavların Türk Ataları*" Bilim ve Ütopya Dergisi, S.179, Nisan 2009, s. 4-12.

rine fazlaca benzemesi ve son yapılan "gen araştırmaları" gerçekten de Etrüsklerin Anadolu'dan göç eden Turani bir topluluk olduğunu kanıtlamıştır.[1025] Bir teoriye göre Etrüskler, Truva Savaşı'ndan sonra arta kalan Truvalıların Sakalarla birleşmesi sonunda ortaya çıkan **Tursaka** kavminin bir devamıdır.[1026]

Dişi kurt motifi, çift başlı kartal, kırmızı renk, fiziksel özellikler, sanatsal benzerlikler Etrüsklerin Türk kökenli olduğunu gösteren kanıtlardan sadece birkaçıdır.[1027]Ayrıca tarihin çeşitli dönemlerinde Etrüsklere verilen adlar arasında Türk, Asena, Tarhan, Turs, Turk, Turia,Turksu gibi adların olması Etrüsk-Türk bağlantısının ne kadar güçlü olduğunun başka bir delilidir.[1028]

Etrüskleri Türklere bağlayan en güçlü bağ ise **Etrüsk yazısı**dır. Etrüsk runik yazısı ile Göktürk runik yazısı arasındaki benzerlik ve Etrüsk diliyle Türkçe arasındaki ilişki, tarihin yeniden yazılmasını gerektirecek kadar önemlidir.

Etrüsk runik yazısıyla Göktürk runik yazısı arasındaki belli başlı benzerlikler şunlardır:

1. 26 karakterden oluşan Etrüsk yazısı en az 3000-3500 yıllık geçmişi olan bir yazıdır. Bu 26 karakterli yazı sistemi Göktürk yazısıyla karşılaştırıldığında **10 işaret hem şekil hem de ses olarak birbirine benzemektedir. 4 işaret ise şekil olarak aynı, ses olarak farklıdır.** Etrüsk yazısı, Türk yazısının Avar, Sekel, Kafkas versiyonlarıyla karşılaştırıldığında bu benzerlikler daha da çoğalmaktadır. "*Bir yazı sisteminde bu kadar benzerlik tesadüf değildir. Bunlar her iki yazının da kaynağının aynı olduğunun göstergesidir.*"[1029]

2. Her iki yazı da sağdan sola doğru okunmaktadır.

1025 "*Etrüskler Türk'tür*", *(Ferrara Üniversitesi Genetik Analiz Raporu)*, **Töre Dergisi**, S.2005/2.

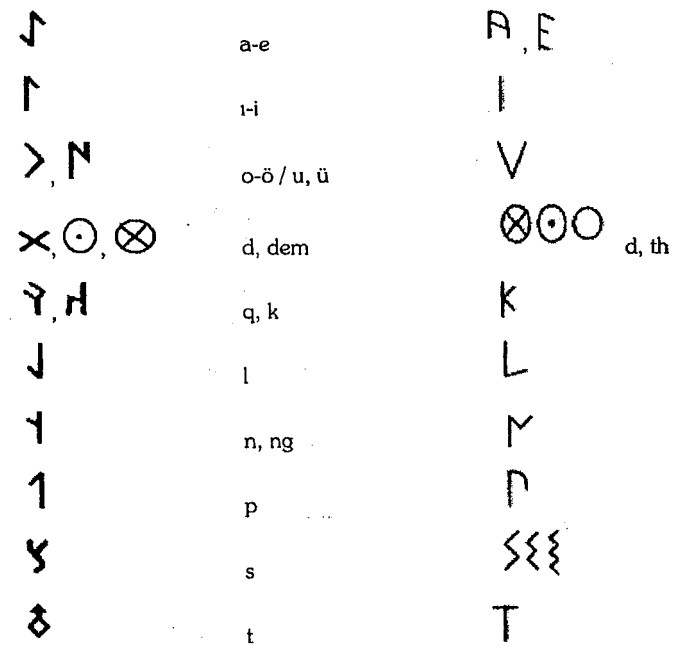
1026 Bkz. Ekrem Memiş, "*Etrüsk Kavminin Oluşumunda Troyalıların ve İskitlerin (Sakalar) Rolü*", **Tarihten Bir Kesit Etrüskler, 2-4 Haziran 2007, Bodrum,** TTK Yayınları, Ankara, 2008,s. 107-112.

1027 **agm**, s. 110,11.

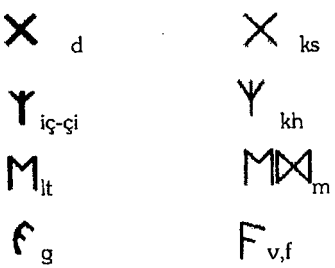
1028 M. Ünal Mutlu, "*Sümerce ve Etrüskçe Arkaik Türk Dilleridir*", **Tarihten Bir Kesit Etrüskler, 2-4 Haziran 2007, Bodrum,** TTK Yayınları, Ankara, 2008, s.121,122.

1029 Doğan, agm, s.171.

Şekil ve ses olarak benzer olan karakterler.

Resim 19 - Şekli benzeyen fakat karşıladığı ses farklı olanlar

3. Her iki yazıda da benzer imla özellikleri vardır. Örneğin, kelime başında ünlü ve tekrar eden ünlüler yazılmamaktadır.[1030]

1030 **agm**, s.171.

İsmail Doğan, "*Etrüsk ve Türk yazısının şekil ve ses benzerlikleri dikkate alındığında aynı kaynaklı yazı olduğu açıkça görülmektedir... Etrüskler kullandıkları bu yazıyı muhtemelen Anadolu'da bulundukları sıralarda öğrenip göçleriyle birlikte Avrupa'ya da öğretmişlerdir.*" diyerek Etrüsk run yazısıyla Göktürk run yazısının "akraba" olduklarını belirtmiştir.[1031]

Görüldüğü gibi Latin alfabesinin temelindeki Etrüsk Yazısı, hem şekilce hem de anlamca Göktürk yazısının neredeyse aynısıdır.

Etrüsk diliyle Türkçe arasında da büyük bir benzerlik vardır. **Adile Ayda,** Etrüsk dilinde Türkçe kökenli çok sayıda kelime tespit etmiştir. [1032]

İşte 1928'de Atatürk'ün Alfabe Devrimi'yle kabul ettiği Latin harflerinin kökeni... Görüldüğü gibi bugün dünyanın birçok yerinde kullanılan **Latin alfabesi,** Futhark ve Etrüsk Runik harflerinin bir türevidir; okullarda çocuklarımıza ve gençlerimize öğrettiğimiz gibi, Fenike alfabesinin değil... Avrupa'nın Futhark ve Etrüsk runik yazısı ise Göktürk yazısıyla aynı kökenden gelmektedir. Yani Latin alfabesi aslında Göktürk alfabesinin zaman içinde farklılaşmış biçimidir. Dolayısıyla Atatürk'ün Türkçeyi Latin harfleriyle yazmaya karar vermesi, bir anlamda yeniden Göktürk yazısına dönüştür ki, bunun adı Cumhuriyet tarihi yalancılarının dediği gibi "gavurlaşmak" değil "öze dönmektir".

Özetle, 1928'deki "Yazı-Alfabe Devrimiyle" Türkçe, yaklaşık 800 yıl sonra kendi bünyesine hiç uymayan Arap harfleriyle yazılmaktan kurtularak, kendi bünyesine birebir uyan (Göktürk yazısına ve Etrüsk yazısına dayanan) Latin alfabesiyle yazılmaya başlanmıştır.

Yazı Devrimi

Cumhuriyet tarihi yalancıları öyle bir anlatıyorlar ki, **sanırsınız ki Atatürk durup dururken Yazı Devrimi yapmış,** durup

1031 agm, s.171,172.
1032 Adile Ayda, **Etrüskler Türk Müydü?** Ankara, 1974.

dururken Arap alfabesini değiştirmiş! Durup dururken "milleti cahil bırakmak, milleti tarihinden koparmak" için kaldırmış Arap alfabesini... Sanki Türk tarihinde sadece Atatürk alfabe değişikliğini düşünmüş! Atatürk'ten önce bu konu hiç tartışılmamış! Osmanlı'da hiç böyle bir ihtiyaç yokmuş, sanırsınız... Oysaki, gerçekler hiç de bu Cumhuriyet tarihi yalancılarının anlattığı gibi değildir. Osmanlı'nın özellikle son dönemlerinde, kitap ve gazete sayısının artmaya başlamasıyla birlikte, Arap harfleriyle Türkçeyi ve Batı dillerinden geçen yabancı sözcükleri yazmak bir hayli sıkıntı yaratmaya başlamıştır. Bu nedenle Osmanlı aydınları, özellikle 19. yüzyıldan sonra ciddi ciddi alfabe tartışması yapmaya başlamışlardır. Yani, Yazı-Alfabe Devrimi, Atatürk'ün aklına birden bire gelen "bizi cahil bırakmak için hiç ihtiyaç yokken yapılan bir devrim" değildir.

Tarihsel Altyapı

Yazı Devrimi, Osmanlı'da Tanzimat'tan beri tartışılan ve Atatürk'ün bütün devrimleri gibi "toplumsal ihtiyaçtan doğan" bir devrimdir.

Arap alfabesinin kabul edildiği dönemlerde bazı Türk toplulukları Türkçeyi runik harflerle yazmaya devam etmişlerdir.

Arap harflerinin kullanıldığı Osmanlı döneminde Latin harfleriyle yazılan ilk metin 1553 tarihlidir. Hırvat kökenli bir esir olan **Bartholomeo Georgieuiz (Georgievits)** 1553 yılında Latin harfleriyle Türkçe yazmıştır.

Kanuni Sultan Süleyman'ın Mohaç Muharebesi'nde (29 Ağustos 1526) esir alınan, esir pazarında satılan, 1528'de Trakya'ya getirilen sonra da Anadolu'ya geçen Georgievits, 1534'te İran seferine katılmıştır. 11 yıl süren esirlik süresince 3 kere kaçmaya teşebbüs etmiştir. Nihayet Kudüs'te kaçmış ve bir manastıra sığınarak esirlikten kurtulmuştur. 1538 yılında Roma'ya, daha sonra da Antwerp'e giden Georgievits, Türklerin adetleri ve dini inançları üzerine 2 risale yazmıştır.

Georgievits'in Latin harfleriyle yazdığı ilk Türkçe metni, 1553 yılında Paris'te iki risaleyi birleştirerek oluşturduğu "De Turcarum Moribus" (Türklerin Kişiliği Üzerine) adlı eserdir. Araştırmacı Fehmi Dinçer'e göre, "*Hırvatçanın dışında Macarca, Yunanca, Latince, Türkçe, Arapça ve İbranice de bilen Georgievits, 1556'da Roma'da ölünceye kadar Türklerin gelenekleri, görenekleri dini inançları, törenleri üzerine birçok eserler vermiştir. Georgievits'in eserleri zamanında çok büyük sansasyonlar yaratmış ve dönemin Avrupa'sını çok etkilemiştir*"[1033]

İşte Georgievits'in eserinde yer alan Latin harfleriyle yazılmış o Türkçe satırlardan bazıları:

"*Türk - Handa (nereye) gidertsen bre Giaur?(gavur)*

Hıristiyan - Stambola giderum tsultanum.(sultanım)

Türk - Ne issum (işin) var bu memleketten?

Hıristiyan - Bezergenlik ederum, Affendi. Maslahatom var Anadolda.

Türk - Ne habar scizum (sizin) girlerden? (yerlerden)"[1034]

Osmanlı'da çeşitli topluluklar Türkçeyi Arapça dışında kendi özel alfabeleriyle yazmışlardır. Evliya Çelebi'nin anlatımıyla "***Asla Urum lisanı bilmayüp batıl (kaba, öz) Türk lisanı üzere***"[1035] konuşan Anadolu'daki Rumlar, Türkçeyi Grek alfabesiyle yazmıştır.[1036]. Rumlardan başka Ermeni ve Yahudilerin de Türkçeyi kendi ulusal alfabeleriyle yazdıkları bilinmektedir.[1037]

Bu gerçeği **Prof İlber Ortaylı**, "*...Karamanliga dediğimiz İncil sadece İncil değil ilmi mecmua edebiyat kitapları bile var. Bilhassa Evangelidos Misalidis gibi bir Karamanlı yani Türk Hıristiyan Rum dediğimiz ama Türkmen Hıristiyan Ortodoks bir münevverin yazdığı bir roman var. Bunlar Yunan harfleri ile Türkçe yazıyorlar çok zor bir imla aynı şekilde Ermeni harfleri*

1033 **Milliyet**, 29 Temmuz 2009.

1034 **agg.**

1035 Evliya Çelebi, ***Seyahatname,*** İstanbul, 1935, IX, 288, 297.

1036 S. Vryonis, ***The Decline of Medival Hellenism in Asia Minör,*** Berkeley - Los Angeles-London, 1971, 452-454.

1037 J. Deny, ***Principes de Grammaire turque (Turk de Turquie),*** Paris, 1955, 17.

ile yazılan bir Türkçe var bunun aksi de söz konusudur; mesela Sakız Adası'nın Egina Adası'nın ve İyon Adaları dediğimiz Adriyatik'teki bazı adaların Kefalonya da ahalisi Katolik olduğu için Rum olmalarına rağmen (İstanbul'da da böyle Helen Katolik bir grup vardı) bunlar Latin harfleri kullandılar." şeklinde açıklamıştır.[1038]

Arap harflerinin Türkçeyi yazmadaki yetersizliğini ilk vurgulayan 17. yüzyılda **Kâtip Çelebi** olmuştur.[1039]

Fransız dil bilimcilerinden **C. François Volney** (1757-1820) yazdığı bir eserde Latin alfabesinin kullanılmasını teklif etmiştir.

III. Selim döneminde sarayda mimarlık yapan **Danimarkalı Meling**, padişahla doğrudan doğruya yazışmak için Arap alfabesi öğrenmeden Türkçe konuşmayı başarmıştır. Meling, Padişahın kız kardeşi Hatice Sultan'ın sarayını yaparken düşüncelerini padişaha Latin harfleriyle yazdığı Türkçeyle bildirmiştir.[1040]

Osmanlı'da alfabe tartışmaları **Tanzimat döneminde** (1839-1876) başlamıştır. 1851 yılında **Ahmet Cevdet Paşa**, yayınladığı **Kavaid-i Osmaniye** adlı kitapta Türkçede bulunup da Arap harfleriyle gösterilmeyen sesler için bir yol bulmak gerektiğini belirtmiştir. Onun bu önerisi üzerine harekete geçen Encümen-i Daniş, 1863-64 ders yılı kitaplarında Arap yazısını herekeli olarak kullanmıştır.[1041]

Münif Efendi (Paşa), 11 Mayıs 1862'de kurucusu olduğu **Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye**'de verdiği bir konferansta alfabe konusunu ele almıştır: Arap harflerine yeni bir şekil vermek, harflerin yazılış ve okunuşlarını kolaylaştırmak gerektiğini, bu nedenle bir yazı ıslahatına ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Münif Paşa'nın harf ıslahatından söz ettiği bu konferansı, sahibi olduğu **Mecmua-i Fünun dergisinde** yayınlanmıştır.

Arap harflerinin ıslahından söz eden Münif Paşa, sözü döndürüp dolaştırıp Latin harflerine getirerek, "*Avrupalıların yazı-*

1038 http://arsiv.ntvmsnbc.com/ntv/metinler/Tarih_Dersleri/ekim_2008/08.asp
1039 Karal, agm, s. 61.
1040 agm, s.92,93.
1041 M. Şakir Ülkütaşır, **Atatürk ve Harf Devrimi**, Mart, 1998, s.19.

larında bu zorluklar olmadığı gibi eğitimde altı-yedi yaşındaki çocuklar pekala okuyup yazmak öğrenmekte erkek ve kadından, amele gürühüna varıncaya kadar amacını ifadeye yetecek derecede kitabet (yazma) öğrenirler." demiştir.

Münif Paşa, Latin harflerinin kolayca okunup yazılmasındaki faydaları belirtmekle birlikte dilimizdeki kelimeleri ayrık harflerle bitiştirmeyerek yazmayı önermiştir.[1042]

Münif Paşa dışında harf konusuna kafa yoran bir diğer isim ise Azerbaycanlı yazar-şair **Ahundzade Mirza Feth-Ali**'dir. Feth-Ali, 1863'te Tiflis'ten İstanbul'a gelerek Sadrazam Keçecizade Fuat Paşa'ya "***Harflerin Islahı***" tasarısını sunmuştur. Feth Ali'nin bu tasarısı Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'de tartışılmış, Arap harflerinin Türkçenin yazımında yetersiz kaldığı cemiyet üyelerince de kabul edilmesine karşın bu konuda ciddi bir adım atılamamıştır.[1043]

Azerbaycan'a dönerek harflerin Islahı konusundaki çalışmalarına devam eden Feth-Ali, Arap harflerini bırakıp Latin harfleri üzerinde durmuş ve hazırladığı yeni bir tasarıyı Sadrazam Ali Paşa'ya göndermiştir. Mirza Feth-Ali bu yeni tasarısında **Latin harflerinin kabulünü** önermiştir. Feth-Ali Latin harflerini esas alarak yeni bir alfabe hazırlamıştır. Fakat bu başvurusundan da olumlu bir sonuç alamamıştır.[1044]

Mustafa Celalettin Paşa, 1869'da Latin harflerine geçilmesi gerektiğini belirtmekle kalmamış, kızına Latin harfleriyle mektuplar bile yazmıştır.[1045]

1869'da **İbrahim Şinasi,** 1884'te de **Ebuzziya Tevfik** basımda kullanılan Arap harflerini bir hayli ıslah etmişlerdir. Ebuzziya, 519 olan harf ve işareti 110'a kadar indirmiştir.

Ali Suavi 1869'da Paris'te yayınladığı Ulum gazetesinde "***Lisan ve Hatt-ı Türki***" adlı bir makalesinde özetle, "Kusurları

1042 Münif Paşa,"*Eser-i Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye*" **Mecmua-i Fünun**, Sene 2, İstanbul 1280/1868, Sayı 14, s.69-77.

1043 Ülkütaşır, **age** s.18.

1044 **age**, s.18,19.

1045 Fevziye Abdullah Tansel, "*Arap Harflerinin Islah ve Değiştirilmesi Hakkında İlk Teşebbüsler ve Neticeleri*", **Belleten**, 1953, C.XVII, s.223-249.

bulunan Arap yazısının ıslah edilmesi gerektiğini, ancak Arap alfabesinin değiştirilmesine de taraftar olmadığını" belirtmiştir.

Mehmet Şakir Efendi, 1894 yılında kaleme aldığı **Perseng-i Sarf-ı Lisan-i Ademi ve Şüküfe nisar-ı Zeban-ı Umumi ve Osmani** adlı eserinde Arap alfabesine Türkçedeki sesli harflerin değerlerini gösteren işaretlerin eklenmesini önermiştir.

II. Abdülhamit zamanında **Şemsettin Sami Bey,** Arap alfabesinin ıslah edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[1046] Önceleri Türkçenin yerine Arapçanın resmi dil olmasını isteyen **II. Abdülhamit,** sonradan fikrini değiştirmiş, Türkçenin öneminden söz etmiş hatta Latin harflerine vurgu yapmıştır. Şu sözler II. Abdülhamit'e aittir:

"*Halkımızın okuma yazma bilmemesinde şaşılacak bir şey yoktur. Çünkü bizim yazımızın sırlarına alışmak kolay değildir. Latin alfabesini almakla belki halkımızın işini kolaylaştırabiliriz.*"[1047]

II. Meşrutiyet döneminde, Maarif Nazırı Şükrü Bey zamanında "sarf", "imla" "lügat" encümenleri ve "Islahat-ı İlmiye Encümeni" adlı dört encümen kurularak Arap harflerinin Türkçeye uygun olmayan imlasını düzeltmeye çalışmıştır.

Arap harflerinin Türkçeye uygun hale getirilmesi için kurulan en önemli cemiyetlerden biri de **Islahat-ı Huruf Cemiyeti**'dir.[1048]

Arap harflerinin ıslah edilmesi gerektiğini en ateşli biçimde savunan **Dr. Milaslı İsmail Hakkı, Prof. Dr. Necmettin Arif, Cihangirli M. Şinasi, İsmail Hakkı (Baltacıoğlu)** harflerin ayrı ayrı yazılmasını önermişlerdir.[1049]

Ali Nusret Tanin gazetesinde harflerin ıslahı konusunda bir dizi makale kaleme almıştır.[1050]

1046 Ülkütaşır, age, s.20.

1047 Vehbi Ali, **Pensees et Souvenirs de l'ex- Sultan Abdulhamit** 190; Karal, agm, s.65.

1048 Ülkütaşır, age, s.21.

1049 Dr. Milaslı İbrahim Hakkı, *Tamimi Maarif ve Islah-ı Huruf, Cihangirli* M. Şinasi ve İsmail Hakkı (Baltacıoğlu) da, *Tadil-i Huruf Meselesi, Şekiller Nasıl Tedkik Olunur?* adlı üç kitapçıkta görüşlerini açıklamışlardır.

1050 *Huruf-i Munfasıla* (9 Nisan 1913), *Elifba Meselesi* (1913), *Islah-ı Huruf Meselesi* (1913), *Milletin Maarife İhtiyacı ve Huruf-i Munfasılanın Faydaları* (1913), *Lisandan Evvel Harf* (1913), Ülkütaşır, age, s.24.

Ahmet Hikmet ve Celal Esat, 24 Ağustos 1913 tarihinde Tanin gazetesinde *"Türkçe Yazının Islahına Doğru Bir Adım ve Şayan-ı Dikkat Bir Teşebbüs"* başlıklı bir yazıyla sesli harfler için bazı işaretler icat etmişler ve Tanin gazetesinin her sayısında bu harflerle yazılan kısa birer yazı konulmuştur.

Arap harflerinin ayrı ayrı yazılması ve sesli harfler için bazı işaretlerin kullanılması düşüncesini **Enver Paşa**, I. Dünya Savaşı başlarında uygulamak istemiştir. *"Ordu Elifbası", "Hatt-ı Cedid", "Enver Paşa Yazısı"* gibi adlar verilen bu yazıyla Harbiye Nezareti bazı resmi genelgeler yayınlamış ve askerlikle ilgili bazı küçük kitaplar bastırmıştır. Bir süre uygulanan bu yazı, eski alışkanlığı bozduğu için savaşta aksaklıklara yol açtığı gerekçesiyle ortadan kaldırılmıştır.[1051]

I. Dünya Savaşı sırasında Avrupa cephesindeki Türk birlikleri resmi telgraf yazışmalarında Latin harfleri kullanılmıştır.[1052]

İttihatçı **Talat Paşa** Berlin seyahati sırasında İstanbul'a gönderdiği telgraflarını Latin harfleriyle yazmıştır.[1053]

Mustafa Kemal Atatürk de Çanakkale'den bir bayan arkadaşına gönderdiği 13 mektuptan birini Latin harfleriyle yazmıştır.[1054]

II. Meşrutiyet döneminde yazı ve alfabe tartışması giderek daha radikal bir boyut kazanmıştır. Öyle ki, **Hüseyin Cahit Yalçın, Dr. Abdullah Cevdet, Celal Nuri (İleri) Kılıçzade Hakkı** gibi aydınlar açıkça **Latin alfabesine** geçilmesini savunmuşlardır.

Celal Nuri, 1912'de yayınlanan "**Tarih-i İstikbal**" adlı kitabında bu konuda şunları yazmıştır:

"Mesela şu Sami ve lisanımızın ruhuna uymayan Arap harflerini terk edelim. Üniversal olan Latin harflerini alalım. Arap harfleri, Arap ve İbrani gibi Sami diller içindir... Halbuki Türkçemiz... Turani özelliğini kaybetmemiştir. Sami dillerden çok Avrupa dillerine benzer Bize huruf-i munfasıla (Latin harf-

1051 Ülkütaşır, age, s.25.
1052 Karal, agm, s.93.
1053 agm, s. 93.
1054 agm, s.93.

leri gibi ayrı yazılan harfler) lazımdır... İlerlemek istiyorsak bir dakika kaybetmeden Latin harflerini incelemeliyiz.. Bir harfi bırakıp da diğerini kabul eden yalnız biz olmayacağız. Bu gibi milletlerin nasıl harflerini değiştirdiklerini Mukadderat-ı Tarihiye adlı kitabımda belirttim."[1055]

Celal Nuri, 1912 yılında yayınlanan "Tarih-i Tedenniyat-ı Osmaniye Mukadderat-ı Tarihiye" adlı kitabında açıkça Latin harflerine geçilmesi gerektiğini şöyle ifade etmiştir:

"Harflerimiz berbattır. Bu harflerle biz işimizi görmeyiz. Bunlar yetersizdir. Harflerimizin noksanından, bir işe yaramadığından, gayr-i ilmi bulunduğundan burada bahsetmeyeceğiz. Yalnız şurasını söyleyeceğiz ki, bu harfleri ve bunlarla yazılmış şeyleri halk kolaylıkla öğrenemiyor... Bu hal ilerlememize engel oluyor. Ahalide aydınlanma isteğini söndürüyor. Islah-ı huruf (harflerin ayrı yazılması) gibi boş tedbirlere müracaat edeceğimize hemen kemal-i cesaretle Latin harflerini kabul etmeliyiz. Bunu yalnız biz kabul etmiş olmayacağız. Bundan önce Rumenler de Kiril harflerle yazı yazarlardı. Bilahare Latin harflerini kabul ettiler. Almanlar yavaş yavaş Gotik harflerini bırakıp Latin harflerini alıyorlar.... Latin harfleri hem pek doğal hem de Türkçe diline Arap harflerinden çok daha uygundur.."[1056]

Hüseyin Cahit (Yalçın), 1910'da Tanin gazetesinde yayımladığı *"Arnavut Hurufatı"* adlı makalesinde Latin harflerine geçilmesini istemiştir:

"Bugün kullanmakta olduğumuz harflerin Türklük ve Müslümanlıkla ilgisi olmadığını, Türklerin kendi yazılarını bırakıp bunları sonradan kabul ettiğini, Arap harflerinin Peygamber zamanında kullanılmadığını, bu hale göre Arnavutların ihtiyaçlarına elverişli harfleri kabul etmekte serbest bırakılması gerektiğini, Latin alfabesini kabul edecek olurlarsa bir iki hafta gibi kısa zamanda okuma-yazma öğrenip bizi geride

1055 Celal Nuri, Tarihi İstikbal, C,2, İstanbul, 1912; Ülkütaşır, age, s.27,28.

1056 Celal Nuri, Tarih-i Tedenniyat-ı Osmaniye Mukadderat-ı Tarihiye, 2.bs, İstanbul, 1912, s.180-188; Ülkütaşır, age, s.28, 29.

bırakacaklarını, onlara engel olmak şöyle dursun imkânı varsa bizim de kabul etmemizin yerinde bir hareket olacağını..."[1057]

İttihat Terakki Cemiyeti kurucularından **İbrahim Temo**, Latin harflerini o kadar hararetle savunmuştur ki, kendisine "Latinci Temo" lakabı takılmıştır.[1058]

Harf ıslahatı tartışmaları sonunda Maarif Nezareti 1909'da bir **İmla Komisyonu** kurmuştur. 1911'de **Islah-ı Huruf Cemiyeti**, 1912'de de **Islah-ı Huruf Encümeni** kurulmuştur. Harflerin ıslahı konusunda çalışmalar yapmak için kurulan bu derneklercemiyetler 1912'de Darülfünun konferans salonunda bir bilimsel toplantıda **harf ıslahatını** tartışmışlardır. Bu toplantıda bir çok bilim insanı ve dilci görüşlerini açıklamıştır.[1059]

Hüseyin Kazım Kadri, 1911'de **İçtihat dergisinde** yayımlanan bir yazısında Arap harflerinin Türkçeye uygun olmadığını şöyle ifade etmiştir:

"Eski Türk alfabesinin (Göktürk-Uygur) unutulup bu lisanların (Türkçenin) Arap harfleriyle yazılması, bugün Musevilerin bir türlü unutamadıkları İspanyolcayı İbrani harfleriyle yazmalarına benzer. Kendi lisanımızın malı olmayan harflerle (Arap harfleriyle) ne kadar sıkıntı çektiğimizi ve çocuklarımızın başka bir lisana (Arapça) ait harflerle yazılarımızı okumak için ne derecelerde zorluk çektiklerini herkes bilir..."[1060]

Arap harflerinin bırakılarak Latin harflerine geçilmesi yönündeki en ciddi yazılar 1914'te Kılıçzade ve arkadaşlarınca çıkarılan **Hürriyet-i Fikriye dergisinde** yayınlanmıştır. İmzasız olarak yayınlanan yazılarda Arap harflerinin Türkçenin yapısına uygun olmadıkları belirtilerek Latin alfabesine geçilmesinin doğru olacağı savunulmuştur.[1061]

1057 Hüseyin Cahit, *"Arnavut Hurufatı"* **Tanin**, 20 Kanunusani 1910; Ülkütaşır, age, s.30,31.

1058 Şerafettin Turan, **Mustafa Kemal Atatürk**, ***"Kendine Özgü Bir Yaşam ve Kişilik"***, 2.bs, Ankara, 2008, s.500

1059 Ülkütaşır, age, s.32,33.

1060 age, s.36,37.

1061 *"Latin Harfleri"*, **Hürriyet-i Fikriye**, 7 (20 Mart 1330); 8 (2 7 Mart 1330); 9 (3 Nisan 1330); 11 (17 Nisan 1330); 12 (24 Nisan 1330). Bu dergi Kılıçzade Hakkı, Giritli Ahmet Sâki ve arkadaşları tarafından çıkarılıyordu. Yepyeni ve

Hürriyet-i Fikriye'de, "Bugünkü alfabemizin iflası, akameti, Türk olmaması, Arap harflerinin esaslı düzeltmeye kabiliyetsizliği, öz Türkçeci İsmail Hakkı ile Dr. Milaslı İsmail Hakkı Beylerin teklifleri: Latin harflerinin uluslar arası olması, günden güne gelişmesi ve Türkleştirilebilmesi... alfabe ve Kuran meselesi..." gibi çok önemli konularda beş makale yayınlanmıştır.[1062]

Hürriyet-i Fikriye'deki imzasız yazılar çok açık ve cesur yazılardır. Örneğin, 17 Nisan 1330 tarihli yazıda "Latin alfabesine geçilmesinin dinen sakıncalı olduğunu" savunanlara şöyle karşılık verilmiştir:

"*Şeyhülislam, yahut Fetva Emini hazretlerinden şu sualime bir cevap almayı pek arzu ederdim: Fransızlar İslamiyetin esaslarını pek makul bularak milletçe Müslüman olsalar! Acaba onları Müslüman sayabilmek için o pek zarif dillerinin Arap harfleriyle yazılması şart mı koşulacak? Evet cevabını beklemediğim halde alırsam, kemal-i cesaretle, 'Siz bu zihniyetle dünyayı Müslüman edemezsiniz' karşılığını vereceğim. Hayır sakınca yok, cevabını alırsam 'Biz Türklerin de Latin harflerini kullanmamıza müsaade eden bir fetva veriniz' ricasında bulunacağım. Hayır. Fransızlar ne kadar az Arap iseler biz de o kadar az Arabız...*"[1063]

Meşrutiyet öncesinde Latin harflerine geçilmesini savunanlar arasında **Hafız Ali Efendi** adlı bir hocanın da bulunması dikkat çekicidir.[1064]

özgür fikirleri savunduğu ve tartışma konusu yaptığı için hükümetçe sık sık kapatılmış, bu yüzden değişik adlar altında (Serbest Fikir, Uhuvvet-i Fikriye) çıkmıştır. Derginin tam bir koleksiyonu İstanbul Atatürk Kütüphanesinde bulunmaktadır.

1062 Kılıçzade Hakkı, daha sonra bu imzasız yazıları **Mustafa** adlı bir gencin kaleme aldığını belirtmiştir "*Mustafa isminde bir genç mecmuada buna (Latin harflerine) ait bir silsile-i makalat neşretmekteydi*" ("*İzmir İktisat Kongresinde Harfler Meselesi*", **İçtihad**, 154 (1923), 3175). Kılıçzade Hakkı, o zaman Dahiliye Nazırı olan Talat Paşa'nın isteği üzerine bu yazı dizisine son verildiğini, daha doğrusu Hürriyet-i Fikriye'nin kapatıldığını bildirmektedir (**İçtihad**, 155 (1923), 3196).

1063 Ülkütaşır, **age**, s.39,40.

1064 Sami N. Özerdim, **Yazı Devrimi'nin Öyküsü**, Ağustos, 1998, s.11.

1911 yılında Manastır-Bitola'da Latin harfleriyle basılan **ilk Türkçe gazete** yayınlanmıştır. Zekeriya Sami Efendi'nin çıkardığı **Esas** adlı gazete cumartesi günleri çıkmıştır.

Prof. İlber Ortaylı, Türkiye'de ve dünyadaki alfabe tartışmalarını şöyle özetlemiştir:

"19. yüzyıla gelindiği zaman hiç şüphesiz ki Türkiye çok önemli bir bürokratik devrim geçirdi. Tanzimat idaresi demek idarenin insanların toplumun hayatına aktif müdahalesi demektir. Okul açıyordu, devlet sağlık işleri ile ilgileniyordu, vergilerin daha düzenli bir biçimde toplanması söz konusuydu, askerlik ordu meselesi kayıt kuyutu gerektiriyordu ve nüfus hareketlerinin takip edilmesi başlamıştı. Şimdi bu keyfiyet karşısında memur kadroları büyüdü, okuma yazma yani kitleyle temas kuruldu, gazete çıkarıldı (ki 2. Mahmut biliyorsunuz takvim-i mekayı çıkartmıştı ve Mısır'da da Hidivlik İdaresi Mehmet Ali Paşa aynı şeyi tekrarlamıştı, hatta onlar öncüydü bile.) Matbaanın geliştiğini görüyoruz. Bu durumda sadece okumak konumunda olanlar idare edilenler değildi. İdare edenlerin de daha kolay daha standart bir imla ile yazmaları gerekiyordu. Bu bize has bir keyfiyet değildir. 18. yüzyılın başında, Rusya aynı keyfiyet içinde bürokratik modernleşmesine başladığında büyük Petro, Slav Rus alfabesini ıslah etti ve tam 11 harfi çıkarttı. Lüzumsuz gördüğü aynı şeyin benzerini 1917'den sonra Bolşevikler de yaptılar. Avusturya'da Mariterez imlayı ıslah etti. Fransa 17. asırda yapmıştı bunu, çok daha erken bir dönemde. Demek ki bu bir kaçınılmaz dönemeçti ve Türkiye bu yola girdi. Şemseddin Sami Bey ünlü lügat ve ansiklopedisinde Kamusel alam, Kamusuturki ve Kamusufransevi'de Türk alfabesini Osmanlıca dediğimiz Arap harfli Türkçeyi bir takım harekelerle yazmak bir yana bir takım sesliler ilave etmiştir. Mesela gül harfini "k" ve "l" diye değil eskiden olduğu gibi g ve l araya vav (u) koyarak yazdı. Bustanı yazarken mesela dikkat ederler. Bir takım isimlerde buna dikkat edilir. Aynı şeyi Kırım'da bütün Türk dünyası için İstanbul Türkçesi ile bir gazete çıkaran tercüman gazetesini çıkaran İsmail bey Gaspıralı da yapmıştır. Hatta o kadar ki bu tip yeni imlalı

Türkçeyi öğretmek için usulü Cedid dediği mektepleri kurmaya başlamış, buralarda süratle okuma yazma öğretmiştir ve bunların sayısı 20 yıl içinde ta uzak Asya'daki Doğu Türkistan'a kadar beş bine ulaşmıştır. Bu okulların sayısı bu usül üzeri öğretilirdi. Gene Türkiye'de 2. Meşrutiyette Sattı el Husri kurduğu çocuk yuvalarında bu tarz biçimde okuma yazma öğretiyordu ki, benim neslimde ilkokula gittiğimiz zaman onun yöntemleri ile tabii Latin harfleri ile kolay okuma yazma öğrenirdik. Bu hiç şüphesiz ki problemi çözmüyordu. Nasıl olur da sekiz tane ünlü ile bugün yazılan Türkçe o devirde sadece vav ve elif bir ölçüde güzel h dediğimiz üç buçuk sesli harf ile işi idare edecek. Tabii bu imla karışıklığı değişiklikler getirdi. Kitlenin okuma yazmayı hızlı öğrenmesi için harbin içinde Enver Paşa bütün harfleri Arap harflerini bitişmeden yazılacağı bir sistem getirtti. Enver'i yazı denir, pratik değildi, bırakıldı. Türk cemiyeti, her gazetenin, her derginin nerdeyse her nüshasında bu sorunu tartışır hale geldi. Kaldıralım kaldırmayalım. Latin harflerini getirelim getirmeyelim! Hayır efendim imlayı ıslah edelim. Bu 1928'e kadar devam etti. 1928'in önündeki örnek Azerbaycan'dı."[1065]

Özetle tanzimattan, meşrutiyete, meşrutiyetten cumhuriyete, Arap harfleriyle Türkçeyi yazma konusundaki yetersizlik ve buna bir çözüm bulma konusu uzun ve hararetli tartışmalara yol açmıştır. "*Bu nedenledir ki Türkçede Arap harflerinin kullanımı bilhassa 18. ve 19. asırlarda bir problem haline gelmeye başlamıştır ve 20. yüzyılda da bildiğimiz harf devrimin nedeni olmuştur.*"[1066] Bir çok Osmanlı aydını bu konuda görüş ileri sürmüştür. Bir kısım, Arap harflerinin "ıslah edilerek" Türkçeye uygun hale getirilmesini savunurken, diğer bir kısım Arap harflerinin tamamen bırakılarak Latin harflerine geçilmesini savunmuştur.

19. yüzyılda en tutucu Osmanlı aydınları bile Arap harflerinin Türkçeyi yazmaya uygun olmadığını kabul etmişlerdir.

1065 **http://arsiv.ntvmsnbc.com/ntv/metinler/Tarih_Dersleri/ekim_2008/08.asp**
1066 **ags.**

Türkiye'den önce **Arnavutluk** ve **Azerbaycan**, Türkiye'den sonra da **Bulgaristan** ve **Türkmenistan** Latin harflerini kabul etmiştir.[1067]

Yani Atatürk'ün Yazı-harf devrimi, Cumhuriyet tarihi yalancılarının söyledikleri gibi, birdenbire "*milleti geçmişinden koparmak için ortaya atılan*" bir proje değil, toplumsal ihtiyaçtan doğan ve yaklaşık 150 yıllık bir tartışmadan sonra büyük bir cesaretle düşünceden uygulamaya geçirilen köklü bir devrimdir.[1068]

Dil Devrimi

16. yüzyıldan sonra Arapça ve Farsçanın "istilasına" uğrayan yazı dili, Türkçe konuşma dilinden çok uzaklaşmıştır. Aydınlar Arapça ve Farsçayı benimserken, halk Türkçede ısrar etmiştir. İşte Osmanlı'da aydın-halk arasındaki bu kopukluğu gidermek için 19. yüzyıldan itibaren bazı devlet adamları ve aydınlar dil sorununa kafa yormaya başlamışlardır. Yani, Cumhuriyet tarihi yalancılarının iddia ettikleri gibi Atatürk, durup dururken Arapça ve Farsça sözcükleri dilden ayıklayıp öz Türkçe sözcüklere yönelmemiştir. Bu işin de bir tarihsel altyapısı vardır.

Tarihsel Altyapı

Osmanlı'da medreselerde Türkçe yasaktır. Bilim ve edebiyat dili Arapça ve Farsça olduğu için Türkçe sadece halk arasında yaşamaya devam etmiştir. Türkçenin özellikle eğitim-öğretimden uzak tutulması Türkçeye büyük zarar vermiştir.

1067 Bilal N. Şimşir, **Türk Harf Devrimi Üzerine İncelemeler**, Ankara, 2006, s. 117 vd.

1068 **Mustafa Armağan**, Harf Devrimi'nin, Lozan görüşmeleri sırasında gündeme geldiğini belirterek, özetle Atatürk'ün, İngilizlerin isteği üzerine Türkiye'yi Latin harflerine geçirdiğini iddia etmektedir! Latin harflerine geçişin Türkiye'yi "İslami geçmişinden" koparmak anlamına geldiğini düşünen Armağan, bu işin arkasında İngilizlerin olduğunu belirterek düşüncesini güçlendirmeye çalışmaktadır. Ancak Harf Devrimi'nin 150 yıllık alt yapısı ve Atatürk'ün "din dilini Türkçeleştirmesi" Armağan ve onun gibi düşünenleri yalanlamaktadır.

Osmanlı'da Türkçenin öğretim dili olarak kullanılmaya başlanması **Mühendishane-i Bahri Hümayun'un** (Deniz Harp Okulu) kurulmasıyladır. 1773'de Baron de Tott ve Cezayirli Hasan Efendi tarafından kurulan bu okulda De Tott ve Hasan Efendi derslerini Türkçe vermiştir.[1069]

1793 tarihinde III. Selim tarafından kurulan **Mühendishane-i Berri Hümayun**'da (Kara Harp Okulu) da dersler Türkçe verilmiştir. III. Selim, Kara Harp Okulu bünyesinde 400 cilt kitaplık bir kütüphane kurmuş ve bazı Fransızca kitapların Türkçeye tercüme edilmesini istemiştir.[1070]

II. Mahmut döneminde Türkçenin Arapçanın baskısından kurtarılması için bazı önemli adımlar atılmıştır. 1827 yılında açılan **Tıp Okulu**'nda Türkçeye önem verilmesini bizzat II. Mahmut istemiştir:

"***Tıp bilimini tümüyle kendi dilimize alıp gerekli kitapları Türkçe olarak düzenlemeye çalışıyoruz. Sizlere Fransızca okutmaktan benim beklediğim, Fransız dilini öğretmek değildir. Ancak tıp bilimini öğretip yavaş yavaş kendi dilimize almak ve ondan sonra memleketin her yanında Türkçe olarak yaymaktır.***"[1071]

Arapça ve Farsçanın egemenliğindeki Osmanlıca, "Türklerin devlet dairlerinde işlerini gördürmelerini ve kendileri için yürürlüğe konulan hükümleri anlamalarını güçleştirmekte idi." Ziya Paşa, halkla devlet arasındaki bu kopukluğu şöyle bir örnekle ifade etmektedir:

"*Sorgu yargıcı davalıya konuşulan Türkçe ile soru sorar ve yanıtlar alır, fakat tutanağını resmi deyimlerle saptar. O biçimdeki tutanağı davalıya okuduğunda davalı sözlerinin Arapçaya çevrildiğini sanarak hiçbir şey anlamaz ve nezaket gereği tutanağın altına mührünü ya da parmağını basar.*"[1072]

1069 Karal, **agm**, s.48,49.
1070 **agm**, s.50.
1071 Osman Ergin, **Türkiye Maarif Tarihi**, C.II, s.293; Şerafettin Turan, **Atatürk ve Ulusal Dil**, Eylül 1998, s.11.
1072 Şerafettin Turan, **Atatürk ve Ulusal Dil**, Eylül, 1998, **age**, s.12.

1789 Fransız İhtilali sonrasında Avrupa'da milliyetçiliğin gelişmeye başlamasıyla Osmanlı'da da Türk milliyetçiliği gelişmeye başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nu kurtarmaya yönelik Osmanlıcılık ve İslamcılık gibi fikir akımlarından bir sonuç alınamayınca son dönem Osmanlı aydınlarının büyük bir bölümü **Türkçülüğe** yönelmiştir. Namık Kemal, Ziya Gökalp, Yusuf Akçura gibi aydınların yazılarıyla beslenen Türkçülük, Jöntürkler ve İttihat Terakki zamanında imparatorluğun resmi ideolojisi durumuna gelmiştir. Bu nedenle **1876 Anayasası Kanuni Esasi'nin** 18. maddesinde, "***Osmanlı uyruğunda bulunanların devlet hizmetlerinde çalıştırılabilmeleri için devletin resmi dili Türkçeyi bilmeleri gerekir***" hükmüne yer verilmiştir.[1073]

1877'de yürürlüğe giren **belediyeler yasasına** göre de belediye meclislerine üye olacakların "***Türkçe konuşmaları***" zorunlu kılınmıştır. [1074]

Anayasada Türkçenin resmi dil olduğunun belirtilmesiyle **ilk okullarda** Türkçe resmi dil haline getirilmiştir.[1075]

Türkçeyi güçlendirmek amacıyla ilk dernek 1908'de kurulan **Türk Derneği**'dir. Kurucuları arasında Ahmet Mithat, Necip Asım, Velet Çelebi, Buharalı Tahir gibi aydınlar vardır. Derneğin temel amaçları, Osmanlı Türkçesini halkın anlayacağı bir hale getirmek, Türkçeyi ilim dili haline getirmek ve Türk halkı arasında Türk dili derlemeleri yapmak, olarak açıklanmıştır.[1076]

Dilde devrim tartışmaları, imparatorluğun özgür şehri Selanik'te başlamıştır. Burada **Genç Kalemler dergisi** etrafında toplanan Ömer Seyfettin, Ali Canip ve Ziya Gökalp gibi isimler Türk dilini sadeleştirmek için kapsamlı bir çalışma başlatmışlardır. **Genç Kalemler,** dilde başlattıkları devrimi **Yeni Lisan** başlığı altında şöyle sınıflandırmışlardır:

1. Ulusal bir edebiyat için ulusal bir edebiyat yaratmak,
2. Beş yüz yıldan beri konuşulan Arapça sözcükleri korumak,

1073 age, s.13.
1074 age, s.14.
1075 Karal, agm, s.77.
1076 agm, s.81,82

3. İstanbul Türkçesini esas alıp yazı diliyle konuşma dilini birleştirmek.[1077]

Şinasi, Ziya Paşa, Ali Suavi, Namık Kemal, Ahmet Vefik Paşa ve Şemseddin Sami gibi aydınlar Türkçeye önem verilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Şemseddin Sami,"***Dilimizi sadeleştirelim, dilimizi Türkçeleştirelim diye bağırmaktan vazgeçmeyeceğiz***" diyerek bu konudaki kararlığını belirtmiştir.[1078]

Şinasi, halkın bilinçlenmesi için Türkçenin tüm halkın anlayabileceği biçimde sadeleştirilmesinden yanadır. Türkçe atasözlerini toplayıp yayınlamış, saf Türkçe şiirler yazmayı denmiş, yabancı sözcükleri dilden ayıklamaya çalışmıştır. [1079]

Ziya Paşa, nazım ve nesirde kullanılan sözcüklerin üçte birinin bile Türkçe olmadığını belirtmiştir. Ona göre divan edebiyatının dili ve örnekleri Türkçe değildir. Bu durum Türkçenin gelişmesini engellemiştir.[1080]

Ali Suavi'ye göre, Osmanlıca siyasal bir deyimdir. Osmanlı sözcüğü dilin ne olduğunu anlatamaz, doğrusu Türk dilidir. Halk diline, yani Türkçeye sahip çıkan Suavi bir yazısında, "***Hiçbir adam bir kere alıp okuyup anlamadığı şeyi bir daha ele alıp okur mu? Ezcümle sanayi ve fününa dair kitapları, mesela bir ziraat kitabı nasıl okunsun? İçinde Arapça ve Farsça lügatler var; toprak altına gömülmüş hazine gibi (telkih) yazılmış, ne olur telkih yerine (aşı) yazılsa idi.***" demiştir. Türkçenin dünyanın en eski dillerinden biri olduğunu düşünen Suavi, Osmanlı Türkçesinden Arapça ve Farsça kurallarının kaldırılmasını ve din dilinin Türkçeleştirilmesini önermiştir. [1081]

Mustafa Celalettin Paşa'nın da Türkçenin gelişmesinde büyük rolü vardır. "**Eski ve Modern Türkler**" adlı kitabında dünyanın en eski uygarlıklarından birini kuran Türklerin dillerinin

1077 agm, s.84.
1078 Turan, age, s.14.
1079 Karal, agm, s.56.
1080 agm, s.56.
1081 agm, s.57.

de çok eski olduğunu ileri sürmüş ve Türkçenin Latinceyi derinden etkilediğini örneklerle anlatmaya çalışmıştır. [1082]

Cevdet Paşa'nın da Türkçeye büyük hizmetleri vardır. Onun kurduğu ilk öğretmen okulu **Darülmuallimat**'ta programlarda fazlaca Türkçe dersi vardır. Yine onun kurduğu **Encümen-i Daniş** ilk Türk dil akademisidir. Akademinin kuruluş bildirgesinde "*Akademi, Türk dilini geliştirmeye çalışacaktır. Bu dil ihmal edilmiştir. Eskiler eserlerinde Arapça ve Farsça kelimelere o kadar yer vermişlerdir ki, bir sahife de ancak bir iki Türkçe sözcüğe rastlanmaktadır.*" denilerek, Osmanlıca eleştirilmiştir. [1083]

II. Meşrutiyet döneminde Türkçenin resmi dil olması yönünde ciddi adımlar atılmıştır. Bu dönemde Türk dili üzerine yapılan tartışmaları üç noktada toplamak mümkündür: 1. Resmi yazışma dilinin sadeleştirilmesiyle yetinilmesi, 2. Alfabenin düzenlenmesi, 3. Türkçenin Arapça ve Farsçadan temizlenerek bağımsız bir dil durumuna getirilmesi.[1084]

Yeni Osmanlılar döneminde Türk dili çalışmaları **Cemaleddin Afgani**'nin yönlendiriciliği altında gelişmiştir. Afgani'nin önerisi doğrultusunda Türk dili çalışmaları üç aşamada gelişmiştir:

1. Türkçenin öz köklerinin Arapçayla ilgisinin bulunmadığını göstermek,
2. Türkçeyi halkın anlayacağı biçimde geliştirmek,
3. Türk edebiyatını Arapça ve Farsça etkisinden koparıp bağımsızlığına kavuşturmak.[1085]

Bu doğrultuda, **Buharalı Şeyh Süleyman Efendi, Şemsettin Sami, Necip Asım Bey, Velet Çelebi** çok önemli dil çalışmalarına imza atmışlardır. Örneğin **Necip Asım**, Ural-Altay dilleri ve Türkçe, eski Türk yazısı, Orhun Anıtları, Türk tarihi konularındaki yazılarıyla Türkçenin kökleri çok eskilere giden mükemmel bir dil olduğunu anlatmaya çalışmıştır.[1086]

1082 **agm**, s. 58.
1083 **agm**, s.59.
1084 **agm**, s.62.
1085 **agm**, s.74.
1086 **agm**, s. 74,75.

Başlangıçta Arapçanın önemine de vurgu yapan **Ziya Gökalp** zamanla Türkçenin öneminden söz etmeye başlamıştır. Gökalp, "Lisan" ve "Vatan" adlı manzumelerinde Türkçenin öneminden şöyle söz etmiştir:

"Yeni sözler gerekse
Burada uy herkese
Halkın söz yaratmada
Yollarını benimse

Arapçaya meyletme
İran'a da hiç gitme
Tecvidi halktan öğren
Fasıklardan işitme.

Bir ülke ki camiinde Türkçe ezan okunur
Köylü anlar manasını namazdaki duanın
Bir ülke ki mektebinde Türkçe Kur'an okunur
Küçük büyük herkes bilir buyruğunu Hudanın
Ey Türk oğlu işte senin orasıdır vatanın."[1087]

Burada kısaca özetlemeye çalıştığımız gibi, özellikle 19. yüzyıla gelindiğinde dünyadaki gelişim ve değişime paralel Osmanlıda yazı ve dil tartışmalarının başladığı görülmektedir.

Asırlar boyunca kendi yapısına uymayan Arap alfabesiyle yazılan ve Arapça Farsça sözcüklerin istilası sonrasında öz benliğini yitiren Türkçeyi yeniden canlandırmak zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Aslında bu durum bir bilinçlenmeden çok tarihsel gelişmelerin zorlamasının sonucudur. 19. yüzyılda bir taraftan Osmanlı'nın çözülmeye başlaması ve Türkçülüğün ortaya çıkması, diğer taraftan Batılılaşamaya paralel Batı'dan alınan sözcüklere yeni karşılıklar bulunma ihtiyacı, alfabe ve dil tartışmalarına yol açmıştır.

1087 **agm**, s.89,90.

Yazı ve Dil Devrimi'nin Nedenleri

Atatürk, 1928 yılında Yazı Devrimi'ni, 1932'de ise Dil Devrimi'ni gerçekleştirmiştir. Yazı ve Dil Devrimleri birbirini tamamlayan devrimlerdir. Yazı Devrimi'yle Türkçenin yapısına uymayan Arap harfleri yerine, Türkçenin yapısına uyan Latin harfleri benimsenmiş; Dil Devrimi ile de Türkçeyi adeta esir alan ve halkın anlamakta zorlandığı Arapça ve Farsça sözcükler dilden ayıklanmaya çalışılmış, bunun yerine "türetme", "derleme" ve "tarama" çalışmalarıyla yeni Türkçe sözcükler dile kazandırılmaya çalışılmıştır.

Yazı Devrimi'nin Nedenleri

1. Türkçeyi, Türkçenin Yapısına Hiç Uymayan Arap Harfleriyle Yazma Garabetinden Kurtarmak: Prof. Bernard Lewis, bu durumu, "*Arap alfabesi Arapçaya mükemmel uymakla beraber Türkçede Arap yazısının ifade edemediği birçok şekil ve ses yapısı vardır.*"şeklinde ifade etmiştir.[1088] Prof. Muharrem Ergin de Arap alfabesinin Türkçenin yapısına uymadığını şöyle ifade etmiştir: "*"Türkler arasında çok uzun zaman ve geniş ölçüde kullanılmış olmasına rağmen Arap harfleri Türkçe için hiç de elverişli bir yazı vasıtası değildi."*[1089] Arap harflerinin Türkçeye uyumsuzluğunu şöyle açıklayabiliriz: **1) Türkçe yapısı itibariyle sesli harflerin bolca kullanıldığı bir dildir, ama Arap alfabesinde sadece "üç" sesli harf vardır. 2) Arapça ve Farsçadan Türkçeye giren sözcüklerde sesli harflerin kullanılmaması okumayı zorlaştırmaktadır.** Örneğin, "kef" ve "lam" harfleriyle yazılan bir sözcüğün "kel" mi, "kil" mi, "gel" mi, "gül" mü, okunacağını anlamak çok zordur. Bu sözcüğü doğru okumak için cümlenin gidişine bakmak gerekmektedir. **3) Türkçe sondan eklemeli bir dil, Arapça ise çekimli bir dildir.**[1090] **4) Arapçada sessiz harfle-**

1088 Bernard Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, 5.bs, Ankara, 1993, s.421.
1089 Muharrem Ergin, "*Türklerde Yazı ve Alfabeler*", **Türk Dünyası El Kitabı**, Ankara 1976, 340-376.
1090 Korkmaz, **agm**, s.25.

rin okunuşu kuralsızdır: Örneğin, "dal" (de) harfinden başka "tı" adı verilemiş olan "t" harfi zaman zaman "de" okunurdu. "Gayn" (g) ve "Kaf" (k) sessizleri sözcüğe göre "g", "k" olarak da okunurdu. "H" sessizi için de üç ayrı harf vardı: "ha" (noktasız), "hı" (noktalı), "he" (hazır). "S" sessizi için de üç ayrı harf vardı: "Se" (üç noktalı), "Sin" (dişli), "Sat". Se'nin kullanılacağı Türkçe sözcük yoktu. "T" için de iki harf vardı: "te" ve "tı". Örneğin Tarih "t" ile, Takım "tı" ile yazılırdı. "Y" ise hem sesli hem sessiz yerine geçerdi. "Z" içinse dört ayrı harf vardı: "Zel" (noktalı dal), "Ze" (z), "Zı" (noktalı tı), "dat" (noktalı sat).[1091] **5) Arap harflerinin bitişik yazılması okumayı zorlaştırmaktadır. 6) Rık'a, Nesih, Talik, Sülüs, Matbu gibi birçok çeşidi olan Arap yazısının bütün bu çeşitlerini okumak uzmanlık gerektiren bir iştir.** Dolayısıyla Arap harfleriyle okuma yazma bilen birinin önüne gelen tüm metinleri okuması imkânsızdır. 7) **Arap harfleri başta, ortada, sonda farklı yazılmaktadır.** Bu nedenle Arap alfabesindeki 33 harf 99 harf halini almıştır. Bütün bu farklı şekilleri ezberlemek zaman aldığından Arap harfleriyle okuma yazma öğrenmek uzun zaman almaktadır. Arap harfleri Türkçenin yapısına uymazken, Latin harfleri, hem eski Türk runik harflerine benzemesi, hem de birçok bakımdan Türkçenin yapısına uyduğu için tercih edilmiştir. Böylece güzel Türkçemiz kendini daha iyi ifade edebilme olanağına kavuşmuştur.

2. Okuma-Yazma Oranını Arttırmak: Arap harfleriyle okuma-yazma öğrenmek, Arapçanın karmaşık kuralları, farklı yazı çeşitleri ve harflerin başta, ortada, sonda farklı yazılması nedeniyle çok zaman almaktadır. Bu nedenle Osmanlı'da okuma yazma oranı hep çok düşük olmuştur. Örneğin, Harf Devrimi'nin yapıldığı dönemlerde okuma yazma oranı **kadınlarda binde 3, erkeklerde ise yüzde 7** civarındadır. **Prof. Sina Akşin, "*Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyete rağmen okuryazarlığın 1918'de yüzde 5'i geçmediği tahmin edilebilir. 1927'de bu oran yüzde 10.7'dir.*"** diyerek Atatürk'ün Harf Devrimi gibi çok radikal

1091 Özerdim, age, s.12,13.

bir devrimi gerçekleştirmesinde bu düşük oranların çok etkili olduğunu belirtmiştir.[1092] Falih Rıfkı Atay da, "*Eğer bu nispet yüzde elliyi aşmış olsaydı yazının değiştirilmeyeceğine şüphe yoktu*" demiştir. Gerçekten de Latin harflerinin kabulünden sonra Türkiye'de okuma yazma oranı ciddi bir şekilde artmış, 1950'lere gelindiğinde okuma-yazma oranı yüzde 45-50'lere yaklaşmıştır. Yani 25 yıldan daha kısa bir zamanda okuma-yazma oranı yüzde 7-10'lardan yüzde 45-50'lere çıkmıştır. Bu çok açık bir başarıdır.

3. Batıdan Daha İyi Yararlanmak: Atatürk devrimleri "akıl" ve "bilim" rehberliğinde Türkiye'nin "çağdaşlaşmasını" hedeflemiştir. 1920'lerde "Türkiye'nin çağdaşlaşması" demek, "Türkiye'nin Batı'dan yararlanması" demektir. Çünkü o günlerde "çağdaş uygarlığı" temsil eden Batı'dır, Avrupa'dır. Türkiye'nin yararlanmaya çalıştığı o Avrupa milletleri de kendi dillerini Latin alfabesiyle yazmaktadırlar. Türkiye'nin ticari, ekonomik, kültürel, sosyal ve bilimsel açılardan Batı'dan daha rahat yararlanabilmesi için Batı'nın kullandığı harfleri kabul etmesi önemlidir. Harflerle birlikte Batı'nın kullandığı "rakamlar" "ölçüler", "takvim" ve "saat" de alınmış, böylece çağdaş uygarlığın merkezi Batı'ya çok daha fazla yaklaşılmıştır.

4. Arap Harflerinin Yarattığı Toplumsal Sınıflaşmadan Kurtulmak: Okuma-yazması zor olan Arap harfleri toplumda hiç de küçümsenmeyecek bir sınıflaşma yaratmıştır. Saray çevresi, zenginler, aydınlar ve din adamları Arap harfleriyle okuma yazma bilirken, halkın büyük bir çoğunlu bu harflerle okuma-yazma bilmemektedir. Bu nedenle Osmanlı'da Arap harflerini bilenlerle bilmeyenler arasında bir uçurum meydana gelmiştir. Bu harflerle okuma yazma bilenler adeta "imtiyazlı" bir nitelik kazanmıştır. Özellikle, din dilinin de Arapça olmasından yararlanan "din adamları" toplumda ayrıcalıklı bir konuma gelmişler, hatta zaman zaman çıkar peşinde koşan din adamları Arap harfleriyle yazılmış

1092 Sina Akşin, **Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi**, C.II, İstanbul 1997, s.68.

her metni, "dinsel metin" zanneden cahil halk kitlelerini kolayca kandırarak kazanç elde etmişlerdir. İşte, yazılması ve okunması çok kolay olan Latin harfleri kabul edilerek bu toplumsal sınıflaşmayı ortadan kaldırmak amaçlanmıştır. Bu arada başta Kuran olmak üzere din dili de Latin harfleriyle yazılıp Türkçeleştirilerek çıkarcı din adamlarının Arap harflerini istismar ederek dindar Türk insanını kandırmaları önlenmek istenmiştir.

5. Devrimi Yerleştirmek İçin Bir Süre Geçmişle Bağları Koparmak: Bütün devrimler, bütün yenilik hareketleri, kendilerinden önceki düzeni, en azından belli bir süre alabildiğince eleştirmek zorundadırlar. Çünkü devrimler, eski yıkılan düzenin eksiklerini ve yanlışlarını düzeltmek amacıyla yapılmıştır. Bu nedenle de devrimci kadro devrimin sıcaklığını koruduğu, devrimi yerleştirme sürecinde eskiyle bağları koparıp, eskiyi eleştirir. Bütün devrimlerde böyle olmuştur. Atatürk de Türk devrimini yerleştirirken eski düzenle, yani Osmanlıyla en azından bir süreliğine bağları koparmak, yeni nesilleri yeni değerlerle donatmak istemiştir. Bu süreçte Arap harflerinden Latin harflerine geçilmesi "Osmanlı birikimiyle" bağların geçici bir süre kopmasına yol açmıştır. **Prof. Sina Akşin'in** ifadesiyle, "***Atatürk ve arkadaşları yeni harfleri, Tarık Bin Ziyad'ın İspanya'yı fethederken gemilerini yakması gibi, Osmanlı kitaplarındaki ortaçağ birikimiyle ilişkileri koparmak için de***" istemiştir.[1093] Bu durum, ebediyen Osmanlı geçmişiyle bağların koparılması anlamana gelmemektedir kuşkusuz! Nitekim Osmanlı Tarihi konusundaki ilk bilimsel araştırmaları başlatan da bizzat Atatürk'tür. Manevi kızlarından Prof. Afet İnan'ın araştırmasını istediği konulardan biri ünlü Osmanlı denizcisi ve coğrafyacısı **Piri Reis**'in hayatı ve eserleridir. Fatih ve Mimar Sinan başta olmak üzere Osmanlı büyüklerinin heykellerinin dikilmesini isteyen de Atatürk'ten başkası değildir. Yani, "devrim mantığı" gereği, cumhuriyetin ilk yıllarında belli bir dönem Osmanlının eleştirilmesini bir "Osmanlı düşmanlığı" olarak değerlendirmemek gerekir, bu bir devrim yöntemidir.

1093 age, s.69.

6. Kutsal Yazı Anlayışına Son Vermek: Başta Kuran olmak üzere İslam dininin temel kaynaklarının Arap harfleriyle Arapça olarak yazılmış olmasından dolayı, Arap harflerini ve Arapçayı bilmeyen insanlar -ki bu oran toplumun yüzde 90'ı dır- gördükleri her Arap harfli Osmanlıca metni "kutsal yazı" zannederek saygı duymaktadır. Oysa ki, o saygı duydukları Arapça metin belki de karı koca arasındaki müstehcen bir yazışmadan ibarettir. İşte Latin harflerine geçilmesinin nedenlerinden biri de bu "kutsal yazı" anlayışına son vererek, bir bakıma halkın "aptal" yerine konulmasını engellemektir. *"1928'de Latin harflerinin kabulü ile konuşma dilinin yazıya geçirilmesi ve okuma yazma etkinliği kolaylaştırılmış olmaktan başka, ilgili yasa ve yönetmelikler içersinde aynı zamanda sorgulamayı engelleyen, eleştirel aklı devre dışı bırakan 'kutsal yazı' anlayışına da son verilmiş olmaktadır."*[1094]

7. Dış Türklerle Bağları Devam Ettirmek: Atatürk'ün en temel politikalarından biri Türk dünyasıyla kültürel, sosyal ve ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesidir. Orta Asya Türklerini asimilasyon politikası uygulayan Sovyet Rusya, 1922 yılında aldığı bir kararla Azerbaycan'ı Arap alfabesinden Latin alfabesine geçemeye zorlamıştır. Sovyetler, Azerbaycan ve Orta Asya'daki diğer Türk devletlerini Latin alfabesine geçirerek Türk dünyasının hem İslam kültürüyle hem de Türkiye'yle bağlarını koparmayı amaçlamışlardır.[1095] Atatürk'ün Türkiye'de Arap harflerinin yerine Latin harflerini kabul etmesinin nedenlerinden biri, Sovyet Rusya'nın bu oyununu bozmak, Latin harflerine geçirilen Azerbaycan'la sosyal ve kültürel bağları devam ettirmektir. Bu gerçeği bizzat Atatürk, "***Latin alfabesine geçmek suretiyle Orta Asya Türkleriyle ilişkilerimizi sıkılaştırmak istiyoruz***" biçiminde ifade etmiştir.[1096]

1094 Alper Akçam, **Anadolu Rönesansı Esas Duruşta**, Ankara, 2009, s.124.

1095 Mehmet Saray, **Türk Dünyasında Dil ve Kültür Birliği**, İstanbul, 1993, s.80-82.

1096 İsmet Bozdağ, **Atatürk'ün Sofrası**, s.141-133; Necip Mirkelamoğlu, **Atatürkçü Düşünce ve Uygulamada Din ve Laiklik**, 2000, s.174.

Dil Devrimi'nin Nedenleri

1. Türkçeyi Kurtarmak: 16. yüzyıldan sonra Arapça ve Farsçanın bilim ve edebiyat dili olarak Osmanlı'da egemen olmasından sonra unutulan ve dışlanan Türkçeyi kurtarmak Dil Devrimi'nin öncelikli amacıdır. Arapça ve Farsça sözcüklerin dili istila etmesi üzerine gün geçtikçe daha da fakirleşen ve sadece Anadolu Türklerinin ağızlarında yaşamaya devam eden Türkçeyi eğer Atatürk Dil Devrimi ile koruma altına almasaydı, bugün belki de Türkçe diye bir dil kalmayabilirdi. Atatürk, "*Dilimizi, Osmanlıcanın Türkçeye zarar veren pürüzlerinden ayıklamak, yazı dilinden Türkçeye yabancı unsurları atmak*" için Dil Devrimi'ni gerçekleştirmiştir.[1097] Dil Devrimi, bir taraftan Arapça, Farsça, İtalyanca vb sözcükleri diden ayıklayarak Türkçeyi rahatlatmaya çalışırken, diğer taraftan, "türetme", "tarama" ve "derleme" çalışmalarıyla Türkçeyi zenginleştirmeye çalışmıştır. Atatürk Dil Devrimi'ni, "*Asırlardır ihmal edilen Türkçeyi kurtarma projesi*" olarak görmüştür. Türkçeyi kurtarmak için de yine bilimden yararlanmıştır: Atatürk, "*Dile, söz türetme olanakları açısından işleklik kazandırarak Türkçeyi milli kültürümüzün eksiksiz bir anlatım aracı yapabilmek; uzun vadede çağdaş uygarlık düzeyinin gerekli kıldığı bütün kavram ve terimleri karşılayabilecek işlek ve zengin bir kültür dili durumuna getirebilmek*" için mücadele etmiştir.[1098]

2. Konuşma Diliyle Yazı Dili Arasındaki Açıklığı Kapatmak: Osmanlıda halkın büyük bir çoğunluğu Türkçe konuşurdu, ancak Türkçe okuyup-yazamıyordu. Türkçe halk ağızlarında yaşıyordu, halkın diliydi. Osmanlı'da eğitim, bilim ve edebiyat dili Arapça ve Farsça olduğu için Osmanlı okur-yazar kesimi, Osmanlı aydınları Arapça ve Farsça bilirler, Türkçeye önem vermezler, hatta "*kaba, halk dili*" diyerek Türkçeyi aşağılarlardı. 16. yüzyıldan sonra halkın konuşma dili Türkçeyle, aydınların yazı dili, Arapça ve Farsça ağırlıklı Osmanlıca gittikçe birbirinden

1097 Korkmaz, agm, s.26.
1098 agm, s.26.

uzaklaşmıştır. Osmanlı'da öyle bir zaman gelmiştir ki, Türkçe konuşan halk Osmanlıca yazılan metinler kendilerine okunduğunda hiçbir şey anlamaz olmuştur. İşte Dil Devrimi'nin amaçlarından biri de yazı diliyle konuşma dili arasındaki bu açıklığı kapatmaktır. Atatürk, "*Aydınların dili ile halkın dili, konuşma dili ile yazı dili arasındaki Osmanlıca dolayısıyla ortaya çıkmış olan açıklığı kapatarak dile ulus varlığı için de birleştirici ve bütünleştirici bir nitelik kazandırmak.*" istemiştir.[1099]

3. Ulus Devleti Güçlendirmek: Dil Devrimi'nin en önemli nedenlerinden biri ulus devleti güçlendirmektir. Bilindiği gibi Türkiye Cumhuriyeti, çok uluslu Osmanlı İmparatorluğu dağıldıktan sonra kurulan bir ulus devlettir. Ulus devletlerin en belirgin özelliği de "resmi dildir". Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da ifade edildiği gibi "*Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi dili Türkçedir*". Atatürk Türkiye Cumhuriyeti'ni kurarken "bu ulus devletin bir ulusal dile ihtiyacı olduğunu" düşünerek Türkçenin "öz güzelliğini" ve "zenginliğini" ortaya çıkararak Türkiye Cumhuriyeti'ne yakışır bir Türkçe yaratmak istemiştir. Arapça, Farsça, İtalyanca, Fransızca vb. dillerle sarıp sarmalanmış Osmanlıca, bir çok uluslu imparatorluk olan Osmanlının ihtiyaçlarına cevap vermiş olabilirdi, ama yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti bir ulus devletti ve yamalı bohça durumundaki Osmanlıcanın Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi dili olması olanaksızdı. Türkiye Cumhuriyeti'nin dili "arı", "duru" Türkçe olmalıydı. İşte Atatürk, *"Türkiye Cumhuriyeti'nde öğretim birliğine paralel olarak eğitimi millileştirmek ve öğretimi milli terbiyenin gerekli kıldığı bir milli eğitim diline kavuşturabilmek için"* Dil Devrimi'ne ihtiyaç duymuştur.[1100]

4. Türkçenin Çok Eski ve Mükemmel Bir Dil Olduğunu Kanıtlamak: Dil Devrimi'nin nedenlerinden biri de Türkçenin "öz güzelliğini" ve "zenginliğini" ortaya çıkarmaktır. Atatürk, Türk Tarih Tezi'yle Türk ulusunun çok köklü bir ulus olduğunu orta-

1099 **agm**, s.26.
1100 **agm**, s.26.

ya koymak isterken, Türk Dil Tezi'yle de Türk dilinin dünyanın en eski ve zengin dillerinden biri olduğunu ortaya koymak istemiştir. "*Türk dili, Türk ulusunun yüreğidir, belleğidir*" diyerek Türkçeye verdiği önemi gösteren Atatürk, **Güneş Dil Teorisi**'yle tarih içinde Türkçenin izlerini sürmüş ve sonuçta Türkçenin tüm dünya dillerini etkileyen "kök" dillerden biri olduğuna karar vermiştir. Türk dilinin tarihini incelemek için **Türk Dil Kurumu**'nu kurdurmuş, yerli ve yabancı bilim insanlarının katıldığı **Türk Dil Kurultaylarını** toplatmış ve çok daha önemlisi, bizzat kendisi gece gündüz demeden adeta bir dilbilimci titizliğinde Türk dili araştırmaları yapmıştır. Özetle Atatürk, "*Türkçenin güzellik ve zenginliklerini ortaya koyabilmek ve onun dünya dilleri arasındaki değerine yaraşır bir seviyeye ulaştırabilmek için dilimizi bir bilim kolu olarak ele almak ve üzerinde kaynaklarına inen derinlemesine incelemeler yapmak*" için Dil Devrimi'ni yapmıştır.[1101]

Atatürk ve Yazı-Dil Devrimi

Yazı ve Dil Devrimleri, Atatürk'ün en "önemli" ve en "cesur" devrimlerinin başında gelmektedir. Arap yazısı ve Arap dilini "kutsallaştırmış" bir toplumda Arapçanın egemenliğine son vererek Batı'yla özdeşleştirilmiş olan Latin harflerine yönelmek ve unutulmaya yüz tutan Türkçeyi arayıp bulmaya çalışmak, cidden çok cesaret isteyen çok zahmetli bir iştir. İşte Atatürk, dünya tarihinde bir benzerine daha rastlanmadık bu işi başarmış; Arapçayı kutsallaştırmış bir toplumda Arap yazısının ve dilinin egemenliğine son vererek Latin harflerini benimsetmiştir.

1928-2010; aradan geçen tam 82 yıl sonra bu kararın ne kadar doğru bir karar olduğu, bugün Türkiye'de okuma yazma oranın yüzde 90'ları geçmesinden anlaşılmaktadır.

Prof. Ahmet Mumcu, Yazı ve Dil Devrimi'nin başarısını, "*Türk harflerinin kabulü, devrimin en önemli bölümlerinden biridir. Türkçenin zenginleştirilmesi, okuma-yazma kolaylığının sağlanması, basılan kitap sayısının birden bire artması*

1101 agm, s.26.

hep bu devrimin nimetleridir. Yeni Türk kültürü bu devrim ile doğmuştur... Yalnız, Türk dilinin ve biliminin Arap harfleri ile yazılmış veya basılmış önemli yapıtlarını, Türk harfleri ile ve sadeleştirilerek yeniden yayınlamakla eski kültür hayatımızla olan ilişki kesilmeyecektir" diyerek ifade etmiştir.[1102] Ancak ülkemizin kadim Cumhuriyet tarihi yalancıları bu açık gerçeği bile kabul etmek istememektedirler.

Atatürk, yazı ve dil konularına çok önceleri kafa yormaya başlamıştır. II. Meşrutiyet'in ilanından birkaç yıl önce Selanik'te **Bulgar Türkoloğu İvan Manolof'a,** Latin alfabesinin alınması gerektiğinden söz etmiştir: "*Batı medeniyetine girebilmemize engel olan yazıyı atarak Latin kökünden bir alfabe seçmeli... Emin olunuz ki bunların hepsi bir gün olacaktır.*"[1103]

Atatürk, 13 Mayıs 1914'te Sofya'dan Madam Corinne'e gönderdiği Fransızca mektubun sonundaki Türkçe notu Latin harfleriyle yazmıştır.

"*Not: Dünya insanlar için bir dar-ı imtihandır. İmtihan edilen insanın her suale mutlaka pek muvaffak cevaplar vermesi mümkün olmayabilir. Fakat düşünmelidir ki, hüküm cevapların heyeti umumiyesinden hasıl olan muhassalaya göre verilir. Bu nazariyeyi kabul ettikten sonra beni bazı noktalarda zayıf ve noksan bulmakla berber hemen menfi hüküm vermekte acele etmez ve Cevdet Bey'in mektubunda yer bulan satırlarınız başka manada kelimelerden terekküb ederdi. Valideniz ve kız kardeşinize selam ederim. Mustafa Kemal.*"[1104]

28 Haziran 1914 tarihinde ise Fransızca seslendirmeye göre ama Türkçe okunması gereken bir mektup daha göndermiştir. İşte, Atatürk'ün Latin harflerini kullanarak yazdığı o mektuptan bir bölüm:

"*Son mektouboun adeta Yunanistan'ın kedjenlerde Turquaya yapdığı protestationa benziyor. İnssan boundan sonra*

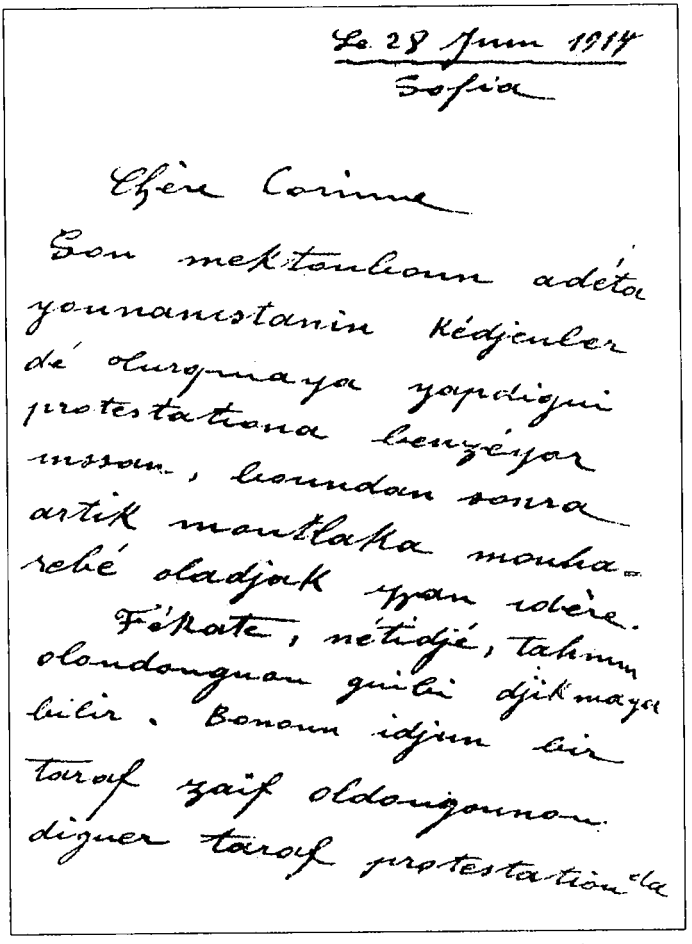
1102 Ahmet Mumcu, **Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi**, İstanbul, 1996, 146

1103 **Atatürk ve Türk Dili, Belgeler,** C.I, Ankara, 1992, s.5; Korkmaz, **age,** s.22.

1104 Melda Özverim, **Mustafa Kemal ve Corinne Lütfü , *"Bir Dostluğun Öyküsü"***, 2. bs, İstanbul, 1998, s.45,46.

artık moutlaka mouharebe oladjak izan idere. Fakate, netidje, tahmin oloundugou guibi djikmaya bilir."[1105]

Atatürk, Erzurum Kongresi ertesinde 8 Ağustos 1919'da, Mazhar Müfit Kansu'ya gelecekte yapacaklarını yazdırırken 5. sıraya "*Latin harflerinin kabul edileceğini*" yazdırmıştır.

Le 28 Juin 1914
Sofia

Chère Corinne

Son mektouboum adéta younanistanin kédjenler dé olourmaya yapdiqui protestatiana benzéyor mosoun, boundan sonra artik mantlaka mouharebé oladjak izan idere.

Fékate, nétidjé, tahmin oloundoughou guibi djikmaya bilir. Benoum idjin bir taraf zaif oldoughounou diguer taraf protestatian'la

Atatürk'ün, 28 Haziran 1914 tarihinde Latin harflerini kullanarak Türkçe yazdığı mektup

1105 age, s. 126.

Halide Edip Adıvar, Atatürk'ün 1922'deki bir konuşmasında Latin harflerinin kabul edilmesinden söz ettiğini belirtmiştir.[1106]

Yazı ve Dil Devrimlerine çok önem veren Atatürk, yazı ve dil konusunda kendisi de çok önemli bilimsel çalışmalar yapmıştır. Dünyada belki de ilk kez, devrimin önderi, devrimini kuramsal olarak da bizzat biçimlendirmiştir. Atatürk'ün Yazı ve Dil Devrimlerindeki olağanüstü kişisel katkıların arka planında bu konulara çok ilgi duyması ve bu konularda çok okuması yatmaktadır. Atatürk'ün okuduğu 5000'e yakın kitap içinde yazı ve dil konularında çok sayıda kitap vardır. Atatürk bu kitapları, sayfa kenarlarına özel notlar alarak, önemli gördüğü satırların altını çizerek okumuştur. **İşte Atatürk'ün yazı ve dil konusunda okuduğu kitaplardan bazıları:**

1. **Altay-Aladağ Türk Lehçeleri Lügatı-1-II** (Vasiliy İvanoviç Verbiiskiy).
2. **Agram Mumyası Etrüsk Metni** (Hilarie de Barenton).
3. **Ansiklopedik Sözlük** (Prof. Joseph Bartelemy).
4. **Anadilden Derlemeler** (Hamit Zübeyr (Koşay)- İshak Rafet (Işıtmam)
5. **Çuvaş Grameri Özeti** (S. A Uhantey).
6. **Çuvaş Söz Kökleri Lugatı** (N. İ. Zolontnitsky).
7. **Çince Yazıtlar** (Dr. Gustav Sehlegel)
8. **Dil- Dilbilimin Tarihine Giriş** (Prof. Joseph Vendryes).
9. **Dillerin, Dinlerin ve Halkların Kökeni** (Hilarie de Barenton).
10. **Fransız Dil Dersi** (Charles Maguet-Leon Flot).
11. **Fransız Dili Evrensel Eş Anlamlı Kelimeler Sözlüğü** (François Pierre Guillaume Guizot).
12. **Fransız Dilindeki Sözcüklerin Etimolojik Sözlüğü** (Antonie Paulin Pihan).
13. **Fransızca Etimoloji Sözlüğü** (Oscar Bloch).
14. **Fransızca-Latince Sözlük** (Louis Marie Quicherat).
15. **Fransızca Sözcükler-Etimoloji Sözlüğü** (J. B. Morin).

1106 Adıvar, age, s.233; Şerafettin Turan, **Mustafa Kemal Atatürk**, s. 501.

16. **Fransızca-Türkçe Sözlük** (Mehmet Ekrem).
17. **Fransızcanın Öğretimi** (H. Bourgin, A. Croiset).
18. **Gramerin Kökeni** (Hilaire de Barenton).
19. **İngilizce-Türkçe Yoğunlaştırılmış Sözlük** (Ahmet Vahit Moran).
20. **Kamus Tercümesi** (Ebu Tahir Muhammed b. Yakub b. İbrahim).
21. **Kumus-ı Türki** (Şemsettin Sami).
22. **Kırgız Sözlüğü** (İ. M. Bukin).
23. **Kırgızcanın Söz Dizimi** (Platon Mihayloviç Melioransky).
24. **Latin Dli Kökenbilimsel Sözlüğü** (Prof. A. Ernout ve Prof. A. Meillet).
25. **Latince-Türkçe Sözlük** (Lous Quicherat-Amedee Daveluy).
26. **Lehçe-i Tatari** (Abdulkayyum Nasıri).
27. **Lügat-i Çağatay ve Türki ve Osmani** (Buharalı Şeyh Süleyman Efendi).
28. **Maya Dili** (M. Brasseur de Bourbourg).
29. **Orhon Yazıtları** (Ugrilainen Seura Helsingfors Suomalais).
30. **Orhun Abideleri** (Necip Asım (Yazıksız)).
31. **Renkli Küçük Sözlük** (Pierre Larousse).
32. **Tercüman-ı El Lügat** (Hamdi Hüseyin Remzi).
33. **Türk Alfabesinde Reform** (L. Feuillet).
34. **Türk Diline Ait Bir Kökenbilimsel Sözlük** (Bedros Kerestedjian).
35. **Türk-Doğu Sözlüğü** (Pavet de Courteille).
36. **Türk Lügatı** (Hüseyin Kazım Kadri).
37. **Türk-Tatar Lisaniyyatına Medhal** (Azemeşr).
38. **Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi** (İsmail Habib (Sevük)).
39. **Türkçe-Fransızca Sözlük** (Dr. H. F. Kvergic).
40. **Türkçede Kelime Teşkili** (Ahmet Cevat (Emre)).
41. **Türkoloji İncelemesi** (Dr. H. F. Kvergic).
42. **Uranha Sözlüğü** (N. Katanof).
43. **Yakut Dili Lügatı** (Eduard Karloviç Pekarskiy).[1107]

1107 Atatürk, Pekarskiy'in **Yakut Dili Lügatı** adlı kitabını okuduktan sonra kitabın sonuna "***Yakut Dili Lügatı'ndan Çıkan Çalışmalar***" adıyla kendi dil notlarını almıştır. **Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar**, C.10, Ankara, 2001, s.153-218.

44. **Yeni Gramer Metodu Hakkında Layiha** (Ahmet Cevat (Emre)).
45. **Yeni Türk Lügatı** (İbrahim Alaattin).
46. **Yeni Türkçe Gramer** (Mehmet Bahaettin Toven).
47. **Yunan Dilinin Etimolojik Sözlüğü** (Prof. Emile Boisacq).
48. **Yunan Etimolojisi El Kitabı** (Mayer Leo).[1108]

İşte Atatürk, Yazı ve Dil Devrimlerini yaparken böyle bir birikime sahiptir. Orhun Anıtlarından Etrüsk Yazıtlarına, Fransızca Sözlüklerden Çağatay Lügati'ne kadar, döneminin önde gelen yerli ve yabancı bilim insanlarının yazı ve dil konusundaki nerdeyse bütün çalışmalarını okuyarak bu yola girmiştir. Atatürk'ün adeta bir bilim insanı kadar, belki daha da fazla olan bu "birikimini" hiçe sayan bazı Cumhuriyet tarihi yalancıları, örneğin **Sevan Nişanyan**, onu "*Entelektüel düzeyi sıradan bir kurmay subay... Kültürel birikimi yetersiz bir asker...*" olarak tanımlamaktan çekinmemiştir.[1109]

Atatürk, Türkçeyi kuşatan Arapça ve Farsçaya da büyük tepki duymuştur. Atatürk'ün, daha I. Dünya Savaşı sırasında Türkçeyi Arapça ve Farsçanın baskısından kurtarmayı düşündüğüne yönelik önemli kanıtlar vardır. Örneğin, 16. Kolordu Komutanı olarak Silvan'da bulunduğu dönemde anı defterine 10 Aralık 1916 gününde şunları yazmıştır:

"Yemekten evvel Emin Bey'in, Türkçe şiirleri ile Fikret'in Rübab-ı Şikeste'sinden aynı konuda bazı parçalarını okuyarak bir karşılaştırma yapmak istedim. İkisi de başka başka güzel. Ancak Türkçe olanda da, diğerinde de aynı derecede Arapça, Farsça sözcükler var. Başkalık, biri parmak hesabı diğeri değil!"[1110]

Atatürk, ulusal şair olarak adlandırılan Mehmet Emin Yurdakul'un "Türkçe Şiirler" adını taşıyan şiirlerinde bile fazlaca Arapça ve Farsça sözcük kullanmasını eleştirmekte, dolayısıy-

1108 Ayrıntılar için bkz. **Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar**, 24 Cilt, Anıtkabir Derneği Yayınları, Ankara, 2001.

1109 Bkz. Sevan Nişanyan, **Yanlış Cumhuriyet**, İstanbul, 2008. (Sonuç bölümü).

1110 Şükrü Tezer, **Atatürk'ün Hatıra Defteri**, Ankara, 1972, s.86.

la yazı dilimizde Türkçe sözcükler kullanmaktan yana olduğunu göstermektedir.

Yazı Devrimi'nin Kilometre Taşları

12 Eylül 1922'de aralarında Hüseyin Cahit (Yalçın) ve Yakup Kadri (Karaosmanoğlu)'nun da bulunduğu İstanbul gazetecileri İzmit'e giderek Atatürk'le görüşmüşler, bu görüşmede Hüseyin Cahit'in, "*Niçin Latin yazısını almıyoruz?*" sorusuna Atatürk, "*Zamanı daha gelmemiştir!*" diye cevap vermiştir.[1111] Atatürk'ün bu cevabı, onun kafasının bir köşesinde Latin harflerine geçme düşüncesinin olduğunu ancak en uygun zamanı beklediğini göstermiştir.

Atatürk, Ekim 1922'de Bursa öğretmenleriyle yaptığı bir görüşmede "Türkçeyi Arapça kalıplardan kurtarma" düşüncesini savunarak, Yazı ve Dil Devrimi'ne yönelik bir işaret daha vermiştir.[1112]

1923'te İzmir'de toplanan I. İzmir İktisat Kongresi'nde İzmirli Nazmi ile iki arkadaşı kongreye Latin harflerinin kabul edilmesi yönünde bir önerge vermişlerdir. Önerge, **Kâzım Karabekir Paşa** tarafından gündeme bile alınmadan reddedilmiştir.

1924'te TBMM'de Milli Eğitim bütçesi görüşülürken Şükrü Saraçoğlu alfabe konusuna değinerek, bilgisizliğin temel nedenin anlaşılması zor olan Arap harfleri olduğunu belirtmiştir. Tanin gazetesinde Hüseyin Cahit (Yalçın) ve Kılıçzade Hakkı (Kılıçoğlu) bu düşünceyi desteklemiştir.

1924 yılında Berlin'deki Türk öğrencileri **Yeni Harfler Birliği** adlı bir dernek kurarak ve **Yeni Yazı** adlı bir dergi çıkararak bütün Türk dünyası için Latin harflerinin kabulünü önermişlerdir.

1926 yılında Akşam gazetesinin aydınlar arasında yaptığı bir ankette, sadece üç kişi (Dr. Abdullah Cevdet, Mustafa Hamit, Rafet Avni) Latin harflerinin alınmasını istemiş, diğer on üç kişi ise karşı çıkmıştır.

1111 Ülkütaşır, age, s.41.
1112 age, s.41.

Bu sırada Türk basınında Abdullah Cevdet, Falih Rıfkı (Atay), Yunus Nadi (Abalıoğlu), Mithat Sadullah (Sander), Celal Nuri (İleri) Latin harflerini savunan yazılar yazmıştır.

Paris'te oturan Dr. Rıza Nur, 1928 yılında İskenderiye'de Oğuzname'yi Latin harfleriyle bastırmıştır.

8 Ocak 1928'de Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, Türk Ocakları Merkez ve Hars Heyeti'nde Latin harflerini savunmuştur.

8 Mart 1928'de de Başbakan İsmet (İnönü), Türk Ocağı Hars Heyeti'nde bir danışma toplantısı yapmıştır.

Bu sırada İbrahim Nemci (Dilmen) ile Ahmet Cevat (Emre) Latin harflerinin öneminden söz eden yazılar yazmıştır. Ahmet Cevat (Emre)'nin bu yazıları "**Muhtaç Olduğumuz Lisan İnkılabı Hakkında Bir Kalem Tecrübesi**" adlı kitapta toplanmıştır.

24 Mayıs 1928'de CHP Genel Sekreteri Saffet (Arıkan) ve arkadaşlarının hazırladıkları Latin rakamları tasarısı Mecliste kabul edilmiştir. Bu vesileyle konulanlardan Hasan Fehmi ve Muhittin Nami "Latin harflerinin ne zaman kabul edileceğini" sormuştur.

20 Mayıs 1928'de Milli Eğitim Bakanlığı, Başbakanlığa bir önerge sunarak Latin harflerini incelemek için bir kurul oluşturulmasını istemiştir. 23 Mayıs 1928'de Bakanlar kurulu bu önergeyi kabul etmiş ve **Dil Heyeti (Dil Encümeni)** adlı bir kurul oluşturulmuştur. Kurula, dönemin tanınmış, şair ve yazarları alınmıştır. (Toplam 14 kişi). Encümen, Fransız, Alman, İngiliz, İtalyan, Macar gibi bir çok ulusun alfabesini incelemiştir. İlk toplantısını Atatürk'ün başkanlığında 26 Haziran 1928'de yapmıştır. Dil Encümeni'nin 17-19 Temmuz toplantılarına katılan İsmet (İnönü) yeni alfabeye "Türk Alfabesi" adını vermiştir.[1113]

Dil Encümeni çalışmaları sonunda 41 sayfalık bir **Elifba Raporu** hazırlamıştır. 1 Ağustos 1928'de Atatürk'e sunulan Elifba Raporu şu bölümlerden oluşmaktadır:

1. Türk dilindeki seslerin miktar ve keyfiyetleri.
2. Latin harflerinin savti kıymetleri.

1113 Özerdim, age, s.18-20; Ülkütaşır, age, s.59,60.

3. Avrupa'da kullanılan Latin asıllı alfabelerdeki harfler: Latin, İtalyan, Rumen, İspanyol, Portekiz, Fransız, Alman, İsveç, Fin, Macar, Polenez, Çekoslovak, Hırvat, Arnavut, Azerbaycan ve Sovyet Türk Cumhuriyetleri.
4. Bu alfabedeki harflerin şekilleri ve savti kıymetleri.
5. Türkçeye mahsus Latin harflerinin seçilmesi ve bu konuda uyulan esaslar.
6. Muhtelif alfabelerdeki çift harfler, işaretli harfler, Latin alfabesine eklenmiş harfler.
7. Türk alfabesini teşkil eden harflerin çeşitli dillerdeki karşılıkları.
8. Tespit edilen yeni alfabenin vasıflarının, dilimizin bünyesine uygun gelmesi.[1114]

6 Ağustos 1928'de Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati, Dil Encümeni'yle bir toplantı yapmış, bu toplantıda Latin alfabesine son şekli verilerek Atatürk'e sunulmuştur.

9 Ağustos 1928'de Atatürk, Latin alfabesini Sarayburnu' ndaki Gülhane Parkı'nda CHP'nin düzenlediği bir eğlentide halka müjdelemiştir.

Atatürk, 29 Ağustos 1928'de, Dolmabahçe'de, Başbakan İsmet (İnönü) ve milletvekillerinin hazır bulunduğu bir toplantıda Latin harfleriyle ilgili olarak **Dolmabahçe Kararlarını** aldırmıştır.[1115]

Latin harfleri, 1 Kasım 1928'de TBMM'de 1353 sayılı kanunla kabul edilmiş, 3 Aralık 1928'de kanun yayınlanmış ve 1 Ocak 1929'dan sonra Latin harfleri kullanılmaya başlanmıştır.

Görüldüğü gibi Yazı-Harf Devrimi, Cumhuriyet tarihi yalancılarının iddia ettiği gibi, "*Bir gecede karar verilerek yapılan köksüz, hazırlıksız, plansız ve programsız bir hareket*" değildir; tam tersine uzun bir hazırlık safhasının ardından düşünceden uygulamaya geçirilmiş bir projedir. Atatürk, bu devrimi gerçekleştirmeden önce bir **Dil Encümeni** kurdurarak dünyadaki

1114 Ülkütaşır, age, s.60,61.
1115 Özerdim, age, s.20.

alfabeleri inceletmiş ve bu Dil Encümeni'nin hazırladığı **Elifba Raporu** doğrultusunda Türkçenin yapısına en uygun olduğuna karar verilen Latin alfabesini kabul etmiştir. Yani, Yazı Devrimi, Atatürk'ün bütün devrimleri gibi, toplumsal ihtiyacın, tarihsel hazırlığın ve bilimsel çalışmanın ürünüdür.

Baş Döndüren Devrim

Yazı Devrimi, kimsenin aklının ucundan geçemeyen bir şekilde, eşine az rastlanır bir hızda ilerlemiştir:

Yeni yazıyı önce gazeteler kullanmaya başlamışlardır.

Her yerde kurslar açılarak yeni yazı halka öğretilmeye başlanmıştır. CHP, her mahallede bir dersine açılmasına karar vermiştir.

Telefon rehberleri yeni harflerle basılmıştır.

Devlet kurumlarında imzalar yeni harflerle atılmaya başlanmıştır.

Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, kasımda verilecek hukuk diplomalarının yeni harflerle yazılmasını istemiştir.

16 Ağustos tarihli gazeteler "Ertuğrul" yatının adının yeni harflerle yazıldığını belirtmiştir. Devlet Denizyolları vapurlarının adları da yeni harflerle yazılmaya başlanmıştır.

İstanbul'da yeni harfleri öğrenenler arasında bir yarışma açılmış, kazananlara 5000 lira dağıtılacağı belirtilmiştir.

21 Ağustos'ta Darülfünun'da halka yeni harfleri öğretmek için konferanslar verilmeye başlanmıştır.

Yazı Devrimi'nden kısa bir süre sonra insanlar yeni harflerle mektuplaşmaya başlamışlardır.

İllerde valiler bile yeni harfleri halka anlatmıştır. Örneğin, Samsun Valisi Kazım (Dirik) kara tahta başında memurlara ders vermiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı da yeni harfleri kullanarak yazışmaya başlamıştır.

Ağustos ayı sonunda İstanbul Belediyesi memurları yeni harfleri kendiliklerinden öğrendiklerinden kurs açılmasına gerek kalmamıştır.

İstanbul Ticaret Odası, 27 Ağustos'ta yayınladığı bir bildiride tüccar ve sanayicilerin yazışmalarını yeni harflerle yapmalarını istemiştir.

27 Ağustos'ta, Hattat Okulu yeni harflerle bir kart basıp Atatürk'e sunmuştur.

Karacabey'de halkın satın aldığı bir uçağa yeni harflerle "Karacabey" adı verilmiştir.

Darülfünun rektörü, üniversitede derslerin yeni harflerle okutulacağını duyurmuştur.

Yazı makinelerinin yeni harflere göre değiştirilmesi için gereken adımlar atılmıştır.

İstasyon levhaları yeni harflerle yazılmıştır.

Milletvekilleri seçim bölgelerine giderek halka yeni harfleri anlatmaya başlamıştır.

Kitapçılar toplanarak, eski harflerle yazılmış kitapların ne olacağını üst makamlara sormaya karar vermiştir.

Din adamları da yeni harfleri öğreniştir. Örneğin, Konya Müftüsü Hacı Ali Efendi ve Samsun Müftüsü Halim Efendi yeni harfleri öğrenen ilk din adamları arasında yer almıştır.

Devlet Demiryolları ve Liman İşletmeleri'nin yeni harflerle bastırdığı kalkış-varış tarife kitabı İsmet (İnönü)'yü ve Atatürk'ü çok sevindirmiştir. İkisi de kitabın üzerine imzalarını atmıştır. 24 Eylül 1928).

Yeni harfleri halka daha kolay ve eğlenceli bir şekilde öğretmek için bir "**Yeni Türk Harfleri Marşı**" bestelenmiştir. 29 Eylül tarihli Cumhuriyet gazetesi, halka bu marşın notalarını vermiştir.

Öğretmenlerin, muhtar ve ihtiyar heyetlerinin kendilerine verilen sürede yeni harfleri öğrenmeleri, aksi halde görevden alınacakları bildirilmiştir. Yapılan sınavlar sonunda öğretmenlerin yüzde 95'inin yeni harfleri öğrendikleri görülmüştür.

1 Ekim'de tamamen Latin harfleriyle yayınlanan ilk gazete olan "Türkçe gazete" çıkmıştır.

Okullarda, Türkçe ve Fransızca dersleri yeni harflerle verilmeye başlanmıştır.

11 Ekim tarihli gazetelerde, yeni harflerle basılan ilk ders kitabının Ali Canip (Yöntem)'in Edebiyat kitabı olduğu bildirilmiştir.

Yeni harflerle çıkmaya başlayan Hakimiyet-i Milliye'nin satışı 3000 artmıştır.

Kasım başında fasiküller halinde **İmla Lügati** yayınlanmaya başlamıştır. 29 Kasım tarihli gazeteler 25.000 sözcüğü içeren İmla Lügati'nin tamamlandığını duyurmuşlardır.

Yeni harfleri halka öğretmek için Devlet Matbaasında **Yeni Alfabe** adlı bir kitap 100 bin adet basılarak dağıtılmıştır.[1116]

Gazetelerde, Bursa hapishanesindeki tutukluların da yeni harfleri öğrenmeye çalıştıklarını gösteren bir fotoğraf yayınlanmıştır.

Anadolu Ajansı, duyuru ve ilanların yeni harflerle verilmesini istemiştir.

Dil Encümeni'nin **Söz Derleme Heyeti,** 25.000 fiş bastırarak bütün yurda dağıtmıştır.

1 Ocak 1929'da kadın, erkek herkese yeni yazıyı öğretmek için **Millet Mektepleri** kurulmuştur. Millet Mektepleri'ndeki kurslar, hiç okuma bilmeyenler için dört, ötekiler için iki ay olarak planlanmıştır. Okullarda erkeklere haftada dört, kadınlara haftada iki gece ders verilmiştir. Millet Mektepleri kısa sürede dolup taşmış, yeni kurslara ihtiyaç duyulmuştur. Yeni yazıyı öğrenenler okullarda sınavlara girip okuma-yazma bildiklerine dair diploma almışlardır. 1929-1936 tarihleri arasında Millet Mekteplerinden **2.546.051 kişi** diploma almıştır.[1117]

Türkiye'deki bu baş döndürücü gelişmeler dünya basınını şaşırtmıştır. Avrupa gazeteleri Yazı Devrimi'nden övgüyle söz etmiştir.

1116 Ayrıca Dil Encümeni, "***Muhtasar Türkçe Gramer (61 sayfa)", "Yeni Türk Alfabesi İmla ve Tasrif Şekilleri (40 sayfa)", "Yeni Türk Yazısı İle İlk Kıraat (Okuma) (32 sayfa)***" (Atatürk Latin harflerini öğretmek amacıyla çıktığı yurt gezilerinde bu kitabı ücretsiz halka dağıtmıştır), "***Halk Dershanelerine Mahsus Türk Alfabesi, (32 sayfa)", "Seçme Yazılar (254 sayfa)", "Dil Encümeni Alfabesi, (23 sayfa)***" adlı kitap, sözlük ve broşürler hazırlatmıştır. Ülkütaşır, **age,** s.83.

1117 Özerdim, **age,** s.24-45.

Devrimci Başöğretmen

Yazı ve Dil Devrimi'ne çok büyük bir önem veren Atatürk, devrimin her aşamasında bizzat işin içinde olmuştur.

Atatürk, 8-9 Ağustos 1928 gecesi İstanbul Sarayburnu'nda yeni harfleri halka açıklamıştır. Gösterileri bir süre izledikten sonra ayağa kalkarak Harf Devrimi'ni müjdeleyen nutkunu vermiştir. Atatürk, kadın, erkek, yaşlı genç büyük bir kalabalığa şöyle seslenmiştir:

"Arkadaşlar güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim, güzel, ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulunduran, anlaşılmayan ve anlamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak ve bu lüzumu anlamak mecburiyetindeyiz. Lisanımızı muhakkak anlamak istiyoruz. Bu yeni harflerle behemehal pek çabuk bir zamanda mükemmel bir surette anlayacağız. Anladığımıza yakın zamanda bütün kainat şahit olacaktır. Ben buna katiyetle eminim siz de emin olunuz."

Atatürk, bu sözlerden sonra o geceki duygularını bir kağıda yazarak Falih Rıfkı Atay'a okutmuş ve daha sonra yeni Türk harfleriyle ilgili konuşmasına devam etmiştir:

"Çok işler yapılmıştır, ama bugün yapmaya mecbur olduğumuz son değil, lakin çok lüzumlu bir iş daha vardır. Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanperverlik, milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşünüz ki, bir milletin bir heyet-i içtimaiyyenin (sosyal topluluğun) yüzde onu, yirmisi okuma yazma bilir; yüzde seksen doksanı bilmez; bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir. İftihar etmek için yaratılmış ve tarihini iftiharlarla doldurmuş bir millettir. Milletin yüzde doksanı okuma yazma bilmiyorsa hata bizlerde değildir. Hata onlardadır ki, Türk'ün seciyesini (huyunu, karakterini) anlayamayarak birtakım zincirlerle kafamızı sarmıştır. Mazinin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları tashih ede-

ceğiz (düzelteceğiz). Hataların tashihinde bütün vatandaşların faaliyetini isterim. En nihayet bir sene, iki sene içinde bütün Türk heyeti içtimaiyyesi yeni harfleri öğreneceklerdir.

Milletimiz, yazısıyla ve kafasıyla bütün alem-i medeniyetin (dünya medeniyetinin) yanında olduğunu gösterecektir."

11 Ağustos 1928'de Dolmabahçe Sarayı'nda "Dil dersleri" başlatılmıştır. Atatürk'ün bu derslerdeki amacı, Harf Devrimi' nin, önce bu devrimi halka anlatacaklarca sindirilmesiydi.

Dolmabahçe Sarayı'ndaki ikinci dil dersi, 25 Ağustos'ta Atatürk'ün huzurunda yapılmıştır. Öğretmenliğini İbrahim Nemci (Dilmen)'in yaptığı ve dört buçuk saat süren bu derste Türkçedeki sesli ve sessiz harfler ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Orada bulunanlar tahta başına çağrılarak yeni harflerle bazı cümleler yazdırılıp, okutulmuştur.

Üçüncü ders yine Atatürk'ün huzurunda 29 Ağustos'ta yapılmıştır. Şair, yazar, milletvekili, öğretmen, profesör vb. kesimlerden yoğun katılımın olduğu bu derste *"Yeni Türk Harfleri, Yeni Düşünce ve Değerlendirmeler ve Özgür Düşünceler..."* konusu ele alınmıştır. O derste söz alan İsmet (İnönü) Latin harflerinin kabulüyle ilgili şunları söylemiştir:

"Efendiler, Latin harfleri Türk milletinin en kesin ve en derin bir ihtiyacına temas ediyor. Her şeyden önce bir noktayı izah edeyim: Niçin Latin harfleri esasına taraftarız? Gazi hazretleri böyle büyük bir mücadeleyi açarken yalnız Türk milletini ve yalnız onun irfanını ve yalnız onun kurtulmasını düşündü. Efendiler, Türk köylüsü okumaya, okutmaya kayıtsız değildir. Her köy eline geçirdiği hocayı ne kadar mümkünse o kadar yüceltmeye çalışır; çocuğunu okutmayı candan ister ve hakikaten çocuk ta dört beş sene mektebe gidip gelir. Fakat hepsi o kadar. Hiçbir şey öğrenemez. Kuran'dan birkaç sureyi okur fakat gazete yazısını söktüremez.

Efendilerim! Bütün bu zorluklar Arap harfleri yüzündendir. Harf meselesi bütün milletler için çok önemlidir ve Türk milleti de nihayet kendi harflerini bulmuştur..."[1118]

1118 Ülkütaşır, age, s.72.

19 Ağustos 1928'da Atatürk, Cumhuriyet gazetesi Başyazarı Yunus Nadi'ye gönderdiği yeni Türk harfleriyle yazılı mektubunda, *"Yeni Türk alfabesini güzelce öğrenmek ve öğretmek gerekir. Bunun için de elbette yıllara ihtiyaç yoktur."* diyerek, Harf Devrimi'nin çok hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi için Cumhuriyet gazetesinin de seferber olmasını istemiştir.

* * *

Atatürk, Dolmabahçe Sarayı'ndaki uygulamalı "yazı ve dil derslerinden" sonra Ağustos ve Eylül 1928 arasında yeni Türk harflerini halka bizzat öğretmek ve halkın yetenek, istek ve ilgisini bizzat yerinde görmek için yurt gezilerine çıkmıştır. Atatürk bu yurt gezilerine çıkarken yanına dilciler, gazeteciler, bazı milletvekilleri ve bir de **kara tahta** almıştır.

Tekirdağ, Bursa, Çanakkale, Maydos (Eceabat), Gelibolu, Sinop, Samsun, Amasya, Turhal, Tokat, Sivas, Şarkışla ve Kayseri'ye giderek uygulamalı olarak kara tahta başında halka yeni Türk harflerini bizzat öğretmiş, halkı alfabe sınavından geçirmiştir.

Atatürk, Anadolu'yu karış karış gezerek bıkıp usanmadan ve üşenmeden bir öğretmen gibi kara tahta başında yeni harfleri halka öğretmiştir. Bu durumun dünyada başka bir örneği daha yoktur. Dünya'da Atatürk dışında hiçbir devrimci, devrimini bizzat halkın ayağına kadar götürmemiştir.

Cumhuriyet tarihi yalancılarına soruyorum: Bu mudur "tepeden inmeci" (jakoben), "halktan kopuk" "Burjuva Kemal"? Bu mudur burjuva devrimi?

Atatürk Tekirdağ'da Vilayet Genel Meclisi Salonu'nda halkın arasından rasgele birini yazı tahtasının başına çağırıp yeni Türk harfleriyle bir cümle yazmasını söylemiştir: O kişi, *"Büyük Gazi'ye malik olan Türkler bahtiyardırlar"* diye bir cümle yazmış, Atatürk bu cümledeki bazı yanlışlıkları düzelterek kurallara göre açıklamıştır.

Atatürk, Tekirdağlılara yeni harfleri anlatırken bir ara köşede oturan bir Hoca Efendi'yi yanına davet etmiştir. Atatürk, Kuran'ı Kerim'deki **Tin suresinden** üç ayet okuyarak, hocadan bu ayetleri Arap harfleriyle kağıda yazmasını istemiştir. Hoca, ayetleri Arap harfleriyle yazdıktan sonra Atatürk, yazılanları orada bulunan birkaç kişiye okutmuştur. Ayetleri herkes farklı biçimde okumuştur. Bunun üzerine Atatürk, hocanın Arapça yazdığı ayetlerin hemen altına ayetleri Latin harfleriyle şöyle yazmıştır: "***Vettini vezzeytuni" ve "Türisinine" ve "hazelbeldil emin***". Bu sefer ayetleri bu haliyle oradaki birkaç kişiye okutmuştur. Yeni yazıyı bilen herkes ayetleri doğru okumuştur.

Atatürk, altında kendi el yazısı bulunan bu kağıdı Hoca Mustafa Efendi'ye vererek, "***Sizden yeni Türk yazısını öğrenmenizi isterim***" demiştir.[1119]

Atatürk Tekirdağ'dan ayrılırken yanındakilere, "***Şimdi size söylüyorum, göreceksiniz neler olacak.***" diyerek yeni Türk harflerinin Türk halkı tarafından çok çabuk bir şekilde öğrenileceğini öngörmüştür.

Atatürk o günlerde Yeni Türk harflerinin öneminden şöyle söz etmiştir: "***Bugün yeni Türk harfleriyle cehalete karşı açtığımız mücadelenin, yarın millet için 26 Ağustos zaferinden daha yüksek ve geniş saadet neticeleri getireceğini muhakkak görüyorum***" [1120]

Atatürk Bursa gezisinde önce Vali Fatin Bey'i yeni Türk harflerinden sınava çekmiştir. Sonra Sağlık Müdürü Kemal Bey'i kara tahta başına çağırarak ona, "***Bugün Bursa'da, her vakit olduğu gibi gördüğüm samimiyetten çok memnun oldum***" cümlesini yazdırmıştır. Atatürk, sonra kara tahtanın başına Maliye memurlarından birini çağırıp ona, "***Görüyorum ki bütün arkadaşlar büyük bir hevesle çalışmışlardır***" cümlesini yazdırmış, bu yazıyı Sağlık Müdürü Kemal'e okutmuş ve düzeltmelerini bizzat yapmıştır. Atatürk, daha sonra da kara tahtanın başına geçerek,

1119 age, s. 88.
1120 age, s.90.

yeni Türk harflerinin nasıl uygulanacağını, yazım şekillerini, sesli ve sessiz harflere ait kuralları, **"dır" ekinin** ekleneceği kelimeye göre alacağı biçimleri çok ayrıntılı şekilde açıklamıştır.[1121]

Atatürk'ün Çanakkale'de halka ilk sorusu, "***Yeni Türk harflerini öğrendiniz mi?***" olmuştur. Olumlu cevap alması üzerine memnun bir şekilde Valilik konağındaki salonun ortasında duran kara tahtanın başına geçerek etrafını saran kalabalığa yeni Türk harfleri konusunda bazı sorular sormuştur. Daha sonra kuralları anlatarak halkı sınavdan geçirmiştir. [1122]

Atatürk, Sarayburnu'nda başlayan ve Dolmabahçe Sarayı' nda devam eden dil derslerinin dördüncüsünü, 15 Eylül 1928'de Sinop'ta bir okulun bahçesinde vermiştir.

Başöğretmen ilk olarak Türkçedeki A-E-I-İ-O-Ö-U-Ü seslilerinin fonetik bakımdan rollerini anlatmış, sonra bir parça okumuş, arkasından da herkese okutup yazdırmıştır. Önce Milli Eğitim Müdürlerini sınavdan geçirmiştir.

Alfabe Encümeni'nin düzenlediği yeni imla sistemine göre "mi-mu" soru eki kelime arasına bir (-) konularak yazılmaktadır. Ancak bu yazım şeklinin sorunlu olduğunu anlayan Atatürk, CHP Genel Katibi Saffet (Arıkan)'a dönerek. "***Milli Eğitim Bakanı Beyefendiye bir telgraf yazınız. İmladaki bu bağlama işareti zorluk çıkarıyor, kaldırılsın***" demiştir. Atatürk'ün isteğiyle o günden sonra soru eki "mı, mi, mu, mü" dan önce gelen (-) kaldırılmış ve bu ekler ayrı yazılmaya başlanmıştır. [1123]

Atatürk Sinop'ta o gün okuma yazması olmayan Bekir Ağa'ya da okuma yazma öğreterek yeni harflerin ne kadar kolay öğrenildiğini herkese göstermiştir. Bekir Ağa'yı kara tahtanın başına çağıran Atatürk önce tahtanın başına kocaman bir "A" yazmıştır. A'yı birkaç kelime örneğiyle Bekir Ağa'ya tekrarlatmıştır. Daha sonra "O-Ö-U-Ü" seslilerini yazarak yine Bekir Ağa'ya tekrarlatmıştır. Bekir Ağa, kısa süre içinde bu harfleri öğrenerek yanlışsız yazmıştır. Daha sonra Atatürk Bekir Ağa'ya "T" har-

1121 age, s.92,93.
1122 age, s.93,94.
1123 age, s.98,99.

fini öğretmiştir. Sonra da Bekir Ağa "At" ve "Ot" kelimelerini yanlışsızca yazarak yeni harfleri öğrendiğini herkese göstermiştir. Bu olaya tanık olan M. Şakir Ülkütaşır, "*İşte en büyük öğretmenimiz Atatürk, Sinop'ta verdikleri derslerde elli yaşlarına kadar cahil kalmış olan bir vatandaşa da yarım saat gibi kısa bir zaman içinde yeni Türk alfabesinin esaslarını öğretmişlerdi*"[1124] diyerek "şaşkınlığını" ve "hayranlığını" dile getirmiştir.

Sivas'ta hükümet meydanına konulan kara tahtanın başına geçen Atatürk, meydanı dolduran "memur, alim, mektepli, zabit" her sınıf halk önünde birçok kişiyi yeni harflerden sınava tabii tutmuştur.

Burada yeni harfleri hiç bilmeyen bir kasap Atatürk tarafından on dakika içinde yeni Türk harfleriyle adını yazacak duruma getirilmiştir. Bunu gören halk, "*Yaşa Gazi, Varol Gazi!*" diye bağırmaya başlamıştır. [1125]

Atatürk'ün Yazım Kuralları

Yazı ve Dil Devrimi'ni "kuramsal" aşamadan "uygulama" aşamasına kadar bizzat işin içinde olarak takip eden Atatürk, abartısız, devriminin temelleri adeta tek başına atmıştır. Dünyada hiçbir devrimcinin yapmadığını yaparak hem devrimini bizzat halkın ayağına götürüp bizzat halka anlatmış, hem de "teknik" konulara girerek Latin harflerinin Türkçeye uyarlanması sürecinde özgün katkılar yapmıştır. Bir bakıma yeni Türk harflerinin yazım kurallarını ve gramerini belirleyen bizzat Atatürk'tür.

Atatürk'ü yazı ve dil konusunda bu kadar cüretkâr yapan hiç şüphesiz bu konulara fazlasıyla hakim olmasıdır. Yazı ve dil konusunda çok sayıda kitap okumuş ve gençlik yıllarından beri bu konular üzerinde düşünmüştür.

Atatürk, özellikle 1928'in Ağustos-Eylül aylarında yeni harfleri halka anlatmak için çıktığı yurt gezilerinde Başöğretmenlik yaparken, yeni yazıda karşılaşılan güçlükleri görmüş ve

1124 age, s.99.
1125 age, s.111.

Ankara'ya dönünce "*Yeni Türk harflerinin uygulanışı ve gereken değişiklikler hakkında*" Başbakanlığa bir talimat vermiştir.

İşte, Atatürk'ün adeta yazım kurallarını belirlediği o talimatın içeriği:

1. Bağlama çizgisi kaldırılacaktır.
2. Soru eki olan "**mı, mi**" ayrı yazılacaktır. Örneğin, "Geldi mi?" gibi. "Fakat kendinden sonra gelen eklerle bitişik yazılacaktır. Örneğin, 'Geliyor musunuz?', 'Ben miydim?' gibi".
3. Bağlama eki olan "**ve, ki**", dahi manasında olan "**de, da**" bağımsız kelime olarak ayrı ayrı yazılacaktır.
4. "**İle, ise, için, iken**" kelimelerinin kısaltmaları olan "**le, se, çin, ken**" şekilleri kendinden önceki kelimeye bitişik yazılacak ve çizgiyle ayrılmayacaktır. Örneğin, "Ahmetle, buysa, seninçin, giderken gibi"
5. "**Çe, ca, ça, ce**", ve zarf edatı olan "**ki**" her zaman geldiği kelimeye bitişik yazılacaktır. Örneğin, "Mertçe, benimki, yarınki,"
6. **Sedalı harfler** ilk kelimenin sonuna eklenecektir. Örneğin, "Hüsnü nazar gibi".[1126]

Atatürk, "yazım kurallarını" belirlediği talimatını şöyle bitirmiştir:

"*Şimdiye kadar basılan ve yayınlanan kitaplar, çeşitli araçlarla bu esaslara göre derhal en seri bir şekilde tashih olunmak (düzeltilmek) lazımdır.*"[1127]

Başbakan İsmet (İnönü), Atatürk'ün bu talimatını, bir genelgeyle bütün devlet dairelerine ve basına duyurmuştur.

İşte o günden bu güne soru eki "mi, mu, mı" ve dahi anlamındaki "de" ayrı yazılmaktadır. Yani bugün de geçerli olan bu yazım kuralları Atatürk'ün buluşudur.

1126 Atatürk'ün talimatı özetlenerek ve sadeleştirilerek alınmıştır. Örnekler, bizzat Atatürk'ün verdiği örneklerdir. Orijinal belge için bkz, Ülkütaşır, age, s.114, 115.

1127 Ülkütaşır, age, 115.

Atatürk, Latin alfabesinde olan ama Türkçede olmayan sesler ve Türkçede olup Latin alfabesinde olmayan sesler için de pratik çözüm yolları bulmuştur.

Örneğin, **Ş harfi** Türk pratik zekasının bir ürünüdür: Atatürk, yeni harfleri halka anlattığı geziden Ankara'ya dönüşünde **20 Eylül 1928** günü Kırşehir yakınlarındaki Yerköy tren istasyonuna gece yarısı birkaç saatliğine uğramıştır. Bu ziyareti haber alan Kırşehir halkının ileri gelenleri başta **Cevat Hakkı Tarım** ve **eğitimci Ömer Aydın olmak üzere çoğunluğu yanlarına eşlerini de alarak Atatürk'ü Yerköy istasyonunda karşılamaya** gitmişlerdir. Orada Atatürk'ün verdiği yazı dersi sonrasında **Cevat Hakkı (Tarım)**, Atatürk'ten bir ricada bulunmuştur: "*Yeni Latin alfabesinde **Ş sesini Fransızcadaki gibi CH yazarak veriyoruz. Bu karışıklığa sebep oluyor. Biz S harfinin altına bir virgül koyarak bunu Ş olarak okursak bu halk için çok daha kolay olacak.***"[1128] Bu yaratıcı öneriyi kabul eden Atatürk, o günden sonra yeni Türk alfabesine "Ş" sesinin eklenmesini sağlamıştır.

"Q" harfinin yerine "K" harfinin kullanılmasına ise yine bizzat Atatürk karar vermiştir.

Dil Encümeni'nin çalışmaları sırasında ne zaman "Q" ne zaman "K" kullanılacağına bir türlü karar verilemeyince Atatürk'e başvurulmuştur. **Falih Rıfkı Atay**, "K" krizinin nasıl çözüldüğünü şöyle anlatmıştır:

"*Mustafa Kemal bizi dinledikten sonra eline kâğıt kalem aldı. Evvela (Kemal) ve sonra (Qemal) yazdı. Her iki kelimeye de baktıktan sonra, 'Böyle (Qemal) olmaz' diyerek bunu karaladı. K krizini atlatmıştık...*"[1129]

Atatürk, Yazı ve Dil Devrimi konusunda halkın bütün sorularına da cevap vermiştir. Örneğin, Gemlik'te yaşayan Gazinocu Haydar ve on iki arkadaşı Atatürk'e bir telgraf çekerek "kaf ve kef" harflerinin yazımında güçlük çektiklerini, bu duruma bir

1128 İsmail Tokalak, "*Ş Harfi Nasıl Ortaya Çıktı?*", **www.Odatv.com**, 11 Temmuz 2010.

1129 Özerdim, age, s.97.

çözüm bulunmasını istemişlerdir. Atatürk, Haydar ve arkadaşlarına şöyle cevap vermiştir.:

"Okuma yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinizden memnun oldum. Tebrik ederim. Arabi ve Farsi kelimelerde 'kaf', 'kef'in önlerine 'he" gelmesi meselesiyle zihinlerinizi işgal ve teşviş etmeyiniz. Tespit edilmekte olan lügat bunu arzunuz vechile halledecektir efendim."[1130]

Her fırsatta Atatürk'ün Yazı ve Dil Devrimlerine saldıranların; "yobaz", "liboş" takımının yerinde olsam Atatürk'ün yazım kurlarını kullanmazdım! Örneğin, inadına soru eki "mi, mı, mu," ile dahi anlamındaki "de" yi bitişik yazar, inadına kelimeleri bölen bağlama çizgisini kullanır, hatta bu da yetmez, "ş" harfini kullanmaz, inadına "q" harfini kullanırdım!

Bir Türkçe Âşığı: Atatürk

Atatürk'ün en belirgin özelliklerinden biri Türk tarihine ve Türk diline olağanüstü önem vermesidir. *"Türk olarak doğmak övünç kaynağımdır"* diyen Atatürk, "Türküm diyenin" mutlaka "Türkçe bilmesi" ve "Türkçe konuşması" gerektiğini belirtmiştir. Atatürk, 1931'de Afet İnan imzasıyla yayınlanan **Vatandaş İçin Medeni Bilgiler Kitabı**'nda Türk diline verdiği önemi şöyle ifade etmiştir:

"Türk ulusunun dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili Türk ulusu için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk ulusunun geçirdiği bunca tehlikeli durumlarda, ahlakının, geleneklerinin, anılarının, çıkarlarının, özetle bugün kendi ulusallığını yapan her şeyin dili aracılığıyla korunduğunu görüyor. Türk dili Türk ulusunun yüreğidir, belleğidir..."

1130 Sadi Borak, **Atatürk'ün Resmi Yayınlara Girmemiş Söylev ve Demeçleri**, İstanbul, 1997, s. 388.

Atatürk'e göre Türk ulusuna mensup olmanın ilk şartı Türkçe konuşmaktır:

"Türk demek dil demektir. Ulusallığın en belirgin özelliklerinden birisi dildir. Türk ulusundanım diyen insanlar, her şeyden önce ve ne olursa olsun Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk ekinine, topluluğuna bağlılığını öne sürerse buna inanmak doğru olmaz"[1131]

Atatürk, Türkçenin "öz güzelliğinin" ve "zenginliğinin" ortaya çıkması için Türkçenin yabancı dillerin baskısından kurtarılması gerektiğini düşünmüştür:

"Ulusal duygu ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin ulusal ve zengin olması, ulusal duygunun gelişmesinde başlıca etkendir. Türk dili dillerin en zenginlerindendir; yeter ki bu dil bilinçle işlensin. Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk ulusu, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır."[1132]

Atatürk, yüzyıllarca Arapça, Farsça, İtalyanca, Fransızca vb. dillerin egemenliği altındaki Osmanlıca nedeniyle "unutulan", "ihmal edilen" hatta "öldürülen" Türk dilini yeniden "canlandırmak" için çok önemli çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaları şöyle sırlayabiliriz.

1. **Türk Dil Kurumu'nun kurulması:** Atatürk, Türk dilinin bilimsel şekilde araştırılması için 1932'de Türk Dil Kurumu'nu kurmuştur. TDK, yerli ve yabancı bilim insanlarının katıldığı **Dil Kurultayları** düzenlemiştir. Bu kurultaylarda Türk dilinin dünü ve bugünü uzun uzadıya tartışılmıştır. Bu toplantılara Atatürk de katılmıştır. I. Dil Kurultayı'nda seçilen yönetim kurulu 17 Ekim 1932'de yayımladığı bildiride Dil Devrimi'nin amacı şöyle ifade edilmiştir:

1. Türk dilini, ulusal kültürümüzün eksiksiz bir anlatım aracı yapmak, 2. Bunun için yazı dilinden, Türkçeye yabancı öğeleri atmak ve ana öğeleri öz Türkçe, ulusal bir dil yaratmak.

1131 Mustafa Baydar, **Atatürk Diyor ki,** İstanbul, 1960, s.44.

1132 Atatürk bu cümleleri, Sadri Maksudi Arsal'ın **"Türk Dili"** adlı eserini okuduktan sonra, 2 Eylül 1930'da yazmıştır.Turan, **Atatürk ve Ulusal Dil,** s.23,24.

Atatürk TDK'nın kapılarının herkese açık olduğunu, dil üzerine kafa yoran herkesin TDK'nın bir üyesi sayılacağını bildirmiştir. TDK'nın çalışma yöntemi, Atatürk devrimlerine "jakoben" (baskıcı) diyenleri utandıracak türdendir. TDK'ın 26 Eylül 1932'de Dolmabahçe Sarayı'nda toplanan ilk kurultayından önce yayımlanan bildiride, "***Kadın, erkek her Türk yurttaş, Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin üyesidir. Kendini kurultaya çağrılmış saymalıdır***" denilmiştir.[1133]

2. 1935'de, Ankara'da, adını bizzat Atatürk'ün koyduğu Dil Tarih Coğrafya Fakültesi açılmıştır. DTCF, TDK ve TTK'yla birlikte Türk dilini ve Türk tarihini araştırmak amacıyla kurdurulmuştur.

3. Tarama çalışmaları yapılarak halk ağızlarında yaşamaya devam eden Türkçe sözcükler toplanmıştır. Tarama çalışmalarıyla toplanan bu dil malzemesi, "***Osmanlıcadan Türkçe'ye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi***" adıyla iki ciltte yayınlanmıştır.[1134]

4. Türkçe karşılıkları bulunamayan Arapça ve Farsça Sözcükler için "***Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu***" ve "***Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu***" hazırlanmıştır.

5. Atatürk 1936 yılında Türk dilinin dünyadaki en eski dillerden biri olduğunu iddia eden **Güneş Dil Teorisi'ni ileri sürmüştür.**

6. Atatürk'ün isteğiyle, Türk dilinin temel kaynakları yeni Türk harfleriyle basılmıştır. Örneğin, **"Divan-ü Lügat-it Türk"**, **"Kutagu Bilig"** gibi eserler tıpkıbasımları, metinleri, çevirileri ve dizinleriyle yayınlanmıştır.

7. Atatürk, 1932'den itibaren **"din dilini" de Türkçeleştirerek**, halkın başta kutsal kitap **Kuran** olmak üzere dininin temel kaynaklarını ulusal diliyle çok daha rahat bir şekilde öğrenmesini sağlamak istemiştir. Hutbelerin, ezanın, Kuran'ın Türkçeleştirilmesini sadece din penceresinden değil biraz da "dil" penceresinden değerlendirmek gereklidir. Atatürk'ün İslam dininin te-

1133 **Türk Dil Kurultayı**, İstanbul, 1937, s. 485.

1134 **Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi**, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, 1307 sayfa.

mel kaynaklarını ve din dilini Türkçeleştirmesi, "*Atatürk, Latin harflerini kabul ederek halkın İslam diniyle* **bağlarını** *koparmak istemiştir*" biçimindeki "yobaz yalanını" da boşa çıkarmaktadır. Çünkü, eğer Atatürk gerçekten böyle bir şey isteseydi hiçbir zaman din dilini Türkçeleştirmezdi.

8. Atatürk Çankaya Köşkü'nü adeta bir dil akademisi haline getirmiş, 1932-1938 arasında neredeyse her gece Atatürk'ün sofrasındaki kara tahtanın başında enine boyuna Türk dili ve Türk tarihi konuşulmuştur. Dil kurultaylarında okunacak bildiriler önce Çankaya sofralarına Atatürk'ün huzurunda okunmuş, burada tartışılmış, eleştirilmiş, sonra kurultaya sunulmuştur. Atatürk, Çankaya'daki dil sofraları dağıldıktan sonra sabahlara kadar Türk dili üzerinde çalışmış, bu çalışmaları sonunda çok sayıda sözcük türetmiştir. II. Dil Kurultayı'nda Prof. Pittard'ın eşine, "*Bir sözcüğün kökenini bulduğum zaman duyduğum mutluluk, Sakarya Savaşı'nı kazandığım zamanki mutluluğa eşittir*" diyerek kelime türetmeye ne kadar çok önem verdiğini göstermiştir.[1135] Atatürk'ün Türk dili konusundaki çalışmalarını, o sırada İsviçre'de Tarih doktorası yapan Manevi kızı Afet İnan'a yazdığı mektuplardan takip etmek mümkündür. Atatürk 23 Aralık 1937 tarihinde Afet İnan'a gönderdiği bir mektupta, "*Gece uğraştığımız, bildiğin gibi dil dersleri, gündüz de yalnız olarak aynı sorun üzerinde birkaç saat çalışıyorum.*" demiştir. Atatürk dil çalışmalarını Ulus gazetesinde de yayınlamıştır.

Atatürk, dil çalışmaları sonrasında, bugün de kullandığımız pek çok terim türetmiştir. İşte Atatürk'ün 1930'larda türettiği veya yeniden Türkçeye kazandırdığı o terimlerden bazıları:

1. Askerlikle ilgili terimler: 1. Er, 2.Subay, 3. Kurmay vb.

2. Değişik konulardaki terimler: 1.Genel, 2. Özel, 3. Evrensel, 4. Kutsal, 5. Önemli, 6. Arıtmak, 7. Isı, 8. Esenlik, 9. Erdem, 10. Kıvanç, 11. Konuk, 12. Tüm vb.[1136] Varsayım, Gerekçe, Belleten vb.

1135 Konur Ertop, "*Atatürk Devriminde Türk Dili*", **Atatürk ve Türk Dili**, No: 224, Ankara, 1963, s. 90.

1136 Turan, **age**, s.64.

3. Geometri ve matematik terimleri: 1. Açı, 2. Üçgen, 3.Kare, 4. Boyut, 5.Uzay, 6. Yüzey, 7. Çap, 8, Yarıçap, 9. Kesek, 10. Kesik, 11. Yay, 12. Çember, 13. Teğet, 14. Açıortay, 15. İçters açı, 16. Dışters açı, 17. Taban, 18. Eğik, 19. Kırık, 20. Çekül, 21. Yatay, 22. Dikey, 23. Düşey, 24. Yöndeş, 25. Konum, 26. Dörtgen, 27.Beşgen, 28. Köşegen, 29. Eşkenar, 30. İkizkenar, 31. Yanal, 32. Yamuk, 33. Artı, 34. Eksi, 35. Çarpı, 36. Bölü, 37. Eşit, 38.Toplam. 39. Oran, 40. Orantı, 41 Türev, 42. Alan, vb. 50'ye yakın terim.[1137]

4. Soyadları: 1. Akatürk, 2. Altay, 3. Arıkan, 4. Bozkurt, 5. Bozok, 6. Dirik, 7. Ergüven, 8. Gürer, 9. Güraru, 10. Mete, 11.Sülün, 12. Okan, 13. Okyar, 14. Özgören, 15. Peker, 16. Saydam, 17. Türker. 18. Tanrıöver, 19. Umay. 20. Üstündağ, 21. Güzelses, 22. Tuncak, 23. Saldıray, 24. Yıldıray, 25. İrdelp, 26. Aygen, 27. Ülkü, 28. Gökçen vb.[1138]

Bir Türkçe aşığı olan Atatürk, Arapça "Kemal" diye yazılan adını da "Kamal" diye yazmayı düşünmüştür bir ara...

Görüldüğü gibi Atatürk, Yazı ve Dil Devrimi'ne çok büyük bir önem vermiş, bu devrimin başarılı olabilmesi için, tarihimizde hiçbir devlet adamının etmediği kadar çok mücadele etmiştir. Geceleri sabahlara kadar dil çalışmaları yaparken, uykusuzluktan ve yorgunluktan kapanan gözlerini ıslak mendille silen ve arada bir soğuk duş alarak uyanık kalmaya çalışan Atatürk, son nefesini verinceye kadar Türkçeyle uğraşmıştır. Ölmeden önce ağzından dökülen son kelimeler arasında, "*Aman dil, yarabbi dil, dil...*" gibi kelimelerin olması, onun Türkçemize ne kadar gönülden bağlı olduğunun son kanıtı değil midir?.

Yazı ve Dil Devrimi'ne Dinsel Muhalefet

Atatürk'ün bütün devrimleri az çok tepkiyle karşılaşmıştır. Devrimlerin, yıllanmış ve kronikleşmiş alışkanlıkları bozması, bu tepkinin en önemli nedenlerinden biridir.

1137 **Cumhuriyet gazetesi Bilim Teknoloji Eki,** 11 Temmuz 2008.

1138 Eren Akçiçek, **Atatürk'ün Verdiği İsimler ve Soyadları Üstüne Bir Deneme.**

Türkiye'de yazı ve dil tartışmalarının yapıldığı Tanzimat döneminden beri Arap harflerinin ve Arapça-Farsça ağırlıklı Osmanlıcının Türkçenin yapısına uygun olmadığı, dolayısıyla yazı ve dil konusunda "ıslahat" (düzeltme) yapılmasını savunanlara karşı bir "dinsel tepki" hep var olmuştur.

Bu tepkinin temelinde ise başta Kuran olmak üzere İslamın temel kaynaklarının Arap harfleriyle yazılmış olması ve "orijinal din dilinin" Arapça olduğu düşüncesi yatmaktadır. Ancak Allah Kuran'da, "***Biz her elçiyi kendi kavminin diliyle gönderdik ki, onlara (emredilen şeyleri) açıklasın***" (**Kuran,** İbrahim, 14/4.) diyerek, her milletin "kendi diliyle" dininin gereklerini yerine getirmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak "bizim dinciler" anlaşılan Allah'a bile muhalefet etmekten çekinmemişlerdir!

Dinsel duyarlılığı yüksek, ancak buna karşın okuma-yazma oranı çok düşük olan Osmanlı toplumunda Arap harflerine ve Arapçaya teslim olmuş Osmanlıcadan vazgeçmek "din düşmanlığı" olarak görülmüştür.

Arap harflerinin kaldırılıp yerine Latin harflerinin konmasına karşı -Osmanlıdan beri yapılan muhalefeti bir kenara bırakıp- Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk'ün yanında yer alan, **Kâzım Karabekir Paşa**'nın direnişinden söz etmek istiyorum:

21 Şubat 1923'te İzmir'de Kâzım Karabekir Paşa'nın başkanlığında toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde, işçi delegelerden İzmirli Nazım ile iki arkadaşı Latin harflerinin kabulü yönünde bir önerge vermiştir. Bu önergeye şiddetle karşı çıkan kongre başkanı Kâzım Karabekir Paşa, "*Latin harfleri İslam birliğini bozar*" gerekçesiyle önergeyi reddetmiştir.[1139]

Kâzım Karabekir Paşa, daha sonra Hakimiyet-i Milliye gazetesine bir demeç vererek bu konudaki görüşlerini açıklamıştır. (5 Mart 1923). "***Latin Harflerini Kabul Etmeyiz***" başlığı altında yayınlanan demecinde Karabekir Paşa şunları söylemiştir:

1139 Türkiye'nin Latin harflerine geçmesinin İslam dünyasındaki yankıları için bkz. Orhan Koloğlu, **Cumhuriyet'in İlk Onbeş Yılı (1923-1938)**, İstanbul, 1999, s.275-280.

"Bu fikir bir zamanlar Avrupa'da doğdu. Bu akım önce orada başladı. Bizim İslam harflerimiz yeterli değilmiş. Bununla birlikte Latin harfleri alınmalıymış. Orda bazı arkadaşlarımız bu fikirden etkilendiler. Fakat sonuçta bunun felaketli olduğunu anladılar ve pişman oldular. Bu fikrin müthiş bir felaket olduğunu Arnavut kavmi de pek geç olarak anladı. Teessüfle arz ederim ki, Azerbaycanlı arkadaşlarımız da bu felakete bugün düştü. Bu konuda özel olarak bizden de fikir soranlar oluyor. Biz bunun kötülüğünü ve bu harflerin değiştirilmesinin bugün yeryüzünde yaşayan 350 milyon ehl-i İslama ait olduğunu söyledikse de onlar anlaşılmaz bir şekilde harflerin kabulü noktasına doğru yürüdüler. Arkadaşlar bugün hangi ecnebi ile görüşseniz ilk işiteceğiniz sözler: 'Türkçe gayet güzel bir dildir, kolaydır fakat harfleri fenadır.' Bunlar bütün ecnebilerin ağzında ve sizinle ilk görüşen bir ecnebinin size telkin edeceği şeylerdir. Ve bu fikir genellikle İslam dışı insanlardan oluşan bir takım tercümanlar aracılığıyla her tarafta ve özellikle İstanbul'da ecnebilere telkin edilmektedir...

Bugün bir kuvvet vardır ki, bu kuvvet bütün cihana karşı bir propagandayı yapıyor. Türk yazısı güçtür, okunamaz. Bendeniz bu meseleyle bizzat uğraştım ve Arnavutluk ihtilali içinde bulundum. Acaba bu Latince kabul edilebilir mi? Bu kabul edildiği gün memleket alt üst olur. Her şey bir tarafa, bizim kütüphanelerimizi dolduran mukaddes kitaplarımız, tarihimiz ve binlerce cilt eserlerimiz bu dille yazılmışken büsbütün başka bir şekilde olan bu harfleri kabul ettiğimiz gün, en büyük felakete, derhal bütün Avrupa'nın eline güzel bir silah vermiş olacak. Bunlar İslam alemine karşı diyeceklerdir ki, 'Türkler ecnebi yazısını kabul etmişler ve Hıristiyan olmuşlardır.' İşte düşmanlarımızın çalıştığı şeytanca fikir budur.

Sonra bizim dilimizi anlatacak hiçbir Latin harfi yoktur. Bugün Fransızca harfler o kadar karışıktır ki asla karşılayamaz. Bu mesele inceden inceye araştırılmıştır. İstirham ediyorum, zararlı olan – ki zararı özellikle İslam kavimleri çekmiştir- bu gibi meseleleri bırakalım, böyle fikirler içimize girmesin.

Sonra büsbütün dilsiz olur ve bütün İslam alemini üzerimize hücum ettirir ve kendi aramızda birbirimizi yeriz. Gerçi bu teklif, hiç şüphe etmiyorum ki, samimiyet ve iyi niyetle verilmiştir. Fakat, başka taraflardan da pek kaba fikirler içimize giriyor. Bunlardan kendimizi koruyalım."[1140]

Görüldüğü gibi Atatürk'ün silah arkadaşlarından Kâzım Karabekir Paşa çok açık bir şekilde Latin harflerine karşıdır. Karabekir'in Latin harflerine karşı olmasının temelinde **Arap harflerini İslamla özdeşleştirmesi** yatmaktadır. Karabekir'in, "Latin harflerinin bir Hıristiyan propagandası olduğu, bizi İslam dünyasından uzaklaştıracağı, tarihimizden koparacağı, Türkçeye uymayacağı, zararlı olduğu" biçimindeki görüşleri, Atatürk'ün nasıl bir "fikirsel yalnızlık" içinde olduğunun en açık kanıdır.

Karabekir'in Latin harfleri hakkındaki bu düşünceleri, bugün Cumhuriyet tarihi yalancılarının temel kaynağı durumundadır.

Bu noktada Atatürk'ün Nutuk'taki şu tespitinin ne kadar doğru olduğu bir kere daha anlaşılmaktadır:

"Milli Mücadeleye beraber başlayan yolculardan bazıları, milli hayatın bugünkü cumhuriyete ve cumhuriyet kanunlarına kadar gelen gelişmelerinde kendi fikir ve ruhlarının kavrama sınırları bittikçe bana direnmişler ve muhalefete geçmişlerdir. Ben milletin vicdanında sezdiğim büyük ilerleme kabiliyetini bir milli sır gibi vicdanımda taşıyarak, peyderpey bütün içtimai heyetimize tatbik etmek mecburiyetinde idim."

Anlaşılan Kâzım Karabekir Paşa da diğer bir çokları gibi *"Kendi fikir ve ruhunun kavrama sınırları bittikçe muhalefete geçmiştir."*

O günlerde Latin harflerine karşı olan üniversite hocaları bile vardır. Örneğin, **Prof. Fuat Köprülü**, Milli Mecmua'da yayınlanan "*Harf Meselesi*" başlıklı yazısında, Batı medeniyetine geçmek için Latin harflerini kabul etmenin yeterli olmadığını be-

1140 Ülkütaşır, **age**, s.42, 43. (Sadeleştirilmiştir.) Karabekir Paşa'nın bu demecine, Kılıçzade Hakkı **İçtihad** dergisinde, "*İzmir Kongresi'nde Latin Harfleri*" başlığı altında yayınladığı üç makaleyle cevap vermiştir. **İçtihat**, S.154-156.

lirtmiş ve Latin harflerinin alınmasının doğru olmayacağını ifade etmiştir.[1141]

Prof. Zeki Velidi Togan, Türk Yurdu dergisinde yayınlanan "*Türklerde Hars (Kültür) Buhranı*" adlı yazısında "***Harfler konusu, Latin harflerini kabul etmek suretiyle halledilecek olursa, bu yolun bir devlet içerisinde dört beş aydan fazla ömrü olamaz.***" demiştir.[1142] Bugün 2010 ve Türkiye'de hâlâ Latin harfleri kullanılıyor!

Dahası "Harf değişikliğini din değişikliği" zanneden bazı **Darülfünun hocaları** (!) "***Latin harfleriyle yazacağıma kalemimi kırarım***" diyerek, bilim insanına yakışmayacak biçimde Latin harflerine direnmiştir.[1143] Atatürk bu hocaların tamamını 1933 Üniversite reformuyla tasfiye etmiştir.

Latin harflerine dinsel pencereden saldıranlardan bir de **Said-i Nursi**'dir. Nursi, Latin harflerini "bidat" olarak adlandırmıştır:

"***Hz. Ali (r.a.) huruf-u ecnebiyi İslâmlar içinde cebren kabul ettirmek hadisesi ile ulemaü's-su'un bid'alara yardımlarından teessüfle bahsedip bu iki hadise ortasında irşadkârane bazılarından bahsediyor ki, o Sekine olan İsm-i Âzamla ecnebi hurufuna karşı mukabele ediyor. Hem ulemaü's-su'a muhalefet ediyor. İşte bu zamanda o adamlar Risale-i Nur şakirtleri ve naşirleri oldukları şüphesizdir. Çünkü onlardır ki hatt-ı Kur'ân'ı muhafaza ediyorlar ve bid'akâr bir kısım ulemalara karşı da mukavemet ediyorlar.***

O bid'alar ve acemî ve ecnebi hurufunun intişarı zamanı olan o ahirzamanın fena adamları bir kısım ülemaü's-su'dur ki; hırs sebebiyle batınlarını haramla doldurmak için bid'alara yardım ve fetva verenlerdir."

Latin harflerini, "bidat" yani "sonradan icat edilen ve dinen yasaklanan" diye adlandıran ve İslamın buna izin vermedi-

1141 Fuat Köprülü, "*Harf Meselesi*", **Milli Mecmua**, 1 Kanunuevvel (Aralık) 1926, Sa. 75.

1142 Zeki Velidi Togan, "*Türklerde Hars (Kültür) Buhranı*", **Türk Yurdu**, Kanunuevvel (Aralık) 1926, Sa. 24.

1143 Yalçın Kaya, **Bozkırdan Doğan Uygarlık**,- Köy Enstitüleri, C.1, İstanbul, 2001, s.83; Hacı Angı, **Atatürk İlkeleri ve Türk Devrimi**, 1983, s.37,38; Akçam, **age**, s.21, 119, 169.

ğini belirten Said-i Nursi, "*Şimdi ekser halk yalnız yeni hurufu (harfleri) bildikleri için, en çok risaleleri yeni hurufla (harflerle) tab etmek lâzım gelecek*" diyerek Risale-i Nurları'nı "gönül rahatlığıyla" Latin harfleriyle bastırabilmiştir.[1144]

Üniversite hocalarının bile "*Latin harfleriyle yazacağıma kalemimi kırarım*" dediği bir ülkede, "kerameti kendinden menkul" Said-i Nursi'nin Latin harflerine "bidat" demesini çok da yadırgamamak gerekir doğrusu!

Özeti şu ki: Atatürk, gerçekten de bu millete Allah'ın bir lütfudur...

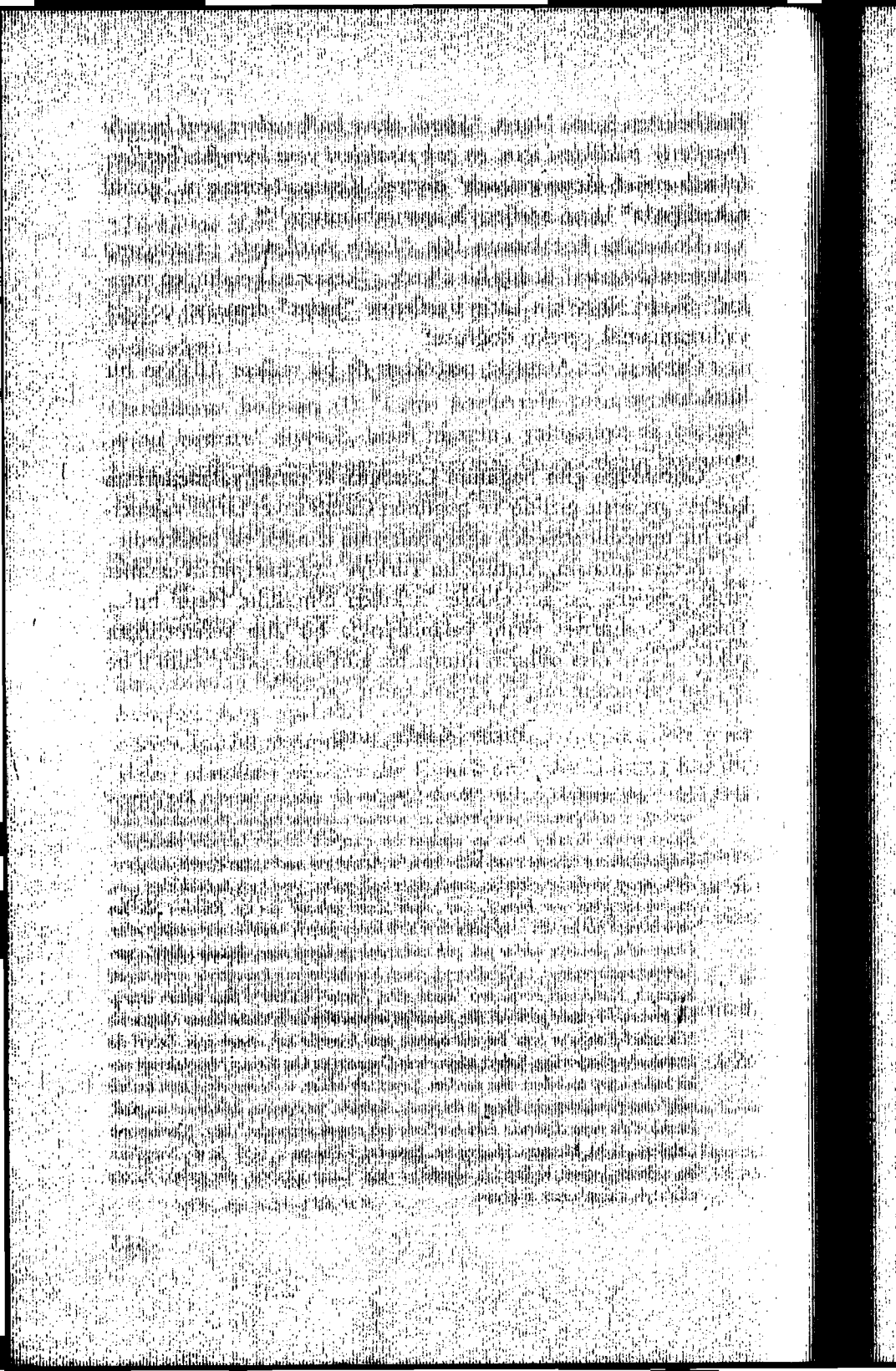
* * *

Görüldüğü gibi bugünün Cumhuriyet tarihi yalancılarının kökleri geçmişte gizlidir ve bugünün Cumhuriyet tarihi yalancıları hiç tereddüt etmeden ağababalarının izinden yürümektedir.

Benim amacım, Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'ni emanet ettiği gençlerin bu gerçeklerin farkında olmasıdır. Hepsi bu!... Yoksa Cumhuriyet tarihi yalancılarıyla bir alıp veremediğim yoktur. Nasıl olsa onların mumu bir gün sönecektir; çünkü ne de olsa yalancının mumu yatsıya kadar yanar...

Birinci Cildin Sonu

1144 İşte Nursi'nin açıklamaları: *"Risale-i Nur'un bir vazifesi huruf-u Kur'âniyeyi muhafaza olduğundan yeni hurufa zaruret derecesinde inşaallah müsaade olur. İkinci sebep: Risale-i Nur'un mühim bir vazifesi, âlem-i İslâmın ekseriyet-i mutlakasının yazısı ve hattı olan huruf-u Arabiyeyi muhafaza etmek olduğundan, tab' yoluyla işe girişilse, şimdi ekser halk yalnız yeni hurufu bildikleri için, en çok risaleleri yeni hurufla tab etmek lâzım gelecek. Bu ise, Risale-i Nur'un yeni hurufa bir fetvası olup şakirtleri de o kolay yazıyı tercih etmeye sebep olur. Onun için, şimdiye kadar pek çok müstehak ve lâyık iken, Risale-i Nur'a serbestiyet verilmemişti. Lillâhilhamd, şimdi hakikatlerinin kuvvetiyle serbestiyeti kazandı. Hattâ eski harfle tab' yasak iken, Âyetü'l-Kübrâ'yı bize teslim ettirip bir keramet-i ekber gösterdi.Biz şimdi gayet mühim ve herkese lâzım Meyve ile Hüccetü'l-Bâliğa'yı ikisi bir cilt olarak yeni hurufla tab etmek için Tahirî ile İstanbul'a gönderdim. Yalnız Meyve'nin Onuncu ve On Birinci Meselelerini vakit bulamayıp tashihsiz ona verdim. Şayet tab edilse, o iki meseleyi tam tashih edip ona gönderirsiniz. Hem o iki risale, dahilde, ya hariçte, âşikâre veya gizli, İstanbul'da veya dışarıda eski harflerle tab etmek lâzımdır."* Bkz. Kastamonu Lahikası, (130. Mektup, Haşiye) ve. Emirdağ Lâhikası-I, (49). Said-i Nursi'nin bu anlatım biçimi, kullandığı sözcükler değil Latin alfabesi, dünyadaki hiçbir alfabeyle anlaşılamaz doğrusu!

Kaynakça

1. Arşiv Belgeleri

ATESE Arşivi, Koleksiyon, ISH, Kutu 119, Gömlek 43, Belge, 43-2, No 4265; **Askeri Tarih Belgeleri Dergisi**, ATESE, Ankara, 2003, S. s. 94,95.

ATASE, Arş. 1-16, Klas. 185, Dos. 21-91, F.93; **ATASE Arş.** 6-2132, Klas.383, Dos..43-12-6, F.34.

ATASE, Arş.I-4282, Kls, 593, Dos. 14A-137, F.19.

2. Kitaplar, Makaleler, Yazılar

"*Abdülmecit Hilafeti Satacaktı*", **Tempo dergisi**, 9 Mart 2006.

Adıvar, Halide Edip, **Türk'ün Ateşle İmtihanı**, İstanbul,1962.

Akçam, Alper, **Anadolu Rönesansı Esas Duruşta**, Ankara, 2009.

Akçiçek, Eren, **Atatürk'ün Verdiği İsimler ve Soyadları Üstüne Bir Deneme.**

Aköz, Emre, "*X,W,Q Harflerini Alfabeye Almaya Hazır mısınız?*" **Sabah,** 2 Temmuz 2010.

Aksan, Doğan, **Türkiye Türkçesi'nin Dünü, Bugünü, Yarını**, 2.bs, İstanbul, 2001.

Akşin, Sina, **İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele**, C.I, 2.bs, İstanbul, 1992.

Akşin, Sina, **Kısa Türkiye Tarihi**, 2 cilt İstanbul, 2007.

Akyıldız, Cengiz, "*Asya'dan Avrupa'ya Ana Çizgileriyle Eski Türk Uygarlık Eserleri*" **Tarihten Bir Kesit Etrüskler, (24 Haziran 2007, Bodrun)**, Sempozyum Bildirileri, Ankara, 2008, s. 193-196.

Altuğ, Yılmaz, **Türk İnkılap Tarihi**, 7.bs, İstanbul, 1992.

Amanjolov, A.S.. "*RIInopodopnaya nadpis iz Sakskogo zahoroneniya bliz Alma-Atı*". Vestnik Akademiya Nauk Kazakskoy SSR, No 2. 197 ı. s.64-66.

Anadolu'da Yunan Zulmü ve Vahşeti, C.I, Ankara, 1338.

Angı, Hacı, **Atatürk İlkeleri ve Türk Devrimi,** 1983.

Apak, Rahmi, **Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları,** Ankara, 1957.

Aralov, S. İ. **Vospomindni Sovietskago Diplomato (Sovyet Diplomatı'nın Hatırları)** 1922-1923, Moskova, 1960.

Arıburnu, Kemal, **Milli Mücadele'de İstanbul Mitingleri,** İstanbul, 1975.

Arıkoğlu, Damar, **Hatıralarım,** İstanbul, 1961.

Arsan, Nimet, **Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri,** Ankara, 1964.

Arslan, Abidin, **Atatürk ve Adana,** 1984, s.2, (16.5.1984 tarihinde Adana Müze Müdürlüğü'ne sunulmak üzere hazırlanmış rapor).

Aslı Yazıcıoğlu'nun Feyza Hepçilingirler'le Söyleşisi, "*Bilim Dili Olarak Türkçe*", **Bilim ve Ütopya,** Nisan, 2006, s.24.

Atatürk ve Türk Dili, Belgeler, C.I, Ankara, 1992.

Atatürk, Gazi Mustafa Kemal, **Nutuk,** C.I, Ankara, 1989.

Atatürk'ün Bütün Eserleri, C.15, İstanbul, 1998.

Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar, C.10, 24,Ankara, 2001.

Atatürk'ün TBMM Açık ve Gizli Oturumlardaki Konuşmaları, Ankara, 1981.

Atatürk", **İslam Ansiklopedisi,** C.I, s.730.

Atay, Falih Rıfkı, **Atatürk'ün Bana Anlattıkları,** İstanbul, 1998.

Atay, Falih Rıfkı, **Çankaya,** Pozitif Yayınları, 2006.

Atman, Ahmet Midillili, **Milli Mücadele,** Ankara, 1928.

Atsız, Nihal, **Türk Ülküsü,** İstanbul, 1958.

Avcıoğlu, Doğan, **Milli Kurtuluş Tarihi,** 4 cilt, İstanbul, 1998.

Avcıoğlu, Doğan, **Türkiye'nin Düzeni,** C.I, 4.bs, İstanbul, 1969.

Aybars, Ergun, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi,** C.I, İstanbul, 2008.

Ayda, Adile, **Etrüskler Türk Müydü?** Ankara, 1974.

Aydemir, Şevket Süreyya, **Tek Adam,** C.I, 29.bs, İstanbul, 2009; İstanbul, 1999.

Aydın, Mesut, **Milli Mücadele Yıllarında İstanbul'da Faaliyet Gösteren Gizli Gruplar**, A.Ü. Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 1989.

Aydoğan, Metin, **Mustafa Kemal ve Kurtuluş Savaşı**, 23.bs. İzmir, 2006.

Ayhan, Yusuf, **Mustafa Kemal'in Pozantı Kongresi ve Adana'nın Kurtuluşu**, Adana, 1963.

B. Sven - Jansson, F. **Runinskrifter i Sverige** AWE / Gebers 1963 İngilizce baskısı, **Runes in Sweden Royal Academy of Letters** ... GIDLUNDS Wärnamo / Sweden 1987.

Bakkal, Cevat, "*Mütareke Döneminde Kurulan Fırkalar ve Teceddüt Fırkası*", **Askeri Tarih Bülteni**, Yıl 25, S.48, Şubat, 2000, s.118

Bardakçı, Murat, "*Birinci Cumhuriyetçilere Dev Bir Hizmet*", **Hürriyet**, 12 Mayıs 1996.

Bardakçı, Murat, **Show dergisi**, 30 Nisan 1995, S.111.

Başkaya, Fikret, **Paradigmanın İflası**, "*Resmi İdeolojinin Eleştirisine Giriş*", İstanbul, 1991.

Bayar, Celal, **Ben de Yazdım**, 8 cilt, İstanbul, 1972.

Baydar, Mustafa, **Atatürk Diyor ki**, İstanbul, 1960.

Baykara, Tuncer, **Milli Mücadele**, Ankara, 1985.

Bayur, Yusuf Hikmet, **Atatürk, Hayatı ve Eseri**, C.I, Ankara, 1997; Ankara, 1991.

Bayur, Yusuf Hikmet, **Türk İnkılabı Tarihi**, 4.bs, C.2, Ankara, 1991.

Belen, Fahri, **Türk Kurtuluş Savaşı**, 2.bs, Ankara, 1983.

Benazus, Henri, **Saltanattan Cumhuriyete Vahdettin ve Mustafa Kemal**, İstanbul, 2010.

Berber, Engin, **Kurtuluş Savaşı'nda Mustafa Kemal ve Vahdettin**, Ankara, 1998.

Berkes, Niyazi, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, İstanbul, 2002.

Bıyıklıoğlu, Tevfik, **Atatürk Anadolu'da (1919-1921)**, Ankara, 1959.

Bıyıklıoğlu, Tevfik, **Trakya'ya Milli Mücadele**, 2.bs, Ankara, 1987.

Bolak, Vehbi, "*Hatırat*", **Balıkesir Postası**, 16 Nisan 1950.

Borak, Sadi, **Atatürk'ün İstanbul'daki Çalışmaları (1899-16 Mayıs 1919)**, 2.bs, İstanbul, 1998.

Borak, Sadi, **Atatürk'ün Resmi Yayınlara Girmemiş Söylev ve Demeçleri**, İstanbul, 1997.

Bozdağ İsmet, **Kemal Tahir'in Sohbetleri**, İstanbul, 2003.

Bozgeyik, Burhan, **Çerkez Ethem, Hain Mi Kahraman Mı?** 2.bs, İstanbul, 1991.

Bölükbaşı, Rıza Tevfik, **Biraz da Ben Konuşayım**, İstanbul, 1993.

Cebesoy, Ali Fuat, **Milli Mücadele Hatırları**, İstanbul, 2000.

Cebesoy, Ali Fuat, **Sınıf Arkadaşım Atatürk**, İstanbul, ty.

Celal Nuri, **Tarihi İstikbal**, C,2, İstanbul, 1912.

Celal Nuri, **Tarih-i Tedenniyat-ı Osmaniye Mukadderat-ı Tarihiye**, 2.bs, İstanbul, 1912.

Cezar, Yavuz, **Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi**, İstanbul, 1986,

Cumhuriyet Gazetesi Bilim Teknoloji Eki, 11 Temmuz 2008.

Çakmak A. Nedim, **İşgal Günlerinde İşbirlikçiler**, "*Hüsnüyadis Hortladı*", 5.bs, İstanbul, 2006.

Çarıklı, Hacım Muhittin, **Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri**, Ankara, 1967.

Çerkez Ethem, **Anılarım**, Berfin Yayınları, İstanbul, 2000.

Çerkez Ethem'in Hatıraları, Dünya Gazetesi Yayınları, İstanbul, 1962.

Çetiner, Yılmaz, **Son Padişah Vahdettin**, 7.bs, İstanbul, 1993.

Danişmend, İ. Hami, **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, C.4, İstanbul, 1961; İstanbul, 1947.

Demirel, Emin, **Teşkilat-ı Mahsusa'dan Günümüze Gizli Servisler**, İstanbul, 2002.

Deny, J. ***Principes de Grammaire turque (Turk de Turquie)***, Paris, 1955.

Dilipak, Abdurrahman, **Cumhuriyete Giden Yol**, İstanbul, ty.

Doğan, İsmail "*Etrüsk Yazısının Kaynağı Türk (Göktürk) Yazısı*", **Tarihten Bir Kesit Etrüskler, (24 Haziran 2007, Bodrum)**, Sempozyum Bildirileri, Ankara, 2008, s.170.

Doğan, İsmail, **Doğu Avrupa'da Göktürk (Runik) İşaretli Yazıtlar**, Ankara, 2000.

Dönmez, Cengiz, **Milli Mücadele'ye Karşı Bir Cemiyet: İngiliz Muhipleri Cemiyeti**, 2.bs, Ankara, 2008.

Dursunoğlu, Cevat, **Milli Mücadele'de Erzurum**, Ankara, 1964.

Duru, Orhan, **Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları**, İstanbul, 1979.

E, Adamov E. **Sovyet Devlet Arşivi Gizli Belgelerinde Anadolu'nun Taksim Planı**, Çev. Rahmi Apak, 2.bs, İstanbul, 1972.

Efe, Ahmet, **Çerkez Ethem**, İstanbul, 2006.

Eğilmez, Ş. **Milli Mücadele'de Bursa**, İstanbul, 1981.

Ener, Kasım, **Çukurova, Kurtuluş Savaşı'nda Adana Cephesi**, Ankara, 1970.

Ergin, Muharrem, "*Türklerde Yazı ve Alfabeler*", **Türk Dünyası El Kitabı**, Ankara 1976, 340-376.

Ergin, Muharrem, **Orhun Abideleri**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1988.

Erikan, Celal, **Kurtuluş Savaşı Tarihi**, İstanbul, 2008; İstanbul, 1971.

Ersem, Mustafa, "*Balıkesir Kongrelerinin Milli Mücadele'ye Yaptığı Etkiler*", **Askeri Tarih Bülteni**, ATESE, Ankara, 2002, S.53, s.134.

Ertop, Konur, "*Atatürk Devriminde Türk Dili*", **Atatürk ve Türk Dili**, No: 224, Ankara, 1963, s. 90.

Esmer, A. Şükrü, "*Vahdettin'le San Remo'da Bir Karşılaşma*", **Yakın Tarihimiz**, C.4, s.215-217.

"*Etrüskler Türk'tür*", *(Ferrara Üniversitesi Genetik Analiz Raporu)*, **Töre Dergisi**, S.2005/2.

Evans, Lavrence, **Türkiye'nin Paylaşılması (1914-1924)**, Çev. Tevfik Alanay, İstanbul, 1972.

Evliya Çelebi, ***Seyahatname,*** İstanbul, 1935.

"*Fevzi Çakmak'ın Hatıraları*", **Hürriyet**, 15 Nisan 1973.

Girici, A. Gani, **Derlediğimiz Hatıraları**, (20 Ağustos 1986), Adana, 1986,

Girici, Gani ,"*Çukurova'nın İşgali ve Milli Mücadele'nin Önemli Olayları*", **Yeni Adana**, 26-30 Aralık 1977, Adana, 1977.

Girici, Gani, "*Adana Vilayeti Nasıl Kurulmuştu? Ve Atatürk İle İlk Görüşmem*", **Çukurova**, 5 Ağustos 1982, Adana, 1982.

Girici, Gani, "*İşgal ve Milli Mücadele Hatıraları, Ahmet Remzi Yüreğir'in Kurtuluş Anılarından*", **Yeni Adana**, Aralık 1978, Adana, 1978.

Girici, Gani, "*Kilikya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde Kimler Vazife Aldı?*" Yeni Adana, 21 Aralık 1977, Adana, 1977.

Goloğlu, Mahmut, **Cumhuriyete Doğru, (1921-1922)**, Ankara, 1971.

Goloğlu, Mahmut, **Milli Mücadele Tarihi**, C.II, Ankara, 1970.

Gökbilgin, Tayip, **Milli Mücadele Başlarken**, C.I, Ankara, 1959; C.II, Ankara, 1965.

Göyünç, Nejat, "*Milli Mücadele'de Sivil ve Askeri İdare İlişkileri*", İkinci Askeri Tarih Semineri Bildiriler, Ankara, 1985, s.218.

Göztepe, Tarık Mümtaz, Vahdettin Gurbet Cehenneminde, İstanbul, 1968; İstanbul, 1969.

Günal, Bülent, "*Vahdettin, Kurtuluş Savaşı'nda Mustafa Kemal'e Destek Oldu mu? Ne Desteği, Mektuplarında Atatürk'e Küfür Bile Ediyor*", *Prof Metin Hülagü İle Röportaj*, Vatan, 26 Kasım 2007, s.17.

Gürer, Turgut, Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer, "*Cepheden Meclise Büyük Önder İle 24 Yıl*", İstanbul, 2006.

Gürgün, Abdullah, "*İskandinavların Türk Ataları*" Bilim ve Ütopya Dergisi, S.179, Nisan 2009, s. 4-12.

Halil Menteşe'nin Anıları, İstanbul, 1986.

Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S.13, 14, 18, 22, 29, 37, 73, 115

Hatipoğlu, Süleyman, Türk- Fransız Mücadelesi, "*Orta Toros Geçitleri 1915-1921*", Ankara, 2001.

Hatipoğlu, Fevzi, "*Hatırat*", Balıkesir Postası, 22 Mart 1945.

Hüseyin Cahit, "*Arnavut Hurufatı*" Tanin, 20 Kanunusani 1910.

Irmak, Sadi, Atatürk, "*Bir Çağın Açılışı*", İstanbul, 1984.

Işık, Haluk, "*Benim Adım İzmir*", İşgalden Kurtuluşa İzmir, Cumhuriyet Gazetesi Özel Eki, İstanbul, 2007, s.107.

İbnül Emin-Mahmut Kemal İnal, Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar, İstanbul, 1953.

İçtihad, 154 (1923), 3175); 155 (1923), 3196).

İlgürel, Müçteba, Milli Mücadele'de Balıkesir Kongreleri, İstanbul, 1999.

İlhan, Atilla "*İşin İçindeki İşler!*", Cumhuriyet,

İnal, Mahmut Kemal, Son Sadrazamlar, C.IV, İstanbul, 1982.

İnalcık, Halil, Atatürk ve Demokratik Türkiye, İstanbul, 2007.

Jaeschke, Gotthard Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri, Çev. Cemal Köprülü, Ankara, 1991; C.4, Ankara, 1971.

Kandemir, Feridun, "*Atatürk'ün Askerliği*", Atatürk, XV. Ölüm Yılı Hatırası, İstanbul, 1953, s. 6,7.

Kandemir, Feridun, Hatıraları ve Söylemedikleri İle Rauf Orbay, İstanbul, 1965.

Kansu, Mazhar Müfit, Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Berber, 2 cilt, Ankara, 1997.

Karabekir, Kazım, **İstiklal Harbimiz**, 2.bs, İstanbul, 1969.

Karabekir, Kazım, **İstiklal Harbimizin Esasları**, İstanbul, 1957.

Karal, Enver Ziya, "*Osmanlı Tarihinde Türk Dili Sorunu*", **Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe**" Ankara, 2001.

Karay, Refik Halit, **Minelbab İlel Mihrab**, İstanbul, 1964.

Kaya, Yalçın, **Bozkırdan Doğan Uygarlık,- Köy Enstitüleri**, C.1, İstanbul, 2001.

Kayra, Cahit, **Sevr Dosyası**, "*Nasıl Yapıldı, Nasıl Yırtıldı?*", 2.bs, İstanbul, 2004.

Keşfi, **Selim-name**, Süleymaniye Kütüphanesi, Ktb. Esad Ef.No, 2147, Vr, 11a

Kısakürek, Necip Fazıl, **Vahüdiddin**, İstanbul, 1968.

Kısakürek, Necip Fazıl, **Vatan Haini Değil, Büyük Vatan Dostu Sultan Vahdettin**, İstanbul, 1975.

Kinross, Lord, **Atatürk**, "*Bir Milletin Yeniden Doğuşu*," 12 bs. İstanbul, 1994.

Kocatürk, Utkan, **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, Ankara, 1984.

Koloğlu, Orhan, **Cumhuriyet'in İlk Onbeş Yılı (1923-1938)**, İstanbul, 1999.

Koloğlu, Orhan, **Gazi'nin Çağında İslam Dünyası**, İstanbul, 1994.

Komisyon, **Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, 8.bs, Ankara, 2006.

Komisyon, **Türk Düşünce Hayatı**, Haz. Muharrem Sevil, Hece Yayınları, Ankara, 2006.

Komisyon, **Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri**, 6. bs. Siyasal Kitabevi, Ankara, 2006,

Korkmaz, Zeynep, "*Atatürk ve Türk Dili*", **Türk Dili Dergisi**, S.655, Temmuz, 2006.

Korkmaz, Cemil Hakan, **Kurtuluş Savaşı'nın İkinci Cephesi İç İsyanlar**, İstanbul, 2008.

Köprülü, Fuat, "*Harf Meselesi*", **Milli Mecmua**, 1 Kanunuevvel (Aralık) 1926, Sa. 75.

Kutay, Cemal, **Çerkez Ethem Dosyası**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1973.

Kutay, Cemal, **Çerkez Ethem Dosyası**, C.2, İstanbul, 1956.

Kutay, Cemal, **Çerkez Ethem Hadisesi**, 2. Cilt, Tarih Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, 1955, 1956.

Kutay, Cemal, **Kurtuluşun Kuvvacı Din Adamları**, İstanbul, 1998.

Küçük, Yalçın, **Aydın Üzerine Tezler**, CII, İstanbul, 1987.

Küçük, Yalçın, **Türkiye Üzerine Tezler**, C.2 ve 5, 3.bs, İstanbul, 1987; İstanbul, 1992.

Küçükömer, İdris, **Bütün Eserleri**, C.5, İstanbul, 1994.

Kürkçüoğlu, Ömer, **Türk İngiliz İlişkileri**, Ankara, 1978.

Kürüm, Turgay,"*İskandinav Runik Yazısının Kökeni*", **Bilim ve Ütopya Dergisi**, S.179, Nisan 2009, s. 19-22.

"*Latin Harfleri*", **Hürriyet-i Fikriye**, 7 (20 Mart 1330); 8 (2 7 Mart 1330); 9 (3 Nisan 1330); 11 (17 Nisan 1330); 12 (24 Nisan 1330).

Lewis, Bernard, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, 5.bs, Ankara, 1993.

Lütfi Bey, **Osmanlı Sarayı'nın Son Günleri**, Hz. Ş. Kutlu, İstanbul, 1978.

Lütfi Simavi, **Osmanlı Sarayı'nın Son Günleri**, İstanbul, 1972.

Mango, Andrew, **Atatürk**, Londra, 1991.

Mehmet Arif, **Anadolu İnkılabı**, 1919-1923, İstanbul, 1340.

Memiş, Ekrem, "*Etrüsk Kavminin Oluşumunda Troyalıların ve İskitlerin (Sakalar) Rolü*", **Tarihten Bir Kesit Etrüskler, 2-4 Haziran 2007, Bodrum**, TTK Yayınları, Ankara, 2008,s. 107-112.

Mevlanzade Rıfat, **Türkiye İnkılabı'nın İçyüzü**, İstanbul, 2000.

Meydan, Sinan, **Atatürk İle Allah Arasında**, "*Bir Ömrün Öteki Hikayesi*", 3.bs, İstanbul, 2009.

Meydan, Sinan, **Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları**, "*Parola Nuh*", İstanbul, 2009.

Mısıroğlu, Kadir, **Osmanoğullarının Dramı**, 6.bs, İstanbul, 1992.

Mısıroğlu, Kadir, **Geçmişi ve Geleceği İle Hilafet**, İstanbul, 1993.

Mısıroğlu, Kadir, **Lozan, Zafer mi Hezimet mi?**, 3.bs, C.1, İstanbul, 1992.

Mirkelamoğlu, Necip, **Atatürkçü Düşünce ve Uygulamada Din ve Laiklik**, 2000.

Mumcu, Ahmet, **Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi**, İstanbul, 1992; İstanbul, 1996.

Mumcu, Uğur, **Kürt-İslam Ayaklanması**, 5.bs, İstanbul, 1993.

Mutlu, M. Ünal, "*Sümerce ve Etrüskçe Arkaik Türk Dilleridir*", **Tarihten Bir Kesit Etrüskler, 2-4 Haziran 2007, Bodrum**, TTK Yayınları, Ankara, 2008, s.121,122.

Münif Paşa,"*Eser-i Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye*" **Mecmua-i Fünun**, Sene 2, İstanbul 1280/1868, Sayı 14, s.69-77.

Nedim, Ahmed, **Ahmet Rıza Bey'in Anıları**, İstanbul, 1988.

Nişanyan, Sevan, **Yanlış Cumhuriyet**, İstanbul, 2008.

Okday, İ. Hakkı, **Yanya'dan Ankara'ya**, 2.bs, İstanbul, 1994.

Okyar, Fethi, **Üç Devirde Bir Adam**, Haz. Cemal Kutay, İstanbul, 1980.

Olcay, Osman, **Sevres Andlaşması'na Doğru**, Ankara, 1981.

Oral, Mustafa, "*Atatürk'ün Geniş Cephe Stratejisi Çerçevesinde Birinci TBMM'de Hilafet ve Saltanat Meselesi*", **Askeri Tarih Bülteni**, Ankara, 2002, S.53, s.127.

Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934.

Osmanoğlu, Şadiye, **Hayatımın Acı ve Tatlı Günleri**, İstanbul, 1966.

Öke, Mim Kemal, **Musul Meselesi Kronolojisi, (1918-1925)** , 2.bs. İstanbul, 1991.

Öndeş, O. "*Vahdettin Malta'da*", **Hayat Tarih**, Mart 1971, S.37.

Özakman, Turgut , **Vahdettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele**, 6.bs, Ankara, 2007..

Özalp, Kazım, **Milli Mücadele, 1919-1922**, CI, Ankara, 1988; Ankara, 1971.

Özerdim, Sami N. **Yazı Devriminin Öyküsü**, Ağustos, 1998.

Özsoy, Osman, **Kurtuluş Savaşı'nın Perde Arkası**, İstanbul, 1999.

Öztürk, Kazım, **Atatürk'ün Açık ve Gizli Oturumlardaki Konuşmaları**, C.I, Ankara, 1981.

Öztürk, Yaşar Nuri, **Allah İle Aldatmak**, 9.bs, İstanbul, 2008.

Özverim, Melda, **Mustafa Kemal ve Corinne Lütfü**, *"Bir Dostluğun Öyküsü"*, 2. bs, İstanbul, 1998.

Pakalın, M. Z. **Osmanlı Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, "*Hazineyi Hümayun*", *"Hazineyi Hassa" "Ceb-i Humayun"* maddeleri.

Saidi Nursi'nin **Kastamonu Lahikası, 130. Mektup Haşiye ve Emirdağ Lahikası.**

Sakin, Serdar, "*Ulusal Mücadele Döneminde Mustafa Kemal Atatürk, Demokrasi, Ulusal Hakimiyet, Ulusal İrade Kavramları Üzerine Bir Deneme*", **Atatürk Haftası Armağanı**, Genelkurmay ATESE Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s.139.

Salışık, Selahattin, **Kurtuluş Savaşı'nın Gizli Örgütü M.M. Grubu**, İstanbul, 1999.

Saral, Hulki- Saral, Tosun, **Vatan Nasıl Kurtarıldı?** Ankara, 1970.

Saray, Mehmet, **Türk Dünyasında Dil ve Kültür Birliği**, İstanbul, 1993.

Sarıhan, Zeki **Kurtuluş Savaşı Günlüğü**, 4 cilt, Ankara, 1982.

Sarıhan, Zeki, **Kurtuluş Savaşı'nda İkili İktidar**, İstanbul, 2000.

Sarıhan, Zeki, "*Çerkez Ethem ve Günümüzün Çerkez Ethemcileri*", **Türkiye Gerçeği dergisi**, S.18, Ağustos, 1980.

Selek Sabahattin, **Anadolu İhtilali**, 2 cilt, 11, bs., İstanbul, 2004.

Sertoğlu, M. **Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi**, C.I, s.137 vd..

Smith, Michael Llewellyn, **Anadolu üzerindeki Göz**, İstanbul, 1978.

Sofuoğlu, Adnan, **Kuvayı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu, (1919-1921)**, Ankara, 1994.

Sonyel, Salahi R. "*Son Osmanlı Padişahı Vahdettin ve İngilizler*", **Belleten**, XLIX/154, 1975, s.257-264.

Sonyel, Salahi R, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika**, C.I, 3.bs, Ankara, 1995.

Sonyel, Salahi R. **Mustafa Kemal Atatürk ve Kurtuluş Savaşı**, C.I, Ankara, 2008.

Sonyel, Salahi, R. **Gizli Belgelerle Mustafa Kemal, Vahdettin ve Kurtuluş Savaşı**, Ankara, 2007.

Soyak, Hasan Rıza, **Atatürk'ten Hatıralar**, C.I, İstanbul, 1973.

Soysal, İlhami, **Kurtuluş Savaşı'nda İşbirlikçiler**, 2. bs, İstanbul, 2008.

Sürgevil, Sabri, "*İzmir'in İşgali*", **İşgalden Kurtuluşa İzmir**, Cumhuriyet Gazetesi Özel Eki, İstanbul, 2007, s.20.

Şahingöz, Mehmet, **İzmir, İstanbul ve Maraş'ın İşgaline Tepkiler**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1986.

Şapolyo, Enver Behnan, **Osmanlı Sultanları Tarihi**, İstanbul, 1961.

Şehidoğlu, Süreyya, **Milli Mücadele'de Adapazarı, Bolu, Düzce, Hendek ve Yöresi Ayaklanmaları**, Ankara, 1970.

Şengözen, Vasfi, **Osmanoğulları'nın Varlıkları ve II. Abdülha-mit'in Emlakı**, Ankara, 1982.

Şerbak,.A.M. "*Türk Runik Yazısının Yayılmasına Dair*", **TDAY Belleten 1990**, Ankara, 1994, s.183.

Şimşir, Bilal N. **Türk Harf Devrimi Üzerine İncelemeler**, Ankara, 2006.

Şimşir, Bilal N. "*Vahdettin'in Kaçışı ve Sonu*", **Cumhuriyet** gazetesi, 28 Kasım 1973.

Şimşir, Bilal N. **İngiliz Belgelerinde Atatürk**, C.II, Ankara, 1992.

Şimşir, Bilal N. **Malta Sürgünleri**, 2.bs, Ankara, 1985; İstanbul, 1976.

Tabakoğlu, Ahmet, **Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi**, İstanbul, 1985.

Tanör, Bülent, **Kurtuluş Üzerine 10 Konferans**, İstanbul, 1995.

Tansel, Fevziye Abdullah,"*Arap Harflerinin Islah ve Değiştirilmesi Hakkında İlk Teşebbüsler ve Neticeleri*", **Belleten**, 1953, C.XVII, s.223-249.

Tansel, Selahattin, **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, 4 cilt, İstanbul, 1991.

Tansu, Semih Nafiz, **Madalyon'un Tersi**, "*Avlonyalı Cemalettin Paşa'nın Hatıraları*", İstanbul, 1970.

Tarcan, Haluk, **Tarihin Başladığı Ön Türk Uygarlığı**, "*Resmi Tarihin Çöküşü*", 2.bs, İstanbul, 2004.

Tarih Vesikaları Dergisi, S.18, 37.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, C.I.

TBMM Zabıt Cerideleri, C.1, 10, 11,24.

"*Teke Tek Programı*", Habertürk Tv, 25 Mart 2010.

Tengirşek, Yusuf Kemal, **Vatan Hizmetinde**, İstanbul, 1967.

Tevetoğlu, Fethi, "*Karakol Cemiyeti*" maddesi, **Türk Ansiklopedisi**, C.XXI, Ankara, 1970, s. 293.

Tevetoğlu, Fethi, **Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar**, 2.bs, Ankara,1991.

Tezer, Şükrü, **Atatürk'ün Hatıra Defteri**, Ankara, 1972.

Togan, Zeki Velidi,"*Türklerde Hars (Kültür) Buhranı*", **Türk Yurdu**, Kanunuevvel (Aralık) 1926, Sa. 24.

Tunaya, Tarık Zafer, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, 2.bs. İstanbul, 1981.

Tunç, Salih, "*Mütareke Dönemi Aydınlarından Müderris Ahmet Selahattin Bey'in İstiklalci Fikirleri*" **Askeri Tarih Bülteni**, Ankara, 2001, S.50, s.122.

Turan, Şerafettin, **Atatürk ve Ulusal Dil**, Eylül 1998.

Turan, Şerafettin, **Mustafa Kemal Atatürk,** "*Kendine Özgü Bir Yaşam ve Kişilik*", 2.bs, Ankara, 2008.

Turan, Şerafettin, **Türk Devrim Tarihi**, 2. Kitap, 2.bs, İstanbul, 1998.

Turan, Şerefettin, **İsmet İnönü, Yaşamı Dönemi ve Kişiliği,** Ankara, 2000.

Türk Dil Kurultayı, İstanbul, 1937.

Türk İstiklal Harbi, Genelkurmay Yayını, C.2, 4, 6.

Türkgeldi, Ali Fuat, **Görüp İşittiklerim,** Ankara, 1951.

Türkmen, Zekeriya, "*Milli Mücadele Yıllarında İstanbul Mitingleri*", **Askeri Tarih Bülteni,** Ankara, 2000, S.48, s.131.

Uçarol, Rifat, **Siyasi Tarih (1789-1994),** 4.bs, İstanbul, 1995.

Ulubelen, Erol, **İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye,** İstanbul, 1967.

Us, Asım, **Gördüklerim, Duyduklarım, Duygularım,** İstanbul, 1964.

Uzunçarşılı, İsmail. H. **Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı,** Ankara, 1988.

Ülkütaşır, M. Şakir, **Atatürk ve Harf Devrimi,** Mart, 1998.

Vryonis, S. ***The Decline of Medival Hellenism in Asia Minör,*** Berkeley - Los Angeles-London, 1971.

Walder, David, **Çanakkale Olayı,** Çev. M.A. Kayabal, İstanbul, 1970, 1971

Yakın Tarihimiz, C.3, 388.

Yunus Nadi, **Ankara'nın İlk Günleri,** İstanbul, 1955.

Yunus Nadi, **Çerkez Ethem Kuvveti'nin İhaneti,** İstanbul, 1955.

Yunus Nadi, **Kurtuluş Savaşı Anıları,** İstanbul, 1979.

Yurtsever, Serdar, **Milli Mücadele Dönemi'nde İstihbarat Faaliyetleri,** "*Örnek Olay İncelemeleri*", Ankara, 2008.

Yücer, Saime, "*Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a Çıkışı ve Geri Çağrılması Üzerine Bir İnceleme*", **Askeri Tarih Bülteni,** Ankara, 2001, S.51, s.141.

Zürcher, Eric Zan, **Milli Mücadele'de İttihatçılık,** 2.bs, İstanbul, 1995.

3. Gazeteler

Akın gazetesi, 20 Mayıs 1948.

Akşam, 14, 23 Kasım 1918; 21 Temmuz 1919; 12, 14 Ağustos 1919.

Alemdar, 5, 25 Mart 1919; 7, 16 Temmuz 1919; 27 Ağustos 1919; 3 Ekim 1919; 11, 13 Mayıs 1920.

Ati, 6,7, 10 Kasım 1918.

Balıkesir Postası, 22 Mart 1945; 16 Nisan 1950.

Cumhuriyet, 28 Kasım 1973.

Çukurova Gazetesi, 5 Ağustos 1982.

Dersaadet, 22 Ekim 1920.

Hadisat, 10, 24, 25 Kasım 1918.

Hakimiyeti Milliye, 24 Mayıs 1920.

Hürriyet, 12 Mayıs 1996.

İfham, 17 Şubat 1920; 6 Ağustos 1919; 8 Ekim 1919.

İkdam, 10, 23,24 Kasım 1918; 5 Mart 1919. 16 Temmuz 1919; 15 Ağustos 1919; 3 Ekim 1919. 17 Şubat 1920; 4, 11 Nisan 1920; 11, 13 Mayıs 1920; 16.Eylül.1922; 22 Ekim 1920.

İleri, 3, 7 Ekim 1919; 17 Şubat 1920; 11 Nisan 1920; 11 Mayıs 1920;16 Temmuz 1919; 24 Ağustos 1920; 22 Ekim 1920.

İrade-i Milliye, 28.Eylül 1919; 7, 12 Ekim 1919.

İstikbal, 16 Temmuz 1919.

İstiklal Harbi Gazetesi, 11 Ağustos 1922.

İstiklal, 3, 8 Ekim 1919.

Maten gazetesi, 12 Kasım 1921.

Memleket, 16 Temmuz 1919.

Milliyet, 29 Temmuz 2009.

Minber, 6,7,22 Kasım 1918.

Peyam, 4 Ağustos 1919; 3,7 Ekim 1919.

Peyamı Sabah, 17 Şubat 1920; 4, 11 Nisan 1920; 11, 13 Mayıs 1920; 22 Ekim 1920.

Sabah, 5 Mart 1919;15 Ağustos 1919; 16 Eylül.1922; 2 Temmuz 2010.

Star Gazetesi, 30 Ağustos 2009.

Takvim-i Vakayı, 21 Eylül.1919; 11 Nisan 1336 (1920).

Tasvir-i Efkar, 24, 25 Kasım 1918; 8 Ekim 1919. 17 Şubat 1920; 4 Nisan 1920.

Tercüman, 6 Temmuz 1967; 20 Kasım 1969.

Türkçe İstanbul, 5 Mart 1919; 7 Temmuz 1919; 12, 14 Ağustos 1919.

Vakit, 10 23,24,25 Kasım 1918; 25 Mart 1919; 27 Mayıs, 1919; 16 Temmuz 1919; 15 Ağustos 1919; 3, 7. Ekim 1919; 17 Şubat 1920; 4 Nisan 1920; 11 Mayıs 1920; 22 Ekim 1920.

Vatan, 26 Kasım 2007.

Yeni Adana, Ekim-Kasım 1953.

Yeni Gün, 25 Mart 1919; 11 Mayıs 1920.

Zaman, 16 Kasım 1918; 16 Temmuz 1919; 18 Temmuz 2010.

4. Elektronik Kaynaklar

Atlas dergisi, *"Sibirya'dan Hakkari'ye Taştaki Türkler ve Bozkır Kavimleri"*, **http://www.kesfetmekicinbak.com/fotograf/kultur/06300/?shpcmt=1**

Ergin, Muharrem, *"Bengü Taş Edebiyatı"*.pdf. dosyası.

Güneş, İhsan,*"Vahdettin'in Amerikan Başkanı'na Mektubu"*, **http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/33/254.pdf**

http://arsiv.ntvmsnbc.com/ntv/metinler/Tarih_Dersleri/ekim_2008/08.asp

http://tr.wikipedia.org/wiki/Runik_yaz%C4%B1.

http://www.antalya-ws.com/futhark/FUTHP3T.HTM

Livşits, V.A. *"Eski Türk Runik Yazısının Ortaya Çıkışı Üzerine"*, Çev S. gömeç, T.Ölçekçi, **http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/28/176.pdf**

Tokalak, İsmail *"Ş Harfi Nasıl Ortaya Çıktı?"*, **www.Odatv.com,** 11 Temmuz 2010.

Türfekçioğlu, Turgay *"Erken Türk Yazıtları"*, **http://www.onturk.net/erkenturkyazitlari.html**

www. sosyalbilgilergezegeni.blogcu.com/Arkeoloji__ye+dair/

www. tr.wikipedia.org/wiki/Esik_Kurganı

www.ceyhanozturk.awardspace.com/altinelbiseliadam.doc

www.isa-sari.com/Esik-kurgani-ve-altin-elbiseli-adam/

*Cumhuriyet tarihi yalancılarına belgelerle **MEYDAN** okuma!*

Elinizdeki kitap, "Resmi tarih yalan söylüyor!..." diyerek Cumhuriyet tarihine ve Atatürk'e saldırmanın moda haline geldiği bu günlerde, tarihsel belge ve bilgilerle "gerçekte kimin neden ve nasıl yalan söylediğini" gözler önüne sermek için kaleme alınmıştır.

İşte kitapta belgelerle cevap verilen Cumhuriyet tarihi yalanlarından bazıları:

- Kurtuluş Savaşı'nın başlamasında Atatürk'ün herhangi bir etkisi yoktur! Atatürk Kurtuluş Savaşı'na sonradan katılmıştır!
- Vahdettin hain değil kahramandır!
- Kurtuluş Savaşı önemsizdir!
- Kurtuluş Savaşı antiemperyalist bir mücadele değildir! İngilizlerle savaşılmamıştır!
- Güney Anadolu'nun kurtarılmasında Atatürk'ün hiçbir etkisi yoktur!
- Çerkez Ethem hain değil kahramandır!
- I. İnönü Savaşı olmamıştır, sonradan uydurulmuştur!
- Yazı ve dil devrimi Türkiye'yi tarihinden koparmış, insanları bir gecede cahil bırakmıştır!

Türkiye'nin içeriden ve dışarıdan emperyalist bir kuşatmayla çevrildiği bu günlerde Cumhuriyet tarihi yalanlarını öğrenmek ve bu yalanlara belgelerle cevap vermek çok büyük bir önem taşımaktadır.

Amacım, Atatürk'ün "Tarih yazmak tarih yapmak kadar mühimdir (önemlidir); yazan yapana sadık (bağlı) kalmazsa değişmeyen hakikat (gerçek) insanlığı şaşırtan bir hal alır" sözü doğrultusunda, "tarih yapana" sadık kalmayan "tarih yazanları" göstermek ve böylece "değişmeyen gerçeğin insanlığı şaşırtan bir hal almasını" engellemektir.

Dileğim, bu kitabın, yalancının mumunu söndürüp gerçeğin aydınlığına çıkmak isteyenlere biraz olsun kılavuzluk etmesidir.

23 00 TL

ISBN 978-975-10-3054-2

9 789751 030542